MIKA WALTARI

SINUHĖ egiptietis

MIKA WALTARI

SINUHĖ egiptietis

Penkiolika knygų apie gydytojo Sinuhės gyvenimą (apie 1390–1335 m. pr. Kr.)

Iš suomių kalbos vertė
AIDA KRILAVIČIENĖ

Vilnius

UDK 894.541-3
Va234

Mika WALTARI
SINUHE EGYPTILÄINEN
Werner Söderström
Osakeyhtiö,
Porvoo – Helsinki – Juva, 1994

Knygos vertimą parėmė
Suomių literatūros institutas Helsinkyje

ISBN 9986-16-069-3

TURINYS

PIRMA DALIS

ANTRA DALIS

PIRMA DALIS

PIRMOJI KNYGA

Nendrių luotas

1

Tai rašau aš, Sinuhė, Senmučio ir jo žmonos Kipos sūnus. Ne Kemi* žemės dievų garbei, nes dievų man jau gana. Ne faraonus šlovindamas, nes jų darbų man jau gana. Tik sau tai rašau. Ne dievams meilindamasis, ne valdovams įtaikaudamas, ne iš baimės ir ne dėl viltingos ateities. Per savo amžių išgyvenau ir praradau tiek, kad bergždžia baimė manęs nebekausto, todėl tikėjimo nemirtingumu man jau gana – kaip gana dievų ir valdovų. Tik sau tai rašau ir manau, jog tuo skiriuosi nuo visų praeities ir ateities rašytojų.

Juk tai, kas parašyta per amžius – parašyta dėl dievų arba dėl žmonių. Mat ir faraonus noriu laikyti žmonėmis, nes į mus jie panašūs – neapykanta ir baime, aistra ir apgavystėmis. Jie nuo mūsų nesiskiria niekuo – nors tūkstantį kartų juos dievais pavadinčiau. Nors tūkstančių tūkstančius kartų juos dievais pavadinčiau – tai žmonės, į kitus panašūs. Jie turi galios lieti neapykantą ir bėgti nuo baimės, tačiau nuo aistros ir apgavysčių galia jų nesaugo. Bet tai, kas parašyta, – valdovams įsakius, dievų garbei ar žmonių apgaulei, – parašyta norint įtikinti tuo, ko nebuvo. Arba kad viskas vyko kitaip nei iš tiesų. Arba kad kažkurio užmojis tame įvykyje didesnis arba mažesnis, nei iš tiesų buvo. Taip sakydamas tariu, kad nuo senų senovės iki šių dienų visa, kas parašyta, – dėl dievų arba dėl žmonių parašyta.

Viskas grįžta po senovei – nieko nauja po saule, ir žmogus nesikeičia, nors keičiasi jo drabužiai ir jo kalbos žodžiai. Todėl manau, kad ateities raštai nesiskirs nuo iki šiol parašytųjų, nes pats žmogus nesikeis. Mat apie melą žmonės spiečiasi lyg musės apie korį ir pasakotojo žodžiai kvepia smilkalais, jam sėdint ant gyvulio mėšlo gatvės kampe, o nuo tiesos žmonės bėga.

Tačiau man, Sinuhei, Senmučio sūnui, senatvėje ir neviltyje gana melo. Todėl rašau tik sau ir rašau tik tai, ką savo akimis mačiau ar pats girdėjau ir žinau esant tiesą. Tuo skiriuosi nuo visų iki manęs gyvenusiųjų ir nuo visų po manęs gyvensiančių. Juk žmogus, rašantis popieriuje, – ir juolab žmogus, įsakąs iškirsti savo vardą ir darbus akmenyje, – gyvena tikėdamas, kad jo žodžiai bus perskaityti, ir tai perskaičiusios būsimosios kartos šlovins jo darbus ir išmintį. Tačiau mano žodžiuose liaupsių mažai, darbai mano neverti garbstymo, o mano širdies išmintis karti ir niekam nemiela. Mo-

* Egiptu kraštą praminė graikai. Patys egiptiečiai jį vadino Keme (*Qeomt*) - Juodąja žeme.

kydamiesi rašto vaikai mano žodžių nerašys molinėse lentelėse. Gudragalviaudami žmonės mano išminties nekartos. Rašydamas išsižadu vilties kada nors būti perskaitytas ir suprastas.

Nes įpykęs žmogus baisesnis ir nuožmesnis nei krokodilas upėje. Jo širdis kietesnė už akmenį. Jo tuštybė lengvesnė už dulkes. Nugramzdink jį į upę – išsidžiovinęs drabužius jis atrodys taip kaip anksčiau. Nugramzdink jį į liūdesį, neviltį ir, jei jis pakils, – bus toks kaip anksčiau. Per savo gyvenimą aš, Sinuhė, regėjau daug permainų, bet viskas tebėra po senovei, nes žmogus nepasikeitė. Yra tvirtinančių, jog to, kas įvyko, anksčiau niekada nėra buvę, bet tai tuščia kalba.

Aš, Sinuhė, mačiau, kaip sūnus gatvėje užmušė tėvą. Mačiau vargšus, kylančius prieš turčius, ir dievus prieš dievus. Mačiau kadai iš aukso taurių vyną gėrusį vyrą – atsidūręs skurde jis sauja sėmė upės vandenį. Buvusius aukso svėrėjus, gatvių kampuose elgetaujančius, ir jų žmonas, dėl mitalo savo vaikams už vario apyrankę parsiduodančias išsidažiusiems negrams.

Bet taip ir anksčiau yra buvę. Ir piemenų karalių laikais atsitikdavo, kad prašmatnios pastogės pavėsyje gulėdavo žmogus, naktis anksčiau praleisdavęs ant molinės aslos. Ir tuomet svetimieji atėję knežindavo į slenksčius vaikų galvas, o moteris, karališkuoju linu apsitaisiusias, paimdavo už verges. Ir tuomet Vakarų kalne kapus pasistačiusius vyrus žudydavo, o jų kūnus mesdavo upėn.

Taigi mano akyse nieko nauja neįvyko, o tai, kas anksčiau atsitiko, ir ateity atsitiks. Jei žmogus anksčiau nepasikeitė – ir vėliau nesikeis. Po manęs ateisiantieji bus tokie pat kaip prieš mane gyvenusieji. Ar supras jie mano išmintį? Ar verta tikėtis, kad jie perskaitys mano žodžius?

Bet aš, Sinuhė, rašau tai sau, nes patirtis ėda širdį lyg šarmas, nes praradau malonumą gyventi. Šią knygą pradedu trečiaisiais tremties metais Rytinės jūros pakrantėje – iš čia laivai plaukia į Punto* žemę, – netoli dykumos, prie akmenuotų kalnų, kur valdovai senovėje skaldė akmenis savo statuloms. Rašau tai, nes vynas kartus mano gerklei. Rašau tai, nes praradau norą su moterim linksmintis, ir nei sodas, nei tvenkinys su žuvimis mano akių nebedžiugina. Šaltomis žiemos naktimis mano patalą šildo juoda mergina, bet ji neteikia man džiaugsmo. Išvijau dainininkus, erzina mano ausis styginių ir fleitų garsai. Tai rašau aš, Sinuhė, kuriam nebereikalingi turtai ir aukso taurės, mira, juodmedis ir dramblio kaulas.

Tai aš turiu – iš manęs niekas neatimta. Vergai tebebijo mano lazdos, sargybiniai prieš mane lenkia galvas ir nuleidžia rankas prie kelių. Tačiau mano žingsnių plotas yra išmatuotas, ir joks laivas nepasiekia kranto ban-

* Puntas - egiptiečių raštuose dažnai minimas rytinėje Afrikos pakrantėje esąs kraštas (netoli dabartinio Somalio).

gų mūšos. Aš, Sinuhė, niekada per pavasario darbus nebeįkvėpsiu juodos dirvos kvapo – todėl ir rašau tai.

O kadaise mano vardas buvo įrašytas faraono aukso knygon ir gyvenau aš auksinių valdovo rūmų dešinėje. Mano žodis buvo svaresnis už Kemi žemės galingųjų žodį, kilmingieji man siųsdavo dovanas, aukso grandinės juosė mano kaklą. Turėjau viską, ko nori žmogus, bet kaip žmogus troškau daugiau nei įmanu pasiekti. Todėl esu kur esu. Iš Tėbų* mane išvijo šeštaisiais Horemhebo valdymo metais, – kad kaip šunį mane sumuštų, jeigu sugrįžčiau, kaip rupūžę sutraiškytų tarp akmenų, jei žingsnį žengčiau toliau man pamatuotos vietos. Toks valdovo įsakymas – faraono, kuris kadai buvo mano draugas.

Tačiau ko kita galima laukti iš prastakilmio, įsakiusiam valdovų sąraše ištrinti karalių vardus, o savo tėvus paliepusiam įrašyt kilmingaisiais. Mačiau jo karūnavimą, mačiau ant jo galvos nusileidžiant raudonai baltą karūną**. Nuo tos dienos skaičiuojant šeštuosius metus, jis mane ištrėmė. Tačiau raštininkų skaičiavimu, tai buvę trisdešimt antrieji jo valdymo metai. Taigi ar ankstesnieji ir dabarties raštai nėra melas?

Tą, vardan tiesos gyvenusįjį, kadaise niekinau dėl jo silpnumo, baisėjausi žūtimi, kurią jis vardan savosios tiesos sėjo Kemi žemėje. Štai jo atpildas man, taip pat panorusiam gyventi dėl tiesos, – tik ne jo dievo, o savo. Tiesa – skrodžiantis peilis, tiesa – neužsitraukianti žaizda žmoguje, tiesa – tai šarmas, aitriai ėdantis širdį. Todėl jaunystės ir tvirtybės metais žmogus nuo tiesos bėga į viešuosius namus, žilpina akis darbu ir kitais dalykais, kelionėmis ir pramogomis, valdžia ir statybomis. Bet ateina diena, kai tiesa jį perveria kiaurai lyg ietis – tuomet jo jau nedžiugina mintys, dirbamas darbas, jis lieka vienas, minioje lieka vienas, ir net dievai jam negelbsti. Tai rašau aš, Sinuhė, gerai žinodamas, jog darbai mano nebuvo geri, keliai mano – klaidūs, gerai žinodamas, jog net perskaitysiantis mano žodžius nepasimokys iš jų. Todėl tik sau tai rašau. Tegu kiti savo nuodėmes plauna šventuoju Amono*** vandeniu, o aš, Sinuhė, apsivalysiu užrašydamas savo darbus. Tegu kiti palieka savo širdies melą Ozyrio svarstyklėms – mano, Sinuhės, širdį atsvers nendrių plunksna.****

Bet prieš pradėdamas knygą leisiu širdžiai išdejuoti dejones – net pajuodus iš sielvarto aimanuoja mano ištremta širdis.

* Tėbai - apie 1580-1320 m. - Egipto sostinė.

** Raudonai balta karūna – susivienijusio Egipto simbolis.

*** Amonas - žemės, derliaus, požemių dievas.

**** Kiekvieno žmogaus vėlė prieš patekdama į dievo Ra valstybę turi stoti prieš Ozyrio teismą. Jame sveriama žmogaus širdis: ant vienos svarstyklių lėkštės dedama širdis, ant antros - stručio plunksna, tiesos ir lengvumo simbolis. Širdis turi būti lengvesnė už plunksną.

Kartą gėręs Nilo vandens – atgal prie Nilo veržiasi. Jo troškulio nenumalšins jokios kitos žemės vanduo.

Tėbuose gimęs į Tėbus veržiasi atgal, nes nėra žemėje kito tokio miesto. Skersgatvy gimęs, atgal į skersgatvį veržiasi, iš kedro rūmų – atgal į molinę trobelę, nuo miros ir kvapnių aliejų – į degančio mėšlo ir kepamos žuvies tvaiką.

Keisčiau auksinę taurę į vargšo molinį puodelį – kad bent kartą galėčiau kojom paliesti minkštą Kemi žemės purvą. Lininius apdarus keisčiau į nusvilusią vergo odą – kad bent kartą išgirsčiau meldų šnaresį pavasario vėjyje.

Nilui išsiliejus, miestai lyg brangakmeniai nyra iš žalsvo vandens, kregždės sugrįžta, gervės po dumblą braido – tik manęs nėra. Kodėl aš ne kregždė, kodėl aš ne gervė, stipriais sparnais praplasnojanti pro sargybinius atgal į Kemi žemę?

Susikraučiau lizdą tarp raižytų Amono šventyklos kolonų – ugnimi ir auksu liepsnojant obeliskams, smilkalų ir riebių aukos gyvulių kvape. Susikraučiau jį ant vargingųjų skersgatvio molinės trobelės stogo – jaučiai tempia ratus, amatininkai klijuoja nendrių popierių, pirkliai kviečia pirkti, vabalas po sudžiūvusią gatvę ridinėja mėšlo ridinėlį.

Skaidrus buvo mano jaunystės vanduo, palaiminga buvo mano beprotystė. Kartus ir gižus senatvės vynas ir net minkštas meduolis neatstoja rupios mano skurdo metų duonos kąsnelio. Apsigręžkite, metai, parbėkite, prabėgusieji, plauk, Amone, dangumi iš vakarų į rytus – kad mano jaunystė sugrįžtų. Nė žodžio nekeisiu, nė mažiausio darbelio. Ak, grakšti nendrine plunksna, ak, lygusis meldų popieriau, grąžinkit paikus mano darbus, jaunystę ir beprotystę.

Tai parašė Sinuhė, tremtinys, neturtingiausias iš visų Kemi žemės skurdžių.

2

Senmutis, kurį vadinau savo tėvu, Tėbuose buvo neturtėlių gydytojas. Kipa, kurią vadinu savo motina, buvo jo žmona. Vaikų jie neturėjo. Tik senatvės dienomis aš pas juos atkeliavau. Jie naiviai tarė mane esant dievų dovana, nenujausdami blogio, kurį suteikti ta dovana atkeliavo. Mano motina Kipa pavadino mane Sinuhe pagal pasaką, nes jai jos patiko, o aš, jos supratimu, atsiradau pas ją bėgdamas nuo pavojų – kaip pasakos Sinuhė, atsitiktinai faraono palapinėje sužinojęs baisią paslaptį, paspruko ir su visokiais nuotykiais svetimose šalyse nugyveno daugybę metų.

Tačiau tai buvo tik paprasčiausia istorija, atitinkanti jos naivų mąstymą, – ji troško, kad visada pabėgčiau nuo pavojų, kad išvengčiau nesėkmių. Todėl ir pavadino mane Sinuhe. Vis dėlto Amono šventikai sako, kad žmogaus vardas lemtingas. Gal todėl mano vardas vedė mane į pavojus, nuotykius ir svetimas žemes. Turbūt vardas nuvedė mane ir prie baisių slėpi-

nių, valdovų ir jų žmonų paslapčių, nešusių mirtį. Galiausiai dėl vardo tapau tremtiniu ir pabėgėliu.

Naivi buvo vargšelės Kipos mintis suteikti man tokį vardą, tačiau taip pat naivu būtų manyti, kad vardas turi kokią reikšmę žmogaus likimui. Tikiu, kad tas pat man būtų nutikę, jei būčiau vadinęsis Keprumi, Kafranu ar Moze. Tačiau sunku paneigti, jog Sinuhė tapo tremtiniu, o raudonai balta karūna karūnuotas sakalo sūnus Hebas – Horemhebu, aukštumų ir žemumų valdovu. Taigi kiekvieno valia, tikėti vardo lemtimi ar netikėti. Betgi tikėjimas teikia paguodos gyvenimo piktybėse ir nelaimėse.

Aš gimiau valdant didžiajam Amenhotepui III; tais pačiais metais gimė ir tas, kuris troško gyventi dėl tiesos – tas, kurio vardą minėti draudžiama, jo vardas prakeiktas, nors tuomet, aišku, niekas to nežinojo. Todėl jam gimus rūmus užplūdo begalinis džiaugsmas, o valdovas savo paties pastatytoje didžiojoje Amono šventykloje paaukojo gausybę aukų; žmonės taip pat džiūgavo nenujausdami, kas jų laukia. Mat didžioji valdovo sutuoktinė Tejė bergždžiai laukė berniuko, nors didžiąja sutuoktine ji buvo jau dvidešimt antrus metus, ir jos vardas šventyklose bei prie statulų buvo rašomas šalia valdovo. Todėl tas, kurio vardą minėti draudžiama, vos šventikams jį apipjausčius, su iškilmingomis apeigomis buvo paskelbtas valdžios paveldėtoju.

Bet jis gimė per sėją pavasarį, o aš, Sinuhė, atkeliavau rudenį prieš pavasarį – per patį potvynį. Tačiau savo gimimo dienos nežinau, nes atplaukiau Nilu, mažučiu derva suteptu nendrių luotu, o mano motina Kipa surado mane pakrantės meldyne prie savo namų slenksčio, – taip aukštai tada buvo pakilęs vanduo. Ką tik parskridusios kregždės čerškė apie mano galvą, bet aš tylėjau, ir ji pamanė mane mirus. Ji nusinešė mane į namus, šildė prie žarijų ir pūtė kvapą į mano burną tol, kol tyliai pravirkau.

Tėvas Senmutis aplankęs ligonius parnešė dvi antis ir kraitelę miltų. Išgirdęs mano pypsėjimą, pamanė motiną Kipą parsinešus kačiuką ir ėmė ją barti. Tačiau motina tarė:

– Tai ne kačiukas – aš turiu sūnų! Džiaukis, mano vyre Senmuti, mums gimė sūnus!

Užpykęs tėvas pavadino ją kvaila, tačiau Kipa parodė mane, ir mano bejėgiškumas sujaudino jį. Taip jie priėmė mane kaip savo kūdikį, o kaimynams piršo mintį, kad gimiau iš Kipos. Ji tuo puikavosi, bet nežinau, ar daug kas ja tikėjo. O nendrių luotą, kuriuo atkeliavau, Kipa išsaugojo ir pakabino ant lubų virš lovos. Tėvas, nunešęs į šventyklą geriausią varinį indą, liepė įrašyti į knygą mane kaip Kipos pagimdytą savo sūnų. Jis pats mane apipjaustė, nes buvo gydytojas ir bijojo pūliuojančias žaizdas paliekančio šventikų peilio. Todėl jis neleido šventikams prie manęs prisiliesti. Tačiau gali būti, jog jis tai padarė iš taupumo, nes kaip vargšų gydytojas niekada nebuvo turtingas.

Tiesa, aš pats neatsimenu tai matęs ir išgyvenęs, bet motina ir tėvas apie

tai man tiek kartų pasakojo, o aš tikiu tuo, nes nemanau, kad jie man būtų melavę. Tačiau mažas visada maniau, jog jie – tikri tėvai, todėl joks liūdesys vaikystės netemdė. Tiesą jie pasakė tuomet, kai nukirpo man vaikiškas garbanas ir aš tapau jaunuoliu. Jie tai padarė iš baimės ir pagarbos dievams – tėvas nenorėjo, kad gyvenimą su melu nugyvenčiau.

Tačiau kas aš, iš kur, kas buvo mano tėvai – to niekada nesužinojau. Manau, jog dėl tam tikrų priežasčių, kurias papasakosiu vėliau, nors tai tėra mano spėjimas.

Tačiau gerai žinau, kad buvau ne vienintelis, žemyn upe atkeliavęs dervuotu nendrių luotu. Mat Tėbai su šventyklomis ir rūmais buvo didelis miestas, o molinių vargšų trobelių aplink šventyklas ir rūmus buvo nesuskaičiuojama galybė. Didžių faraonų laikais Egiptas buvo pavergęs ne vieną šalį – didybėje ir turtuose keitėsi papročiai, į Tėbus atvykę svetimšaliai – pirkliai bei amatininkai – statė juose savų dievų šventyklas. Kokia didelė buvo šventyklų ir rūmų ištaiga, turtai ir tviskesys – toks pat didelis buvo ir skurdas už jų sienų. Daug vargšų pamesdavo savo vaikus, tačiau daugybė turtingų žmonų, išlydėjusių vyrus į keliones, savo neištikimybės ženklus plukdydavo nendrių luotais upe žemyn. Gal manęs išsižadėjo jūreivio žmona, susidėjusi su sirų pirkliu? Gal buvau svetimšalio vaikas, nes nebuvau apipjaustytas? Kai mano vaikiškas garbanas motina Kipa padėjo į mažą medinę skrynelę šalia pirmojo mano sandalo, ilgai žiūrėjau į jos parodytą nendrinį luotą. Nendrės buvo geltonos, sulūžinėjusios ir suodinos nuo dūmų. Jos buvo sunertos paukštgaudžių kilpomis, tačiau nieko daugiau apie mano tėvus jos nesakė. Taip atsivėrė pirmoji mano širdies žaizda.

3

Senatvei artinantis siela lyg paukštis grįžta į vaikystės dienas. Senatvėje vaikystę prisimenu vaiskią ir tyrą – tarsi viskas tuomet būtų buvę geriau ir gražiau nei šiandienos pasaulyje. Bent tuo vargšai nuo turtingųjų nesiskiria, nes tikriausiai nėra skurdžiaus, senatvės dienomis nepamenančio vaikystėje patirtų šviesos ir džiaugsmo blyksnių.

Mano tėvas Senmutis gyveno už šventyklos, klegiame ir vargingame aukštupyje. Prie jo namo buvo didžiulės akmeninės prieplaukos, kur iškraudavo Nilu atplaukusius laivus. Siauruose skersgatviuose buvo jūreivių ir pirklių aludžių, vyninių ir viešųjų namų, į kuriuos dengtais neštuvais atkeliaudavo net turtingieji iš miesto vidurio. Mūsų kaimynai buvo mokesčių rinkėjai, jaunesnieji kariai, krovininių laivų vadai ir pora penktojo laipsnio šventikų. Visi drauge, ir mano tėvas, buvo vargingosios miesto dalies garbingiausieji – lyg iš vandens kyšanti siena.

Mūsų namas taip pat buvo didelis ir erdvus, lyginant su nelinksmais viena prie kitos prilipusių molinių trobelių skersgatviais. Priešais namą bu-

vo kelių žingsnių sodas su tėvo pasodintu sikomoru*. Akacijų krūmai skyrė sodą nuo gatvės, o tvenkinį atstojo iš akmenų sumūrytas baseinas, kuriame vandens atsirasdavo tik per potvynį. Pastate buvo keturi kambariai – viename jų motina ruošdavo valgį. Valgydavome verandoje, o už jos buvo tėvo priimamasis. Du kartus per savaitę motinai pagelbėti ateidavo valytoja, nes motina mėgo švarą. Kartą per savaitę skalbėja išsinešdavo mūsų drabužius į skalbyklą upės pakrantėje.

Vargingoje, neramioje, tradicijų vengiančioje miesto dalyje, kurios nuosmukis mane stipriai paveikė tik tapus jaunuoliu, mano tėvai ir kaimynai išlaikė tradicijas ir garbingus senuosius papročius. Papročiams tarp turtingųjų ir kilmingųjų apnykus, tėvas ir jam lygūs įkūnijo tvirtą kaip akmuo senąjį Egiptą – pagarbą dievams, širdies tyrumą ir nesavanaudiškumą. Jie buvo tarsi savosios miesto dalies ir žmonių, tarp kurių gyveno ir vertėsi amatais, prieštara, papročiais ir elgsena rodanti, jog ji nėra tokia kaip aplinkiniai.

Bet ar verta pasakoti tai, ką daug vėliau supratau. Kodėl neprisiminus šiurkštaus sikomoro kamieno, lapų šnaresio, kaitrią dieną ilsintis jo paunksnėje? Kodėl neprisiminus mieliausio savo žaisliuko – medinio krokodilo, kurį tampydavau už virvelės per sukietėjusią gatvę, o jis, iš paskos žiopčiodamas mediniu žandikauliu, rodydavo raudonai dažytus nasrus. Apstulbę kaimynų vaikai susirinkdavo jo pažiūrėti. Kiek meduolių, kiek blizgančių akmenėlių ir vario vielos atkarpėlių susirinkau leidęs kitiems jį tampyti ir žaisti! Tokių žaislų turėjo tik kilmingųjų vaikai, o mano tėvas gavo jį nuo karališkojo staliaus, kai pavilgais išgydė tvinkulį, trukdžiusį staliui sėdėti.

Rytais motina vesdavosi mane į daržovių turgų. Tiesa, ji neką tepirkdavo – tiesiog rinkdamasi ryšelį svogūnų leisdavo vandens laikrodžio skaičiuojamą laiką, o rūpindamasi nauju apavu – ištisos savaitės priešpietes. Bet iš kalbų galėjai pamanyti ją esant turtingą, siekiančią tik geriausio. Ir jei ji nepirkdavo visko, kas akį patraukdavo, tai tik todėl, kad norėjo išmokyti mane taupumo. Ji sakydavo: „ Ne tas turtingas, kuris turi aukso ir sidabro, o tas, kuris mažu pasitenkina".

Taip ji tikino mane, tačiau jos senos vargšės akys raibo nuo margos Sidono ir Biblo** vilnos – plonos ir lengvos it plunksna. Jos įrudusios, nuo darbo sugrubusios rankos meiliai čiupinėjo dramblio kaulo papuošalus ir stručio plunksnas. „Visa tai tuščia ir nereikalinga", – tikino ji mane ir, manau, save. O mano vaikiškas protas maištavo prieš tokius pamokymus, aš su malonumu būčiau pasiėmęs beždžionę nuo jos savininko kaklo ar siriškus ir egiptietiškus žodžius rėkiantį margą paukštį. Nebūčiau atsisakęs nei gran-

* Sikomoras - vaismedis. Iš labai kietos jo medienos senovės Egipte buvo daromi mumijų karstai.

** Sidonas ir Biblas - finikiečių miestai.

dinėlių, nei paauksuotų sandalų. Tik daug vėliau supratau, kad ir sena nelaimingoji Kipa nebūtų atsisakiusi turtų.

Tačiau ji tebuvo vargšų gydytojo žmona, todėl svajones tenkino pasakom. Vakarais prieš miegą ji tyliu balsu sekdavo man girdėtas pasakas. Apie Sinuhę, laivo sudužimą patyrusį ir iš gyvačių karaliaus sugrįžusį su neapsakomais turtais, apie dievus ir kerėtojus, burtininkus ir senovės faraonus. Tėvas dažnai niurzgėdavo, jog mano galvoj ji skiepija kvailystes ir nereikalingas mintis, bet vakarais, tėvui užknarkus, motina toliau pasakodavo – tiek savo smagumui, tiek mano džiaugsmui. Vis prisimenu tuos kaitrius vasaros vakarus, kai kūnas lovoje degdavo ir vargiai užmigdavau, vis girdžiu tylų, migdantį jos balsą – ir vėl jaučiuosi saugus. Vargu ar tikroji motina būtų buvusi man geresnė ir mielesnė už naivią, prietaringą Kipą, iš kurios būtų gavę peno net akli ir luoši pasakoriai.

Pasakos džiugino mano sielą, o jų atsvara buvo gyvybinga gatvė – musių veisimosi, daugybės kvapų ir kvaišulių sotinama vieta. Nuo uosto į gatvę vėjas atnešdavo jaudinantį kedro ir dervos aromatą, arba kvapnaus aukštuomenės moters aliejaus lašelį, kaptelėjusį tuomet, kai ši ištempdavo kaklą pabarti gatvės berniūkščių. Pavakarėm, auksiniam Amono luotui sukant Vakarų kalno link, iš visų gatvės priebučių ir molinių trobelių pakildavo sumišęs aliejuj keptos žuvies ir šviežios duonos kvapas. Vaikystėje pamilau šį vargingosios Tėbų miesto dalies tvaiką ir niekada jo neužmiršau.

Valgydamas verandoje išgirdau pirmuosius tėvo pamokymus. Pavargęs paržingsniuodavo jis į sodą iš gatvės ar iš priimamojo su aitriu vaistų ir tepalų kvapu įsigėrusiais drabužiais. Motina užpildavo jam ant rankų vandens ir, jai patarnaujant, sėsdavom valgyti. Atsitikdavo, kad gatve lėkęs rėkaujančių ir lazdomis namo sienas daužančių girtų jūreivių būrelis sustodavo prie akacijų krūmo. Būdamas atsargus tėvas nesakydavo nieko, kol šie nenueidavo. O tuomet imdavo mokyti:

– Tik šlykštus negras ar purvinas siras atlieka savo reikalą gatvėje. Egiptietis tai daro tarp sienų.

Arba tardavo:

– Saikingai geriamas vynas – dievų dovana. Viena taurė niekam nekenkia, nuo dviejų liežuvis atsiriša, bet tas, kuris išmaukia visą ąsotį, pabunda griovy apvogtas ir sumuštas.

Kartais net verandoje dvelktelėdavo kvapniaisiais aliejais – kai pro šalį pėsčia žengdavo daili moteris: permatomu drabužiu apsigobusi, skruostai, lūpos ir antakiai ryškiai išdažyti, drėgnose akyse spindesys, kokiu niekad nespindi padorių moterų akys. Grožėdamasis ja tėvas griežtai tardavo:

– Saugokis moters, sakančios „gražus bernaitis", viliojančios prie savęs, nes jos širdis – tinklas ir pinklės, o jos glėbys degina kaitriau nei ugnis.

Nenuostabu, kad po šių pamokymų visa savo vaikiška širdimi ėmiau bijoti vyno ąsočių ir gražių, į paprastas nepanašių moterų. Tačiau baisiausia, jog abu dalykai mane pavojingai viliojo.

Dar vaikystėje tėvas leisdavo man drauge būti per priėmimus. Jis rodydavo man darbo įrankius, peilius ir indus, pasakodavo, kaip jie naudojami. Jam tiriant ligonius, galėdavau stovėti šalia, padavinėti indą su vandeniu, tvarsčius, aliejus ir vyną. Motina – ne taip kaip moterims dera – žaizdomis ir skauduliais šlykštėjosi, todėl niekada nesuprato mano vaikiško susidomėjimo ligomis. O vaikas, pats nepatyręs ligos ir skausmo, jų nesuvokia. Skaudulio pradūrimas man buvo įdomi procedūra ir norėdamas sužadinti kitų vaikų pagarbą išdidžiai pasakodavau jiems apie tai, ką matęs. Pasirodžius naujam ligoniui, atidžiai stebėdavau tėvo apžiūrą, klausydavausi jo klausimų, kol tėvas ištardavo „liga pagydoma" arba „noriu apie tai pamąstyti". Tačiau būdavo tokių ligonių, apie kuriuos jis nemanydavo galįs mąstyti – tik parašydavo kelias eilutes papiruso juostelėje ir išsiųsdavo į šventyklos Gyvenimo rūmus. Tokiam ligoniui išėjus, tėvas papurtęs galvą dažniausiai ištardavo:

– Vargšelis!

Ne visi tėvo ligoniai buvo neturtėliai. Iš viešųjų namų sutvarstyti atgabendavo vyrus ploniausio lino drabužiais, kartkartėm votims iškilus ar danties skausmu skųsdamiesi atvykdavo sirų laivų vadai. Todėl nenustebau, kai kartą pas tėvą su margais papuošalais ir brangakmeniais ant kaklo atkeliavo prieskonių pirklio žmona. Tėvui atidžiai klausantis ji dūsavo, dejavo ir skundėsi daugybe skausmų. Labai nusivyliau, kai pagaliau tėvas pasiėmė popieriaus skiautę, – maniau jį galėsiant išgydyti ligonę, kuri kaip atlygį būtų davusi nemažai gardumynų. Todėl atsidusau, papurčiau galvą ir sušnabždėjau:

– Vargšelė!

Ligonė suvirpėjo iš išgąsčio ir baugščiai pažvelgė į tėvą. O tėvas, iš nučiupinėto papiruso ritinėlio perrašęs eilutę senoviškų raidžių ir paveikslėlių, įpylė į indą aliejaus, vyno ir į mišinį pamerkė popierių, o kai rašalas vyne išsisklaidė, supylė skystį į molinį ąsotį ir kaip vaistą padavė prieskonių pirklio žmonai, patardamas gerti vos pajutus galvos ar skrandžio skausmus. Moteriai išėjus, klausiamai pažvelgiau į tėvą. Jis sumišo, kelis kartus kostelėjo ir tarė:

– Yra daugybė skausmų, kuriuos gali išgydyti stipriai užkeiktas rašalas.

Daugiau jis nieko nepasakė, tik po kurio laiko tyliai sumurmėjo:

– Vaistai bent jau nepakenks ligonei.

Kai sukako septyneri, man buvo įteikta klubjuostė ir motina nusivedė mane į šventyklą žiūrėti aukojimo. Tuomet Tėbų Amono šventykla Egipte buvo didžiausia. Per miestą į ją nuo Mėnulio deivės šventyklos ir tvenkinio vedė parko alėja, sergstima akmeninių avingalvių sfinksų. Šventyklos teritoriją supo galingos plytų sienos, o pati šventykla drauge su visais pastatais buvo tikras miestas mieste. Aukšto lyg kalnas pilono viršūnėje plazdeno margos vėjarodės, o milžiniškos valdovų statulos abipus vario vartų saugojo šventyklos teritoriją.

Įžengėme pro vartus į vidų, ir Mirusiųjų knygų* prekeiviai jas siūlydami puolė motiną tampyti, šnabždėti jai ir spigiai šaukti. Motina nuvedė mane apžiūrėti stalių dirbtuvių ir parodai išdėstytų medinių statulų vergų ir tarnų, kurie, šventikų užkeikti, aname pasaulyje dirbo už savo šeimininkus, o šie nė piršto nekrutino. Bet ar verta pasakoti tai, kas visiems žinoma – juk viskas grįžta po senovei, o žmogaus širdis nesikeičia. Motina sumokėjo iš aukojimo žiūrovų reikalaujamą mokestį ir pamačiau baltai apsirengusius šventikus, staigiais įgudusiais judesiais žudančius ir raižančius jautį – su nendrėmis apipintu spaudu tarp ragų, liudijančiu, jog gyvulys tinkamas, be menkiausio juodo plaukelio. Šventikai buvo nutukę ir orūs, o plikos jų galvos blizgėjo aliejumi. Pora šimtų žmonių stebėjo aukojimą, bet šventikai, veik nekreipdami į juos dėmesio, per visą apeigą šaltai kalbėjosi apie savo reikalus. O aš, apžiūrinėdamas gausybę šventyklos sienų paveikslų, stebėjausi jos didžiulėmis kolonomis. Ir negalėjau suprasti motinos jaudulio, kuomet apsiašarojusi vedė mane namo. Namie ji nuavė vaikiškus mano batus ir padavė naujus sandalus – jie nebuvo patogūs ir, kol pripratau, trynė kojas.

Kai dėl jų pasiskundžiau, tėvas nuoširdžiai nusijuokė ir pasakė, jog vaikas iš geros šeimos basas negalįs mieste pasirodyti – laikai labai pasikeitę. Tėvas papasakojo, jog dar jo senelio laikais kilmingieji tvarkdariai galėję sandalus ant kaklo pasikabinę basi po miestą vaikščioti. Tuomet papročiai buvę paprastesni ir sveikesni. Moters apdarui pakakdavę siauro berankovio drabužio, o dabar kiekviena save gerbianti moteriškė dėvinti plačius drabužius ir margas apykakles. Anksčiau vyrai klostytais standžiais apsiaustais su plačiomis rankovėmis būtų buvę išjuokti. Iš tiesų pakilęs iš kapo senelis Tėbų nepažintų, vargu ar suprastų ir kasdienę kalbą – tiek daug į ją įsimaišę siriškų žodžių ir daiktų pavadinimų. Kuo daugiau svetimos kalbos žodžių žmogus vartoja, tuo šaunesnis jis manosi esąs, sakė tėvas.

Tačiau po valgio jis surimtėjo, uždėjo didžiulę patyrusią ranką man ant galvos ir maloniai pataršė švelnias vaikiškas garbanas ties dešiniu smilkiniu.

– Tau septyneri, Sinuhe, – tarė, – privalai apsispręsti, kuo būsi.

– Kariu, – atsakiau akimirksniu, bet nesupratau nevilties mielame tėvo veide. Juk geriausias gatvės žaidimas buvo karas; buvau matęs prie karių namų kovojančius ir besimokančius ginklą valdyti karius, buvau matęs į pratybas užmiestyje barškančius karo vežimus su plevenančiom šalmų skiauterėm. Nebuvo didingesnės ir garbingesnės tarnybos nei kario. Be to, kariams nereikėjo mokėti rašyti – man tai buvo svarbiausia priežastis, nes vyresnieji berniukai pasakodavo baugias istorijas apie sunkų rašto

* Mirusiųjų knyga - magiškų užkeikimų ir pasakojimų knyga, kurią dėdavo į mirusiojo karstą. Ji būdavo surašyta papiruso ritiniuose, gausiai iliustruota piešiniais.

mokslą, apie tai, kaip skaudžiai mokytojai tampo mokinių kirpčiukus, netyčia sudužus molinei lentelei ar negrabiems pirštams sulaužius nendrinę plunksną.

Jaunystėje tėvas turbūt nebuvo gabus – antraip būtų tapęs kuo nors didesniu nei vargšų gydytojas. Tačiau jis buvo doras gydytojas – nežalojo ligonių, o metams bėgant buvo sukaupęs didžiulę patirtį. Jis žinojo, kad buvau jautrus ir užsispyręs, ir dėl mano sprendimo nė žodžio nepratarė.

Tačiau netrukus motinos paprašęs indo nuėjo į darbo kambarį ir prisipylė pigaus vyno.

– Eikš, Sinuhe, – tarė vesdamasis mane link pakrantės. Sekiau paskui jį nustebęs. Pakrantės prieplaukoje jis sustojo prie baržų, iš kurių perkreiptom nugarom, suprakaitavę nešikai krovė patiesaluose užsiūtas prekes. Diena slinko Vakarų pakalnėn, už Mirusiųjų miesto, – mes buvom jau po vakarienės, o krovėjai švokščiančiais plaučiais, liedami prakaitą tebedirbo. Vyresnysis mušykle juos spartino, o raštininkas ramiai pastogėje sėdėdamas užrašinėjo kiekvieną krovinį.

– Norėtum būti į juos panašus? – paklausė tėvas.

Klausimas man pasirodė kvailas – neatsakiau, tik nustebęs spoksojau į tėvą, nes vargu ar kas norėtų tapti toks kaip šie.

– Jie pluša nuo ankstaus ryto iki vėlyvo vakaro, – tarė tėvas Senmutis. – Jų nusvilusi oda šiurkšti lyg krokodilo, o jų rankos gruoblėtos it krokodilo letenos. Tamsai atslinkus jie pareina į apgailėtinas molines trobeles, suvalgo žiauberę duonos, svogūną, gurkšteli prarūgusio alaus. Toks krovėjo gyvenimas. Toks ir artojo gyvenimas. Toks gyvenimas visų, rankomis dirbančių. Tikriausiai jiems nepavydi?

Papurčiau galvą ir suglumęs pažvelgiau į tėvą. Juk aš ketinau tapti kariu, o ne krovėju, žemrausiu, laukų drėkintoju ar mėšlinu piemeniu.

– Jie niekada negalės pakeisti likimo, – rimtai tarė tėvas. – Po mirties jų kūnai – geriausi atveju – bus išmirkyti druskoje ir užversti smėliu. Jie nesitiki nemirtingumo ir laimingo gyvenimo vakarų šalyje kaip tie, kurie išgali pasistatyti patvarius kapus, turi išteklių kūną paruošti taip, kad jis amžinai pergalėtų mirtį. Ar žinai, Sinuhe, kodėl taip yra?

Virpančiu smakru žvelgiau Mirusiųjų miesto pusėn, kur besileidžianti saulė krauju dažė blyškias faraonų šventyklas, ir supratau, ko siekia tėvas.

– Jie nemoka rašyti, – rimtai tarė jis. – Rašyti nemokančiam nesiseka nei gyvenime, nei mirtyje.

Jis susimąstęs kilstelėjo vyno ąsotį, žvilgtelėjo atgal – tarsi bijodamas, jog iš už kampo mus seka Kipa, paragavo vyno, nusišluostė lūpas ir sugriebęs mano ranką ėmė vestis toliau. Sekiau paskui jį apsunkusia nuo sielvarto širdimi, tačiau sprendimo tapti kariu nekeičiau.

– Tėti, – tariau žengdamas, – kario gyvenimas įdomus. Gyvendami karių namuose jie sočiai valgo, vakarais viešuosiuose namuose geria vyną ir moterys jiems malonios. Jie nemoka rašyti, bet šauniausiems ant kaklų ka-

bo auksinės grandinės. Iš karo žygių jie parsigabena grobio ir vergų, kurie nudirba darbus ir amatu duoda pelno. Argi neverta tapti kariu?

Tačiau tėvas neatsakė, tik paspartino žingsnį. Prie didelio sąvartyno, musių debesims aplink zyziant, jis pasilenkęs žvilgtelėjo į žemą molinę trobelę.

– Mano drauge Intebai, ar tu čia? – paklausė tėvas, ir iš trobelės lazda pasiremdamas išklibikščiavo parazitų sukandžiotas senis, iki peties nukirsta dešiniąja ranka, nuo purvo pastirusia klubjuoste. Iš senatvės jo veidas buvo suvytęs, raukšlėtas, o burna be dantų.

– Ar tai... tai pats Intebas? – baugščiai sušnibždėjau. Juk Intebas buvo didvyris, kovęsis didžiausio iš faraonų, Tutmozio III, karo žygyje į Siriją, apie Intebą, jo žygdarbius ir faraono suteiktus apdovanojimus sklido legendos.

Kariškai sveikindamasis senis pakėlė ranką, o tėvas ištiesė jam indą su vynu. Jie susėdo ant žemės, nes daugiau nebuvo kur, ir drebančiom rankom priglaudęs indą prie lūpų godžiai, saugodamas, kad nenulašėtų nė lašo, Intebas gurkštelėjo vyno.

– Mano sūnus Sinuhė ketina tapti kariu, – šypsodamas tarė tėvas. – Atvedžiau jį pas tave, Intebai, nes likai vienintelis gyvas iš didžiųjų didvyrių, galįs papasakoti apie didingą kario gyvenimą ir žygdarbius.

– Tegriebia Setas, Baalis* ir kiti nelabieji, – spigiai nusijuokęs atsakė senukas ir trumparegėmis akimis įsispoksojo į mane, – ar berniukas kvailas?

Bedantė burna, priblėsusios akys, švytuojantis rankos strampgalys ir raukšlėta murzina krūtinė mane baisiai išgąsdino, todėl įsikibęs tėvo rankovės užlindau jam už nugaros.

– Vaike, vaike! – tarė Intebas ir sukikeno. – Jei gaučiau po gurkšnelį vyno už kiekvieną prakeiksmą, kuriuo prakeikiau gyvenimą ir apgailėtiną kario likimą, vynu užpildyčiau ežerą – tokį, kaip faraonas, girdėjau, iškasė savo žmonos pramogai. Tiesa, aš nemačiau, nes neturiu už ką persiirti per upę, bet neabejoju, kad pripildyčiau ežerą ir dar liktų tiek, kad visa armija nusigertų.

Jis vėl godžiai šliurptelėjo vyno.

– Bet juk, – ištariau drebančiu smakru, – kario amatas iš visų amatų garbingiausias.

– Garbė ir šlovė, – atsakė Tutmozio didvyris, – tėra mėšlas, tik mėšlas, kuriuo minta vien musės. Savo gyvenime daug melo apie karą ir žygdarbius pripasakojau tik dėl to, kad išdžiūvus gerklei iš netašytų stuobrių gaučiau vyno, tačiau tavo tėvas – garbingas žmogus, todėl jo apgaudinėti nenoriu. Taigi sakau tau, berniuk: iš visų amatų kario amatas – prasčiausias ir niekingiausias.

* Setas - Aukštutiniojo Egipto dievas. Baalis - semitų kilmės, karo ir keršto dievas.

Vynas išlygino jo veido raukšles, beprotiškos senuko akys suspindo. Jis atsistojo ir vienintele ranka suspaudė sau kaklą.

– Žiūrėk, vaike, – sušuko, – šį laibą kaklą puošė penkios aukso grandinės. Savo rankomis faraonas apvijo jomis mano kaklą. Kas suskaičiuos nukirstas rankas, kurias sukroviau priešais jo palapinę? Kas pirmas pakilo ant Kadešo mūrų? Kas kaip maurojantis dramblys įsiveržė į priešo gretas? Tai buvau aš, Intebas, didvyris! Bet kas man už tai bedėkoja? Mano auksas išsibarstė po visą pasaulį, vergai, kuriuos kaip karo grobį parsigabenau, pabėgo arba mirė nuo skurdo. Dešinė ranka liko Mitanijos* žemėje ir jau elgetaučiau gatvės kampe, jei ne geri žmonės, retkarčiais atnešantys džiovintos žuvies ir alaus, kad papasakočiau jų vaikams tiesą apie karą. Aš, Intebas, didvyris, bet pažvelk į mane, berniuk. Mano jaunystė liko dykumoje, nuskendo alky, skausmuos ir nuovargy. Ten mėsa nutirpo nuo sąnarių, ten oda sugrubo, ten širdis kietesnė už akmenį pasidarė. Blogiausia, kad bevandenėse dykumose man išdžiūvo liežuvis ir susirgau amžinu troškuliu – kaip ir kiekvienas karys, gyvas sugrįžęs iš tolimų karo žygių. Gyvenimas man buvo lyg ano pasaulio bedugnė, kol nepraradau rankos. Nepasakosiu apie žaizdų skausmą ir pjaustytojų keliamas kančias, verdančiu aliejumi tvilkant nukirstos rankos strampgalį, – tavo tėvas tai gerai žino. Tebūnie palaimintas tavo vardas, dorasis, gerasis Senmuti, bet vynas baigėsi!

Nutilęs senis dar kurį laiką švokštė ir atsisėdęs ant žemės sielvartingai apvertė molinį indą. Valiūkiška ugnelė akyse užgeso ir jis vėl pavirto senu, nelaimingu žmogum.

– Tačiau kariui neprivalu mokėti rašyti, – šnipštelėjau baugščiai.

– Hm, – krenkštelėjo Intebas ir pažvelgė į tėvą. Nusimovęs nuo riešo varinę apyrankę, tėvas ištiesė ją seniui. Šis garsiai suriko ir tuoj pat atbėgęs murzinas berniūkštis paėmė apyrankę, indą ir nudūmė į vyninę.

– Geriausios rūšies neimk, – skubriai sušuko pavymui Intebas. – Imk rūgštaus – jo daugiau duos!

Jis vėl mąsliai pažvelgė į mane.

– Tu teisus, – tarė jis, – kariui neprivalu mokėti rašyti , tik sugebėk kautis. Jei jis mokės rašyti, taps vadu, įsakinės net narsiausiam kariui ir prieš save siųs į mūšį kitus. Kiekvienas, mokantis rašyti, gali vadovauti, bet nė šimto vyro vadu neskiriamas nemokąs teplioti tų musės kojų. Menkas džiaugsmas iš aukso grandinių ir apdovanojimų, jei bet kuris, vos nulaikąs nendrių plunksną, už tave viršesnis. Tačiau taip yra ir taip visada bus. Todėl, mano berniuk, jei nori tapti vadu, vesti karius – pirmiausia išmok rašyti. Tada net aukso grandinėmis pasipuošę tau lenksis, o vergai dengtais neštuvais neš tave į mūšio lauką.

* Mitanija – XIV–XIII a. pr. Kr. valstybė, gyvavusi dabartinėje Š. Sirijoje.

Murzinas berniūkštis parnešė ąsotį ir dar indą vyno. Senio veidas iš džiaugsmo nušvito.

– Tavo tėvas Senmutis – geras žmogus, – draugiškai tarė jis. – Jis moka rašyti ir išgydė mane stiprybės ir laimės dienomis, kai nuo vyno gausybės man ėmė rodytis krokodilai ir begemotai. Jis geras žmogus, nors tėra tik gydytojas ir nė lanko nemoka įtempti. Dėkui jam!

Išsigandęs žiūrėjau į vyno ąsotį, kurį Intebas akivaizdžiai ketino išgerti, ir ėmiau nekantriai pešioti plačią, vaistais išterliotą tėvo rankovę – išsigandau, kad dėl vyno netrukus sumušti pabusim kurios nors gatvės kampe. Tėvas Senmutis žvilgtelėjo į vyno ąsotį ir su palengvėjimu atsidusęs išsivedė mane. Šaižiu balsu Intebas uždainavo sirišką karo dainą, o nuogas, juodai įdegęs gatvės berniūkštis kvatojo.

Aš, Sinuhė, palaidojau svajonę apie kario tarnybą ir nebesipriešinau, kitą dieną tėvo ir motinos vedamas į mokyklą.

4

Tėvas, žinoma, neturėjo išteklių sumokėti už mano mokslą didžiosiose šventyklų mokyklose, kur mokėsi kilmingųjų, turtingųjų ir aukštesniųjų šventikų sūnūs, o kai kada ir dukterys. Mano mokytoju tapo vos per porą gatvių gyvenąs senas šventikas Onehas, laikęs mokyklą savo apgriuvusioje verandoje. Jis mokė amatininkų, pirklių, uosto vyresniųjų ir jaunesniųjų karo vadų vaikus, garbėtroškų tėvų siekimu turėjusių tapti raštininkais. Kadaise Onehas buvo dangiškosios Mutės* šventyklos sandėlio sąskaitininkas, todėl galėjo mokyti rašto pradmenų vaikus, vėliau užrašinėsiančius prekių svorį, grūdų kiekį, galvijų skaičių ar karių davinių sąskaitas. Tokių mažų mokyklų aplink pasaulio miestą – didžiuosius Tėbus – buvo dešimtys, šimtai. Mokslas nebuvo brangus, nes mokiniams tereikėjo išlaikyti senąjį Onehą. Žiemos vakarais anglių pirklio sūnus atnešdavo jam medžio anglių, audėjo sūnus aprūpindavo drabužiais, grūdų pirklio sūnus pasirūpindavo, kad netrūktų miltų, o mano tėvas vaistažolių ištraukom su vynu malšindavo jo senatvės skausmus.

Dėl šios priklausomybės Onehas buvo švelnus mokytojas. Prie rašymo lentelės užsnūdusio berniuko nepešiodavo – tik šis kitądien privalėdavo atnešti iš namų nugvelbtą gardumyną. Kartais grūdų pirklio sūnus atsinešdavo asotį vyno – tądien įdėmiai klausydavomės pakilių senojo Oneho istorijų apie nepaprastus ano pasaulio nuotykius, pasaką apie dangiškąją Mutę – Visatos kūrėją, apie Ptahą** ir kitus jam artimus dievus. Kikendavom ma-

* Mutė - Tėbų deivė.

** Ptahas - Memfyje garbintas dievas, amatų ir meno globėjas, ugnies atradėjas.

nydami privertę jį visai dienai užmiršti sunkias užduotis ir nykius rašto ženklus. Tik daug vėliau supratau, kad senasis Onehas buvo išmintingesnis ir supratingesnis, nei maniau. Istorijos, kurias atgaivindavo teisuoliškai naivi jo vaizduotė, turėjo tam tikrą tikslą. Jis mokė mus senojo Egipto moralės principų. Už kiekvieną piktą darbą būdavo baudžiama. Kiekvieno žmogaus širdį negailestingai sverdavo prieš aukščiausiąjį Ozyrio sostą. Žmogų, kurio blogi darbai ją nusverdavo šakalgalvio pusėn, išmesdavo Rijūnui suėsti, – o tai buvo krokodilas ir begemotas vienoje esybėje, tik už abu baisesnis.

Pasakodavo jis ir apie vaidingąjį Apsuktveidį – baisų ano pasaulio vandenų plaustininką, be jo pagalbos mirusysis palaimingų laukų nepasiekdavo. Irkluodamas jis visada žiūrėdavo atgal, o ne į priekį – kaip žemiškieji Nilo irkluotojai. Onehas versdavo mus atmintinai kartoti susitaikymo ir pritarimo posakius, kuriais reikėdavo išlinksniuoti Apsuktveidį. Jis versdavo mus perrašyti juos rašmenimis ir užrašyti iš atminties. Švelniai įspėdamas jis rodydavo ir taisydavo mūsų klaidas. O mes privalėjom suprasti, jog dėl menkiausios klaidelės laimingas gyvenimas aname pasaulyje gali virsti nepakeliamu. Jei perduosime Apsuktveidžiui laišką su klaida – pasigailėjimo nebus: lyg šešėliai amžinai klaidžiosime negyvo juozgano vandens pakrantėje ar dar blogiau – pateksime į baisią Mirusiųjų karalystės bedugnę.

Keletą metų lankiau Oneho mokyklą. Ne be reikalo tėvas mane į ją leido. Jo galva, niekas negali priversti mokytis nemalonaus amato. Jeigu būtų paaiškėję, jog aš negabus, jis nebūtų jėga reikalavęs, kad toliau mokyčiausi raštininko amato. Jei būčiau parodęs susidomėjimą ir pomėgį – vėliau Onehas būtų pasiūlęs mane į šventyklos mokyklą, iš kurios man atsivertų tėvo pageidaujama veikla. O jei susiklostytų kitaip, galėčiau manytis iš skaičiuotojo, jaunesniojo raštininko, o gal iš tiesų – per kariuomenės davinių saugyklą siekčiau kario amato. Žinoma, tuomet apie tai nenutuokiau.

Mano mieliausias Oneho mokyklos draugas buvo pora metų vyresnis Totmesas – karo vežimų skyriaus vado sūnus. Jis nuo vaikystės mokėjo valdyti arklius, kautis. Jo tėvas, turėjęs rimbą su įpintais variniais siūlais, tikėjosi sūnų tapsiant dideliu karo vadu ir troško, kad šis išmoktų rašyti. Tačiau jo vardas – šlovingasis Totmesas – nelėmė tėvo vilčių išsipildymo. Mokykloje Totmesas nustojo domėtis iečių svaidymu bei karo vežimų pratybomis. Rašmenis jis išmoko lengvai ir, kitiems sunkiai plušant, molinėje lentelėje paišė paveikslėlius. Piešdavo jis karo vežimus ir ant užpakalinių kojų stovinčius arklius bei kovojančius karius. Jis atsinešė į mokyklą molio ir, alaus ąsočiui Oneho lūpomis pasakas sekant, nulipdė nepaprastai juokingą Rijūną, vangiai pražiotais nasrais gaudantį smulkų pliką seneliuką, kurį iš pakumpusios nugaros ir apvalaus pilvuko nesunkiai suvokėm esant Onehą. Bet Onehas nepyko. Ant Totmeso niekas nepykdavo. Jis buvo plataus, prastuomenės vyrams būdingo veido, storomis, trumpomis kojomis, bet jo akys žibėjo pagauliu linksmumu, o jo imlios rankos lipdė iš molio

mus padūkusiai džiuginusius gyvūnus ir paukščius. Iš pradžių jo bendrijos siekiau dėl jo kariškumo, tačiau mūsų draugystė išliko tvirta ir jam nerodant nė menkiausios garbėtroškos tapti kariu.

Mokslus einant man nutiko stebuklas. Tai įvyko visai netikėtai – vis dar prisimenu tos valandėlės apraišką. Švelniai vėsią pavasario dieną ore čirškavo paukščiai, ant molinių trobelių stogų gandrai krovė lizdus. Nuslūgus vandeniui, žemė buvo žaliai suliepsnojus; daržuose žmonės sėjo sėklą, sodino daigus – buvo stačiai audringų nuotykių diena, todėl mes negalėjom nurimti apšiurusioje, trupančių plytų Oneho verandoje. Nerūpestingai paišiau grisius rašto ženklus, akmenyje kalinėjamas raides, o šalia jų – sutrumpintus popieriaus rašmenis. Staiga kažkoks net paties Oneho užmirštas žodis, kažkas nepaprasta manyje atgaivino žodžius ir raides.

Paveikslėlis virto žodžiu, žodis virto skiemeniu, skiemuo – raide. Sujungus raides susidarė nauji žodžiai, gyvi ir keisti, visai nesusiję su paveikslėliais. Paveikslėlį supranta paprasčiausias laukų drėkintojas, tačiau dviejų gretimų paveikslėlių nemokantis rašyti nesuvokia. Manau, jog kiekvienas, mokęsis rašto ir skaityti išmokęs, žino, ką turiu galvoje. Šis išgyvenimas buvo labiau jaudinantis ir aistrinantis nuotykis nei iš vaisių prekeivio krepšio nugvelbtas granatas, saldesnis už džiovintą finiką, gaivesnis nei ištroškusiam vanduo.

Manęs raginti jau nebereikėjo. Gėriau Oneho žinias lyg išdžiūvusi žemė patvinusio Nilo vandenį. Greitai išmokau rašyti, o palengva ir skaityti, ką buvo parašę kiti. Trečiaisiais metais skiemenavau iš apdriskusių popieriaus ritinėlių ir diktavau kitiems pamokomas istorijas.

Tuo metu pastebėjau esąs ne toks kaip visi. Mano veidas buvo siauresnis, oda šviesesnė, galūnės gležnesnės nei kitų berniukų. Panėšėjau labiau į kilmingųjų vaikus nei į tuos, tarp kurių gyvenau, ir jei būčiau rengęsis tokiais pat drabužiais, vargu ar kas būtų atskyręs mane nuo dengtais neštuvais nešiojamų ar vergų lydimų berniukų. Dėl to mane pašiepdavo. Grūdų pirklio sūnus, rankomis apsivydamas kaklą, pavadino mane mergaite, todėl įdūriau jam braižikliu. Jis dvokė ir jo artumas buvo nemalonus. Totmeso draugija man patiko, tačiau ranka jis manęs niekada nelietė. Kartą Totmesas droviai pasiūlė:

– Ar nenorėtum pabūti man pavaizdu – padarysiu tavo skulptūrą.

Parsivedžiau jį namo ir kieme, po sikomoru, iš molio nulipdęs į mane panašią skulptūrą, jis braižikliu užrašė raidėmis mano vardą. Mano motina Kipa atnešė mums pyragėlių, bet pamačiusi skulptūrą baisiai persigando ir pavadino tai kerais. Tačiau tėvas pasakė, jog jei Totmesas patektų į šventyklos mokyklą, galėtų tapti rūmų menininku. Aš juokais nusilenkiau Totmesui ir nuleisdamas ranką prie kelių pasveikinau jį kaip kilmingąjį. Totmeso akys suspindo, tačiau atsidusęs jis tarė, kad nieko iš to neišeis, nes tėvas reikalaująs sugrįžti į karių namus ir stoti į jaunesniųjų karių mokyklą. Kiek būsimajam karo vadui reikėjo – tiek jis jau mokėjo rašyti. Mano tėvas

išėjo, o mudu su Totmesu dar ilgai girdėjom virtuvėje murmančią Kipą, bet šveitėme jos keptus pyragėlius – riebius, gardžius, ir mums buvo gera. Tuomet dar buvau laimingas.

5

Atėjo diena, ir tėvas, apsirengęs geriausiais švariais drabužiais, ant kaklo užsidėjęs plačią Kipos išsiuvinėtą apykaklę, iškeliavo į didžiąją Amono šventyklą, nors širdies gilumoje nemėgo šventikų. Tačiau be šventikų pagalbos ir įsikišimo Tėbuose ir net visame Egipte niekas negalėjo įvykti. Šventikai užsiimdavo teise ir skelbdavo nuosprendžius, o įžūlesnis žmogus net po valdovo skirtos bausmės kreipdavosi į šventyklą dėl apsivalymo burtais. Šventikų rankose buvo aukštesnių amatų mokymas. Jie išpranašaudavo vandens pakilimą bei būsimąjį derlių ir pagal tai nustatydavo visai šaliai mokesčius. Bet ar verta dar aiškinti – juk viskas grįžta po senovei ir niekas nepasikeitė.

Manau, jog nusižeminti tėvui nebuvo lengva. Jis, kaip vargšų gydytojas, visą laiką gyveno vargingojoje miesto dalyje, toldamas nuo šventyklos ir Gyvenimo rūmų. Dabar jis, kaip ir kiti vargingi tėvai, laukė eilės pas šventyklos vyresnybę – kol kilniadvasis šventikas malonės jį priimti. Tebematau juos priešais save – pasipuošusius skurdžius, išdidžiai svajojančius apie geresnį sūnų gyvenimą. Dažnas jų į Tėbus atkeliauja iš tolo – keleiviniais laivais, įsidėję užkandį ir, kad patektų pas auksu apsiūtą, brangiais aliejais įtrintą šventiką, papirkinėja vartų sargus ir raštininkus. O šis suraukęs nosį nuo jų kvapo kalbasi atšiauriai. Bet Amonui be perstogės reikia naujų patarnautojų. Turtams ir galybei augant, jam reikia vis daugiau raštingųjų, nors kiekvienas tėvas atiduodamas į šventyklą sūnų vadina tai dievų malone. O iš tiesų šventykla gauna dovaną, brangesnę už auksą.

Šioje kelionėje mano tėvui nusišypsojo laimė – vos popietės sulaukus, pro šalį ėjo senas mokslo draugas Ptahoras, laikui bėgant tapęs karališkuoju kaukolės atvėrėju. Tėvas išdrįso jį užkalbinti, ir šis pažadėjo visa savo didybe atvykti į svečius manęs pažiūrėti.

Tai dienai tėvas parūpino žąsį ir geriausio vyno. Kipa kepė ir barėsi. Iš mūsų virtuvės kilo palaimingas žąsies riebalų kvapas ir priešais mūsų namus susirinkę elgetos ir neregiai, siekdami skirtosios puotos dalies, ėmė dainuoti ir groti. Pagaliau Kipa šūkaudama padalijo jiems riebaluose mirkytos duonos, ir jie pasitraukė. Mudu su Totmesu nušlavėm gatvę toli nuo namų miesto link – tėvas pasiūlė Totmesui būti netoliese, kai svečias atvyks, gal šis norėsiąs pasikalbėti ir su Totmesu. Mes dar buvome vaikai, tačiau tėvui smilkytuvu pasmilkius prieangį pasijutome pakiliai lyg šventykloje. Saugojau ąsotį su aromatinguoju vandeniu, vaikiau muses nuo balto lyg pienas lininio rankšluosčio, Kipos pasiruošto įkapėms, o dabar ištrauktą Ptahoro rankoms šluostyti.

Ilgai teko laukti. Diena ėjo į pabaigą, vėso oras. Priebutyje sudegė smilkalai, duburyje* graudžiai tebespirgėjo žąsis. Aš išalkau, o mano motinos Kipos veidas ištįso, sustingo. Tėvas nepratarė nė žodžio, tačiau tamsai atslenkant lempų nežiebė. Sėdėjome verandoje bijodami pažvelgti vienas kitam į veidą. Tada supratau, kiek liūdesio ir nevilties savo neapgalvotu lengvabūdiškumu turtingieji ir kilmingieji suteikia mažiems ir neturtingiems.

Pagaliau išvydom gatvėje deglų liepsnas ir tėvas pašokęs atnešė anglių abiems spingsulėms. Aš, šalimais karštai alsuojant Totmesui, virpančiom rankom kilstelėjau indą su vandeniu.

Karališkasis kaukolės atvėrėjas Ptahoras atvyko paprastais dengtais neštuvais, nešamais dviejų juodųjų vergų. Priekyje nutukęs tarnas siūbuodamas nešė deglą – buvo matyti, jog jis girtas. Aikčiodamas ir šūkčiodamas linksmus pasveikinimus, Ptahoras išlipo iš neštuvų pasisveikinti su nusilenkusiu, ranką prie kelių nuleidusiu mano tėvu. Ptahoras uždėjo delnus jam ant pečių – galbūt parodydamas, jog tokio sutikimo jis nevertas, o gal pasiremdamas. Prisilaikydamas tėvo peties jis spyrė deglą nešusiam tarnui ir paliepė miegoti po sikomoru, kol išsiblaivys. Negrai nelaukę leidimo sviedė dengtus neštuvus po akacijų krūmais ir susėdo ant žemės.

Tebesiremdamas tėvo peties Ptahoras įžengė į verandą. Nepaisydamas prieštaravimų, užpyliau jam ant rankų vandens ir padaviau lino rankšluostį, tačiau jis paprašė, kad aš nušluostyčiau rankas, – nes juk aš jas sušlapinau, – o tada maloniai padėkojęs pavadino mane gražiu berniuku.

Tėvas mostelėjo į prieskonių pirklio paskolintą krėslą su atlošu – Ptahoras atsisėdo ir spingsulių šviesoje smalsiomis mažomis akutėmis ėmė žvalgytis. Akimirką visi tylėjo. Tuomet droviai krenkštelėjęs jis paprašė ko nors išgerti – esą ilga kelionė išdžiovino burną. Pradžiugęs tėvas įpylė vyno. Ptahoras įtariai pauostė, paragavo, tačiau pasigėrėtinai maloniai ištuštinęs taurę su palengvėjimu atsiduso.

Tai buvo nedidukas, plikas, po plonu audiniu svyruliuojančia krūtine ir pilvu kreivakojis. Nors apykaklę puošė brangakmeniai, ji buvo nešvari kaip ir drabužiai, pats jis dvokė vynu, prakaitu ir tepalais.

Kipa patiekė pyragėlių su prieskoniais, aliejuje mirkytų žuvelių, vaisių ir žąsies kepenų. Iš mandagumo jis valgė, nors buvo aišku, jog ką tik atkeliavo nuo gausaus stalo. Jis visko paragavo ir išsakė apie valgius mandagybes, labai pradžiuginusias Kipą. Jo prašymu, nunešiau valgio ir alaus negrams, tačiau šie į mano mandagumą atsakė nešvankybėmis ir klausimu, ar greit išverstapilvis ruošiąsis išvykti. Po sikomoru sunkiai knarkė tarnas, ir aš nepanorau jo žadinti.

Vakaras visai sumišo, nes ir tėvas vyno gėrė daugiau nei kada nors anksčiau, ir galiausiai Kipa atsisėdusi virtuvėje susiėmė galvą ir ėmė sunkiai

* Egiptiečių namuose (dažnai pastato viduryje) duburyje rusendavo ugnis.

linguoti. Kai baigė vyno ąsotį, jie ėmė gerti vaistinius tėvo vynus, o kai ir šie pasibaigė, tiko jiems paprasčiausias kasdienis alus, nes Ptahoras tikino nesąs išrankus.

Jie kalbėjosi apie mokslo metus Gyvenimo rūmuose, pasakojo linksmas istorijas apie mokytojus ir siūbuodami glėbesčiavosi. Ptahoras pasakojo savo – karališkojo kaukolės atvėrėjo – išgyvenimus ir tvirtino, jog tai pats blogiausias amatas, kuriuo gali užsiimti gydytojas; jis geriau tinkąs Mirties nei Gyvenimo rūmams. Tačiau darbo esą nėra daug, o jis visada buvo tingus, kaip mano tėvas, taikingasis Senmutis, veikiausiai prisimenąs. Žmogaus kaukolę, – išskyrus dantis, gerklę ir ausis, kurie reikalauja kito gydytojo, – jo supratimu, paprasčiausia išstudijuoti, todėl ją pasirinkęs.

– Tačiau, – tarė jis, – jei manyje būtų buvę pakankamai žmogiškumo, būčiau tapęs paprastu gerbiamu gydytoju ir dovanojęs gyvenimą, o dabar mano dalia – dovanoti mirtį, kai senukai ir neišgydomi ligoniai nusibosta jų giminaičiams. Dovanočiau gyvenimą kaip ir tu, mano drauge Senmuti. Gal labiau vargčiau, bet gyvenčiau garbingiau ir sveikiau nei dabar.

– Netikėkite juo, berniukai, – tarė tėvas, nes prie stalo sėdėjo ir Totmesas su nedidele vyno taure. – Didžiuojuosi, draugu vadindamas karališkąjį kaukolės atvėrėją Ptahorą, gabiausią Egipte šio amato žmogų. Ar aš neprisimenu stebuklingų kaukolės atvėrimų, kuriais jis išgelbėjo kilmingųjų ir vargšų gyvybes? Jis išvaduodavo nuo piktųjų dvasių, variusių žmones į beprotybę, ir ištraukdavo iš smegenų jų apvalius kiaušinius. Dėkingi ligoniai dovanojo jam aukso ir sidabro, grandinėlių ir taurių.

– Bet dar daugiau dovanojo dėkingi giminaičiai, – suvebleno Ptahoras. – Juk jei vieną iš dešimties, vieną iš penkiolikos, ne, tarkim, vieną iš šimto netyčia išgydau – kitų mirtis dar patikimesnė. Ar girdėjai nors vieną faraoną po kaukolės atvėrimo gyvenus ilgiau nei tris dienas? Ne, kuo turtingesni ir kilmingesni nepagydomieji ir bepročiai, tuo greičiau jie patiria mano titnaginio peilio išbandymą. Mano ranka išlaisvina iš kančios, mano ranka dalija tradicijas, žemes, galvijus ir auksą, mano ranka pakelia faraonus į sostą. Todėl manęs bijoma ir mano žodžiui niekas neprieštarauja, nes aš per daug žinau. Tačiau tokias žinias kaupiantis – širdgėlą kaupia, todėl esu labai nelaimingas.

Kiek paverkęs Ptahoras nusivalė nosį į Kipos įkapių rankšluostį.

– Tu neturtingas, bet garbingas, Senmuti, – verkšleno jis. – Todėl myliu tave, o aš turtingas, bet sutrešęs. Visai sutrešęs – tik mėšlo krūva, kelyje palikta jaučio.

Ir nusimovęs brangakmenių apykaklę uždėjo ją ant tėvo kaklo. Tada jie ėmė dainuoti, – žodžių nesupratau, bet įdėmiai klausęsis Totmesas sakė, jog net karių namuose riebesnių dainų nedainuojama. Kipa virtuvėje apsiraudojo, o nuo akacijų krūmo atėjęs negras ketino Ptahorą nešti į neštuvus, nes jam seniai buvo laikas miegoti. Tačiau Ptahoras priešinosi ir gailiai skųsdamasis, jog negrai užmuš jį, ėmė šaukti pagalbon sargybinius. Ir tėvas jam

nepadėjo, todėl mudu su Totmesu lazdomis išvijome negrą, tas supyko ir keikdamasis patraukė savo keliu – su savo bičiuliu ir dengtais neštuvais.

Paskui Ptahoras užsivertė ant galvos ąsotį alaus, paprašė aliejaus veidui įtrinti ir susiruošė kiemo tvenkinyje maudytis. Totmesas man pašnibždėjo, jog reikėtų senukus paguldyti, ir atsitiko, kad mano tėvas su karališkuoju kaukolės atvėrėju apsikabinę, švebeldžiuodami amžinos draugystės priesaikas užmigo santuokiniame Kipos guolyje.

Raudodama Kipa rovėsi plaukus, ant galvos barstė duburio pelenus. Mane graužė mintis, ką pasakys kaimynai, nes triukšmas ir dainos tykią naktį buvo toli girdėti. Tačiau Totmesas buvo visai ramus, tikindamas matęs dar didesnių kvailybių, kai karių namuose ir pas tėvą vyrai prisimindavo praeitį ir baudžiamuosius žygius Sirijon bei Kušo žemėn. Jis – priešingai – tikino vakarą puikiai praėjus, nes senukų pramogai neprireikė viešųjų namų muzikantų ir šokių. Jam pavyko nuraminti Kipą ir, kaip sugebėdami panaikinę šventės pėdsakus, susiruošėme miegoti. Tarnas po sikomoru tebeknarkė, o į mano lovą atsikraustęs Totmesas apsikabino mane ir ėmė pasakoti apie mergaites, mat ir jis buvo išgėręs. Tačiau man nebuvo įdomu – buvau pora metų už jį jaunesnis, todėl greit užmigau.

Anksti rytą pabudau nuo bildesio ir kepėstavimo miegamajame. Man įėjus tėvas su drabužiais ir Ptahoro apykakle kietai miegojo, o Ptahoras sėdėjo ant grindų ir susiėmęs rankomis galvą gailiu balsu klausė:

– Kur aš?

Pagarbiai pasveikinau jį nuleisdamas ranką prie kelių ir atsakiau, jog jis tebesąs uosto dalyje, vargšų gydytojo Senmučio namuose. Jis nurimo ir dėl Amono paprašė alaus. Priminiau, kad alų jis užsipylęs ant galvos – tai buvo matyti iš jo drabužių. Jis pakilo, susitvarkė, oriai suraukė antakius ir išėjo į lauką. Užpyliau jam ant rankų vandens, o jis aimanuodamas nulenkė galvą ir paprašė užpilti vandens ir ant plikės. Totmesas – jau pakirdęs – atnešė jam rūgštaus pieno ąsotį ir sūrią žuvį. Suvalgęs Ptahoras pralinksmėjo ir nuėjęs prie sikomoro ėmė tvatyti miegantį tarną lazda, kol šis žole suteptais drabužiais ir žemėtu veidu pakilo.

– Šlykšti kiaulė! – suriko Ptahoras ir dar kartą smogė lazda. – Šitaip tu pono reikalais rūpiniesi, neši deglą jo priekyje? Kur neštuvai? Kur mano švarūs drabužiai? Kur mano vaistingoji uoga? Dink iš akių, niekingas vagie, kiaule!

– Esu vagis ir pono kiaulė, – nuolankiai atsakė tarnas. – Ką įsakysi, pone?

Ptahoras nurodė, ką daryti, ir tarnas iškeliavo ieškoti dengtų neštuvų. Ptahoras atsisėdęs patogiai atrėmė nugarą į sikomoro kamieną ir padeklamavo eilėraštį apie rytą, lotosus ir upėje besimaudančią karalienę, o paskui ėmė kalbėti tai, ko berniukai mielai klausosi. Atsibudusi Kipa užkūrė ugnį ir nuėjo pas tėvą į miegamąjį. Jos balsą girdėjome net kieme, ir pagaliau į kiemą išėjęs švariai apsirengęs tėvas buvo labai liūdnas.

– Turi gražų sūnų, – tarė Ptahoras. – Jo stotas panašus į princo, jo akys meilios lyg gazelės.

Buvau dar vaikas, bet gerai supratau, jog jis taip kalba, kad užmirštumėm, kaip elgėsi vakar vakare. Netrukus jis paklausė:

– Ar tavo sūnus ką nors moka? Ar jo sielos akys tokios pat atviros kaip ir kūno?

Tuomet atsinešiau rašymo lentelę, ir Totmesas ją atsinešė. Nerūpestingai žvilgtelėjęs į sikomoro viršūnę, karališkasis kaukolės atvėrėjas padiktavo trumpą eilėraštį, kurį prisimenu iki šiol. Štai jis:

Jaunuoli, džiaukis savo jaunyste –
senatvėj pelenai gerklėj telaukia, –
ir net išsaugotam kūnui
tamsiajam kape linksma nebus.

Atlikau darbą kaip įstengiau – iš pradžių parašiau paprastais rašmenimis, paskui nupiešiau paveikslėliais. Galiausiai parašiau žodžius: „senatvė", „pelenai", „kūnas" ir „kapas" visais galimais būdais – ir skiemenimis, ir raidėmis. Tada parodžiau lentelę jam, o jis nerado nė vienos klaidos. Supratau, kad tėvas manimi didžiuojasi.

– O kaip šis jaunuolis? – paklausė Ptahoras ir ištiesė ranką į Totmeso lentelę. Sėdėdamas nuošalėje Totmesas piešė paveikslėlius. Prieš parodydamas jis dvejojo, tačiau akys juokėsi. Kai palinkome pažiūrėti, pamatėm Ptahorą, apkabinusį tėvo kaklą, pilantį ant galvos alų, o trečiajame paveikslėlyje tėvas su juo apsikabinę dainavo – piešinys buvo toks juokingas, kad iškart galėjai suprasti, kokią dainą jiedu dainuoja. Mane ėmė juokas, bet nedrįsau juoktis bijodamas supykinti Ptahorą. Mat Totmesas visai jo nepadailino. Paveikslėlyje jis buvo toks pat mažas ir plikas, toks pat kreivakojis ir nudribtpilvis kaip tikrovėje.

Ptahoras ilgai tylėjo – ir ilgai žiūrėjo čia į vieną, čia į kitą paveikslėlį. Totmesas kiek išsigandęs net pasistiebė. Pagaliau Ptahoras paklausė:

– Ko nori už paveikslą, berniuk? Perku jį.

Smarkiai paraudęs Totmesas ištarė:

– Savo rašymo lentelės aš neparduodu. Draugui atiduočiau dovanai.

Ptahoras nusijuokė:

– Gerai. Taigi būkim draugai ir paveikslas – mano.

Jis dar kartą atidžiai pasižiūrėjo į paveikslą, nusišypsojo ir trenkęs į akmenį sudaužė į šukes. Visi pašoko, o Totmesas nuolankiai atsiprašė, jei Ptahoras įsižeidęs.

– Ar galiu pykti ant atvaizdo vandenyje? – švelniai paklausė Ptahoras. – Tačiau piešėjo ranka daugiau nei vanduo. Todėl dabar žinau, kaip vakar atrodžiau, ir nenoriu, kad kas nors pamatytų, koks buvau. Sudaužiau lentelę, tačiau tave pripažįstu dailininku. – Totmesas net stryktelėjo iš džiaugsmo.

Paskui Ptahoras kreipėsi į tėvą ir rodydamas į mane iškilmingai tarė seną gydytojo pasižadėjimą:

– Imuosi jį gydyti.

O rodydamas į Totmesą pasakė:

– Darysiu ką galėsiu.

Ir perėję prie gydytojų kalbos būdo abu patenkinti juokėsi. Uždėjęs ranką man ant viršugalvio tėvas paklausė:

– Sūnau Sinuhe, ar norėtum tapti į mane panašiu gydytoju?

Ašaros susitvenkė man akyse, gerklę užgniaužė – linktelėjau nepajėgdamas žodžio ištarti. Žvalgiausi aplink – mylėjau kiemą, mylėjau sikomorą, mylėjau tvenkinį.

– Mano sūnau, Sinuhe, – tarė tėvas. – Ar norėtum tapti gabesniu už mane gydytoju, geresniu už mane, gyvenimo ir mirties valdovu, kurio rankoms, nepaisydamas nei luomo, nei titulo, žmogus patiki savo gyvybę?

– Ne į jį ir ne į mane panašiu, – pridūrė Ptahoras – jis išsitiesė, o jo akys tapo protingos ir skvarbios, – bet tikru gydytoju. Juk didžiausias iš visų – tikras gydytojas. Prieš jį net faraonas nuogas, o turtingiausias – didžiausiam skurdžiui lygus.

– Labai norėčiau tapti tikru gydytoju, – droviai atsakiau, nes buvau dar vaikas – nieko nesupratau apie gyvenimą ir nežinojau, kad senatvė visada bando užkrauti jaunystei savo svajones ir nusivylimus.

Totmesui Ptahoras parodė auksinę apyrankę ant riešo ir paliepė:

– Perskaityk!

Totmesas išskiemenavo joje išraižytus paveikslėlius ir nedrąsiai pratarė:

– Trokštu taurės sklidinos! – Ir nenorom nusišypsojo.

– Nesišypsok, išdykėli, – rimtai subarė Ptahoras. – Ne apie vyną kalba. Bet jeigu nori tapti dailininku, privalai reikalauti sklidinos taurės. Per tikrą dailininką pasireiškia pats Ptahas – kūrėjas ir statytojas. Dailininkas nėra vien vanduo ar veidrodis – tai šis tas daugiau. Iš tiesų menas dažnai tėra tik saldytas vanduo ar kreivas veidrodis, tačiau dailininkas – šis tas daugiau nei vanduo. Reikalauk sklidinos taurės, berniuk, ir nepasitenkink tuo, ką tau sako, o labiau tikėk šviesiom savo akim.

Paskui jis pažadėjo, kad greitai būsiu pakviestas mokytis į Gyvenimo rūmus ir kad jis pasistengs, jei tik bus galima, padėti Totmesui patekti į Ptaho šventyklos meno mokyklą.

– Tačiau, berniukai, – tarė jis, – klausykit atidžiai, ką pasakysiu, ir tuojau pat užmirškite, ką pasakiau, užmirškite bent, kad tai sakė karališkasis kaukolės atvėrėjas. Greitai pateksite į šventikų rankas, o laikui bėgant Sinuhė bus įšventintas – kaip ir mudu su tavo tėvu esame gavę žemiausią šventiko laipsnį, nes neįšventintieji gydytojo amatui leidimo negauna. Bet pakliuvę į šventikų rankas būkite budrūs it sakalai, klastingi it gyvatės, kad savęs neprarastumėt ir neapžilptumėt. Tačiau tuo pat metu būkit švelnūs kaip balandėliai, nes tik tikslą pasiekęs žmogus gali parodyti savo nagus. Taip buvo ir taip bus. Prisiminkite tai.

Mums tebesikalbant atėjo Ptahoro tarnas su išnuomotais dengtais neštuvais ir švariais drabužiais šeimininkui. Ptahoro neštuvus vergai užstatė artimiausiame viešnamyje ir patys ten dar tebemiegojo. Ptahoras įpareigojo tarną išpirkti dengtus neštuvus ir vergus iš viešųjų namų, atsisveikino su mumis, prisiekė tėvui draugystę ir iškeliavo atgal į kilmingųjų miesto dalį.

Taip patekau į didžiosios Amono šventyklos Gyvenimo rūmus. Tiesa, kitą dieną karališkasis kaukolės atvėrėjas Ptahoras atsiuntė Kipai dovanų šventąjį skarabėją iš brangakmenio*, kurį ji, padėtą širdies vietoje po drobės juostom, galėsianti nusinešti į kapą. Vargu ar kas būtų suteikęs mano motinai didesnį džiaugsmą – Kipa viską jam atleido, o tėvui Senmučiui daugiau nebekalbėjo apie prakeiktąjį vyną.

* Didelis skarabėjas buvo dedamas prie mumijos širdies. Per paskutinįjį teismą jis galėjo pakeisti širdį. Balzamuojant išėmus kūno organus, širdis buvo paliekama kur buvusi.

ANTROJI KNYGA

Gyvenimo rūmai

1

Tais laikais Tėbų Amono šventikų rankose buvo teisė į bet kurį aukštesnį lavinimą, todėl be jų suteikto mokslo baigimo liudijimo nebuvo įmanoma mokytis jokios aukštesnės tarnybos. Visi supranta, jog nuo seniausių laikų Gyvenimo rūmai ir Mirties rūmai neginčijamai priklauso šventyklai, kaip ir svarbiausia aukštoji teologijos mokykla, ruošianti aukštesniųjų laipsnių šventikus. Galima suprasti šventikų rūpinimąsi matematikos ir žvaigždžių mokslo skyriais, tačiau išsilavinusiems žmonėms kildavo abejonių dėl jų užgrobtų prekybos mokyklų ir teisės skyriaus – esą šventikai kišasi į reikalus, rūpimus visų pirma faraonui ir mokesčių institucijai. Tiesa, prekybos ir teisės skyriuose įšventinimo atvirai nereikalaudavo, bet juk Amonas globojo mažiausiai penktadalį Egipto, – vadinasi, ir penktadalį prekybos, be to, šventikų įtaka visoms gyvenimo sritims buvo didelė, todėl kiekvienas, ketinąs tapti stambiu pirkliu ir į valdymo sritį veržiąsis, supratingai laikydavo žemiausio laipsnio šventiko egzaminą ir šitaip tapdavo klusniu Amono tarnu.

Gausiausias, žinoma, buvo teisės skyrius, nes jis užtikrino pagarbą ir bet kurią tarnybą – mokesčių rinkėjo, valdininko ar kariuomenės vyresniojo. Nedidelė žvaigždžių tyrinėtojų ir matematikų grupelė, lektoriumuose gyvenusi savą iškriką gyvenimą, be galo niekino į prekybinės aritmetikos ir matininkų paskaitas besiveržiančius prakutėlius. Tačiau šventyklos teritorijoje tarp savų sienų visai atskirai gyvavo Gyvenimo rūmai ir Mirties rūmai, o juose besimokantiems visi kiti šventyklos mokiniai jautė baimingą pagarbą.

Prieš įžengdamas į Gyvenimo rūmus privalėjau teologijos skyriuje išlaikyti žemiausio laipsnio šventiko egzaminą. Ruošiausi jam trejus metus, nes tuo pat metu lydėdamas ligonius lankantį tėvą sėmiausi patirties būsimajam gyvenimo amatui. Gyvenau namuose, leidau laiką taip kaip anksčiau, tačiau kasdien privalėjau būti kurioje nors paskaitoje. Būsimieji teisininkai žemiausio laipsnio šventiko egzaminą neretai išlaikydavo po kelių savaičių – jeigu turėdavo kilmingų draugų ir užtarėjų. Egzaminui tereikėjo tik mokėti rašyti, skaityti, aritmetikos pradmenis ir mintinai išmokti šventuosius tekstus bei mintinai atpasakoti istorijas apie šventąsias trejybes ir šventąsias devynerybes, kurių viršūnėje, žinoma, buvo visų dievų valdovas Amonas. Mokymosi mintinai ir nevalingo kartojimo tikslas tebuvo vienas vienintelis – visiškai užgniaužti prigimtinį mokinių norą savarankiškai mąstyti ir išmokyti juos aklai tikėti kartojamais tekstais. Tik aklai Amono valdžiai atsidavęs jaunasis mokinys galėjo tapti pirmojo laipsnio šventiku. Nežinau, kaip nuo-

lat retėjanti ir senstanti grupė buvo ruošiama trečiajam, ketvirtajam ir penktajam laipsniui, nes aukštesniųjų laipsnių šventikai turėjo savas uoliai slapstomas apeigas. Jau antrojo laipsnio šventikas privalėjo priešais žmonių minią mokėti lazdą paversti gyvate. Kitas išdaigas jie atlikdavo atvirame šventyklos kieme, o lavindavosi jie pasninkaudami ir budėdami, aiškindami regėjimus ir sapnus. Nieko tikra apie tai ir svarbiausiąjį tikslą turbūt nežinojo niekas kitas, tik šiuos laipsnius gavę šventikai. Kartais, perversmų laikais, antrojo laipsnio šventikai paplepėdavo, bet nežinau, ar kada dievų paslapčių pasauliečiams yra atskleidę aukštesniųjų laipsnių šventikai.

Susipažinau su šventykla, ir jos didybė bei gausūs turtai sukrėtė mano vaikišką sielą. Stebino net kiemuose ir salėse nuo ryto lig vakaro susitelkusi minia. Visokiausi luomai, visokiausios kalbos ir odos spalvos atkeliaudavo Amono garbinti, melsti kloties sau, savo verslui, verslovei ir artimiesiems ar aukoti Amonui už apsaugotą verslą, sveikatą ir prekybos gyslas. Mano akys žilpo regėdamos brangenybes, vertingus indus, dramblio kaulo raižinius ir juodmedžio dėžes. Mano uoslė silpo nuo smilkalų ir brangių dervų kvapo. Mano ausys glumo nuo svetimų kalbų ir šventų, minios jau nebesuprantamų tekstų kartojimo. Krisdama iš viršaus Amono galybė gniuždė mane, todėl naktimis sapnuodavau slogius sapnus ir per miegus vaitodavau.

Laikantieji žemiausio laipsnio šventiko egzaminą buvo dalijami į grupeles pagal tai, kokius egzaminus ketina laikyti vėliau. Mes, būsimieji Gyvenimo rūmų mokiniai, sudarėme atskirą grupę, tačiau nė vieno artimo draugo tarp jų neradau. Prisiminiau išmintingą Ptahoro įspėjimą ir užsisklendžiau, klusniai vykdydamas kiekvieną įsakymą ir apsimesdamas kvaileliu, kitiems vaikiškai šmaikštaujant ir koneveikiant dievus. Tarp mūsų buvo kilminguosius gydžiusių gydytojų sūnų – jų tėvų apsilankymai pas ligonį, patarimai ir slauga buvo sveriama auksu. Buvo ir paprastų kaimo gydytojų sūnų, neretai vyresnių už mus, pilnametystės sulaukusių, – nerangūs, rudai įdegę, jie stengdavosi nuslėpti savo menkumą, sąžiningai kaldami užduotis. Buvo prastakilmių berniukų, kurie, kankinami prigimtinio žinių troškulio, siekė išsivaduoti iš tėvų amato ir luomo, tačiau su jais buvo elgiamasi griežčiau ir reikalaujama daugiausiai.

Mano atsargumas buvo į naudą, nes greitai pastebėjau, jog šventikai tarp mūsų turi savų seklių ir valdinių. Apie neatsargų žodį, atvirai ištartą abejonę ar šaipymąsi su draugais šventikai greit sužinodavo, ir po apklausos prasižengėlį bausdavo. Buvo paklususių lazdai, buvo ir išvytų iš šventyklos – tiems Gyvenimo rūmai ne tik Tėbuose, bet ir visoje Egipto žemėje užsidarydavo amžinai. Jei jiems pakakdavo atkaklumo, su karių įgulomis iškeliaudavo į užgrobtas žemes kaip kojų kapotojų pagalbininkai arba įsikurdavo Kuše ar Sirijoje, nes Egipto gydytojų šlovė sklido per visą pasaulį. Tačiau dauguma iš kelio išklysdavo ir likdavo menkais raštininkais, jei buvo suspėję rašto išmokti.

Mokėjimu rašyti ir skaityti buvau gerokai pranašesnis už daugelį vyresniųjų savo draugų. Mano galva, buvau pakankamai subrendęs Gyvenimo rūmams, tačiau mano įšventinimas užtruko, o aš nedrįsau teirautis kodėl, nes tai būtų buvę įvertinta kaip nepaklusnumas Amonui. Laikas bėgo perniek – perrašinėdavau Mirusiųjų knygos tekstus, vėliau pardavinėjamus priešsaliuose. Širdau ir liūdėjau. Ne vienas mažiau gabus mano draugas jau mokėsi Gyvenimo rūmuose. Bet turbūt tėvo mokomas gavau geresnę pradžią nei jie. Vėliau suvokiau, jog Amono šventikai buvo išmintingesni už mane. Mane jie kiaurai permatė, jie nutuokė apie mano nenuolankumą, abejones ir tikrino mane.

Vis labiau grimzdau į liūdesį, mano sapnai buvo neramūs, o vakarais dažnai veržđavausi Nilo pakrantės nuošalėn stebėti besileidžiančios dienos ir įsižiebiančių žvaigždžių. Jaučiausi tarytum ligonis. Mane erzino ir širdino merginų juokas gatvėje. Troškau kažko nepažinta, todėl visa siela gėriau nuodingą pasakų ir eilių medų, kuris silpnino širdį ir likus vienam sutvenkdavo akyse ašaras. Tėvas stebėjo mane, retkarčiais slapta nusišypsodamas, o Kipa ėmė man dar karščiau pasakoti istorijas apie vylingąsias moteris, kurios, vyrus į keliones išleidusios, dailių jaunikaičių prašydavo jas palinksminti.

Pagaliau buvo pranešta, jog atėjo mano eilė budėti šventykloje. Privalėjau savaitę joje gyventi, negalėdamas išeiti iš jos teritorijos. Privalėjau apsišvarinti ir pasninkauti, todėl tėvas turėjo skubiai nukirpti mano vaikiškas garbanas ir sukviesti į puotą kaimynus atšvęsti mano pilnametystės dienos. Mat nuo tol mane reikėjo laikyti pilnamečiu, nes buvau subrendęs įšventinimui – iš pažiūros niekingai ir nereikšmingai ceremonijai. Tačiau tai kilstelėjo mane aukščiau artimų kaimynų ir bendraamžių.

Kipa viską suruošė puikiai, bet meduoliai mano burnoje strigo, o kaimynų džiaugsmas ir šiurkštūs sąmojai manęs nelinksmino. Vakare, kaimynams išėjus, mano liūdesys persidavė Senmučiui ir Kipai. Senmutis ėmė pasakoti mano atsiradimo istoriją, Kipa padėjo jam prisiminti, o aš žiūrėjau į viršum jų lovos kabantį nendrių luotą. Jo pajuodę, sulūžinėję stiebeliai skaudino man širdį. Nebuvo pasaulyje tikrojo mano tėvo nei motinos. Po didelio miesto žvaigždėm buvau vienišas. Gal Kemi žemėj buvau tik bjaurus svetimšalis? Gal mano gimimą gaubė gėdinga paslaptis?

Žaizda širdyje vėrėsi, kai iškeliavau į šventyklą pasiėmęs rūpestingai ir su meile Kipos paruoštus įšventinimo apdarus.

2

Mūsų buvo dvidešimt penki įšventinimui besiruošią jaunuoliai ir jauni vyrai. Išsimaudžius šventyklos tvenkinyje, mums nuskuto galvas ir apsirengėme šiurkščiais drabužiais. Mūsų įšventintoju tapo ne itin skrupulingas šventikas. Jis nevertė mūsų pagal seną paprotį atlikti visokias žeminančias

apeigas, nes tarp mūsų buvo ir kilmingųjų, ir jau išlaikiusių egzaminus būsimųjų teisininkų – suaugusių vyrų, kurie siekdami amato įteisinimo ketino tapti Amono tarnais. Su savimi jie turėjo gausiai užkandžių, girdė vynu šventiką, keletas pabėgo į viešuosius namus, nes įšventinimas jiems nieko nereiškė. Aš su žaizda širdyje budėjau, o sielą slėgė sunkios mintys. Pasitenkinau gabalėliu duonos ir puodeliu vandens, – pagal paprotį toks turėjo būti mūsų maistas, – ir širdim, vilties bei slogių abejonių kupina, laukiau, kas bus.

Mat buvau dar toks jaunas, jog nesulaikomai veržiausi į tikėjimą. Buvo kalbama, jog Amonas apsireiškiąs ir kalbąsis su kiekvienu įšventintuoju, o man būtų neapsakomai palengvėję, jei būčiau iš savęs paties išsilaisvinęs ir bent nuspėjęs, kas už visa ko slypi. Juk priešais gydytoją nuogas net faraonas. Vaikystėje, šalia tėvo būdamas, mačiau ligą ir mirtį ir įaštrintu žvilgsniu regėjau daugiau nei mano bendraamžiai. Gydytojui nieko nėra pernelyg šventa, jis nenusilenkia niekam, tik mirčiai, – toks buvo tėvo pamokymas. Todėl viskuo abejojau, o tai, ką per trejus metus mačiau šventykloje, mano abejones sustiprino. „Tačiau, – mąsčiau, – gal už uždangos, tamsoje, prie švenčiausiojo yra tai, ko nežinau. Gal Amonas man apsireikš ir suteiks mano širdžiai ramybę?"

Taip galvojau klaidžiodamas pasauliečiams nedraudžiamuose šventyklos koridoriuose, apžiūrinėdamas spalvingus šventuosius paveikslus, skaitinėdamas šventraščius, pasakojančius apie begalinius faraonų karo grobius, skirtus Amonui. Netikėtai priešais save išvydau gražią moterį – ploniausio lino drabužiu, krūtinės ir klubų neslepiančiu. Tai buvo tiesi, grakšti moteris: jos lūpos, skruostai ir antakiai buvo dažyti, žvelgė į mane ji smalsiai ir nesivaržydama.

– Kuo tu vardu, gražus jaunikaiti? – paklausė ji, žaliomis akimis žvelgdama į pilką mano antpetinę – įšventinimo ženklą.

– Sinuhė, – atsakiau sutrikęs, nedrįsdamas žiūrėti jai į akis. Bet ji buvo tokia graži, taip nuostabiai kvepėjo lašelis aliejaus ant jos kaktos, jog įsigeidžiau ją paprašysiant mane tapti šventyklos vedliu. Mat šventyklos mokiniams tai dažnai pasitaikydavo.

– Sinuhė, – vertindama žvilgsniu pakartojo ji mąsliai. – Taigi kai tau patikės paslaptį, tu staiga baisiai persigandęs pabėgsi.

Ji turėjo galvoje pasaką apie Sinuhės nuotykius ir mane tai suerzino, nes dėl šio pasakojimo jau ganėtinai buvau pašieptas mokykloje. Todėl rimtą miną nutaisęs pažvelgiau tiesiai jai į akis, o jos žvilgsnis buvo toks keistas, įdėmus ir skaidrus, kad mano veidas nukaito, o kūną lyg ugnis apėmė.

– Ko išsigąsiu? – paklausiau. – Būsimojo gydytojo jokia paslaptis negąsdina.

– Ak! – nusišypsojo ji. – Viščiukas cypsi nepramušęs lukšto. O ar tarp tavo draugų yra jaunuolis, vardu Metuferas? Tai karališkojo statytojo sūnus.

Kaip tik Metuferas girdė šventiką vynu ir kaip įšventinimo dovaną įteikė

šiam auksinę apyrankę. Kažkas mane skaudžiai užgavo, tačiau atsakiau pažįstąs ir pasisiūliau jį atvesti. Pamaniau, galbūt ta moteris – jo sesuo ar giminaitė. Sieloje man palengvėjo ir drąsiai žvelgdamas jai į akis nusišypsojau.

– Tik kaip jį atvesiu, jei nežinau tavo vardo ir negaliu pasakyti, kas kviečia? – drįsau paklausti.

– Jis žino, – atsakė moteris ir nekantriai treptelėjo margais akmenėliais nusagstytu sandalu į kietas grindis, todėl buvau priverstas pažvelgti į jos dulkių nesuteptas kojeles dailiais, skaisčiai raudonai dažytais nagais.

– Jis žino, kas kviečia. Galbūt jis man skolingas. Galbūt vyrui išvykus noriu, kad jis mane liūdinčią guostų.

Nuo minties, jog ji ištekėjusi, mano širdis vėl apsunko. Tačiau drąsiai tariau:

– Gerai, nepažįstamoji! Taigi einu jo atvesti. Pasakysiu, jog jį kviečia jaunesnė ir gražesnė už Mėnulio deivę moteris. Tuomet jis žinos, kas esi, nes turbūt niekas, kartą pamatęs, tavęs neužmiršta.

Savo paties drąsos išsigandęs pasisukau eiti, bet palietusi mane ji mąsliai ištarė:

– Ko tu skubi! Palūkėk, mudu turime dar apie ką pasikalbėti.

Ji vėl pažvelgė į mane – ir širdis man krūtinėje sutirpo, pilvas nusmuko lig kelių. Tada ji ištiesė nuo žiedų ir apyrankių apsunkusią ranką ir palietusi mano viršugalvį meiliai tarė:

– Ar šiai gražiai galvelei nešalta, nukirpus ją puošusias vaikiškas garbanas? – Ir čia pat švelniai pridūrė: – Ar tiesą sakai? Manai, kad esu graži? Pažvelk į mane atidžiau.

Žiūrėjau į ją: jos drabužis buvo karališko lino, ir ji mano akims buvo graži – gražesnė už visas kada nors regėtas moteris ir savo grožio visiškai neslėpė. Žiūrėjau į ją ir užmiršau savo širdies žaizdą, užmiršau Amoną ir Gyvenimo rūmus, o jos artumas ugnimi degino kūną.

– Neatsakai, – liūdnai tarė ji. – Ir nereikia sakyti, nes tau tikriausiai atrodau sena ir bjauri, tavo gražių akių nedžiuginanti. Taigi eik atvesk įšventinamąjį poną Metuferą – taip nusikratysi manimi.

Bet aš, nepajėgdamas žodžio ištarti, nepajudėjau, nors gerai supratau ją iš manęs šaipantis. Tarp didžiulių šventyklos kolonų buvo tamsu. Pro akmeninius pinučius sklindančioje blausioje šviesoje jos akys tviskėjo – ir niekas mūsų nematė.

– Gal tu jo neieškok, – tarė moteris ir nusišypsojo. – Gal man pakaks, kad tu mane nudžiuginsi ir su manim pasilinksminsi, nes neturiu kas mane nudžiugintų.

Tada prisiminiau Kipos pasakojimus apie moteris, kviečiančias gražius berniukus su jomis pasilinksminti. Prisiminiau taip netikėtai, jog išsigandęs net atsitraukiau per žingsnį.

– Atspėjau, kad Sinuhė persigąs, – tarė moteris, žengdama link manęs. Tačiau aš skubiai kilstelėjau ranką ją sulaikydamas ir pasakiau:

– Jau žinau, kas esi. Tavo vyras iškeliavęs, tavo širdis – vylingos žabangos, o tavo glėbys degina karščiau nei ugnis.

Bet net tai ištaręs neįstengiau pabėgti.

Kiek suglumusi ji vėl nusišypsojo ir priėjo visai prie pat.

– Taip manai? – lipšniai paklausė. – Bet tai netiesa. Mano glėbys nedegina ugnimi – priešingai, sako, jog jis palaimingas. Pats pamėgink!

Ji sugriebė mano ranką ir prievarta priglaudė prie savo krūtinės – per ploną audinį pajutęs jos grožį ėmiau tirtėti, skruostai nukaito.

– Turbūt vis tiek netiki, – pasakė ji tariamai nusivylusi. – Turbūt audinys trukdo, bet luktelėk, patrauksiu jį. Ji atidengė drabužį ir uždėjo mano ranką ant savo nuogos krūtinės – išgirdau plakant jos širdį, o jos krūtinė po mano delnu buvo švelni ir vėsi.

– Eikš, Sinuhe! – pakvietė labai tyliai. – Eikš su manim, išgersim vyno ir drauge pasilinksminsim.

– Negaliu iš šventyklos išeiti, – skubinai atsakiau ir susigėdau dėl savo baikštumo – ir geidžiau jos, ir bijojau kaip mirties.

– Privalau išlikti skaistus, kol mane įšventins, – kitaip išvarys iš šventyklos ir niekada į Gyvenimo rūmus nebepateksiu. Pasigailėk manęs.

Taip pasakiau todėl, jog žinojau seksiąs paskui, jei ji dar kartą manęs paprašys. Tačiau ji buvo patyrusi moteris ir mano nuogąstavimą suprato. Mąsliai apsižvalgė. Tebebuvome vienudu, tačiau netoliese pasirodė žmonės – vedlys rodė šventyklos įdomybes į Tėbus atvykusiems keliauninkams, prašinėdamas vario kitiems stebuklams aprodyti.

– Tu labai užsispyręs jaunuolis, Sinuhe, – tarė ji. – Kilmingieji ir turtingieji siūlo man puošmenas ir auksą, kad pakviesčiau juos pasilinksminti. O tu nori išlikti skaistus, Sinuhe.

– Tikriausiai nori, kad pakviesčiau Metuferą, – tariau nusiminęs, nes žinojau, jog Metuferas nedvejodamas naktį pabėgs iš šventyklos, nors buvo jo eilė budėti. Jis turėjo tam išteklių – juk jo tėvas buvo karališkasis statytojas – ir dėl to būčiau galėjęs jį užmušti.

– Gal aš jau nebenoriu, kad kviestum Metuferą, – atsakė moteris ir valiūkiškai pažvelgė man į akis. – Gal aš noriu, kad mudu išsiskirtume kaip draugai, Sinuhe. Todėl pasakysiu tau savo vardą – esu Nefernefernefere, mane laiko gražia ir nė vienas, kartą mano vardą ištaręs, negali jo nepakartoti antrą ir trečią sykį. Įprasta, jog prieš išsiskirdami, kad vienas kito neužmirštų, draugai dovanoja vienas kitam dovanas. Todėl prašau tavęs dovanos.

Tada vėl pajutau savo neturtą, nes neturėjau ką duoti, – net menkiausio papuošalo ar varinės apyrankės, nors ir to, žinoma, nebūčiau galėjęs jai pasiūlyti. Apėmė tokia karti gėda, jog nulenkiau galvą nepajėgdamas žodžio ištarti.

– Taigi, įteik man dovaną, širdį man atgaivinsiančią, – pasakė ji, kilstelėjo pirštu mano smakrą ir prikišo veidą visai prie pat manojo.

Supratęs, ko ji nori, paliečiau jos švelnias lūpas savosiomis. Ji tyliai atsiduso ir tarė:

– Dėkui, tai graži dovana, Sinuhe. To neužmiršiu. Bet tu turbūt tolimos šalies svetimtautis, nes dar nemoki bučiuotis. Ar gali būti, kad Tėbų merginos tavęs dar neišmokė šio meno – juk vaikiškų garbanų tu jau nebeturi. – Ji nusimovė nuo nykščio žiedą – iš aukso ir iš sidabro, su lygiu žaliu akmeniu – ir įspraudė jį man į delną.

– Aš tau taip pat privalau dovanoti, kad manęs neužmirštum, Sinuhe, – tarė ji. – Kai būsi įšventintas ir įžengsi į Gyvenimo rūmus, galėsi jo akmenyje išraižyti savo antspaudą – šitaip tapsi lygus turtingiesiems ir kilmingiesiems. Bet prisimink ir tai, kad jis žalias, o mano vardas – Nefernefernefere ir kad kažkas pasakė, jog mano akys žalios lyg Nilas per vasaros kaitrą.

– Negaliu tavo žiedo priimti, Nefere, – pasakiau ir pakartojau „Neferneferé", ir pakartojimas suteikė man nenusakomą džiaugsmą. – Vis dėlto niekada tavęs neužmiršiu.

– Kvailiuk, – atsakė ji. – Imk žiedą, nes aš to noriu. Turėk jį dėl mano įnorio, nes tai mane pakylės. – Ji laibu piršteliu pagrasė man prieš akis, o jos akys juokėsi, kai ji pridūrė: – Atsimink, jog visada reikia saugotis moterų, kurių glėbys degina karščiau nei ugnis.

Ji pasisuko eiti, neleisdama man toliau jos lydėti. Nuo šventyklos durų mačiau ją kieme lipančią į puošnius dengtus neštuvus. Priekyje bėgantis tarnas vaikė kliudančius, žmonės traukėsi jai iš kelio ir šnibždėdamiesi žvelgė pavymui į dengtus neštuvus. Jai išėjus mane užplūdo neapsakoma tuštuma – sakytum galva žemyn būčiau kritęs į juodą bedugnę.

Po kelių dienų Metuferas, pastebėjęs ant mano piršto žiedą, įtariai sugriebė mano ranką ir įsižiūrėjo į jį.

– Oi, visi keturiasdešimt teisingųjų Ozyrio pavianų! – sušuko jis. – Nefernefernefere, ar ne? Apie tave to nebūčiau pasakęs. – Jis žvelgė veik su pagarba į mane, šventiko liepimu, šluojantį grindis ir bjauriausius darbus šventykloje dirbantį, nes nesusipratau dovanos jam parengti.

Neapkenčiau tuomet Metufero ir jo kalbų taip tūžmingai ir karčiai, kaip tik nesubrendęs jaunuolis neapkenčia. Kaip norėjau paklausti jį ką nors apie Neferę, bet nesižeminau. Saugojau širdyje savo paslaptį, nes juk melas už tiesą saldesnis, o svajonė šviesesnė už žemiškąjį prisilietimą. Žiūrėdamas į žalią akmenį prisimindavau jos akis, jos vėsią krūtinę ir vis užuosdavau aliejaus kvapą ant jos piršto. Susipainiojau – jos minkštos lūpos vis lietė manąsias ir ramino mane, nes Amonas jau buvo man apsireiškęs ir tikėjimas mano sudužęs.

Todėl apie ją galvodamas degančiais skruostais šnibždėdavau: „Seserie mano". Ir žodis mano burnoje virsdavo glamone, nes nuo senų senovės tai reiškė ir per amžius reikš: „Mano mylimoji".

3

Bet dar papasakosiu, kaip man apsireiškė Amonas.

Ketvirtąją naktį atėjo mano eilė saugoti Amono ramybę. Buvome septyni jaunuoliai: Matas, Mozė, Bekas, Sinuferas, Nefrus, Ahmozė ir aš, Sinuhė, Senmučio sūnus. Mozė ir Bekas taip pat rengėsi į Gyvenimo rūmus, todėl pažinojau juos nuo senų laikų, tačiau kitų nepažinau.

Buvau nusilpęs nuo pasninkavimo ir įtampos. Ramūs, be šypsenos sekėme paskui šventiką, – tebūnie jo vardas užmirštas, – lydintį mus į uždarąją šventyklos dalį. Amonas savo luotu nuplaukė už Vakarų kalnų, sargybiniai papūtė sidabrinius trimitus, ir šventyklos vartai užsidarė. O mus lydėjęs šventikas buvo sudorojęs gerą dalį paaukotų gyvulių mėsos, vaisių ir saldžių pyragėlių – jam per veidą tekėjo aliejus, o skruostai buvo išraudę nuo vyno. Tyliai kikendamas jis kilstelėjo uždangą ir leido mums pažvelgti į švenčiausiąjį. Iš didžiulės akmens atskalos iškirstoje celėje sėdėjo Amonas, o šventųjų lempų šviesoje gyvomis akimis – raudonai, žaliai, mėlynai – švytėjo jo galvos dangalo ir apykaklės brangakmeniai. Ryte, šventiko vadovaujami, privalėjome jį ištrinti aliejumi ir perrengti, nes kas rytą jam reikėjo naujų drabužių. Jau buvau anksčiau jį matęs. Mačiau, kai per pavasario šventę jį auksiniame luote išnešė į kiemą, žmonėms priešais jį puolant ant žemės. Mačiau jį per didžiausią potvynio pakilimą Šventajame ežere plaukiantį kedro laivu. Tuomet buvau mokinys ir temačiau jį iš tolo, ir raudoni jo drabužiai manęs neapstulbino taip kaip dabar, lempoms šviečiant stingdančioje visų švenčiausiojo tyloje. Raudonas drabužis tik dievams dera, ir į aukščiausiojo veidą žvelgiant atrodė, jog akmeninės plokštės mane uždusins.

– Budėkit ir melskitės priešais uždangą, – paliepė šventikas, uždangos krašto prisilaikydamas, nes savo kojomis nebepasitikėjo. – Gal jis pašauks jus, nes jis paprastai apsireiškia įšventinamiems, jei šie verti, pašaukia vardu ir su jais kalbasi. – Jis paskubomis ranka sumosavo šventuosius ženklus ir burbėdamas dieviškuosius Amono vardus užtraukė užuolaidą, nesusiprasdamas nusilenkti ir ranką prie kelių nuleisti.

Jis išėjo palikęs mus septyniese tamsiame uždarosios dalies prieššalyje, kurio akmeninės grindys baugiu šalčiu tvilkė mūsų nuogas kojas. Tačiau jam išėjus Mozė iš už antpetinės išsitraukė lempą, o Ahmozė šaltu krauju atnešė iš švenčiausiojo šventosios Amono ugnies jai.

– Kvaili būtume sėdėti tamsoje, – tarė Mozė, ir mums pasidarė geriau – nors ir baugu šiek tiek. Ahmozė išsitraukė duonos su mėsa, o Matas su Nefrusu ant akmeninių grindų ėmė žaisti kauliukais, šūkaudami taip garsiai, jog šūksmai aidu atsiliepė šventyklos salėje. Pavalgęs Ahmozė apsisiautė antpetine ir kiek pakeiksnojęs akmenų kietumą atsigulė miegoti, o po kurio laiko šalia atsigulė ir Sinuferas su Nefrusu – kad trise šilčiau būtų.

Tačiau aš buvau jaunas ir tebebudėjau, nors gerai žinojau, jog šventikas gavo nuo Metufero ąsotį vyno ir, nenorėdamas mūsų stebinti, pakvietė jį ir

porą kitų įšventinamų kilmingųjų į savo celę. Aš budėjau, nors iš kitų pasakojimo žinojau, jog įšventinamieji paprastai slapta valgo, žaidžia ir miega. Matas ėmė pasakoti apie liūtagalvės Sechmetės* šventyklą, kurioje vyresniesiems kariams apsireiškusi dieviškoji Amono duktė juos glamonėdavo. Ši šventykla buvo už Amono šventyklos, tačiau jos šlovė jau buvo išblėsusi. Ištisus dešimtmečius faraonai joje nesilankė ir tarp akmeninių kiemo plokščių sužėlė žolė. Tačiau Matas pasakė, jog jis kaip tik dabar neprieštaraudamas joje budėtų ir glamonėtų nuogą dievaitę, o Nefrusas rankoje pamėtinėjo kauliuką ir nusižiovavęs pasigailėjo nesusivokęs atsinešti vyno. Jie sugulė miegoti ir greitai likau budėti vienas.

Naktis buvo ilga, ir kitiems sumigus mane apėmė nepaprastas maldingumas ir ilgesys – toks jaunas dar buvau, ir maniau, kad man, skaisčiam, pasninkavusiam, visus senuosius paliepimus vykdžiusiam, Amonas apsireikš. Kartojau šventus jo vardus ir įtempęs visas jusles įsiklausydavau į kiekvieną šnaresį, tačiau šventykloje buvo tuščia ir šalta. Paryčiais skersvėjyje švenčiausiojo uždanga ėmė virpėti, tačiau daugiau nieko neatsitiko. Kai į šventyklos salę ėmė skverbtis šviesa, neapsakomos nevilties apimtas užpūčiau lempą ir pažadinau savo draugus.

Sutrimitavo kariai, ant mūrų pasikeitė sargybiniai, o iš priekiemių lyg tolimų vandenų ošimas vėjui pučiant atsklido slopus ūžesys – žinojau, jog šventykloje prasideda diena ir darbas. Pagaliau labai skubėdamas pasirodė šventikas, o su juo, mano nuostabai, ir Metuferas. Nuo abiejų stipriai trenkė vynu, jie prisilaikė vienas kito parankės, šventikas mostagavo gausiųjų skrynių raktais ir Metufero padedamas kartojo šventuosius skaičius, – tik tuomet pasisveikino su mumis.

– Įšventinamieji Matai, Moze, Bekai, Sinuferai, Nefrusai, Ahmoze ir Sinuhe, – kreipėsi šventikas. – Ar budėjote ir meldėtės, kaip liepta, kad užsitarnautumėte įšventinimą?

– Budėjome ir meldėmės, – atsakė visi balsu.

– Ar Amonas, kaip žadėjęs, jums apsireiškė? – paklausė šventikas ir riaugtelėjo žiūrėdamas į mus klydinėjančiu žvilgsniu. Susižvalgę dvejojome. Pagaliau Mozė neryžtingai tarė:

– Jis apsireiškė man, kaip žadėjęs.

Vienas po kito mano draugai pakartojo:

– Jis apsireiškė.

O paskutinysis, Ahmozė, pamaldžiai, tvirtu balsu ištarė:

– Jis iš tiesų apsireiškė!

Jis žvelgė šventikui tiesiai į akis, o aš netariau nė žodžio, – širdį man lyg letena suspaudė, – nes tai, ką sakė mano draugai, mano supratimu, buvo Dievo išjuoka.

Metuferas įžūliai pasakė:

* Sechmetė - liūtagalvė deivė.

– Aš taip pat budėjau ir meldžiausi, pelnydamas įšventinimą, nes ateinančią naktį turiu kitokių reikalų nei čia sėdėti. Ir man Amonas apsireiškė, – tą šventikas gali paliudyti, – o jo pavidalas panėšėjo į didelį vyno ąsotį, ir prikalbėjo jis man daugybę šventų dalykų, kurių nedera jums kartoti, tačiau jo žodžiai buvo malonūs lyg vynas mano burnai, todėl troškau girdėti jų vis daugiau ir daugiau – iki pat paryčių.

Tada įsidrąsinęs Mozė tarė:

– Man jis apsireiškė savo sūnaus Horuso pavidalu, nutūpė sakalu ant peties ir pasakė: „Būk palaimintas, Moze, tebūnie palaiminta tavo šeima, tebūnie tavo darbas palaimintas – kad kartą atsisėdęs dvejų vartų rūme įsakinėtum daugybei tarnų". Taip tarė jis.

Kiti įšventinamieji taip pat suskubo pasakoti, ką jiems taręs Amonas, jie kalbėjo karštai, dauguma vienu metu, o šventikas juokdamasis ir linkčiodamas galva klausėsi. Nežinau, ar jie pasakojo regėtus sapnus, ar melavo. Bet prisimenu, kad stovėjau vienas, lyg našlaitis, netardamas nė žodžio.

Pagaliau šventikas suraukė nuskustus antakius ir kreipdamasis į mane rūsčiai paklausė:

– O kaip tu, Sinuhe, ar visai nesi vertas įšventinimo? Ar dangiškasis Amonas tau niekaip neapsireiškė? Ar neregėjai jo net menka pelyte – juk jis apsireiškia daugybe pavidalų?

Buvo sprendžiama, ar aš pateksiu į Gyvenimo rūmus, todėl įsidrąsinęs atsakiau:

– Paryčiais mačiau šventąją uždangą judant, tačiau daugiau nemačiau nieko ir Amonas man nekalbėjo.

Tuomet visi prapliupo juoku, o Metuferas, kvatojęs net ranka į kelį pliaukšėdamas, pasakė šventikui:

– Jis kvailas.

Timptelėjo vynu sulaistytą šventiko rankovę ir žvilgčiodamas į mane kažką jam pašnibždėjo. Šventikas vėl rūsčiai pažvelgė į mane ir tarė:

– Jeigu Amono balso negirdėjai, negaliu leisti tavęs įšventinti. Bet tau bus pagelbėta – noriu tikėti, kad esi atsidavęs jaunuolis, ir tikslai tavo kilnūs.

Tai taręs jis pradingo už uždangos. Metuferas priėjo prie manęs ir žiūrėdamas į nelaimingą mano veidą draugiškai nusišypsojo ir nuramino:

– Nebijok.

Bet po valandėlės visi pašokome nuo salės prietemoje nuaidėjusio nepaprasto balso – nepanašaus į žmogaus, iš visų pusių sklindančio nuo stogo, nuo sienų, tarp kolonų, todėl sukiojome galvas, stengdamiesi suprasti, iš kur jis. Balsas tarė:

– Sinuhe, Sinuhe, snaudaliau, kur tu? Nedelsdamas ženk priešais mane, nusilenk man, nes aš skubu ir negaliu tavęs visą dieną laukti.

Metuferas atitraukė uždangą, įstūmė mane pas visų švenčiausiąjį ir nulenkė mane už sprando pasveikinimui, kuriuo pagerbiami dievai ir faraonai. Bet vos pakėlęs galvą pamačiau, kad švenčiausiasis visas nušviestas ryškia šviesa, o balsas girdėti iš Amono burnos:

– Sinuhe, Sinuhe, tu kiaule ir paviane! Visiškai girtas miegojai, kai tave šaukiau! Vertėtų tave dumblo šulinin nugramzdinus visą amžių purvu valgydinti, bet dėl tavo jaunystės pasigailėsiu, – nors esi kvailas, tinginys ir neskaistus, – nes pasigailiu kiekvieno, manimi tikinčio, o kitus sviedžiu ano pasaulio bedugnėn.

Dar daug ką balsas sakė: barė, užgauliojo, keikė. Visko jau neprisimenu ir prisiminti nenoriu – toks jaučiausi pažemintas ir įskaudintas, nes atidžiai įsiklausęs į nepaprasto balso griaudesį pažinau šventiką ir šis suvokimas mane apstulbino, sukėlė siaubą, todėl nebegalėjau daugiau klausytis. Balsui nutilus tebegulėjau priešais Amono statulą, kol šventikas priėjęs nuspyrė mane ir mano draugai paskubomis ėmė tempti į vidų smilkalus, aliejus, gražinimosi medžiagas ir raudonus drabužius.

Kiekvienas turėjo iš anksto paskirtą užduotį ir aš, prisiminęs savąją, atsinešiau iš priešsalio Dievo veidui, rankoms ir kojoms nuprausti švęsto vandens sklidiną indą ir šventus rankšluosčius. Tačiau grįždamas pamačiau šventiką spjaunant Amonui į veidą ir dėmėta rankove jį trinant. Paskui Mozė ir Nefrusas nudažė Amono lūpas, skruostus ir antakius. Metuferas ištrynė jį šventuoju aliejumi ir juokdamasis patepė juo riebaluotą šventiko ir savo veidą. Pagaliau statula buvo nurengta, apiprausta ir nušluostyta, – tarsi būtų tenkinusi savo poreikius, – lyties organas įtrintas aliejumi, o paskui aprengta išlygintu raudonu klostėtu sijonu, aptaisyta apsiaustu, pečiai užkloti antpetine, o rankos įbruktos į rankoves.

Kai šitai buvo atlikta, šventikas surinko naudotuosius drabužius, pasiėmė prausimo vandenį ir rankšluosčius, nes juos kasdien kieme suraižytus gabalėliais pardavinėdavo pasiturintiems keliauninkams, o vandenį – sergantiems bėrimu kaip gydomąjį. Tuomet buvome paleisti – išėjome į saulės įkaitintą kiemą, ir aš susivėmiau.

Tuščias buvo mano pilvas – taip pat tuščia buvo mano širdis ir galva, nes jau nebetikėjau dievais. Tačiau savaitei praėjus, mano galvą ištepė aliejumi ir įšventino Amono šventiku: daviau šventiko įžadą ir gavau liudijimą. Liudijime buvo didžiosios Amono šventyklos spaudas bei mano vardas – tai suteikė man teisę patekti į Gyvenimo rūmus.

Taip Mozė, Bekas ir aš įžengėm į Gyvenimo rūmus. Jų vartai mums atsivėrė, ir mano vardas buvo įrašytas Gyvenimo knygon – kaip iki manęs mano tėvo Senmučio vardas, o iki jo – jo tėvo vardas. Bet jau nebebuvau laimingas.

4

Didžiosios Amono šventyklos Gyvenimo rūmų mokymu rūpinosi karališkieji gydytojai – kiekvienas pagal savo sritį. Tačiau matydavome juos labai retai, nes jų ligonių būrys buvo didelis, o už savo patarnavimus iš turtingųjų jie gaudavo apsčiai dovanų ir gyveno didžiuliuose užmiesčio namuose. Ta-

čiau kai į Gyvenimo rūmus atkeliaudavo ligonis, kurio kančios glumino nuolat jį gydančius gydytojus arba šie savo patyrimu nedrįsdavo pradėti jį gydyti – atvykdavo valdovo gydytojas ir savos srities mokiniams parodydavo nepaprastą išmanymą. Taigi net didžiausias neturtėlis susirgęs galėdavo Amono garbei pasimėgauti karališkąja slauga.

Gyvenimo rūmų ligoniai – nors dauguma turėjo miesto gydytojų liudijimus, jog paprastas gydytojas negalįs jų kančios palengvinti, – dovanas palikdavo pagal savo išteklius, tačiau tiesiai į Gyvenimo rūmus atėję didžiausi varguoliai nepalikdavo nieko. Viskas buvo gražu ir teisinga, ir vis dėlto neturtėliu būdamas nebūčiau panoręs susirgti, nes neturtėliai kęsdavo nepatyrusių patyrimą, o mokiniai pasinaudodavo jais savo mokslui, be to, dėl jų neaukodavo skausmus lengvinančių vaistų – ir reples, ir peilį, ir ugnį jie iškęsdavo nenuskausminti. Todėl dažnai Gyvenimo rūmų priešsaliuose, kuriuose priiminėdavo didžiausius skurdžius, sklisdavo kauksmas ir aimanos.

Gydytojo mokslo ir pratybų laikas net gabiam buvo netrumpas. Privalėjome išeiti mokslą apie vaistus ir pažinti augalus, išmokti juos tinkamu laiku rinkti, džiovinti, gaminti jų ištraukas, nes iškilus reikalui gydytojui reikėjo mokėti pačiam paruošti vaistus. Aš ir daugelis kitų net murmėjom dėl to, nes nesuvokėm, kokia iš to nauda – juk iš Gyvenimo rūmų su receptu galėjai gauti visus vaistus, jau sumaišytus ir atseikėtom dozėm. Vis dėlto aš – tą dar papasakosiu – vėliau daug naudos iš šio mokslo patyriau.

Mes privalėjom išmokti kūno dalių pavadinimus ir įvairių žmogaus organų veiklą bei paskirtį. Privalėjom išmokti naudotis peiliu ir replėmis dantims rauti, tačiau visų pirma – įgusti ranka atpažinti žmogaus skausmus, ir jo kūno ertmėse, ir per odą, taip pat privalėjom išmokti žmogaus akyse perskaityti skausmus. Turėjome sugebėti gydyti gimdančią moterį, kai pribuvėja jai jau negelbsti. Turėjome sugebėti teikti skausmą ir esant reikalui jį numaldyti. Privalėjom išmokti atskirti menkus skausmelius nuo nepakeliamų, dvasios sukeltas kančias nuo kūno sukeliamų. Privalėjom išmokti ligonio kalboj atsijoti tiesą nuo melo ir mokėti tinkamai išklausinėti ligonį, idant suprastume, kuo jis serga.

Taigi suprantama, jog kuo toliau žengiau moksle, tuo geriau suvokiau, kiek nedaug teišmanau. Turbūt tikru gydytoju galima pavadinti tik tą, kuris nusižeminęs pats sau prisipažįsta, jog iš tiesų nieko nežino. Vis dėlto ne savo amato žmonėms jis to sakyti negali, nes svarbiausia, kad ligonis gydytoju tikėtų ir jo išmanymu pasitikėtų. Tai gydymo meno pamatas, kuriuo visa pagrįsta. Todėl gydytojas niekuomet negali suklysti, nes suklydęs praras savo ir sumenkins kitų gydytojų gerą vardą. Turbūt todėl turtingųjų namuose, į kuriuos sunkiai ligai tirti po pirmojo pagalbon kviečiami du ar net trys gydytojai, pirmojo amato draugai mieliau šio klaidą palaidoja, nei visos gydytojų bendruomenės gėdai ją atskleidžia. Todėl ir sakoma, jog gydytojai savo ligonį drauge laidoja.

Tačiau tuomet apie tai dar nenutuokiau, tik žengiau į Gyvenimo rūmus kupinas pagarbos, tikėdamasis rasti juose visą žemišką išmintį ir gerumą. Pirmosios savaitės ten buvo sunkios, nes paskutinis atėjęs mokinys tapdavo visų kitų tarnu, ir net žemiausias iš tarnų bendruomenės būdavo už jį aukštesnis ir jo ponas. Pirmiausia mokinys privalo išmokti švaros, ir nėra tokio teplaus darbo, kurio jį nepriverstų atlikti, kol pagaliau, šleikštulį persirgęs, jis surambėja. Tačiau greit jis net miegodamas žino, jog peilis švarus – tik ugnimi nuvalytas, o drabužis švarus – tik vandenyje su šarmu išvirintas.

Šiaip ar taip, viskas, ką gydytojui privalu išmanyti, – parašyta kitose knygose, todėl aš apie tai neužsiminsiu. Verčiau papasakosiu tai, kas man privalu, ką pats esu matęs ir ko kiti nėra rašę.

Po ilgo bandomojo laiko atėjo metas, kai, šventosiomis apeigomis apsivaliusį, aprengė mane baltu drabužiu ir priėmimo salėje gavau išmokti traukti dantis iš tvirtų vyrų burnų, perrišinėti žaizdas, pradūrinėti tvinkulius ir ant sulaužytų kaulų dėti įtvarus. Tai nebuvo man nauja, nes tėvo pamokytas tobulėjau ir ėmiau vadovauti ir mokyti savo draugus. Kartais gaudavau gydytojams teikiamų dovanų ir paliepiau išraižyti savo vardą – Sinuhė – žaliame Neferneferneferės dovanotame akmenyje, kad galėčiau antspaudu ženklinti receptus.

Po sunkios užduoties gaudavau sunkesnę, taigi teko budėti neišgydomų ligonių salėse, stebėti garsių gydytojų darbą ir operacijas, po kurių dešimt ligonių mirdavo, tačiau vienas išgydavo. Išmokau suprasti, kad mirtis gydytojui visai nebaisi, kad ligoniui mirtis dažnai tampa gailestingu draugu, todėl žmogaus veidas mirštant būna daug laimingesnis nei vargingo gyvenimo dienomis.

Vis dėlto buvau aklas ir kurčias, kol sykį diena man nušvito – taip kaip kartą vaikystėje, kai paveikslėliai, žodžiai ir raidės atgijo. Priartėjo akimirka, kai man atsivėrė akys ir lyg iš sapno pabudęs džiugesiu purslojančia širdimi paklausiau savęs: „Kodėl?“ Nes baugus tikrojo pažinimo raktas – tai klausimas „Kodėl?“ Jis tvirtesnis už Toto* nendrę ir tvaresnis už akmenyje iškirstus rašmenis.

Atsitiko tai šitaip. Buvo sykį nė karto negimdžius žmona, kuri manė save nevaisingą esant, nes jau buvo sukakus keturiasdešimt. Tačiau mėnesinių negaliai dingus, persigandusi ir susirūpinusi ji atėjo į Gyvenimo rūmus, nes įtarė blogą dvasią į ją įėjus ir apnuodijus kūną. Kaip buvo nurodyta, paėmęs grūdų pasėjau juos žemėje. Keliolika jų Nilo vandeniu laisčiau, o kitus – žmonos kūno vandeniu. Dirvą su grūdais nunešiau į saulės šilumą ir paliepiau moteriai sugrįžti po kelių dienų. Jai sugrįžus pamačiau

* Totas - Mėnulio dievas, rašto išradėjas, raštininkų, užrašančių teismo sprendimą mirusiems, globėjas, laiko viešpats.

išdygusius daigus – grynu vandeniu laistyti buvo maži, o kiti derliai vešėjo. Taigi tai, kas buvo parašyta, pasirodė tiesa, todėl suglumęs tariau moteriai: „Džiaukis, žmona, šventasis Amonas kilniaširdyste palaimino tavo gimdą – pagimdysi vaiką, kaip ir kitos palaimintos žmonos".

Vargšė moteris iš džiaugsmo apsiverkė ir kaip dovaną nusimovė nuo riešo dviejų debenų* svorio sidabrinę apyrankę, nes jau seniai buvo praradusi viltį. Vos atitokusi ji paklausė: „Ar tai berniukas?" Ji mat manė mane žinant viską. Įsidrąsinęs pažvelgiau jai į akis ir tariau: „ Berniukas". Galėjo būti ir vienaip, ir kitaip, tačiau tuo metu žaidimuose man šypsojosi laimė. Moteris dar labiau nudžiugo ir nusimovusi padavė man dviejų debenų svorio sidabrinę apyrankę nuo antrojo riešo.

Tačiau jai išėjus savęs paklausiau: kaip gali būti, kad miežio grūdas žino tai, ko nė vienas gydytojas negali ištirti, žinoti ar pamatyti, kol nėštumas akim nėra pastebimas? Įsidrąsinau ir nuėjau mokytojo paklausti, kodėl taip yra, tačiau į mane it į paiką pažvelgęs, šis tepasakė: „Taip parašyta". Man tai nebuvo atsakymas į klausimą „kodėl?". Dar kartą įsidrąsinęs, kodėl taip yra paklausiau karališkąjį gimdyvių namų pribuvėją. Jis atsakė: „Amonas – visų dievų valdovas. Jo akis regi moters gimdą, į kurią išsilieja sėkla. Jei jis leidžia apvaisinimui įvykti, kodėl jis turėtų neleisti miežio grūdui žemėje sužaliuoti, apvaisintos moters kūno vandeniu laistomam?" Jis žiūrėjo į mane kaip į kvailį, tačiau man tai nebuvo atsakymas į klausimą „kodėl?".

Tuomet mano akys atsivėrė – supratau, kad Gyvenimo rūmų gydytojai žino tik šventraščius ir paprotį, tačiau nieko daugiau. Juk paklausus, kodėl išopėjusią žaizdą reikia išdeginti, o paprastą – sutepti ir perrišti, kodėl pelėsiai ir voratinkliai gydo tvinkulius, man atsakė: „Taip visada darydavo anksčiau". Vadinasi, naudojantis gydantį peilį gali atlikti tas aprašytąsias šimtą aštuoniasdešimt dvi operacijas ir pjūvius, ir daro jis tai savo patyrimu ir išmoningumu – geriau ar blogiau, greičiau ar lėčiau, suteikdamas mažiau skausmo ar daugiau nereikalingų kančių, tačiau nieko kita jis padaryti negali, nes tik tai parašyta ir nupiešta knygose, nes nieko kita anksčiau nedarydavo.

Buvo tokių, kurie sulysdavo ir išblykšdavo, tačiau gydytojas negalėdavo nustatyti jokios ligos ar sužalojimo. Vis dėlto, už didelę kainą gavę pavalgyti žalių aukos gyvulių kepenų, jie pagyvėdavo ir išgydavo, tačiau kodėl taip nutikdavo – negalėjau paklausti. Buvo tokių, kuriuos kamuodavo pilvo skausmai, kurių veidas ir rankos degdavo ugnimi. Jiems duodavo paleidžiamųjų ir skausmus lengvinančių vaistų, tačiau vieni pasveikdavo, o kiti mirdavo, bet gydytojas iš anksto negalėdavo pasakyti, kuris pasveiks, o kurio pilvas išpamps taip, kad mirtis šį ištiks. Tačiau kodėl vienas pasveikdavo, o kitas mirdavo – neklausdavo niekas, ir aš negalėjau paklausti.

* Debena - 91 g.

Mat greit suvokiau, kad klausinėju per daug, nes į mane ėmė šnairuoti, o po manęs atėjusieji mane aplenkė ir ėmė man įsakinėti. Tuomet, nusirengęs savo baltą drabužį, apsišvarinau ir išėjau iš Gyvenimo rūmų – su dviem sidabrinėm apyrankėm, keturias debenas svėrusiom.

5

Tačiau vidury dienos išėjus iš šventyklos – to daug metų nebuvau daręs – mano akys dar kartą atsivėrė ir patyriau, kad man dirbant ir mokantis Tėbai pasikeitė. Tai suvokiau žingsniuodamas Avinų keliu, eidamas per turgus – visa buvo apėmusi nepatirta nerimastis, o žmonių drabužiai buvo dar brangesni ir prašmatnesni, todėl iš klostyto sijono ir peruko negalėjai atskirti vyro nuo moters. Iš vyninių ir viešųjų namų į gatves sklido gergždi Sirijos muzika, gatvėse vis daugiau girdėjai svetimų žodžių, o sirai ir turtingi negrai vis įžūliau brovėsi į egiptiečių minią. Egipto turtai ir galybė buvo beribė, o priešai šimtmečiais jo miestų nebuvo pasiekę – vyrai, nugyvenę iki vidutinio amžiaus, niekad nebuvo patyrę karo. Bet ar žmonėms tai daugiau džiaugsmo teikia – nesupratau, nes visų žvilgsniai buvo neramūs, visi skubėjo, visi šia diena nesitenkindami laukė kažko nauja.

Ėjau Tėbų gatvėmis vienišas, nenuolankumu ir širdgėla plūstančia širdimi. Parėjęs namo pamačiau, kad mano tėvas Senmutis pasenęs, susimetęs į kuprą ir nebeįžiūri popieriuje raidžių. Pamačiau, kad ir motina Kipa pasenus – žengdama grindimis švokščia ir kalba vien apie kapą. Už santaupas tėvas buvo nupirkęs abiems kapą Mirusiųjų mieste, vakarinėje upės pusėje. Buvau jį matęs – tai buvo tvarkingas, iš molio plytų sumūrytas kapas su paprastais paveikslais ir užrašais ant sienų. Šalia ir aplink jį buvo šimtas, tūkstantis tokių kapų – Amono šventikai brangiai parduodavo juos garbingiems ir taupiems žmonėms, kad šie įgytų nemirtingumą. Įsiteikdamas motinai buvau perrašęs Mirusiųjų knygą į jųdviejų kapą įdėti – kad ilgoje kelionėje nepaklystų; tai buvo be klaidų, puiki Mirusiųjų knyga, nors be spalvotų paveikslėlių, kaip Amono šventyklos knygų kieme pardavinėjamos.

Motina mane pamaitino, o tėvas išklausinėjo apie mano mokslus, tačiau daugiau nebeturėjome ką vienas kitam pasakyti – ir namas man buvo svetimas, ir gatvė svetima, svetimi ir jos žmonės. Todėl mano širdis vis labiau liūdo, kol prisiminiau Ptaho šventyklą ir Totmesą – savo draugą, turėjusį tapti dailininku. Tuomet pagalvojau: „Kišenėje turiu keturias debenas sidabro. Susirasiu savo draugą Totmesą, kad kartu pasilinksmintume, vynu save pradžiugintume – juk į mano klausimus vis tiek niekada nebus atsakyta".

Todėl atsisveikinau su tėvais tardamas, jog privalau grįžti į Gyvenimo rūmus, saulės laidai artinantis, susiradau Ptaho šventyklą ir, pasiteiravęs sargybinį apie dailininkų mokyklą, įžengiau į vidų ir pakviečiau mokinį Totmesą. Tik tada gavau išgirsti, jog jis jau seniai iš mokyklos išvytas. Klau-

sinėjau apie jį mokinių molinom rankom, o šie tardami jo vardą spjaudavo žemėn prie mano kojų. Tačiau kažkuris pasakė:

– Jei reikia Totmeso, greičiausiai jį rasi aludėje arba viešuosiuose namuose.

Kitas pasakė:

– Jeigu išgirsi koneveikiant dievus – Totmesas tikrai bus netoliese.

O trečiasis tarė:

– Ten, kur mušamasi, iššoka gumbai ir atsiveria žaizdos, – tikriausiai ten rasi savo draugą Totmesą.

Jie spjaudė žemėn po mano kojomis, nes buvau pasisakęs esąs Totmeso draugas, tačiau taip jie elgėsi tik dėl mokytojo, o mokytojui atsukus nugarą patarė eiti į vyninę, kuri vadinosi „Siriškas ąsotis".

Susiradau vyninę, kuri vadinosi „Siriškas ąsotis". Ji buvo ties vargšų ir kilmingųjų miesto dalies riba, o ant jos durų užrašas šlovino Amono vynuogynų ir uosto vynus. Tačiau vidaus sienas puošė linksmi paveikslai su šokėjas glamonėjančiais pavianais ir pučiančiais fleitas ožiais. Sėdėdami ant grindų dailininkai įnikę piešė popieriuje paveikslus, o kažkoks seniokas liūdnai žiūrėjo į priešais stovinčią tuščią taurę.

– Sinuhė, prisiekiu puodžiaus ratu! – šūktelėjo kažkas ir didelio nustebimo ženklan iškėlęs rankas atsistojo manęs pasveikinti. Pažinau Totmesą, nors jo antpetinė buvo nešvari, sudraskyta, akys pasruvusios krauju, o kaktoje – didelis gumbas. Jis buvo pasenęs, sublogęs, o į lūpų kampučius įsimetusios raukšlelės, nors buvo dar jaunas. Tačiau jo akyse, kai į mane žvelgė, tebebuvo kažkas užkrečiamai drąsu ir linksma, ir jis palenkė galvą, kad paliestume vienas kitą skruostais. Tai reiškė, jog vis dar esam draugai.

– Mano širdis kupina liūdesio, visa man tuščia, – tariau jam. – Susiradau tave, kad drauge savo širdis vynu pradžiugintume, nes niekas man neatsako, kai klausiu „kodėl?".

Tačiau Totmesas pakilnojo savo apsiaustą rodydamas, jog neturi už ką pirkti vyno.

– Ant mano riešų – keturios debenos sidabro, – tariau išdidžiai. Bet Totmesas parodė į mano galvą, kurią vis dar skutau plikai, nes norėjau, kad žmonės žinotų mane esant pirmojo laipsnio šventiką. Juk neturėjau daugiau kuo didžiuotis. O dabar sukilo apmaudas, kad neatsiauginau plaukų. Todėl nekantriai tariau: – Esu gydytojas, o ne šventikas. Ant durų perskaičiau, jog čia tiekiamas uosto vynas. Paragaukim jo, jei geras.

Tai taręs pažvanginau sidabrinėm apyrankėm ir greit prie manęs pribėgo šeimininkas, nusilenkė ir nuleido ranką prie kelių.

– Turiu savo rūsy Sidono ir Biblo vynų – dar nesulaužytais antspaudais, nuo miros saldžių, – pasakė jis. – Išrašytose taurėse patiekiu maišytų vynų. Jie trenkia į galvą kaip dailios merginos šypsulys ir pralinksmina širdį. – Dar daug ką jis kalbėjo ir vardijo neatsikvėpdamas, todėl sutrikęs klausiamai pažvelgiau į Totmesą. Totmesas užsakė maišytų vynų, vergas užpylė

mums ant rankų vandens ir ant žemo stalelio priešais mus padėjo dubenėlius su skrudintom lotoso sėklom. Šeimininkas atnešė išrašytas taures. Totmesas pakėlė taurę ir nupylęs šlakelį žemėn tarė:

– Už dieviškąjį puodžių! Tegriebia maras meno mokyklą ir mokytojus. – Jis išvardijo labiausiai nekenčiamus mokytojus.

Aš taip pat pakėliau taurę ir nuliejau šlakelį ant grindų:

– Amonui, – pasakiau, – tegul jo valtį amžinai semia, tesprogsta jo šventikų pilvai ir tegul maras griebia daugybę Gyvenimo rūmų mokytojų. – Tačiau ištariau tai tyliai ir apsižvalgiau, kad tik niekas kitas neišgirstų mano žodžių.

– Nebijok, – tarė Totmesas. – Šioje užeigoje tiek kartų skelta Amonui į ausį, kad jam nusibodo klausytis. Beje, mes, čia atsidūrusieji, esam pražuvę. Negaučiau nė duonos su alumi, jeigu nebūčiau pradėjęs turtingųjų vaikams piešti knygelių su paveikslėliais.

Jis parodė ritinėlį popieriaus, kuriame man ateinant piešė paveikslėlius, ir jie mane prajuokino, nes jis buvo nupiešęs tvirtovę ir jos sargybinį katiną, drebantį iš baimės prieš puolančias peles; buvo nupiešęs medžio viršūnėje dainuojantį begemotą ir į medį kopėčiomis vargiai besiropščiantį balandį.

Totmesas pažvelgė į mane, jo rudos akys šypsojo. Tačiau jis susuko ritinį ir noras juoktis dingo, nes pamačiau paveikslėlį, kuriame plikas, mažutis šventikas už virvės kaip aukos gyvulį į šventyklą vedasi didįjį faraoną. Jis taip pat parodė ir paveikslėlį, kuriame nedidukas faraonas lenkiasi didžiulei Amono statulai. Klausiamai pažvelgiau į jį, o jis linktelėjęs paaiškino:

– Ar ne taip yra? Tėvai taip pat juokiasi iš paveikslėlių. Juk juokinga, kad pelė puola katę, juokinga ir tai, kad šventikas vedasi faraoną. Bet tie, kurie suvokia, ima visaip galvoti. Todėl man pakanka alaus su duona, kol šventikai nepaliepė sargybiniams manęs kur nors gatvės kampe lazda užmušti. Taip yra atsitikę.

– Išgerkim, – pasiūliau aš, ir mes gėrėme vyną, tačiau mano širdis nepradžiugo. – Ar klausti „kodėl?" neteisinga? – paklausiau.

– Aišku, kad neteisinga, – atsakė Totmesas, – nes žmogus, išdrįsęs paklausti „kodėl?" – nebeturi Kemi žemėj nei namų, nei pastogės, nei nakvynės. Juk žinai – visa privalo likt kaip anksčiau. Patekęs į meno mokyklą virpėjau iš džiaugsmo ir pasididžiavimo, – juk prisimeni, Sinuhe, – jaučiaus lyg ištroškėlis, šaltinį pasiekęs. Lyg alkanas duonos siekiąs. Ir išmokau daug gero. Išmokau, kaip dailininkas laiko braižiklį, kaip kaltu naudojasi, kaip pavaizdas iš vaško lipdomas prieš iškalant jį akmenyje, kaip akmuo šveičiamas, kaip sujungiami spalvotieji akmenys, kaip dažomas alebastras. Tačiau kai panorau dirbti, savo akių džiaugsmui lipdyti tai, ką svajojau – tuomet priešais mane iškilo siena ir buvau priverstas molį maišyti kitiems. Nes visų svarbiausia yra forma. Menas, kaip ir raidės, turi formą, ir prakeiktas tas, kuris jos nesilaiko. Visam kam yra pavyzdys ir pavyzdžio nesilaikąs dailininku tapti negali. Nuo pradžių pradžios nustatyta, kaip vaiz-

duoti stovintį žmogų ir sėdintį žmogų. Nuo pradžių pradžios nustatyta, kaip arklys kelia kojas, kaip jautis traukia vežimą. Nuo pradžių pradžios nustatyta, kaip dailininkas privalo atlikti darbą, ir to nesilaikąs šventyklai netinkamas, jam uždraudžiamas akmuo ir kaltas. Ak, mano drauge Sinuhe, ir aš klausiau „kodėl?". Pernelyg dažnai klausiau „kodėl?". Todėl su gumbais galvoj čia ir sėdžiu.

Mes gėrėme vyną, ir mūsų sielos lengvėjo, ir mano širdis lengvėjo lyg tvinkulį pradūrus – aš nebebuvau vienišas. Ir Totmesas tarė:

– Mano drauge Sinuhe, mes gimėm keistu laiku. Visa juda ir keičia formą – kaip molis ant puodžiaus rato. Drabužiai keičiasi, kalba ir papročiai keičiasi, ir žmonės jau nebetiki dievais, nors jų tebebijo. Sinuhe, drauge mano, gal gimėm saulės laidos laikais gyventi, juk pasaulis jau senas – tūkstantis ir du tūkstančiai metų praėjo nuo piramidžių atsiradimo. Kai apie tai pagalvoju – tenoriu susiėmęs rankomis galvą pravirkti kaip vaikas.

Tačiau jis nepravirko, nes gėrėme maišytą vyną iš išrašytų taurių, ir kaskart „Siriško ąsočio" šeimininkas pripildamas taures mums lenkėsi, nuleisdamas ranką prie kelių. Vis atbėgdavo vergas užpilti ant rankų vandens. Širdis lengvėte lengvėjo, tapo mitri it kregždutė atslenkant žiemai – troškau balsu deklamuoti eilėraščius ir glėbesčiuoti visą mus supantį pasaulį.

– Eime į viešuosius namus, – pasiūlė Totmesas ir nusijuokė.

– Eime paklausyti muzikos ir pažiūrėti šokėjų, kad širdys pradžiugtų, kad nebeklaustume „kodėl?" ir nereikalautume taurės pilnos.

Atidaviau kaip užmokestį antrąją apyrankę ir patariau šeimininkui elgtis su ja atsargiai, nes ji tebebuvo drėgna nuo nėščios moters šlapimo. Ši mintis mane labai pralinksmino, ir šeimininkas skaniai juokdamasis davė grąžos daug antspauduoto sidabro – tiek, kad galėjau net vergui palikti. Šis nusilenkė man iki žemės, o šeimininkas, palydėjęs mus iki durų, paprašė, kad neužmirščiau „Siriško ąsočio". Jis dar pasakė pažįstąs daugybę jaunų neprietaringų merginų, mielai su manimi susipažinsiančių, jei nusineščiau po pažastimi pas jas vyno ąsotį. Tačiau Totmesas atsakė, jog jo senelis su tom pačiom sirų merginom gulėjo, todėl jas derėtų vadinti senelėmis, o ne seserimis. Buvome linksmi, nes galvose kliuksėjo vynas.

Saulei nusileidus, žengėme gatvėmis ir pažinau Tėbus, kuriuose niekad nebūna nakties, nes pramogaujantys žmonės prašmatniojoje miesto dalyje naktį paverčia šviesia diena. Priešais linksmybių namus liepsnojo deglai, o gatvių kampuose ant stulpų degė lempos. Su dengtais neštuvais bėginėjo vergai, o lekiančio priekyje šūksmai mišo su iš namų sklindančia muzika ir vynu apgirtusių šurmuliu. Žvilgtelėję nuo tarpdurio į Kušo vyninę, pamatėm negrus rankomis ir lazdomis mušant būgnus, toli baugų gaudesį skleidžiančius. Juos stelbė laukinė Sirijos muzika, tolstant ausis užtrenkianti, tačiau įsiskverbęs į sielą jos ritmas iki karštligės kaitino kraują.

Niekada nebuvau kojos kėlęs į viešuosius namus ir šiek tiek bijojau, ta-

čiau Totmesas nusivedė į „Katę ir vynuogę". Tai buvo nedideli, švarūs namai su minkštais kilimais atsisėsti, švelnia gelsva šviesa apšviesti, o į fleitų ir styginių muzikos taktą raudonai dažytais delnais mušė jaunos, mano supratimu, gražios merginos. Muzikai nutilus, jos atsisėdo prie mūsų ir paprašė manęs nupirkti vyno, nes jų gerklės esančios sausos it šienas. Muzika vėl užgrojo, ir dvi nuogos šokėjos pašoko sudėtingą, nepaprasto lavumo reikalaujantį šokį, kurį stebėjau neapsakomai susidomėjęs. Kaip gydytojas buvau įpratęs žiūrėti į nuogus merginų kūnus, tačiau jų krūtys nešokčiodavo, nedideli pilveliai ir sėdmenys nekrutuliuodavo taip gundomai kaip šių.

Bet muzika man vėl sukėlė liūdesį, ėmiau ilgėtis, pats nežinodamas ko. Daili mergina, uždėjusi savo ranką ant manosios, prisišliejusi šonu prie manojo, pasakė, jog mano akys išmintingos. Tačiau jos akys nebuvo žalios lyg Nilas per vasaros kaitrą, o jos drabužiai, nors ir apnuogino krūtinę, nebuvo karališko lino. Todėl gėriau vyną jai į akis nežiūrėdamas ir neturėjau jokio noro, pavadinęs ją savo seserimi, paprašyt su manim pasilinksminti. Todėl paskutinis prisiminimas iš viešųjų namų – piktas negro spyris į užpakalį ir gumbas, iššokęs galvoje, nukritus nuo laiptų. Atsitiko kaip tik taip, kaip mano motina Kipa buvo numačiusi. Gulėjau gatvės kampe be vario gabalėlio kišenėje, suplėšyta antpetine ir su gumbu galvoje, kol Totmesas, užsikėlęs mano rankas ant savo tvirtų pečių, nutempė mane į prieplauką, kur Nilo vandeniu numalšinau troškulį, nusiprausiau veidą, rankas ir kojas.

Tą rytą parėjau į Gyvenimo rūmus aptinusiomis akimis, peršinčiu gumbu galvoje, sutepta antpetine, nejausdamas nė menkiausio noro klausti „kodėl?". Privalėjau budėti ausų ligų ir kurčiųjų skyriuje, todėl greit apsišvarinau ir apsivilkau baltą gydytojo drabužį. Tačiau mano mokytojas ir globėjas susitikęs mane koridoriuje pažvelgė man į veidą ir ėmė barti tardamas tai, ką buvau skaitęs knygose ir atmintinai mokėjau.

– Kas iš tavęs bus, – sakė jis, – visą naktį pasieniais besišlaistančio ir be saiko vyną geriančio? Kas bus iš tavęs – laiką viešuosiuose namuose leidžiančio, lazda ąsočius daužančio ir žmones bauginančio? Kas bus iš tavęs, kruvinai žeidžiančio ir nuo sargybinių bėgančio?

Bet šitaip atlikęs pareigą jis slapčiom nusišypsojo ir su palengvėjimu atsidusęs nusivedė mane į savo kambarį pagirdyti išvalančiu pilvą gėrimu. Pasijutau geriau ir suvokiau, jog vynas ir net viešieji namai leistini Gyvenimo rūmams – kad tik daugiau nebeklausčiau „kodėl?".

6

Taigi ir mano kraują Tėbų karštis įkaitino – naktį pamilau labiau už dieną, plastantį deglų švytėjimą labiau už dienas nušviečiančią saulę, sirišką muziką labiau už ligonių vaitojimą, dailių merginų kuždesį labiau už senovinius pageltusio popieriaus rašmenis. Tačiau dėl to niekas man blogo žo-

džio nepratarė, nes savo užduotis Gyvenimo rūmuose atlikdavau, įveikdavau apklausas ir nepraradau rankų tikrumo. Toks buvo įšventintasis gyvenimas, ir retas mokinys mokslo metu turėdavo išteklių sukurti savo namus arba vesti. Todėl mano mokytojai leido man suprasti, jog geriausia nusimetant ragus palengvinti kūną ir leisti širdžiai pasidžiaugti. Bet moters dar nebuvau palietęs, nors tariausi žinąs, jog jos glėbys ugnimi nedegina.

Metas buvo neramus, ir didysis faraonas susirgo. Mačiau jo seną suvytusį veidą, kai per rudens šventę jį nešė šventyklon – išpuoštą auksu ir brangakmeniais, sustingusį lyg Dievo statula, dvigubos karūnos sveriama galva. Jis sirgo ir net karališkųjų gydytojų vaistai jo jau negydė, todėl sklido gandai, kad jo laikas baigiasi ir greit jo įpėdinis sės faraono sostan. Tačiau sosto paveldėtojas, kaip ir aš, dar tebuvo jaunuolis.

Amono šventykloje buvo aukojama, vyko apeigos, tačiau Amonas nepajėgė pagelbėti savo dieviškajam sūnui – nors Amenhotepas III buvo pastatęs didžiausią per amžius šventyklą. Taip pat buvo kalbama, jog supykęs ant Egipto dievų valdovas liepęs pasiuntiniui skubiai vykti pas uošvį – Mitanijos karalių iš Naharanės žemės, Ninevijos* prašyti, kad atsiųstų stebukladarę Ištarę** jo gydyti. Tai buvo didžiulė gėda Amonui, todėl šventyklos teritorijoje ir Gyvenimo rūmuose apie tai kalbėta pašnibždomis.

Ištarės statula atkeliavo – mačiau, kaip grojant metalinėms triūboms, gaudžiant mažiems būgneliams, per Tėbus ją nešė šventikai – garbanotom barzdom, keistom kepurėm, iš po storų vilnos apsiaustų prakaitą liedami. Tačiau, šventikų džiaugsmui, ir svetimos žemės dievai nepajėgė padėti faraonui, todėl potvynio pradžioje į rūmus buvo pakviestas karališkasis kaukolės atvėrėjas.

Gyvenimo rūmuose būdamas Ptahoro nemačiau nė karto, nes kaukoles gręždavo retai, o aš dar nebuvau pasiekęs atskirų sričių operacijų ir gydymo mokslo. Iš ištaigaus namo Ptahorą skubiai atnešė į Gyvenimo rūmus. Jis apsišvarino tam skirtame kambaryje, o aš pasistengiau būti netoliese. Jis, kaip ir anksčiau, buvo plikas, bet jo veidas buvo susiraukšlėjęs, abipus nepatenkinto senuko burnos liūdnai karojo skruostai. Jis pažino mane, nusišypsojo ir tarė:

– Ar tai tu, Sinuhe? Tu iš tiesų tiek daug pasiekei, Senmučio sūnau?

Jis padavė man juodmedžio skrynelę su savo darbo įrankiais ir pakvietė mane tapti savo pagalbininku. Tai man buvo nepelnyta garbė, kurios galėjo pavydėti net karališkasis gydytojas, todėl ir elgiausi prilygstamai.

– Turiu išbandyti rankos tikrumą, – tarė Ptahoras. – Iš pradžių, kad pamatytume, kaip sekasi darbas, pora kaukolių atversime čia. – Jo akys ašarojo, rankos šiek tiek drebėjo. Nuėjome į neišgydomųjų salę, kurioje gulėjo

* Ninevija - Asirijos sostinė.

** Ištarė - babiloniečių ir asiriečių dangaus, karo ir meilės deivė.

paralyžiuotieji ir sužeistomis galvomis ligoniai. Ptahoras apžiūrėjo kelių kaukoles ir išsirinko senuką, kuriam mirtis buvo išsivadavimas, ir tvirtą vergą, per gatvės muštynes akmeniu sutrenkta galva, nebesugebantį kalbėti ir judinti galūnių. Jiems davė nuskausminamojo gėrimo, nunešė į operacijų kambarį ir apiprausė. Savo darbo įrankius Ptahoras pats nuplovė ir išvalė ugnimi.

Gavau užduotį aštriausiu skustuvu nuskusti abiems ligoniams plaukus. Paskui galvas apvalė ir dar kartą nuprausė, o galvos odą įtrynė nuskausminamuoju tepalu – ir Ptahoras ėmėsi darbo. Pirmiausia jis perrėžė senuko galvos odą ir, nepaisydamas gausaus kraujoplūdžio, atvertė ją į abi puses. Tada grąžtu nuogame kaule mikliai pragręžė skylę, iškeldamas atsiskyrusį gabalėlį kaulo. Senukas ėmė švokšti, veidas pamėlo.

– Jo galvoje nematau nieko bloga, – tarė Ptahoras, įstatydamas atgal gabalėlį kaulo, keliais dūriais susiuvo odą ir aprišo galvą – tada senukas išleido dvasią.

– Rankos dreba, – tarė Ptahoras. – Gal, kad atsigaučiau, kas nors atneš man vyno taurę. – Mus stebėjo ne tik Gyvenimo rūmų mokytojai, bet ir visa grupė būsimųjų kaukolės tyrinėtojų. Išgėręs vyno Ptahoras nukreipė dėmesį į sėdomis pririštą vergą, kurio žvilgsnis net po nuskausminamojo gėrimo buvo piktas. Ptahoras patarė pririšti jį dar tvirčiau, o galvą pritvirtino kaukolės laikikliu, kurio net milžinas nebūtų įstengęs pajudinti. Ptahoras perrėžė jo galvos odą, tačiau šį kartą jis uoliai rūpinosi, kad kraujo nebūtų. Galvos odos pakraščių gyslos buvo pridegintos, o kraujoplūdis sustabdytas vaistais. Tai atlikti gavo kiti gydytojai, nes Ptahoras nenorėjo varginti rankų. Tiesa, Gyvenimo rūmuose buvo ir savas kraujo stabdytojas – nemokytas žmogus, kuris per kelias minutes vien savo buvimu sustabdydavo kraujoplūdį, tačiau Ptahoras norėjo pamokyti, kartu pataupydamas jėgas faraonui.

Nuvalęs kaukolės paviršių, Ptahoras visiems parodė vietą, kurioje buvo įlinkęs kaulas. Grąžtu, pjūkleliu ir replėmis jis nuėmė delno dydžio kaukolės kaulo gabalėlį ir parodė visiems baltose smegenų raukšlėse sukrešėjusį kraują. Labai atsargiai, kruopelytę po kruopelytės, jis surinko kraują ir išėmė į smegenis įkritusią kaulo nuolaužą. Šiam darbui prireikė daugybės laiko, todėl kiekvienas mokinys spėjo pamatyti, kaip jis dirba, ir įsiminti, kaip atrodo gyvos smegenys. Paskui Ptahoras kiaurymę uždengė sidabro plokštele, ugnimi išvalyta, – jo darbo metu pagaminta atskirtojo kaulo gabalėlio formos, – ir mažais kaišteliais tvirtai pritaisė ją prie kaukolės. Susiuvęs galvos odą ir aprišęs galvą jis tarė:

– Pabusk, vyre. – Mat ligonis jau kurį laiką buvo be sąmonės.

Vergą atrišo, įpylė į gerklę vyno ir davė pauostyti stiprių vaistų. Po akimirkos jis atsisėdo ir ėmė keiktis. Tai buvo stebuklas, kuriuo nebūtum galėjęs patikėti nematęs, nes prieš kaukolės atvėrimą vyras nei kalbėti neįstengė, nei judinti galūnių. Tačiau šį kartą man nereikėjo klausti „kodėl?", nes

Ptahoras pats paaiškino, jog regėtus požymius sukėlė įlinkęs galvos kaulas ir ant smegenų paviršiaus nutekėjęs kraujas.

– Jei nemirs, teks jį laikyti pasveikusiu, – pastebėjo Ptahoras, – o po dviejų savaičių jis jau galės prilupti vyrą, jo kaukolę sukiužinusį akmeniu. Nemanau, kad jis mirs.

Paskui jis nuoširdžiai padėkojo visiems, jam pagelbėjusiems, ir net mane paminėjo, nors tik reikiamus įrankius jam paduodavau. Tačiau visiškai nenujaučiau jo sumanymo, duodant man šią užduotį, nes įteikdamas man savąją ebenholto* skrynelę jis pasirinko mane padėjėju į faraono rūmus. Juk per dvi operacijas padavinėjau darbo įrankius – vadinasi, tapau žinovu, per kaukolės atvėrimą pagelbėsiančiu labiau nei karališkieji gydytojai. Bet apie tai nenutuokiau, todėl baisingai apstulbau jam tarus:

– Turbūt jau subrendome karališkajai kaukolei. Ar tu pasirengęs, Sinuhe?

Taigi vilkėdamas paprastu gydytojo apsiaustu pakilau į karališkuosius Ptahoro neštuvus. Kraujo stabdytojui teko pasitenkinti sėdėjimu ant ienos, ir faraono vergai greit nunešė mus į prieplauką – tokiu ritmingu žingsniu, kad dengti neštuvai visai nesiūbavo. Pakrantėje mūsų laukė karališkasis faraono laivas, kurį irklavo rinktiniai vergai ir yrė taip ritmingai, kad atrodė – laivas skrenda, o ne vandeniu plaukia. Nuo faraono prieplaukos mus skubiai nunešė į Aukso rūmus, ir toji skuba manęs nestebino, nes Tėbų gatvėmis jau žygiavo kariai, buvo uždaromi vartai, prekijai krovė prekes į sandėlius, rakino duris ir langines. Visa tai reiškė, jog didysis faraonas greitai mirs.

* Ebenholtas - juodmedis.

TREČIOJI KNYGA

Tėbų karštis

1

Daugybė žmonių – kilmingųjų ir prastakilmių – buvo susirinkę prie Aukso rūmų sienų, o uždraustoji pakrantė buvo pilna valčių: irkluojamų turtingųjų medžio laivų ir dervuotų neturtėlių luotų. Mums pasirodžius, per minią lyg tolimas vandens ošimas nuvilnijo šnabždesys – iš lūpų į lūpas sklido žinia, jog atvyko karališkasis kaukolės atvėrėjas. Tada išreikšdami liūdesį žmonės pakėlė rankas – aimanos ir raudos vilnijo priešais mus rūmų link, nes visi žinojo, jog nė vienas faraonas po kaukolės atvėrimo niekada neišgyvendavo ilgiau nei tris saulėtekius.

Nuo lelijinių vartų mus palydėjo į karališkuosius kambarius ir kilmingi rūmininkai, virtę mūsų tarnais, lenkėsi lig žemės prieš Ptahorą ir mane, nes mudu savo rankose nešėme mirtį. Mums buvo paruoštas laikinas švarinimosi kambarys ir Ptahoras, keliais žodžiais išreiškęs liūdesį, paprastai pakėlė rankas ir abejingai atliko švarinimosi apeigas. Lydimi šventosios ugnies, žengėme per nepaprastus valdovo kambarius į karališkąjį miegamąjį.

Didysis faraonas gulėjo lovoje su aukso priedanga, jį sergėjo dievai, įkūnyti lovos kolonomis, o liūtai lovą prilaikė. Jis gulėjo be jokių valdovo ženklų, nuogu ištinusiu kūnu, bejėgis, be sąmonės, sunkiai gargė nusvėręs sumenkusią galvą, o pro lūpų kampučius nevalingai tekėjo seilės. Pragaiši lyg šešėlis žemiškoji valdžia ir garbė – jo nebūtum atskyręs nuo Gyvenimo rūmų priėmimo salėje mirštančio senuko. Tačiau ant kambario sienų karališkais vežimais jį tebelakino kuoduoti žirgai, tvirta jo ranka tempė lanką, jam po kojų krito strėlių perverti liūtai. Kambario sienos švytėjo raudona, aukso ir mėlyna spalva, grindyse plaukiojo žuvys, šlamėdamos sparnais lėkė antys, vėjyje siūravo meldai.

Nusilenkėme iki žemės prieš mirštantį faraoną ir kiekvienas, mirtį pažinęs, suprato, jog visas Ptahoro išmoningumas perniek. Tačiau visais laikais paskutinė procedūra – jei faraonas nespėdavo numirti sava mirtimi – būdavo jo kaukolės atvėrimas. Taip ir dabar turėjo įvykti, todėl ėmėmės darbo. Atidariau ebenholto dėželę, dar kartą ugnimi išvaliau peilius, grąžtus bei reples ir padaviau Ptahorui šventąjį titnago peilį. Asmeninis gydytojas jau buvo nuskutęs ir nuplovęs mirštančiojo galvą, todėl Ptahoras paliepė kraujo sulaikytojui sėstis ant lovos ir apglėbti faraono galvą.

Tuomet didžioji valdovo sutuoktinė Tejė žengtelėjo link lovos ir uždraudė. Iki tol ji stovėjo prie sienos, liūdesio ženklan pakėlusi rankas, nejudėdama lyg dievo statula. Jai už nugaros stovėjo jaunasis sosto paveldėtojas

Amenhotepas ir jo sesuo Baketamonė, tačiau iki tol nedrįsau į juos pakelti akių. Tik dabar, kambaryje kilus sambrūzdžiui, pažinau juos iš karališkųjų šventyklos paveikslų. Sosto paveldėtojas buvo mano bendraamžis, tačiau už mane aukštesnis. Jis stovėjo iškėlęs galvą, atkišęs smakrą, visiškai užmerkęs akis. Jis buvo liguistai gležnų kaulų, akių vokai ir skruostakauliai virpčiojo. Princesė Baketamonė buvo gražių, kilmingų bruožų, apvalainų akių. Jos lūpos ir skruostai buvo nudažyti gelsvai raudonais dažais, o drabužis karališko lino ir – lyg deivės – prigludęs prie kūno. Tačiau maža ir senatviškai aptukusi didžioji valdovo sutuoktinė Tejė buvo už juos abu galingesnė. Ji buvo labai tamsios odos, išraiškingais, atsikišusiais skruostikauliais. Buvo kalbama, jog kažkada ji buvusi paprasta mergina iš liaudies, kad ji turinti negrų kraujo, tačiau apie tai nieko negaliu pasakyti, nes ir pats tik girdėjau. Žinau, jog pagal raštus jos tėvai nebuvo garbingi, tačiau jos akys buvo protingos, bebaimės, skvarbios, jos povyza įkūnijo valdžią. Kai ji, kilstelėjusi ranką, pažvelgė į kraujo sulaikytoją, atrodė, jog jis tėra tik dulkė po jos plačiom, tamsiai rudom kojom. Supratau ją, nes kraujo sulaikytojas buvo prastakilmis jaučių varovas, nemokąs nei skaityti, nei rašyti. Jis stovėjo sulinkusia nugara, nukarusiom rankom, apatiškai pravėręs burną, kvailai priešiška veido išraiška. Jis neturėjo nei gabumų, nei proto, tačiau gebėdavo vien savo buvimu sulaikyti tekantį kraują, todėl buvo atitrauktas nuo plūgo ir jaučių ir nusamdytas šventyklon. Net po visų švarinimosi apeigų aplink jį nuolat tvyrojo gyvulių mėšlo smarvė, o jis pats nemokėjo paaiškinti, iš kur jo gebėjimas. Tai nebuvo išmoningumas ir net ne valios stiprybė. Šis gebėjimas buvo jame pačiame, – kaip brangakmenis žvirgždo saujoje, – nes jo negalima įgyti mokantis ar lavinant dvasią.

– Neleisiu jam viešpaties paliesti, – tarė didžioji valdovo sutuoktinė. – Jei reikia – aš palaikysiu viešpaties galvą.

Ptahoras paprieštaravo tardamas, kad darbas kruvinas ir nemalonus. Didžioji karališkoji sutuoktinė nepaisydama atsisėdo ant lovos krašto ir labai atsargiai paėmė į glėbį mirštančio sutuoktinio galvą – nekreipdama dėmesio į rankomis tįstančią seilę.

– Jis mano, – pasakė valdovė, – te niekas kitas jo neliečia. Į mirties šalį težengia jis iš mano glėbio.

– Jis, viešpats, žengs į savo tėvo saulės luotą ir plauks tiesiai į palaimingąją šalį, – tarė Ptahoras ir titnago peiliu perpjovė valdovo galvos odą. – Iš saulės jis gimė ir į saulę sugrįš, o jo vardą per amžius šlovins visos tautos. Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, ko kraujo sulaikytojas čiupinėjasi? – Kad nukreiptų valdovo sutuoktinės mintis nuo to, kas vyksta, jis privalėjo kalbėti visokias beprasmybes – teikdamas ligoniui skausmą sumanus gydytojas visada kalba. Tačiau kalbos pabaigą jis riktelėjo mieguistam kraujo sulaikytojui, ramsčiusiam durų staktą, nes kraujas ėmė palengva tekėti iš faraono galvos, srūti į sutuoktinės glėbį, todėl ji krūptelėjo, o jos veidas gelsvai nupilko. Kraujo sulaikytojas taip pat pabudo iš savo minčių. Tikriausiai

jis mąstė apie jaučius ir drėkinimo kanalus, tačiau dabar, prisiminęs savo amatą, žengtelėjo artyn ir iškėlęs rankas ėmė žiūrėti į faraoną. Kraujas tuoj pat nustojo srūti, o aš nuprausiau ir nušluosčiau galvą.

– Atleisk, mano senute, – tarė Ptahoras imdamas iš mano rankos grąžtą. – Taigi į saulę, tiesiai į tėvo aukso luotą, telaimina jį Amonas. – Kalbėdamas jis greitais, įgudusiais judesiais pasukiojo grąžtą tarp delnų ir smeigė į traškantį kaulą.

Tuomet sosto paveldėtojas atsimerkė, žengė žingsnį į priekį ir trūkčiojančiais skruostais ištarė:

– Ne Amonas, o Ra-Herachtis jį laimina, o apsireiškia jis Atonu.

Pagarbiai pakėliau rankas, nors nesupratau, apie ką jis kalba, – kas pažins visus tūkstantį Egipto dievų, o mažiausiai Amono šventiką, kuriam pakanka mintijimo apie Jo šventąsias trejybes ir devynerybes.

– Tikriausiai Atonas, – raminamai sumurmėjo Ptahoras. – Taigi kad Atonas – kaip man nuo liežuvio nuslydo. – Jis vėl paėmė titnago peilį, kūjelį su ebenholto rankena ir pradėjo lengvais stuktelėjimais skaldyti kaulą. – Nagi iš tiesų, juk prisimenu viešpatį išmintingai pastačius šventyklą Atonui. Tai galėjo įvykti tuoj po princo gimimo, ar ne, gražioji Teje? Na, dar minutėlę. – Jis susirūpinęs žvilgtelėjo į sosto paveldėtoją, stovintį prie lovos sugniaužtais kumščiais ir trūkčiojančiu veidu. – Tiesą sakant, gurkšnelis vyno sustiprintų ranką ir princui nebūtų taip bloga. Po visko iš tiesų vertėtų karališkojo ąsočio spaudą sulaužyti. Opa! – Padaviau jam reples ir jis atlaužė gabalėlį kaulo, o valdovės glėbyje galva net subraškėjo. – Pašviesk, Sinuhe.

Ptahoras atsiduso, nes blogiausia buvo praėję. Nesąmoningai atsidusau ir aš, tą patį palengvėjimo jausmą tarsi perėmė ir sąmonę praradęs faraonas – jo galūnės krustelėjo, kvėpavimas sulėtėjo ir jis nugrimzdo dar gilesnėn nejautron. Susimąstęs Ptahoras kurį laiką įdėmiai žiūrėjo į ryškiai apšviestas faraono smegenis, iškilusias pro atvertą kaukolės kiaurymę. Smegenys buvo melzganos, virpčiojo.

– Hm, – sumurmėjo Ptahoras ir susimąstė. – Kas padaryta – padaryta. Pabaiga tepasirūpina Atonas – tai dievų, o ne žmonių rūpestis.

Lėtai ir atsargiai jis įstatė kaulo gabalėlį atgal, klijais sutepė plyšelį, užtraukė galvos odą ir aptvarstė žaizdą. Valdovo sutuoktinė atrėmė galvą į drožinėtą brangmedžio atramą ir pažvelgė į Ptahorą. Kraujas buvo ant jos rankų išdžiūvęs, tačiau ji to nepaisė. Ptahoras atrėmė drąsų jos žvilgsnį nenusilenkdamas ir tyliai pratarė:

– Jeigu Dievas leis, jis gyvens iki aušros. – Tuomet išreikšdamas liūdesį jis iškėlė rankas, ir aš padariau tą patį. Tačiau kai Ptahoras pakėlė rankas užuojautos ženklan, juo sekti neišdrįsau, nes kas aš toks, kad drįsčiau užjausti karališkuosius. Išvaliau ugnimi darbo įrankius ir vėl sudėjau juos į Ptahoro ebenholto dėželę.

– Dovanos tau bus didelės, – tarė didžioji valdovo sutuoktinė ir galva parodė, jog esame laisvi.

Mums padengė stalą karališkoje salėje ir Ptahoras pradžiugo pamatęs prie sienos daugybę vyno ąsočių. Atidžiai perskaitęs spaudus jis paliepė vieną ąsotį atidaryti ir vergai užpylė mums ant rankų vandens. Paklausiau, kaip Ptahoras išdrįso taip nepagarbiai kalbėtis su valdovo sutuoktine ir sosto paveldėtoju.

– Žinoma, faraonas laikomas Dievu dar gyvas būdamas, – atsakė Ptahoras ir išsišiepė lyg senas pavianas. – Žinoma, jam statomos šventyklos ir visoje šalyje aukojamos aukos, bet būdamas gydytoju mačiau, jog faraonas – tik žmogus, mirtingas ir panašus į mus. Didžioji valdovo sutuoktinė – taip pat tik žmogus ir turi visus moters savumus. Mano kalba karališkosioms ausims – tik musės zyzimas, ir jei būčiau toks kaip kitos musės – savo ausies manęs link jie nekreiptų. O dabar jie sako: „Ptahoras – keistuolis, bet garbingas žmogus. Dėl jo senatvės ir gerų ketinimų atleiskime jam jo paikumą". Jie prisimena mane ir dovanoja man brangias dovanas. Ir tu prisimink, jei nori, kad valdovas išgirstų tavo žodžius – kalbėk su juo kitaip nei visi, kalbėk su juo kaip su žmogum, į tave panašiu. Tuomet jis klausys, ką sakai, arba su lazdom tave išvarys iš rūmų kiemo, tačiau ir vienaip, ir antraip jis tave prisimins. Labai svarbu, kad faraonas prisimintų savo valdinį.

Ptahoras gėrė vyną ir linksmėjo. Kraujo sulaikytojas, užmiršęs vangų savo priešiškumą, grūdo rankomis sultingą mėsą į burną sakydamas:

– Jau nebesu molio trobelėje.

Jis taip pat gėrė vyną – ir gėrė jį kaip alų, todėl jo akys išsiplėtė, veidas paraudo. Jis pakartojo:

– Ne, nebesu molio trobelėje, ne, ir sudie!

Tarnas pylė jam ant rankų vandens, o jis taškė vandenį po visą salę. Geraširdiškai pažvelgęs Ptahoras pasiūlė jam apžiūrėti faraono arklides – dabar jau galį tai padaryti, nes negalėję iš rūmų išeiti tol, kol faraonas neišleido paskutinio kvapo arba neatsigavo po ligos. Toks buvo paprotys. O jei faraonas mirs – mes taip pat turėsime mirti.

Kraujo sulaikytojas tuo tikėjo ir liūdo. Bet vėliau jis pralinksmėjo nuo minties, jog vis dėlto jis mirs ne molio trobelėje, ir nuėjo apžiūrėti faraono arklidžių – tiek, kiek bus leista. Jį lydinčiam tarnui Ptahoras priminė, jog geriausia – kad pasijustų kaip namie – palikti jį miegoti arklidėje.

Kai likome dviese, išdrįsau paklausti Ptahoro apie Atoną, nes iš tiesų nežinojau, kad Amenhotepas III buvo pastatęs Tėbuose šventyklą dievui ir tokiu vardu. Ptahoras paaiškino, kad Ra-Herachtis buvo Amenhotepams gimininiškas dievas, nes didysis karių valdovas Totmesas pirmasis dykumoje prie sfinkso buvo regėjęs sapną, kuriame apsireiškė šis dievas ir išpranašavo kada nors jį pasipuošiant abiejų valstybių karūna, nors tuo metu tai neatrodė įmanoma. Mat pirma jo buvo daugybė kitų sosto paveldėtojų. Tai buvo tiesa, nes pats Ptahoras jaunystės ir paikystės dienomis buvo nukakęs iki piramidžių ir savo akimis matęs tarp didžiojo sfinkso letenų Totmeso įvykiui atminti pastatytą šventyklą, o joje – paveikslą su valdovu, pasako-

jančiu apie apsireiškimą. Nuo to laiko giminė labiausiai garbino Ra-Herachtį, gyvenusį žemumos Heliopolyje, ir jo apsireiškimą – Atoną. Tas Atonas buvo labai senas dievas – senesnis už Amoną, tačiau užmirštas, iki didžioji valdovo sutuoktinė nuvykusi į Heliopolį jam melstis pagimdė sūnų. Todėl Tėbuose Atonui taip pat buvo pastatyta šventykla, nors iš tiesų į ją vaikščiojo tik valdovo šeimos nariai, o Atoną joje įkūnijo jautis su saule ant ragų bei Horus sakalo pavidalu.

– Pagal tai sosto paveldėtojas yra dangiškasis to Atono sūnus, – pasakė Ptahoras ir gurkštelėjo vyno. – Juk valdovo sutuoktinė Ra-Herachčio šventykloje patyrė apsireiškimą, o po to pagimdė sūnų. Iš ten ji taip pat parsigabeno nepaprastai valdžios godų šventiką, ją sužavėjusį. Jis buvo vardu Ejė. Jis pasirūpino, kad jo žmona taptų sosto paveldėtojo žindyve. Jis kaip tik turėjo dukterį, vardu Nefertitė, kuri žindo pieną iš to paties spenelio kaip sosto paveldėtojas ir lyg sesuo žaidė su juo vaikystėje – taigi atspėk, kas iš to bus.

Ptahoras gurkštelėjo vyno ir atsidusęs pasakė:

– Ak, nėra senam žmogui nieko malonesnio už vyną ir jam neprideramas apkalbas. Ak, sūnau mano, Sinuhe, kad tu žinotum, kiek daug paslapčių palaidota seno kaukolės atvėrėjo galvoje. Tikriausiai joje slypi net karališkų paslapčių. Dažnas stebisi, kodėl rūmuose moterų name niekada negimdavo gyvi berniukai, – tai prieštarauja visiems medicinos dėsniams. Juk ir tas, kuris dabar guli atverta kaukole, savo stiprybės ir džiaugsmo dienomis niekada nėra spjovęs į taurę. Jis buvo didis medžiotojas ir per savo gyvenimą paguldė tūkstantį liūtų ir penkis šimtus taurų, o kiek jaunų mergelių jis buvo pasiguldęs už lovos užlaidinės, vargu ar suskaičiuos net moterų namų prižiūrėtojas, bet sūnų jis turi tik su karališkąja Teje.

Apėmė nerimas, nes buvau išgėręs vyno. Todėl dūsaudamas pažvelgiau į žalią akmenį ant savo piršto. Tačiau Ptahoras negailestingai tęsė:

– Didžiąją sutuoktinę jis sutiko medžioklėje – tas, kuris dabar guli. Pasakojama Teję tuomet buvus Nilo meldyno paukštgaude, tačiau už jos išmintį valdovas ją pakylėjo iki savęs, gerbė jos prastakilmius tėvus, o jų kapus pripildė brangiausių dovanų. Todėl kol haremo moterys negimdė berniukų, Tejė jo pasismaginimams neprieštaravo.

O jam šypsojosi pati nepaprasčiausia laimė, kuria negalėtum patikėti, jei to iš tiesų nebūtų nutikę. Tas, kuris dabar guli, rankoje laikė skeptrą ir rimbą, tačiau jo ranką ir pirštus valdė didžioji sutuoktinė. Kai valdovas dėl valstybinių priežasčių vedė Mitanijos karaliaus dukterį, kad visiems laikams pasibaigtų karas aukštyn tekančių upių krašte Naharanėje, Tejė privertė jį patikėti, jog toje vietoje, į kurią sutelkta vyrų aistra, princesė turi ožkos kanopą, kad ji net dvokia ožka – gal taip tik pasakojama, bet ta princesė vėliau iš tiesų išprotėjo. – Ptahoras žvilgtelėjo į mane, apsidairė ir priminė: – Vis dėlto, Sinuhe, niekada netikėk tokiom istorijom, nes tai piktavalių žmonių apkalbos – visi jaučia didžiosios valdovo sutuoktinės švelnumą ir išmintį, žino jos mokėjimą suburti aplink save ir aplink sostą sumanius vyrus. Taip yra.

Ptahoras nuliejo iš taurės šlakelį ant grindų ir pamaldžiai pakėlė akis aukštyn. Paskui jis pažvelgė į šoną ir prapliupo juoktis:

– Sveikas, musmušio nešiotojau! – sušuko. – Ar čia tik tu? Sėskis, gurkštelėk su manim. Juk ilgai nesimatėm.

Pašokęs nusilenkiau, rankomis grindis paliesdamas, nes mus savo esybe pagerbė skeptro nešiotojas iš valdovo dešinės ir valdovo antspaudo saugotojas. Jis atėjo vienas, ir valdžios ženklai jo rankose atrodė gedulingi. Senas jo veidas buvo persmelktas liūdesio, o skruostais sruvo ašaros. Tai buvo nuoširdžios liūdesio ašaros – jis verkė ir dėl savęs, ir dėl faraono. Į mane jis net nežvilgtelėjo, nes buvo įprasta, jog kilmingieji prastakilmių nemato. Jie būdavo lyg oras. Atsisėdęs jis išmetė iš rankų valdžios ženklą ir rimbą, atsiduso ir rūsčiai atsakė:

– Daug atleidžiu dėl tavo kvailumo, kaukolės atvėrėjau, tačiau tau nederėtų juoktis liūdesio ir dejonių namuose. – Rankomis jis padarė klausiamą judesį.

– Iki ryto, – atsakė Ptahoras. – Bet jei esam ne molio trobelėje, kaip seniai seniai yra pasakęs vienas išminčius, ir tau derėtų su mumis išgerti taurę vyno, nes vynas dera ir sielvarte, ir džiaugsme. Tačiau kodėl, mano drauge, tu vienas ir vaikštai lyg šešėlis? Kodėl tarnai ir kilmingieji nesispiečia aplink tave lyg musės apie korį?

Antspaudo saugotojas nusišluostė nuo skruostų ašaras ir graudžiai šyptelėjo.

– Valdžia žmogaus rankose – lyg nendrė, – atsakė jis. – Nendrė lūžta, tačiau išmintingas paukštis laiku peršoka sūpuotis ant kitos viršūnės. Gal todėl, jog pasakei tiesą, išgersiu su tavim taurę vyno, Ptahorai, nors šitaip elgtis man nederėtų. Vynas gydo nuliūdusią širdį.

– Ar jau greitai? – paklausė Ptahoras.

Antspaudo saugotojas skėstelėjo rankomis, parodydamas savo bejėgiškumą.

– Man net neleido budėti prie mirštančio pono lovos, – atsakė jis. – Prisiekiu Amonu, nedėkingumas – didžiausias atlygis šioj žemėj. Faraono antspaudą didžioji valdovo sutuoktinė paėmė sau, o kariai klauso tik jos balso. Šalia jos stovi neteisėtasis šventikas ir sosto paveldėtojas, iš tiesų sosto paveldėtojas spokso lyg veršis, prižiūrėtojo vedžiojamas.

– Jei kalbėsime apie šventikus, – tarė Ptahoras įpildamas antspaudo saugotojui vyno, nes tarnai šiam pasirodžius dingo, – jei kalbėsime apie šventikus, tai ką tik pasakojau savo draugui Sinuhei, kaip kartą prie piramidžių, nusižiūrėjęs į kitus keliauninkus, didžiojo sfinkso letenoje išskutinėjau savo vardą, kad jis niekuomet neužsimirštų.

Antspaudo saugotojas iš mandagumo žvilgtelėjo į mane, tačiau manęs nematė.

– Ech, Atonai, – pasakė ir pamaldžiai padarė Amono ženklą. – Atono šventyklos vartų vyriai surūdijo, nes valdovas daugelį metų juo nesidomė-

jo. Gydyti jis mieliau pasikvietė svetimą dievą. Toks buvo įnoris. – Jis vėl žvilgtelėjo į mane ir tikriausiai pamatė, nes suskubo pridurti: – Dievams jų įnoriai leistini, nes jų būdas įnoringas.

– Tačiau sosto paveldėtojas kalba apie Atoną, – išdrįso tarti Ptahoras.

– Sosto paveldėtojas, – su neapsakoma panieka tarė antspaudo sergėtojas, – sosto paveldėtojas pamišęs, jis serga. Prisiminsite mane sakius, jog anksčiau, nei faraonas nukeliaus į Mirties rūmus, didžioji karališkoji sutuoktinė užsikabins barzdą ant smakro, apsijuos liūto uodega juosmenį ir su karališkuoju galvos dangalu įkūnys teisingumą. Šventikas, žinoma, ją kurstys, tačiau galėsite prisiminti mane sakius, kad karalienė privalo susijungti su Amonu, jei ketina valdyti Egiptą. – Jis gėrė vyną ir jo akys drėko. – Iš tiesų, – pasakė jis, – dievai iš tiesų įnoringi. Ką įmanydamas aukojau Amonui, jo aukščiausiam šventikui lenkiausi lyg tėvui, o būdamas aukščiausiu statytoju Egipto žemę paskandinau šventyklose, bet tik Setas su visais nelabaisiais man už tai padėkojo.

Jis išgėrė vyno ir pravirko.

– Esu tik senas šuo, – inkštė jis. – Senas šuo nusišėrusiu kailiu, nuplikusia nugara. Oi, aš tebuvau pakoja po savo valdovo kojom, valdovas švelniai trypė mano galvą į dulkes.

Jis gėrė vyną, nusviedė ant grindų aukso rimbą ir perdrėskė savo brangų drabužį.

– Tuštybių tuštybė, – tarė, – bet aš turiu kapą, brangiai įrengtą – šito jie iš manęs atimti negali. Mano amžinojo poilsio karaliaus dešinėje jie negali atimti, nors esu tik senas nušiuręs šuo, – jis susiėmė galvą rankomis ir gailiai pravirko.

Ptahoras užjaučiamai paglostė jam galvą ir pirštais apčiuopė gumbus.

– Tavo galva įdomi, – pasakė jis. – Iš smalsumo galėčiau ją tau veltui atverti.

Atplėšęs rankas nuo galvos, antspaudo saugotojas pakėlė išsigandusias akis. Ptahoras juokais įtaikaudamas tarė:

– Iš tikrųjų, visiškai veltui, nė menkiausios dovanos neprašydamas, dėl senos mūsų draugystės aš pasiruošęs atverti tavo kaukolę, nes ji įdomi.

Antspaudo saugotojas prisilaikydamas stalo atsistojo nirtulingai stebeilydamas priešais save, tačiau Ptahoras, sugriebęs jo ranką, atkakliai gundė:

– Tai įvyks akimirksniu. Būsiu atsargus ir gal jau rytoj galėsi lydėti savo poną į Vakarų būstą.

– Tu šaipaisi, – vėl tapęs orus tarė antspaudo saugotojas ir pakėlė rimbą nuo grindų. – Tu netiki Amonu, – pasakė ir vėl prisilaikydamas stalo apdairiai nusilenkė. – Tai blogai, labai blogai, – pakartojo. – Bet atleisiu tau tavo paikumą, nes jau nebeturiu teisės bausti.

Jis išsvirduliavo – su rimbu ir lazda kairėje rankoje, pavargusia, sielvartinga nugara. Jam išėjus salėje vėl pasirodė tarnai, užpylė vandens mums ant rankų ir įtrynė mus brangiu aliejumi.

– Vesk mane, sūnau Sinuhe, nes aš jau senas ir mano kojos silpnos, – paprašė Ptahoras.

Išvedžiau jį į lauką – buvo užslinkusi naktis ir rytinėje dangaus pusėje raudoniu spinduliavo Tėbų šviesos. Buvau išgėręs vyno, todėl pakvipus sodo gėlėms, žvaigždėms virš galvos mirgant, vėl pajutau kraujyje Tėbų karštį.

– Ptahorai, – tariau, – kai nakties danguje dega Tėbų šviesų pašvaistė, pajuntu meilės troškulį.

– Meilės nėra, – griežtai atkirto Ptahoras. – Vyrui liūdna gulėti be moters. Bet permiegojęs su moterimi jis dar labiau nuliūsta. Taip buvo ir taip bus.

– Kodėl? – paklausiau aš.

– To net dievai nežino, – atsakė Ptahoras. – Tik nekalbėk man apie meilę, nes atversiu tau kaukolę. Padarysiu tai veltui, menkiausios dovanos neprašydamas, nes šitaip apsaugosiu tave nuo didelio liūdesio.

Tuomet man pasirodė geriausia atlikti vergo pareigą – paėmęs jį į glėbį nunešiau į mums skirtą kambarį. Jis buvo toks mažas ir senas, kad nešdamas net neuždusau. Kai paguldžiau į lovą, jis tuščiai siekdamas vyno taurės tuoj pat užsnūdo. Naktis buvo šalta, todėl užklojau jį minkštais kailiais ir sugrįžau į gėlių terasą, nes buvau jaunas, o jaunystė karaliaus mirties naktį nemiega.

Terasoje girdėjau prie rūmų sienų nakvojančių žmonių balsus – tylius it vėjo ošimas tolimame meldyne.

2

Budėjau gėlėms kvepiant, Tėbų šviesoms ugningai žaruojant rytų danguje, prisimindamas žalias lyg Nilas per vasaros kaitrą akis, kol pastebėjau, jog terasoje esu ne vienas.

Švietė plonytis mėnuo, žvaigždės silpnai virpčiojo, todėl nesupratau, kas prie manęs prisiartino – vyras ar moteris. Tačiau kažkas prie manęs priėjo ir stengdamasis atpažinti mėgino pažvelgti į veidą. Krustelėjau, o tas šiurkščiu ir įsakmiu vaiko balsu tarė:

– Ar čia tu, Vienišasai?

Tada iš balso bei gležno kūno pažinau sosto paveldėtoją ir, nedrįsdamas nė žodžio ištarti, nusilenkiau lig žemės. Tačiau jis, nekantriai niūktelėjęs man koja, tarė:

– Išsitiesk, nebūk kvailas! Niekas mūsų nemato, todėl neprivalai man lankstytis. Pataupyk nusilenkimus dievui, kurio sūnus esu, nes tėra vienas vienintelis dievas, o visi kiti – tik jo apsireiškimai. Ar žinai šitai? – Nelaukdamas mano atsakymo, jis kiek pagalvojęs pridūrė: – Visi kiti dievai, išskyrus Amoną – neteisėtą dievą.

Rankomis paneigiau ištardamas „Och!" ir parodydamas, jog tokios kalbos mane baugina.

– Nesijaudink, – pasakė jis. – Pažinau tave – sėdėjai prie mano tėvo, padavinėjai peilį ir kūjelį paikajam Ptahorui. Pavadinau tave Vienišuoju. O Ptahorui mano motina davė Senos Beždžionės vardą. Šiais vardais vadinsitės, jei prieš išeidami iš rūmų privalėsite mirti. Bet tavo vardą aš sugalvojau.

Man toptelėjo, kad jis iš tiesų ligonis, pamišęs, jei paisto tokias nesąmones, tačiau Ptahoras taip pat buvo sakęs, jog jei faraonas mirs, mes taip pat privalėsime mirti, ir kraujo sulaikytojas tuo patikėjo. Augantys mano galvos plaukai atsistojo, ir aš prieštaraudamas pakėliau rankas, nes nenorėjau mirti.

Stovėdamas šalia sosto paveldėtojas karštai ir trūkčiojamai alsavo, rankos kretėjo, jis tyliai niurnėjo.

– Man neramu, – tarė, – norėčiau būti kur nors kitur, nei esu. Manasis dievas man apsireikš – žinau tai, bet bijau. Pabūk su manim, Vienišasai, nes dievas sugniuždys mano kūną savo galybe, man skaudės liežuvį, kai jis man apsireikš.

Mane ėmė krėsti drebulys pagalvojus, kad jis serga ir kliedi. Tačiau jis įsakmiai tarė: „Eikš!" Todėl nusekiau paskui. Iš terasos jis nusivedė mane žemyn, pro valdovo ežerą, o iš už rūmų sienų lyg liūdnas ošesys mūsų ausis pasiekė sielvartaujančios minios šnabždesys. Praėjome arklides, šunides ir, sargybinių nesulaikyti, pro tarnų vartus išėjome. Labai bijojau, nes Ptahoras buvo sakęs, jog neturime teisės iki valdovo mirties išeiti iš rūmų teritorijos, bet sosto paveldėtojui pasipriešinti negalėjau. Jis įsitempęs žengė eikliais, tvirtais žingsniais, todėl eidamas iš paskos turėjau gerokai pasidarbuoti. Jis buvo tik su strėnjuoste – mėnulis apšvietė jo šviesią odą, laibas blauzdas ir plačius lyg moters klubus. Mėnuo apšvietė jo styrančias ausis ir veidą, kenčiantį ir aistrų, tarsi jis būtų sekęs kitų nematomą reginį.

Kai pasiekėme pakrantę, jis tarė:

– Pasiimkim luotą. Turiu nukeliauti į rytus pirma savo tėvo.

Įlipo į pirmą pasitaikiusį nendrių luotą, – aš padariau tą patį, – ir nusiyrėme per upę, tačiau niekas mūsų dėl pavogtos valties nesulaikė. Naktis buvo nerami – upe plaukė valtys, vis ryškiau priešais mus raudo Tėbų šviesų atošvaistė. Kai pasiekėme pakrantę, jis, palikęs siūbuojantį luotą, neatsigręždamas žengė pirmyn – tarsi daugybę kartų šį kelią būtų keliavęs. Nieko kita negalėjau, todėl sekiau jį baimės kupina širdimi. Nemažai žmonių vaikštinėjo naktyje, todėl sargybiniai mūsų nesulaikė, nes Tėbai žinojo tą naktį mirsiant valdovą.

Eidamas jis kankinosi – stebėjausi jo silpno kūno ištverme, nes ir šią šaltą naktį sekant paskui jį nugara sruvo prakaitas. Žvaigždžių padėtis pasikeitė, nusileido mėnulis, o jis vis ėjo – iš slėnio pakilome į nedirbamus smėlynus, Tėbai pasiliko mums už nugarų ir juodo dangaus skliaute priešais mus iškilo Tėbų sargybiniai – trys Rytų kalnai. Mintyse nusistebėjau, kur ir kaip grįžtant gausiu dengtus neštuvus, nes spėjau jį nebepajėgsiant atgal tą patį kelią parkeliauti.

Pagaliau jis švokšdamas atsisėdo ant smėlio ir baugščiai pratarė:

– Imk mano rankas, Sinuhe, – jos dreba, o širdis daužosi. Jau greit ta akimirka – pasaulis tuščias, pasaulyje nieko daugiau nėra, tik tu ir aš, bet ten, kur eisiu aš, tu negali eiti. O likti vienas nenoriu.

Suėmiau jo riešus ir pajutau, kad visas jo kūnas, išpiltas šalto prakaito, virpa. Pasaulis aplink mus buvo tuščias, tik kažkur toli šakalas ėmė loti mirtį. Labai iš lėto blyško žvaigždės ir dangus virš mūsų pilkavo kaip mirtis. Staiga jis nupurtė mano rankas ir pakilo, atsukdamas veidą Rytų kalno link.

– Dievas ateina! – tarė tyliai, ir jo veidas užsiplieskė atsidavimu ir liga. – Dievas ateina! – pakiliai pakartojo jis. – Dievas ateina! – sušuko smėlynams, ir šviesa aplink mus praskaidrėjo, kalnai priešais mus sutvisko auksu, saulė pakilo. Jis šaižiai suriko ir praradęs sąmonę griuvo ant žemės. Tačiau jo galūnės trūkčiojo, burna žiopčiojo, kojomis jis spardė smėlį. Bet jau nebijojau, nes panašų riksmą kažkada buvau girdėjęs Gyvenimo rūmų kieme ir gerai žinojau, ką reikia daryti. Neturėjau medžio gabalėlio tarp dantų įkišti, tačiau sudraskiau savo strėnjuostę, įspraudžiau jam į burną sulankstytą audinį ir ėmiau glostyti jo galūnes. Žinojau, kad pabudęs jis bus liguistas ir sutrikęs, todėl žvalgiausi aplink pagalbos, tačiau Tėbai buvo toli, o arti nesimatė nė menkiausios trobelytės.

Tą akimirką praskridęs pro mane suklykė sakalas. Jis atlėkė tiesiai iš liepsnotų kylančios saulės spindulių ir apskriejo virš mūsų didelį lanką. Paskui jis vėl nusileido ir tarsi ketino nutūpti ant sosto paveldėtojo kaktos. Buvau toks suglumęs, jog nesąmoningai padariau šventąjį Amono ženklą. Gal princas savo dievu laikė Horusą ir dievas apsireiškė mums sakalu? Princas suvaitojo, todėl pasilenkiau jo pažiūrėti. Pakėlęs galvą pamačiau, kad sakalas pavirto žmogumi. Prieš mane, kylančios saulės spindulių nušviestas, stovėjo dailus, į dievą panašus jaunuolis. Rankoje jis laikė ietį, buvo prisidengęs šiurkščia neturtėlio antpetine. Tiesa, dievais nebetikėjau, tačiau dėl visa ko nusilenkiau iki žemės.

– Kas nutiko? – paklausė jis žemumos tarme ir parodė į sosto paveldėtoją. – Ar berniukas serga?

Susigėdau ir nuleidau ranką prie kelių paprastai pasisveikindamas.

– Jei tu plėšikas, – pasakiau, – iš mūsų daug neprisiplėši, aš čia su sergančiu berniuku, ir galbūt dievai tave palaimins, jei mums padėsi.

Jis suriko sakalo balsu ir iš aukšto dangaus staiga lyg akmuo nusileido sakalas ir atsitūpė ant jo peties. Pamaniau, jog geriausia likti atsargiam, jei vis dėlto paaiškėtų, jog tai dievas – kad ir kuris iš mažiau reikšmingų. Todėl kalbėjau su juo pagarbiai ir mandagiai paklausiau, kas ir iš kur jis, ir kur keliauja.

– Esu sakalo sūnus, Horemhebas, – išdidžiai atsakė jis. – Mano tėvai menki sūrininkai, tačiau mano gimimo dieną išpranašauta, jog aš tapsiu daugybės valdovu. Sakalas skrido pirma manęs, todėl čia atėjau, – miesto namuose nesuradau nakvynės. Tamsai užslinkus, Tėbų gyventojai bijo ieties. Tačiau aš ketinu parsisamdyti faraono kariu, nes pasakojama, jog faraonas serga, ir spėju, jog valdžiai apsaugoti jam prireiks stiprių rankų.

Jo kūnas buvo grakštus it liūtuko, o akys blyksėjo lyg lekianti strėlė. Pavydžiai pagalvojau, jog daugybė moterų galėtų jam tarti: „Gražusis bernaiti, ar nenorėtum vienatvėje manęs pradžiuginti?"

Iš sosto paveldėtojo lūpų išsiveržė dejonė, jis grabinėjo rankomis veidą, kraipė kojas. Ištraukiau iš jo burnos skudurą, svajodamas apie vandenį, kuriuo galėčiau jį atgaivinti. Horemhebas smalsiai pažvelgė į jį ir abejingai paklausė:

– Ar jis mirs?

– Jis nemirs, – skubiai atsakiau. – Jis serga šventąja liga.

Horemhebas pažvelgė į mane ir suspaudė ietį.

– Tau nederėtų manęs niekinti, – pasakė jis, – nors vaikštau basas ir vis dar esu neturtingas. Moku neblogai rašyti bei skaityti šventraščius ir tapsiu daugybės valdovu. Koks dievas į jį įėjo?

Žmonės mano, jog šventąja liga sergančiojo lūpomis kalba dievas, – todėl jis to paklausė.

– Jo dievas nepaprastas, – atsakiau. – Manau, kad jis kiek pamišęs. Kai atsigaus, gal padėtum man jį parnešti į miestą – ten surasime dengtus neštuvus, kuriais jį palydėsiu į namus.

– Jam šalta, – tarė Horemhebas ir nusisiautęs apsiaustą užklojo sosto paveldėtoją. – Tėbuose rytai šalti, bet mane šildo mano kraujas. Be to, žinau daugybę dievų – galėčiau išvardyti tau kelis, kurie man buvo palankūs. Tačiau manasis nepaprastas dievas yra Horusas. Berniukas tikriausiai iš turtingųjų, nes jo oda balta ir švelni, jo rankos nemačiusios darbo. O kas tu esi?

Jis kalbėjo daug ir gyvai, nes buvo vargšų berniukas, ilgai klajojęs, kol pasiekė Tėbus, kelyje patyręs atšiaurumą ir panieką.

– Aš gydytojas, – atsakiau. – Taip pat Tėbų Amono šventykloje esu įšventintas pirmojo laipsnio šventiku.

– Tikriausiai atgabenai jį į smėlynus norėdamas išgydyti, – spėjo Horemhebas. – Bet privalėjai jį geriau aprengti. Ne, nenoriu vertinti gydytojų išmanymo, – mandagiai pridūrė jis.

Kylančios saulės šviesoje sutvisko šaltas, raudonas smėlis, raudonai žybčiojo jo ieties antgalis, aplink jo galvą sakalas klykdamas suko ratus. Sosto paveldėtojas atsisėdo – jo dantys barškėjo, jis vaitojo, sutrikęs žvalgėsi aplink.

– Regėjau, – tarė jis. – Akimirka prilygo šimtmečiui, buvau beamžis, o jis ištiesė virš mano galvos tūkstantį laiminančių rankų ir kiekviena ranka rodė man amžinojo gyvenimo ženklą. Kaip galiu tuo netikėti?

– Tikiuosi, kad neįsikandai liežuvio, – tariau sunerimęs. – Mėginau tave apsaugoti, bet neturėjau gabalėlio medžio tau tarp dantų įkišti.

Tačiau mano balsas jo ausims buvo tik musės zyzimas. Jis žvelgė į Horemhebą, ir jo akys nušvito, pragiedrėjo, išsiplėtė – jis buvo gražus savo šypsena ir apstulbimu.

– Ar tave Atonas, vienatinis, atsiuntė? – nustebęs paklausė jis.

– Sakalas skrido pirma manęs – sekiau paskui sakalą, – atsakė Horemhebas. – Todėl esu čia – nieko kita nežinau.

Tačiau žvelgdamas į ietį jo rankoje sosto paveldėtojas suraukė kaktą.

– Tu su ietimi, – priekaištingai pratarė jis.

Horemhebas parodė savo ietį.

– Jos kotas – puikaus medžio, – atsakė jis. – Varinis jos smaigalys trokšta faraono priešų kraujo. Mano ietis ištroškusi, jos vardas – Gerkliamirtė.

– Tik ne kraujo, – tarė sosto paveldėtojas. – Kraujas Atonui klaikus. Nieko nėra baisesnio už srūvantį kraują.

Nors mačiau, kaip, Ptahorui darant kaukolės atvėrimą, sosto paveldėtojas stipriai užmerkė akis, tuomet dar nežinojau jį esant iš tų žmonių, kuriuos srūvantis kraujas susargdina ir atima sąmonę.

– Kraujas apvalo tautas ir sustiprina jas, – pasakė Horemhebas. – Nuo kraujo dievai tunka ir klesti. Kol vyks karai – turės srūti kraujas.

– Jau niekada nebebus karų, – tarė sosto paveldėtojas.

– Berniukas kvaištelėjęs, – nusijuokė Horemhebas. – Karai visuomet vyko ir vyks, nes siekdamos išgyventi tautos privalo išmėginti viena kitos stiprumą.

– Visos tautos – jo vaikai, visos kalbos ir spalvos, ir Juodoji žemė, ir Raudonoji žemė, – pasakė sosto paveldėtojas ir įsižiūrėjo į saulę. – Visose šalyse pristatysiu jo šventyklų, o jų valdovams nusiųsiu Gyvenimo ženklą, nes mačiau jį, iš jo esu gimęs ir į jį sugrįšiu.

– Jis pamišęs, – tarė man Horemhebas ir pagailiai papurtė galvą. – Dabar suprantu, kad jam reikia gydytojo.

– Jo dievas ką tik jam apsireiškė, – rimtai įspėjau Horemhebą, nes man jis patiko. – Per šventąją ligą jis regėjo dievą, o mes neturime teisės vertinti dievo jam pasakytų žodžių. Kiekvienas palaimintas savo tikėjime.

– Tikiu savo ietimi ir savo sakalu, – pasakė Horemhebas.

Tačiau sosto paveldėtojas pakeldamas rankas pasveikino saulę, ir jo veidas vėl įsiaistrino, pagražėjo – lyg regint kitą pasaulį. Leidę jam pasimelsti, pakėlėme ir ėmėme vesti miesto link, o jis nesipriešino. Ligos priepuolis pakirto jo galūnes, todėl eidamas jis vaitojo ir svirduliavo. Galiausiai suėmę už kojų ir rankų ėmėme jį nešti, o sakalas skrido pirm mūsų.

Atkeliavę iki dirbamo lauko su nutiestais drėkinimo kanalais, pamatėme mūsų laukiančius dengtus karališkuosius neštuvus. Vergai sėdėjo ant žemės, o iš dengtų neštuvų mūsų pasitikti išlipo augalotas šventikas – nuskusta galva, tamsiu, niauriai gražiu veidu. Numanydamas, jog tai Ra-Herachčio šventikas, apie kurį pasakojo Ptahoras, nuleidau ranką prie kelių. Tačiau į mane jis nekreipė dėmesio. Jis puolė sosto paveldėtojui po kojom ir pasveikino jį kaip valdovą. Supratau, jog faraonas Amenhotepas III mirė. Tuomet pribėgę vergai apruošė naująjį faraoną: nuprausė, išmaigė rankomis ir įtrynė aliejais jo galūnes, aprengė karališkuoju linu, o ant galvos uždėjo karališką dangalą.

Tuomet Ejė kreipėsi į mane:

– Ar jis sutiko savąjį dievą, Sinuhe? – paklausė.

– Jis sutiko savąjį dievą, – atsakiau. – Saugojau, kad nieko bloga jam neatsitiktų. Iš kur žinai mano vardą?

Nusišypsojęs jis atsakė:

– Mano uždavinys – sužinoti viską, kas vyksta rūmuose, kai reikia. – Žinau tavo vardą, žinau, kad esi gydytojas. Todėl patikėjau jį tau prižiūrėti. Taip pat žinau, kad esi Amono šventikas, kad prisiekei jam. – Tai jis ištarė pabrėžtinai ir grasiai, todėl ištiesęs ranką paklausiau:

– Ką reiškia „Amonui prisiekęs šventikas"?

– Tu teisus, – atsakė jis, – tau nereikia dėl to apgailestauti. Taigi žinok, kad dievui prie jo artinantis, jis tampa neramus. Tuomet jo niekas negali sulaikyti, o sargybiniams jis neleidžia sekti paskui. Bet buvote visą naktį saugūs – joks pavojus jums negrėsė ir, kaip matai, dengti neštuvai jo laukia. O kas tas ietininkas?

Jis parodė į nuošaliai ieties smaigalį čiupinėjantį Horemhebą su sakalu ant peties.

– Turbūt bus geriausia, jei jis mirs, nes nedaugeliui leidžiama faraonų paslaptis patirti.

– Kai buvo šalta, jis užklojo faraoną savo apsiaustu, – pasakiau. – Jis pasirengęs pakelti ietį prieš faraono priešus. Manau, jog daugiau naudos turėsi, jei jis bus gyvas, o ne miręs, šventike Eje.

Tada Ejė abejingai nusimovė nuo riešo auksinę apyrankę ir sviedė Horemhebui sakydamas:

– Gal kurią dieną ateisi į Aukso rūmus manęs pasveikinti, ietininke.

Horemhebas palaukė, kol aukso apyrankė susmego į smėlį po kojomis, ir niekinamai pažvelgė į Eję.

– Klausau tik faraono įsakymų, – atsakė jis. – Jei neklystu, faraonas tas, su karališkuoju galvos dangalu. Sakalas atvedė mane pas jį – šito ženklo pakanka.

Ejė nepyko.

– Auksas brangus – jo visada reikia, – pasakė jis ir ištraukęs iš smėlio auksinę apyrankę vėl užsimovė ant riešo. – Taigi nusilenk savo faraonui, tačiau šalia jo būdamas ietį privalai padėti į šalį.

Sosto paveldėtojas žengtelėjo link mūsų. Jo veidas buvo išblyškęs ir išvargęs, tačiau tebeliepsnojo nepaprastu karščiu, sušildžiusiu mano širdį.

– Sekite paskui mane, – tarė jis, – sekite paskui mane naujuoju keliu, nes man nušvito tiesa.

Horemhebui tyliai murmant „Ietyje tiesa", palydėjome jį į dengtus neštuvus. Vis dėlto jis klusniai atidavė vedliui ietį ir susėdę ant neštuvų ienų pajudėjome. Nešikai pasileido bėgti link prieplaukos, kurioje laukė parengtas luotas, ir į rūmus sugrįžome tuo pačiu keliu, kuriuo išėjome, – nesužadinę dėmesio, nors nuo žmonių aplink rūmų sienas toli baltavo.

Įžengėme į sosto paveldėtojo kambarius ir jis parodė mums didelius Kretos ąsočius, išpaišytus žuvimis ir gyvūnais, kurie buvo kaip gyvi. Troškau, kad Totmesas juos pamatytų, nes jie liudijo, jog menas gali būti kitoks nei Egipto. Pavargęs ir nuščiuvęs sosto paveldėtojas elgėsi ir kalbėjo protingai, – kaip bet kuris mūsų amžiaus jaunikaitis, – nereikalaudamas iš mūsų perdėto mandagumo ar pagarbos ženklų. Paskui buvo pranešta, jog jam nusilenkti ir jo pasveikinti ateina karališkoji motina, todėl jis atsisveikino, žadėdamas abu prisiminti. Kai išėjome, Horemhebas suglumęs pažvelgė į mane.

– Turiu rūpestį, – tarė jis. – Aš neturiu kur eiti.

– Nesirūpink, lik čia, – pratariau. – Jis pažadėjo tave prisiminti. Bus geriausia, jei būsi čia pat, kai jis tave prisimins. Dievai įnoringi ir labai užmaršūs.

– Likti čia ir spiestis su tom musėm, – tarė Horemhebas, rodydamas į rūmininkus, ūžiančius prie sosto paveldėtojo kambarių durų. – Ne, aš susirūpinęs dėl svarbios priežasties, – tęsė jis rūškana išraiška. – Kas bus iš Egipto, kurio faraonas bijo kraujo ir kuris mano, jog visos tautos, kalbos ir spalvos lygios? Gimiau būti kariu ir kario protas man sako, jog kariams tai bloga lemia. Todėl nieko nepaisydamas eisiu atsinešti ieties. Ją palikau vedliui.

Kai išsiilgs draugo, pasiūliau teirautis manęs Gyvenimo rūmuose, ir mes išsiskyrėme. Paraudusiomis akimis, prastai nusiteikęs Ptahoras mūsų kambaryje laukė manęs.

– Tavęs nebuvo, kai auštant faraonas išleido paskutinį kvapą, – barėsi jis. – Buvai išėjęs, o aš miegojau, todėl nė vienas nematėme, kaip faraono dvasia jam per nosį paukščiu išskrido tiesiai į saulę. Taip tvirtina daugybė liudininkų. Ir aš mielai būčiau paliudijęs, nes tokie stebuklai man labai patinka, tačiau tu išėjai ir manęs nepažadinai. Su kokia mergina praleidai naktį?

Papasakojau jam, kas nutiko naktį, ir jis išreikšdamas didelę nuostabą pakėlė rankas.

– Saugok, Amone, – pasakė. – Juk naujasis faraonas pamišęs.

– Nemanau, kad jis pamišęs, – sudvejojau, nes mano širdis nesuprantamai linko sergėto ir prielankaus jaunuolio pusėn. – Manau, kad jis pažįsta naująjį dievą. – Galbūt, kai jo mintys nuskaidrės, Kemi žemėje patirsime stebuklus.

– Saugok mus nuo to, Amone, – apimtas siaubo ištarė Ptahoras. Verčiau įpilk vyno, nes mano gerklė sausa kaip kelio dulkės.

Tarnas atvedė iš arklidžių kraujo sulaikytoją, kuris apstulbęs papasakojo faraono arklius geriant iš vario lovių, o jų gardus esant išpuoštus piešiniais ir spalvotais akmenimis.

– Bet jaučių nemačiau, – liūdnai ištarė jis. – Bijau, kad faraonas neturi nė vieno jaučio. Tačiau gulėdamas ant kraiko sapnavau daugybę pranašingų sapnų. Regėjau Sinuhę, vedantį aukojimui baltą kumelę, regėjau, kaip Vakarų šalyje gyva mano motinėlė virtuvėje triūsia.

– Šį sapną nesunku paaiškinti, – pasakė Ptahoras. – Tu esi ta balta kume-

lė, o tavo motina mirusiųjų karalystės trobelėje tau ruošia sutiktuvių stalą, nes labai nesuklysiu tardamas, jog visi trys greitai mirsime.

Kraujo sulaikytojas su ta mintimi jau buvo susitaikęs.

– Manau, jog Vakarų šalyje yra didelių ir puikių jaučių, – pasakė jis, – nes motinėlei su manimi kalbantis ir persergstint, kad nesusitepčiau apsiausto, netoliese girdėjau sunkų ir garsų galvijų baubimą. Šio garso pažadintas, pajutau savo pilvą burbiant ir vandenį leidžiant. Taip atsitiko dėl vyno. Mat nesu pratęs vyno gerti, labiau mėgstu alų.

Dar daug visokių kvailysčių jis pripaistė, iki mus nuvedė į Teisingumo rūmų priestatą, kur teisingumo soste su keturiasdešimčia odinių teisės ritinių sėdėjo senasis antspaudo saugotojas. Kad negalėtume pabėgti, mus apsupo ginkluoti kariai, o antspaudo saugotojas skaitydamas iš odos ritinio įstatymą paskelbė, jog privalome mirti, nes po kaukolės atvėrimo faraonas neatsigavo. Pažvelgiau į Ptahorą, tačiau, budeliui su kalaviju žengtelėjus į priekį, jis tik nusišypsojo.

– Pradėkite nuo kraujo sulaikytojo, – pasakė jis. – Jis labiau už mus skuba, nes Vakarų šalyje jo motina jau verda jam žirnienę.

Kraujo sulaikytojas nuoširdžiai su mumis atsisveikino ir padaręs šventuosius Amono ženklus klusniai suklupo priešais odos ritinius. Budelis užsimojo kalaviju, apsuko juo lanką virš pasmerktojo galvos, – šis net sušvilpė, – bet susiturėjo, ir kalavijo ašmenys tik vos vos palietė kraujo sulaikytojo sprandą. Tačiau kraujo sulaikytojas nugriuvo ant grindų – pamanėme jį iš baimės praradus sąmonę, nes ant jo kaklo nebuvo nė menkiausios žaizdelės. Sulaukęs savo eilės, suklupau be baimės, budelis man išsišiepė ir, nenorėdamas labiau manęs gąsdinti, kalaviju tik palietė mano sprandą. Ptahoras manė esąs toks žemas, jog jam net nereikia klauptis, o budelis taip pat tik mostelėjo kalaviju ties jo kaklu. Šitaip mirėme – nuosprendis buvo įvykdytas, o mums davė naujus vardus, kurie buvo išraižyti sunkiose aukso apyrankėse. Iš tiesų Ptahoro apyrankėje buvo išraižyta: „Jis, panašus į pavianą", o mano: „Jis, vienišasis". Paskui Ptahorui auksu atsvėrė gydytojo dovanas. Man taip pat atsvėrė aukso. Mus aprengė naujais drabužiais, ir aš pirmą kartą dėvėjau klostytą karališko lino sijoną ir apykaklę – sunkią nuo sidabro bei brangiųjų akmenų. Tačiau tarnams pamėginus pakelti nuo žemės ir atgaivinti kraujo sulaikytoją, šis jau neatsigavo, – buvo negyvas kaip akmuo. Mačiau tai savo akimis ir galiu patvirtinti, jog tai tiesa. Bet kodėl jis mirė – negaliu suprasti, o gal jis mirė patikėjęs, jog mirs. Jis buvo kvailas, tačiau gebėjo sulaikyti srūvantį kraują, o toks žmogus nėra panašus į kitus.

Šaliai gedint dėl faraono mirties, pasklido žinia apie keistą kraujo sulaikytojo mirtį ir ją girdėjusieji nesusilaikė garsiai nesijuokę. Jie kvatojo delnais plodami per kelius, nes atsitikimas buvo išties labai juokingas.

Viešai aš taip pat buvau laikomas mirusiu ir jau negalėjau pasirašyti dokumentų, nepridūręs prie Sinuhės vardo: „Jis, vienišasis". Kitu vardu rūmuose manęs jau nepripažino.

3

Sugrįžus į Gyvenimo rūmus naujais drabužiais, su aukso apyranke ant riešo, lenkėsi man mokytojai ir nuleisdavo rankas prie kelių. Tačiau tebebuvau mokinys ir privalėjau parašyti tikslų bei išsamų pasakojimą apie kaukolės atvėrimą bei faraono mirtį ir patvirtinti jį savo vardu. Rašiniui paaukojau daug laiko, o pasakojimą baigiau pavaizduodamas, kaip dvasia paukščiu išskrido faraonui per nosį tiesiai į saulę. Aš abejojau, ar, pasak daugybės liudininkų, paskutinę akimirką faraonas atgavo sąmonę ir atsiduso: „Tebūsiu palaimintas, Amone". Tiksliai prisiminęs nusprendžiau, jog geriausia patvirtinti, kad tai tiesa, ir džiaugiausi girdėdamas kieme miniai skaitomą pasakojimą septyniasdešimt dienų, kai Mirties rūmuose faraono kūnas buvo ruošiamas pergalėti amžinatvę. Visą gedulo laiką viešieji namai, vyninės ir aludės Tėbų mieste buvo uždarytos, todėl gauti vyno ir paklausyti muzikos galėjai tik įėjęs pro užpakalines duris.

Tačiau praėjus septyniasdešimčiai dienų, man buvo pranešta, kad tapau tikru gydytoju ir kad galiu užsiimti savo amatu bet kurioje miesto dalyje. Jei norėčiau tęsti mokslą ir atsidėti kuriai nors sričiai – tarkim, mokytis dantų arba ausų gydytojo, pribuvėjo amato, rankomis perteikti sveikatą, dirbti su gydomuoju peiliu ar bet kurio iš keturiolikos amatų, kurių, karališkųjų gydytojų stebimi, mokė geriausi tų sričių Gyvenimo rūmų gydytojai, – man tereikia pačiam pasakyti, kurią sritį norėčiau pasirinkti. Tai buvo didžiulio palankumo išraiška, liudijanti puikų Amono atlygį savo tarnams.

Buvau jaunas ir mokslas Gyvenimo rūmuose manęs jau nedomino. Mane buvo apėmęs Tėbų karštis – troškau praturtėti ir išgarsėti pasinaudodamas visų prisimenamu vardu „Sinuhė, Jis, Vienišasis". Turėjau aukso, todėl nusipirkau nedidelį namelį ties kilmingųjų miesto dalies riba, pagal išgales jį apstačiau ir nusipirkau vergą – tiesa, vienaakį, tačiau darbams dirbti tinkamą. Jis buvo vardu Kaptahas – pats tikino, esą tik į gera, kad jis vienaakis, nes dabar, būsimiesiems mano ligoniams laukiant eilėje, galėsiąs papasakoti, jog pirkau jį visiškai aklą, bet vieną akį pagydžiau. Taigi nusipirkau jį. O prieškambarį, kuriame turėjo laukti ligoniai, paliepiau išpiešti paveikslais. Viename paveiksle gydytojų dievas, išmintingasis Imhotepas, mokė mane, Sinuhę. Kaip įprasta, buvau mažas priešais jį, o po paveikslu – užrašas: „Išmintingiausias ir sumaniausias mano mokinys yra Sinuhė, Senmučio sūnus, Jis, Vienišasis". Antrame paveiksle aukojau Amonui, atiduodamas, kas Amonui priklauso, kad ligoniai manimi pasikliautų. O trečiame paveiksle didysis faraonas paukščio pavidalu žvelgė į mane iš dangaus, jo tarnams sveriant man auksą bei rengiant mane naujaisiais drabužiais. Paveikslų piešimą patikėjau Totmesui, nors jis nebuvo pripažintas menininkas ir jo vardo nebuvo Ptaho šventyklos knygoje. Tačiau jis buvo mano draugas. Todėl jam patikėjau nupiešti paveikslus ir, gerbdamas mudviejų draugystę, jis nutapė juos senuoju būdu ir nepaprastai sumaniai – jie žėrėjo pigiausių,

raudonos ir geltonos spalvų, dažais, ir buvo pavykę: pirmą kartą paveikslus pamačiusieji nustebę iškeldavo rankas tardami: „Iš tiesų Sinuhė, Senmučio sūnus, Jis, Vienišasis, žadina pasitikėjimą ir sumaniai gydo ligonius".

Kai viskas buvo baigta, atsisėdau laukti ligonių ir besveikačių, trokšdamas juos išgydyti – ilgai sėdėjau laukdamas, tačiau ligoniai nesirodė. Vakarui atslinkus, nuėjau į vyninę ir pradžiuginau širdį vynu, nes dar turėjau šiek tiek likusio faraono dovanoto aukso ir sidabro. Buvau jaunas ir, mano galva, sumanus gydytojas, todėl ateitis manęs nebaugino. Taigi drauge su Totmesu džiuginom širdį vynu, garsiai kalbėdami apie abiejų valstybių reikalus, nes tuomet turguose, prie prekijų namų, vyninėse ir viešuosiuose namuose visi garsiai kalbėjo apie abiejų valstybių reikalus.

Mat atsitiko taip, kaip išpranašavo senasis antspaudo saugotojas. Kai didžiojo faraono kūnas buvo paruoštas pasitikti mirtį, palydėtas į karalių slėnio kapą, kapo durys buvo užantspauduotos karališkaisiais antspaudais, su rimbu ir skeptru rankoje sostan pakilo didžioji karališkoji motina – su karališka barzda, karališka liūto uodega juosmenį apsijuosusi. O sosto paveldėtojo faraonu nekarūnavo – buvo kalbama, jog prieš įžengdamas į valdžią jis trokšta apsivalyti melsdamasis dievams. Tačiau kai didžioji karališkoji motina ištrėmė senąjį antspaudo saugotoją ir savo dešinėn – aukščiau už visus Egipto kilminguosius – pakėlė neregėtą šventiką Eję, o pati atsisėdo Aukso rūmų Teisingumo priestate su keturiasdešimčia odinių teisės knygų, pati skyrė mokesčių rinkėjus ir faraono rūmų statytojus – suūžė visa Amono šventykla it bičių kelmas, regėta daug bloga lemiančių ženklų, nepasisekė karališkieji aukojimai. Sapnuota daug pranašingų sapnų, kuriuos šventikai išaiškino. Prieš gamtos valią vėjai pakeitė kryptį, todėl Egipto žemėje dvi dienas paeiliui lijo ir prieplaukoje sugedo prekių atsargos, supuvo grūdų kaupai. Keliuose Tėbų užmiesčio tvenkiniuose vanduo pavirto krauju ir daugybė žmonių plūdo jų pažiūrėti. Tačiau žmonės dar nesibaimino, nes visais laikais taip atsitikdavo šventikams įširdus.

Vis dėlto nemažai buvo nerimasties ir tuščių kalbų, tačiau karių namuose karališkoji motina gausiai apdovanojo samdytą faraono kariuomenę: egiptiečius, sirus, negrus ir šardanus*, jų vyresniesiems iš rūmų balkono buvo dalijamos aukso grandinės ir garbės ženklai, todėl tvarka išliko. Ir niekas Egipto galybei negrėsė, nes tvarka rūpinosi ir Sirijos karių įgulos bei Biblo ir Semiros, Sidono ir Gazos valdovai, vaikystę praleidę prie faraono kojų ir išsilavinimą gavę Aukso rūmuose, vaitoję dėl jo lyg dėl tėvo mirties, rašę karališkajai motinai laiškus, kuriuose tikino esą tik dulkės po jos kojomis. Tačiau visais laikais faraonui mirus buvo įprasta kariauti Kušo žemėje, Nubijoje ir prie Sudano sienų – negrai tarsi trokšdavo išmėginti naujojo faraono kantrybę. Todėl Pietų žemių atsargos karalius, – viešpaties sūnus Pie-

* Šardanai – jūrų plėšikai iš Kretos, Kipro ir kitų Viduržemio jūros salų.

tuose, – vos gavęs žinią apie faraono mirtį pasiuntė savo karius pulti: perėjusi sieną kariuomenė sudegino daugybę kaimų ir kaip grobį išsigabeno galvijų, vergų, liūtų uodegų ir stručio plunksnų, todėl keliai į Kušo žemę vėl buvo saugūs ir visos plėšikų gentys, išvydusios savo vadeivas kabančius galva žemyn ant pasienio tvirtovės kuorų, graudžiai vaitojo dėl faraono mirties.

Jūros salose taip pat buvo gedima ir dejuojama dėl didžiojo faraono mirties, o Babilono karalius ir hetitus valdęs Chatušo krašto karalius pasiuntė karališkajai motinai molinių lentelių, apgailestaudami dėl faraono mirties ir prašydami aukso, kad galėtų savo šventyklose pastatyti jo statulas – juk faraonas buvęs jiems lyg tėvas ir brolis. O Mitanijos žemės karalius iš Naharanės faraonui į žmonas pasiūlė savo dukterį, – kaip kažkada buvo padaręs jo tėvas ir kaip prieš mirtį buvo susitarta su dangiškuoju faraonu. Tadukhipa, – toks buvo princesės vardas, – atvyko į Tėbus su savo tarnais, vergais ir asilais, nešančiais brangius daiktus. Tai buvo vos šešerių metų vaikas, ir sosto paveldėtojas paėmė ją už žmoną, nes Mitanijos žemė buvo lyg mūras tarp turtingosios Sirijos ir Šiaurės šalių, ir saugojo visus karavanų kelius nuo dviejų upių šalies* ligi jūros. Todėl dangiškosios Amono dukters – liūtagalvės Sechmetės – šventikai neteko džiaugsmo, o jų šventyklos vartų vyriai surūdijo.

Širdis vynu džiugindami, klausydamiesi Sirijos muzikos, žiūrėdami į šokančias merginas, mudu su Totmesu apie visa tai kalbėjome garsiai. Mano kraujas degė Tėbų karščiu, todėl kiekvieną rytą vienaakis tarnas priėjęs prie manęs nuleisdavo ranką prie kelių ir paduodavo duonos, sūdytą žuvį bei įpildavo taurę alaus. Apsišvarinęs aš sėsdavau laukti ligonių – priimdavau juos, išklausydavau skundų ir gydydavau.

Tačiau visai nepraturtėjau, nes ligoniai pas mane lankydavosi retai, o tie, kurie ateidavo, būdavo vargšai, todėl tekdavo juos gydyti tuoj pat – neeikvojant nekenksmingų brangiųjų vaistų. Aš roviau dantis, perrišdavau ir pridegindavau žaizdas, malšindavau pilvo skausmus ir karštį. Pas mane taip pat ateidavo moterų, kurios prašydavo išgydyti nevaisingumą ir, drąsiai žvelgdamos man į akis, atskleisdavo priešais mane drabužius, tačiau joms patardavau eiti į Amono šventyklas ir patarimo klausti šventikų, nes vaisingumas buvo jų galioje. Prisidengusios veidus pas mane ateidavo motinos, prašydamos padėti jų dukterims, pastojusioms nuo jūreivių ar svetimšalių karių, tačiau joms padėti negalėjau, – jos nebūdavo tokios turtingos, kad galėtų atlyginti man grėsusią žalą, jei mano vardą ištrintų iš Gyvenimo rūmų knygos ir ištremtų iš Tėbų. O moterims, prašydavusioms sugrąžinti grožį, sumaišydavau nekenksmingų gėrimų. Moterims, kurios dejuodavo dėl aptingusių ir abejingų vyrų, duodavau vaistingųjų uogų, ku-

* Babilono.

rias jos slapta išspausdavo į vyrų geriamą vyną. Dažnai jos sugrįždavo atnešdamos man dovanų pagal išgales, bet kai kada atsitikdavo, kad jos grįždavo skųsdamosi, jog vyrai nusisukę į svetimas. Bet dėl to negalėjau pagelbėti – žinoma, gydytojas gali paskatinti ir priversti vyrą glamonėjant moterį tarti „seserie", tačiau į kurią moterį vyras savo troškimą nukreips – gydytojas iš anksto pasakyti negali. Vis dėlto manydavau vyrą pasirinksiant artimiausią moterį, ir tai buvo tiesa, nes dauguma nešdavo man dovanas – reta kuri skųsdavosi.

Kartais motinos atnešdavo vaikus, ir jei jos būdavo sulysusios, vaikai sumenkę, jų paakiai musių sukandžioti, liepdavau savo vergui Kaptahui nupirkti jiems mėsos, vaisių ir padovanodavau, tačiau šitaip tikrai nepraturtėjau, o kitą dieną priešais mano namus susirinkdavo penkios ar dešimt motinų su vaikais, todėl nebegalėjau jų įsileisti vidun, o savo vergui liepiau uždarius duris patarti joms eiti šventyklon – kartais, didelių aukojimų dienomis, neturtėliams ten dalydavo mėsą, kurios šventikai neįstengdavo suvalgyti.

Septyniasdešimt dienų mano vardą skaitė šventyklos kiemuose ir maniau, jog šlovė atgins man turtingų ligonių, bet klydau. Tiesa, dengtais neštuvais prie mano namų atnešdavo svečių, tačiau juos traukė mano, kaip kaukolės atvėrėjo pagalbininko, šlovė – jie siūlydavo dideles dovanas man, kad atverčiau kaukoles tiems, kurie stovėjo skersai kelio jiems patiems ir dideliems palikimams. Tačiau patardavau jiems kreiptis į karališkąjį kaukolės atvėrėją Ptahorą. O jei pas mane atnešdavo ligonių, kuriems gyvenimas jau buvo vien kančia, kuriuos laikiau neišgydomais, skausmą numalšinęs liepdavau nešti juos į Gyvenimo rūmus.

Tačiau kasnakt Tėbų gatvėse degdavo deglai ir lempos, vyninėse ir viešuosiuose namuose skambėdavo muzika, dangus virš Tėbų raudonai švytėjo. Troškau džiuginti širdį vynu, tačiau mano širdžiai jau linksma nebuvo – ištekliai baigėsi, todėl, norėdamas tinkamai apsirengti ir džiuginti širdį vynu, buvau priverstas skolintis aukso iš šventyklos, esančios priešais mano namelį.

4

Vėl atėjo potvynio metas – vanduo pasiekė šventyklos mūrus, o jam atslūgus skaisčiai žaliai išsiskleidė žemė, paukščiai ėmė sukti lizdus, tvenkiniuose sužydo lotosai, pakvipo akacijos. Vieną dieną mano namuose pasirodė Horemhebas ir pasveikino mane. Jis buvo apsitaisęs karališkuoju linu, su aukso grandine ant kaklo ir rimbu rankoje, rodančiu jį esant faraono kariu. Tačiau ieties jis nebeturėjo. Pakėliau rankas, norėdamas išreikšti džiaugsmą – jis taip pat pakėlė rankas ir nusišypsojo man.

– Atėjau klausti tavo patarimo, Sinuhe, Vienišasai, – tarė jis.

– Nesuprantu, – atsakiau. – Tu stiprus kaip jautis ir drąsus kaip liūtas. Vargu ar reikia tave gydyti.

– Klausiu ne gydytojo, o draugo patarimo, – atsakė jis ir atsisėdo. Mano vienaakis tarnas Kaptahas užpylė jam ant rankų vandens, pavaišinau jį savo motinos Kipos atsiųstais pyragėliais bei brangiu uosto vynu, nes mano širdis džiaugėsi jį matant.

– Tu iškilai, – pasakiau. – Tapai vyresniuoju valdovo kariu – tikriausiai moterys tau šypsosi.

Tačiau paniuręs jis atkirto:

– Visa tik mėšlas! – Jis susijaudino, veidas užsiplieskė ir jis pridūrė: – Rūmuose pilna man ant galvos dergiančių musių. Tėbų gatvės kietos ir skaudina mano kojas, sandalai spaudžia kojų pirštus. – Jis nusispyrė sandalus ir ranka patrynė kojų pirštus. – Esu valdovo saugotojų vyresnysis, – pasakė jis, – bet rūmuose yra dar nuo kaktos nenukirptom garbanom dešimtmečių vyresniųjų karių, tačiau jie kilmingi, todėl tyčiojasi ir šaiposi iš manęs. Jų rankos nepajėgia lanko įtempti, o jų kalavijai – auksu ir sidabru papuošti žaislai, tinkami kepsniui pjauti, bet ne priešo kraujui lieti. Jie darda karo vežimais nesilaikydami tvarkos, painiodamiesi vadelėse ir savo vežimų ratais baksnodami gretimus vežimus. Kariai geria vyną, miega su rūmų vergėmis, o įsakymų neklauso. Jų karo mokykloje senuosius raštus skaito niekada karo nematę, nei alkio, nei troškulio, nei priešo baimės nepatyrę mokytojai.

Aukso grandinė ant jo kaklo piktai suskambo.

– Ką reiškia aukso grandinė ir garbės ženklai, jei jie laimėti ne kovoje, o puolant ant kelių prieš faraoną? Karališkoji motina ant smakro prisitaisė barzdą, užsirišo liūto uodegą, bet ar karys gali gerbti valdovę moterį? Žinau, žinau, – pasakė jis pakeldamas rankas, kai mėginau priminti didžiąją karalienę, pasiuntusią laivus į Punto žemę*. Taip buvo anksčiau, taip yra dabar. Tačiau sakau – didžiųjų faraonų dienomis karys nebuvo taip niekinamas kaip dabar. Tėbų gyventojai mano, jog kario amatas iš visų amatų labiausiai vertas paniekos – kariams jie užtrenkia duris. Mano metai bėga perniek. Mano jaunystės ir jėgų dienos bėga perniek, nes karo meno moko tie, kurie, negrų būgnams sugriaudėjus, klykdami spruktų. Iš tiesų, jie nualptų iš baimės, pro ausis dykumoje prazvimbus strėlei. Iš tiesų, išgirdę puolančių karo vežimų dundesį, jie lįstų savo motinoms po sijonais. Prisiekiu savo sakalu, tik kare auga kario sumanumas, tik ginklams skambant vyras išbandomas. Todėl ketinu išeiti. – Jis taip trenkė rimbu per stalą, jog taurės nuvirto, o mano tarnas šaukdamas iš išgąsčio išbėgo lauk.

– Vis dėlto tu sergi, mano drauge Horemhebai, – tariau. – Tavo akys dega karščiu, tu prakaituoji.

* Kalbama apie faraonę Mačepsutę, valdžiusią apie 1520–1484 m. pr. Kr.

– Ar aš ne vyras, – atsakė jis ir pakilęs sudundeno kumščiais į krūtinę. – Aš pajėgiu ir viena, ir kita ranka pakelti jėgingą vergą ir trinktelėti vieno vergo galvą į kito. Aš, kaip tikras karys, pajėgiu nešti sunkią naštą, neuždusdamas nubėgu ilgą kelią, nebijau nei alkio, nei troškulio, nei saulės kaitros smėlynuose. Tačiau jiems atrodo, jog tai žema, o Aukso rūmų moterys žavisi vyrais, kurie dar neskuta barzdos. Jos žavisi vyrais, kurių rankos plonos, krūtinė be mažiausio plaukelio, o klubai lyg merginų. Jos žavisi vyrais, nešiojančiais skėčius nuo saulės, raudonai dažančiais lūpas ir saldžiai lyg paukščiai ant medžių šakelių ulbančiais. Mane niekina, nes esu tvirtas, mano oda įdegusi saulėje, o mano rankos rodo, jog darbą savo rankomis gebu dirbti.

Nutilęs jis ilgai stebeilijo priešais save, paskui gurkštelėjo vyno.

– Tu vienišas, Sinuhe, – ištarė. – Aš taip pat vienišas – vienišesnis nei kas nors kitas, iš visų vienišiausias, nes nujaučiu ateitį – žinau, jog esu gimęs būti daugybės valdovu, jog kada nors būsiu reikalingas abiems valstybėms. Esu iš visų vienišiausias, Sinuhe, tačiau vienas būti jau nepajėgiu, nes širdis ugnimi kibirkščiuoja, gerklę man gniaužia, naktimis nebeužmiegu.

Buvau gydytojas ir tariausi kai ką žinąs apie vyrus ir moteris. Todėl atsakiau:

– Turbūt ji ištekėjusi ir vyras griežtai ją saugo?

Horemhebas pažvelgė į mane, ir jo akys sutvisko tokia liepsna, jog pakėlęs nuo grindų taurę greitai pripyliau jam vyno. Jis nurimo, apsičiupinėjo krūtinę, gerklę ir tarė:

– Turiu bėgti iš Tėbų, nes čia dūstu mėšle, ir musės mane dergia. – Bet paskui jis nurimo ir pažvelgęs į mane tyliu balsu pridūrė: – Sinuhe, tu gydytojas. Taigi duok man vaistų, kuriais galėčiau nuslopinti meilę.

– Tą nesunku padaryti, – pasakiau. – Galiu tau duoti vaistingųjų uogų, kurias išmirkęs vyne tapsi pajėgus ir geidulingas kaip pavianas, o moterys, užmerkusios akis, tavo glėbyje dūsaus. Jei nori, tą nesunku padaryti.

– Ne, ne, – pasakė jis. – Neteisingai mane supratai, Sinuhe. Nesu nepajėgus. Tačiau man reikia vaistų, mano kvailumą išgydysiančių. Noriu vaistų, širdį man nuraminsiančių, akmeniu ją paversiančių.

– Nėra tokių vaistų, – atsakiau. – Gydytojas bejėgis prieš šypseną ir žalių akių žvilgsnį. Pats tai žinai. Išminčiai yra pasakę, jog vieną nelabąjį išvaro kitas nelabasis. Ar tai tiesa – negaliu pasakyti, bet nuvokiu, jog antras nelabasis turėtų būti nelabesnis už pirmąjį.

– Ką nori pasakyti? – piktai paklausė jis. – Man gana visa sujaukiančių ir iškreipiančių, liežuvį painiojančių žodžių.

– Privalai susirasti kitą moterį, išvysiančią pirmąją iš tavo širdies, – pasakiau. – Tik tai norėjau pasakyti. Tėbuose daugybė dailių ir gundančių moterų, kurios dažo veidus ir rengiasi ploniausiu linu. Gal tarp jų yra ta – tau nusišypsoti pasirengusi. Esi jaunas ir stiprus, tvirtų kaulų ir su aukso grandine ant kaklo. Tačiau nesuprantu, kas tave skiria nuo tos, kuri tavo aistrą

žadina. Nors ji turi vyrą – net aukščiausias mūras meilės nesulaikys, o vyro trokštančios moters gudrumas įveikia visas kliūtis. Tą patvirtina abiejų valstybių pasakos. Taip pat sakoma, jog moters ištikimybė – lyg vėjas. Ji lieka tokia pat – tik pakeičia kryptį. Sakoma taip pat, kad moters gerumas – kaip vaškas, šildomas jis tirpsta. Ir tai, kad neištikimasis gėdos nepatiria, o išduotasis pašiepiamas. Taip buvo ir visada taip bus.

– Ji neturi vyro, – suirzo Horenhebas. – Tuščiai kalbi apie ištikimybę, gerumą ir gėdą. Ji net nemato manęs – nors stoviu jai prieš akis. Lipdama į dengtus neštuvus, ji nepaliečia ištiestos mano rankos. Galbūt ji mano, jog esu nevalyvas, nes diena juodai nudegino mano odą.

– Vadinasi, ji iš kilmingųjų? – paklausiau.

– Tuščia kalba apie ją, – atkirto Horemhebas. – Ji gražesnė už mėnulį ir žvaigždes, bet toliau nuo manęs nei mėnulis ir žvaigždės. Man iš tiesų lengviau apglėbti mėnulį nei ją. Todėl turiu užmiršti. Todėl privalau išvykti iš Tėbų – antraip mirsiu.

– Ar tik ne didžioji karališkoji motina įžiebė tavo aistrą, – pašmaikštavau, nes norėjau jį prajuokinti. – Maniau, jog jaunuolio skoniui ji per sena ir per daug nutukusi.

– Juk ji turi savąjį šventiką, – su panieka atsakė Horemhebas. – Dar valdovui gyvam esant, manau ją gyvenus paleistuvystėje.

Aš pakėliau rankas uždrausdamas jam taip kalbėti ir pasakiau:

– Matyt, keliaudamas į Tėbus gėrei iš daugybės nuodingų šaltinių.

Horemhebas atsakė:

– Toji, kuri įžiebė mano aistrą, dažo lūpas ir skruostus gelsvai raudonais dažais, o jos akys apvalainos, tamsios, ir dar niekas nėra palietęs jos kūno po karališkuoju linu. Ji vardu Baketamonė ir jos gyslomis teka faraonų kraujas, – taigi dabar tikrai matai mano kvailumą, Sinuhe. Bet jei kam nors apie tai papasakosi ar bent žodžiu man tai priminsi, kad ir kur būtum, atėjęs užmušiu tave, padėsiu galvą tau tarp kojų*, o kūną nusviesiu prie mūro. Man girdint net jos vardo negali minėti, nes tikrai užmušiu tave.

Baisingai persigandau – buvo baugu, kad prastakilmis drįso nukreipti žvilgsnį į faraono dukterį ir širdyje jos geisti. Todėl tariau:

– Joks mirtingasis jos negali paliesti, ir jei kas nors ją ves, tai tik jos brolis, sosto paveldėtojas, kad ją, kaip didžiąją karališkąją sutuoktinę, pakylėtų prie savęs. Taip yra: būdamas prie valdovo mirties patalo perskaičiau tai iš princesės akių – į nieką kitą ji taip nežiūrėjo kaip į brolį. Bijojau jos, nes tai moteris, kurios kūnas nešildo, o jos apvalainose akyse – tuštuma ir mirtis. Todėl aš taip pat pasakysiu: pasitrauk, mano drauge Horemhebai, nes Tėbai – ne tau.

* Šitaip egiptiečiai elgdavosi su priešais: nukirstą galvą padėdavo tarp išskėstų priešo kojų.

Tačiau Horemhebas nekantraudamas tarė:

– Visa tai gerai žinau – geriau negu tu, todėl tavo kalba mano ausims lyg musės zyzimas. Verčiau sugrįžkime prie to, ką neseniai kalbėjai apie nelabuosius, nes mano širdis kupina ir išgėręs vyno trokštu bet kokią moterį man nusišypsosiant. Tačiau jos drabužis turi būti karališko lino ir ant galvos ji turi mūvėti peruką, jos lūpos ir skruostai turi būti nudažyti gelsvai raudonais dažais, ir jei jos akys nebus apvalainos kaip dylantis mėnuo danguje – mano aistros ji neįžiebs.

Aš vėl nusišypsojęs pasakiau:

– Protingai kalbi! Taigi draugai esame, drauge ir pagalvokime, kaip tau geriausia elgtis. Kiek turi aukso?

Horemhebas išdidžiai atsakė:

– Neketinu sverti savo aukso, nes auksas tik mėšlas man po kojom. Bet ant kaklo turiu grandinę, o ant rankų apyrankių. Tiek pakaks?

– Gal auksas nebus reikalingas, – pasakiau. – Gal protingiau bus, jei vien šypsosies, nes karališkąjį liną dėvinčios moterys yra įnoringos, o tavo šypsena gali kurią nors iš jų uždegti. Ar rūmuose nėra kitos moters – kam veltui švaistyti auksą, kurio tau dar gali prireikti?

– Pilu savo vandenį po rūmų sienom, – atkirto Horemhebas. – Tačiau pasiūlysiu ką kita. Tarp mano draugų karių yra toks Keftas iš Kretos, kuriam įspyriau, kai iš manęs juokėsi, todėl jis pradėjo mane gerbti. Šiandien jis pakvietė mane drauge į kilmingųjų puotą name prie kažkokios katingalvės deivės šventyklos, tačiau deivės vardo negaliu prisiminti, nes neketinu ten eiti.

– Turi galvoje Bastę? – pasakiau. – Taip, žinau tą šventyklą, ir ta vieta tikriausiai tiks tavo ketinimui, nes lengvabūdės moterys meldžiasi deivei su katės galva, aukoja jai, prašydamos turtingų sugulovų.

– Neisiu ten, jei neisi drauge su manim, Sinuhe, – pasakė Horemhebas labai susigėsdamas. – Esu prastakilmis ir, žinoma, moku spardytis ir botagu mosuoti, bet nežinau, kaip elgiamasi Tėbuose, nežinau, kaip elgiamasi Tėbuose su moterimis. Tu pasaulio žmogus, Sinuhe, – esi gimęs Tėbuose. Todėl privalai su manimi eiti.

Buvau išgėręs vyno, o jo pasitikėjimas glostė savimeilę, todėl nepanorau jam prisipažinti, jog išmanau apie moteris tiek pat kiek ir jis. Buvau toks apgirtęs nuo vyno, jog nusiunčiau Kaptahą suieškoti mums dengtus neštuvus ir, Horemhebui dėl širdies drąsos tebegeriant vyną, sulygau su nešikais dėl kainos. Tie nunešė mus prie Bastės šventyklos ir pamatę, jog priešais pastatą, į kurį keliavome, dega deglai ir lempos, pradėjo garsiai ginčytis dėl mokesčio – kol pagaliau Horemhebas čyžė jiems porą kartų botagu, ir šie įsižeidę nuščiuvo. Prie šventyklos vartų stovėjo mums šypsančios jaunos moterys, tačiau jos nebuvo karališko lino drabužiais, buvo be perukų, todėl jų nepaisėme.

Įėjome į vidų – man žengiant priekyje, niekas mūsų atėjimu nesistebėjo, tik smagūs tarnai užpylė mums ant rankų vandens, o priebutyje dvelktelė-

jo šiltų patiekalų, aliejų ir gėlių kvapai. Vergai mus papuošė gėlių vainikais ir įžengėme į salę – vynas mus drąsino.

Tačiau įžengus į salę nemačiau nieko, tik mus pasitinkančią moterį. Ji buvo apsirengusi karališku linu, todėl jai žengiant priešais, jos kūnas persimatė per audinį lyg deivių. Ant jos galvos buvo sunkus mėlynų plaukų perukas, ji buvo pasipuošusi daugybe raudonų papuošalų, jos antakiai buvo nudažyti juodai, o paakiai žaliai. Tačiau žalesnės už visa kas žalia buvo jos akys – jos buvo kaip Nilas per vasaros kaitrą, ir mano širdis grimzdo į jas, nes tai buvo Nefernefernefere, kurią kartą buvau sutikęs tarp didžiosios Amono šventyklos kolonų. Ji manęs jau nepažino – tik klausiamai pažvelgusi į mus abu, nusišypsojo Horemhebui, sveikinamai pakėlusiam kario rimbą. Jaunuolis iš Kretos, vardu Keftas, pamatęs Horemhebą, kliuvinėdamas už pakojų taip pat pribėgo prie jo ir apkabino, pavadindamas savo draugu. Į mane niekas nekreipė dėmesio, todėl turėjau pakankamai laiko atsižiūrėti į savo širdies seserį. Ji buvo vyresnė nei prisiminimuose, o jos akys jau nebešypsojo – buvo šaltos kaip žali akmenys. Jos akys nebešypsojo, nors lūpos šypsojo, ir pirmiausia ji pastebėjo aukso grandinę ant Horemhebo kaklo. Tačiau mano keliai žvelgiant į ją vis tiek linko.

Salėje, kurios sienos buvo geriausių dailininkų išpaišytos, o lubas rėmė margos lelijų kolonos, buvo pilna svečių. Salėje buvo ištekėjusių ir netekėjusių moterų, visų drabužiai buvo ploniausio lino, visos buvo su perukais ir daugybe papuošalų. Jos šypsojo jas supantiems vyrams – jauniems ir seniems, gražiems ir bjauriems; vyrai taip pat buvo pasipuošę aukso papuošalais, jų apykaklės buvo apsunkusios nuo brangakmenių. Visi šūkavo, juokėsi, o ant grindų voliojosi vyno ąsočiai, taurės, buvo pritrypta gėlių, o sirų muzikantai taip lingavo savo skambančiais instrumentais, kad nebuvo girdėti kalbos. Jie buvo išgėrę daug vyno – viena moteris pasijuto blogai, tačiau tarnas per vėlai pakišo jai indą, ji susidergė drabužį ir visi iš jos juokėsi.

Keftas iš Kretos mane taip pat apkabino ir pavadinęs savo draugu išterliojo aliejumi man veidą. O Nefernefernefere žvelgdama į mane tarė:

– Sinuhe! Pažinojau vieną Sinuhę. Jis taip pat ketino tapti gydytoju.

– Esu tas pats Sinuhe, – pasakiau žvelgdamas jai į akis, o jos akys kėlė man virpulį.

– Ne, tu ne tas pats Sinuhe, – pasakė ji rankomis parodydama nesutikimą. – Sinuhe, kurį pažinojau, buvo jaunas bernaitis, jo akys buvo vaiskios lyg gazelės. O tu jau vyras ir elgiesi kaip vyras, tarp tavo antakių – dvi raukšlės ir tavo veidas ne toks glotnus kaip jo.

Parodžiau jai žiedą ant savo piršto ir žalią akmenį, tačiau ji lyg nesuprasdama papurtė galvą ir pasakė:

– Į mano namus atėjo plėšikas – tikriausiai užmušei tą Sinuhę, į kurį žvelgiant širdis džiaugėsi. Tikrai užmušei ir pavogei žiedą, kurį kartą, nusimovusi nuo nykščio, padovanojau mudviejų draugystei atminti. Ir jo vardą pavogei – jau nebėra Sinuhės, kurį pamilau. – Išreikšdama liūdesį ji pakėlė rankas.

Mano širdis apkarto ir liūdesys persmelkė kūną. Nusimovęs žiedą nuo piršto, ištiesiau jai sakydamas:

– Pasiimk savo žiedą. Išeinu – netrikdysiu tavo džiaugsmo, nes nenoriu būti tau kliuviniu.

Tačiau ji sulaikė:

– Neišeik! – Ir švelniai, kaip tąkart, palietė mano ranką savąja ir tyliai pakartojo: – Neišeik.

Tuomet žinojau, kad jos glėbys degins mane karščiau nei ugnis ir kad be jos niekada laimingas nebūsiu. Ir tarnai įpylė man vyno – gėrėme, kad mūsų širdys pradžiugtų, ir dar niekada vynas mano burnai nebuvo toks malonus.

Moteris, kuri blogai jautėsi, išsiskalavo burną ir išgėrė vyno. Paskui, nusirengusi sudergtą drabužį, nusviedė jį į šalį, nusiėmė peruką ir liko visai nuoga. Tuomet suėmė delnais savo krūtis, liepdama tarnams pilti vyno jai tarp krūtų, ir iš savo delnų girdė kiekvieną panorėjusį. Netvirtom kojom ji žengė per salę ir garsiai juokėsi. Tai buvo jauna, daili valiūkė – ji sustojo taip pat prie Horemhebo ir pasiūlė jam vyno nuo savo krūtų. Nulenkęs galvą Horemhebas gėrė, o kai jis vėl atsitiesė, jo veidas buvo pajuodęs ir, žvelgdamas moteriai į akis, jis suėmė rankomis jos pliką galvą ir pabučiavo. Visi juokėsi – moteris taip pat, tačiau staiga susidrovėjusi paprašė naujų drabužių. Tarnai ją aprengė, ji vėl užsidėjo ant galvos peruką, atsisėdo šalia Horemhebo, bet vyno jau nebegėrė. Sirų muzikantai vis grojo – kraujyje ir kauluose pajutom Tėbų karštį ir supratau, jog esu gimęs nugyventi pasaulio saulėlydžio metą, bet man tai nebuvo svarbu, nes sėdėjau šalia savo širdies sesers, žvelgiau į jos akių žalumą ir lūpų raudonį.

Šitaip, per Horemhebą, vėl sutikau savo mylimąją Nefernefernefer, tačiau būtų buvę geriau, kad niekada jos nebūčiau sutikęs.

5

– Ar šis namas tavo? – paklausiau, kai ji atsisėdo prie manęs ir tiriamai pažvelgė į mane žaliomis, šaltomis akimis.

– Tai mano namas, – atsakė ji, – ir svečiai mano – kas vakarą pas mane ateina svečių, nes viena būti nenoriu.

– Tu turbūt labai turtinga, – pasakiau ir nusiminiau išsigandęs, kad nesu jai lygus. Tačiau ji nusijuokė iš manęs kaip iš vaiko ir valiūkiškai ištarė pasakos žodžiais:

– Aš šventikė, o ne kokia nors paniekos verta moteris. Ko iš manęs nori? – Tačiau nesupratau, ką ji turėjo galvoje.

– O kaip Metuferas? – paklausiau trokšdamas sužinoti viską, nors tai man teikė kančių. Ji tiriamai pažvelgė į mane ir šiek tiek suraukė dažytus antakius.

– Argi nežinai, jog Metuferas miręs? – paklausė. – Metuferas mirė išeikvojęs lėšas, kurias faraonas per jo tėvą skyrė šventyklos statybai. Metuferas mirė, o jo tėvas – jau ne karališkasis statytojas. Ar nežinojai?

– Jei tai tiesa, – ištariau šypsodamas, – galiu patikėti, jog Amonas jį nubaudė, nes jis pajuokė Amoną.

Papasakojau jai, kaip šventikas su Metuferu spjaudė į Amono statulos veidą, prausė jį, tepėsi šventuoju Amono aliejumi. Ji taip pat nusišypsojo, tačiau jos šaltos akys žvelgė kažkur į tolį. Ir staiga ji tarė:

– Kodėl tuomet nėjai su manimi, Sinuhe? Ieškodamas būtum suradęs mane. Negerai, kad nėjai su manimi, o su mano žiedu ant piršto nuėjai pas kitas moteris.

– Buvau dar vaikas ir gal prisibijojau tavęs. Tačiau sapnuose tu buvai mano sesuo, Nefernefernefere, ir – gali pašiepti mane – dar niekada nesilinksminau su moterimi, nes tikėjausi tave sutiksiąs.

Ji nusišypsojo ir parodė rankomis nesutinkanti.

– Tikriausiai meluoji, – pasakė ji. – Tavo akimis, tikriausiai esu sena, bjauri moteris, todėl tau smagu meluojant pajuokti mane. – Žvelgdamos į mane jos akys, kaip ir kažkada, linksmai šypsojo, mano akyse ji atjaunėjo, virto tokia kaip anksčiau ir mano širdis į ją žvelgiant skausmingai tvinko.

– Tiesa, kad niekada nesu palietęs moters, – atsakiau. – Bet noriu būti sąžiningas – netiesa, jog laukiau tik tavęs. Mačiau daugybę moterų – jaunų ir senų, gražių ir bjaurių, protingų ir kvailų, tačiau žvelgiau į jas tik gydytojo akimis ir mano širdies nė viena jų neuždegė, tačiau kodėl – nežinau. – Dar pasakiau: – Būtų lengva tarti, jog tai dėl akmens, kurį dovanojai mūsų draugystei atminti ir jog man nežinant užkerėjai mane. Gal kerėjai savo lūpomis liesdama manąsias – tokios minkštos buvo tavo lūpos. Tačiau tai ne paaiškinimas. Taigi gali tūkstantį kartų klausti „Kodėl?", nesugebėsiu tau atsakyti.

– Gal vaikystėje išsižergęs iškritai iš vežimo ant ienos, todėl esi bedžiaugsmis ir laimingas tik likęs vienas, – pasišaipė ji ir švelniai palietė mane ranka, – taip dar nė viena moteris nebuvo manęs lietusi. Neprivalėjau jai atsakyti, nes pati žinojo, jog sako netiesą. Todėl patraukusi ranką ji sukuždėjo:

– Išgerkime vyno drauge, kad mūsų širdys pradžiugtų. Gal iš tiesų dar su tavim pasilinksminsiu, Sinuhe.

Mes gėrėme vyną, vergai nunešė kelis svečius į dengtus neštuvus, o Horemhebas, apkabinęs šalimais sėdinčią moterį, pavadino ją savo seserimi. Moteris nusišypsojo ir delnu uždengė jam burną, tardama, jog jis neprivaląs kalbėti kvailysčių, dėl kurių kitą dieną tektų apgailestauti. Tačiau Horemhebas atsistojo ir su vyno taure rankoje sušuko:

– Kad ir ką padaryčiau – niekad nesigailėsiu, nes nuo šiandien visada žvelgsiu tik į priekį. Prisiekiu tai savo sakalu ir tūkstančiu abiejų valstybių dievų – visų jų vardų, suprantama, nesugebu išvardyti, tačiau tegul visi išgirsta mano priesaiką.

Jis nusiėmė nuo kaklo aukso grandinę, ketindamas užkabinti ją moteriai ant kaklo, tačiau įširdusi ši pasipriešino tardama:

– Esu garbinga moteris – ne gatvės mergina. – Pakilo ir įpykusi žengė lauk, tačiau nuo durų nepastebimai ranka pamojo Horemhebui, o šis nusekė paskui ir tą vakarą nė vieno jų nebemačiau.

Tačiau į tai niekas nekreipė dėmesio, nes vakaras buvo vėlyvas ir svečiams jau buvo laikas skirstytis. Tačiau visi tebegėrė vyną ir šlitiniavo po salę, klupdami už pakojų ir tarškindami iš muzikantų atimtais žvangučiais. Jie glėbesčiavosi vadindami vienas kitą broliais, draugais, o po valandėlės mušėsi pravardžiuodami kuiliais ir išdarais. Moterys nesigėdydamos nusiėmė perukus ir leido vyrams glamonėti jų lygius viršugalvius, nes nuo tol, kai turtingosios ir kilmingosios pradėjo plikai skustis galvas, niekas labiau neaistrino vyrų jausmų. Keli vyrai artinosi ir prie Neferneferneferės, tačiau ši sulaikė juos rankomis, o aš, šiems įkyrėjus, myniau jų kojų pirštus, nepaisydamas titulo ir padėties, nes jie visi buvo apsvaigę nuo vyno.

Tačiau aš svaigau ne nuo vyno, o nuo jos artumo ir rankos prisilietimo. Pagaliau, jai davus ženklą, tarnai ėmė gesinti šviesas, nešti stalus ir pakojas, nuo grindų rinkti sutryptas gėles bei vainikus ir link dengtų neštuvų nuvedė svečius, snūduriavusius prie vyno ąsočių. Todėl pasakiau jai:

– Tikriausiai turiu išeiti. – Tačiau kiekvienas žodis lyg druska žaizdą graužė širdį – nenorėjau prarasti jos, kiekviena valandėlė be jos man būtų beprasmė.

– Kur ketini eiti? – paklausė ji, apsimesdama nustebusi.

– Naktį budėsiu gatvėje priešais tavo namus, – atsakiau. – Eisiu aukoti į kiekvieną Tėbų šventyklą, dėkodamas dievams, kad tave sutikau, nes išvydęs tave vėl ėmiau tikėti dievais. Skinsiu nuo medžių žiedus, kad nukločiau jais tavo kelią, kai žengsi iš savo namų. Eisiu pirkti miros tavo vartų staktoms ištepti.

Nusišypsojusi ji tarė:

– Geriau neik, nes gėlių ir miros aš pati turiu. Geriau neik, nes vyno įaudrintas gali nuklysti pas kitas moteris, o aš nenoriu, kad taip atsitiktų.

Jos žodžiai mane taip nudžiugino, jog siekiau apkabinti ją, tačiau sulaikiusi mane ji tarė:

– Ne! Nenorėčiau, kad mano tarnai matytų – nors gyvenu viena, nesu paniekos verta moteris. Tačiau tu norėjai būti sąžiningas, todėl ir aš noriu būti sąžininga. Dar nesiekime to, ko atėjai, bet nusivesiu tave į savo sodą, kad galėčiau pasekti tau pasaką.

Ji nusivedė mane į mėnulio nušviestą sodą – kvepėjo mirtos ir akacijos, margais akmenimis aptaisytame tvenkinyje lotosai buvo suskleidę žiedus. Tarnai užpylė mums ant rankų vandens ir padėjo priešais keptą žąsį bei vaisių su medumi, o Neferneferneferė tarė:

– Valgyk ir linksminkis su manim, Sinuhe.

Tačiau valgyti negalėjau, nes gerklę man aistra suskirdė. Ji žvelgė į mane

valiūkiškai šypsodama, godžiai valgydama, ir kaskart, kai ji į mane pažvelgdavo, jos akyse suspindėdavo mėnulio šviesa. Pavalgiusi tarė:

– Žadėjau pasekti tau pasaką, todėl paseksiu ją dabar, nes rytas toli, o manęs neima miegas. Ši pasaka apie Setnę Chemkvesį ir Tabubuję, Bastės šventikę.

– Girdėjau tą pasaką, – atsakiau nesitverdamas nekantrumu. – Girdėjau ją daug kartų, seserie mano. Eikš su manim į lovą – užskleisiu tave savo glėbyje ir užmigsi ant mano rankų. Eikš, seserie mano, nes mano kūnas pasiligojo iš ilgesio, ir jei neateisi – kritęs veidu į akmenis, šauksiu iš aistros.

– Nutilk, nutilk, Sinuhe, – pasakė ji, paliesdama mane ranka. – Tu taip įsiaistrinęs, jog baugini mane. Kad nurimtum, paseksiu tau pasaką. Taigi atsitiko taip, kad Setnė, Chemkvesio sūnus, ieškodamas užrakintosios Toto knygos, šventykloje pamatė Tabubuję, Basčio šventikę, ir įvyko taip, kad išklydo iš vėžių ir nusiuntė savo tarną, siūlydamas jai dešimt debenų aukso, kad ši sutiktų praleisti su juo valandą, linksmindama jį. Tačiau Tabubujė pasakė: „Aš šventikė, o ne kokia nors paniekos verta moteris. Jei tavo ponas iš tiesų nori to, ką sako, tegul ateina pas mane į namus, kur niekas mūsų nematys ir man nereikės elgtis kaip gatvės merginai". Setnė apsidžiaugė ir nuskubėjo į namą, kur Tabubujė jį pasveikino ir pavaišino vynu. Pradžiuginęs širdį vynu, Setnė ėmė siekti ko atėjęs, tačiau Tabubujė pasakė: „Tiesa, namai, kuriuose esi, greitai bus tavo namai, bet aš šventikė, o ne kokia nors paniekos verta moteris. Jei iš tiesų nori to, ką sakai, turi perleisti man savo išteklius ir turtą, savo namą, savo žemę ir visa, kas tavo". Pažvelgęs į ją Setnė pasiuntė teisę išmanančio raštininko ir surašė sutartį, kuria perleido Tabubujei visa, ką turėjo. Tuomet pakilusi Tabubujė apsirengė karališku linu, kūno, kaip dievų, neslepiančiu, ir kiek įmanydama pasipuošė. Tačiau kai Setnė ėmė siekti ko atėjęs, Tabubujė jį atstūmė ir pasakė: „Labai greitai namai, kuriuose esi, bus tavo. Tačiau esu šventikė – ne kokia paniekos verta moteris, todėl privalai išvaryti iš savo namų žmoną, kad man nereikėtų abejoti, jog tavo širdis nepalinks jos pusėn". Pažvelgęs į ją Setnė nusiuntė tarnus žmonos išvyti. Tada Tabubujė tarė: „Eikš į mano kambarį, gulkis mano lovon, gausi savo atlygį". Džiūgaudamas Setnė pakilo jos kambarin, atsigulė į lovą, laukdamas savojo atlygio, tačiau tuo metu įėjęs tarnas jam tarė: „Tavo vaikai, atėję prie vartų, verkdami savo motinos, skundžiasi". Tačiau Setnė negirdėjo – tik troško siekti to, ko atėjęs. Tuomet Tabubujė tarė: „Aš šventikė, o ne kokia paniekos verta moteris. Todėl pagalvojau, kad tavo vaikai su manaisiais gali vaidytis dėl palikimo. Taip neturėtų atsitikti, todėl privalai leisti man tavo vaikus nužudyti". Setnė savo akivaizdoje leido jai užmušti vaikus ir per langą išmesti kiemo šunims bei katėms. Gerdamas vyną su Tabubuje, jis girdėjo šunis ir kates urzgiant dėl draskomų vaikų mėsos.

Tuomet aš nutraukiau ją, nes, kaip vaikystėje, tos pasakos klausantis, širdis mano krūtinėje sugniužo ir pasakiau:

– Bet visa tai tik sapnas. Atsigulęs Tabubujės lovon Setnė išgirdo jos šūk-

telėjimą ir pabudo iš sapno. Ir būdamas be drabužio skiautės pasijuto tarsi kaitrioje krosnyje. Visa tebuvo sapnas; sapną šėliodamas buvo susapnavęs Neneferkaptahas, apie kurį sekama kita pasaka.

Tačiau Nefernefernefer̄e ramiai tarė:

– Setnė, regėjęs sapną, pabudo, tačiau daugybė žmonių pabunda tik Mirties rūmuose. Sinuhe, privalau tau pasakyti, jog aš taip pat esu šventikė, o ne kokia paniekos verta moteris. Aš taip pat galėčiau vadintis Tabubuje.

Tačiau kai žvelgė į mane, mėnulio šviesa spindėjo jos akys, ir aš ja netikėjau. Todėl siekiau ją apglėbti, tačiau ji atstūmė mane klausdama:

– Ar nežinai, kodėl Bastė, meilės deivė, vaizduojama kaip katė?

– Aš nemyliu nei kačių, nei dievų, – atsakiau ir nuo aistros ašarų pilnomis akimis siekiau ją apglėbti. Tačiau atstūmusi mano ranką ji tarė:

– Labai greitai galėsi rankomis liesti mano kūną ir su džiaugsmu leisiu priglausti rankas prie mano krūtinės, jei tai tave nuramins, tačiau pirma privalai mane išklausyti ir suprasti, kad moteris panaši į katę, kaip ir aistra panaši į katę. Jos letenėlės minkštos, tačiau slepia aštrius nagelius, negailestingai susminganēius iki širdies. Moteris iš tiesų panaši į katę, nes katei taip pat malonu vilioti auką ir nageliais suteikti jai skausmo, tas žaidimas jai niekada nepabosta. Vos aukai susmukus, katė ją suėda ir tipena ieškoti naujos aukos. Visa tai tau pasakoju siekdama būti sąžininga, nes labai nenorėčiau tau bloga daryti.

– Ne, labai nenorėčiau tau bloga daryti, – pakartojo ji ir nevalingai sugriebusi mano ranką priglaudė ją prie savo krūtinės, o kitą patraukė savo glėbin, ir aš ėmiau drebėti, o iš akių tekėjo ašaros. Tačiau tuoj pat ji nekantriai atitraukė mano ranką tardama:

– Mano vardas – Tabubujė, tą žinai, eik šalin nuo manęs ir niekada nebegrįžk, kad tavęs nesužeisčiau. O jei neisi ir jei tau kas nors atsitiks – manęs negalėsi kaltinti.

Ji laukė, kol išeisiu, tačiau aš nėjau. Tuomet ji su palengvėjimu atsiduso, tarsi jai būtų gana žaidimo, ir tarė:

– Tebūnie taip – turbūt turiu tau duoti tai, ko esi atėjęs. Tačiau nebūk labai aistrus, nes aš pavargusi ir bijau, kad užmigsiu ant tavo rankų.

Ji nusivedė mane į savo kambarį. Jos lova buvo dramblio kaulo ir juodmedžio – nusirengusi ji atskleidė savo glėbį. Jutau, kaip jos glėbys pelenais pavertė visą mano kūną, širdį, visa manyje. Tačiau netrukus ji nusižiovavo ir tarė:

– Tu iš tiesų pavargęs ir dabar tikiu, kad anksčiau niekada nesi lietęs moters, nes esi labai nerangus ir nedžiugini manęs. Tačiau pirmą kartą pas mane atėjęs jaunuolis įteikia neįkainojamą dovaną. Todėl neprašysiu tavęs jokios kitos dovanos. O dabar eik ir leisk man numigti, nes juk gavai, ko atėjęs. – Man mėginant vėl apkabinti, ji atstūmė ir išvarė mane, todėl iškeliavau namo. Bet mano kūnas ugnimi degė, visa manyje kunkuliavo, skambėjo – supratau, jog jos niekada negalėsiu užmiršti.

6

Kitą dieną paliepiau savo tarnui Kaptahui išvaryti visus pas mane atėjusius ligonius ir nekantraudamas patariau jiems susirasti kitus gydytojus. Pats nuėjau pas kirpėją apsitvarkyti, apsirengiau, apsišvarinau, išsitryniau kūną kvepiančiuoju aliejumi, tačiau beiškeliaujant susitikti su Nefernefernefere pasirodė Horemhebas ir sulaikė mane.

– Mano drauge, Sinuhe, – tarė jis. – Viskas – vienas ir tas pats mėšlas.

– Aš skubu, – priminiau nekantriai. – Bet mano tarnas tau duos sūdytos žuvies ir šalto alaus iš molinio ąsočio.

Taisiausi eiti, tačiau Horemhebas sugriebė mane už rankos, – o jis už mane buvo stipresnis, – todėl buvau priverstas grįžti namo ir išklausyti jo rūpestį. Jis kramtė sūdytą žuvį ir gėrė alų sakydamas:

– Žmona, su kuria vakar išėjau, buvo man prielanki, tačiau nežinau, ar ji pagaliau įstengė duoti daugiau, nei pigiausia vergė vyrui gali duoti. – Jis valandėlę mąstė. – Pripažįstu, kad jos kūnas buvo minkštas ir baltas, kad įkaušusiam man buvo malonu klausytis jos unkštimo dėl mano pajėgos, bet vis dėlto nesuprantu, ar vertėjo tiek dėl to vargti. Juolab kad ji turi vyrą, – nors jis iškeliavęs, – ir turbūt kai vyras grįš, turėsiu užmušti jį, nes kitaip jis mane užmuš.

– Šito nebijok, – atsakiau nekantriai. – Tokio papročio Tėbuose nėra. Jei kada nors drauge su ja sutiksi jos vyrą – gali jam nusilenkti ir nuleisti ranką prie kelių. Tuomet jos vyras pavaišins tave vynu – pasigerk, o paskui gali linksmintis su jo žmona jo paties lovoje. Taip buvo anksčiau ir taip bus: abu liks patenkinti – moteris tavimi, o vyras tuo, kad žmona leidžia jam pasigerti nebardama ir, moterų papročiu, jo be perstogės nesuturėdama.

– Jos vyras liesas, plikas ir šlykštus, taip ji sakė man, – pasakojo Horemhebas gerdamas alų. – Todėl atidaviau jai aukso grandinę nuo savo kaklo, nes auksas tėra tik dulkės po mano kojom, ne kovoje laimėtas jis man bevertis. Ji nuo savęs padovanojo peruką, – iš tiesų buvome gerokai apgirtę, – tiktai nežinau ką su tuo peruku veiksiu. – Horemhebas ištraukė iš po apsiausto ryškiai žaliai dažytą žvilgančių plaukų peruką ir juo atsainiai pamosavo. – Viena, dėl ko man apmaudu, kad prisigėręs po jos lova užmiršau savo rimbą ir kariai gatvėje manęs jau nebesveikina. Kaip manai, ar turguje galėsiu pakeisti peruką į kario rimbą, nes neketinu grįžti pas ją – kad ir kokia minkšta ji buvo.

Atsakiau, kad pakeisti pavyks, ir pakartojau, jog skubu. Tačiau Horemhebas nesijudino. Jis atsakė, kad burnoje jaučiąs purvo skonį, kad jam bjaurus į jo rankas įsigėręs moters kvapas. Mane jis taip pat apuostė spėdamas, jog ir aš naktį praleidau su moterimi, nes kvepėjau aliejais. Pasisakiau buvęs pas kirpėją apsitvarkyti, nes, mano galva, buvo užgaulu Nefernefernefere prilyginti jo moteriai. Mat jaučiausi daręs visai kita nei jis – tarsi mano esybę būtų apvijusios nematomos aukso gijos. Galbūt buvau teisus – tik-

riausiai nieko nereiškia tai, ką žmogus daro, o tik tai, ką tuo metu jo širdis jaučia.

– Ar prisimeni mano ištartą priesaiką? – paklausė Horemhebas. – Suprantama, buvau išgėręs nemaža vyno, tačiau vynas išaiškino man daugybę mano svarstytų dalykų. Man paaiškėjo, jog visi, kurie linksminosi puikuodamiesi savo ištekliais ir titulais, tėra aplink mane skraidančios musės. Gali būti, jog toji, kurią myliu, – princesė Baketamonė, – taip pat tėra tik kaprizinga aplink mane skraidanti musė. Tik valdžia šį tą reiškia. O juk be ginklų nėra valdžios. Todėl mano sakalas, pavertęs mane kariu, buvo teisus.

– Valdžia ne kovojančiųjų, – atsakiau, – o siunčiančiųjų karius už save kautis.

– Nesu kvailys, – atsakė Horemhebas. – Tačiau gali būti, jog nors visi aukštuose sostuose sėdintieji mano valdą, iš tiesų nieko nevaldo, o slaptą valdžią kiti savo rankose turi. Taip pat manau, kad Amono šventikų tarnyba Egipto žemėje turi didelę galią ir kad šventikas, sėdįs karališkosios motinos dešinėje, savo rankose turi didžiausią valdžios galybę. Tačiau jei atsirastų toks, kuris surinktų armiją, nuvestų ją į karą ir priverstų paklusti įsakymams – tuomet tas ir bus tikrasis viešpats, nors niekas to nesupranta.

– Vis dėlto tu kvailas, – atsakiau, – nes karys privalo prisiekti ištikimybę faraonui. Todėl faraonas visuomet yra aukščiau už jį.

– Tu teisus, – sutiko Horemhebas, – karys privalo būti ištikimas, nes tuo pagrįsta visa kariuomenės tvarka. Žemą liaudį ištikimybės moko rimbas, tačiau vyresnysis karys žino, jog be ištikimybės nėra kariuomenės, ir jei pats vyriausias nebus ištikimas – žemiausias taip pat nebus ištikimas ir visa žlugs. Štai kliuvinys. Tačiau to nepaisydamas manausi liksiąs Tėbuose, kol mano laikas ateis. Permiegojęs su moterimi puikiai nusiraminau, ir nors tebemyliu nepasiekiamąją, meilė mano širdyje taip nuslopo, jog nėra stipresnė už įprastą pilvo skausmą. Todėl dėkui tau, mano drauge Sinuhe, už gerus patarimus, ir jeigu kada nors tau prireiks patarimo ar pagalbos, turbūt susirasi mane Aukso rūmuose.

Jis iškeliavo į turgų pakeisti žalio peruko į vyresniojo kario rimbą, o aš, užsisakęs dengtus neštuvus, paraginau nešikus skubėti į Nefernefernefėrės namus, nes nenorėjau gatvės dulkėmis sutepti kojų ir drabužių. Vienaakis mano tarnas Kaptahas susirūpinęs žvelgė man pavymui ir purtė galvą, nes dar niekada vidur dienos nebuvau palikęs darbo kambario, ir baiminosi, jog nesirūpinant ligoniais dings gydytojo dovanos. Tačiau mano galvoje nebuvo kitos minties – tik viena vienintelė, o mano kūnas lyg ugnyje degė. Tačiau tai buvo palaiminga ugnis.

Tarnas įleido mane į vidų ir palydėjo į Nefernefernefėrės kambarį. Ji gražinosi prieš veidrodį ir į mane pažvelgė abejingomis ir šaltomis kaip žali akmenys akimis.

– Ko nori, Sinuhe? – paklausė ji. – Įgrisai man.

– Gerai žinai, ko noriu, – atsakiau ir prisiminęs jos prielankumą naktį mėginau apkabinti. Tačiau ji mane šiurkščiai atstūmė.

– Tu kvailas ar tavo kėslai pikti, kad trukdai man, – įsikarščiavusi pasakė ji. – Ar nematai, kad privalau pasipuošti, nes į Tėbus atvyko Sidono pirklys, turįs kape atrasti karalienės galvos papuošalą. Kai kas šį vakarą padovanos jį man, nes jau seniai trokštu tokio papuošalo, kurio neturi jokia kita moteris. Todėl privalau pasipuošti ir leisti įtrinti kūną.

Nesivaržydama ji nusivilko drabužius ir atsigulė į lovą, leisdama vergėms aliejumi įtrinti kūną. Matant jos grožį, širdis man apmirė, delnai suprakaitavo.

– Ko gaišti, Sinuhe? – paklausė ji, vergei išėjus, abejingai tebegulėdama lovoje. – Kodėl dar neišėjai? Aš turiu apsirengti.

Tuomet karštis užvaldė mane – puoliau prie jos, tačiau ji sumaniai atstūmė mane ir nieko nebegalėdamas padaryti tik pravirkau iš bejėgės aistros. Pagaliau ištariau:

– Gerai žinai, jog turėdamas turtų nupirkčiau tau galvos papuošalą. Tačiau neleisiu, kad kas kitas tave paliestų. Verčiau mirsiu.

– Ar tikrai? – primerkusi akis paklausė ji tyliai. – Ar tikrai niekam kitam neleisi manęs apkabinti? O jei šią dieną tau paaukosiu? O jei valgysiu, gersiu ir linksminsiuosi su tavimi, Sinuhe, ir tai įvyks šiandien, nes apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino. Ką man duosi? – Ji išskėtė rankas ir pasirąžė lovoje – jos glotnus pilvas mano akyse sukrito į duburėlį, o ant jos kūno nebuvo nė vieno plaukelio – nei ant viršugalvio, nei kitur, kur jie paprastai auga. – Ką man duosi? – pakartojo ji ir pasirąžė žiūrėdama į mane.

– Juk aš neturiu tau ko duoti, – atsakiau ir apsižvalgiau aplink – jos lova buvo iš dramblio kaulo ir juodmedžio, lapislazulio* akmens, grindys papuoštos turkiu, o kambaryje – daugybė auksinių taurių. – Ne, iš tiesų aš neturiu ką tau padovanoti, – pasakiau silpstančiais keliais ir ketinau nusigręžęs išeiti. Tačiau ji sulaikė mane.

– Man gaila tavęs, Sinuhe, – pasakė tyliai ir vėl vangiai pasirąžė. – Tu iš tiesų davei man tai, kas tavyje buvo dovanos verta, nors man vis tiek atrodo, kad toji vertė labai perdedama. Vis dėlto turi namą, drabužių, gydytojui reikalingų instrumentų. Tikriausiai nesi visiškas skurdžius.

Sudrebėjau nuo galvos iki kojų, bet pasakiau:

– Visa tai, jei tik nori, Nefernefernefere, – tavo. Visa tai tavo – jei šiandien su manimi pasilinksminsi. Žinoma, tai nėra labai vertinga, tačiau namas įrengtas gydytojui ir bet koks Gyvenimo rūmų mokinys, – jei jo tėvai turės išteklių, – sumokės už jį gerus pinigus.

– Taip manai? – paklausė ji atsukdama man nuogą nugarą, pažvelgė į save veidrodyje ir palytėjo pirštais juodas savo antakių linijas. – Tebūnie kaip nori. Taigi atvesk raštininką, kad jis užrašytų tai popieriuje ir perrašytų mano vardu viską, ką turi. Nors gyvenu viena, nesu kokia paniekos verta moteris ir privalau pasirūpinti savo ateitimi, jei paliktum mane, Sinuhe.

* Papuošalams naudotas mėlynas akmuo.

Žiūrėjau į jos nuogą nugarą, ir liežuvis mano burnoje tino, širdis ėmė taip audringai daužytis, kad skubiai išėjęs parvedžiau teisės mokytą raštininką, kuris per trumpą laiką surašė visus būtinus raštus ir išsiuntė juos į karaliaus saugyklą. Kai sugrįžau, Nefernefernefere buvo apsirengusi karališku linu, su raudonu lyg auksas peruku, jos kaklą, riešus bei kulkšnis puošė nuostabūs papuošalai, o priešais jos namų duris laukė dengti kilmingųjų neštuvai. Įteikiau jai teisės mokyto raštininko surašytą pažymą ir pasakiau:

– Viskas, ką turiu, dabar yra tavo, Nefernefernefere, viskas – tavo, net drabužiai, kuriais esu apsirengęs, tavo. Taigi valgykime, gerkime ir linksminkimės šiandien, nes apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino.

Ji paėmė raštą, abejingai uždarė jį savo ebenholto dėželėje ir tarė:

– Labai apgailestauju, Sinuhe, bet tik dabar pastebėjau, kad man prasidėjo mėnesinių negalia ir manęs negali paliesti, kaip norėtum. Todėl bus geriau, jei išeisi palikęs mane apsišvarinti, nes mano galva apsunkusi, man sopa strėnas. Gali sugrįžti kurią nors kitą dieną – tuomet gausi, ko nori.

Žiūrėjau į ją – mano krūtinė apmirė, negalėjau nė žodžio ištarti. Nekantriai treptelėjusi koja į grindis, ji tarė:

– Eik savo keliu, nes aš skubu.

Kai pamėginau ją paliesti, ji sudraudė:

– Nesubjaurok mano veido dažų.

Parėjau į savo namus ir sutvarkiau daiktus, paruošiau viską naujam šeimininkui. Vienaakis mano tarnas vaikščiodamas iš paskos purtė galvą, kol tai ėmė mane erzinti ir įsikarščiavęs sudraudžiau:

– Nevaikščiok paskui mane, nes ne aš tavo šeimininkas, o kitas. Jam atėjus būk paklusnus, nevok iš jo tiek kiek iš manęs, nes jo lazda gali būti kietesnė už manąją.

Tuomet jis nusilenkė priešais mane ligi žemės, didžiai liūdėdamas iškėlė rankas virš galvos ir graudžiai pravirkęs pasakė:

– Nevaryk manęs nuo savęs, mano pone, nes mano sena širdis į tave palinko ir supleišės iš širdgėlos, jeigu mane išvarysi. Visada buvau tau ištikimas, nors esi labai jaunas ir paprastas, o ką vogiau iš tavęs – vogiau rūpestingai tavo naudą ir kiek nuo tavęs galima vogti skaičiuodamas. Senomis kojomis per vidurdienio kaitrą aš bėgau gatvėmis skelbdamas tavo vardą ir gebėjimą gydyti, o kitų gydytojų tarnai daužė mane lazdomis ir mėtė į mane mėšlo gurvoliais.

Širdį man lyg druska graužė, burnoje jutau kartumą, žvelgdamas į jį, bet vis dėlto susigraudinau ir uždėjęs rankas jam ant pečių pasakiau:

– Kelkis, Kaptahai! – mat prekybos knygose jo vardas buvo Kaptahas, bet niekada nevadinau jo vardu, kad nepradėtų didžiuotis, tardamasis esąs man lygus. Todėl jį visada šaukdavau tik „vergu", „pusgalviu" arba „vagimi".

Išgirdęs savo vardą iš mano lūpų, jis dar graudžiau pravirko, palietė savo kakta mano rankas bei kojas, kėlė mano kojas sau ant galvos, kol užpykęs jį nuspyriau ir paliepiau keltis.

– Bliovimas nebepagelbės niekam, – pasakiau. – Bet tu privalai žinoti, kad tikrai ne iš neapykantos tave kitam perleidau, nes tavo tarnyste buvau patenkintas, nors dažnai kuo nors nepatenkintas begėdiškai reikšdavai savo jausmus, trankydamas duris ir tarškindamas indais. Nesikremtu dėl to, kad vogei iš manęs – tai vergo teisė. Taip buvo ir taip visada bus. Nors nenorėjau, bet buvau priverstas tave perleisti, nes kita ką atiduoti neturėjau. Atidaviau taip pat savo namą ir viską, ką turiu, ir net drabužiai, kuriais dėviu, jau ne mano. Todėl bliovimas priešais mane neduos jokios naudos.

Tuomet Kaptahas pakilo, pasikasė galvą ir tarė:

– Tai bloga diena. – Sunkiai mąstęs pridūrė: – Nors tu jaunas, Sinuhe, bet esi didis gydytojas ir visas pasaulis tau atsivers. Todėl bus geriausia, jei skubiai surinksiu visus brangesnius daiktus ir naktį, kai bus tamsu, pabėgsime ir pasislėpę kokiame nors laive, kurio vadas nėra skrupulingas, išplauksime žemyn upe. Abiejose valstybėse yra daugybė miestų, ir jei teisės tarnų ieškomas būsi atpažintas arba jei iš pabėgusių vergų sąrašo mane atpažins – galėsime iškeliauti į Raudonąsias žemes, kur tavęs nepažįsta niekas. Galime vykti taip pat į jūros salą, kur gaivus vynas ir moterys linksmos. Mitanijoje ir Babilone, kur upės teka priešinga kryptimi, Egipto gydymo menas labai vertinamas, todėl gali praturtėti, o aš tapsiu gerbiamo pono tarnu. Taigi paskubėk, pone, kad spėtume surinkti tavo daiktus, kol tamsa užslinks, – timptelėjo jis mane už rankovės.

– Kaptahai! Kaptahai! – pasakiau. – Netrukdyk man kvailomis kalbomis, nes mano širdis – niauri kaip mirtis, o mano kūnas jau nebe mano. Aš sukaustytas stipresnėmis už varines grandinėmis, nors jų nematai. Todėl negalėsiu pabėgti, nes kiekvieną minutę, praleistą ne Tėbuose, gyvenčiau lyg kaitrioje krosnyje.

Mano tarnas atsisėdo ant grindų, nes jo kojos buvo nusėtos skaudžiom nuospaudom, kurias kai kada man tekdavo gydyti. Jis tarė:

– Aišku, Amonas mus apleido ir aš tuo labai nesistebiu, nes retai jam aukoji. Tačiau aš sąžiningai aukodavau penktąją dalį to, ką iš tavęs pavogdavau, dėkodamas jam, kad gavau jauną ir paprastą šeimininką, tačiau mane jis taip pat apleido. Viens – ir viskas! Taigi privalome pakeisti dievą, aukoti kokiam nors kitam dievui, kuris galbūt nukreips nuo mūsų blogį ir vėl visa pakeis į gera.

– Neplepėk niekų, – pasakiau apgailestaudamas, kad pavadinau jį vardu, nes jis greitai nustojo varžytis. – Tavo kalba mano ausims kaip musės zyzimas – užmiršti, kad mes neturime ką aukoti, nes kitam priklauso viskas, kas mūsų.

– Tai vyras ar moteris? – pasmalsavo Kaptahas.

– Moteris, – atsakiau, nes nemaniau, jog privalau tai nuo jo slėpti. Tai išgirdęs jis vėl pratrūko raudoti ir raudamasis plaukus šaukti:

– Verčiau nebūčiau gimęs šiame pasaulyje! Verčiau motina mane būtų virkštele užsmaugusi! Nėra vergui kartesnio likimo nei tarnystė beširdei

moteriai, o beširdė turi būti ta, kuri taip tau padarė. Ji mane skaudamomis kojomis nuo ryto iki vakaro šokdins ir siuntinės, badys mane adatomis ir iki šauksmo ir verksmo daužys lazda mano seną nugarą. Taip atsitiks man, nors dėkojau Amonui ir dėkodamas aukojau jam, kai jis padarė mane jauno ir nepatyrusio šeimininko tarnu.

– Ji tikrai nėra beširdė, – pasakiau. Koks naivus buvau žmogus, jei apie Neferneferneferę troškau kalbėti net su savo vergu, nes neturėjau kito patikimo pašnekovo. – Nuoga savo lovoje ji gražesnė už mėnulį, jos kūnas nuo brangaus aliejaus glotnus, o jos akys žalios kaip Nilas per vasaros kaitrą. Esi laimingas ir pelnai pavydo, Kaptahai, gaudamas gyventi šalia jos ir kvėpuoti oru, kuriuo ji kvėpuoja.

Kaptahas ėmė dar labiau bliauti šaukdamas:

– Žinoma, ji parduos mane kaip nešiką arba išsiųs į akmens skaldyklą ir mano plaučiai užsikiš, kraujas sunksis iš panagių ir mirsiu purvynėje kaip apspardytas asilas.

Širdimi suvokiau, jog jis tikriausiai tiesą kalba, nes vargu ar Nefernefernenerės namuose atsirastų vietos ir duonos tokiam kaip jis. Iš mano akių taip pat ėmė tekėti ašaros, tačiau nežinau, ar verkiau dėl jo, ar dėl savęs. Tai išvydęs Kaptahas bemat nuščiuvo ir išsigandęs pažvelgė į mane. Tačiau apglėbiau galvą rankomis nekreipdamas dėmesio, kad mano vergas mato mane verkiantį. Kaptahas palietė ranka mano galvą ir graudžiai tarė:

– Visa tai dėl manęs, nes gerai nesaugojau savo pono. Tačiau nenumaniau, kad jis baltas ir švarus lyg nė karto neskalbtas drabužis. Kitaip viso to negaliu suprasti. Aišku, labai stebėdavausi, kad grįžęs naktį iš vyninės šeimininkas niekuomet manęs nesiunčia parvesti merginos. O moterys, kurias siųsdavau priešais tave apsinuoginti ir paskatinti tave su jomis pasilinksminti, išeidavo nepatenkintos, pravardžiuodamos mane žiurke ir sąšlavyno sparnuočiu. O buvo tarp jų pakankamai jaunų, net gražių moterų. Tačiau ši mano globa nuėjo perniek, ir aš, kvailys, širdyje džiūgavau manydamas, jog tikriausiai niekuomet neparvesi į namus žmonos, kuri, susibarusi su tavimi, daužys mano galvą ir lies ant mano kojų karštą vandenį. Aš kvailys, beprotis! Po pirmos kibirkšties nendrinė pastogė beregint pavirsta pelenais.

Ir dar jis pasakė:

– Kodėl, pone, dėl savo nepatyrimo neklausei mano patarimo, nes aš daug mačiau ir daug žinau, nors tu taip nemanai. Aš taip pat, – nors jau seniai, – gulėjau su moterimi ir tvirtinu, kad duona, alus ir prikimštas pilvas – geriau už gražiausios moters glėbį. Oi, mano pone, eidamas pas moterį, vyras privalo pasiimti lazdą – kitaip moteris užvaldys jį ir sukaustys grandinėmis, kurios lyg plonytis siūlelis įsirėš į kūną ir brūžuos širdį, kaip akmenėlis sandale brūžuoja koją. Prisiekiu Amonu, mano pone, jei naktimis būtum parsivedęs į namus merginų, būtume viso to išvengę. Visai perniek leidai laiką vyninėse ir viešuosiuose namuose, jei moteris tave vergu padarė.

Dar ilgai jis kalbėjo, kol jo kalba mano ausims tapo lyg musės zyzimas. Pagaliau nusiraminęs paruošė valgį, užpylė ant mano rankų vandens, tačiau negalėjau valgyti, nes mano kūną ugnimi degino ir vakarui užslinkus negalėjau galvoti nieko kita, tik apie vienintelį dalyką.

Kaptahas sočiai privalgė, iki dugno išgėrė ąsotį alaus, ėmė dainuoti liūdnas dainas, rovėsi plaukus, virtuvėje pelenais barstėsi galvą, kol užmigo. Tačiau aš negalėjau užmigti – toks neramus buvo mano kūnas. Todėl išėjau pasivaikščioti į tamsą – klaidžiojau aplink Bastės šventyklą ir mačiau priešais Neferneferneferės namus degančius deglus, iš dengtų neštuvų lipančius ir į jos namus žengiančius linksmus svečius. Tačiau neišdrįsau pas ją eiti, nes ji uždraudė. Todėl klaidžiojau aplink Bastės šventyklą, o mano mintys lyg nuodingos gyvatės gėlė kūną. Merginos timpčiojo mane už rankovės, juokėsi ir kuždėjo man tamsoje, kol pagaliau išsikankinęs, apimtas nevilties, nusekiau vieną iš jų. Jai paprašius dovanos, atidaviau paskutinius vario gabalėlius ir nusekiau iki Bastės šventyklos sienų, kur atsigulusi ant žemės ji atskleidė man savo drabužius ir savo glėbį. Tačiau net jei būčiau norėjęs, negalėjau jos paliesti, – žemė prie šventyklos sienų dvokė šlapimu, todėl mergina, eidama man iš paskos, spjaudė ir keikė mane.

Grįžau į namus kaip rimbu nuplaktas, o mano lova buvo lyg ugninė krosnis ir per miegus vaitojau. Rytą, prieš eidamas į Neferneferneferės namus, apsišvarinau, apsirengiau, išsitepiau veidą aliejumi, nes tariausi mirsiąs, jei negausiu jos pamatyti ir jos rankos paliesti. Kaptaho akys buvo raudonos nuo ašarų ir alaus, jis purtė pelenuotą galvą ir norėdamas mane sulaikyti puolė priešais mane ant žemės. Sušiurkštinęs širdį paspyriau jį koja, kad galėčiau praeiti, tačiau būtų buvę geriau, kad būčiau nepraėjęs.

KETVIRTOJI KNYGA

Nefernefernefere

1

Dar ankstų rytą nuėjau į Nefernefernefėrės namus, tačiau ji tebemiegojo; jos tarnai taip pat miegojo, ir kai prižadinau, jie keikdami šliūkštelėjo man ant galvos nuoplovų. Lyg elgeta stovėjau prie vartų, kol išgirdęs name bildesį ir balsus vėl pasiprašiau į vidų.

Nefernefernefere ilsėjosi lovoje, o jos veidas buvo sukritęs, išblyškęs, vynas buvo sudrumstęs jos akių žalumą.

– Įsipykai man, Sinuhe, – tarė ji. – Išties labai įsipykai. Ko nori?

– Trokštu su tavimi gerti, valgyti ir linksmintis, – atsakiau liūdesio kupina širdimi, – nes pažadėjai.

– Tai buvo vakar, o šiandien – kita diena, – tarė ji, o vergė nurengė susilamdžiusį jos drabužį, aliejumi ištepė ir įtrynė jos kūną. Paskui ji pažvelgė į save veidrodyje, išsidažė veidą, užsidėjo ant galvos peruką ir pasipuošė galvą seno aukso papuošalu su perlais bei brangakmeniais.

– Dailus mano papuošalas, – pasakė ji. – Nors pailsau, – kaulai nuvargę, lyg visą naktį grūmusis, – jis, be abejo, savosios kainos vertas. – Ji nusižiovavo ir gaivindamasi gurkštelėjo vyno iš taurės. Man ji taip pat pasiūlė vyno, tačiau įsistebeilijus į ją vynas man nebuvo gardus.

– Tai pamelavai man vakar, – tariau, – jokia negalia tau nekliudė su manimi linksmintis. Bet tuščiai kalbu – juk mano širdis tai žinojo dar vakar.

– Suklydau, – atsakė ji. – Bet iš tiesų jau buvo laikas. Dėl to labai sielojuosi, nes gali būti, jog apvaisinai mane, Sinuhe, kai buvai labai aistrus ir tavo glėby nusilpau. – Tačiau tai sakydama ji šypsojo ir erzinamai žvelgė į mane – žinojau, jog ji tik šaiposi.

– Turbūt tavo papuošalas atrastas Sirijos karalių kape, – tariau. – Pamenu tave vakar tai pasakojus.

– Ak, – tyliai aiktelėjo ji. – Iš tiesų mano papuošalas atrastas sirų pirklio lovos galvūgalyje, tačiau dėl to nesijaudink – jis buvo storapilvis, riebus kaip kiaulė ir dvokė svogūnais. Gavusi ko troškau, daugiau su juo susitikti neketinu.

Ji nusiėmė nuo galvos peruką, papuošalą ir, abejingai numetusi ant grindų šalia lovos, išsitiesė joje. Man matant ji atidengė glotnų ir dailų viršugalvį ir, pakišusi po galva ranką, išsitiesė visu ūgiu.

– Aš nusilpusi ir pavargusi, Sinuhe, – tarė ji. – Negerai, kad matai mane pavargusią, nepajėgiančią tau paprieštarauti. Privalai prisiminti – nors gyvenu viena, tikrai nesu kokia paniekos verta moteris ir turiu saugoti savo garbę.

– Gerai žinai, jog jau nebeturiu tau jokios dovanos – paėmei viską, ką turėjau, – atsakiau ir priglaudęs galvą prie lovos krašto pajutau jos aliejaus ir odos kvapą. Ji palietė mano plaukus, tačiau tuoj pat atitraukusi ranką nusiviepė ir gulėdama papurtė galvą.

– Vyrai klastingi ir gudrūs, – tarė ji. – Tu man taip pat meluoji, tačiau nieko negaliu padaryti, nes man patinki, Sinuhe, – aš bejėgė. Kartą sakei, jog mano glėbys degina karščiau nei ugnis, tačiau tai tikras pramanas. Mano glėbį gali išmėginti – tau jis bus vėsus ir palaimingas. Rankomis taip pat gali mano krūtis glamonėti, nes jos pavargusios ir išsiilgusios glamonių.

Tačiau kai panorau su ja pasilinksminti, atstūmusi mane ji atsisėdo lovoje ir nirčiai pasakė:

– Nors esu silpna ir vieniša, neleisiu klastingam vyrui manęs paliesti. Juk nuslėpei nuo manęs, kad tavo tėvas Senmutis neturtingųjų uosto dalyje turi namą. Namas nedaug vertas, tačiau žemė, ant kurios jis pastatytas, yra netoli prieplaukos, o kambarių baldus pardavus turguje turbūt irgi galima ką nors gauti. Galbūt šiandien galėsiu su tavimi valgyti, gerti ir linksmintis, jei perrašysi tą turtą man, nes apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino, o aš privalau saugoti savo garbę.

– Mano tėvo nuosavybė – ne mano nuosavybė, – atsakiau pašiurpęs. – Negali reikalauti iš manęs to, kas ne mano, Nefernefernefere.

Tačiau ji nulenkė galvą ir pažvelgė į mane žaliomis akimis, o jos veidas buvo blyškus ir sumenkęs, kai ištarė:

– Tavo tėvo nuosavybė – teisėtas tavo paveldas, Sinuhe, tai gerai žinai, nes tavo tėvai neturi dukters, turinčios greta sūnaus išskirtinę paveldėjimo teisę – tu vienintelis jų sūnus. Nuo manęs taip pat nuslėpei, kad tavo tėvas aklas ir perdavė tau savo antspaudą bei teisę prižiūrėti jo turtą ir rūpintis juo lyg savu.

Tai buvo tiesa, nes nusilpus regėjimui mano tėvas Senmutis perdavė man savo antspaudą, prašydamas rūpintis turtu ir daiktais jo naudos žiūrint, nes pats savo vardo pasirašyti jau neįžiūrėjo. Su Kipa jis dažnai kalbėdavo apie tai, jog reikėtų namą už gerą kainą parduoti ir nusipirkus užmiestyje nedidelį namelį gyventi ten, kol nukaks į kapą ir leisis amžinojo gyvenimo kelionėn.

Negalėjau nė žodžio pratarti – begalinis siaubas užliejo širdį pagalvojus, jog apgausiu manimi tikėjusius tėvą ir motiną. Tačiau primerkusi akis Nefernefernefere tarė:

– Apglėbk rankomis mano galvą, paliesk lūpomis mano krūtinę – tu turi tai, kas mane silpnina, Sinuhe. Todėl visai nežiūriu savo naudos dėl tavęs ir visą šią dieną su tavimi linksminsiuosi, jei perduosi man savo tėvo turtą, nors jis visai nedaug vertas.

Apglėbiau jos galvą – mano rankose ji buvo glotni, mažutė ir mane apėmė neapsakomas susijaudinimas.

– Tebūnie kaip nori, – pasakiau girdėdamas palūžtantį savo paties balsą. Tačiau kai panorau ją paliesti, ji pasakė:

– Labai greitai namai, kuriuose esi, bus tavo, tačiau iš pradžių parvesk teisės mokytą raštininką, kad šis pagal įstatymą surašytų visus reikalingus raštus, nes vyrų pažadais netikiu – jie labai klastingi, o aš privalau rūpintis savo garbe.

Išėjau parvesti teisės mokyto raštininko, tačiau kiekvienas žingsnis tolstant nuo Neferneferneferės man buvo kančia. Todėl skubinau suradęs raštininką, užantspaudavau raštus tėvo antspaudu ir jo vardu pasirašiau, kad raštininkas tą pačią dieną nusiųstų raštus saugoti į karaliaus archyvą. Bet jau nebeturėjau nei sidabro, nei vario raštininkui sumokėti už darbą, jis buvo nepatenkintas, bet sutiko laukti atlygio, kol turtas bus parduotas, – tatai raštuose taip pat buvo surašyta.

Tačiau man sugrįžus tarnai pasakė, jog Neferneferneferė miega ir aš turiu iki vėlaus vakaro laukti, kol ji pabus. Pagaliau pabudusi ji priėmė mane – atidaviau jai raštininko pažymą, o ji abejingai uždarė ją į juodą savo dėžutę.

– Tu labai užsispyręs, Sinuhe, – tarė ji, – bet aš garbinga moteris ir pažado laikausi. Taigi imk, ko atėjęs.

Ji atsigulė į lovą ir atvėrė man savo glėbį, tačiau su manimi visai nesilinksmino – tik nusukusi galvą žiūrėjo į savo atvaizdą veidrodyje ir ranka tramdė žiovulį, todėl džiugesys, kurio geidžiau, buvo man lyg pelenai. Kai pakilau, ji tarė:

– Gavai ko troškai, Sinuhe, – dabar palik mane ramybėje, nes man labai nusibodai! Jokio džiugesio iš tavęs, nes esi nerangus ir karštas, o tavo rankos mane skaudina. Nenoriu vardyti dėl tavęs patiriamų skausmų, nes geriau nesugebi, todėl pagaliau palik mane ramybėje. Galėsi sugrįžti kurią kitą dieną, nors tau manęs turbūt jau gana.

Buvau kaip tuščiai iščiulptas kiaušinio lukštas, todėl svirduliuodamas sugrįžau į savo namus. Troškau užsidaryti ramiame tamsiame kambaryje ir užsidengęs rankomis galvą išvaitoti širdies liūdesį ir nusivylimą, tačiau prieangyje sėdėjo svečias suraitytu plaukų peruku ir margu sirišku drabužiu. Jis išdidžiai mane pasveikino ir paprašė mano, kaip gydytojo, patarimo.

– Jau nebepriimu ligonių, – pasakiau, – nes namas ne mano.

– Mano kojos nusėtos skausmingomis nuospaudomis, – pasakė jis įpainiodamas į kalbą siriškų žodžių. – Išmintingasis tavo vergas Kaptahas pasiūlė man tave kaip sumanų nuospaudų šalintoją. Taigi išvaduok mane nuo kankynės ir tikrai nepasigailėsi.

Jis taip užsispyrė, jog galiausiai nusivedžiau jį į darbo kambarį ir šūktelėjau Kaptahui, kad atneštų man karšto vandens apsiprausti. Tačiau Kaptaho nebuvo, bet vos apžiūrėjęs siro kojas, pažinau Kaptaho nuospaudas. Nusiėmęs nuo galvos peruką, Kaptahas atidengė veidą ir garsiai nusikvatojo.

– Kokie čia juokai? – sušukau ir taip trinktelėjau jam lazda, kad juokas staiga virto žliumbimu. Tačiau man numetus lazdą jis tarė:

– Kadangi jau nebesu tavo, o kito vergas – galiu be rūpesčio pasakyti, jog ketinau sprukti, todėl tyriau, ar šituo apdaru mane pažintum.

Priminiau jam bausmes, gresiančias pabėgusiems vergams, ir pasakiau, jog jis, be abejonės, kartą bus sugautas – iš ko jis pramis. Tačiau jis tarė:

– Išgėręs daugybę alaus, naktį regėjau sapną. Sapne tu, mano pone, gulėjai kaitrioje krosnyje, tačiau aš atėjęs ištariau tau rūsčius žodžius ir paėmęs tave už sprando įmečiau į srautingą vandenį, nusinešusį mane drauge su tavimi. Nuėjęs į turgų paklausiau sapnų aiškintojo, ką mano sapnas reiškia, ir jis atsakė, jog mano ponas pavojuje, kad aš už įžūlumą patirsiu daugybę lazdos smūgių, kad mano šeimininko laukia ilga kelionė. Šis sapnas pildosi, nes, mano pone, iš tavo veido matyti, kad esi dideliame pavojuje, o lazdos smūgius jau patyriau, todėl sapno pabaiga taip pat išsipildys. O kad manęs nepažintų, įsigijau šį drabužį, nes iš tiesų ketinu lydėti tave kelionėje.

– Mane jaudina tavo ištikimybė, Kaptahai, – pasakiau stengdamasis būti kandus. – Iš tiesų gali būti, jog manęs laukia ilga kelionė, tačiau jei taip yra – ta kelionė mane nuves į Mirties rūmus, o tokioje kelionėje vargu ar norėtum mane lydėti.

– Apie rytojų niekas nežino, – įžūliai atsakė Kaptahas. – Esi dar jaunas ir žalias kaip veršis, vedeklės švariai nenulaižytas, mano šeimininke. Todėl nedrįstu vieno tavęs išleisti sunkion kelionėn į Mirties rūmus ir Vakarų šalį. Tikriausiai lydėsiu tave, jei taip atsitiks, kad pagelbėčiau tavame išmėginime, nes, nepaisant visos tavo beprotystės, mano širdis prie tavęs prisirišusi, juolab kad aš niekada neturėjau sūnaus, nors tikriausiai pradėjau daugybę vaikų. Man jų niekada neteko matyti, todėl noriu tikėti, jog esi mano sūnus. Tai sakau tikrai ne tave paniekindamas, bet išreikšdamas tau savuosius jausmus.

Jo įžūlumas buvo beribis, bet jau nebegalėjau lazda mušti, nes jis nebuvo mano vergas. Užsidariau savo kambaryje, užsidengiau drabužiu galvą ir ligi ryto miegojau kaip užmuštas, – labai didelė gėda ir atgaila veikia kaip nuskausminamieji vaistai. Tačiau pabudęs ryte pirmiausia prisiminiau Nefernefernefėrės akis, kūną, laikiau savo rankose jos glotnią galvą, jutau jos krūtinę po savąja. Kodėl tai jaučiau, negaliu pasakyti – gal iš tiesų ji buvo mane užkerėjusi būdu, kurio nežinojau, nors kerais nelabai tikiu. Tik prisimenu, kad apsišvarinau, apsirengiau, išsitepiau veidą aliejumi ir išėjau pas ją.

2

Nefernefernefėrė mane priėmė savo sode prie Lotosų tvenkinio. Jos akys buvo giedros, džiugios, žalesnės už Nilo vandenį. Mane pamačiusi ji šūktelėjo:

– Ak, Sinuhe! Vis dėlto sugrįžai pas mane. Turbūt dar nesu sena ir bjauri, nes tau manęs negana. Ko iš manęs nori?

Žvelgiau į ją, kaip alkio kankinamas žvelgia į duoną, o ji nuliūdusi nulenkė galvą ir tarė:

– Sinuhe, Sinuhe, tikriausiai jau nebenori su manimi linksmintis. Žinoma, gyvenu viena, bet vis dėlto nesu paniekos verta moteris ir privalau saugoti savo garbę.

– Vakar perdaviau tau visą savo tėvo turtą, – pasakiau. – Dabar jis skurdžius, nors anksčiau buvo gerbiamas gydytojas, ir galbūt jam aklam vienatvėje teks elgetauti, o mano motina taps skalbėja.

– Vakardiena buvo vakardiena, o šiandien yra šiandien, – atsakė Nefernefernefere ir primerkusi akis pažvelgė į mane. – Tačiau nesu reikli – mielai leisiu tau atsisėsti šalia, net mano ranką galėsi palaikyti, jei norėsi. Mat šiandien mano širdis džiaugiasi ir trokštu nors su tavimi savo širdies džiaugsmu pasidalinti, bet kitokiu būdu su tavimi linksmintis neišdrįsiu.

Valiūkiškai pažvelgusi į mane, ji nusišypsojo ir švelniai paglostė savo krūtinę.

– Net neklausi, kodėl mano širdis džiaugiasi, – papriekaištavo ji. – Bet galiu tau papasakoti. Taigi žinok, jog į miestą iš žemumos atvyko kilmingas vyras, turįs beveik šimto debenų svorio aukso indą, ant kurio šonų nupiešti visokie gražūs ir įdomūs paveikslėliai. Tiesa, jis senas ir toks sulysęs, kad jo kaulai tikriausiai subadys man šonus, bet vis tiek manau, jog rytoj tas aukso indas papuoš mano namus. Mat tikrai nesu kokia nors paniekos verta moteris ir privalau griežtai žiūrėti savo garbės.

Ji tylėdama giliai dūsavo ir svajingai žvalgėsi į lotosus ir sodo gėles. Paskui lėtai nusirengė drabužius ir nusileido į tvenkinį. Iš vandens tarp lotosų pasirodė jos galva – ji buvo gražesnė už lotosus. Plūduriuodama priešais mane vandenyje, ji susikėlė rankas už galvos ir tarė:

– Šiandien tu labai nešnekus, Sinuhe. Ar tik netyčia tavęs nenuliūdinau? Jei tik galiu atitaisyti savo klaidą – mielai tą padarysiu.

Tuomet jau nebeištvėriau nepasakęs:

– Gerai žinai, ko noriu, Nefernefernefere.

– Tavo veidas paraudęs ir visos smilkinių gyslos tvinksi, Sinuhe, – tarė ji. – Galbūt pagerėtų, jei nusirengęs drabužius ateitum su manimi atsigaivinti, nes šiandien iš tiesų karšta. Čia niekas mūsų nematys, todėl nedvejok.

Nusirengiau drabužius, nusileidau pas ją į vandenį – vandenyje jos šonas palietė manąjį. Tačiau kai ketinau ją paliesti, juokdamasi ir taškydama vandenį man į akis paspruko.

– Gerai žinau, ko nori, Sinuhe, – pasakė ji, – nors esu per daug drovi, kad į tave pažvelgčiau. Bet iš pradžių privalai padovanoti man dovaną, nes gerai žinai, kad nesu kokia paniekos verta moteris.

Susijaudinęs sušukau jai:

– Tu nesuprantama, Nefernefernefere, nes gerai žinai, kad viską iš manęs atėmei. Jau gėdijuosi pats savęs ir niekada nebeišdrįsiu su tėvais susitikti. Tačiau tebesu gydytojas, o mano vardas įrašytas į Gyvenimo knygą. Galbūt dar kada nors užsidirbsiu tiek, kad įstengsiu tau padovanoti tavęs

vertą dovaną, tačiau dabar pasigailėk manęs, nes net vandenyje mano kūnas kaip ugnyje, o žvelgdamas į tave iki kraujo susikandžiojau ranką.

Ji nusileido į vandenį ir lengvai plūduriuojant jos krūtys lyg rausvi žiedai iškilo iš vandens.

– Gydytojas savo amatą lavina rankomis ir akimis, ar netiesa, Sinuhe? – paklausė ji. – Be rankų ir akių vargu ar bebūtum gydytoju, nors tavo vardas tūkstantį kartų būtų įrašytas Gyvenimo rūmų knygon. Galbūt valgyčiau, gerčiau ir linksminčiausi su tavimi, jei leistum išdūrus akis ir nupjovus rankas kaip pergalės ženklą pasikabinti ant kambario durų staktos, kad mano svečiai mane gerbtų ir prisimintų, jog nesu kokia paniekos verta moteris. – Žvelgdama į mane iš po žaliai nudažytų vokų, ji abejingai tęsė: – Ne, vargu ar šito norėčiau, nes su tavo akimis neturėčiau ką veikti, o tavo rankos pradėtų dvokti masindamos muses į mano kambarį. Iš tiesų nesugalvosime, ką galėtum man padovanoti, – o tu vilioji mane, Sinuhe, ir aš nesivaldau matydama tave nuogą tvenkinyje. Išties esi nerangus ir nepatyręs, tačiau manausi galinti per dieną tave išmokyti daug, ko tu nežinai, nes moku daugybę vyrams malonių bei moterims smagumo teikiančių būdų. Pagalvok apie tai, Sinuhe.

Tačiau man siekiant ją sugauti, ji greitai išlipo iš tvenkinio ir atsistojusi medžio šešėlyje ėmė kratyti nuo rankų vandenį.

– Aš tik silpna moteris, o vyrai klastingi ir gudrūs, – tarė ji. – Taigi ir tu, Sinuhe, man vis meluoji. Mano širdis liūsta, kai apie tai pagalvoju, akyse ima tvenktis ašaros, ne, tau tikrai manęs gana. Kitaip tikriausiai nuo manęs neslėptum, jog tavo tėvai Mirusiųjų mieste įsirengė gražų kapą ir atidavė į šventyklą saugoti būtinus išteklius, kad jų kūnai būtų išsaugoti mirties pergalėjimui ir gautų privalius reikmenis kelionei į Vakarų šalį.

Tai išgirdęs persidrėskiau nagais krūtinę, net kraujas pasruvo, ir sušukau:

– Tu iš tiesų vardu Tabubujė – dabar tuo tikiu!

Tačiau ji liūdnai pratarė:

– Tau nederėtų manęs kaltinti, kad nenoriu tapti paniekos verta moterimi. Aš juk nekviečiau tavęs ateiti, pats atėjai. Bet tebūnie. Dabar žinau, kad visai manęs nemyli ir atėjai tik manęs pajuokti.

Ašaros ėmė riedėti skruostais, dusau iš širdgėlos, tačiau priėjau prie jos, o ji švelniai prigludo kūnu prie manojo.

– Vien mintis nuodėminga ir nedora, – pasakiau. – Kaip galiu iš savo tėvų atimti amžinąjį gyvenimą ir leisti jų kūnams tuštumoje išsisklaidyti, kaip išsisklaido vergų ir neturtėlių bei išmestų į upę nusikaltėlių kūnai. Šito tikrai negali manęs prašyti.

Tačiau ji nuoga suklupo priešais mane ir tarė:

– Perduok man savo tėvų kapą – tuomet šnibždėsiu tau į ausį „broli mano“, mano glėbys šildys tave palaiminga ugnimi, išmokysiu tave tūkstančio tau nežinomų ir vyrams patinkamų dalykų.

Daugiau nepajėgiau valdytis, tik pravirkau ir ištariau:

– Tebūnie taip, kaip nori, ir tebūnie tavo vardas per amžius prakeiktas, bet tau paprieštarauti negaliu – tokiais stipriais kerais mane užkerėjai.

Tačiau ji pasakė:

– Net nekalbėk man girdint apie kerus, nes tai labai žeidžia mano sielą – juk nesu kokia paniekos verta moteris, gyvenu savo namuose ir rūpinuosi savo garbe. Bet tu esi blogai nusiteikęs, niūrus, todėl nusiųsiu savo tarną parvesti teisės mokyto raštininko, o tuo metu valgysime ir gersime vyną, kad mūsų širdys pradžiugtų ir pasilinksmintume, kai raštai bus surašyti. – Ji džiugiai nusikvatojo ir nubėgo į namus.

Apsirengiau ir nusekiau paskui ją – tarnai užpylė man ant rankų vandens ir nusilenkė priešais mane, nuleisdami rankas prie kelių. Tačiau už nugaros jie juokėsi ir pašiepė mane – gerai tą girdėjau, tačiau buvau išdidus, lyg pašaipios jų kalbos mano ausims būtų buvusios tik musės zyzimas. Staiga, Nefernefernefere nusileidus žemyn, jie nutilo. Mudu valgėme ir gėrėme – buvo penkių rūšių mėsos ir dvylikos rūšių pyragėlių, gėrėme greitai į galvą mušantį maišytą vyną. Atėjo teisės mokytas raštininkas ir surašė visus reikiamus raštus – perdaviau Nefernefernefere savo tėvų kapą Mirusiųjų mieste su visais reikmenimis ir atsargomis, buvusiomis šventykloje – taigi jie prarado amžinąjį gyvenimą ir galimybę rengtis kelionei į Vakarų šalį. Užantspaudavau raštus savo tėvo antspaudu, pasirašiau jo vardu, o raštininkas dar tą pačią dieną nunešė juos į karališkąją saugyklą, – taip jie įgijo įstatymo galią. Nefernefernefere raštininkas įteikė pažymą ir ši, abejingai uždariusi ją savo juodoje dėžėlėje, sumokėjo raštininkui už rūpestį tiek, kad jis išėjo lankstydamasis ir nuleidęs ranką prie kelių.

Jam išėjus tariau:

– Nuo šios akimirkos būsiu prakeiktas bei paniekintas ir žmonių, ir dievų, Nefernefernefere. Dabar patvirtink, jog mano poelgis tokios kainos vertas.

Tačiau nusišypsojusi ji atsakė:

– Gerk vyną, broli mano, kad tavo širdis pradžiugtų.

Kai siekiau ją paliesti, ji manęs išsilenkė ir iš ąsočio pripylė man taurę vyno. Po kurio laiko pažvelgusi į saulę ji tarė:

– Žiūrėk, diena jau baigiasi – greitai vakaras. Ko dar nori, Sinuhe?

– Gerai žinai, ko noriu, – atsakiau.

Tačiau ji paklausė:

– Tikriausiai žinai, Sinuhe, koks šulinys giliausias ir kokia duobė bedugnė. Todėl privalau suspėti apsirengti ir išsidažyti veidą, nes viena aukso taurė laukia, kad rytoj papuoštų mano namus. – Kai siekiau ją sugauti, ji manęs išsilenkė ir spigiai nusijuokusi suriko taip garsiai, kad tarnai įpuolė į kambarį.

O tarnams ji pasakė:

– Iš kur mano namuose tas nepakenčiamas skurdžius? Vos jį pamatę, meskite lauk ir daugiau niekada neįleiskite, o jei jis priešinsis – duokite jam lazdų.

Nusilpusį nuo vyno ir niršulio tarnai išmetė mane lauk, o man pradėjus akmeniu daužyti uždarytus vartus, vėl ėmė mušti mane lazdomis. Klykiau ir šaukiau taip, kad aplink ėmė rinktis žmonės, o tarnai jiems sakė:

– Šitas girtas žmogus įžeidė mūsų šeimininkę, kuri gyvena savo namuose ir tikrai nėra paniekos verta moteris.

Jie mušė mane lazdomis, kol netekau sąmonės, ir paliko gulėti gatvėje – kad žmonės spjaudytų ant mano galvos ir šunys piltų vandenį ant mano drabužių.

Tačiau atitokęs ir suvokęs savąjį skurdą, pakilti nebenorėjau, todėl nejudėdamas likau gulėti iki ryto. Tamsa mane pridengė ir man atrodė, jog jau niekada nė vienam žmogui nebegalėsiu parodyti savo veido. Sosto paveldėtojas davė man vardą „Jis, Vienišasis" ir iš tiesų tąnakt buvau vienišiausias pasaulyje. Tačiau prašvitus, žmonėms vėl pradėjus vaikščioti gatvėmis, prekijams priešais savo krautuvėles kraunant prekes, jaučiams pradėjus traukti vežimus, pakilau, iškeliavau už miesto ir tris dienas, tris naktis nevalgęs ir negėręs slapsčiausi meldyne. Mano kūnas ir širdis buvo viena žaizda, ir jei kas nors mane tuomet būtų užkalbinęs, būčiau suklikęs ir rėkęs bijodamas išeiti iš proto.

3

Trečią dieną nusiprausiau veidą, kojas, nuskalavau nuo drabužių išdžiūvusį kraują ir sugrįžęs į miestą nuėjau į savo namus. Tačiau namas jau buvo nebe mano, o ant vartų buvo kito gydytojo ženklas. Pašaukiau Kaptahą – jis atbėgo ir pamatęs mane apsiverkė iš džiaugsmo ir rankomis apsivijo kelius.

– Mano pone, – tarė jis, – kad ir kas man įsakinėtų, širdyje tebesi mano šeimininkas. Čion atėjo jaunas vyras, kuris tariasi esąs didis gydytojas – jis matuojasi tavo drabužius ir kvatoja iš džiaugsmo. Atėjusi į virtuvę jo motina jau šliūkštelėjo ant mano kojų karšto vandens, pavadindama mane žiurke ir mėšlina muse. Tačiau tavo ligoniai tavęs ilgisi sakydami, jog ano ranka ne tokia lengva kaip tavoji, kad jo vaistymas teikia pernelyg daug skausmų, juolab kad anas jų negalių nepažįsta taip gerai kaip tu.

Jis ilgai malė liežuviu, o jo vienintelė paraudusi akis, kai žvelgė į mane, buvo kupina baimės, todėl neištvėręs pasakiau:

– Papasakok man viską, Kaptahai. Širdis mano krūtinėje jau virto akmeniu, todėl niekas manęs nebeskaudina.

Tuomet jis, išreikšdamas didį liūdesį, pakėlė rankas ir tarė:

– Atiduočiau vienintelę akį, kad apsaugočiau tave nuo šio liūdesio. Tačiau ši diena bloga diena – gerai, kad atėjai. Taigi žinok, mirė tavo tėvai.

– Mano tėvas Senmutis ir mano motina Kipa, – pratariau ir pagal paprotį pakėliau rankas, o širdis mano krūtinėje suspurdėjo.

– Vakar liepę jiems išsikelti, šįryt teisės tarnai įsilaužė į jų namus, – pasakojo Kaptahas, – tačiau jie gulėjo lovoje ir jau nebekvėpavo. Todėl turi per šią dieną išgabenti jų kūnus į Mirties rūmus, nes rytoj, naujojo šeimininko liepimu, namas bus išdraskytas.

– Ar mano tėvai žinojo, kodėl taip atsitiko? – paklausiau negalėdamas į savo vergą pakelti akių.

– Tavo tėvas Senmutis tavęs ieškojo, – atsakė Kaptahas. – Tavo motina jį atvedė, nes jis jau nematė kelio, jie abu buvo seni, paliegę ir eidami kretėjo. Bet nežinojau, kur buvai. Tuomet tavo tėvas pasakė, kad gal taip geriau. Jis taip pat papasakojo, jog teisės tarnai jį išvarė iš savo namų, užantspaudavo jo dėželę ir visus daiktus, todėl jie jau nebeturėjo nieko kita – tik drabužius, kuriais buvo apsirengę. Kai jis teisės tarnų paklausė, kodėl taip atsitiko, šie juokdamiesi atsakė, jog jo sūnus Sinuhė, norėdamas gauti nedorai moteriai aukso, pardavė ir namą, ir daiktus, ir savo tėvų kapą. Ilgai svyravęs tavo tėvas paprašė manęs vario, kad galėtų kokiam raštininkui padiktuoti tau laišką. Tačiau tavo tėvo namuose jau buvo naujasis žmogus ir kaip tik tuomet jo motina, atėjusi manęs kviesti, ėmė mušti mane lazda, kam plepėdamas su skurdžiais leidžiu laiką. Turbūt tiki mano žodžiais, jog būčiau davęs tavo tėvui vario, – nors dar nespėjau prisivogti iš naujojo šeimininko, – turiu susitaupęs iš tavęs ir ankstesniojo šeimininko pavogto vario ir net sidabro. Tačiau sugrįžęs į gatvę tavo tėvų neberadau, o naujojo mano pono motina sutūrėjo mane lekiantį paskui juos ir, kad nepabėgčiau, uždarė nakčiai į kepimo duburį.

– Tai mano tėvas nepaliko man nė vieno žodžio? – paklausiau.

Ir Kaptahas atsakė:

– Mano pone, tavo tėvas nepaliko tau nė vieno žodžio.

Širdis mano krūtinėje virto akmeniu ir jau nebespurdėjo, o mano mintys tapo vaiskios ir ramios lyg paukščiai šaltyje. Kurį laiką pagalvojęs pasakiau Kaptahui:

– Atiduok man visą savo auksą ir sidabrą. Duok man tuoj pat ir galbūt Amonas ar koks kitas dievas, – jei aš nesugebėsiu, – tau už tavo darbą atlygins, nes privalau nugabenti savo tėvus į Mirties rūmus, bet neturiu kuo sumokėti už jų kūnų išsaugojimą.

Kaptahas ėmė verkti ir verkšlendamas daugybę kartų pakėlė rankas, kad išreikštų didį liūdesį, bet pagaliau pasuko į mano sodo nuošalį, o eidamas gręžiojosi atgal, lyg šuo, tipenantis parsinešti žemėj užkasto kaulo. Sodo pakraštyje jis apvertė akmenį ir ištraukė skarmalą su užrištu variu ir sidabru, – jų nebuvo nė dviejų debenų, – nors tai buvo viso vergo gyvenimo santaupos. Bet visa tai, – nors verkdamas ir reikšdamas gilų liūdesį, – Kaptahas atidavė man, tebūnie jis per amžius palaimintas ir teišlieka jo kūnas amžinai.

Tiesa, aš turėjau draugų – ir Ptahoras, ir Horemhebas tikriausiai būtų paskolinę man aukso, netgi Totmesas galėjo man pagelbėti, – tačiau buvau

jaunas ir galvojau, jog apie mano gėdą jau žino visi, todėl verčiau būčiau miręs, nei drįsęs savo draugams į veidus pažvelgti. Už mano darbus prakeikė mane žmonės ir dievai, tačiau Kaptahui nespėjau net padėkoti, nes tuo pat metu priebutyje pasirodžiusi naujojo šeimininko motina piktai sušuko vergui – jos veidas buvo lyg krokodilo, o rankoje ji laikė lazdą. Todėl Kaptahas mane palikęs nuskubėjo ir ant priebučio pakopos – dar lazdai jo nepalietus – ėmė rėkti. Tačiau tąkart jis neapsimetinėjo – graudžiai verkė savojo vario ir savo sidabro.

Nuskubėjau į tėvo namus – jų durys buvo išlaužtos, o daiktus teisės tarnai buvo užantspaudavę. Kieme stoviniavo kaimynai – liūdesio ženklan jie kilstelėjo rankas, tačiau nė vienas nepratarė man nė žodžio, tik pasibaisėję traukėsi man iš kelio. Tačiau kambaryje, savo lovoje, gulėjo Senmutis ir Kipa, ir jų skruostai buvo rausvi lyg gyvų, o ant grindų teberuseno žarijų indas – sandariai uždarę duris ir langų angas, jie užmigo smalkiame kambaryje. Nepaisydamas teisės tarnų antspaudų, suvyniojau jų kūnus į apklotą ir susiradau asilų varovą, kuris sutiko pergabenti kūnus. Drauge sukrovę ant asilo mano tėvo ir motinos kūnus, nugabenome į Mirties rūmus. Tačiau Mirties rūmuose jų nepriėmė, nes net pigiausiam kūno išsaugojimui neturėjau pakankamai sidabro. Tuomet pasakiau kūnų prausėjams:

– Esu Sinuhė, Senmučio sūnus, mano vardas įrašytas į Gyvenimo knygą, bet rūstus likimas mane išbandė ir nebeturiu pakankamai sidabro sumokėti už savo tėvų palaidojimą. Todėl meldžiu jus, – dėl Amono ir visų Egipto dievų, – išsaugokite mano tėvų kūnus pergalėti mirtį, – visą kūnų paruošimo metą tarnausiu jums visu išmoningumu.

Jie keikė mano užsispyrimą ir koneveikė mane, tačiau galiausiai maro sužalotas vyresnysis prausėjas priėmė iš manęs Kaptaho varį ir sidabrą ir, užkabinęs už kaklo kabliu mano tėvą, sviedė į didelį skurdžių baseiną. Kabliu jis taip pat užkabino mano motiną ir sviedė ją į tą patį baseiną. Buvo trisdešimt baseinų ir kasdien vieną jų užpildydavo, o vieną ištuštindavo, – taigi trisdešimt dienų ir naktų mirties pergalėjimui ruošiami vargšų kūnai ilsėdavosi druskoje ir šarme, – daugiau nieko kita jų išsaugojimui nedarydavo, nors tuomet apie tai dar nežinojau.

Dar privalėjau sugrįžti į savo tėvo namus ir parnešti apklotą su teisės tarnų antspaudu. Kandžiai nusijuokęs vyresnysis prausėjas pasakė:

– Sugrįžk iki ryto, nes jei iki ryto negrįši mums tarnauti, ištrauksime iš baseino tavo tėvų kūnus ir numesime juos šunims suėsti. – Šitaip jam tarus suvokiau, jog jis netikėjo mane esant teisėtu gydytoju ir įtarė mane meluojant.

Sugrįžau į savo tėvo namus, o širdis krūtinėje buvo lyg akmuo, – nors suskeldėjusios molinės plytos sienose man šaukė. Man šaukė kiekviena plyta, ir senas sikomoras man šaukė, ir mano vaikystės tvenkinys man šaukė. Todėl padėjęs į vietą apklotą greitai išėjau. Tačiau prie var-

tų mane pasitiko raštininkas, užsiimąs savo amatu už gatvės kampo, šalia prieskonių pirklio krautuvės. Mane pamatęs jis liūdesio ženklan iškėlė rankas ir pasakė:

– Ar tai tu, Sinuhe, garbingojo Senmučio sūnau?

Atsakiau:

– Tai aš.

Raštininkas tarė:

– Nebėk nuo manęs, nes tavo tėvas paliko man žodžius, kuriuos norėjo tau pasakyti, tavęs tavo namuose nesuradęs.

Susmukau ant žemės, užsidengdamas galvą rankomis, tačiau išsitraukęs savo raštus raštininkas man perskaitė:

– Senmutis, kurio vardas yra įrašytas į Gyvenimo knygą, ir jo žmona Kipa siunčia šį pasveikinimą savo sūnui Sinuhei, kuriam faraono rūmuose duotas vardas „Jis, Vienišasis". Dievai mums atsiuntė tave ir per visą gyvenimą teikei mums tik džiaugsmą, o sielvarto – niekada, ir labai tavimi didžiavomės. Dabar tu mus nuliūdinai, nes tau nesisekė, o mes nebegalime, kaip norėtume, tau padėti. Ir mes tikime, jog viską, ką padarei – padarei teisingai ir nepadaryti negalėjai. Nors privalėjai net mūsų kapą parduoti, – visai neliūdėk dėl mūsų, be priežasties tikriausiai nebūtum taip padaręs. Tačiau teisės tarnai skuba, ir mes jau nekantraujame savosios mirties dienos sulaukti, – mirtis mums kaip miegas pavargusiam, kaip namai pabėgėliui. Mūsų gyvenimas buvo ilgas, patyrėme daugybę džiaugsmų, tačiau didžiausius džiaugsmus tu, Sinuhe, mums teikei, atkeliavęs pas mus upe, nors buvome jau seni ir vieniši. Todėl laiminame tave ir tu nesielvartauk, kad mes nebeturime kapo, – visos esaties tuštybė didžiulė, gal ir geriau, jei mes išnyksime nebūtyje, nepatyrę sunkios kelionės į Vakarų šalį rūpesčio ir pavojų. Visada prisimink, kad mūsų mirtis buvo lengva ir prieš iškeliaudami tave laiminame. Tesaugo tave nuo pavojų visi Egipto dievai, teišvengs tavo širdis širdgėlos ir tepatirsi tiek džiaugsmo iš savo vaikų, kiek mes iš tavęs patyrėme. Taip tau linki tavo tėvas Senmutis ir tavo motina Kipa.

Ir mano širdis jau nebebuvo lyg akmuo – suspurdėjusi ištirpo ir ašaromis pasruvo į žemės dulkes. Tačiau raštininkas pasakė:

– Štai laiškas. Tiesa, jame nėra tavo tėvo antspaudo, jis neįžiūrėjo parašyti savo vardo, tačiau tikriausiai tiki manimi, jog stropiai, žodis po žodžio, užrašiau jo diktavimą, o neginčijamas patvirtinimas – tavo motinos ašaros, štai čia ir čia raides sutepusios. Jis parodė man popierių, tačiau mano akys buvo apžilpusios nuo ašarų ir nieko neįžiūrėjau. Jis vėl susuko popierių į ritinėlį ir įdėjo jį man į delną sakydamas:

– Tavo tėvas Senmutis buvo garbingas žmogus, o tavo motina Kipa – gera moteris, nors kartais, moterų įpročiu, piktakalbė. Todėl tavo tėvui visa tai surašiau, nors jis man neturėjo nė menkiausios dovanėlės, o tau taip pat atiduodu popierių – tai geras popierius, išvalius jį būtų galima vėl gerai panaudoti.

Valandėlę pasvarstęs atsakiau:

– Neturiu tau jokios dovanos, gerasis žmogau. Imk už tai mano antpetinę, nors nešvari ir suglamžyta, ji gero audinio. – Nusirengęs savo antpetinę padaviau ir jis nepatikliai pačiupinėjo audinį, tačiau paskui apstulbęs pakėlė rankas ir tarė:

– Tesako žmonės apie tave ką nori – dosnumas tavo didis, Sinuhe. Net jei žmonės sakys, jog nuskurdinai savo tėvą ir motiną ir išgabenai juos nuogus į mirtį, aš ginsiu tave. Tačiau tavo antpetinės vis tiek negaliu imti, nes ji brangaus audinio ir be jos saulė tavo nugarą kaip vergui nudegins raudonai, ir iškils ant jos skaudžiai peršinčios pūslės.

Tačiau aš pasakiau:

– Paimk ją ir telaimina tave visi Egipto dievai, teišlieka tavo kūnas amžinai, nes pats nežinai, kokį gerą darbą man padarei.

Tuomet jis paėmė antpetinę ir kvatodamas iš džiaugsmo nuėjo aukštai virš galvos iškėlęs drabužį. O į Mirties rūmus nuėjau apsirengęs vien klubjuoste, – kaip vergai ir jaučių varovai, – trisdešimčiai dienų ir trisdešimčiai naktų kūnų prausėjams tarnauti.

4

Būdamas gydytojas, tariausi matęs ganėtinai mirčių ir kančių, surambėjęs blogiems kvapams, tvinkuliams ir šlapuojančioms žaizdoms, bet pradėjęs tarnauti Mirties rūmuose supratau, kad tebuvau dar nieko nepažinęs vaikas. Su skurdžiais, tiesa, nebuvo daug vargo, – tie ramiai ilsėjosi jiems skirtuose baseinuose, gaižiame šarmo ir druskos dvoke, o aš greitai išmokau naudotis kabliu, skirtu jiems stumdyti. Tačiau kilmingųjų kūnams reikėjo didesnio išmanymo, o vidurių praplovimas, jų sugrūdimas į ąsočius reikalavo įdiržusios širdies. Vis dėlto labiausiai surambėjęs turėjo būti suvokiantis, jog mirusiuosius Amonas apvaginėja labiau nei gyvuosius, nes kūnų išsaugojimo kainos keitėsi pagal luomą, ir balzamuotojai meluodavo mirusiųjų artimiesiems, vardydami įvairiausius brangius aliejus, tepalus ir saugančias medžiagas, kurias jie tikino naudoją, nors visa tebuvo vienas ir tas pats sezamo aliejus. Tik kilmingieji buvo ruošiami visu išmoningumu, o kitų kūnų ertmes tik išpurkšdavo vidurius minkštinančiu aliejumi ir iškimšdavo dervoje išmirkytomis nendrėmis. Vargšams netekdavo nė tiek – po trisdešimties dienų juos kabliu ištraukdavo iš baseinų, palikdavo džiūti, o paskui atiduodavo artimiesiems.

Šventikai saugojo Mirties rūmų tvarką, bet jų nepaisantys kūnų prausėjai ir balzamuotojai, manydami, jog tai jų teisė, vogdavo ką suspėdami. Vogė jie vaistingąsias žoles ir brangius aliejus, tepalus ir drobės juostas, pardavinėjo ir vėl vogė, o šventikai nedrįsdavo jų sulaikyti, nes norėdami šie savo amatą išmanė, juolab kad į Mirties rūmus nelengvai atsirasdavo

dirbančiųjų. Tik dievų prakeiktieji ir nuo valdžios besislapstantys nusikaltėliai parsisamdydavo kūnų prausėjais, kuriuos jau iš tolo būdavo galima atpažinti pagal įsigėrusį druskos, šarmo ir numirėlių dvoką, todėl žmonės šalinosi jų, neįsileisdavo į vyno užeigas ir viešuosius namus.

Kai pasisiūliau į pagalbininkus, kūnų prausėjai pamanė mane esant į juos panašų ir savo darbų neslėpė. Jei nebūčiau buvęs blogesnis, būčiau pasibaisėjęs ir sprukęs, matydamas, kaip jie tyčiojasi iš kilmingųjų kūnų ir kapoja jų dalis, kad parduotų kerėtojams. Jei Vakarų šalis yra, – kaip vyliausi esant dėl savo tėvų, – manau, jog dauguma mirusiųjų, aukojusių šventykloms auksą, didžiai apstulbdavo, taip vargingai pradėję savo ilgą kelionę.

Didžiausias džiaugsmas Mirties rūmuose kildavo atgabenus jaunos moters kūną, – tuomet nelikdavo skirtumo, graži ta moteris ar bjauri. Jos netempdavo į baseiną tuoj pat, nes naktį ji privalėdavo praleisti su kūnų prausėjais, o šie kivirčydavosi ir mesdavo burtus dėl pirmumo ją gauti. Todėl kūnų prausėjais buvo taip baisimasi, jog net niekingiausia gatvės mergina nesutikdavo jų linksminti, nors šie jai siūlydavo auksą, o gerokai jų prisibijojusios negrės net nesiartindavo. Anksčiau, po didžiųjų karo žygių, kuomet vergės būdavo pigios, sukaupę atsargų, jie pirkdavosi jas bendroms linksmybėms, tačiau į Mirties rūmus atgabenta moteris – net vergė – nuo siaubingo gyvenimo greit prarasdavo protą – imdavo triukšmauti, kelti skandalus, todėl šventikai uždraudė gabenti verges į Mirties rūmus. Tuomet kūnų prausėjai maistą pradėjo ruošti patys, patys ėmė skalbtis drabužius ir pasitenkindavo linksmindamiesi su mirusiomis. Jie aiškindavo, jog kažkada, didžiojo valdovo laikais, į Mirusiųjų rūmus atgabenta moteris kūnų prausėjų rankose atsigavo – tai buvęs didelis stebuklas Amono garbei, džiaugsmas moters tėvams ir sutuoktiniui. Todėl vėlesnius bandymus klaikia šiluma sušildyti į Mirusiųjų rūmus atgabentas moteris jie laikė savo šventa pareiga – jei, žinoma, šios nebūdavo tokios senos, jog atgijusios nieko nebenudžiugintų. Tačiau ar apie tai žinojo šventikai, negaliu pasakyti, nes viskas vykdavo slapta, naktimis, kai Mirties rūmai būdavo uždaryti.

Žmogus, įžengęs į Mirties rūmus ir nusisamdęs kūnų prausėju, palikęs juos retai išvengdavo žmonių patyčių, todėl likdavo gyventi tarp mirusiųjų. Iš pradžių laikiau juos Dievo prakeiktaisiais, o jų kalbos išjuokiant ir niekinant kūnus šiurpino mano ausis. Pirmosiomis dienomis mačiau tik gašliausius ir pikčiausius, kurie smaginosi man įsakinėdami atlikti juodžiausius darbus, bet vėliau pastebėjau, kad tarp tų prausėjų ir balzamuotojų, kurių žinios toli siekė, yra savo darbą vertinančių ir visų svarbiausiu jį laikančių amato žinovų. Kiekvienas iš jų, kaip ir Gyvenimo rūmų gydytojai, turėjo savo sritį ir užduotis, taigi vienas rūpinosi mirusiojo galva, kitas pilvu, trečias širdimi, ketvirtas plaučiais, – kol visas kūno dalis paruošdavo amžinybei.

Tarp jų buvo toks Ramozė – jau senas žmogus, turėjęs sunkiausią užduotį. Jis atskirdavo ir per nosį replėmis ištraukdavo smegenis, o kaukolę

paskui išplaudavo valomaisiais aliejais. Mano laikui Mirties rūmuose įpusėjus, jis pastebėjo mano rankų gabumą ir ėmėsi mane mokyti, paskui paskyrė savo pagalbininku, ir mano padėtis tapo pakenčiamesnė. Visi kūnų prausėjai mano akyse tebuvo prakeiktieji, panašūs į gyvulius, jų mintys ir kalbos nebebuvo panašios į saulės šviesoje gyvenančiųjų, – o jis iš gyvūnų labiausiai priminė ramiai savo kiaute tūnantį vėžlį. Jo sprandas buvo pakumpęs it vėžlio, it vėžlio raukšlėtas veidas ir rankos. Pagelbėjau jo švariausiame ir svarbiausiame Mirties rūmų darbe ir iš didelės pagarbos jam niekas nebedrįso manęs bauginti, mėtyti į mane vidurius ir atmatas. Kodėl jį gerbė – nežinau, gal kad jis niekada nekėlė balso.

Matydamas, kaip visi kūnų prausėjai vagia ir kiek nedaug telieka vargšų kūnų išlaikymui, – nors mokestis buvo didžiulis, – nusprendžiau visomis išgalėmis padėti savo tėvams ir išvogti jiems amžinąjį gyvenimą. Man mano nuodėmė buvo tokia juoda, jog vagystė jos negalėjo labiau apjuodinti. Ramozė, kuriam padėdavau, iš geros širdies pamokė mane, ką ir kiek iš kilmingojo dera vogti, nes jis ruošdavo kilmingųjų kūnus. Tuomet jau galėjau iš skurdžių baseino kabliu ištraukti savo tėvų kūnus, užpildyti jų ertmes dervuotomis nendrėmis, apvynioti juos drobės juostomis, tačiau daugiau nebeįstengiau nieko, nes vagystės turėjo griežtas, net Ramozei neperžengiamas ribas.

Tuo metu ramiai ir lėtai dirbdamas Mirties rūmų požemiuose, jis mane daug ko išmokė. Po kurio laiko išdrįsau jo šio bei to paklausti, ir klausimai jo negąsdino. Mano nosis Mirties rūmų smarvei ir gaižiems kvapams jau buvo atbukusi, juk žmogus prie visko lengvai pripranta ir prisitaiko, o Ramozės išmintis išsklaidė mano siaubą, todėl mudviem su replėm ir aliejaus indais besidarbuojant, išklausinėjau daugybės dalykų.

Pirmiausia pasiteiravau, kodėl kūnų prausėjai nedorai kalba, mušasi dėl mirusių moterų ir nepajėgia galvoti nieko, tik apie savo geidulius, nors, ilgus metus diena iš dienos gyvendami šalia mirties, jau turėję nurimti. Ramozė tarė:

– Tai žema liaudis, o jų valia tėra purvas, kaip ir žmogaus kūnas tėra tik purvas, nes sutrūnija. Tačiau purve glūdi aistra, o iš jos gimsta gyvūnai ir žmonės, net dievai, esu įsitikinęs, iš šios aistros gimsta. Tačiau jei žmogaus valia tėra purvas, artinantis prie mirties, vis stipriau jame įsižiebia purvinoji aistra. Todėl mirtis nuramina išmintingąjį, o niekingąjį daro panašų į žvėrį, kuris, strėlės pervertas, dar suspėja savo sėklą išlieti į smėlį. Šiųjų širdys taip pat yra strėlių pervertos – kitaip jie niekada nebūtų Mirties rūmuose atsidūrę. Taigi nesistebėk jų elgesiu, verčiau pagailėk jų. Kūnų jie labiau nežaloja ir gėdos neužtraukia, nes jie šalti ir nieko nejaučia, bet kiekvieną kartą, sugrįžę atgal į purvą, jie sau kenkia.

Trumpomis replėmis jis lėtai ir atsargiai per nosį trupino plonus kilmingojo kaukolės kaulus ir paėmęs ilgas lanksčias reples ėmė traukti smegenis į indą su aitriu aliejumi.

– Kodėl? – paklausiau. – Kodėl žmogaus kūną reikia išsaugoti, kad pergalėtų mirtį, nors jis šaltas ir nieko nejaučia?

Ramozė žvilgtelėjo į mane mažomis apvaliomis vėžlio akutėmis, nusišluostė rankas į apsiaustą, gurkštelėjo alaus iš ąsočio, stovinčio prie indo su smegenimis.

– Taip buvo ir taip yra, – tarė jis. – Kas aš esu, kad galėčiau aiškinti tai, kas vyksta nuo pasaulio pradžios. Sakoma, kad kape žmogaus Kaa, jo siela, sugrįžta į kūną ir minta jam aukojamu maistu, džiaugiasi jam atneštomis gėlėmis. Tačiau Kaa sunaudoja labai nedaug – tiek nedaug, kad žmogaus akimi to nepamatysi. Todėl ta pati auka aukojama daugeliui – auka nuo valdovo nunešama prie jo valdinių kapų ir galiausiai, vakarui atėjus, ją suvalgo. O Baa, žmogaus dvasia, šiam mirštant išskrenda pro nosį, tačiau kur ji skrenda – negaliu pasakyti. Kad taip yra, įvairiais laikais tvirtino daugybė liudytojų. Bet Kaa ir pats žmogus nesiskiria niekuo, – tik tuo, kad Kaa šviesoje neturi šešėlio, o žmogus jį turi. Tačiau kitkuo jie tokie pat. Taip sakoma.

– Tavo žodžiai mano ausims lyg musės zyzimas, Ramoze, – pasakiau. – Nesu visai paprastas žmogus, todėl tau nebūtina malti liežuviu senų dalykų, apie kuriuos iki soties prisiklausiau ir prisiskaičiau šventraščiuose. Tačiau kokia yra tiesa?

Dar kartą gurkštelėjęs alaus iš ąsočio, Ramozė abejingai pasižiūrėjo į šalimais aliejaus inde plaukiojančias smegenų skiauteles.

– Esi jaunas ir karštas, jei šito klausi, – ištarė jis, nusiviepė ir prasižiojęs tyliai nusijuokė. – Tavo širdis liepsnoja, jei to klausi. Mano širdis sena, rauplėta ir dėl daugybės dalykų jos nebeskauda. Ar naudingas žmogui kūno išsaugojimas pergalint mirtį, negaliu pasakyti – to niekas negali pasakyti, net šventikai. Bet jei taip buvo ir bus daroma visais laikais, patikimiausia papročio laikytis, – tuomet bent žalos nepatirsi. Tik žinau, kad papasakoti, kas vyksta Vakarų šalyje, niekas niekada nesugrįžo. Tiesa, yra sakančių, kad jiems brangių mirusiųjų Kaa sapnuose pas juos sugrįžta, patarinėja, moko ir persergsti, tačiau sapnai yra sapnai, o iš ryto jų nebelieka, nes jie išsisklaido. Tiesa, yra žinoma, jog kartą viena moteris Mirties rūmuose atgijo, sugrįžo pas vyrą ir tėvus ir, nugyvenusi iki senatvės, vėl sulaukė mirties, tačiau taip galėjo atsitikti tik todėl, kad iš tiesų ji nebuvo mirusi, tikiu tuo, ir kad kažkas buvo ją užkerėjęs mirusia, – gal norėdamas jos kūną išvogti ir valdyti savo valia, nes taip atsitinka. Tiesa, ta moteris pasakojo, jog mirusi ji pabuvo anapusinio pasaulio bedugnėje, kur buvę tamsu ir visokios siaubingos būtybės, pavyzdžiui, šunbeždžionės, apspitusios ją glėbesčiavo, o siaubūnai krokodilų galvomis kandžiojo jos spenelius, bet apie visa tai užrašytas pasakojimas saugomas šventykloje ir už mokestį perskaitomas to norintiems. Tačiau kas tikės moters kalbomis? Kad ir kas būtų atsitikę, mirtis ją taip paveikė, kad iki gyvenimo pabaigos ji gyveno šventuoliškai, kasdien vaikščiojo į šventyklą, aukoms eikvodama savo kraitį ir sutuoktinio turtą tol, kol jos vaikai liko skurdžiais ir nebeturėjo lėšų paruošti jos kūną

mirties pergalėjimui, kuomet ji iš tiesų numirė. Bet šventykla padovanojo jai kapą ir išsaugojo jos kūną. Kapas, kaip tikriausiai žinai, teberodomas Mirusiųjų mieste.

Kuo ilgiau jis kalbėjo, tuo labiau tvirtėjo mano apsisprendimas išsaugoti tėvų kūnus, nes buvau jiems tai skolingas, nors pagyvenęs Mirties rūmuose nebežinojau, ar tai jiems į gera. Senatvės dienomis kūno išsaugojimas amžinatvei buvo jų vienintelis džiaugsmas ir viltis, todėl troškau ją pateisinti. Ramozės padedamas išsaugojau juos ir apsukau drobės juostomis. Keturiasdešimt dienų ir keturiasdešimt naktų praleidau Mirties rūmuose, – kitaip nebūčiau spėjęs pakankamai pavogti savo tėvų kūnų išsaugojimui. Neturėjau jiems nei kapo, nei medinio karsto, todėl užsiuvau abu į vieną jaučio odą, kad amžinybėje drauge pasiliktų.

Tačiau susiruošęs iškeliauti iš Mirties rūmų ėmiau dvejoti ir širdis mano krūtinėje suvirpėjo. Ramozė, kuris buvo pastebėjęs mano rankų gabumus, prašė likti jo padėjėju – dirbdamas būčiau galėjęs gerai uždirbti, nuolat vogti ir niekam, kur esu, nežinant, įprasto gyvenimo širdgėlos ir kančių nepatirdamas, Mirties rūmų požemiuose amžių nugyventi. Tačiau nepasilikau Mirties rūmuose, o kodėl – negaliu pasakyti, juolab kad pripratus prie požemių man buvo gera ir nieko nesiilgėjau.

– Kūnai šalti ir nejuda, – pasakė Ramozė. – Pasilik, mirusiųjų draugija malonesnė nei gyvųjų. Miręs žmogus neįžeidinėja, nežaloja ir nesuteikia kančių, kaip darydavo gyvas. Tavo širdis taip pat strėlės perverta – antraip čia nebūtum. Kam tau grįžti į žmones, kur zvimbia akis išduriančios, rankas pakertančios, širdį žeidžiančios nuodingos strėlės, kol širdis pasensta ir tiek surambėja, jog niekas jos nebeskaudina.

– Kodėl tu atėjai į Mirties rūmus, Ramoze? – paklausiau. – Esi išmintingas ir sumanus žmogus – tikriausiai pramistum iš kito amato. Kodėl čia atėjai?

Ramozė stipriai it vėžlys kinktelėjo galva, nulenkė sprandą ir nusisuko nuo mano akių.

– Pats žinai, kad į Mirties rūmus ateina tik priversti čia ateiti, – tarė. – Pasitenkink tokiu atsakymu. – Pravėręs burną jis sukikeno ir gurkštelėjo šalto alaus.

– Man gera čia būti, – pasakė jis. – Nieko nesiilgiu, nes viskas tėra tuštybė. Vis dėlto žinok, kad kartą pabuvęs Mirties rūmuose, juose pasilieka, – Mirties rūmai tebegyvena tavyje, jų tu nesunaikinsi.

Tuomet nesupratau, ką jis turėjo galvoje – maniau jį kvaištelėjus. Todėl kaip galėdamas geriau apsiprausiau, apsišvarinau ir iškeliavau iš Mirties rūmų, o kūnų prausėjai šaukė prakeiksmus man pavymui ir šaipėsi. Vis dėlto bloga jie man nelinkėjo – tai tebuvo jų vieno su kitu kalbos įprotis, kitaip jie nemokėjo. Jie padėjo man išnešti jaučio odą, į kurią buvau užsiuvęs išsaugotus savo tėvų kūnus. Tačiau net apsišvarinusio žmonės manęs šalinosi ir susiėmę nosis rodė niekinančius gestus – taip sodriai į mane bu-

vo įsigėręs Mirties rūmų dvokas, kad niekas nesutiko nuirti manęs per upę. Todėl palaukiau, kol užslinks naktis, ir nesibaimindamas sargybinių pavogiau pakrantėje nendrių luotą ir nuyriau tėvus į Mirusiųjų miestą.

5

Mirusiųjų miestas ir naktimis buvo uoliai saugomas, todėl neradau nė vieno nesaugomo kapo, kur būčiau galėjęs tėvų kūnus priglausti – ten, kur jie per amžius galėtų džiaugtis turtingiems ir kilmingiems atnešamomis aukomis. Todėl tempiau ant kupros jaučio odą į dykumą, o saulė tirpydama mano sąnarių jėgas taip svilino nugarą, kad vos dvėsavau, ir pamaniau mirštąs. Tačiau tempiau jaučio odą į kalną pavojingais takeliais, kuriais tik plėšikai išdrįsdavo vaikščioti, kol pasiekiau uždraustąjį faraonų slėnį. Lojo šakalai, šnypštė nuodingos gyvatės, ant karštų akmenų krutėjo skorpionai, bet nebijojau, nes mano širdis buvo atbukusi pavojams, juolab kad pačioje jaunystėje būčiau su džiaugsmu pasveikinęs mirtį, jei manęs ji būtų panorėjusi. Sugrįžęs į dienos šviesą ir pamatęs žmones, pajutau aitrią lyg šarmas gėdą ir iš gyvenimo nesitikėjau nieko.

Tuomet dar nežinojau, kad mirtis aplenkia jos besiilgintį, kad mirtis siekia to, kuris nuoširdžiai myli gyvenimą. Todėl gyvatės traukėsi man iš kelio, skorpionai negėlė ir dykumos kaitra manęs nesugniuždė. Uždraustojo slėnio sargybiniai buvo akli ir kurti, nematė manęs ir negirdėjo akmenų bildesio man leidžiantis į slėnį. Jei būtų pamatę, būtų nieko nelaukdami mane užmušę, o kūną palikę šakalams suėsti. Tačiau aš atkeliavau naktį ir gali būti, jog sargybiniai prisibijojo savo saugomo slėnio, nes šventikai buvo stipriausiais kerais užkerėję ir užbūrę visus valdovų kapus. Gali būti, jog, matydami mane mėnulio apšviestame slėnyje su nešuliu ant nugaros ar girdėdami akmenų bildėjimą įkalnėje, jie nusuko veidus ir galvas užsidengė drabužiais pamanę, jog tai mirusieji klajoja. Aš, nežinodamas sargybinių buvimo vietos, jų nesišalinau ir nesislapsčiau. Atsivėrė uždraustasis slėnis – tykus kaip mirtis ir ramus, savo atšiaurumu priešais mane didingesnis už kažkada soste sėdėjusius faraonus.

Vaikščiojau po slėnį kiaurą naktį ieškodamas užmūrytos didžiojo faraono kapo durų angos, kurią šventikai buvo užantspaudavę, – maniau, jog mano tėvai nusipelnė to, kas geriausia. Troškau rasti faraono kapą, – to, kuris neseniai Amono valtimi plaukė, tad aukos jam dar tebebūtų šviežios ir tarnystė jo mirties šventykloje ant upės kranto nepriekaištinga, nes mano tėvai, kuriems nebeturėjau kapo, buvo nusipelnę to, kas geriausia.

Leidžiantis mėnuliui, šalia didžiojo faraono kapo durų angos išrausiau smėlį ir palaidojau jaučio odą su užsiūtais savo tėvų kūnais. Tolumoje lojo šakalai, taigi žinojau, jog po dykumą klajojąs Anubis rūpinasi mano tėvais ir lydi juos paskutinėje kelionėje. Žinojau, jog mano tėvai ištvers didįjį Ozyrio

svarstyklių teismą – be Mirusiųjų knygos ir atmintinai išmokto melo, kurio griebdavosi turčiai. Todėl kai rankomis užžėriau virš savo tėvų smėlį, užplūdo didžiulis palengvėjimas. Žinojau juos per amžius būsiant šalia didžiojo faraono ir nuolankiai mėgausiantis jam skirtomis geromis aukomis. Vakarų šalyje jie irkluos faraono laivą, valgys faraono duoną ir gers faraono vyną. Tai padariau aš, pateikdamas savo kūną uždraustojo slėnio sargybinių ietims, bet tai nebuvo joks nuopelnas, nes mirtis tąnakt man buvo už mirą saldesnė, ir iečių aš nebijojau.

Žarstant smėlį ranka užčiuopė kažką kieta – sugriebiau skarabėją, iškaltą iš hematito, brangakmenių akimis, visą išraižytą šventaisiais ženklais. Mane pradėjo krėsti drebulys, ašaros ėmė lašėti į smėlį, nes mirties slėnyje tariausi gavęs tėvų ženklą, jog jie patenkinti, jiems gera. Norėjau taip manyti, nors žinojau, kad tikriausiai skarabėjas buvo pamestas ir nuskendęs smėlyje laidojant faraoną.

Leidosi mėnulis ir dangus buvo pilkas kaip mirtis. Nusilenkiau smėliui ir pakėlęs rankas atsisveikinau su savo tėvu Senmučiu ir motina Kipa. Teišlieka jų kūnai per amžius, tebūnie Vakarų šalyje saldus jų gyvenimas, nes tik dėl jų trokštu, kad egzistuotų Vakarų šalis, nors tuo nebetikiu. Tačiau rankoje nešiausi skarabėją, o jo jėga buvo galinga, nes sargybiniai manęs nematė, nors aš mačiau juos, pakilusius savo pastogėse ir užsikūrusius ugnį valgiui virti. Skarabėjas buvo labai galingas, nes mano kojos ant akmenų nepaslydo, nelietė manęs nei skorpionai, nei gyvatės, nors jaučio odos nesinešiau. Tą patį vakarą nukeliavau atgal į Nilo pakrantę, atsigėriau Nilo vandens ir kritęs užmigau meldyne. Mano kojos buvo kruvinos ir žaizdotos, rankos nubrozdintos ir aptekusios krauju, dykuma man buvo akis apžilpinusi, o mano kūnas buvo raudonai nusvilęs ir nusėtas pūslėmis. Bet tebebuvau gyvas, o skausmas man netrukdė užmigti, nes buvau labai pavargęs.

6

Pabudau rytą nuo ančių klyksmo meldyne – Amonas aukso luotu per dangų yrėsi, o nuo kito upės kranto mano ausis pasiekė miesto šurmulys. Upe plaukė luotai ir baltaburiai laivai, juokdamosi ir garsiai šūkaudamos skalbėjos trinksėjo kultuvėmis. Rytas buvo ankstyvas, tačiau mano širdis tuščia, o gyvenimas – tik pelenai mano rankose.

Kūno skausmai mane džiugino, nes mano būčiai jie teikė nors menką prasmę. Iki tol siekiau svarbiausio tikslo ir užduoties – sugrąžinti savo tėvams amžinąjį gyvenimą, kurį atėmęs be laiko nuvijau juos į mirtį. Savo nuodėmę kaip gebėdamas išpirkau, bet dabar mano gyvenimas nebeturėjo jokios prasmės ar svarbaus tikslo. Lyg vergas buvau apsijuosęs vien nuskarusia klubjuoste, saulė iki šašų buvo nudeginusi nugarą, neturėjau nė menkiausio vario gabalėlio, už kurį būčiau galėjęs nusipirkti maisto. Žinojau,

jog jei pajudėsiu – po valandėlės mane pastebės sargybiniai ir šūktelėję paklaus, kas ir iš kur aš esu, o aš negalėsiu atsakyti, nes buvau įsitikinęs, jog Sinuhės vardas prakeiktas ir paniekintas amžiams. Pas savuosius draugus taip pat negalėjau eiti, nes nenorėjau, kad jie su manimi dalytųsi mano gėda, taip pat nenorėjau, kad pamatę mane jie nepripažindami pakeltų rankas ir atsuktų nugarą, nes tai apkartintų jų sielas. Mat tariausi jau pakankamai blogo padaręs.

Taip mąstydamas pastebėjau apie mane glūdinančią gyvą būtybę, tačiau iš pradžių neįstengiau manyti ją žmogumi esant – pamaniau, jog tai šmėkla iš blogo sapno. Jo nosies vietoje buvo duobė, ausys nupjautos, o jis pats buvo kraupiai sulysęs, tačiau atidžiau įsižiūrėjęs pamačiau, kad jo rankos kaulėtos, bet stiprios, kūnas nuo nešulių ar įsirėžusių virvių žaizdotas, bet tvirtas.

Pastebėjęs, jog žiūriu, jis užkalbino mane klausdamas:

– Ką taip tvirtai delne spaudi?

Atgniaužiau ranką ir parodžiau uždraustojo slėnio smėlyje rastą šventąjį faraono skarabėją, o jis tarė:

– Atiduok jį man, kad atneštų man laimę, nes man, skurdžiui, jos labai reikia.

Tačiau atsakiau:

– Aš taip pat skurdžius, nieko daugiau neturiu, tik šitą skarabėją. Noriu laikyti jį talismanu, atnešiančiu man laimę.

Jis tarė:

– Žinoma, esu nuskurdęs ir šlykštus, bet duosiu tau gabalėlį sidabro, nors jis tėra iš tokio margo akmens. Man gaila tavęs, skurdžiaus. Todėl duosiu tau gabalėlį sidabro.

Iš užjuosčio jis iš tiesų ištraukė gabalėlį sidabro, tačiau aš dar tvirčiau nusprendžiau neatiduoti skarabėjo, mane užvaldė tikėjimas, kad skarabėjas atneš man sėkmę – taip jam ir pasakiau. Tuomet jis piktai tarė:

– Užmiršai, kad galėjau gulintį tave užmušti, nes ilgai žiūrėjau į tave miegantį stebėdamasis, ką taip tvirtai delne spaudi. Todėl laukiau, kol pabusi, bet dabar gailiuosi tavęs, nedėkingojo, neužmušęs.

Atsakydamas jam tariau:

– Iš nosies ir ausų matau, kad esi nusikaltėlis, pabėgęs iš akmenų skaldyklos. Mane užmušdamas būtum gerą darbą padaręs, nes esu vienišas ir nerandu kelio, kuriuo pasukti. Tačiau bėk iš čia su savo ištekliais, nes sargybiniai tave pamatys, sugaus ir primušę lazdomis pakabins ant mūro galva žemyn ar mažų mažiausiai išsiųs atgal į skaldyklą, iš kurios pabėgai.

Jis atsakė:

– Ir dabar panorėjęs galėčiau tave užmušti – esu šlykštus, bet tvirtas. Tačiau nenoriu to daryti dėl gabalėlio akmens, nes esame netoli Mirusiųjų miesto ir sargybiniai gali išgirsti tavo riksmą. Todėl turėk savo laimę, nes gal iš tiesų tau jos labiau reikia nei man. Taip pat paklausiu, kas tu per

svetimšalis, jei nežinai, kad man nėra ko bijoti sargybinių, juk esu laisvas žmogus, jau nebe vergas. Galiu eiti į miestą, bet nenoriu vaikščioti gatvėmis, nes vaikai gąsčiojasi mano veido.

– Ar nuteistas iki gyvos galvos skaldyklon gali būti laisvas – juk matau tai iš tavo nosies ir nupjautų ausų? – pašaipiai atkirtau, nes pamaniau jį puikuojantis.

– Nepykstu už tavo žodžius, nes esu maldingas žmogus ir bijau dievų, – atsakė jis. – Todėl neužmušiau tavęs miegančio. Bet ar išties nežinai, kad abiejų valstybių karūna karūnuotas sosto paveldėtojas įsakė nuimti visas grandines ir išlaisvinti nuteistuosius, išsiųstus vergauti į kasyklas ir akmens skaldyklas, todėl nuo šiol jose dirba tik laisvi samdomi žmonės. – Ilgai kikenęs jis tęsė: – Todėl čia, meldyne, mūsų yra keli stiprūs vaikinai, kurie gyvena misdami aukomis nuo Mirusiųjų miesto turtingųjų stalų, nes sargybiniai mūsų bijo, o mes juk nebijome numirėlių. Mat kasyklose pabuvęs jau nieko nebebijo, nes, kaip žinai, nieko blogesnio žmogui negali nutikti, kaip tapti kasyklos vergu. Daugelis mūsų nebijo net dievų, tačiau, mano galva, tikėjimas daugiausia vertas, todėl esu dievotas žmogus, nors, kaip matai, dešimt metų praleidau kasykloje.

Taip sužinojau, jog sosto paveldėtojas, tapdamas Amenhotepu ketvirtuoju, pakilo į sostą ir išlaisvino visus vergus bei suimtuosius, todėl rytinės jūros pakrantės, kaip ir Sinajaus, kasyklos bei akmens skaldyklos ištuštėjo. Mat Egipto žemėje nebuvo nė vieno tokio kvailo žmogaus, kuris savo noru nusisamdytų į kasyklą. Didžioji karališkoji sutuoktinė dabar buvo su lėlėmis žaidžianti Mitanijos princesė, o faraonas buvo žmogus, tarnaująs naujam dievui.

– Tikriausiai jo dievas labai keistas, – pasakė buvęs kasyklos vergas, – nes liepia faraonui nesuprantamai elgtis. Juk dabar plėšikai ir galvažudžiai abiejose valstybėse vaikšto laisvi, o kasyklos tuščios ir Egiptas jau nebeturtėja. Tiesa, aš nesu nusikaltęs už blogus darbus ir neteisingai nukentėjau, tačiau visais laikais taip atsitikdavo ir ateityje atsitiks. Todėl kvaila išlaisvinti iš grandinių šimtą ir tūkstantį nusikaltėlių, kad drauge išsilaisvintų vienas nekaltas. Tačiau tai ne mano, o faraono rūpestis. Tegul jis už mane galvoja.

Kalbėdamas jis žiūrėjo į mane, lytėjo mano rankas, čiupinėjo mano nugaros šašus. Į mane įsigėręs Mirties rūmų dvokas jo negąsdino ir jam tikriausiai buvo gaila mano jaunystės, nes tarė:

– Tavo oda nudegusi. Aš turiu aliejaus. Turbūt leisi, kad patepčiau.

Jis ištepė man nugarą, kojas, rankas, tačiau tai darydamas keikėsi ir kalbėjo:

– Prisiekiu Amonu, išties nežinau, kodėl tai darau, nes kokia gi man nauda iš tavęs – niekas manęs sumušto ir žaizdoto nepatepė ir prakeikiau dievus už man nutikusią neteisybę.

Gerai žinojau, jog visi vergai ir nuteistieji prisiekinėja esą nekalti, tačiau jis man buvo prielankus. Todėl ir aš norėjau būti jam prielankus, juolab

kad buvau toks vienišas ir bijojau, jog nuėjęs jis vėl paliks mane vieną kalbėti su savo širdimi. Todėl pasakiau:

– Papasakok man apie tau nutikusią neteisybę, kad galėčiau drauge su tavim sielvartauti.

Jis tarė:

– Sielvartą iš manęs lazdomis išmušė dar pirmaisiais vario kasyklos metais. Neapykanta buvo stipresnė, nes truko penkerius metus, kol ją taip pat iš manęs iškapojo – taip nuo mano širdies nuslinko visi žmogiški jausmai. Bet kodėl nepapasakojus tau visko – pralinksmėtum, nes mano pirštai trindami tavo nugaros šašus tikriausiai teikia tau skausmo. Taigi žinok, kad anksčiau buvau laisvas žmogus: dirbau žemę, turėjau namelį ir jaučių, ir žmoną, ir alaus ąsotyje. Tačiau dar turėjau kaimyną, galingą vyrą, vardu Anukis, – teišsisklaido jo kūnas. Jo žemių akys neaprėpė, o galvijų jis turėjo kaip smėlio ir staugė jie, kaip jūra ošė, tačiau jis dar įsigeidė mažo mano žemės sklypelio. Todėl krėtė man visokias eibes ir po kiekvieno potvynio, kai žemes matuodavo iš naujo, ribinis akmuo persikeldavo vis arčiau mano trobelės – taip praradau žemę. Nieko negalėjau padaryti, nes matininkai, kuriuos jis gausiai apdovanodavo, klausė jo, o ne manęs. Taip pat jis užkišo mano drėkinimo kanalą, sulaikė į mano laukus tekantį vandenį, todėl mano jaučiai kentė troškulį, o mano javai nunyko ir alus mano ąsotyje baigėsi. Tačiau žiemomis gyvendamas dideliame savo Tėbų name, o vasarą parkakdamas į savo žemes atgaivinti sielos, jis mano aimanų negirdėjo, o jei išdrįsdavau prie jo prisiartinti, tarnai pliekdavo mane lazdomis ir siundydavo šunimis.

Tepdamas aliejumi mano nugarą, Benosis giliai atsiduso. Paskui jis tęsė:

– Bet gal dar tebegyvenčiau savo trobelėje, jei dievai nebūtų prakeikę siųsdami man gražią dukterį. Aš turėjau penkis sūnus ir tris dukteris, – juk skurdžius greitai dauginasi, – ir jiems paaugus patyriau didžiulę jų pagalbą, jie teikė man džiaugsmo, nors vieną sūnų – dar mažą – pavogė keliaujantis sirų prekijas. Tačiau jauniausioji mano duktė buvo graži ir aš, kvailys, ja didžiavausi – jai nereikėjo sunkaus darbo dirbti, laukuose svilti odos, nešioti vandens. Protingiau būčiau padaręs nukirpęs jai plaukus ir išsuodinęs veidą, nes pamatęs ją, mano kaimynas Anukis jos įsigeidė, ir nuo tol aš ramios dienos neturėjau. Jis apskundė mane teisme ir prisiekė mano jaučius sutrempus jo lauką, o mano sūnus padaužiškai užkišus jo drėkinimo kanalą ir mėčius į jo šulinius maitą. Taip pat jis prisiekė nederliaus metais mane pasiskolinus iš jo grūdų, visa tai esant tiesa prisiekė ir jo tarnai, o manęs teisėjas neklausė. Tačiau jis būtų leidęs man turėti savo lauką, jei būčiau atidavęs savo dukterį. O aš nesutikau, nes vyliausi, jog gražioji mano duktė gaus garbingą vyrą, kuris mane senatvės dienomis maitins ir bus man gailiaširdis. Galiausiai jo tarnas kartą puolė mane, o aš neturėjau nieko kita – tik savo lazdą, tačiau taip sudaužiau jam galvą, jog jis mirė. Tuomet man nupjovė ausis ir išsiuntė į kasyklą, o už nesumokėtas skolas mano

žmoną ir vaikus pardavė į vergiją, tačiau jauniausiąją Anukis pats pasiėmė ir su ja pasilinksminęs atidavė džiaugtis savo tarnams. Todėl manau, kad išsiųstas į kasyklą patyriau neteisybę. Po dešimties metų valdovui mane išlaisvinus, parskubėjau namo, tačiau mano trobelė buvo sugriauta, pievoje ganėsi svetimas galvijas, o mano duktė, nebenorėjusi manęs pažinti, piemenų namelyje šliūkštelėjo karšto vandens man ant kojų. Tačiau girdėjau, kad Anukis mirė ir kad didžiulis jo kapas yra Tėbuose, Mirusiųjų mieste, o virš jo durų yra ilgas užrašas. Todėl atkeliavau į Tėbus, kad širdis pralinksmėtų išgirdus, kas virš jo kapo durų užrašyta, tačiau nemoku skaityti ir niekas man neperskaitė, nors išklausinėjęs suradau kapą.

– Jei nori, perskaitysiu tau užrašą, – pasiūliau, – nes moku skaityti.

– Teišlieka tavo kūnas amžinai, – tarė jis, – jei nori padaryti man paslaugą. Esu vargšas ir tikiu viskuo, kas parašyta. Todėl prieš mirtį noriu sužinoti, kas rašoma apie Anukį.

Jis ištepė aliejumi man kūną, vandenyje išskalbė mano klubjuostę. Drauge nuėjome į Mirusiųjų miestą ir sargybiniai mūsų nesulaikė. Žengėme tarpkapiu, kol jis parodė man didelį kapą – priešais buvo prinešta mėsos ir visokių pyragaičių, vaisių ir gėlių. Buvo atneštas ir užantspauduotas vyno ąsotis. Pats užkandęs ir man davęs aukų, Benosis paprašė, kad perskaityčiau užrašą virš kapo durų. Šitaip jam perskaičiau:

– „Aš, Anukis, auginau duoną ir sodinau vaismedžius, ir mano derliai buvo gausūs, nes bijojau dievų ir aukojau dievams penktadalį savojo derliaus. Nilas palankiai mane sveikino ir mano žemėje per mano gyvenimą niekas nepatyrė alkio – mano kaimynai taip pat nepatyrė alkio, nes į jų laukus nutiesiau vandenį, o nederliaus metais penėjau juos grūdais. Aš nušluosčiau našlaičiams ašaras, ir našlių neapiplėšiau, dovanojau visiems jų skolas, todėl mano vardas buvo palaimintas nuo vieno žemės krašto iki kito. Kuris prarado jautį, tam aš, Anukis, atidaviau sveiką jautį. Sergėjau, kad ribinio akmens neperkeltų, ir netrukdžiau vandeniui tekėti į kaimynų laukus, per visą savo gyvenimą buvau sąžiningas ir dievotas. Visa tai padariau aš, Anukis, kad dievai man būtų palankūs ir palengvintų mano kelionę į Vakarų šalį."

Benosis atsidėjęs klausė, o kai perskaičiau pabaigą, graudžiai pravirkęs tarė:

– Esu skurdžius ir tikiu viskuo, kas parašyta. Taigi matau, kad Anukis buvo dievotas žmogus, kad po mirties jis gerbiamas. Perskaičiusios užrašą virš jo kapo durų, būsimosios kartos jį taip pat gerbs. Tačiau aš esu šlykštus nusikaltėlis – neturiu nei ausų, nei nosies, todėl kiekvienas mato mano gėdą, o kai mirsiu, mano kūną išmes į upę ir manęs jau nebebus. Argi visa šiame pasaulyje nėra didžiausia tuštybė?

Nuplėšęs nuo ąsočio spaudą, jis gurkštelėjo vyno. Priėjęs prie jo sargybinis pagrasė lazda, tačiau jis tarė:

– Per mano gyvenimą Anukis padarė man daug gera. Todėl valgydamas

ir gerdamas prie jo kapo noriu pagerbti jo atminimą. Bet jei paliesi mane arba šalia stovintį mano draugą, kuris yra mokytas vyras, nes moka skaityti užrašus, arba jei pašauksi pagalbon kitus sargybinius, tai žinok, kad meldyne yra mūsų keletas stiprių vyrų ir dauguma mūsų turi peilius, todėl atėję naktį perpjausime tau gerklę. Tai man užduotų širdį, nes esu dievotas žmogus – tikiu dievais ir niekam nenoriu daryti skriaudos. Todėl bus geriau, jei, palikęs ramybėje, mūsų nebematysi. Taip tau pačiam bus geriau.

Jis stebeilijo į sargybinį – skarmaluotas benosis, beausis buvo kraupus, todėl sargybinis patikėjo juo ir apsižvalgęs nuėjo. Mes valgėme ir gėrėme prie Anukio kapo – aukų pastogė buvo gaivi, nuosaulinga ir Benosis, nugėręs vyno, tarė:

– Dabar suprantu, kad geriau savo noru būčiau atidavęs dukterį Anukiui. Tikriausiai jis būtų leidęs man likti savo trobelėje, mane būtų taip pat apdovanojęs, nes mano duktė buvo graži ir skaisti, nors dabar tėra tik nudrengtas Anukio tarnų patiesalas. Dabar žinau, kad nėra pasaulyje kitokio teisingumo, tik turtingo ir stipriojo teisė, o skurdžiaus žodis faraono ausų nepasiekia.

Kilstelėjęs ąsotį jis garsiai nusijuokė ir pridūrė:

– Garbė tau, sąžiningasai Anuki, teišlieka tavo kūnas per amžius, nes aš nenoriu keliauti paskui tave į Vakarų šalį, kur dievų netrukdomi tu ir į tave panašūs linksmai gyvenate. Tačiau, mano galva, teisinga būtų, jei tęstum savo gerus darbus žemėje – pasidalintum su manimi aukso taurėmis ir papuošalais iš savo kapo. Todėl kitąnakt, jei mėnulis debesyje pasislėps, ketinu ateiti tavęs pasveikinti.

– Ką kalbi, Benosi? – paklausiau nusigandęs ir rankomis padariau šventuosius Amono ženklus. – Juk neketini plėšti, nes prieš dievus ir žmones tai gėdingiausias nusikaltimas.

Tačiau padūkęs nuo vyno Benosis pasakė:

– Gudriai mėšlą mali, tačiau Anukis man skolingas, o aš nesu toks gailiaširdis kaip jis ir reikalauju savosios sumos. Jei ketini man trukdyti, nulaušiu tau sprandą, tačiau jei esi galvotas – padėsi man: keturios akys mato geriau negu dvi, drauge iš kapo pajėgsime išnešti daugiau nei aš vienas – sykiu į kapą įsilaušime, jei mėnulis kitąnakt nešvies.

– Nenoriu nuplaktas kabėti ant mūro žemyn galva, – atsakiau persigandęs. Tačiau pagalvojęs suvokiau, jog vargu ar mano gėda padidėtų, draugams pamačius mane ant mūro žemyn galva kabantį, o mirtis manęs jau nebaugino.

Todėl valgėme, gėrėme, o išgertą lig dugno ąsotį sudaužėme, šukes išbarstydami aplink kapą. Ir sargybiniai nešaukė – tik bailiai atsuko mums nugaras. Iš Tėbų į Mirusiųjų miestą nakčiai saugoti kapų atplaukė kariai, tačiau naujasis faraonas nebuvo jų apdovanojęs – kaip įprasta po karūnavimo. Todėl niurzgėdami jie uždegė deglus ir išgėrę vyno, – nes aukų pastogėse buvo daugybė vyno ąsočių, – ėmė laužtis į kapus ir juos plėšti. Todėl mudviem su

Benosiu niekas nesutrukdė, kai įsilaužę į Anukio kapą apvertėme jo karstą ir išsinešėme tiek aukso taurių ir brangenybių, kiek pakelti įstengėme. Brėkštant pakrantėje laukė visa minia sirų pirklių, pasiruošusių nupirkti iš kapų pagrobtus daiktus ir išgabenti luotais žemyn upe. Pardavėme jiems savo grobį ir, gavę beveik du šimtus debenų aukso bei sidabro, pasidalijome jį pagal pažymėtą aukso ir sidabro svorį. Tačiau už kapo brangenybes gauta suma tebuvo tik maža dalelė tikrosios jų vertės, o auksas, kuriuo užmokėjo, buvo maišytas. Tačiau nepaprastai džiūgaudamas Benosis kalbėjo:

– Aš tapsiu turtingas, nes iš tiesų verčiau užsiimti šiuo amatu, negu prieplaukoje nešioti nešulius ar laukuose kilnoti drėkinimo kanalų vandenį.

Tačiau aš atsakiau:

– Ąsotis semia šulinio vandenį, kol sudūžta.

Todėl išsiskyrėme ir pirklio luotu sugrįžau į kitą krantą – į Tėbus. Nusipirkau naujus drabužius, valgiau vyninėje ir gėriau, nes į mane įsigėręs Mirties rūmų dvokas jau ėmė vadėtis. Tačiau per visą dieną iš už upės, iš Mirusiųjų miesto, girdėjosi trimitų garsai ir ginklų žvangesys. Takais tarp kapų riedėjo karo vežimai, o faraono asmens sargybiniai ietimis medžiojo plėšikaujančius karius ir iš kasyklų sugrįžusiuosius – jų priešmirtiniai riksmai buvo girdėti mieste. Tą vakarą visi mūrai buvo nukabinėti kūnais žemyn galvom ir Tėbuose įsiviešpatavo tvarka.

7

Praleidęs naktį nakvynės namuose, nuėjau prie savo buvusio namo ir pašaukiau Kaptahą. Jis atskubėjo šlubčiodamas, o jo skruostas nuo smūgių buvo ištinęs, tačiau mane pamatęs jis vienintele savo akimi pravirko iš džiaugsmo ir puolė į kojas sakydamas:

– Tu sugrįžai, mano pone, o jau maniau, kad numirei. Juk, galvojau, gyvas būdamas sugrįžtum manęs paprašyti vario ir sidabro. Mat kartą davus – teks duoti nuolat. Tačiau neatėjai, nors dėl tavęs privogiau iš savo naujojo šeimininko, – teišsisklaido jo kūnas, – kiek spėjęs, matai iš mano skruosto ir vakar įspirto kelio. Jo motina, krokodilė, – tegu ji dulkėmis išsisklaido, – grasino mane parduoti, todėl labai bijau. Taigi keliaukim greit iš šitų negerų namų, mano pone, – aš bėgsiu su tavimi.

Dvejojau, o jis, tikriausiai neteisingai mano dvejones supratęs, tarė:

– Aš iš tiesų pavogiau tiek, kad kurį laiką galėsiu tave, mano pone, išlaikyti, o kai mano ištekliai baigsis, galėsiu už tave darbą dirbti – jei tik ištrauksi mane iš šitos krokodilės motinos ir jos sūnaus nagų.

– Atėjau tik skolos tau grąžinti, Kaptahai, – pasakiau ir atskaičiavau į jo delną aukso ir sidabro – daugybę kartų daugiau, nei jis man buvo davęs. – Bet jei nori, galiu tave iš tavo pono išpirkti, kad būtum laisvas ir galėtum eiti kur panorėjęs.

Pajutęs savo delne aukso ir sidabro svorį, Kaptahas pakvaišo iš džiaugsmo – ėmė straksėti, nors buvo jau senas, be to, užmiršo savo šlubčiojimą. Tačiau paskui susigėdęs tarė:

– Žinoma, atidavęs tau savo santaupas graudžiai raudojau, bet už tai manęs nekaltink. O jei mane išlaisvintum – kurgi aš eisiu, jei visą savo amžių buvau vergas. Be tavęs aš lyg aklas kačiukas ar vedeklės paliktas ėriukas. Tau neverta mane laisvinant veltui brangaus aukso leisti, nes kam mokėti už tai, kas jau tavo. – Dėdamasis išmaniu jis vylingai mirksėjo vienintele akimi. – Laukdamas tavęs kasdien klausinėjau laivų išplaukimo eilės, – pridūrė jis. – Kaip tik į Semirą išvyksta didžiulis ir iš pažiūros tvirtas laivas, kuriuo, pakankamai dievams paaukojus, tikriausiai be baimės galima keliauti. Tik liūdna, kad vien nelaimes siuntusiam Amonui mane apleidus dar nesuradau ganėtinai galingo dievo. Atkakliai klausinėjau apie daugybę dievų, išmėginau taip pat naująjį faraono dievą, kurio šventyklą vėl atidarė ir kurion, siekdami faraono palankumo, plūsta daugybė žmonių. Tačiau kalbama faraoną sakius, jog jo dievas tiesoje gyvena, todėl baiminuosi, kad jo dievas labai sunkiai palenkiamas, iš jo vargu ar turėsiu naudos.

Prisiminiau rastąjį skarabėją ir padaviau Kaptahui sakydamas:

– Štai tau dievas – nors mažas, bet labai stiprus. Uoliai jį saugok, nes manau, jog jis atneš mums laimę, nes jau turiu savo maišelyje aukso. Taigi apsirenk sirišku drabužiu, ir jei iš tiesų nori, bėk, tačiau sugautas už pabėgimą manęs nekaltink. Tepadeda tau šis mažytis dievas, nes gal iš tiesų geriau pataupyti lėšas kelionei į Semirą. Mat Tėbuose ir bet kur kitur Egipto žemėje jau nebegaliu pažvelgti nė vienam žmogui į akis. Todėl išvykstu – juk turiu kur nors gyventi, o į Tėbus niekada negrįšiu.

Tačiau Kaptahas pasakė:

– Niekada negali sakyti „niekada", nes apie rytojų niekas nežino, o žmogus, kartą gėręs Nilo vandens, jokiu kitu vandeniu troškulio nenumalšins. Tačiau kitos tavo mintys ir sprendimai išmintingi, bet dar išmintingiau padarysi mane drauge pasiimdamas, nes be manęs tu lyg vaikas, pats nesugebąs susivystyti. Ir nežinau, ką padarei bloga, nors apie tai kalbėdamas akis nuduri, tačiau esi dar jaunas ir vienąkart viską užmirši. Mat žmogaus darbas – lyg akmuo, į vandenį metamas. Jis garsiai pliumpteli į vandenį, vanduo suraibuliuoja, tačiau po akimirkos jis nurimsta, o akmens nė ženklo nematyti. Tokia ir žmonių atmintis. Gerokai laiko praėjus, visi bus užmiršę tave bei tavo darbus, todėl galėsi sugrįžti ir tikiuosi būsiant tave tokį galingą ir turtingą, jog ir mane galėsi apginti, jei netikėtai patirčiau sunkumų dėl pabėgusių vergų paieškos sąrašo.

– Išvykstu ir nesugrįšiu niekada, – ryžtingai atsakiau, tačiau tuo metu naujoji šeimininkė šaižiu balsu pašaukė Kaptahą.

Išėjęs laukiau jo prie gatvės kampo ir po kurio laiko jis atėjo – skambindamas saujoje vario gabalėlius, su pintine ir ryšuliu joje.

– Visų krokodilų motė išsiuntė mane į turgų apsipirkti, – nepaprastai

džiugiai pasakė jis. – Žinoma, ji, savo papratimu, įdavė man per mažai vario, bet net ir mažas priedėlis yra priedėlis į kelionę, nes manau Semirą esant gana toli nuo čia.

Krepšyje jis turėjo savo drabužį ir peruką. Nuėjome į pakrantę, jis persirengė meldyne ir nupirkau jam gražią lazdą – tokias turėjo kilmingųjų tarnai ir vedliai. Paskui nuėjome link prietilčių, kur rišdavo Sirijos laivus, susiradome didžiulį laivą su žmogaus storumo lynu pirmagalyje ir plastančia ant stiebo išvykimo vėliavėle. Laivo vadas buvo siras ir labai apsidžiaugė, kad aš esu gydytojas, nes jis vertino Egipto gydymo meną, o daug jo jūrininkų sirgo. Skarabėjas iš tiesų mums atnešė laimę – užrašęs mus į laivo knygą jis neėmė iš mūsų kelionės mokesčio, jei esą patys susimokėsime už valgį. Nuo tôl Kaptahas garbino skarabėją kaip dievą – kasdien tepė geru aliejumi, laikė jį suvyniotą į brangų audinį.

Laivą atrišo nuo prieplaukos ir vergai pradėjo irkluoti – po aštuoniolikos dienų kelionės pasiekėme abiejų valstybių sieną, o dar po aštuoniolikos dienų pasiekėme vietą, kur upė tekėdama į jūrą išsišakoja į dvi, o dar po dviejų dienų priešais mus atsivėrė jūra. Keliaudami praplaukėme miestus ir šventyklas, matėm laukus ir galvijų bandas, tačiau Egipto turtai mano širdies nedžiugino – troškau tik, kad kelionė pasisektų ir palikčiau Juodąją žemę. Tačiau kai priešais mus atsivėrė jūra, o kito jos kranto nesimatė, Kaptahas ėmė nerimauti ir paklausė, ar vis dėlto nebūtų buvę geriau, išlipus krante, sausuma keliauti į Semirą, – net jei kelionė būtų sunki ir mus persekiotų plėšikai. Jo nerimas sustiprėjo, kai irkluotojai ir jūrininkai geruoju papročiu ėmė vaitoti ir aštriais akmenimis taip susiraižė veidus, kad kraujas pasruvo – nepaisydami draudimų laivo vado, kuris nenorėjo gąsdinti daugybės laivo keliauninkų. Laivas vadinosi „Vėjažuvė". Laivo vadas liepė išplakti irkluotojus ir jūrininkus, bet tai nenuslopino jų bliovimo ir vaitonių, todėl daugelis keliauninkų taip pat ėmė skaudžiai vaitoti ir aukoti saviesiems dievams. Egiptiečiai prašė Amono pagalbos, o sirai raudamiesi barzdas šaukė Semiros, Sidono, Biblo ir kitų miestų, iš kurių buvo kilę, Baalius.

Todėl patariau Kaptahui, jei jis bijąs, taip pat aukoti mūsų dievui ir, išvyniojęs iš skuduro šventąjį skarabėją, Kaptahas puolė priešais jį ant žemės, o norėdamas numaldyti jūros dievus, metė į vandenį gabalėlį sidabro ir pravirko – ir dėl savęs, ir dėl nuskandinto sidabro. Jūrininkai nutilo, pakėlė bures, laivas pasviro ir ėmė suptis, o irkluotojai gavo alaus ir duonos.

Tačiau laivui pradėjus suptis, Kaptaho veidas nupilko ir jis jau nebešaukė – tik įsikibo laivo lynų. Po kurio laiko jis liūdnai man pratarė, kad jo pilvas pakilęs iki ausų ir kad suprantąs, jog mirsiąs. Jis man priekaištavo, kad išviliojau jį į šią kelionę, ir atleido man, kad dievai jam taip pat būtų palankūs, nes turėjo menkutę viltį, jog pakankamai sūriame jūros vandenyje jo kūnas išsilaikys, – taigi nuskendęs jis pateks į Vakarų šalį. Tačiau jo kalbas girdėję jūrininkai šaipydamiesi sakė, jog jūra pilna pabaisų, surysiančių jį nespėjus pasiekti dugno.

Vėjas sustiprėjo ir laivą supo vis stipriau, o vadas nuvedė laivą taip toli į jūrą, kad kranto jau nebesimatė. Tuomet aš taip pat ėmiau nerimauti, nes nesuvokiau, kaip jis, pametęs krantą iš akių, jį kada nors vėl suras. Ir jau nesišaipiau iš Kaptaho, nes man ėmė suktis galva ir keistai pasijutau. Po kurio laiko Kaptahas nusivėmė, visu ūgiu griuvo ant laivo denio, jo veidas pažaliavo ir jis nebepratarė nė žodžio. Tuomet susirūpinau ir pamatęs, kad vemia taip pat daugybė kitų keliauninkų, kad pasikeitė jų veidai, jie skundžiasi mirsią, nuskubėjau pasikalbėti su laivo vadu ir pasakiau, kad tikriausiai jo laivą dievai prakeikę, nes, nepaisant viso mano, kaip gydytojo, išmanumo, laive siaučia baisi užkrečiamoji liga. Todėl pareikalavau, kad laivo vadas apsuktų laivą ir sugrįžtų atgal į krantą, – kol dar gali krantą atrasti, – nes už tai, kas atsitiks, kaip gydytojas jau nebegalėjau atsakyti. Taip pat pasakiau, kad audra, taip blaškanti laivą, jog net jo sandūros braška, yra siaubinga – nors nenorėjau kištis į jo amato dalykus.

Tačiau laivo vadas mane nuramino ir guosdamas atsakė, kad vėjas burėms labai palankus ir puikiai spartina kelionę, todėl man nederėtų kalbomis apie audrą pajuokti dievų. O keliautojus apnikusi liga kilo tik dėl to, jog jie, susimokėję už kelionės valgį, per daug prisirijo, todėl semiriečių prekybos namai, išlaiką šį laivą, patyrė nuostolių. Tikriausiai todėl Semiros prekybos namai paaukojo deramam jūros dievui, kad keliauninkai valgio savyje nelaikytų ir kad tie laukiniai žvėrys ištuštintų skurdžias laivo atsargas.

Jo paaiškinimai mažai mane ramino, todėl išdrįsau paklausti, ar jis tikrai mano vėl atrasiąs krantą, nes greitai užslinks tamsa. Jis tikino, jog laivo vado būstelyje turįs daugybę visokių dievų, padedančių jam plaukti teisinga kryptimi – ir dieną, ir naktį – nors tik žvaigždės matyti naktį, o dieną tik saulė. Bet tą jis turbūt pamelavo, nes vargu ar tokių dievų yra.

Todėl pasišaipęs iš jo paklausiau, kodėl taip nutiko, kad aš nesusirgau kaip kiti keliautojai. Jis atsakė, jog tai visiškai aišku, nes atskirai mokėjau už laivo valgį, nepadarydamas laivo šeimininkams nuostolių. O apie Kaptahą jis pasakė, jog tarnai buvę atskirai. Jie arba susirgę, arba likę sveiki, – kaip pasitaikė. Tačiau jis prisiekė savo barzda, kad kiekvienas keliautojas žengdamas į Semiros krantą bus sveikas kaip jaunas ožys, todėl aš neprivaląs baimintis dėl savosios gydytojo šlovės. Vis dėlto man buvo sunku tuo patikėti matant, kaip bjauriai jaučiasi keliauninkai.

Tačiau kodėl aš taip sunkiai nesusirgau, negaliu pasakyti, – gal taip atsitiko dėl to, kad vos gimusį mane paleido nendrių luotu suptis ant Nilo bangų. Kitokio paaiškinimo sugalvoti negaliu.

Mėginau slaugyti Kaptahą ir kitus, tačiau vos prisilietus prie keliauninkų, šie mane prakeikė, o kai Kaptahui, kad sustiprėtų, pasiūliau valgio, jis nusuko galvą ir ėmė gokčioti kaip begemotas, norėdamas ištuštinti pilvą, nors jau nebebuvo ką tuštinti. Tačiau dar niekada Kaptahas nebuvo nusisukęs nuo dubens, todėl išties ėmiau tikėti jį mirsiant ir labai susisielojau, nes jau buvau spėjęs priprasti prie jo tuščių kalbų.

Užslinko naktis ir galų gale užmigau, nors mane baugino laivo lingavimas ir siaubingas burių trinksėjimas ir pokšėjimas, bangoms laivo šoną plakant. Taip praėjo daugybė dienų, tačiau nė vienas keliauninkas nenumirė, o daugelis vėl pradėjo valgyti ir vaikščioti deniu. Tik Kaptahas tebegulėjo toje pačioje vietoje ir valgio nelietė, bet vis dėlto parodė gyvybės ženklų – vėl ėmė melstis mūsų skarabėjui, todėl nusprendžiau, kad jam pabudo viltis gyvam pasiekti žemę. Septintą kelionės dieną vėl pasirodė krantas ir laivo vadas pasakė buriuojąs pro Jopę bei Tirą ir, palankiam vėjui pučiant, vedąs laivą tiesiai į Semirą. Bet iš kur jis visa tai žinojo – net šiandien negaliu pasakyti. Šiaip ar taip, kitą dieną pamatėme Semirą ir laivo vadas jūros dievams bei savo laivo būstelio dievams paaukojo gausybę aukų. Burės buvo nuleistos, irkluotojai sumerkė irklus į vandenį ir nuyrė laivą į Semiros uostą.

Kuomet įplaukėme į ramius vandenis, Kaptahas pašoko ant kojų ir skarabėju prisiekė per amžių kojos į laivo denį nekelsiąs.

PENKTOJI KNYGA

Chabyrai

1

Dabar turiu papasakoti apie Siriją ir miestus, kuriuos aplankiau, ir geriausiai tai padarysiu apsakydamas, kad Raudonosiose žemėse* viskas vyksta ir nutinka priešingai nei Juodojoje žemėje. Taigi ten nėra tekančios upės – ji krinta iš dangaus ir drėkina žemę. Prie kiekvieno slėnio yra kalnas, už kalno – vėl slėnis, ir kiekviename slėnyje gyvena vis kita tauta, o ją valdo savarankiškas kunigaikštis, mokąs mokesčius faraonui, ar bent mano pasakojamuoju metu mokėjo. Jie kalba įvairiausiomis kalbomis bei tarmėmis ir žvejodami arba prekiaudami minta iš jūros, o krašto gilumoje jie gyvena iš žemės darbo arba vienas kitą plėšdami – šito karinės egiptiečių įgulos sulaikyti negali. Jie rengiasi margais, dailiai išaustais vilnoniais drabužiais, nuo galvos iki kojų uždengiančiais kūnus, – atrodo, todėl, kad jų žemė šaltesnė už Egiptą, bet dar ir todėl, jog kūno apnuoginimo jie nelaiko gėdingu tik atlikdami lauke savo reikalą, kas egiptiečiui kelia siaubą. Jie nekerpa plaukų, augina barzdas ir visada valgo tarp sienų, o jų dievai, kurių kiekvienas miestas turi savą, reikalauja ir žmonių aukų. Po viso, ką pasakiau, jau kiekvienas supranta, jog Raudonosiose žemėse viskas kitaip nei Egipte, tačiau kodėl taip yra – negaliu pasakyti, nes nežinau.

Kiekvienas taip pat supras, jog tais laikais Egipto kilmingieji, išsiųsti pasiuntiniais į Sirijos miestus prižiūrėti faraono mokesčių rinkimo bei vadovauti karinėms įguloms, tokį darbą laikė veikiau bausme nei garbe ir troško sugrįžti atgal prie upės, išskyrus keletą, kurie praradę tvirtybę ir tuo, kas nauja bei nepažinta, susivilioję, pakeisdavo drabužius ir puldavo aukoti svetimiems dievams. Egipto valstybės patikėtinių gyvenimą kartino ir keisti sirų papročiai, nesiliaujančios suktybės, išsisukinėjimai nuo mokesčių bei kunigaikščių tarpusavio vaidai. Tačiau Semiroje taip pat buvo Amono šventykla, o egiptiečiai rengdavo puotas, bičiuliavosi ir šventė šventes atskirai nuo sirų, šitaip laikydamiesi savo papročių bei stengdamiesi įsivaizduoti esą Egipte.

Semiroje gyvenau dvejus metus – tuo metu pramokau Babilono kalbos ir rašto, nes man buvo pasakyta, jog tai mokąs žmogus gali keliauti per visą pažintą pasaulį ir bet kuriame krašte išsilavinusiųjų bus suprastas. Babilone rašoma molinėse lentelėse, aštriu rašomuoju pagaliuku raižant ženklus, kaip

* Raudonosios žemės – prie Raudonosios jūros esančios šalys.

kiekvienas žino, ir karaliai visada šitaip susirašinėja. Tačiau kodėl šitaip daroma, negaliu pasakyti, – galbūt dėl to, kad popierius gali sudegti, o molinė lentelė per amžius liudys, kaip greit karaliai ir valdovai savąsias sąjungas ir šventąsias sutartis užmiršta.

Tardamas, jog visa Sirijoje yra kitaip nei Egipte, turėjau galvoje taip pat ir tai, jog gydytojas pats turi ieškotis ligonių, ir tai, kad ligoniai gydytojo neieško, o susirgę atsiduoda pas juos atėjusiam gydytojui, nes mano, jog dievai jiems siunčią kaip tik tą gydytoją. Dovanas gydytojui jie taip pat atiduoda iš anksto, o ne pasveikę – gydytojui tai naudinga, nes pasveikęs ligonis dėkingumą užmiršta. Įprasta, jog kilmingieji ir turtingieji turi savo gydytoją, kuriam teikia dovanas tol, kol sveiki, tačiau susirgę jų nebeduoda, o tik tuomet, kai pasveiksta.

Ketinau Semiroje ramiai užsiimti gydytojo amatu, tačiau Kaptahas ištarė: „Ne". Jis pageidavo, kad visus savo išteklius paskirčiau puošniems drabužiams bei mano šlovę visose miesto sambūrių vietose garsinsiančių žinianešių samdai. Žinianešiai esą turėtų pranešti, jog neieškau ligonių, bet ligoniai privalo manęs ieškoti, be to, Kaptahas man neleido priimti apžiūrai nė vieno neatnešusio nors menko aukso gabalėlio. Pasakiau jam, jog tai beprotystė – mieste, kuriame niekas mano išmanymo nežino ir kur papročiai visai kitokie nei Juodojoje žemėje. Tačiau Kaptahas nenusileido ir nieko negalėjau padaryti, nes kai jam kas šaudavo į galvą – užsispirdavo kaip asilas.

Jis taip pat privertė mane nueiti pas sumaniausius Semiros gydytojus ir jiems tarti:

– Esu egiptiečių gydytojas Sinuhė, kuriam naujasis faraonas davė vardą „Jis, Vienišasis", kurio šlovė gimtinėj didžiulė. Aš pažadinu mirusiuosius, akluosius paverčiu regínčiais, jei manasis dievas to nori – kelionės skrynioje turiu mažą, bet stiprų dievą. Vis dėlto ne visur žinios vienopos, ne visur ir ligos vienopos. Atvykau į jūsų miestą tyrinėti ligų bei jų gydyti, naudodamasis jūsų žiniomis ir išmintimi. Ir nieku gyvu neketinu jums teisėtame amate trukdyti – kas aš esu, kad su jumis varžyčiausi. Auksas man tas pat kas dulkės po kojomis, todėl siūlau jums atsiųsti man ligonius, taip jūsų dievą užrūstinusius, kad išgydyti jų negalite, ir kaip tik tokius, kuriuos reikėtų peiliu paliesti, nes nenaudojate peilio, o aš galėsiu patirti, ar manasis dievas juos gydo. Tokį ligonį išgydęs atiduosiu jums pusę jo įteiktos dovanos, nes išties atėjau čia ne aukso, bet žinių ieškodamas. Tačiau jo neišgydęs taip pat jokios dovanos nesigviešiu, o atgal pas jus parsiųsiu.

Semiros gydytojai, kuriuos ligonių beieškančius sutikau gatvėse bei turguose ir kuriems šitaip kalbėjau, skėsčiojo apsiaustais ir kasinėdamiesi barzdas man sakė:

– Žinia, esi jaunas, bet iš tiesų tavasis dievas išmintyje tave palaimino, nes tavo kalba glosto mūsų ausis. Mums labai patinka ir tai, ką kalbi apie peilį, nes gydydami ligonius niekada nenaudojame peilio – peiliu paliesto ligonio mirtis dar tikresnė nei peiliu nepaliestojo. Vieno teprašome – nieko

negydyk kerais, nes mūsų pačių kerai labai stiprūs, juolab kad šios srities varžovų Semiroje bei kituose pajūrio miestuose yra pernelyg.

Apie kerus jie sakė tiesą, nes gatvėmis vaikštinėjo daugybė beraščių tamsuolių, kurie pažadėję išgydyti ligonius kerais, lengvatikių namuose leido geras dienas, kol ligoniai pasveikdavo arba numirdavo. Šituo jie taip pat buvo nepanašūs į egiptiečius – juk kiekvienas žino, kad Egipte kerėti leidžiama tik šventykloje ir tuo užsiima aukštesniojo laipsnio šventikai, todėl visi kiti, bijodami bausmių, kerėti turi slapta.

Tačiau visa susiklostė taip, kad pas mane atėjo ligonių, kurių kiti išgydyti nesugebėjo, o aš juos išgydžiau, tačiau tuos, kurių išgydyti neįstengiau, vėl nusiunčiau Semiros gydytojams. Kad galėčiau apsišvarinti kaip nurodyta, iš Amono šventyklos į namus parsinešiau šventosios ugnies, – šitaip ryžausi panaudoti ir peilį bei atlikti operacijas, kuriomis Semiros gydytojai kasinėdamiesi barzdas didžiai stebėjosi. Man taip pat pasisekė vienam aklajam sugrąžinti regėjimą, nors jį buvo gydę ir gydytojai, ir kerėtojai, kurie nieko kita neišmanydami jo akis tepė dulkių bei seilių mišiniu. Tačiau aš, kaip įprasta Egipte, išgydžiau jį adata, šituo darbu įgydamas didelę šlovę, – nors po kurio laiko aklasis vėl prarado regėjimą, nes tokie išgijimai netvarūs.

Semiros pirkliai ir turtingieji gyveno neregėtai tingų ir prabangų gyvenimą, todėl buvo įkūnesni už egiptiečius ir kentė dusulį bei pilvo skausmus. Aš taip išdorodavau juos peiliu, kad jų kraujas sruvo kaip kiaulių; o vaistų atsargoms baigiantis pasinaudojau gebumu rinkti vaistinius augalus tinkamomis dienomis – pagal žvaigždes ir mėnulį, nes apie tai Semiros gydytojai maža ką težinojo, todėl jų vaistais pasikliauti tikrai negalėjau. Duodavau storuliams pilvo skausmus palengvinančių ir dusulį apraminančių vaistų ir šituos vaistus – pagal kiekvieno jų išteklius – pardavinėjau brangiai, tačiau nė karto nesusiginčijau, o miesto gydytojams bei valdantiesiems įteikiau dovanų. Kaptahas garsino mano šlovę ir mano namuose maitino elgetas bei pasakorius, kad šie gatvėse bei turguose skelbtų apie mano šlovę ir mano vardas neužsimirštų.

Užsidirbau gausybę aukso ir visa, ko pats neišeikvojau ir neišdalinau, įdėjau į Semiros prekybos namus, siuntusius laivus į Egiptą, jūros salas bei Chatų žemę, taigi aš turėjau daugybės laivų įnašų – vieno šimtąją dalį, kito penkišimtąją – kaskart pagal išteklius. Atsitikdavo, kad laivai niekada nebesugrįždavo, bet dažniausiai sugrįždavo, o mano auksas prekybos namų knygose būdavo paženklintas dvigubai ir trigubai. Tai buvo Egipte negirdėtas Semiros paprotys, – įsigudrinę skurdžiai irgi padaugindavo savo išteklius arba visai nuskursdavo – dešimt ar dvidešimt vargšų sudėdavo į krūvą varį, kad įstengtų nusipirkti tūkstantadalį laivo ar jo krovinio. Taigi auksu į savo namus vagių ir plėšikų neviliojau, – visas mano auksas buvo sužymėtas prekybos namų knygose, ir keliaudamas į kitus miestus, tarkim, Biblą ar Sidoną, gydyti ligonių, jo prie savęs nelaikiau, o prisireikęs ir panorėjęs ką

nepaprasto nusipirkti, parodydavau Semiroje gautą molinę lentelę ir gaudavau aukso iš Biblo ir Sidono prekybos namų. Tačiau dažnai šito net neprireikdavo, nes gaudavau aukso iš gydomų ligonių, kurie nebetikėdami savojo miesto gydytojais atsiųsdavo į Semirą ieškoti manęs.

Šitaip suklestėjau – mano turtai kaupėsi, o Kaptahas tuko, rengėsi brangiais drabužiais, trynėsi gerais aliejais ir net su manimi elgėsi išdidžiai, kol primušiau jį lazda. Bet kodėl taip suklestėjau – negaliu pasakyti. Buvau jaunas, tikėjau savo išmanumu, peilį laikančios mano rankos nevirpėjo, o gydydamas ligonius buvau drąsus, nes man atrodė, jog nebeturiu ko prarasti. Neniekinau ir Sirijos gydymo meno, o pastebėjęs esant tinkamus, naudojau jų vaistus – jie buvo nepaprastai įgudę karštą geležį naudoti vietoj peilio, nors šitaip ligonis labiau kankindavosi. Galbūt mano suklestėjimą lėmė šventasis skarabėjas*, kurį Kaptahas garbino kaip dievą, todėl paliepiau įrengti šiam aukso ir sidabro būstą ir Kaptahas kasdien aukodavo jam šviežio karvės mėšlo, kad, kaip visi skarabėjai, voliotų mėšlo rutuliukus, nors niekada jo tą darant nemačiau. Išties nežinau, ar mano suklestėjimą nulėmė skarabėjas, bet dėl šventos ramybės gerai su juo elgiausi, o Kaptahui liepiau, kad jam tarnautų – šis net ėmė vaizduotis esąs šventikas, o ne mano tarnas.

Didžiai suklestėjau, nes niekam nepavydėjau ir nė su kuo nesivaržiau, dosniai dalijau kitiems dovanas ir priimdavau kitų nenorimus gydyti ligonius, o žinios man buvo svarbesnės už auksą. Mat įsigijus ganėtinai aukso geram ir deramam gyvenimui, žinios man paliko svarbesnės už auksą, todėl kartais mokydavausi ir skurdžių sopulius gydydamas. Kai kurie mano ligoniai taip pat mirdavo, nes mano išmanumo ne visiems pakakdavo, tačiau dėl to manęs nepeikė, nors ligoniui mirus gydytojas dažnai praranda šlovę. O apie mano slaugytus mirusiuosius sakydavo:

– Šitaip norėjo jo Baalis, net Sinuhė egiptietis jo negalėjo išgydyti.

Tokia didi buvo mano šlovė Semiroje.

2

Tačiau tebebuvau vienišas, ir gyvenimas man neteikė džiaugsmo. Vynu taip pat pasisotinau – mano širdies jis jau nedžiugino, tik suodžiais juodino mano veidą, ir išgėręs vyno troškau mirti. Todėl kaupiau žinias ir mokiausi Babilono rašto bei kalbos – perdien neturėdavau nė vienos laisvos valandė-

* Skarabėjas – mėšlavabalis, šventas rutuliukų sukėjas, lipdantis iš mėšlo rutuliukus, kuriuos užkasa į žemę ir į kuriuos patelė deda kiaušinėlius. Paslaptingas skarabėjo atsiradimas iš šių rutuliukų Egipte jį padarė šventą, saulės gyvūną. Labai paplito ir jo formos akmeninis spaudas, arba amuletas.

lės, o naktimis miegodavau lyg užmuštas. Nes nieko neveikiant mano širdis ištvinkdavo, ją ėdė gailesnė už šarmą širdgėla dėl savęs ir savo darbų.

Norėdamas sužinoti, ar Sirijos dievai gali man ką nauja pasakyti, ištyrinėjau ir juos. Semiros dievai, kaip ir visa, buvo kitokie nei Egipte. Didžiuoju jų dievu buvo Semiros Baalis – nuožmus dievas, jo šventikai kastruodavosi, o už palankumą miestui jis reikalavo žmonių kraujo. Jūra taip pat reikalavo iš jų aukų, o Baaliui reikėjo net mažų vaikų, todėl Semiros pirkliai ir valdantieji be perstogės ieškojo žmonių. Štai kodėl Semiroje negalėjai pamatyti luošo vergo, o skurdžiams už menkiausią nusidėjimą grėsė žiauriausios bausmės – vyrą, savo šeimos penui pavogusį žuvį, sukapodavo kaip auką į Baalio aukurą. Tačiau vyras, apsvėręs kitą ar įmaišęs į auksą sidabro, likdavo nenubaustas, o įgydavo sumanaus prekijo vardą, nes jie sakydavo: „Žmogus sukurtas apgavystei". Todėl Semiros jūrininkai ir laivų vadai vaikus Baalio aukoms vogė net Egipte ir visame pajūryje, ir tai buvo laikoma dideliu jų nuopelnu.

Jų deivė buvo Astartė, kurią, kaip ir Ninevijos deivę, vadino Ištare – ji buvo su daugybe krūtų, kasdien ją perrengdavo plonais drabužiais, išgražindavo papuošalais, o ją garbino moterys, nežinia kodėl vadinamos šventyklos mergelėmis, nors jos tikrai nebuvo mergelės. Net nepanašu – jų pareiga buvo linksmybės šventykloje, tai buvo laikoma nuolankumu dievui, ir tuo didesniu, kuo daugiau sidabro ar aukso svečias dovanodavo šventyklai. Todėl šios moterys varžėsi viena su kita laviausiais būdais įtaikaudamos vyrams – nuo vaikystės jos buvo mokomos įvairiausių įsimeilinimo vyrams būdų, kad šie paaukotų Astartei apsčiai aukso. Ir šitai buvo skirtinga nei Egipte, kur linksmybė su moterimi šventyklos teritorijoje laikoma didele nuodėme ir užkluptas tai darąs išsiunčiamas į kasyklas, o šventykla išvaloma.

Tačiau savo moteris Semiros prekijai saugojo griežtai – laikė jas namuose uždarytas, o kad savo išvaizda negundytų svetimų vyrų, dengė nuo galvos iki kojų storais drabužiais. Tačiau jie patys, įsigeidę permainos ir trokšdami įtikti dievams, vaikščiojo į šventyklą. Todėl Semiroje viešųjų namų, kaip Egipte, nebuvo, o nepasitenkinęs šventyklos mergelėmis turėjo susirasti žmoną arba savo linksmybėms nusipirkti turguje vergę. Laivai į Semiros uostą plaukė be paliovos, todėl kasdien turguje pardavinėdavo daugybę vergų: įvairių odos spalvų ir ūgio, kūningų ir laibų, vaikų ir merginų – kiekvienam pagal norą ir užgaidą. Luošus vergus Baalio aukoms pigiai nupirkdavo miesto valdantieji, o tai padarę šypsodavo ir mušdavosi į krūtinę, manydami sugebą labai išmaniai apgauti savąjį dievą. Vis dėlto jei vergas būdavo labai senas, bedantis, bekojis ar sirgdavo neišgydoma liga, jie užrišdavo dievui ant akių raištį, kad šis džiaugtųsi uosdamas jo garbei srūvantį kraują, bet nematytų aukos luošumo.

Aš taip pat aukojau Baaliui, nes jis buvo to miesto dievas, todėl patikimiausia buvo palaikyti su juo gerus santykius. Tačiau kaip egiptietis žmo-

nių jo aukai nepirkdavau, o atiduodavau jam auksu. Taip pat keletą kartų nuėjau į vakarais atidaromą Astartės šventyklą – klausydavausi jų muzikos ir žiūrėdavau, kaip šventyklos moterys, kurių negaliu vadinti mergelėmis, savosios deivės garbei šokdavo gašlius šokius. Linksminausi su jomis, nes taip buvo įprasta ir, didžiulei mano nuostabai, jos išmokė mane visokių nežinotų dalykų. Tačiau mano širdies jos nedžiugino, – visa nutiko tik iš smalsumo, ir išmokiusios mane, ką privalėjo išmokyti, jos man nusibodo ir daugiau jų šventykloje nesilankiau, nes, mano galva, nėra nieko nuobodesnio už jų meną.

Tačiau Kaptahas dėl manęs krimtosi ir dažnai žiūrėdamas į mane purtydavo galvą – mano veidas seno, raukšlės tarpuakyje gilėjo, mano širdis užsivėrė. Todėl jis norėjo, kad nusipirkčiau vergę ir turėdamas laiko linksminčiausi su ja, nes svetimšalės į žmonas negalėjau imti, o su egiptiečių persikėlėliais nesibičiuliavau, – taigi negalėjau pradžiuginti moterų, kurių vyrai būdavo kelionėje arba išvykę į karių pratybas krašto gilumoje. Kaptahas prižiūrėjo mano ūkį ir nešiojo mano auksą, todėl vieną dieną nupirko man vergę pagal savo skonį, nuprausė, aprengė, įtrynė aliejais ir vakare, kai pavargęs po dienos darbo ketinau ramiai pailsėti, parodė ją man.

Ta mergina buvo iš jūros salų – jos oda buvo balta, dantys sveiki, ji nebuvo liesa, o akys apvalios ir šiltos kaip telyčaitės. Ji bijojo svetimo miesto, į kurį pakliuvo, ir pagarbiai žvelgė į mane. Kaptahas parodė ją man ir uoliai nupasakojo jos grožį, todėl, norėdamas jam įsiteikti, pamėginau su mergina pasilinksminti. Stengiausi iš visų jėgų ištrūkti iš vienišumo, tačiau mano širdis ja nesidžiaugė – net labai norėdamas seserimi jos pavadinti negalėjau.

Tačiau suklydau būdamas jai prielankus – ji ėmė didžiuotis, o tiriant ligonius man nuolat trukdydavo. Ji daug valgė, tuko, be paliovos prašinėjo visokių papuošalų bei naujų drabužių ir sekiojo iš paskos žvelgdama į mane liūdnomis akimis, be perstogės trokšdama su manimi linksmintis. Buvau iškeliavęs – leidausi į krašto gilumą ir pakrantės miestus, tačiau tai negelbėjo: sugrįžusį namo ji pirmoji mane pasitikdavo, pravirkdavo iš džiaugsmo mane pamačiusi ir vėl imdavo sekioti man iš paskos, kad su ja pasilinksminčiau. Negelbėjo nei tūžmingas mušimas lazda, nes susižavėjusi mano jėga ji dar labiau užsidegdavo, todėl gyvenimas mano namuose tapo nepakenčiamas. Galiausiai sumaniau atiduoti ją Kaptahui, parinkusiam ją pagal savo skonį, – kad šis su ja linksmintųsi, o aš būčiau paliktas ramybėje, tačiau ji kandžiojo, spardė Kaptahą, keikdama ir Semiros kalba, kurios kelis žodžius mokėjo, ir mudviem nesuprantama jūros salų kalba. Negelbėjo nė abiejų mušimas lazda, nes ji dar aistriau trośko su manimi linksmintis.

Tačiau skarabėjas man atnešė laimę, nes vieną dieną, išgirdęs apie mano šlovę, pas mane pasirodė sunegalavęs kunigaikštis iš krašto gilumos – Amoro karalius, vardu Azirus. Gydžiau jo dantis – vietoj mūšyje su kaimynais pra-

rasto danties padariau iš dramblio kaulo naują, o išgedusius aptaisiau auksu. Visa tai dariau kaip įstengdamas, o jis, gyvendamas Semiroje ir tardamasis su miesto valdančiaisiais dėl Amoro bei Semiros tarpusavio reikalų, vaikščiojo pas mane kasdien. Šitaip jis pastebėjo mano vergę, kurią pagal jūros salas vadinau Keftiu, nes jos pagoniško vardo ištarti nemokėjau, ir nepaprastai ja susižavėjo. Tas Azirus buvo stiprus kaip jautis, baltos odos. Jo barzda buvo melsvai juoda, žvilganti, o akys tviskėjo išdidumu, ir Keftiu ėmė į jį žvilgčioti, nes moteris traukia visa, kas nauja. Jį neapsakomai sužavėjo Keftiu įkūnumas, nors ji dar buvo jauna mergina, o drabužiai, kuriuos Keftiu dėvėjo kretietiškus, dengė kaklą, bet paliko nuogas krūtis, – tai kunigaikštį labai jaudino, nes jis buvo įpratęs matyti moteris prisidengusias nuo galvos iki pėdų. Todėl galiausiai jis nebepajėgė savo aistros suvaldyti ir sunkiai dūsaudamas tarė man:

– Žinoma, esu tavo draugas, Sinuhe egiptieti, – tu pataisei man dantis, padarei, kad mano burna vos ją atvėrus auksu sužėrėtų, todėl didi bus mano šlovė Amoro krašte. Už tai duosiu tau tiek dovanų, jog iš nuostabos iškelsi rankas. Nors nenoriu, esu priverstas tave įžeisti: pažvelgęs į tavo namuose gyvenančią moterį, pamilau ją ir nebegaliu savo aistros sulaikyti, nes aistra it laukinis katinas drasko man kūną, ir net tavo išmoningumas šitos ligos neišgydys. Mat mano aistra šiai moteriai tokia stipri, kad vadinu ją liga. Niekada neregėjau į ją panašios, todėl gerai suprantu, kaip nepaprastai ją myli, kai lovoje naktimis ji tave šildo. Vis dėlto prašau tavęs: atiduok ją man – padarysiu ją savo žmona, tokia kaip kitos mano žmonos, ir ji jau nebebus vergė. Visa tai tau tiesiai sakau, nes esu tavo draugas bei garbingas žmogus ir už ją sumokėsiu tau, ko paprašysi. Tačiau taip pat tiesiai sakau: jei jos neatiduosi man geruoju, smurtu atėmęs išsigabensiu į savąjį kraštą, kur – net išdrįsęs jos ieškoti – niekada nerasi. Surasiu tave net pabėgusį su šia moterimi iš Semiros, o mano pasiuntiniai suras ją pačiam žemės pakrašty ir tave užmušę atgabens ją man. Visa tai tau iš anksto sakau, nes esu garbingas žmogus ir tavo draugas, ir nenoriu tavęs apgaudinėti.

Jo žodžiai mane taip pralinksmino, jog džiaugsmo ženklan iškėliau rankas, tačiau Kaptahas, taip pat girdėjęs jo žodžius, ėmė rautis plaukus ir bliauti:

– Tai bloga diena ir geriau būtų, kad mano ponas niekada nebūtų gimęs, jei ketini atimti vienintelę moterį, jo širdį džiuginusią. Šios netekties neatlygins niekas, nes mano ponui ta moteris brangesnė už auksą, brangakmenius bei smilkalus, nes ji gražesnė už mėnesio pilnatį, jos pilvas apvalus ir baltas lyg kaupas kviečių, – nors jo dar nematei, kunigaikšti, – o jos krūtys kaip melionai, tai tavo akys gali paliudyti.

Jis šitaip kalbėjo, nes Semiroje buvo išmokęs pirklių papročių ir už merginą siekė didelės kainos, nors mes abu nieko kita netroškome, kaip tik ja atsikratyti. Tai išgirdusi Keftiu taip pat pravirko ir pasakė niekada manęs

nepaliksianti, tačiau verkdama ji pro pirštus meiliai žvilgčiojo į kunigaikštį Azirų ir jo garbanotą barzdą.

Pakėliau rankas juos tildydamas ir apsimestinai griežtai tariau:

– Kunigaikšti Azirau, Amoro karaliau ir mano drauge! Žinoma, šią moterį mano širdis myli ir vadinu ją seserimi, tačiau tavo draugystė man už viską brangesnė, todėl mūsų draugystės ženklan atiduodu ją tau, – ne parduodu, o dovanai atiduodu ir prašau – pasilik ją sau ir daryk su ja viską, ko laukinis katinas tavo kūne geidžia, nes, jei neklystu, jos širdis į tave palinko ir ji bus laiminga: kiek ją pažįstu, jos kūne taip pat tūno daugybė laukinių kačių.

Iš džiaugsmo garsiai surikęs Azirus tarė:

– Išties, Sinuhe, nors esi egiptietis, – o visas blogis iš Egipto ateina, – nuo šios dienos būsi mano brolis bei mano draugas, ir palaimintas bus tavo vardas visoje Amoro žemėje, o atkeliavęs pasisvečiuoti, prisiekiu, sėdėsi mano dešinėje – aukščiau visų mano kilmingųjų ir kitų svečių, net jei viešėtų karaliai.

Šitai pasakęs jis nusijuokė taip, kad auksiniai jo dantys sublizgo, ir pažvelgė į verksmą užmiršusią ir surimtėjusią Keftiu. Jo akys žybtelėjo kaip žarijos, jis taip stvėrė merginą į glėbį, kad melionai sutabalavo, ir nepajutęs jos svorio bloškė į dengtus neštuvus. Taigi jis išėjo, drauge išsigabendamas Keftiu, ir nebemačiau paskui jo tris dienas, ir niekas kitas jo Semiros mieste nematė, nes jis trims dienoms ir naktims užsidarė savo būste. O mudu su Kaptahu labai apsidžiaugėme atsikratę tos kankinančios merginos. Vis dėlto Kaptahas man priekaištavo, kad nereikalavau dovanų už merginą, – juk už ją iš Aziraus būčiau gavęs ką panorėjęs. Tačiau atsakiau Kaptahui:

– Atiduodamas merginą dovanai užmezgiau su Azirum draugystę. Apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino. Nors Amoro žemė maža ir skurdi, – ten augina tik asilus ir avis, – karaliaus draugystė vis tiek karaliaus draugystė ir tikriausiai yra už auksą svarbesnė.

Kaptahas purtė galvą, tačiau ištepė mūsų skarabėją mira ir dėkodamas už tai, kad atsikratėme Keftiu, atnešė jam šviežio mėšlo.

Prieš sugrįždamas į Amoro žemę Azirus dar užsuko pas mane ir iki žemės man nusilenkęs pasakė:

– Nesiūlau tau dovanų, Sinuhe, nes davei man tai, kas dovanomis neįkainojama. Mergina puikesnė nei tikėjausi, o jos akys lyg bedugniai šuliniai, ir jos man niekada nebus gana, nors ji jau išspaudė iš manęs sėklą, kaip aliejus išspaudžiamas iš uogų. Noriu būti sąžiningas – mano kraštas nėra labai turtingas ir negaliu prasimanyti aukso kitaip, tik apdėdamas mokesčiais keliaujančius per mano žemę pirklius ir skelbdamas karus kaimynams, tačiau tuomet egiptiečiai beregint kaip sparvos sutupia man ant sprando ir nuostolis dažnai būna didesnis už naudą. Todėl negaliu įteikti tavo darbo vertų dovanų ir tūžtu ant Egipto, atėmusio senojo mano krašto laisvę, nes jau nebegaliu ramiai kariauti ir, savo tėvų papročiu, plėšti pirklių. Tačiau pažadu, jog kada tik pas mane atkeliausi ir ko manęs prašysi – jei tai

bus mano galioje – gausi, tačiau neprašyk manęs už tą moterį arklių, nes arklių maža turiu, o man jų reikia karo vežimams traukti. Bet ko kita prašysi, jei tai bus mano galioje, – duosiu. Ir jei kas nors tau užduos širdį, tik atsiųsk man žodį, ir mano vyrai jį nudės, kad ir kur jis būtų, – nors ne visi tai žino, turiu savo vyrų čia, Semiroje, bei kituose Sirijos miestuose, tačiau tikiuosi, jog šią paslaptį išsaugosi. Sakau tai tik todėl, kad žinotum, jog įsakysiu nudėti ką panorėsi, ir niekas apie tai nesužinos ir tavo vardo tai nepalies. Toks didis mano prielankumas tau.

Tai taręs jis mane sirišku papročiu apkabino ir patyriau jo didžią pagarbą ir žavesį, nes nusiėmęs nuo kaklo grandinę jis užkabino ją ant manojo – tikriausiai tai buvo didžiulė auka, nes šitai darydamas jis sunkiai atsiduso. Todėl nusiėmęs nuo kaklo aukso grandinę, gautą iš turtingiausio Semiros laivų tiekėjo už sunkaus gimdymo metu išgelbėtą žmonos gyvybę, užkabinau jam ant kaklo. Taigi susimainius jis nieko neprarado ir tai jam labai patiko. Šitaip išsiskyrėme.

3

Atsikračius tos moters, mano širdis tapo lengva lyg paukštis, mano akys geidė nauja regėti ir toks nerimas apėmė širdį, jog Semiroje man jau nebuvo gera. Vėl atėjo pavasaris, uoste laivai rengėsi į tolimas keliones, žemei žaliai išsprogus, šventikai iškeliavo į užmiestį atkasti savojo dievo Tamūzio*, kurį palaidojo rudenį su graudžiom raudom ir peiliais liejamu savo kūno krauju.

Su nerimu stebėjau šventikus ir žmonių minias – žemė buvo skaisčiai sužaliavusi, medžiai skleidė lapus, burkavo balandžiai, tvenkiniuose kurkė varlės. Nuridenę akmenį nuo kapo duobės, šventikai iškasė savąjį dievą ir pratrūko džiaugsmu, šaukdami jį esant gyvą ir prisikėlusį. Žmonės aplink taip pat pratrūko džiaugsmu: gerdami alų ir vyną iš prekijų paskubomis aplink kapą suręstų krautuvėlių, ėmė šokti, triukšmauti, laužyti medžių šakeles. Džiaugsmingai šūkčiodamos moterys vežėčiomis atitempė didelį iš medžio išskobtą vyrišką falą, o nakčiai užslinkus nusimetė drabužius ir pasileido per pievas – neliko skirtumo, kuri turi vyrą, kuri jo neturi, ir kiekviena kur užėjusi stvėrė sau porą – pievos ir kalnų atšlaitės net kužėjo. Visu tuo jie taip pat skyrėsi nuo egiptiečių. Žvelgiant į juos mane apėmė pavydas, pagalvojau: kaip Juodoji žemė seniausia iš visų žemių, taip ir aš turbūt jau gimiau pasenęs, o šios tautos jaunos, todėl deramai tarnauja savo dievams.

* Tamūzis – deivės Ištarės mylimasis ir vyras, jaunas didvyris, kurį ji išdavė ir išvarė į požemių karalystę.

Atėjus pavasariui pasklido žinia, jog iš dykumos atkeliavę chabyrai plėšikauja Sirijos pasienyje, – nuo šiaurės iki pietų, – degina kaimus, siaubia miestus. Tačiau per Sinajaus dykumą iš Tanio atžygiavusi faraono kariuomenė susikovė su chabyrais, sukaustė grandinėmis jų vadus ir ištrėmė juos atgal į dykumą. Taip nutikdavo kiekvieną pavasarį ir nuolat būtų nutikę, tačiau šįkart Semiros gyventojai susirūpino: chabyrai užėmė Katnos miestą su visa egiptietiška karine įgula, nužudė jo valdovą ir kalavijais išpjovė visus egiptiečius, net moteris ir vaikus, dėl išpirkos nepaėmę jų į vergiją, o šitaip nebuvo nutikę kiek atmintis siekė, nes egiptiečių prižiūrimus miestus chabyrai paprastai aplenkdavo.

Taigi Sirijoje įsiliepsnojo karas, o aš jo niekada nebuvau regėjęs. Norėdamas patirti, ar gali karas man ką nauja pasakyti, ketindamas ištyrinėti smogiamųjų ginklų ir karo vėzdų padarytas žaizdas, iškeliavau link faraono kariuomenės. Tačiau labiausiai į kelionę traukė tai, kad faraono kariuomenės vadas buvo Horemhebas, o aš, persmelktas vienatvės, troškau išvysti draugo veidą, išgirsti jo balsą. Todėl grūmiausi pats su savimi galvodamas, jog pasmerkęs už mano darbus jis vargu ar mane bepažins. Tačiau buvo praėję daug laiko, per dvejus metus man daug nutiko ir galbūt mano širdis įdiržo, nes prisiminęs gėdą jau taip smarkiai kaip anksčiau nebešiurpdavau. Todėl iškeliavau – pakrante nuplaukiau į pietus, o nuo pakrantės su maisto pristatymo būriais – jaučių tempiamais grūdų vežimais ir asilų nešamais aliejaus ir vyno ąsočiais bei svogūnų maišais, – pasiekiau krašto gilumą. Šitaip atkeliavau į mažą mūru apjuostą miestelį kalno viršūnėje, vadinamą Jeruzale. Jame buvo nedidelė egiptiečių karinė įgula ir Horemhebas, tęsdamas karo žygį, miestą buvo pavertęs savo būstine. Semiros gandai apie faraono kariuomenės jėgą buvo labai perdėti, nes jis teturėjo būrį karo vežimų ir porą tūkstančių lankininkų bei ietininkų, o chabyrų, kaip buvo sakoma, tą pavasarį buvo gausiau nei smilčių dykumoje.

Horemhebas priėmė mane nešvarioje molio trobelėje ir tarė:

– Pažinojau vieną Sinuhę, taip pat gydytoją, jis buvo mano draugas. – Jis žvelgė į mane – siriškas apsiaustas, kurį buvau įpratęs dėvėti, jį trikdė. Kaip ir jis, buvau pasenęs, mano veidas buvo pasikeitęs. Tačiau jis pažino mane, pakėlė pasveikindamas auksu vytą vado rimbą ir nusišypsojęs tarė:

– Prisiekiu Amonu, tu esi Sinuhė, nors maniau tave mirus.

Jis išvijo iš kambario vyresniuosius būstinės karius, raštininkus su žemėlapiais bei raštais ir paprašęs vyno įpylė jo man sakydamas:

– Keisti Amono keliai, jei susitinkame čia, mėšlinuose Raudonosios žemės miesto griuvėsiuose.

Išgirdus jo žodžius, širdis mano krūtinėje suvirpėjo – suvokiau jo pasiilgęs. Papasakojau jam savo gyvenimą, savo likimą taip, kaip, maniau, derėjo, o jis tarė:

– Jei nori, gali kaip gydytojas lydėti mūsų kariuomenę ir dalytis mūsų garbe, nes išties ketinu taip duoti garo mėšliniems chabyrams, kad prisimi-

nę mano vardą raudotų, jog šiame pasaulyje gimė. – Jis dar pridūrė: – Turbūt kai pirmą kartą susitikome, atrodžiau tikras pusgalvis, nes dar nebuvau išsikrapštęs mėšlo iš kojų tarpupirščių. Jau tuomet tu buvai pasaulio žmogus ir davei man gerų patarimų. Dabar daugiau suprantu, o mano rankoje, kaip matai, aukso rimbas. Tačiau jį užsitarnavau niekingu faraono apsaugos kario darbu – medžiodamas plėšikus ir nusikaltėlius, kuriuos per savo beprotystę jis iš kasyklų išleido į laisvę: turėjom gerokai pasidarbuoti, kol juos išgalabijome. Tačiau išgirdęs puolant chabyrus, paprašiau faraono, kad duotų karių jiems įveikti, ir nė vienas aukštesnio laipsnio karys su manimi nesivaržė, – juk auksu ir garbės ženklais gausiau byra šalia faraono, o ne dykumoje, juolab kad chabyrų ietys aštrios, o jų staugimas, kaip pats patyriau, šiurpus. Pagaliau įgysiu patirties ir tikrose kovose išlavinsiu karius, tačiau faraonui rūpi tik tai, kad čia, Jeruzalėje, pastatyčiau šventyklą jo dievui, o chabyrus išvyčiau nepraliejęs kraujo.

Pliaukštelėjęs rimbu per blauzdas Horemhebas prapliupo juoku. Juokiausi ir aš, tačiau netrukus jis surimtėjo, gurkštelėjo vyno ir tarė:

– Noriu būti sąžiningas, Sinuhe: po paskutinio susitikimo aš labai pasikeičiau, nes žmogus, gyvenąs šalia faraono, norom nenorom pasikeičia. Jis man kelia nerimą, nes nuolat galvoja ir kalba apie savąjį dievą – kitokį nei visi dievai, todėl Tėbuose dažnai jausdavau skruzdėles per kaukolę bėginėjant, o naktimis, vynu ir moterimi galvos neišvalęs, negalėdavau užmigti. Toks keistas jo dievas. Jo dievas beformis, tačiau visur esantis, o jo atvaizdas apskritas, savo rankomis jis laimina visus savo kūrinius – šiam dievui lygūs ir vergai, ir kilmingieji. Pasakyk man, Sinuhe, ar tai ne ligonio kalba, nes nepajėgiu nieko kita galvoti, tik tai, kad vaikystėje jam įkando pasiutusi beždžionė. Juk tik beprotis gali galvoti, kad chabyrus galima išvyti nepraliejus kraujo. Kai išgirsi juos staugiant mūšyje – suprasi, kad tiesą sakiau. O jei faraonas to trokšta, tegul nusiplauna rankas. Aš mielai prieš jo dievą prisiimsiu sau nuodėmę už karo vežimais sumaigytus chabyrus.

Jis vėl gurkštelėjo vyno ir pridūrė:

– Manasis dievas – Horus, bet Amonui aš neturiu ko prikišti, – Tėbuose išmokau daugybę smagių karius paveikiančių prakeiksmų jo vardu. Žinoma, aš suprantu, kad Amonas turi per didelę galią, ir tai, kad naujasis dievas varžosi su Amonu dėl faraono valdžios sustiprinimo. Šitai man sakė pati karališkoji motina, tai patvirtino ir šventikas Ejė, dabar laikąs skeptrą valdovo dešinėje. Savojo Atono padedami, jie ketina nuversti Amoną ar nors sumenkinti jo galią – kur matyta, kad Amono šventikų valdžia Egipte stipresnė už faraono. Tai išmintinga ir teisinga – kaip karys gerai suprantu, kam reikia naujojo dievo. Ir aš neprieštaraučiau, jei faraonas pasitenkintų jam statomomis šventyklomis ir samdomais šventikais, tačiau faraonas per daug galvoja apie savąjį dievą, apie jį kalba ir visa, kas nutinka, anksčiau ar vėliau jis ima kildinti iš savojo dievo. Nuo tų kalbų faraoną supantys žmonės kvailėja labiau už jį patį. Jis tvirtina gyvenąs tiesoje, tačiau tiesa – lyg

aštrus peilis vaiko rankose, o bepročio rankose ji tampa dar pavojingesnė – juk peilis turi būti makštyje ir naudojamas tik labai prisireikus. Tokia yra tiesa: niekam kitam ji nekelia tokio pavojaus kaip valdovui ir vadui.

Nugėręs vyno jis tarė:

– Dėkoju savo sakalui ištrūkęs iš Tėbų, nes Tėbai su savo dievais šnypščia lyg gyvačių kamuolys, o aš į dievų ginčus nenoriu veltis. Amono šventikai kurstydami žmones prieš jo dievą riečia visokias nešvankybes apie jo kilmę. Jo santuoka taip pat sukėlė erzelį, nes žaidusi su lėlėmis Mitanijos princesė netikėtai mirė ir faraonas didžiąja karališkąja sutuoktine pakėlė merginą, vardu Nefertitė, – to paties šventiko Ejės dukterį. Tiesa, ta Nefertitė daili, puošniai rengiasi, tačiau ji labai aikštinga – tikra savo tėvo duktė.

– Kaip – Mitanijos princesė mirė? – paklausiau, nes buvau matęs tą didžiaakę, baugščiai žvelgiančią į Tėbus mergytę, kai aprengtą ir išpuoštą lyg dievo statulą ją nešė Avinų alėja.

– Gydytojai tikina, jog jai netiko Egipto klimatas, – atsakė Horemhebas ir nusijuokė. – Tai tikra nesąmonė, nes visi žino, jog nėra sveikesnio už Egipto klimatą. Tačiau pats žinai, faraono moterų namuose vaikai dažnai miršta, dažniau nei Tėbų neturtingųjų miesto dalyje, nors niekas tuo nepatikėtų. Protingiau būtų vardų neminėti, tačiau aš išdrįsęs nuvaryčiau vežimą prie šventiko Ejės namų.

Jis abejingai pasakojo ir pliaukšėdamas rimbu per blauzdas gėrė vyną, tačiau jau buvo suaugęs, suvyriškėjęs, jo širdis tapo nerimastinga, – tai nebuvo tas pats pasipūtęs bernaitis. Jis tarė:

– Jei nori pažinti faraono dievą – ateik rytoj šventinti šventyklos, kurią skubiai jam surenčiau šito miesto uolos viršūnėje. Nusiųsiu jam žinią apie šventinimą, nutylėdamas apie kritusius ir pralietą kraują – tegul džiaugiasi Aukso rūmuose su savuoju dievu. – Ir dar pridūrė: – Jei rasi vietos, naktį permiegok palapinėje. Aš dėl savo rango privalau nakvoti čia, kunigaikščio namuose, bet čia pasiutiškai daug gyvių. Tačiau neaimanuoju, nes gyviai, kaip ir alkis, troškulys, žaizdos bei degantys kaimai – karo dalis.

Naktį praleidau palapinėje – buvau patogiai įkurdintas, nes kelyje nuo pakrantės į Jeruzalę susidraugavau su vyresniuoju maisto tiekimo kariu. Jis visaip man maloninosi, nes pasisakiau kaip gydytojas lydėsiąs kariuomenę, o kuris gi karys nenorėtų susibičiuliauti su gydytoju. Visą vakarą jis dūsavo ir aimanavo:

– Verčiau niekada nebūčiau kariu gimęs, nes dieną naktį baimės žiurkė graužia kario širdį. Jau vaikystėje jis daugiau gauna rimbo nei valgio, o į karo žygį savo davinį ir vandenį turi lyg asilas ant pečių neštis, todėl jo sprandas nepalenkiamas kaip asilo, pečių sausgyslės sumaitotos. Priešas persmeigia jį ietimi, perveria strėle, o į nelaisvę patekęs jis lyg paukštis užrakinamas narvelyje, jį muša, jo galūnes supančioja. Susmirdęs vanduo – kario gėrimas, o skurdų atlygį jis turi pats pasigrobti arba atimti iš priešo. Karys, kuris pagaliau sugrįžta į Egiptą, tėra lyg kinivarpų išgraužtas medis – jau niekam netin-

ka. Jį ima graužti žaizdos arba jis suserga ir tyso kaip ilgas, todėl ilgą kelią gabenamas ant asilo nugaros, jo drabužius išvagia, o tarnas pasprunka kur akys mato. Išties verčiau niekada nebūčiau gimęs kariu.

Jis parodė man du bandžiusius pabėgti karius, Horemhebo įsakymu pakabintus ant mūro galvom žemyn, tačiau jie jau buvo negyvi, nes bičiulio lankininkai, ruošdamiesi mūšiui, gailiaširdiškai panaudojo juos kaip taikinį. Jis parodė man ir porą į nelaisvę paimtų chabyrų – tai buvo augūs, tūžlūs, didelėmis mėsingomis nosimis, krauju apkrešusiomis galvomis vyrai. Paskui nuėjome į palapinę miegoti.

Rytą mane pažadino trimitai: susiskirstę grupelėmis kariai išsirikiavo į gretas, o jų vyresnieji bei vadai prabėgo palei gretas juos plūsdami, kumšėdami ir čaižydami botagu. Visiems išsirikiavus, iš apskretusio molinio kunigaikščio namo išėjo Horemhebas su aukso rimbu, o tarnas, laikydamas virš jo galvos skėtį nuo saulės, tauškučiu vaikė muses. Kreipdamasis į karius Horemhebas šitaip prakalbo:

– Egipto kariai! Sakydamas „Egipto kariai", kreipiuosi taip pat į jus, murzini negrai, ir į jus, apskretę sirų ietininkai, kreipiuosi taip pat ir į jus, šardanai bei smogiamųjų vežimų vadeliotojai, kurie labiausiai verti kario vardo, ir į jus, egiptiečiai, šioje bliaunančioje ir mūkiančioje galvijų bandoje. Buvau jums pakantus, kantriai lavinau jus, tačiau mano pakanta išseko, todėl nebenoriu jūsų vesti į pratybas, nes žygiuodami į pratybas kliūsite už savų iečių, o jei bėgdami šausite – strėlės lėks į visas keturias puses ir sužeisite vienas kitą, prapuldysite strėles, o jų atsargų, – dėkui faraonui, teišlieka jo kūnas per amžius, – mes neturime. Todėl vesiu jus šiandien į mūšį, nes mano sekliai pranešė, jog už kalnų chabyrai įsirengė stovyklą, tačiau kiek jų yra – negaliu pasakyti, nes sekliai išsigando ir spruko, nespėję jų suskaičiuoti. Tačiau manau jų esant pakankamai, kad visus jus išpjautų, taigi pagaliau nebematysiu atgrasių ir bailių jūsų srėbtuvių, o sugrįžęs į Egiptą surinksiu tikrų, mėgstančių grobį ir garbę vyrų kariuomenę. Vis dėlto šiandien leisiu jums pamėginti paskutinį kartą. Jaunesnysis vade, tu ten, skeltanosi, spirk tam, kuris man kalbant krapšto užpakalį! Taip, šiandien leisiu jums pamėginti paskutinį kartą.

Horemhebas nirčiai apžvelgė vyrus – jo žvilgsnis kliudė kiekvieną ir nė vienas jam kalbant nedrįso net krustelėti:

– Vesiu jus į mūšį ir težino kiekvienas, jog aš žengsiu pirmas – neatsigręždamas į paskui einančius, nesižvalgydamas, ar kas eina. Nes esu Horaus sūnus ir šiandien ketinu sumušti chabyrus, net jei man vienam tektų tai daryti. Tačiau pasakysiu iš anksto, jog šįvakar mano rimbas teškins kraują, nes sava ranka ketinu nuplakti kiekvieną, manimi nesekusį ir mėginusį pasislėpti arba pabėgti – nuplaksiu taip, jog jie gailėsis gimę, ir patikinu jus, jog mano rimbas dilgo skaudžiau už prasto vario ir lūžias chabyrų ietis. O chabyrai neturi nieko baugesnio už savąjį riksmą, – jis išties baugus, – tačiau bijąs staugimo ausis teužsikemša moliu. Šitai nepakenks, nes per cha-

byrų staugimą vis tiek negirdėsite įsakymų, todėl sekite kiekvienas savo vadą ir visi – mano sakalą. Dar apie chabyrus pridursiu, jog jie kaunasi iškrikai, kaip galvijų banda, tačiau jus išmokiau laikytis gretomis, o lankininkus – šauti vienu metu pagal įsakymą arba ženklą. Todėl tesupleškina Setas su visais nelabaisiais kiekvieną per anksti ar nenusitaikius paleidusį strėlę. Žengdami į mūšį nebliaukite kaip bobos, o pasistenkite išlikti vyrais – su klubjuostėm, o ne su sijonais. Jei sumušite chabyrus, galėsite pasidalyti jų galvijus bei daiktus – šitaip praturtėsite, nes iš sudegintų kaimų jie apsčiai prisigrobstė, o aš neketinu pasiimti nė vieno vergo, nė jaučio – viską galėsite tarpusavyje pasidalyti. Jų moteris taip pat galėsite pasidalyti, ir tikiu, jog vakare bus smagu su tomis moterimis pasivolioti, nes chabyrų moterys gražios, aistrios, narsius karius mylinčios.

Horemhebas apžvelgė karius ir staiga, surikę vienu balsu, vyrai ėmė ietimis daužyti skydus, mosuoti lankais ir šaukti. Nusišypsojęs Horemhebas abejingai mostelėjo rimbu ir tarė:

– Suprantu, jog trokštate likti negyvėliais, tačiau pirmiausia privalome pašventinti naujojo faraono dievo, vardu Atonas, šventyklą. Bet tai nėra karingo būdo dievas ir nemanau, jog šiandien per jį patirsite daug džiaugsmo. Todėl tegu žygiuoja pagrindinės pajėgos, o užpakalinė sauga, kad įsitikintų faraono maloningumu, telieka šventyklos šventinti. Jūsų laukia tolimas žygis, nes ketinu jus vesti į kovą visai pavargusius – kad nepajėgtumėte pabėgti ir kuo narsiau iš visų jėgų kautumėtės.

Jis abejingai mostelėjo aukso rimbu ir ugningai šūktelėję kariai pasileido sumišai bėgti – kiekvienas būrys paskui ant smaigo nešamą savo karinį ženklą. Šitaip, kelią skinant lengviems smogiamiesiems vežimams, paskui liūtų uodegas, sakalus bei krokodilų galvas jie lėkė į kovą. Tačiau vyresnieji vadai ir užpakalinė sauga sekė paskui Horemhebą į miesto pakraštyje ant aukštos uolos pastatytą šventyklą. Pakeliui girdėjau vyresniuosius karius niurzgant ir vienas kitam kalbant:

– Ar gali būti, kad karo vadas pirmas rieda į mūšį? Šito tikrai nedarysime, nes visais laikais buvo įprasta, kad vadus ir vyresniuosius karius dengtais neštuvais gabena paskui kariuomenę, – juk tik jie moka rašyti, o kas gi kitas užrašys, ką veikė kariai, ir nubaus bailius.

Horemhebas aiškiai girdėjo jų kalbas, tačiau pliaukštelėjęs rimbu tik nusišypsojo ir nutylėjo.

Nedidelė šventykla buvo skubiai suręsta iš medžio ir molio, tačiau tai nebuvo įprasta šventykla: atvira nuo vidurio, ties aukuru, o dievo visai nebuvo, todėl nustebę kariai žvalgydamiesi jo ieškojo. Horemhebas tarė:

– Jo dievas apskritas ir panašus į saulę, taigi jei jūsų akys ištvers, žiūrėkit į jį danguje. Jis laimina jus savo rankomis, nors spėju, jog šiandien, po žygio, jo pirštai liepsningom adatom susmigs į jūsų nugaras.

Tačiau kariai suniurzgėjo, jog faraono dievas per toli. Jie troško dievo, prieš kurį būtų galėję pulti ant žemės, o išdrįsę – rankomis paliesti. Vis

dėlto šventikui žengtelėjus į priekį jie nutilo, o šventikas buvo gležnas, neskusta galva, balta antpetine prisidengęs jaunuolis. Jo šventeiviškos akys spindėjo – aukure jis aukojo margaspalves pavasario gėles, aliejų ir vyną, kol kariai prapliupo garsiu juoku. Jis taip pat užgiedojo himną Atonui, kurį, buvo kalbama, sukūręs pats faraonas. Himnas buvo labai ilgas ir nuobodus, o kariai klausėsi išsižioję, visiškai jo nesuprasdami. Giedojo jis šitaip:

Gražus tu, iškilęs dangaus pakrašty,
gyvas tu, Atonai, iš gyvųjų pirmas
iškilęs rytų danguje
visą kraštą sava žava užlieji,
nes aukštybėse virš žemės esi gražus, didžiulis ir spindintis.
Tavieji spinduliai apglobia
šalis sukurtąsias,
kurias savaisiais meilės spinduliais susieji,
nors tu toli – tavieji spinduliai pasiekia žemę,
nors tu aukštai – tavo pėdos paliečia dirvą.

Paskui jis apsakė nakties niūkumą, naktimis iš savo urvų išlendančius liūtus bei gyvates, ir dauguma klausiusiųjų ėmė baugintis. Jis apsakė dienos giedrą ir tikino rytais paukščius Atono šlovei sparnais plasnojant. Jis taip pat tikino, jog naujasis dievas moters įsčiose suteikiąs gyvybę vaisiui, o vyro sėklai – apvaisinimo galią. Klausydamas šventiko galėjai patikėti, kad išties pasauly nėra nė menkiausio Atono galiai nepasiekiamo dalyko, nes, jo pasakojimu, be Atono pagalbos net viščiukas pramušęs lukštą nesucypsi. Ir jis tęsė:

Tokie daugialypiai tavieji darbai
vyksta mums nematant,
o, vienatini dieve, kurio galios joks kitas dievas neturi.

Tu vienas savo valia sukūrei žemę,
žmones ir galvijus, didelius ir mažuosius gyvius,
visa, kas per žemę savo kojom žengia,
visa, kas ore ir sparnais plasnoja,
Sirijos ir Nubijos žemes,
ir Egipto žemę,
kiekvienam tu randi jo vietą,
kiekvienam duodi ko reikia,
kiekvienas, kurio dienas suskaičiavai, laikosi savo vietos,
tavo valia jie kalba įvairiausiom kalbom
spalvos jų ir pavidalai skirtingi, nes
šitaip tu atskiri vieną žmogų nuo kito.

Jis taip pat tikino kaip tik Atoną sukūrus ir žemiškąjį Nilą, ir dangiškąjį Nilą, todėl vyresnieji kariai ėmė niurzgėti, jog jis kišąsis į Amono reikalus. Jis buvo sukūręs metų laikus ir milijonais pavidalų gyveno miestuose, kaimuose ir bendruomenėje, upėje ir sausumos keliuose. Šventikas baigė:

Mano širdyje – tu vienintelis,
niekas kitas tavęs taip nepažįsta
kaip tavasis sūnus – valdovas.
Tu palaimini jį saviesiems ketinimams –
laimini jį savąja stiprybe.
Pasaulis tavo rankoje
toks, kokį sukūrei,
žmonės minta tavąja šviesa,
o tau išnykus iš akių – miršta,
nes tu esi gyvenimas,
ir per tave gyvena žmogus.
Visų akys regi tavąjį grožį,
iki nusileidi,
o kai vakarop nusileidi,
visi darbai nutrūksta.
Pasaulį savo sukurtąjį parengei savo
sūnaus, iš tavo glėbio gimusio, atėjimui –
valdovo, tiesoje gyvenančio,
abiejų valstybių viešpačio – Raa sūnaus,
tiesoje gyvenančio,
sukūrei pasaulį karūnų viešpačiui
ir jo didžiajai sutuoktinei,
mylimajai, abiejų šalių valdovei Nefertitei, –
tegyvuoja ji ir teklesti per amžius.

Kariai klausėsi kojų pirštais kapstydami smėlį, o giesmei pagaliau pasibaigus su palengvėjimu šūktelėjo žodžius faraono garbei, nes viena, ką jie iš himno suprato – tai, kad jis turėjo išaukštinti faraoną ir paskelbti jį dievo sūnumi, – tai buvo teisinga ir tauru, nes taip buvo ir taip visada bus. Horemhebas leido šventikui išeiti, ir bernaitis, sužavėtas karių palankumo, išėjo aprašyti įvykio valdovui. Tačiau manau, jog ne giesmė ir jos mintys teikė tiek džiaugsmo kojų pirštais kapsčiusiems smėlį kariams, kurie vyko į mūšį, o daugelis – į nuožmią mirtį.

4

Užpakalinė sauga išžygiavo, o iš paskos patraukė jaučių vežimai bei nešuliniai asilai. Horemhebas savuoju vežimu nudūmė į priekį, skųsdamiesi dienos kaitra, dengtais neštuvais į žygį pajudėjo ir vyresnieji vadai. Aš, kaip ir mano draugas maisto tiekėjas, pasitenkinau asilo nugara, užkraudamas ant jos savąją gydytojo skrynelę, nes nuvokiau, jog jos prireiks.

Tik valandėlę pailsėjusi kariuomenė žygiavo iki popietės, kol vyrams buvo leista pavalgyti ir atsigerti. Vis daugiau jų nebeįstengdami atsistoti ant nuskaudusių kojų likdavo pakelėje, – nors jaunesnieji vadai šokinėdami per galvas čaižė juos rimbu. Vyrai tai dainavo, tai keikėsi, o šešėliams tįstant nuo pakelėje stūksančių kalnų, nepastebėtos ėmė švilpti strėlės ir kartkartėmis netvarkingoje kolonoje kas nors surikęs stverdavosi už peties su styrančia strėle ar kniūbsčias krisdavo ant kelio. Tačiau Horemhebas nesustojo pakelės kliūčių naikinti – tik spartino arklius, kol kariuomenė pasiekė pusiaukelę. Lengvi smogiamieji vežimai praskynė kelią ir netrukus šalikelėje išvydome kelis chabyrų kūnus sudriskusiais apsiaustais, musėm knibždančiom burnom ir akim. Keletas vyrų iššuko iš kelio ir pavartė kūnus ieškodami daiktų atminčiai, tačiau nieko tinkamo nerado.

Maistą tiekiantis vyresnysis karys prakaituodamas ant asilo prašė manęs perduoti jo žmonai ir vaikams paskutinį pasveikinimą, nes nujautė, jog tai paskutinioji jo diena. Jis įdavė man žmonos adresą Tėbuose, prašydamas pasirūpinti, kad jo kūno neapiplėštų – jei chabyrai mūsų visų iki vakaro neišpjaus, svarstė jis liūdnai purtydamas galvą.

Pagaliau išvydome priešais didžiulį lauką, kuriame chabyrai buvo įsirengę stovyklą. Horemhebas įsakė pūsti trimitus ir paruošė karius puolimui: ietininkai susitelkė viduryje, o lankininkai – abiejuose sparnuose. Tačiau smogiamuosius vežimus jis atitraukė, ir šie nudardėjo šalin tokiu pasiutusiu greičiu, kad aukštai pakilę dulkių kamuoliai juos paslėpė. Šalimais jis pasiliko sunkiuosius karo vežimus. Nuo tolimų įklonių kilo degančių kaimų dūmai. Lygumoje chabyrų buvo begalė, o jų staugimas ir riksmas užpildė orą lyg jūros ošimas, kai baugiai blykčiodami saulėje skydais ir iečių antgaliais jie pajudėjo link mūsų. Tačiau Horemhebas garsiai suriko:

– Nedrebinkit kinkų, brangūs mėšliasnukiai, nes mūšiui chabyrų per maža, o tai, ką regite, tėra galvijai, žmonos bei vaikai – visi jie iki vakaro taps jūsų grobiu. Jų puodai jau laukia jūsų su šiltu valgiu, taigi pasidarbuokite, kad iki vakaro pavalgytume, nes aš jau dabar alkanas kaip krokodilas.

Tačiau chabyrų banda šiurpiai ritosi priešais mus – jų buvo daugiau negu mūsų, dienos kaitroje jų ietys baugino smigumu ir karas man nebebuvo įdomus. Linguojančios ietininkų eilės, kaip ir aš, žvalgėsi atgal, tačiau jaunesnieji vadai keikdamiesi mosavo rimbais, ir kariai veikiausiai pamanė esą pernelyg nuvargę ir išalkę, kad įstengtų nuo chabyrų pabėgti, nes vėl susirikiavo į gretas, ir lankininkai, laukdami ženklo, ėmė dirgliai pliauškinti lankų templėmis.

Pakankamai priartėję chabyrai subliuvo kovos šūkį, ir jų staugimas buvo toks baisus, kad kraujas sustojo tekėjęs į galvą, o kojos ėmė tirtėti. Tuo pat metu jie šaudydami iš lankų pasileido bėgti priešais, o mano ausyse strėlės zvimbė, lyg musės zyzė, skleisdamos garsą „pst pst". Gyvenime nebuvau girdėjęs labiau už strėlės gaudimą vyro ausį dilginančio garso. Tačiau labai padrąsėjau pastebėjęs, jog strėlės nedaug žalos daro – vienos praskrenda pro šalį, kitos sulaikomos skydais. Tuo metu Horemhebas sušuko:

– Paskui mane, mėšliasnukiai! – Jo vadeliotojas pavarė arklius, karo vežimai pašoko paskui, lankininkai paleido vieną papliūpą, ietininkai pasileido paskui karo vežimus. Tuo pat metu visos gerklės prapliupo šūksniu, šiurpesniu už chabyrų staugimą, nes kiekvienas, slopindamas baimę, šaukė kiek įstengdamas – aš taip pat susivokiau šaukiąs iš visos gerklės ir nuo to man labai palengvėjo.

Siaubingu trinkesiu karo vežimai įsiveržė į puolančią chabyrų bandą, o visų priešakyje, virš dulkių sūkurių ir svyrinėjančių iečių, švytėjo Horemhebo šalmas su stručio plunksna. Paskui karo vežimus, laikydamiesi liūtų uodegų ir sakalų, bėgo ietininkai, papliūpomis šaudydami į netvarkingą chabyrų minią, po lygumą pasklido lankininkai. Tuomet visa virto vien klaikia maišatim, bildesiu, trinkesiu, staugimu ir priešmirtiniu kriokimu. Pro ausis švilpė strėlės, mano asilas išsigandęs pasileido į patį braškesį – spardžiausi ir kriokiau iš baimės, bet jo sustabdyti neįstengiau. Chabyrai kovėsi ryžtingai, narsiai, net arklių trypiami vyrai ietimis tebesmaigstė per juos bėgančius, o ir daug egiptiečių žuvo pasilenkę pergalės ženklan nukirsti kritusiojo rankos. Kraujo kvapas nustelbė prakaito ir karių tvaiką, o iš dangaus didėjančiais pulkais sūkuriuodami ėmė leistis varnai.

Tačiau staiga chabyrai paleido tūžmų kriokmsą ir ėmė bėgte trauktis, nes išvydo iš visų pusių jų stovyklą supančius karo vežimus, kurie vaikė moteris, gainiojo pagrobtus galvijus, ir nepakęsdami šito vaizdo jie pasileido gelbėti savo stovyklos ir moterų – tai buvo jų žūtis. Mat pasukę link jų karo vežimai juos sumušė, o Horemhebo ietininkai ir lankininkai pribaigė. Dienai užgesus, lauke tysojo galybė berankių kūnų, liepsnojo stovykla, visur bliovė pasklidę gyvuliai.

Tačiau pergalės įkarštyje kariai nesiliovė žudę – smaigstė ietimis visa, ką matė, galabijo net ginklus numetusius vyrus, vėzdais užmušinėjo vaikus, iš lankų šaudė į pamišėliškai lakstančius galvijus, kol Horemhebas paliepė pūsti trimitus ir atsipeikėję vadai bei jų jaunesnieji rimbais suvarė į būrį karius. Tačiau įsišėlęs mano asilas vis tebelakstė apie lauką, bejėgį mano kūną lyg maišą ant nugaros dribsindamas, ir jau nesuvokiau, ar dar tebesu gyvas, ar jau miręs. Kariai juokėsi, šaipėsi iš manęs, kol pagaliau vienas jų trenkė ieties kotu asilui per snukį ir šis suglumęs sustojo, pakėlė ausis ir aš galėjau nuo jo nulipti. Tada kariai mane praminė Laukinio Asilo Sūnumi.

Belaisviai buvo suvaryti į aptvarus, ginklai sukrauti į krūsnis, o piemenys išsiųsti suginti išsibėgiojusių galvijų. Chabyrų buvo tiek daug, jog didžioji jų

dalis pabėgo, tačiau Horemhebas manė, jog kiaurą naktį bėgę jie ilgai nebesugrįš. Liepsnojant pašaro krūvoms ir palapinėms, Horemhebui buvo atneštas dievo karstas – ugnies šviesoje Horemhebas jį atidarė ir iškėlė liūtagalvę Sechmetę, išdidžiai atstačiusią medines krūtis. Džiūgaudami kariai šlakstė ją srūvančiu iš žaizdų krauju, mėtė jai po kojom pergalės ženklan nukirstas rankas. Susikaupė didžiulė nukirstų rankų krūva – buvo tokių, kurie sumetė po keturias ir net po penkias. Horemhebas išdalijo jiems grandines ir apyrankes, o narsiausiems atlygino skirdamas jaunesniaisiais vadais. Jis buvo dulkėtas, kruvinas, o nuo jo aukso rimbo lašėjo kraujas, tačiau jo akys, kai vadino karius brangiais mėšliasnukiais ir kraujo nuleidėjais, šypsojo.

Turėjau daug darbo, nes chabyrų ietys bei vėzdai buvo padarę kraupių žaizdų. Dirbau liepsnojančių palapinių šviesoje, o kenčiančių sužeistųjų riksmas mišo su moterų rauda – kariai tempė jas paskui save, metė burtus dėl pasilinksminimo su jomis. Ploviau ir siuvau žiojėjančias žaizdas, į perpjautus pilvus grūdau išvirtusias žarnas, tempiau ant pakaušių akis užklojusias galvos odas. Tuos, kurių laukė mirtis, girdžiau alumi ir nuskausminamaisiais vaistais – idant ramiai naktį numirtų.

Gydžiau ir dėl žaizdų nepajėgius pabėgti chabyrus, siuvau jų žaizdas, tačiau kodėl tai dariau – negaliu pasakyti, gal maniau, jog parduodamas juos sveikus į vergiją Horemhebas gaus daugiau. Tačiau daugumai jų mano pagalbos nereikėjo – išgirdę savo vaikų verksmą ir su egiptiečiais besilinksminančių žmonų raudą, jie vėl perdrėksdavo žaizdas. Surietę kojas ir užsidengę galvas drabužiais, jie mirdavo nuo kraujoplūdžio.

Žiūrėjau į juos ir pergale jau nesididžiavau, kaip vos mūšiui pasibaigus, – tai buvo alkana dykumos skurdžių tautelė, susiviliojusi slėniuose augusiais galvijais ir javais. Sulysę, sergą akių ligomis jie atkeliavo plėšti Sirijos. Vis dėlto kovoje jie būdavo niršūs ir baisūs, o po savęs palikdavo degančių kaimų dūmus, raudas ir aimanas. Tačiau mano gailestis jiems negelbėjo – jų didelės mėsingos nosys išblykšdavo ir jie mirdavo, užsitraukę ant galvos nuskarusius drabužius.

Kitą dieną mane sutikęs Horemhebas padėkojo, o aš pasiūliau jam toje vietoje įkurti saugomą stovyklą, kur sveiktų sunkiausiai sužeisti kariai, nes gabenami į Jeruzalę jie mirtų. Padėkojęs man už pagalbą Horemhebas tarė:

– Nemaniau, jog esi toks narsus, kokį vakar savomis akimis mačiau šėlstančiu asilu į nuožmiausias kautynes jojantį. Bet turbūt nežinojai, jog karo gydytojas dirba tik po mūšio. Girdėjau karius tave vadinant Laukinio Asilo Sūnumi, todėl jei nori, kada nors per kovą pasiimsiu tave į savo smogiamąjį vežimą – tu turi laimę, nes, nesigynęs nei ietimi, nei vėzdu, tebesi gyvas.

Jis rimtai žiūrėjo į mane, o aš nesupratau, ar jis iš manęs šaiposi. Todėl atsakiau:

– Niekada anksčiau nebuvau matęs karo, todėl norėjau kuo iš arčiau į jį pažvelgti. Tačiau karas nieko nauja man nepasakė, todėl manau, tau leidus, sugrįžti į Semirą.

Jis atsakė:
– Savo išmoningumu išgelbėjai daugybės karių gyvybę – už šitai pelnai garbės ženklą taip pat kaip vyresnysis karys, savuoju išmoningumu ir drąsa išgelbėjęs savo valdinių gyvybes.
Tačiau atsakiau:
– Man vis tiek! Aukso turiu pakankamai, o tavo garbės ženklai – tik dulkės man po kojomis.
– Tikriausiai tu teisus, – patvirtino Horemhebas, – tačiau paprastam vyrui, tokiam kaip aš, daug reiškia ant kaklo blizgantis auksas, jei jis kovoje užtarnautas. Jau mačiau savo vyrus kaunantis, žinau sugebąs juos vesti, ir liūtagalvė Sechmetė buvo man palanki, todėl pasiekiau pergalę – tikrai, jeigu panorėsiu, apie ją akmenyje tašys paveikslus. Vis dėlto ši pergalė – tik dulkės po mano kojomis, nes galvijų vagis nugalėti didelio sumanumo nereikia.
– Tavo vyrai šlovina tavo vardą ir kur tik eitum žada sekti paskui tave, – pasakiau įtaikaudamas. – Bet ar gali būti, kad nesi sužeistas – juk maniau, jog pirmas prieš ietis ir strėles važiuodamas tikrai žūsi?
– Turiu patyrusį vadeliotoją, – atsakė jis. – Be to, sakalas mane saugo, nes dar būsiu reikalingas dideliems darbams. Nesu nei nusipelnęs, nei didvyris, nes žinau, jog priešo ietys, strėlės bei karo vėzdai manęs lenkiasi. Pirmas važiuoju, nes man lemta pralieti gausybę kraujo, – nors šitiek nužudžius kraujo srūva didelio džiaugsmo man jau neteikia, o pakliuvusiųjų po mano vežimo ratais riksmas nelabai mane smagina. Kai mano kariuomenė bus pakankamai įgudusi ir nebebijos mirties, leisiu, kad mane, kaip išmoningą karo vadą, dengtais neštuvais neštų paskui juos, nes tikras vadas rankomis šiukšlino ir kruvino darbo nedirba, – tą ir pigiausias vergas gali atlikti; vadas dirba širdimi ir sunaudoja apstą popieriaus diktuodamas daugybei raštininkų įvairiausius svarbius įsakymus, kurių tu, Sinuhe, nesupranti, nes tai ne tavo amatas – kaip ir aš, nors gerbiu tavąjį išmoningumą, nesuprantu gydytojo amato. Todėl man šiek tiek gėda, kad susitepiau rankas ir veidą galvijų vagių krauju, tačiau nieko negalėjau padaryti, nes jei nebūčiau pirm savo vyrų važiavęs, iš baimės jie bliaudami būtų puolę ant žemės, nes, tiesą sakant, šie Egipto kariai – iš antros karo nemačiusių vyrų kartos, – už chabyrus šlykštesni ir bailesni šiukšliai. Todėl vadinu juos mėšliasnukiais, o jie šiuo vardu net didžiuojasi.
Tačiau negalėjau patikėti, kad važiuodamas pirmas prieš ietis jis nesibaimino dėl savo gyvybės. Todėl tvirtai tariau:
– Tavo oda šilta, o po ja teka toks pat kaip ir kitų kraujas. Ar užkerėjai save kokiais stipriais kerais, kad nesusižeidi ir nepatiri baimės?
Jis atsakė:
– Iš tiesų girdėjau apie tokius kerus – daugybė karių nešioja ant kaklo stebuklingus, neva juos saugančius maišelius, tačiau ir po šio mūšio nuo kritusiųjų kaklų surinkta daugybė tokių stebuklingų maišelių; žinoma, jie teikia naudos, nes skatina nemokytą beraštį pasitikėti savimi ir kovoje jį

drąsina. Tiesą sakant, visa tai mėšlas, Sinuhe. Mano būtis visai kitokia, nes žinau, jog man lemta nuveikti didelius darbus, bet iš kur tai žinau, negaliu pasakyti. Karys turi laimę arba neturi jos, o mane laimė ėmė lydėti nuo tol, kai mano sakalas nuvedė mane pas faraoną. Tiesa, rūmuose sakalui gera nebuvo, todėl išskridęs savo keliu jis daugiau nebesugrįžo, tačiau žygiuojant per Sinajaus dykumą į Siriją, kenčiant alkį ir išties nepakeliamą troškulį, kenčiau drauge su savo kariais, kad suvokčiau, ką jie jaučia, ir galėčiau jiems įsakinėti, – viename slėnyje išvydau liepsnojantį krūmą. Tai buvo gyva ugnis – panaši į didelį krūmą ar medį: jis nesudegė iki šaknų ir nesumažėjo, bet liepsnodamas dieną naktį skleidė svaiginantį ir man drąsos suteikusį kvapą. Išvydau jį važiuodamas pirm savo kariuomenės ir medžiodamas laukinius dykumos žvėris, niekas kitas jo nematė – tik aš ir tai paliudyti galįs mano vadeliotojas. Tačiau nuo tol žinau, jog iki nesukaks mano laikas, manęs nepalies nei ietis, nei strėlė, nei karo vėzdas, tačiau iš kur tai žinau, – negaliu pasakyti, nes tai paslaptis*.

Didžiai jį gerbdamas pasakojimu patikėjau, nes ne pasmaginti mane Horemhebas sugalvojo tą pasakojimą, juolab netikiu, jog jis net norėdamas būtų tai sugebėjęs, – tai buvo žmogus, tikėjęs ir žinojęs tik tai, kas regėta ir ranka paliesta.

Jis paliepė kariams įsirengti chabyrų stovykloje, valgyti, gerti, šaudyti į taikinį, lavintis mėtant ietį, taikiniais pasirenkant chabyrus, kurie dėl sužeidimų ar pernelyg didelio niršto į vergus netiko. Taigi dėl pratybų vyrai neniurzgėjo ir su džiaugsmu šaudė bei mėtė ietis. Tačiau trečią dieną virš lauko pakilo koktus gulinčių kūnų dvokas, o varnai, dykumos šakalai bei hienos, vambrijančiais pulkais susirinkę į mūšio lauką, naktimis kėlė tokį kraupų triukšmą, kad niekas negalėjo užmigti. Daugybė chabyrų moterų pasikorė ant savo plaukų, nes nešiojo juos ilgus, – ir jau niekam nebeteikė džiaugsmo. Tai buvo sulysusios, nevalios moterys, jų akys buvo laukinės lyg pati dykuma, tačiau kariai, manydami jas esant gražias, puikavosi, nes buvo seniai su moterimis linksminęsi. Taigi karas man jau visai nepatiko, o mano širdis apsunko dėl tos bjaurasties, kurią žmonės vienas kitam teikia. Žiūrėdamas į varnų kapojamus ir šakalų bei hienų graužiamus kaulus, maisto tiekimo vyresniajam kariui pasakiau:

– Netrukus liks tik jų kaukolės ir niekas nebesupras, kuris jų buvo egiptietis, o kuris chabyras; manau, kad net dievai neatskirs, kurio širdis buvo tyra, kuris kovėsi dėl tiesos, kuris dėl netiesos.

Tačiau mano draugas, vyresnysis maisto tiekimo karys, jautėsi smagiai ir, rašydamas į knygas iš chabyrų atimtus grūdus bei skaičiuodamas galvijus, atsakė:

* Liepsnojantis krūmas simbolizuoja dvasios „ugnies" nenykstančią galią (Mozei Dievas taip pat pasirodė degusiame, bet nesudegusiame erškėčių krūme).

– Turime didį ir išmintingą vadą, kuris kovoje staugia narsiau, nei liūtas riaumoja. O šakalų bei hienų vambrijimas mano ausims malonesnis už chabyrų karo kriokimą, ir mieliau uostau kūno dvoką nei į mano mėsą smengantį ieties antgalį. Tačiau tai, ką sakai apie kaukoles ir dievus, verta apmąstyti. Nors žinau, jog egiptietis, kuris krinta kare šaukdamasis Amono ir pasikliaudamas Ozyriu, net jei jo kūnas nebus išsaugotas, nukeliaus tiesiai Vakarų šalin, – vis dėlto esu labai laimingas kovoje nekritęs. Iš tiesų dievai turės daug vargo atskirdami šio lauko teisuolius nuo neteisiųjų. O nekritau todėl, kad iš baimės taip staugiau, jog chabyrai, taikęsi į mane ietimis, ėmė tirtėti, nusviedė ietis ir puolė prieš mane ant žemės.

Trečią dieną Horemhebas paleido kariuomenę: vienus su grobiu išsiuntė į Jeruzalę, nes mūšio vietoje nepasirodė pakankamai pirklių, galėjusių nupirkti vergus, puodus bei grūdus, o kitus išsiuntė ganyti galvijų. Liūtauodegiai kariai liko saugoti sužeistiesiems, kurių daugybė mirė, įrengtos stovyklos. Tačiau jis pats karo vežimu pasileido paskui chabyrus, nes apklausęs belaisvius sužinojo, jog bėgdami chabyrai išsigabeno ir savąjį dievą.

Nenorėjau, tačiau mane jis pasiėmė drauge – stovėjau karo vežime jam už nugaros, laikydamasis jo perjuostės ir galvodamas, jog verčiau niekada nebūčiau gimęs, nes jis lėkė pirmyn kaip beprotis – kas valandėlę baiminausi, jog vežimas nuvirs, o aš galva trenksiuosi į akmenuotą žemę. Tačiau jis juokėsi iš manęs ir šaipėsi sakydamas leidžiąs man pažinti karą – juk atkeliavau patirti, ar gali karas man ką nauja pasakyti.

Jis leido man pažinti karą – regėjau, kaip jo karo vežimas lyg vėtra puolė į dykumos slaptavietes galvijus genančius, džiaugsmingai dainuojančius ir palmių šakomis mojuojančius chabyrus. Jo arkliai trypė senelius, moteris ir vaikus, aplink jį sklandė degančių palapinių dūmai – krauju ir ašaromis jis pamokė chabyrus, jog verčiau jie būtų dykumoje skurdę, savo slaptavietėse mirę iš bado nei puolę duoningą ir turtingą Siriją, gviešdamiesi aliejaus nudegusiems kūnams, trokšdami prisivogtais grūdais tarpti. Šitaip pažinau karą, tačiau tai jau nebebuvo karas – tik persekiojimas ir žudynės, kol Horemhebui nusibodo, ir jis, paliepęs atstatyti chabyrų nuverstus ribinius akmenis neperkeliant jų tolėliau į dykumą, – nors tai jis padaryti galėjo, – tarė:

– Kad galėčiau parengti kariuomenę kovai, privalau išsaugoti chabyrų sėklą, nes jei visus juos mirtimi numalšinsiu, pasaulyje nebeliks vietos, kur galėčiau kariauti. Mat pasaulyje jau keturiasdešimt metų viešpatauja taika – visos tautos gyvena santaikoje, didelių valstybių valdovai laiškuose vienas kitą vadina broliais ir draugais, o faraonas siunčia jiems auksą, kad šie, išlieję jo paties statulą, pastatytų ją savųjų dievų šventyklose. Privalau išsaugoti chabyrų sėklą, nes po keleto metų badas vėl juos išvys iš dykumos, o jie bus užmiršę tai, ką dabar patyrė.

Savuoju karo vežimu jis pasivijo chabyrų dievą ir sakalu kibo jam į sprandą, todėl nešėjai trenkė savąjį dievą į žemę ir paliko jį, sprukę iš po karo vežimų į kalnus. Liepęs sukapoti jų dievą į malkas, Horemhebas sudegino jį priešais Sechmetę, o kariai, mušdamiesi į krūtines, išdidžiai kalbėjo:

– Šitaip mes deginame chabyrų dievą.

To dievo vardas buvo Jehou ar Jahvė, ir kitų dievų chabyrai neturėjo, todėl į dykumą jiems teko sugrįžti be dievo ir dar labiau nuskurdusiems nei ją paliekant, nors grįždami jau buvo pradėję iš džiaugsmo dainuoti ir palmių šakomis mojuoti.

5

Horemhebas sugrįžo į Jeruzalę, kur miesto pakraštyje buvo susirinkę pabėgėliai, ir perpardavė iš chabyrų atimtus jų pačių galvijus, grūdus bei puodus, todėl šie draskydamiesi drabužius šaukė:

– Šis plėšikas baisesnis už chabyrus.

Tačiau stygiaus jie nepatyrė, nes galėjo pasiskolinti pinigų iš šventyklų, pirklių bei mokesčių skyriaus, o tai, ko atpirkti neįstengė, Horemhebas pardavė pirkliams, susirinkusiems į Jeruzalę iš visos Sirijos. Šitaip jis variu ir auksu galėjo išdalyti grobį kariams ir aš supratau kodėl, nors labai stengiausi, dauguma sužeistųjų mirė. Mat šitaip jų draugams liko daugiau dalybų, – pasivogę sužeistųjų drabužius, ginklus bei papuošalus, jie neduodavo šiems nei vandens, nei valgio, todėl anie mirdavo. Taip supratau, kodėl bemoksliai, menkai karą išmaną skerdėjai noriai traukdavo su kariuomene į karą ir į Egiptą sugrįždavo praturtėję.

O Jeruzalėje gaudė šurmulys, klegesys ir siriškų instrumentų barškėjimas. Varį ir sidabrą kariai leido alui, linksminosi su pirklių atgabentomis išsidažiusiomis merginomis, mušėsi vienas su kitu, vienas kitą sužeisdami kovėsi ginklais, plėšė vienas antrą bei pirklius, todėl kasdien ant mūro galva žemyn kabėdavo po keletą vyrų. Tačiau kariai nesielvartaudami sakydavo: „Taip buvo ir visada bus". Jie švaistė varį ir sidabrą alui ir merginoms, kol pirkliai iškeliavo ir išsigabeno jų varį bei sidabrą. Iš atvykusių pirklių Horemhebas rinko mokesčius ir šiems išvykus praturtėjo, nors karių labui savosios grobio dalies buvo atsisakęs. Vis dėlto tai jam neteikė džiaugsmo, nes kai grįždamas į Semirą nuėjau atsisveikinti, tarė:

– Šis karo žygis baigėsi net neprasidėjęs, o faraonas laiške man priekaištauja, kad jo draudžiamas praliejau kraują. Turiu sugrįžti į Egiptą – parvesti savo mėšliasnukius, juos paleisti, o jų sakalus bei liūtų uodegas atiduoti į šventyklos saugyklą, tačiau kas bus paskui – tikrai negaliu pasakyti, nes tai vienintelė išlavinta Egipto kariuomenė, kiti nieko daugiau nemoka, tik dergti pasienius ir moteris turguje žnaibyti. Lengva faraonui Aukso rūmuose giesmes savajam dievui kurti, tikintis meile visas tautas valdyti, tačiau, prisiekiu Amonu, kartą išgirdęs į gabalus kapojamų vyrų aimanas ir moterų raudas liepsnojant kaimams ir priešams plūstant per sienas, jis turbūt imtų kitaip galvoti.

– Egiptas neturi priešų – Egiptas pernelyg turtingas ir galingas, – atsa-

kiau. – Tavo šlovė pasklido po Siriją ir chabyrai nebepalies nė vieno ribinio akmens. Taigi kodėl tau nepaleidus savo kariuomenės, – tiesą sakant, girti jie triukšmauja kaip žvėrys, jų pastogės dvokia šlapimu, o jų kūnai kuža gyviais.

– Išties nesuprantu, ką kalbi, – tarė jis ir spoksodamas priešais save piktai pasikasė pažastį, nes moliniame miesto valdovo name taip pat buvo pilna gyvių. – Sau Egiptas turi ganėtinai, tačiau šito negana, nes pasaulis didelis ir nematomis sėjama sėkla, galinti išpuoselėti ugnį ir pražūtį. Girdėjau, jog Amoro karalius rūpestingai telkia žirgus ir perka karo vežimus, – šitai tikrai nedera, verčiau jis klusniai mokėtų mokesčius faraonui. Per puotas jo kilmingieji pasakoja senovėje amoriečius visą pasaulį valdžius – tai tiek pat teisinga kiek tai, jog Amoro žemėje gyvena paskutinieji hiksai*.

– Tas Azirus yra mano draugas – tai tuščiagarbis vyras, nes auksavau jam dantis, – pasakiau. – Taip pat manau, jog dabar jis apie kitką galvoja: girdėjau jį paėmus į žmonas tokią, kuri greitai iščiulps jo raumenų jėgą ir jo keliai ims linkti.

– Daug žinai, Sinuhe, – atidžiai žiūrėdamas į mane tarė Horemhebas. – Esi laisvas žmogus, pats savo darbais rūpiniesi, keliauji iš vieno miesto į kitą išgirsdamas daugybę kitiems negirdimų dalykų. Tavo vietoje, laisvas kaip tu būdamas, semdamasis patyrimo keliaučiau po visas šalis. Keliaučiau po Mitanijos žemę, leisčiausi į Babiloną ir galbūt žvilgtelėčiau, kokius karo vežimus dabar naudoja hetitai, kaip jie lavina savo kariuomenę, nukeliaučiau į jūros salas apžiūrėti didžiulių jų karo laivų, apie kuriuos tiek daug kalbama. Tačiau šito padaryti negaliu, nes faraonas kviečia mane sugrįžti. Be to, mano vardas jau visoje Sirijoje žinomas, todėl neišgirsčiau to, ką noriu išgirsti. Tačiau tu, Sinuhe, dėvi siriškus drabužius ir šneki kalba, kuria išsilavinusieji visose šalyse kalba. Be to, esi gydytojas, todėl niekas netiki, jog supranti ne vien tai, ką gydytojas supranta. Tavo kalba taip pat paprasta ir mano ausims dažnai skamba vaikiškai, tu žvelgi į mane atviromis akimis, tačiau aš vis tiek žinau, kad tavo širdis uždara, kad tu turi savyje tai, ko niekas kitas nežino. Ar tiesą sakau?

– Galbūt, – atsakiau. – Tačiau ko iš manęs nori?

– O jeigu davęs tau apsčiai aukso, – tarė, – nusiųsčiau tave į minėtąsias šalis užsiimti savuoju amatu, skleisti Egipto gydymo meno ir savo, kaip gydytojo, šlovės – kiekvieno miesto turtingieji bei kilmingieji tave kviestųsi, o tu permatytum jų širdis. Tačiau verčiantis savu amatu, tavo akys pavirstų mano akimis, tavo ausys pavirstų mano ausimis ir įsimintum visa, ką matęs ir girdėjęs, o sugrįžęs į Egiptą, galėtum man tai papasakoti.

– Niekada neketinu sugrįžti į Egiptą, – pasakiau. – Tu kalbi apie pavojingus dalykus, o aš nenoriu kabėti galva žemyn ant svetimo miesto mūro.

* Hiksai valdė Egiptą apie 1700–1580 m. pr. Kr.

– Apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino, – atsakė jis. – Tikiu, kad sugrįši į Egiptą, nes kartą Nilo vandenį gėręs, jokiu kitu vandeniu troškulio nenumalšins. Kregždės ir gervės taip pat sugrįžta į Egiptą, nes nė vienoje kitoje šalyje joms gera nebūna. Todėl tavo kalba mano ausims kaip musės zyzimas. Auksas man taip pat kaip dulkės po kojomis, todėl mieliau jį keisčiau į žinias. Mėšlas ir tai, ką sakai apie mūrą, nes neprašau tavęs nieko žalinga ar bloga daryti, ar svetimų žemių įstatymams nusikalsti. Juk visi dideli miestai kviečia keliauninkus apžiūrėti šventyklų, rengia įvairiausias šventes bei pasilinksminimus, siekdami, kad keliauninkas savąjį auksą paliktų miesto gyventojams. Visur esi laukiamas, jei turi aukso. Tavo gydymo išmoningumas taip pat laukiamas šalyse, kur senukai kirviu užmušinėjami, o ligoniai, kaip girdėjau, išvežami į dykumą mirti. Valdovai didžiuojasi savo galybe ir dažnai savo kariams įsako pražygiuoti prošal, kad svetimšaliai taip pat jo galybę gerbtų. Nieko bloga nebus, jei pažiūrėsi, kaip žygiuoja kariai, kokie jų ginklai, suskaičiuosi smogiamuosius vežimus ir įsiminsi, ar jie dideli ir sunkūs, ar maži ir lengvi, du ar tris vyrus jie veža, nes girdėjau, jog kai kur, be vadeliotojų, mūšin važiuoja ir skydnešiai. Taip pat svarbu žinoti, ar kariai gerai pavalgydinti ir blizga aliejumi, ar sulysę, knibžda gyviais ir nesveikų akių – kaip mano mėšliasnukiai. Taip pat pasakojama, jog hetitai yra kerais iš žemės iškėlę naują metalą ir iš jo nukaltas ginklas įsikerta net į tvirčiausio varinio kirvio ašmenis – šis mėlynas metalas vadinamas geležimi, bet ar tai tiesa – nežinau, nes gali būti, jog jie teišmoko kitaip grūdinti ir maišyti varį, tačiau norėčiau sužinoti kaip. Bet svarbiausia – sužinoti, kokios yra valdovų ir kokios jų patarėjų širdys.

Žvelgiau į jį, tačiau jis į mane jau nebežiūrėjo – tik abejingai mosavo aukso rimbu ir spoksojo prošal per lango kiaurymę į saulėkaitoj raudoniu liepsnojančius Jeruzalės molio mūrus bei uolas, į pilkus nuo dulkių alyvmedžių lapus. Tačiau jis žvelgė pro juos – tarsi į tolimas šalis, pakėlęs galvą, rūškanai liepsnojančiomis akimis.

– Aišku, kad suprantu tavo žodžius, – atsakiau ilgai mąstęs. – Mano širdis pastaruoju metu taip pat buvo nerami ir gyvastinga lyg paukštis narvelyje. Todėl atkeliavau pas tave karo pažinti, nors mano tarnas mane baugino. Sutinku keliauti į tolimas šalis, kurias nedaug egiptiečių yra lankę, nes Semira maža ir jos man jau gana, o tau kalbant nusistebėjau, kad taip ilgai čia išbuvau. Tačiau tikriausiai žmogus, kito neįsakytas ir nesiųstas, negreit pasiryžta ir negreit iškeliauja. Vis dėlto tu nesi mano viešpats ir nesuprantu, kodėl visa tai nori žinoti ir kokia tau, sėdinčiam faraono Aukso rūme ir su moterimis išdaigaujančiam, iš to nauda?

Jis tepasakė:

– Pažvelk į mane.

Pažvelgiau į jį ir bežiūrint jis išaugo: jo akys ėmė degti rūškana liepsna, jis tapo panašus į dievą, todėl mano širdis suvirpėjo ir nusilenkiau jam nuleisdamas ranką prie kelių, o jis pasakė:

– Ar dabar tiki, kad esu tavo viešpats?

– Širdis sako, kad esi mano viešpats, bet kodėl taip yra, nežinau, – atsakiau, o liežuvis mano burnoje tino, mane ėmė baimė. – Tikriausiai tiesą sakai, jog tau lemta daugybės valdovu būti. Taigi iškeliauju: mano akys pavirs tavo akimis, mano ausys pavirs tavo ausimis, bet nežinau, ar bus tau naudos iš to, ką aš regėsiu ir išgirsiu, nes nieko apie tai, ką nori sužinoti, neišmanau – tesu tik už kitus sumanesnis gydytojas. Tačiau noriu viską atlikti kaip įstengdamas ir tikrai ne dėl aukso, o dėl to, kad esi mano draugas, ir, aišku, dėl to, kad tokia dievų valia – jei dievų iš viso yra.

Jis tarė:

– Tikiu, jog niekada neteks dėl mano draugystės apgailestauti, tačiau aukso tau vis tiek įduosiu, nes, kiek žmones pažįstu, tau jo prireiks. Tau nebūtina žinoti, kodėl prašomos žinios man už auksą brangesnės. Vis dėlto galiu tau pasakyti, jog didieji faraonai visada siųsdavo sumanius vyrus į kitų valstybių rūmus, tačiau naujojo faraono pasiuntiniai – avigalviai, nežiną nieko kita, tik kaip suklostyti sijoną, kaip garbės ženklus nešioti ir kokia tvarka faraono dešinėje ar kairėje rikiuotis. Todėl į juos, – jei tokių sutiksi, – nekreipk dėmesio, o jų kalbos tebūnie tavo ausims lyg musės zyzimas.

Tačiau išsiskiriant jis užmiršo savo orumą ir priglaudęs delną prie mano skruosto bei veidu palietęs mano petį tarė:

– Išvyksti, Sinuhe, todėl mano širdis apsunko, nes kai tave apninka vienatvė, mane ji taip pat apninka – juk niekas mano širdies paslapčių nežino. – Manau, jog tai tardamas jis tebegalvojo apie princesę Baketamonę, užbūrusią jį savo grožiu.

Jis davė man apsčiai aukso – daugiau, nei galėjau nuvokti, ir manau, jog jis atidavė man visą Sirijos karo žygyje iškovotą auksą, o į pakrantę mane palydėjo jo paskirta ginkluota sargyba, todėl žingsniavau nesibaimindamas plėšikų. Uoste įdėjau auksą į didelius prekybos namus, iškeisdamas jį į molines lenteles, kurias gabenti saugiau nei auksą, nes vagims iš jų jokios naudos, ir įlipau į atgal Semiron plaukiantį laivą.

Vis dėlto dar užsiminsiu, jog prieš išvykdamas iš Jeruzalės atvėriau vienam kariui kaukolę, kuris girtas muštynėse prie Atono šventyklos taip gavo vėzdu per galvą, tad įlūžus kaului mirtimi vadavosi, nebeįstengdamas nei kalbėti, nei rankų pajudinti. Tačiau jis nebepasveiko: karščiuojantis jo kūnas ėmė blaškytis ir kitą dieną jis mirė.

ŠEŠTOJI KNYGA

Neteisėto karaliaus diena

1

Prieš pradėdamas naują knygą, privalau pašlovinti tuos prabėgusius laikus, kai netrukdomas apkeliavau daugybę šalių ir įgijau nemaža išminties, nes tokie laikai vargu ar kada besugrįš. Keliavau po pasaulį, keturiasdešimtį metų neregėjusį karo, valdovų sargybiniams sergstint karavanų kelius ir pirklius, faraono ir karalių karo laivams nuo plėšikų saugant upę ir jūras. Sienos buvo atviros, aukso atsiveždavę pirkliai bei keliauninkai būdavo laukiami kiekviename mieste, žmonės vieni kitų neužgauliojo, bet vienas kitam nusilenkę nuleisdavo rankas prie kelių, mokėsi vieni iš kitų papročių ir daugelis išsilavinusiųjų kalbėjo aibe kalbų, rašė dvejopu raštu. Drėkinami laukai vaisingai tarpo – Raudonųjų žemių laukuose žemiškąjį Nilą keitė dangiškasis Nilas. Tuomet galvijų bandos ganėsi laisvai, piemenims nereikėjo iečių – tik pūsdavo dūdeles ir dainuodavo linksmas dainas. Vynuogynai klestėjo, vaismedžiai sviro nuo vaisių, riebūs šventikai žvilgėjo aliejumi ir tepalais, visur iš šventyklų kiemų kilo riebūs aukų dūmai. Ir dievai, tukdami nuo gausių aukų, klestėjo ir buvo palankūs. Turtingieji dar labiau turtėjo, galingieji gaudavo dar daugiau galios, skurdžiai vis labiau skurdo, – taip, kaip dievai yra sutvarkę, – todėl visi buvo patenkinti ir neniurzgėjo. Šitokius prisimenu turbūt jau niekada nebesugrįšiančius laikus, kai mano vyriškumas žydėjo, mano kaulų ilgos kelionės nevargino, smalsios akys trọško nauja regėti, žinių ištroškusi mano širdis rijo jas visomis išgalėmis.

Apie visur vienodą tvarką ir gyvenseną paliudysiu tardamas, jog Babilono šventyklos prekybos namai už molines lenteles, gautas Semiros prekybos namuose, nedvejoję išdavė man aukso, jog kiekviename dideliame mieste galėjai nusipirkti tolimų uostų ar kalnų vyno ir jog Sirijos miestuose geriausiu laikomas Babilono kalnų vynas, o Babilone auksu mokėta už Sirijos vynus. Turėdamas aukso, galėjai nusipirkti vergų: norimos spalvos ir ūgio, vaikų, vyrų ar jaunų merginų savo linksmybėms, nusisamdyti tarnų, tačiau aukso neturintis darbą privalėjo dirbti savo rankomis – kol oda įdiržդavo, sustorėdavo, rankas nusėdavo nuospaudos, sprandas sukumpdavo. Tačiau ketinusį įsilaužti į turtingojo namą, prisivogti aukso vynui, pasilinksminimui ir vergams įsigyti, sučiupdavo ir kitų įspėjimui pakabindavo ant mūro galva žemyn.

Šitaip pašlovinęs tuos laimingus laikus, kai net diena skaisčiau švietė ir vėjas švelniau nei šiomis nelemtomis dienomis pūtė, papasakosiu apie sa-

vo keliones ir visa, savo akimis regėta bei savo ausimis girdėta. Tačiau iš pradžių privalau apsakyti, kaip sugrįžau į Semirą.

Sugrįžus į Semirą, savo namus, manęs pasitikti atbėgo Kaptahas ir garsiai surikęs pravirko iš džiaugsmo ir puolė į kojas sakydamas:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo. Vis dėlto tu sugrįžai, nors tariau tave žuvus kare, tikrai tikėdamas, jog esi pervertas ietimi – juk neklausydamas mano perspėjimų veržeisi pažinti, koks yra karas. Tačiau mūsų skarabėjas – išties stiprus dievas – saugojo tave, todėl gera diena išaušo. Išvydus tave mano širdis prisipildė džiaugsmo – negaliu susitramdyti, todėl džiaugsmas iš mano akių ašarom srūva, nors jau maniau paveldėjęs ir tave, ir visą tavo auksą, įdėtą į daugybę Semiros prekybos namų. Bet dėl prarasto turto nesisieloju, nes be tavęs buvau lyg ėriukas, nuo savo vedeklės nuklydęs – graudžiai mekenau, nes dienos man buvo tamsios. Tau iškeliavus, daugiau iš tavęs, kaip anksčiau, tikrai nevogiau, bet rūpinausi namu ir daiktais, tavo naudos žiūrėdamas, todėl sugrįžęs esi turtingesnis negu išvykdamas.

Jis nuplovė man kojas, užpylė ant rankų vandens, rūpinosi manimi visokeriopai ir be perstogės raudojo, kol paliepęs jam nutilti pasakiau:

– Imk viską ruošti, nes išvykstam į ilgą kelionę, galbūt daugelį metų truksiančią ir vargų kupiną, nes vykstame į Mitanijos žemę, Babiloną bei jūros salas.

Kaptahas staiga nutilo ir baimės nupilkintu, blizgesio nustojusiu veidu sušuko:

– Prisiekiu skarabėju, mano ponas neteko proto, todėl geriausia bus, jei jį surišiu ir ant jo rankų bei kelių linkių pridėsiu dėlių. Nesgi mums gera Semiroje: duoną meduje mirkome, miesto pirkliai bei valdantieji mus gerbia, o Ištarės šventyklos mergelės iš jūrininkų išmoko daugybę naujų, vyrams didžiai patinkančių, lyg žuvis ant sausos žemės jų kūnus šokdinančių būdų, todėl geriausiai tokias kvailas kalbas užmirši, paskubėjęs šventyklon aukoti.

Atsakiau jam:

– Pats savo žingsnių jau nelemsiu, bet kodėl taip yra – tau, vergui ir kvailiui, sakyti nenoriu. Bet tebūnie kaip nori – lik čia, rūpinkis mano namu bei mano turtu, tuomet, kai manęs nebus, linksminkis kaip įmanydamas su šventyklos moterimis, kurių negaliu pavadinti mergelėmis. Mat jei drauge vykti nenori, iškeliauju vienas – tavęs visai nespiriu, nes ilgame kelyje iš tavęs veikiausiai bus daugiau vargo negu naudos.

Tuomet Kaptahas ėmė raudoti šaukdamas:

– Išties verčiau šiam pasaulyje nebūčiau gimęs. Ir verčiau niekada nebūčiau sustorėjęs ir gerų dienų regėjęs, nes kuo žmogui geriau, tuo jam sunkiau gero atsisakyti. Jei, kaip ir anksčiau, iškeliautum mėnesiui ar dviem, nė žodžiu neprieštaraučiau ir be rūpesčio likčiau Semiroje. Bet jei tavo kelionė truks daugelį metų – gali nutikti, jog niekada nebesugrįši ir jau nieka-

da tavęs nebematysiu. Todėl privalau lydėti tave, šventąjį skarabėją drauge pasiėmęs, nes tokioje kelionėje tau prireiks laimės, kokią jau patyrei, o be skarabėjo įkrisi į prarają, ietimi tave pervers plėšikai. Be manęs ir mano patyrimo esi taip pat kaip veršelis, vagies surištomis užpakalinėmis kojomis nežinia kur nešamas, be manęs esi kaip žmogus užrištomis akimis, bergždžiai pirm savęs grabinėjantis, todėl kiekvienas tave sutikęs su džiaugsmu vogs iš tavęs ką suspėjęs, o aš šito neleisiu – jei kas turi tave apvogti, bus geriau, jei tai aš būsiu, nes vagiu nuosaikiai, pagal tavo išteklius, rūpestingai tavo naudą skaičiuodamas. Bet geriau būtų, jei pasiliktume mūsų namuose, Semiroje.

Kaptahas kasmet vis labiau įžūlėjo ir jau sakė „mūsų namai", „mūsų skarabėjas", o ką nors pirkdamas sakydavo „mūsų auksas". Man šitai nusibodo, nusibodo man ir jo bliovimas, todėl, nusprendęs pagaliau jį pamokyti, paėmiau lazdą, ir kad rastųsi tikra bliovimo priežastis, išvelėjau jo sustorėjusį užpakalį, o tada pasakiau:

– Širdis man sako, jog kada nors už savo įžūlumą kabėsi ant mūro galva žemyn. Taigi apsispręsk pagaliau, vyksti su manim ar pasilieki, tačiau pirmiausia baik nepaliaujamus plepalus, kurie ilgai kelionei rengiantis erzina mano ausis.

Tada Kaptahas nusiramino, susitaikė su likimu ir susiruošėme kelionėn. Kadangi jis buvo prisiekęs, jog savomis kojomis į laivo denį nežengs, prisijungėme prie šiaurės Sirijon keliavusio karavano – norėjau pamatyti Libano kedrų miškus, tiekusius medį rūmų bei šventojo Amono luoto statybai. Apie kelionę neturiu ką pasakoti – ji buvo nuobodi, ir net plėšikai mūsų nepuolė. Nakvynės namai buvo gerai įrengti, sočiai valgėme ir gėrėme, o kai kuriose sustojimo vietose pas mane ateidavo ligonių ir aš juos gydžiau. Leidausi nešamas dengtais neštuvais, nes asilų man jau buvo gana; Kaptahui asilai taip pat neteikė džiaugsmo, bet nenorėdamas kitų keliauninkų akyse prarasti garbės, jo priimti į neštuvus negalėjau – juk jis buvo mano tarnas. Todėl Kaptahas be perstogės dejavo, trokšdamas būti miręs. Priminiau jam, jog greičiau ir patogiau būtume nukeliavę laivu, tačiau tai jį menkai paguodė. Tiesa, sausas vėjas graužė veidą ir turėjau nuolat trintis aliejumi, dulkės sprangino gerklę, kamavo smėlio blusos, tačiau tai, mano galva, buvo menki keblumai, todėl mano akys visu regimu džiaugėsi.

Mačiau ir kedrų miškus bei medžius – tokius didelius, jog nė vienas egiptietis, jei papasakočiau, manimi nepatikėtų, todėl paliksiu nepasakojęs. Tačiau privalau pasakyti, jog tų miškų kvapas nepaprastas, upeliai skaidrūs, todėl pagalvojau, jog tikriausiai nė vienas tos nuostabios žemės gyventojas negali būti visai nelaimingas. Taip galvojau, kol pamačiau vergus, kurie kirto medžius ir tašė gabenimui kalnų atšlaitėmis lig jūros. Šitie vergai buvo kraupiai šlykštūs – jų rankos ir kojos buvo nuniokotos šlapiuojančių medžio žievės ir įnagių žaizdų, nugaros – rimbo rėžiuose tarpstančių musių, todėl juos išvydęs pamečiau ankstesniąsias mintis.

O Kaptahas smaginosi skaičiuodamas, koks būtų lobingas, visus tuos medžius turėdamas Egipte, Tėbų prieplaukoje iš laivo iškrautus. Jis suskaičiavo, jog už vieno vienintelio medžio kainą kuklus vyras galėtų visą amžių maitinti šeimą, išmokyti vaikus raštininkais ir į geras šeimas nutekinti dukteris. Jis pradėjo skaičiuoti medžius, tačiau jiems galo nebuvo, – jam galva susimaišė, ėmė skaičiuoti iš naujo, kol galiausiai apsižliumbęs pratarė:

– Širdį gnaibo matant šituos begalinius turtus, visai be naudos siūruojančius vėjyje.

Jis užsidengė drabužiu galvą, kad daugiau nebematytų medžių. O aš klausydamas didingo kedrų gaudesio pagalvojau, jog vien dėl jo vertėjo tolimon kelionėn vykti.

Pagaliau pasiekėme Kadešo miestą su tvirtove ir didele egiptietiška karine įgula. Tačiau ant tvirtovės mūrų sargybinių nesimatė, grioviai aplink buvo užžėlę, nes kariai bei vyresnieji kariai su šeimomis mieste gyveno savą gyvenimą, tarnybą prisimindami tik tądien, kai iš faraono sandėlio dalydavo grūdus, svogūnus ir alų. Įsikūrėme mieste, kad jojimo žaizdos Kaptahui ant užpakalio spėtų užsitraukti; gydžiau ten daugybę ligonių, nes miesto egiptiečių gydytojai buvo prasti ir tokie, kurių vardai senų seniausiai buvo ištrinti iš Gyvenimo knygos, jei tokie vardai kada nors joje buvo. Todėl pakankamai aukso turėję ligoniai leisdavosi iš ten nugabenami į Mitanijos žemę ir atsiduodavo Babilono gydymo meno išmokusių slaugai. Tame mieste mačiau didžiųjų faraonų pastatytus paminklus, skaičiau jų užrašus, skelbiančius apie pergales, nukautus priešus ir dramblių medžiokles. Tame mieste taip pat liepiau išgraviruoti iš brangaus akmens man antspaudą, – kad mane tose žemėse gerbtų, – nes antspaudai ten taip pat kitokie nei Egipte: ne ant žiedo nešiojami, bet parišti juostele ant kaklo, – tai ritinėliai su pragręžtom skylutėm, juos paritinėjus lentelėje lieka atspaudas. Skurdžiai ir bemoksliai, prireikus lentelėse jų ženklo, atspaudžia molyje savo nykštį.

Tačiau Kadešas buvo toks niūrus ir prislėgtas, taip įsauly nudegęs ir ištvirkęs miestas, kad ir Kaptahas, – net klaikiai bijodamas savo asilo, – norėjo greičiau iškeliauti. Vienintelė miesto pramoga buvo iš visų kraštų atvykstą karavanai, nes jis stūksojo karavanų kelių sankryžoje. Tačiau tokie yra visi pasienio miestai, nesvarbu, koks karalius juos valdo, o vyresniesiems kariams bei kariams – tai bausmės vietos, nesvarbu, kokioje kariuomenėje jie tarnauja – Egipto ar Mitanijos, Babilono ar Chatų žemės, todėl nė viename pakraščio mieste negirdėjau karių ir vyresniųjų karių nieko kita veikiant, kaip tik keikiant gimimą šiame pasaulyje, žaidžiant ar tarpusavy mušantis, geriant prastą alų ir linksminantis su moterimis – veikiau liūdinančiom nei džiuginančiom.

Keliavome toliau ir per sieną pasiekėme Naharanės žemę – niekas mūsų nesulaikė, tik užėjome aukštyn, o ne žemyn – kaip Nilas – tekančią upę. Mums sakė, jog atsidūrėm Mitanijos žemėje, todėl į karaliaus iždą sumokė-

jome keliautojams skirtą mokestį. Buvome egiptiečiai, todėl žmonės su mumis elgėsi pagarbiai ir gatvėse priėję prie mūsų sakydavo:

– Būkit pasveikinti – mūsų širdys, egiptiečius išvydus, pradžiugo. Mat ilgai egiptiečių nematėme. Mūsų širdys kupinos nerimasties, nes jūsų faraonas jau nebesiunčia mūsų žemėn nei karių, nei ginklų, nei aukso ir sklinda gandai, jog mūsų karaliui jis pasiūlęs naują, mums nežinomą dievą, – nors turime Ninevijos Ištarę ir daugybę kitų galingų, lig šiol mus saugojusių dievų.

Jie kviesdavosi mane į namus, valgydindavo ir girdydavo; ir Kaptahą jie valgydindavo bei girdydavo, nes jis, nors mano tarnas, buvo egiptietis, todėl Kaptahas pasakė:

– Tai gera žemė. Likime čia, mano pone, gydymo meno plėsti, nes iš visa ko matyti, jog tai tamsūs ir lengvatikiai žmonės, kuriuos nesunku apgauti.

Karščiausiu vasaros metu Mitanijos karalius ir jo rūmininkai buvo persikėlę į šiaurinį kalnyną, tačiau nekantraudamas išvysti visus girdėtus Babilono stebuklus, paskui juos išvykti nepanorau. Bet vykdydamas Horemhebo įsakymą pasikalbėjau ir su kilmingaisiais, ir su prastakilmiais, ir visi sakė tą patį – supratau, jog jų širdys iš tikro nerimasties kupinos. Senovėje Mitanijos žemė buvo galinga, tačiau dabar ji kybojo ore: iš rytų ją supo Babilonas, šiaurėje – barbarų tautos, o vakaruose hetitai su savo valstybe – Chatų* žeme. Vis dažniau išgirsdavau juos kalbant apie baugiuosius hetitus ir vis stipriau suvokiau privaląs nukeliauti ir į Chatų žemę, tačiau prieš tai norėjau pabūti Babilone.

Mitanijos žemės gyventojai buvo neaugūs, jų moterys – dailios ir grakščios, o jų vaikai lyg lėlės. Galbūt kažkada tai buvo jėginga tauta, nes jie sakėsi kadai valdę visas tautas šiaurėje, pietuose bei vakaruose, tačiau ir kitos tautos šitaip kalbėjo. Todėl netikėjau juos kažkada senovėje nugalėjus ir apiplėšus Babiloną, o jei jie šitai buvo padarę, tai tik su faraono pagalba. Nes nuo didžiųjų faraonų laikų ši žemė buvo pavaldi Egiptui, o dviejų jos kartų karalių dukterys gyveno faraono Aukso rūmuose kaip žmonos. Amenhotepų protėviai tą Naharanės žemę buvo skersai išilgai karo vežimais išvažinėję, todėl miestuose dar galėjai pamatyti paveikslų, vaizduojančių jų pergalę. Klausydamas Mitanijos gyventojų kalbų ir aimanų supratau, jog šia žeme buvo naudojamasi kaip smūgį švelninančia valstybe, Siriją ir Egiptą pridengiant nuo Babilono galios bei barbarų tautų, ir būdama Sirijos skydu ji privalėjo leistis smaigstoma iečių, nukreiptų į Egipto valstybę. Todėl ir tik todėl faraonai, siųsdami auksą, ginklus bei samdytą kariuomenę, prilaikė išklibusį jos karaliaus sostą. Tačiau gyventojai to nesuprato ir labai didžiuodamiesi savo šalimi bei jos galybe sakydavo:

– Mūsų karaliaus duktė Tadukhipa Tėbuose buvo didžioji karališkoji su-

* Chatai – galingiausia senovės hetitų gentis.

tuoktinė, nors tebuvo dar vaikas ir netikėtai numirė. Mes nesuprantame, kodėl faraonas mums nebesiunčia aukso – juk, kiek atmintis siekia, faraonai mūsų karalius mylėdavo kaip brolius ir iš tos meilės siųsdavo jiems karo vežimų, ginklų, aukso bei brangių dovanų.

Bet mačiau, jog tai pavargusi, mirštanti žemė – virš jos šventyklų, įstabių pastatų tvyrojo mirties šešėlis. Patys šito nesuprasdami, jie ypač rūpinosi valgomu maistu, ruošdami jį visokiais neįprastais būdais, leido laiką matuodamiesi naujus drabužius ir riestanosius batus, aukštas kepures ir rūpestingai rinkdamiesi papuošalus. Jų rankos buvo laibos kaip egiptiečių, o jų moterų oda buvo tokia plona, kad matėsi gyslomis sruvenantis mėlynas kraujas, jie kalbėjo ir elgėsi pagarbiai, o nuo vaikystės tiek vyrai, tiek moterys mokėsi gražiai vaikščioti. Toje žemėje buvo malonu gyventi – net pasilinksminimų namų triukšmas ir klegesys neerzino ausų, bet visa dėjosi ir vyko tyliai, ramiai, todėl bičiuliaudamasis bei gerdamas su jais vyną jaučiausi didelis ir nerangus. Tačiau mano širdis žvelgiant į juos sunko, nes buvau pažinęs karą, ir jei visa, ką jie sakė apie Chatų žemę, buvo tiesa, tai jų žemė buvo nykstanti žemė.

Gydymo meną jie buvo gerai išplėtoję – jų gydytojai buvo įgudę, išmaną savo amatą ir žiną daugybę mano nepažintų dalykų. Tai iš jų gavau vaistą, greičiau ir su mažesniu vargu nei kiti man žinomi vaistai varantį kirmėles. Jie taip pat mokėjo adata išgydyti aklumą, iš jų išmokau geriau naudotis adata. Tačiau jie nežinojo, kas yra kaukolės atvėrimas, ir netikėjo tuo, ką jiems pasakojau, sakydami, jog tik dievai pajėgūs išgydyti galvos ligomis sergančiuosius ir net dievų išgydyti anie jau niekad nebebūna tokie kaip buvę, todėl esą geriau, jei jie miršta.

Tačiau Mitanijos gyventojai buvo smalsūs, ateidavo pas mane, atvesdavo ligonių, nes visa, kas nepažinta, juos traukė, – kaip ir jų dėvimi svetimtaučių drabužiai, keisti valgiai, kalnų vynas ir mėgstami svetimšalių papuošalai, – visai taip pat jie troško, kad juos gydytų svetimšalis. Pas mane atėjusios moterys šypsodamos apsakydavo man savo negalias, pasiguosdamos šaltais, tingiais ir bejausmiais vyrais. Gerai suprasdavau, ko jos iš manęs nori, tačiau jų neliečiau siekdamas su jomis pasilinksminti, nes nenorėjau pažeisti svetimos žemės įstatymų. Tačiau duodavau joms vaistų, kuriuos galėtų slapta įmaišyti į vyrų geriamą vyną – iš Semiros gydytojų gauti vaistai net mirusį būtų privertę su moterim linksmintis, nes Sirijos gydytojai šitai išmanė geriausiai pasaulyje, o jų vaistai buvo stipresni už egiptietiškuosius. Tačiau ar moterys tų vaistų duodavo saviems, ar svetimiems vyrams – nežinau, nors manau, jog joms labiau patiko svetimi nei savi vyrai – jų papročiai buvo nevaržomi, jie neturėjo vaikų, – šitai taip pat man parodė virš žemės tvyrantį mirties šešėlį.

Dar turiu pridurti, jog krašto gyventojai jau nebežinojo savo žemės ribų, nes ribiniai akmenys buvo be perstogės kilnojami – hetitai, nuolat juos karo vežimais vežiodavęsi, statydavo kaskart kur panorėję. O jiems pa-

prieštaravus hetitai tik nusijuokdavo, pasiūlydami patiems atgal akmenis perkelti, – jei šitaip labai to norį. Tačiau jie nenorėdavo, nes jei tai, ką jie apie hetitus pasakojo, buvo tiesa – dar niekada pasaulyje nebuvo žiauresnės ir baisesnės už juos tautos. Jų pasakojimu, didžiausią džiaugsmą hetitai patirdavo girdėdami kapojamųjų jų aimanas ir regėdami iš atvirų žaizdų srūvantį kraują – jie nukapodavo rankas pasienio mitaniečiams, pasiskundusiems trypiančiais laukus ir ėdančiais pasėlį hetitų galvijais, o paskui tyčiodamiesi liepdavo atstatyti ribinius akmenis. Jie nukapodavo tenykščiams kojas ir pasiūlydavo bėgti pas karalių skųstis, o kad nematytų, kaip jie perkelia ribinius akmenis, perrėžę mitaniečių galvos odą užtraukdavo jiems ant akių. Mitanijos gyventojai sakė, jog hetitai keikią Egipto dievus, o tai buvo baisus viso Egipto įžeidimas ir faraonui tai buvo ganėtina dingstis siųsti auksą, ietis ir samdytą kariuomenę į Mitanijos žemę, kad ši įstengtų kariauti su hetitais, – nors karo jie nemėgo, vis dėlto vylėsi hetitus atsitrauksiant pamačius, jog Mitaniją remia faraonas. Negaliu atpasakoti ir išvardyti viso hetitų jiems suteikto blogio, hetitų jiems padarytų žvėriškumų bei niekšiškų pasielgimų. Tačiau jie sakė, jog hetitai blogesni už skėrius, nes po skėrių žemė vėl sužaliuoja, o ten, kur pervažiuoja hetitų karo vežimai, žolė jau nebeželia.

Nebenorėjau ilgiau užsibūti Mitanijos žemėje, tardamas sužinojęs viską, ką norėjęs, tik manąją mokovo garbę žeidė Mitanijos gydytojų dvejonės, nepatikėjus tuo, ką jiems pasakojau apie kaukolės atvėrimą. Tačiau mano nakvynės namuose pasirodė kilmingas vyras, kuris skundėsi be perstogės girdįs vien jūros ošimą, prarandąs sąmonę ir krintąs bei kenčiąs tokius siaubingus galvos skausmus, jog jei niekas jo nebegalįs išgydyti – nebenorįs daugiau gyventi. O Mitanijos gydytojai jo gydyti nebenorį. Jis ruošiąsis mirti, nes gyvenimas jam tapęs kančia. Pasakiau jam:

– Gali įtikėti pasveiksiąs, jei leisi man atverti kaukolę, tačiau dar įtikimiau, jog mirsi, nes po kaukolės atvėrimo pasveiksta tik vienas iš šimto.

Jis atsakė:

– Kvailys būčiau nesutikdamas su tavo siūlymu, – juk tuomet man gyventi lieka viena galimybė iš šimto, juolab kad, pats išvadavęs iš kančių savo galvą, krisiu kaip ilgas ir jau niekada nebepakilsiu. Žinoma, aš netikiu tavo gebėjimu mane išgydyti, bet jei mano kaukolę atversi tu – aš dievams nenusikalsiu, ką padaryčiau pats nusižudydamas. Jei vis dėlto nelauktai mane išgydysi – su džiaugsmu tau atiduosiu pusę turimo, o tai nemažai, jeigu mirsiu – taip pat nesigailėsi, nes tavo dovana bus didelė.

Rūpestingai jį apžiūrėjau, apčiupinėjau ranka visą galvą, tačiau mano prisilietimas jo neskaudino ir jo galvoje nieko įtartino neaptikau. Tuomet Kaptahas pasiūlė:

– Trinktelk jam per galvą kūjeliu – juk nieko neprarasi.

Trinksėjau kūjeliu įvairias jo galvos vietas – jis nesudejavo, tačiau staiga surikęs krito ant žemės ir prarado sąmonę. Todėl spėjau suradęs vietą, ku-

rioje reikėjo atverti kaukolę. Sukviečiau manimi nepatikėjusius Mitanijos gydytojus ir pasakiau:

– Norite tikėkite, norite netikėkite, tačiau gydydamas šį vyrą ketinu atverti kaukolę, nors veikiausiai jis mirs.

Ir gydytojai kandžiai juokdamiesi iš manęs pasakė:

– Šitai išties trokštame išvysti.

Atsinešęs iš Amono šventyklos ugnies apsišvarinau, apvaliau taip pat savo ligonį – kilmingąjį vyrą ir visa, kas kambaryje buvo. Pusiaudienio šviesai visai praskaidrėjus, ėmiausi darbo: perpjoviau galvos odą ir apgailestaudamas dėl keliamo skausmo įkaitinta geležimi sustabdžiau stiprų kraujoplūdį. Tačiau mano ligonis pasakė, jog tas skausmas vieni niekai, prisiminus kasdienius galvos skausmus. Buvau sugirdęs jam apsčiai su nuskausminamaisiais vaistais sumaišyto vyno, todėl jo akys stingsojo it negyvos žuvies, o jis pats buvo labai linksmas. Tuomet turimais įrankiais kaip įstengdamas atsargiau atvėriau jo kaukolę, tačiau jis net neapmirė – tik giliai kvėpavo, o man atlaužus kaulą sakė iš karto geriau pasijutęs. Mano širdis džiūgavo, nes kaip tik atvertoje vietoje nelabasis arba ligos dvasia, anot Ptahoro mokymo, buvo padėjusi kiaušinį – jis buvo raudonas, bjaurus, maždaug kregždės kiaušinio dydžio. Visu išmoningumu jį išėmęs, išdeginęs visas jo šaknis smegenyse, parodžiau jį gydytojams ir šie jau nebesijuokė. Sidabro plokštele uždengęs galvos skylę, užtraukęs ant jos galvos odą susiuvau, o ligonis, per visą laiką nepraradęs sąmonės, pakilo ir vaikštinėdamas neapsakomai man dėkojo, nes jau nebegirdėjo baugaus šniokštimo ir nebejuto skausmų.

Visoje Mitanijos žemėje šiuo savo darbu įgijau negirdėtą šlovę ir manoji šlovė nepaliaujamai sklido pirm manęs lig Babilono. Tačiau mano ligonis ėmė gerti, širdį vynu džiugindamas, jo kūnas įkaito, jis ėmė klejoti, trečią dieną karštligės kliedesy ištrūkęs iš lovos nukrito nuo mūro ir nusilaužęs sprandą mirė. Vis dėlto visi kalbėjo, jog ne dėl mano kaltės tai nutiko, ir didžiai šlovino mano išmanymą.

Tačiau išsinuomavę su Kaptahu irkluojamą laivą, žemyn upe iškeliavome į Babiloną.

2

Kraštas, Babilono valdomas, vadinamas daugybe vardų – Kaldėja, taip pat Chosėja – pagal ten gyvenančią tautą. Tačiau aš vadinu jį Babilonu – tuomet kiekvienas supranta, apie kokią šalį kalbama. Tai duoninga žemė, jos laukuose galybė drėkinimo kanalų, žemė, kiek akis siekia, lygi – skirtingai nei Egipte, kaip ir visa kita, net tai, kad Egipto moterys grūdus mala atsiklaupusios ant žemės ir ritinėdamos apskritą akmenį, o Babilono moterys sėdėdamos trina du akmenis, kas yra daug sunkiau.

Toje žemėje neauga medžiai – jų tiek mažai, kad medį nukirtęs laikomas

žmonėms ir dievams nusikaltusiu, o įstatymas už tai skiria bausmę. Tačiau medžius sodinantis pelno dievų palankumą. Žmonės Babilone taip pat įkūnesni ir riebesni nei kur kitur ir, įkūniųjų papratimu, daug juokiasi. Jie valgo sočius miltinius valgius ir pas juos mačiau paukštį, kurį jie vadino višta – jis nemokėjo skraidyti, bet gyvendamas su žmonėmis kasdien dovanai žmonėms padėdavo po kiaušinį veik krokodilo kiaušinio dydžio, tačiau žinau, jog tai išgirdęs niekas manimi nepatikėtų. Man siūlė valgyti tų kiaušinių, Babilono gyventojų dideliu gardumynu laikomų. Tačiau jų paliesti neišdrįsau – juk tikrumas už visa geriausia ir pasitenkinau valgiais, kuriuos buvau pratęs valgyti ar bent žinojau, kaip jie paruošti.

Krašto gyventojai sakė, jog Babilonas yra seniausias ir didžiausias iš visų pasaulio miestų, tačiau jais netikėjau, žinodamas, jog seniausias ir didžiausias miestas yra Tėbai. Tebesakau, jog nėra pasaulyje kito, į Tėbus panašaus miesto, tačiau turiu pripažinti, jog savo galybe ir turtingumu Babilonas mane nustebino – miesto mūrai aukšti kaip kalnai, baugūs, o bokštas, kurį jie buvo pastatę savo dievams, siekė dangų. Miesto namai buvo keturių ir penkių aukštų, juose įsikūrę žmonės gyveno gyvenimą vienas virš kito ir vienas po kitu, ir niekur, net Tėbuose, nebuvau matęs šitokių turtingų ir ištaigingų krautuvių ir tokios prekių gausybės kaip šventyklos prekybos namuose.

Jų dievas buvo Mardukas, o Ištarei jie buvo pastatę didesnius už Amono šventyklos piloną vartus, aptaisę juos margomis glazūruotomis plytomis, iš kurių sudėlioti paveikslai įsaulyje žilpino akis. Nuo šių vartų platus kelias vedė link Marduko bokšto*, o bokštas buvo pastatytas aukštais, kuriais kelias vedė į bokšto viršūnę – kelias buvo toks nuožulnus ir platus, jog juo greta vienas kito galėjo važiuoti daugybė vežimų. O bokšto viršūnėje gyveno žvaigždininkai, žinoję viską apie dangaus kūnus, skaičiavę jų kelius, pranešdavę palankias ir nelemtas dienas, todėl kiekvienas pagal tai galėjo tvarkyti savo gyvenimą. Buvo kalbama, jog jie gebą išpranašauti žmogui ateitį, bet šis privaląs žinoti savo gimimo valandėlę ir metą, todėl jų sugebėjimo negalėjau ištirti, – su malonumu būčiau tai padaręs, bet nežinojau tikslios savo gimimo valandėlės.

Už savo molio lentelę iš šventyklos iždo aukso galėjau gauti kiek panorėjęs, todėl apsistojau dideliuose svečių namuose prie Ištarės vartų, – tai buvo daugiaaukštis pastatas, o ant jo stogo augo vaismedžiai bei mirtų krūmai, čiurleno upeliai, tvenkiniuose šokinėjo žuvys. Tuose svečių namuose apsigyvendavo kilmingieji, atvykę iš kaimo mūrų į miestą, jei Babilone savo namų neturėjo; gyveno juose ir užsienio valstybių pasiuntiniai; tų namų kambariai buvo iškloti puriais kilimais, lovos užtiestos gyvūnų kailiais, o sienos margavo linksmais, žaismingais glazūruotų plytų paveikslėliais. Na-

* Marduko bokštas – Etemenankio bokštas, „Dangaus iš žemės kertinio akmens namas", stovėjęs Babilono centre.

mai, kuriuos vadino „Ištarės pavėne", kaip ir visa vertinga Babilone, priklausė dievo bokštui. Suskaičiavęs visų kambarių gyventojus ir tarnus, manau, vien tame pastate surinktum jų tiek kiek visoje Tėbų miesto dalyje, – nors pats juose negyvenęs tuo nepatikėtum.

Ir niekur kitur pasaulyje nėra tokios daugybės skirtingų žmonių kaip Babilone, niekur gatvėse vienu metu neišgirsi šitiek skirtingų kalbų kaip ten – patys babiloniečiai sako, kad į jų miestą visi keliai susibėga ir kad Babilonas yra pasaulio centras. Mat jie tvirtina, jog jų šalis nėra pasaulio krašte, – kaip Egipte tikima, – ir kad rytuose, už kalnynų, yra galingų valstybių, iš kur ginkluoti karavanai retkarčiais į Babiloną atgabena stulbinančių daiktų, audinių ir brangių, dūžtančių indų. Taip pat turiu pasakyti, jog Babilone mačiau žmonių geltonais veidais ir įkypomis akimis, visai veidų nedažančių, – jie plėtojo prekybą, pardavinėdami audinius, plonesnius už karališką liną, tik dar glotnesnius, visomis pasaulio spalvomis lyg tyras aliejus marguojančių.

Babilono gyventojai visų pirma yra prekijai, prekybą garbinantys labiau nei ką kita – net jų dievai tarpusavy prekiauja. Todėl jie nemėgsta kariauti, jie samdo karius, stato mūrus tik dėl savo prekybos saugos ir trokšdami, kad visoms tautoms į visas šalis keliai būtų atviri. Tačiau to jie nori tik todėl, jog žino esą geri pirkliai, iš prekybos lobstą greičiau nei iš karo. Vis dėlto jie didžiuojasi kariais, saugančiais jų miesto mūrus bei šventyklas ir tviskančiais aukso ir sidabro šalmais bei liemenėmis kasdien žygiuojančiais link Ištarės vartų. Jų kalavijų rankenos ir iečių antgaliai turtingumo ženklan aptaisyti auksu ir sidabru. Ir babiloniečiai sako:

– Ar regėjai kada, svetimšali, tokių karių ir tokių karo vežimų?

Babilono karalius buvo dar bebarzdis jaunikaitis, kuris sėsdamas į sostą privalėjo užsidėti dirbtinę barzdą. Jo vardas buvo Buraburiašas. Jam patiko žaislai ir nepaprastos istorijos, o nuo Mitanijos mano šlovė pirm manęs buvo į Babiloną atsklidusi, todėl kai apsistojęs „Ištarės pavėnėje" apsilankiau šventykloje, pasikalbėjau su Bokšto šventikais ir gydytojais, man atnešė žinią, jog mane kviečiąs karalius. Ėmęs, kaip visada, nerimauti Kaptahas tarė:

– Neik ir nieko nelaukę bėkime – iš karalių nieko gera nesitikėk.

Tačiau atsakiau jam:

– Pusgalvi, ar užmiršai, kad keliaujame su savo skarabėju?

Jis tarė:

– Skarabėjas lieka skarabėjas – šito tikrai neužmiršau, tačiau tikrumas užvis geriausia, geriau nei nežinia, juolab mes negalime pernelyg bandyti net skarabėjo kantrybės. Bet jei tvirtai nusprendei eiti, negaliu sulaikyti ir eisiu drauge, kad nors kartu mirtume. Mat jei, priešingai tikrumai, kada sugrįšime į Egiptą, norėčiau papasakoti gulėjęs ant pilvo prieš Babilono karalių. Taigi būčiau kvailas siūlomu geru nepasinaudojęs. Vis dėlto eidami privalome rūpintis savo garbe – mums gabenti privalai paprašyti karaliaus

neštuvų, bet šiandien nevykime, nes pagal šios šalies papročius šiandien – nelemta diena: prekijai uždarė krautuves, o žmonės nedirbdami darbo savo būstuose ilsisi, – visa kas šiandien vis tiek nenusisektų, nes yra septintoji savaitės diena.

Pasvarstęs supratau, kad Kaptahas teisus: nors egiptiečiams, išskyrus žvaigždžių nelemtąsias, vienodos visos dienos, galbūt šioje šalyje kas septinta diena ir egiptiečiui nelemta diena – taigi tikrumas buvo verčiau už nežinią. Todėl karaliaus tarnui pasakiau:

– Tikriausiai laikai mane paiku svetimšaliu, tokią dieną reikalaudamas pas karalių eiti. Bet rytoj ateisiu, jei tavo karalius atsiųs dengtus neštuvus, nes tikrai nesu paniekos vertas ir nenoriu žengti prieš jį asilo mėšlą minkiusiom kojom.

Tarnas atsakė:

– Bijau, nevalus egiptieti, jog už šituos žodžius būsi nuvarytas pas karalių iečių antgalių kutenamu užpakaliu.

Tačiau jis išėjo tikriausiai mane gerbdamas, nes kitądien karaliaus neštuvai atkeliavo manęs išgabenti iš „Ištarės pavėnės".

Tai buvo paprasti dengti neštuvai, kokiais į rūmus gabenami prekijai ir kita menka liaudis su savo papuošalais, plunksnomis ir beždžionėmis. Todėl Kaptahas, garsiai užrikęs ant nešikų ir vedlio, pasakė:

– Tegriebia jus Setas ir kiti nelabieji, teišplaks jus Mardukas skorpiono rimbu! Bėkit savo keliu, nes mano ponui į šitokį griozdą nedera sėstis.

Nešikai nukaito iš gėdos, vedlys pagrasino Kaptahui lazda, o priešais svečių namus susirinko minia žmonių. Juokdamiesi jie šaukė:

– Norime pamatyti tavo poną, kuriam per prasti karaliaus neštuvai.

Tačiau Kaptahas išnuomavo didelius svečių namų neštuvus, kuriuos nešti turėjo keturiasdešimt tvirtų vergų – jais į svarbius apsilankymus vykdavo didžiųjų valstybių pasiuntiniai, jais nešiodavo atkeliavusius į miestą svetimus dievus. Ir žmonės jau nebesijuokė, kai nusileidau iš savo kambario pasipuošęs drabužiais su sidabru bei auksu išaustais visokiais gydytojo amatui prideramais paveikslais, dienos vaiskume auksu ir brangakmeniais blykčiojančia apykakle, skimbčiojančiom aukso grandinėm ant kaklo, svečių namų vergams paskui nešant dramblio kaulu papuoštas ebenholto ir kedro skrynias su vaistais ir gydymo įrankiais. Iš tiesų žmonės jau nebesijuokė, tik žemai man lenkdamiesi vienas kitam kalbėjo:

– Išmintimi šis vyras veikiausiai lygus mažesniems dievams. Sekime paskui jį į rūmus.

Taigi didžiulė žmonių minia nulydėjo dengtus neštuvus iki vartų, o pirm neštuvų ant balto, sidabro varpeliais skimbčiojančio asilo jojo Kaptahas. Tačiau ne dėl savęs šitaip dariau, o dėl Horemhebo, apstą aukso man davusio: mano akys buvo pavirtusios jo akimis, o mano ausys – jo ausimis.

Prie rūmų vartų kariai ietimis išvaikė minią ir saugodami vartus pakėlė skydus ir, skydams pavirtus aukso ir sidabro siena, sparnuotiems liūtams

saugant kelią, nukeliavau į vidinį rūmų kiemą. Čia mane pasitiko senas žmogus išminčiaus barzda, su kabaluojančiais žiedais ausyse, drybsančiais nepatenkintais skruostais. Piktai į mane pažiūrėjęs, jis tarė:

– Mano kepenys įtulžusios nuo triukšmo ir nereikalingo klegesio, tavo atvykimo keliamo, nes visų keturių pasaulio šalių viešpats jau klausia, kas tas vyras, ateinąs kada jam patinka, o ne tuomet, kai karaliui tinka, ir atnešąs šauksmą bei tarškesį.

Atsakiau jam:

– Senasis žmogau! Tavo kalba mano ausims kaip musės zyzimas, bet vis dėlto klausiu, kas esi, jei drįsti šitaip į mane prakalbėti.

Jis tarė:

– Esu keturių pasaulio šalių viešpaties asmens gydytojas – viršiausias iš jo gydytojų, tačiau kas tu per sukčius, pokštais ketinąs iš mano karaliaus auksą ir sidabrą vilioti? Žinok, jei apimtas prielankumo karalius tau duos antspauduoto sidabro ar aukso – pusę jo turėsi man atiduoti.

– Tavo kepenys manęs nejautrina, išties būtų geriau, jei kalbėtum su mano tarnu, nes jo darbas – godišius ir vabzdžius nuo manęs vaikyti. Tačiau noriu tapti tavo draugu – esi senas ir ne viską supranti. Todėl atiduodu tau aukso apyrankes nuo savo riešų – auksas ir sidabras man tik dulkės po kojomis ir atėjau čia ne aukso, o žinių ieškoti.

Nusimovęs nuo riešų atidaviau jam aukso apyrankes, o jis, nepaprastai suglumęs, nebežinojo ką atsakyti. Todėl leidęs ir Kaptahui sekti paskui, nuvedė mane pas karalių. Karalius Buraburiašas sėdėjo ant minkštų patiesalų erdviame, glazūruotų plytų spalvom žėrinčiame kambaryje. Tas išpaikintas jaunikaitis sėdėjo ranka parėmęs skruostą, o šalia jo gulėjo liūtas, kuris mus pamatęs kimiai suurzgė. Senasis žmogus krito ant pilvo lūpomis šluostyti grindų priešais karalių, juo pasekė ir Kaptahas, tačiau išgirdęs liūto urzgimą pašoko klūpsčias ir lyg varlė rankomis ir kojomis į grindis įsirėmęs taip subliuvo iš baimės, jog karalius pratrūko juoku ir kritęs nugara ant patiesalų ėmė raitytis iš juoko. Tačiau Kaptahas įniršęs tarė:

– Išveskite šitą nelabojo gyvulį, kol jis man neįkando, nes baisesnio žvėries gyvenime nemačiau, o urzgia jis taip, lyg karo vežimai Tėbų turguje griaudžia, kai po šventadienio neišsiblaivę valdovo saugotojai darda į pratybas.

Atsisėdęs ant grindų jis rankomis padarė sulaikomąjį judesį; liūtas taip pat atsitūpė ir ilgai žiovavo, o užčiaupiant nasrus jo dantys džerkštelėjo lyg našlės įnašą prarijusi nedegamoji šventyklos dėželė.

Karalius taip juokėsi, kad ašaros iš akių biro, bet po kurio laiko prisiminęs savo skausmą suvaitojo ir vėl priglaudė delną prie skruosto – tokio ištinusio, jog vienos akies beveik nesimatė. Jis suraukė antakius, o senasis žmogus žiūrėdamas į jį paskubomis ištarė:

– Štai tas užsispyręs egiptietis, neatėjęs, kai liepei. Tik tark žodį, ir liepsiu kariams ietimi jo kepenis perdurti.

Tačiau paspyręs jį koja karalius tarė:

– Nėra kada niekus pliaukšti – tegul jis mane greitai išgydo, nes man siaubingai skauda – bijau mirsiąs, nes jau daugybę naktų nemiegojau ir valgyti nieko kita negaliu, kaip tik karštą sultinį.

Tuomet senasis vyras suvaitojo ir trenkęs kakta į grindis tarė:

– Keturių pasaulio šalių viešpatie, viską padarėme, kad tave išgydytume – varydami tavo žandikaulį užgulusį piktąjį, šventykloje aukojome žandikaulius ir dantis, varydami piktąjį, mušėm būgnus, pūtėme trimitus, šokom prieš tave raudonais drabužiais*, – nieko kita neįstengdami padaryti, nes savo švento žandikaulio neleidai paliesti. Ir netikiu, jog šis nevalus svetimšalis gali ką nors geriau už mus padaryti.

Tačiau aš pasakiau:

– Esu Sinuhė, egiptietis, Jis, Vienišasis, Laukinio Asilo Sūnus, man nebūtina tave apžiūrėti, kad suprasčiau, jog tavąjį skruostą iškėlė krūminio danties tvinkulys, nes laiku neleidai jo išvalyti ar išrauti, – ką, reikia manyti, tavo gydytojai patarė. Ši negalia – vaikų ir bailių negalia, o ne keturių pasaulio šalių viešpaties, prieš kurį dreba tautos ir, kaip savo akimis regiu, net liūtas nulenkia galvą. Tačiau žinau, jog tavo kančia nepakeliama, ir noriu pagelbėti.

Priglaudęs delną prie skruosto karalius tarė:

– Kalbi tai įžūliai ir būdamas sveikas turbūt įsakyčiau išrauti storžievį liežuvį tau iš burnos ir suknežinti kepenis, tačiau šitam dabar neturiu laiko, – taigi greičiau gydyk mane ir tavo atlygis bus didžiulis. Bet jei suteiksi man skausmo – nedelsdamas liepsiu tave užmušti.

Atsakiau jam:

– Tebūnie, kaip sakai. Turiu savo sergėtoją – mažą, bet nepaprastai stiprų dievą, dėl jo pas tave vakar nepasirodžiau, nes mano apsilankymas tuomet būtų buvęs bevaisis. Vis dėlto dabar neapžiūrėjęs matau tavo negalią subrendus pjūviui ir padarysiu tai, jei nori, tačiau nuo skausmo dievai nepajėgūs net karaliaus apsaugoti. Vis dėlto patikinu tave, jog tau taip neapsakomai palengvės, kad daugiau niekada skausmo neprisiminsi, ir patikinu padarysiantis tai taip lengvai, kaip tik žmogus savo išmanumu padaryti įstengia.

Priglaudęs delną prie skruosto karalius valandėlę dvejojo ir suraukęs antakius žiūrėjo į mane. Pajutau jam prielankumą – nekamuojamas negalios, jis turbūt buvo dailus, nors pernelyg savimi pasikliaujantis jaunikaitis. Pajutęs mano žvilgsnį jis galų gale irzliai pratarė:

– Greit daryk, ką ketini daryti.

Senasis žmogus aimanuodamas ėmė kakta daužyti grindis, tačiau aš jo nepaisiau ir, liepęs pakaitinti vyno, įmaišiau į vyną raminamųjų vaistų ir padaviau išgerti karaliui, todėl po akimirkos pralinksmėjęs jis tarė:

* Babilone tikėta, jog piktosios dvasios bijo raudonos spalvos.

– Skausmas mąžta, todėl su savo replėmis ir peiliu prie manęs jau nesiartink.

Tačiau mano valia buvo stipresnė už jo valią, todėl pražiodžiau jį ir, tvirtai pasispraudęs jo galvą po pažastimi, perpjoviau žandikaulio tvinkulį peiliu, Kaptaho atsinešta ugnimi išvalytu. Žinoma, tai nebuvo šventoji ugnis, nes per savo aplaidumą Kaptahas ją sugebėjo bekeliaujant upe užgesinti, tačiau vėliau ugnies grąžteliu ją išgavo svečių namų kambaryje, – kvailai tikėdamas, jog skarabėjas stiprus kaip Amonas.

Peiliu paliestas karalius baisingai suriko, o liūtas pašokęs suriaumojo ir liepsningai spigindamas akimis ėmė viksnoti uodegą. Spjaudydamas iš tvinkulio siurenančius pūlius karalius ganėtinai pavargo, tačiau jam neapsakomai palengvėjo, o aš jam pagelbėjau lengvai spūsčiodamas skruostą. Jis nusispjovė, apsiverkė iš džiaugsmo, vėl nusispjovė ir tarė:

– Egiptieti Sinuhe, esi palaimintas, nors suteikei man skausmo. – Ir vėl išspjovė spjaudulį.

Tačiau senasis žmogus tarė:

– Būčiau galėjęs atlikti tai taip pat gerai kaip jis ir geriau už jį – jei tik būtum leidęs man tavo šventąjį žandikaulį paliesti. Geriausiai tai būtų atlikęs tavo dantų gydytojas.

Jis labai apstulbo, kai pritariau:

– Šitas senas žmogus sako tiesą, nes jis būtų atlikęs tai taip pat gerai kaip aš, o geriausiai tai būtų atlikęs tavo dantų gydytojas. Tačiau jų valia buvo silpnesnė už manąją. Todėl jie neįstengė tavęs iš negalios išvaduoti. Jeigu reikia, gydytojas nesibaimindamas dėl savęs privalo drįsti net karaliui skausmą sukelti. Šie bijojo, o aš nebijojau, nes man visa vis tiek, todėl dabar, kai tave išgydžiau, gali norėdamas įsakyti kariams suknežinti mano kepenis.

Karalius nusispjovė, spustelėjo ranka skruostą, vėl nusispjovė, skruosto jau nebesopėjo ir jis tarė:

– Dar negirdėjau nieko kalbančio taip kaip tu, Sinuhe. Jei tiesa, ką sakai, negaliu įsakyti kariams suknežinti tavo kepenis, – juk dėl to nesisieloji, – nes kokia gi iš to bus nauda. Bet išties suteikei man neapsakomą palengvėjimą, todėl atleidžiu tau tavo įžūlumą, tavo tarnui taip pat atleidžiu, nors jis matė mano galvą po tavo pažastimi ir girdėjo mane bliaunant, tačiau jam atleidžiu už tai, kad po tokios ilgaties mane savo kvailu šuoliu prajuokino. Ir paliepė Kaptahui:

– Padaryk tai dar kartą.

Tačiau Kaptahas niūriai atsakė:

– Tai menkina mano garbę.

Nusišypsojęs Buraburiašas pasakė:

– Pamatysime.

Jis pašaukė liūtą – šis pakilęs taip pasirąžė, kad net kaulai subraškėjo, ir pažvelgė protingomis akimis į šeimininką. Karalius mostelėjo į Kaptahą ir liūtas, tingiai viksnodamas uodegą, ėmė slinkti link Kaptaho, o Kaptahas

spoksojo į jį lyg užkerėtas ir traukėsi atbulas. Bet staiga liūtas išžiojo nasrus ir kimiai sumaurojo. Kaptahas apsisuko, sugriebė durų užuolaidą, užsikorė ja ant durų sąramos ir, liūto siekiamas letena, ėmė žliumbti iš baimės. Karalius ėmė dar labiau juoktis kalbėdamas:

– Dar niekada nesu matęs kvailesnio.

Klaikiai išsigandusiam Kaptahui sėdint ant durų sąramos, liūtas atsitūpė ir apsilaižė. O karalius, paprašęs valgyti ir gerti, tarė:

– Aš alkanas.

Senasis žmogus pravirko iš džiaugsmo, kad karalius sveikas, ir kai karaliui sidabriniuose, paveikslėliais išraižytuose induose buvo atnešta visokiausių valgių, auksinėse taurėse – vyno, jis tarė:

– Valgyk su manim, Sinuhe, nors tai menkina mano garbę. Tačiau šiandien aš savo garbę užmiršiu, nes po pažastim tu laikei mano galvą ir pirštais rausei mano burną.

Taigi valgiau su karaliumi, gėriau ir pasakiau:

– Tavo negalia dabar atsitraukė, tačiau ji bet kada pasikartos, jei neleisi ją sukeliančio danties ištraukti. Todėl, vos tinimui atslūgus, kai šitai tavo sveikatai nekenks, turi leisti savo dantų gydytojui dantį ištraukti.

Paniuręs jis irzliai atsakė:

– Negerai kalbi ir sklaidai mano džiaugsmą, kvailas svetimšali.

Tačiau akimirką pagalvojęs jis tarė:

– Tikriausiai tu teisus, nes iš tikrųjų kiekvieną rudenį ir pavasarį kojas sušlapus negalia atsinaujina, suteikdama man skausmus, nuo kurių trokštu mirti. Tačiau jei tai privalu padaryti, galėsi, nes savo dantų gydytojo daugiau akyse matyti nenoriu, – tiek daug nereikalingo skausmo jis man suteikė.

Pasakiau jam:

– Iš tavo žodžių suprantu, jog vaikystėje gėrei daugiau vyno nei pieno, ir saldumynai tau ne į sveikatą, nes šiame mieste jie ruošiami iš dantims kenkiančio datulių sirupo, o Egipte saldumynai ruošiami iš medaus, kurį žmogui labai maži paukšteliai suneša į didelį pyragą. Taigi nuo šiol valgyk tik uosto saldumynus ir kasryt, vos pabudęs, gerk pieną.

Jis atsakė:

– Turbūt esi didelis juokdarys, Sinuhe, – netikiu, jog maži paukšteliai neša žmonėms saldumynus. Apie tai niekada negirdėjau.

Tačiau aš pasakiau:

– Žiaurus mano likimas, nes manojoje žemėje žmonės išvadins mane melagiu, kai papasakosiu matęs čia besparnius paukščius, kurie gyvena drauge su žmonėmis ir dovanai kas rytą deda jiems po šviežią kiaušinį, šitaip kraudami šeimininkui turtus. Taigi verčiau nieko nepasakosiu, nes neteksiu šlovės, jei ims manyti mane melagiu esant. – Tačiau jis karštai paprieštaravo tardamas:

– Vis tiek kalbėk, nes niekas man dar nekalbėjo taip kaip tu.

Tuomet jam pasakiau griežtai:

– Neketinu rauti danties tau iš burnos, nes tai gali atlikti tavo dantų gydytojas, – jis tai geriausiai šioj žemėj išmano, tikriausiai už mane geriau, juolab nenoriu savo kailiu jo neapykantos patirti. Bet jei norėsi, jam šitai darant galėsiu stovėti šalia ir laikydamas tavo ranką drąsinti. Numalšinsiu tavo skausmą visu tuo išmoningumu, kurio daugybėj šalių, iš daugybės tautų išmokau. Teįvyksta tai dviem savaitėms nuo šios dienos praėjus – idant neapgailestautum, geriau, jei diena bus nulemta iš anksto. Mat tuomet tavo žandikaulis bus ganėtinai pasitaisęs, bet iki tol kas rytą ir vakarą skalauk burną vaistu, kurį tau duosiu, nors jis tikriausiai degins ir bus neskanus.

Paniuręs jis paklausė:

– O jei šito nedarysiu?

Atsakiau:

– Privalai duoti karaliaus garbės žodį, kad leisi padaryti taip, kaip sakiau, juk keturių pasaulio šalių viešpats žodžio netesėti negali. Jei leisi tai atlikti, pasmaginsiu tave savąja išmone – vandenį krauju tavo akyse paversiu ir tave tai daryti išmokysiu, kad galėtum apstulbinti savo valdinius. Vis dėlto privalai pažadėti, kad niekam šitos paslapties neišduosi, nes tai dieviška Amono šventikų paslaptis ir, pats pirmojo laipsnio šventiku nebūdamas, jos nežinočiau, o jei nebūtum karalius – neišdrįsčiau tavęs jos mokyti.

Tačiau man tai pasakius, nuo durų sąramos liūdnai šūktelėjo Kaptahas ir tarė:

– Nuvarykit tą nelabąjį žvėrį, nes nulipęs žemyn jį nudėsiu, – mano rankos nutirpo ir užpakalį skauda sėdint šitoj nesmagioj, mano garbę menkinančioj vietoj. Tikrai, jei tuoj pat jo nenuvarysite, nulipęs žemyn nudėsiu tą žvėrį.

Išgirdęs jo grasinimus, Buraburiašas kvatojo dar ilgiau nei anksčiau, bet paskui neva surimtėjęs tarė:

– Iš tiesų baisi būtų nelaimė, jei mano liūtą užmuštum, nes nuo mažų dienų jis augo mano akyse ir tapo mano draugu. Todėl pašauksiu jį, kol mano rūmuose nepridarei žiaurumų.

Jis pašaukė liūtą, o Kaptahas nusliuogė užuolaida žemyn ir trindamas sustingusias kojas piktai spoksojo į liūtą, todėl karalius juokdamasis mušė per kelius ir sakė:

– Iš tiesų kvailesnio žmogaus gyvenime nesu matęs. Parduok jį man – tapsi turtingas.

Tačiau nenorėjau jam parduoti Kaptaho ir jis neužsispyrė – išsiskyrėme draugiškai, kai jo galva ėmė svirti, o akys blaustis – miegas siekė savo dalies. Mat dėl skausmo jis daugybę naktų buvo nemigęs. Senasis žmogus, jo asmeninis gydytojas, išlydėjęs mane tarė:

– Iš tavo elgesio ir kalbos matau, jog tikrai nesi sukčius, bet įgudęs ir savo amatą išmanąs žmogus. Vis dėlto stebėjausi tavo drąsa kalbant su ke-

turių pasaulio šalių viešpačiu, nes jei kuris iš savų gydytojų būtų drįsęs šitaip kalbėti, jau molio puode ilsėtųsi drauge su savo protėviais.

Atsakiau jam:

– Bus geriausia, jei pasitarsime dėl viso, po dviejų savaičių nutiksiančio – tai bus nelengva diena, todėl geriausia, jei išvakarėse paaukosime visiems deramiems dievams.

Mano kalba jam labai patiko, nes jis buvo dievotas žmogus, ir sutarėme susitikę šventykloje aukoti ir surengti gydytojų pasitarimą dėl karaliaus dantų. Tačiau prieš išvykstant iš rūmų jis liepė pavaišinti į rūmus mane atgabenusius nešikus, o šie kieme valgydami bei gerdami be perstogės mane liaupsino. Nešdami mane atgal į svečių namus, jie dainavo aukštais balsais, o žmonių minios sekė paskui – nuo tos dienos mano vardas Babilone išgarsėjo. Tačiau Kaptahas baltuoju asilu jojo labai paniuręs ir su manimi nesikalbėjo, nes jo garbė buvo įžeista.

3

Po dviejų savaičių Marduko bokšte susitikau su karaliaus gydytojais: drauge paaukoję ėriuką, liepėme šventikams apžiūrėti jo kepenis ir mums išpranašauti, nes Babilono šventikai pranašauja iš kepenų ir sugeba perskaityti iš jų daugybę kitiems nesuvokiamų dalykų. Jie sakė karalių įširdus ant mūsų, tačiau tarė nė vieną mūsų gyvybės neprarasiant ir nė vieną neišgydomai nesusižalosiant. Vis dėlto gydydami karalių mes privalą saugotis nagų ir iečių. Dar liepėme žvaigždžių aiškintojams perskaityti Dangaus knygoje, ar diena sumanymui tinkama. Jie tvirtino, jog diena sumanymui tinkama, nors esą galėjome pasirinkti ir palankesnę. Dar liepėme šventikams pilti į vandenį aliejų ir įžvelgti jame ateitį, tačiau pažvelgę į aliejų tie šventikai atsakė nematą jame nieko nepaprasta – bent nieko nepaprastai pikta lemiančio. Išeinant iš šventyklos pro mus praskrido grifas, nešinas naguose ant mūro kabėjusio žmogaus galva, – šį pranašingą ženklą šventikai aiškino esant palankiu mūsų ketinimui, tačiau, mano manymu, šis ženklas reiškė visai ką kita.

Laikydamiesi ėriuko kepenų patarimo, išvarėme karaliaus sergėtojus, neleidę karaliaus liūtui sekti paskui šeimininką, palikome jį už durų, nes įniršęs karalius galėjo jį ant mūsų užsiundyti ir jis mus būtų sudraskęs, – gydytojų pasakojimu, šitai jau buvo nutikę. O karalius Buraburiašas įžengė drąsiai – išgėręs vyno, idant pradžiugintų kepenis, kaip buvo sakoma Babilone, tačiau pamatęs dantų gydytojo kėdę, baisiai išblyško ir pasakė dar turįs svarbių karališkų užduočių, nors gerdamas vyną jas buvo užmiršęs.

Jis ketino išeiti, tačiau kitiems gydytojams tebegulint pilvais ant grindų ir jas lūpomis šluostant, sugriebiau karalių už rankos ir padrąsinau jį sakydamas, jog visa praeis labai greitai, jei jis išliks drąsus. Paliepęs gydytojams

apsišvarinti, skarabėjo ugnimi išvaliau dantų gydytojo darbo įrankius ir nuskausminamuoju tepalu tryniau karaliaus dantenas, kol jis įsakė man baigti tardamas, jog jo skruostas lyg medinis, o liežuvis burnoje nebeapsiverčia. Tuomet pasodinome jį į kėdę ir pririšę prie jos galvą įstatėme jam į burną kaiščius, todėl jis jau nebegalėjo užsičiaupti. Laikydamas jo ranką drąsinau, o dantų gydytojas, garsiai šaukdamasis visų Babilono dievų pagalbos, įkišo jam į burną reples ir su tokiu išmoningumu trūktelėjo dantį iš jo žandikaulio, kokio traukiant sugedusį dantį žmogui iš burnos niekada nebuvau regėjęs. Net su kaiščiais burnoje karalius siaubingai bliovė, o už durų sumaurojęs liūtas taip puolė duris, kad šios net subildėjo, ir ėmė jas nagais draskyti.

Tai buvo šiurpi valandėlė: atrišus karaliaus galvą ir išėmus iš burnos kaiščius, jis spjaudydamas kraują į dubenį aimanavo ir šaukė, skruostais riedėjo ašaros. Išspjovęs kraują jis suriko savo sergėtojams, kad mus visus užmuštų, šaukė liūtą, koja spyręs apvertė šventąją ugnį, lazda talžė savo gydytojus, kol atėmęs iš jo lazdą paliepiau išsiskalauti burną. Jis padarė ką lieptas; gydytojai drebančiom galūnėm tebegulėjo jam po kojų, o dantų gydytojas pamanė, jog išmušė paskutinioji. Tačiau karalius nurimo ir, nors perkreipta burna, išgėręs vyno paprašė manęs, kaip buvau žadėjęs, jį pasmaginti.

Nuėjome į didžiąją karaliaus pramogų salę, nes kambarys, kuriame traukė dantį, karaliui buvo nemalonus, – pavadinęs Prakeiktuoju, jis paliepė tą kambarį visiems laikams uždaryti. Pramogų salėje įpyliau į indą vandens ir liepiau karaliui jo paragauti, idant visi galėtų paliudyti, jog tai paprastas vanduo. Paskui ėmiau lėtai pilti vandenį į kitą indą ir vanduo tekėdamas virto krauju, – apstulbęs karalius ir jo gydytojai iš išgąsčio net suriko.

Paskui liepiau Kaptahui atnešti dėžę, kurioje buvo krokodilas; visi Babilone pardavinėjami žaislai buvo moliniai, dailūs, tačiau prisiminęs medinį krokodilą, su kuriuo žaidžiau vaikystėje, liepiau sumaniam amatininkui pagal mano nurodymus pagaminti tokį pat krokodilą. Šis padarė jį iš kedro bei sidabro, nudažė ir taip išdailino, jog šis tapo panašus į gyvą krokodilą. Išėmiau jį iš dėžės: man traukiant grindimis, jis ropojo paskui mane judindamas kojas ir žiopčiojo nasrais lyg vydamasis grobį. Tą krokodilą padovanojau karaliui ir jis nepaprastai nudžiugo, nes jo upėse krokodilų nebuvo. Tempdamas krokodilą grindimis, karalius visai užmiršo skausmą, o gydytojai, žvalgydamiesi vienas į kitą, linksmai šypsojo.

Paskui karalius išdalijo gydytojams gausias dovanas, o dantų gydytoją – labai praturtinęs – išsiuntė iš rūmų. Tačiau manęs jis neišleido: išmokiau jį paversti vandenį krauju, atiduodamas jam medžiagą, įmaišomą į vandenį, kad tas stebuklas įvyktų. Šis stebuklas labai paprastas – tai žino visi jį mokantys. Visi didieji stebuklai yra paprasti, tačiau karalius labai stebėdamasis liaupsino mane. Ir nepasitenkino nesukvietęs į sodą rūmų kilmingųjų, nesušaukęs aplink mūrą susispietusių žmonių ir visų jų akyse nepavertęs ba-

seinų vandens krauju – jis buvo labai laimingas, kai ir kilmingieji, ir prastakilmiai šaukdami iš baimės kniūbsti krito prieš jį.

Ir visai nebeprisimindamas savo danties jis tarė man:

– Sinuhe egiptieti! Išgydei mano piktąją negalią, daugeriopai pradžiugindamas mano kepenis. Todėl prašyk manęs ko panorėjęs, paminėdamas bet kokią dovaną, – padovanosiu, kad ir kas tai būtų, nes aš taip pat noriu pradžiuginti tavo kepenis.

Tuomet atsakiau jam:

– Karaliau Buraburiašai, keturių pasaulio šalių viešpatie, kaip gydytojas buvau pasispraudęs tavo galvą po pažastimi, laikiau tavo, baisiu balsu žliumbiančio, ranką ir, mano galva, nedera, kad aš, svetimšalis, sugrįžęs į savo žemę ir apsakydamas, ką čia mačiau, šitaip prisiminčiau Babilono karalių. Todėl geriau, kad išgąsdintum mane kaip žmogų, parodydamas man visą savo galybę: užsirišęs ant smakro barzdą, apsijuosęs juosmenį uodega lieptum kariuomenei prošal pražygiuoti, idant pažinęs tavo galybę galėčiau su nuolankumu pulti ant žemės ir lūpomis šluostyti žemę po tavo kojom. Nieko kita tavęs neprašau.

Mano prašymas jam patiko, nes jis pasakė:

– Iš tiesų, taip kaip tu niekas man nėra kalbėjęs, Sinuhe. Todėl išpildysiu tavo prašymą, nors man tai nuobodu – ištisą dieną sėdint auksiniame karaliaus soste, mano akys pavargsta, burną ima tąsyti žiovulys. Bet tebūnie taip, kaip sakai.

Jis išsiuntinėjo žinias į visus kraštus kviesdamas kariuomenę ir paskyrė dieną, kurią ši privalėjo pro jį pražygiuoti.

Tai įvyko prie Ištarės vartų: karalius sėdėjo aukso soste, liūtas gulėjo prie jo kojų, jį supo apsiginklavę visi jo kilmingieji – visa aplink karalių buvo tarsi aukso, sidabro ir purpuro debesis. O žemai plačiu keliu protekiniais judėjo kariuomenė: ietininkai ir lankininkai – po šešiasdešimt vyrų gretoje šalia vienas kito, dardėjo karo vežimai – po šešis vežimus voroje vienas šalia kito; visa diena praėjo, kol visi pražygiavo pro karalių. Karo vežimų ratai griaudėjo kaip perkūnija, bėgančių kojų šlepsėjimas ir ginklų žvangesys buvo lyg jūros ošimas per audrą, todėl į visa tai žiūrint galva sukosi ir kojos drebėjo.

Tačiau Kaptahui pasakiau:

– Neužteks, jei pasakysime, jog Babilono karių yra tiek kiek smilčių jūroje ar žvaigždžių danguje. Mes turime juos suskaičiuoti.

Tačiau Kaptahas sumurmėjo tardamas:

– Mano pone, tai neįmanoma, nes tokios daugybės skaičių pasaulyje nėra.

Tačiau ką galėdamas skaičiavau: pėstininkų buvo šešiasdešimt kartų po šešiasdešimt kartų po šešiasdešimt, karo vežimų – šešiasdešimt kartų po šešiasdešimt, nes šešiasdešimt Babilone yra šventas skaičius; šventieji skaičiai yra penki, septyni ir dvylika, tačiau kodėl taip yra – nežinau, nors šventikai man tai aiškino. Aš jų aiškinimų nesupratau.

Taip pat mačiau, jog karaliaus sergėtojų skydai žybčioja auksu bei sidabru, jų ginklai papuošti auksu bei sidabru, jų veidai blizga ir jie tokie stori, jog bėgdami su ginklais pro karalių dūsta šnarpšdami tarsi jaučių banda. Tačiau jų buvo nedaug, o iš kitų kraštų atvykę būriai buvo dienos nudeginti, nevalūs, ištisais būriais pradvisę šlapimu. Daugelis jų neturėjo net iečių, nes karaliaus kvietimas jiems buvo staigmena, jų paakiai buvo sukandžioti musių, todėl pamaniau, jog visų šalių kariuomenės panašios. Taip pat pastebėjau, jog dauguma karo vežimų seni, girgžda, kai kurių ratai važiuojant nusirito, o prie vežimų prikabinti dalgiai nuo patinos buvo žali.

Vakare karalius pasišaukė mane ir nusišypsojęs paklausė:

– Ar matei mano galybę, Sinuhe?

Puoliau ant žemės ir lūpomis šluostydamas grindis po jo kojomis atsakiau:

– Iš tiesų nėra už tave galingesnio karaliaus – ne veltui tave vadina keturių pasaulio šalių viešpačiu. Mano akys pavargusios, galva sukasi, galūnės iš baimės sugniužusios, nes karių turi, kiek jūroje yra smilčių ar danguje žvaigždžių.

Jis patenkintas nusišypsojo ir tarė:

– Gavai ko prašęs, Sinuhe, nors galėjai mažesniu pasitenkinti, – mano patarėjai labai supyko už šią užgaidą, tai kainuos vienerių metų ištiso krašto mokesčius, nes karius reikia pavalgydinti ir pagirdyti, o šįvakar jie, karių papratimu, mieste triukšmaus ir kels visokią netvarką, paskui visą mėnesį šurmuliuos keliuose, todėl nemanau dar kartą šitaip padarysiantis. Mano užpakalis nuo sėdėjimo aukso krėsle nutirpo, mano galva svaigsta. Taigi po šios varginančios dienos išgerkime vyno ir pradžiuginkim kepenis, nes turiu tau begalę klausimų.

Gėriau vyną sėdėdamas priešais karalių, o jis klausinėjo manęs daugybės dalykų – taip, kaip klausinėja dar pasaulio nematę vaikai ir jaunikaičiai. Tačiau mano atsakymai jam patiko ir pagaliau jis paklausė:

– Ar tavo faraonas turi dukterį, nes dėl to, ką apie Egipto žemę papasakojai, nusprendžiau prašyti sau į žmonas faraono dukters. Žinoma, savo moterų namuose aš jau turiu keturis šimtus žmonų – tiek man daugiau nei ganėtinai, nes nepajėgiu susitikti daugiau nei su viena moterimi per dieną ir, jei visos nebūtų skirtingos, šitai netgi įgristų. Tačiau mano garbė išaugtų, tarp mano žmonų atsiradus faraono dukteriai, ir mano valdomos tautos imtų mane labiau gerbti.

Siaubo apimtas pakėliau rankas ir pasakiau:

– Pats nežinai, ką kalbi, Buraburiašai: dar niekada, kol pasaulis gyvas, faraono duktė nesumaišė kraujo su svetimšaliu, nes faraono dukterys teka tik už savo brolių, o jei jos brolių neturi – visą amžių lieka netekėjusios ir tampa šventikėmis. Todėl tavo žodžiai įžeidžia Egipto dievus, bet atleidžiu tau, kuris nežinai, ką kalbi.

Suraukęs antakius jis irzliai atsakė:

– Kas tu esi, kad drįsti man atleisti? Ar mano kraujas nėra toks pats dieviškas kaip faraonų?

– Mačiau tekant tavo kraują, kai spjaudei į šalia manęs stovintį puodą, – atsakiau. – Taip pat mačiau tekantį didžiojo faraono Amenhotepo kraują ir negaliu teigti, jog judviejų kraujas kuo nors skirtųsi. Tačiau tau vertėtų taip pat prisiminti, jog mano faraonas vedė neseniai ir nežinau, ar jam jau gimė dukterų.

– Esu dar jaunas ir galiu palaukti, – atsakė Buraburiašas gudriai žiūrėdamas į mane – juk jis buvo prekijų tautos karalius. – Be to, jei faraonas neturi man dukters ir jei jis nenori savo dukters man atsiųsti – teatsiunčia bet kokią kilmingą Egipto mergelę, idant galėčiau čia pasakyti, jog tai faraono duktė. Čia mano žodžiu niekas neabejoja, o faraonas nieko nepraras. Bet jei jis nesutiks – nusiųsiu savo kariuomenę faraono dukters pargabenti, nes esu labai užsispyręs, ir tai, kas man į galvą ateina – mano galvoje pasilieka.

Jo žodžiai mane išgąsdino – pasakiau jam, kad karas daug kainuotų ir labai sutrikdytų pasaulio prekybą ir dėl to jis pats patirtų daugiau žalos nei Egiptas. Taip pat pasakiau:

– Galbūt tau geriausia palaukti, kol tavo pasiuntiniai papasakos apie faraonui gimusias dukteris. Tuomet parašysi jam apie viską į molinę lentelę, ir jei jis sutiks, neabejotinai atsiųs tau savo dukterį, tavęs neapgaus, nes jis turi naują, stiprų dievą, su kuriuo tiesoje gyvena. Todėl bet koks melas jam kelia siaubą.

Tačiau Buraburiašas, negalėdamas šito suprasti, pasakė:

– Apie tokį dievą nenoriu girdėti ir labai stebiuosi, kad tavo faraonas pasirinko tokį dievą, nes visi žino, jog nepaliaujama tiesa luošina ir nuskurdina žmogų. Žinoma, meldžiuosi visiems dievams – taip pat ir nežinomiems, – nes tikrumas už visa geriausia, juolab kad taip yra įprasta, tačiau nuo šito dievo noriu toliau laikytis. – Dar jis pasakė: – Vynas pažvalino mane ir pradžiugino mano kepenis, o tavo kalba apie faraono dukteris ir jų grožį mane įaistrino, todėl ketinu patraukti į moterų namus. O tu sek paskui mane, nes kaip gydytojui tau šitai leista, kaip sakiau, žmonų turiu net per daug ir neįsižeisiu, kad kurią pasirinkęs pasilinksminsi – jei tik jos neapvaisinsi, nes dėl to kiltų visokiausių sunkumų. Man taip pat smalsu pamatyti, kaip egiptietis su moterim miega, nes kiekviena tauta turi savų papročių, ir nepatikėtum, tik didžiai apstulbtum, jei papasakočiau, kokių papročių laikosi iš tolimų kraštų atgabentosios mano žmonos.

Mano atsisakymų jis nenorėjo girdėti ir, prievarta nusivedęs mane į moterų namus, parodė man paveikslėlius ant sienų, jo menininkų padarytus iš spalvotų glazūruotų plytų su daugeriopai besilinksminančiais vyrais ir moterimis. Jis man taip pat parodė keletą savo žmonų, išsigražinusių papuošalais, brangakmeniais bei brangiais drabužiais – tarp jų buvo moterų ir jaunų merginų iš visų žinomų šalių, taip pat prekijų parsigabentų barbarų

moterų. Skirtingų spalvų ir skirtingo augumo jos lyg beždžionės garsiai klegėjo daugybe kalbų, apsinuoginusios pilvus šoko priešais karalių ir rungdamosi dėl karaliaus palankumo visaip jį smagino. Karalius be perstogės siūlė man pasirinkti kurią nors moterį, kol galiausiai pasakiau, jog turėdamas ligonių pažadėjau savajam dievui susiturėti nuo moterų. Buvau pažadėjęs kitądien peiliu gydyti vieną jo kilmingųjų, turėjusį sėklidėse išaugą, todėl pasakiau negalįs paliesti moters ir esą man geriau išeiti, idant dėl savo gydymo netektų kęsti gėdos. Karalius tuo patikėjo ir išleido mane, tačiau dėl šito labai susigraužusios moterys visokiais judesiais ir balsais išreiškė savo pasmerkimą. Mat moterų namuose, be karaliaus išdarų, jos niekada nebuvo mačiusios klestinčio pajėgumo vyro, o karalius buvo jaunas, gležno sudėjimo ir vis dar bebarzdis.

Tačiau prieš išeinant karalius juokdamasis tyliai ištarė:

– Upės išsiliejo iš krantų – pavasaris atėjo. Todėl nuo šiandien skaičiuojant tryliktą dieną šventikai paskelbė pavasario šventės diena bei neteisėto karaliaus diena. Šitai dienai paruošiau tau staigmeną, kuri, manau, nepaprastai pralinksmins tave, ir pats tikiuosi smagiai pasilinksminsiąs, tačiau kas tai bus, – iš anksto tau pasakyti nenoriu, idant mano linksmybės nesugadintum.

Išėjau numanydamas bloga – jaučiau, jog tai, kas pralinksmina Buraburiašą, manęs tikrai nepralinksmins. Tai apsvarstę su Kaptahu nors kartą priėjome prie vienos nuomonės.

4

Karaliaus gydytojai nežinojo, kaip išreikšti man savo palankumą: mano dėka jie neužsitraukė karaliaus neapykantos ir buvo gausiai apdovanoti, gyniau juos prieš karalių ir liaupsinau jų išmoningumą. Tam turėjau dingstį – kiekvienas jų buvo savo srities išmanytojas, aš galėjau iš jų sumanumo daug pasimokyti, nes jie nuo manęs nieko nebeslėpė. Svarbiausia, kad iš jų išmokau sunkti pieną iš aguonų sėklinių ir ištraukti iš jo vaistą, teikusį saldų miegą, nejautrą arba mirtį – pagal suvartotą jo kiekį. Daugelis Babilone šį vaistą gerdavo su vynu ar net vieną, tardami jį teikiant didelį malonumą. Šventikai jį vartojo, kad susapnuotų pranašingus sapnus ir iš jų numatytų ateitį, nes šitas vaistas, jų tvirtinimu, teikiąs nepaprastos išminties. Todėl Babilono žemėje vešėjo didžiuliai aguonų laukai – keistas ir baugus begalės margaspalvių žiedų reginys – juos vadino dievų laukais, nes tai buvo Bokšto ir Vartų nuosavybė.

Slaptomis apeigomis šventikai perdirbdavo ir kanapių sėklas, išgaudami iš jų vaistą, kuriuo pasimėgavęs žmogus nebebijodavo nei skausmo, nei mirties, o dažnai ir gausiai juo besimėgaująs vyras nustodavo geidęs žemiškųjų moterų, nes mėgaudavosi dangiškaisiais džiaugsmais su to vaisto

jo glėbin siunčiamomis sapnų moterimis. Taigi gyvendamas Babilone sukaupiau nemaža žinių, tačiau labiausiai stebėjausi šventikų išmoningumu, kerais iš kalnų krištolo išgaunant skaidrų stiklą, pro kurį žiūrint daiktai padidėdavo. Šituo nepatikėčiau, jei pats tų stiklų nebūčiau laikęs rankose ir pro juos žiūrėjęs, bet kodėl tie kristalai turėjo tokią jėgą – nežinau, nes net šventikai šito paaiškinti nesugebėjo, ir nemanau, kad kas nors tai gali paaiškinti. O kilmingiausieji ir turtingiausieji naudodavosi tais stiklais regėjimui susilpnėjus, todėl net senatvės dienomis jie įstengdavo perskaityti molio rašmenis ir be klaidų antspauduoti savo vardą.

Vis dėlto dar didesnis stebuklas buvo tai, kad saulei šviečiant pro tuos kristalus jie galėdavo padegti sausą mėšlą, medžio dūlėsius bei sausus lapus – taigi saulei šviečiant galėjai įžiebti ugnį nenaudodamas grąžtelio. Prisimindamas tuos kristalus galvoju, jog Babilono kerėtojai yra galingesni už bet kurios kitos valstybės kerėtojus, ir labai gerbiau jų šventikus. Tie stiklai yra pasakiškai brangūs – auksu jų kaina daug kartų didesnė už jų svorį, tačiau pamatęs begalinį mano susižavėjimą karaliaus dantų gydytojas man jį padovanojo. Atsilygindamas padovanojau jam kedro medžio duris, o ant tų durų paliepiau menininkams egiptietišku stiliumi nupiešti karalių ir jį patį, nepaprastai išmoningai raunantį karaliui iš burnos dantį, taip pat karalių, apdovanojantį jį didžiulėmis dovanomis, – Babilone buvo menininkų, mokėjusių piešti egiptietišku stiliumi; o medis ten toks brangus, jog duris sūnus – iš kartos į kartą – paveldi iš tėvo, o turtingasis ir kilmingasis, persikeldamas į kitą būstą, jas kartu išsigabena.

Mane taip pat labai sudomino Babilono šventikų pranašavimo menas ir dėl karaliaus man rodomo palankumo bei jo gydytojų už mane ištarto žodžio man leido Bokšte mokytis pranašavimo meno. Taip išmokau skaityti iš ėriuko kepenų: įžiūrėti jose kalnus ir upes, gatves, vartus ir bokštus, galvą, galūnes, ausis, pirštus ir visa kita – iki pat šaknų; gydytojui buvo iš to didelė nauda – jei gerai pasisekdavo, iš paaukoto ėriuko kepenų jis – net neapžiūrėjęs ligonio – galėdavo perskaityti jo negalią ir gydymo priemonę. Šį būdą Babilono gydytojai dažnai naudodavo abejodami dėl ligonio negalios; šitai taip pat labai sustiprindavo būtiną gydytojo savikliovą, jam neatpažįstant ligos. Todėl to išmokau.

Tačiau tikslesnes žinias – kas yra ir nutinka – galima naktimis išskaityti ugniniame dangaus rašte. Vis dėlto to rašto skiemenuoti nesiryžau, nes būtų prireikę daugybės metų, dešimtmečių, o žvaigždžių aiškintojai buvo jau seni – jų barzdos buvo nupilkusios, akys nuo stebeilijimo į žvaigždes pavargusios, jie nuolat ginčydavosi tarpusavyje, niekada nebūdami vienos nuomonės apie žvaigždžių išsidėstymo reikšmę, todėl tą mokslą laikiau bevaisiu. Tačiau šventikų pamokytas sužinojau, jog visa, kas nutinka žemėje, taip pat nutinka danguje, ir nėra nė menkiausio bei niekingiausio atsitikimo, juolab svarbesnio, kurio nebūtų galima iš anksto žvaigždėse išskaityti, jei tik pakankamai gerai supranti dangaus raštą. Mano galva, šis mokymas

buvo įtikimesnis ir suprantamesnis už daugelį kitų mokymų apie žmones ir dievus; jis palengvina gyvenimą, nes moko žmogų suprasti, jog visa nutinka pagal nepajudinamą įstatymą ir niekas negali pakeisti savo likimo, – kas gi gali pajudinti žvaigždes ir pakreipti jų judėjimą. Nuodugniau pagalvojus, šis mokslas yra pats tikriausias bei aiškiausias ir atliepia žmogaus širdies tikėjimą, – nors egiptiečiui kalbant apie širdį, babiloniečiai kalba apie kepenis, tačiau šis skirtumas, manau, tėra tik nereikšmingas kalbos įprotis.

Šis nuostabus suvokimas taip mane paveikė, jog kurį laiką rimtai svarsčiau, ar atsisakius kelionių ir viso kito nepasilikti Babilone mokytis žvaigždžių skaitymo, idant po daugelio metų ir dešimtmečių perprasčiau žvaigždžių raštą, nes suvokiau, jog nėra žmogui didesnio gyvenimo tikslo, nei išmokti šio meno. Apie tai pasakiau ir Kaptahui, tačiau jis tarė:

– Kokia nauda žmogui, jei jis savo gyvenimą leidžia, vogčiomis žvilgčiodamas į dangų, kol akys išvarva. Jei žvaigždėse surašyta visa, kas nutiks – net iš anksto žinodamas žmogus to negalės išvengti, apie tai sklando daugybė istorijų – kad ir istorija apie princą ir jo šunis. Bet jei žmogus iš anksto žino visą blogį, kuris jį ištiks, jo pilvas nusilpsta, jis sielvartauja bergždžiai bandydamas pakeisti tai, kas vis tiek nutiks. Tačiau jei žmogus perskaito, jog jam nutiks vien gera, – o taip vis tiek niekada nebūna, – ar nebūtų geriau, jei jis linksmintųsi ir tuo geru džiaugtųsi nesižvalgydamas į žvaigždes, bet leistų laiką džiugindamas širdį. Vis dėlto žmogui nutinka ir gera, ir bloga, – kaip dievai nuskiria, – todėl iš žvaigždžių skaitymo jam tebūtų vien bergždžia painiava bei laiko leidimas kartais džiaugiantis, o kartais apmaudaujant dėl laukimo. Verčiau pasikliaukime savuoju skarabėju.

– Tačiau, – atsakiau, – jei žvaigždėse surašyta visa, kas mums nutiks, skarabėjas mūsų likimo nė krisleliu nepakeis – skarabėjas neturi galios pakeisti to, kas mums nutiks.

Bet Kaptahas didžiai įsižeidęs pasakė:

– Tai tuščia kalba ir dvokia lyg kiaulės mėšlas. Jei taip yra kaip sakai, tuomet žvaigždėse tikrai surašyta, jog skarabėjas neša mums laimę, ir rūpestingai išskaičiuoti visi tie dideli ir maži nutikimai, kai skarabėjas atneš mums laimę, – iš tiesų, be skarabėjaus jau seniai kabėtume ant mūro galva žemyn arba tavo kaukolė kūnų lauke boluotų.

Ir aš neturėjau ką atsakyti, todėl atsikračiau minties pasilikti Babilone tyrinėti žvaigždžių. Patyrinėjęs savo širdį suvokiau, jog šis sprendimas mane pradžiugino, nes kelionės jau tvinkčiojo mano kraujyje, mano akys nerimo, aš be perstogės troškau ką nors nauja išvysti. Mane guodė mintis, kad nepasilikęs nieko nepraradau, nes šis mano sprendimas ir pokalbis su Kaptahu tikrai dar prieš mano gimimą buvo žvaigždėse įrašytas ir net norėdamas nebūčiau pasilikęs, nes taip lėmė žvaigždės.

Tačiau tyrinėjau ėriuko kepenis, taip pat užsirašydamas Marduko šventikų žinias apie paukščių skrydžius, idant kelionėje galėčiau atkreipti akis į

paukščių reiškiamus pranašingus ženklus. Daug laiko praleidau prašydamas jų pilti aliejų į vandenį ir aiškinti vandens paviršiuje susidarančius paveikslėlius, tačiau šiuo menu mažiau tikėjau, nes paveikslėliai būdavo vis kitokie, o jų aiškinimui ne didelio išmanymo, tik lankstaus liežuvio reikėjo. Tačiau įsiminiau, ką jie apie tą meną kalbėjo.

Buvau taip susižavėjęs šiuo mokymu, jog kurį laiką užmiršau esąs gydytojas – kiauras dienas praleisdavau šventykloje, atstumdavau ligonius, kurie ateidavo manęs ieškoti susiviliojų mano gydymo menu, ir siųsdavau juos pas karaliaus gydytojus, bet ligonius tai labai džiugindavo, – tuomet Babilono gyventojų akyse jų garbė išaugdavo. Tačiau aš, kuris Egipto išmintį sujungiau su Babilono išmintimi, savąją išmintį širdyje sverdamas mąsčiau, jog sužinojau visa, ką žmogus per tūkstantmečius visose keturiose pasaulio šalyse sukaupė. Taip galvodamas jutau augant jėgas, ėmiau didžiuotis tardamas, jog nėra nieko man negalima. Toks jaunas dar buvau – nors daugel pažinęs ir patyręs.

Tačiau prieš pradėdamas pasakoti apie Babilono pavasario šventę ir neteisėto karaliaus dieną turiu priminti keistą nutikimą, susijusį su mano gimimu. Skaitydami man iš ėriuko kepenų ir žiūrėdami į aliejų vandenyje šventikai man sakė:

– Tavo gimimą gaubia baisi paslaptis, kurios nemokame paaiškinti, o tai reiškia, kad iš tikrųjų tu nesi tik egiptietis, kaip manaisi, tu esi svetimšalis visame pasaulyje.

Tada papasakojau jiems, jog gimiau ne taip kaip kiti žmonės – vieną naktį atkeliavau žemyn upe nendrių luotu, o mano motina rado mane meldyne. Tuomet šventikai susižvalgė ir žemai nusilenkę man pasakė:

– Taip ir spėjome.

Ir jie man papasakojo, jog ir jų didysis karalius Sargonas, kuris užkariavo visas keturias pasaulio šalis ir kurio valdžia siekė nuo šiaurės jūros iki pietų jūros, kuris valdė taip pat jūros salas, vos gimęs dervuotu nendrių luotu atkeliavo žemyn upe ir niekas nieko nežinojo apie jo gimimą, kol jo didūs darbai parodė jį iš dievų gimus.

Tačiau tai išgirdus man suspaudė širdį ir pamėginęs nusijuokti pasakiau:

– Tikriausiai nemanote, jog aš, gydytojas, gimiau iš dievų?

O jie nesijuokė, tik atsakė:

– Šito nežinome, bet tikrumas už visa geriausia, todėl lenkiamės tau.

Jie vėl žemai nusilenkė, tačiau man tai nusibodo ir pasakiau:

– Baikim šituos juokus ir grįžkime prie to, ką kalbėjome.

Sugrįžome prie molinio pavyzdžio, ir jie vėl ėmė man aiškinti ėriuko kepenų vingius, tačiau paslapčia pagarbiai žvilgčiojo į mane ir šnibždėjosi.

Nuo tol mintis apie gimtį ėmė kankinti mano sielą, mano širdis tarsi švino prisipildydavo pagalvojus, jog visose keturiose pasaulio šalyse esu svetimšalis. Labai norėjau žvaigždžių aiškintojų išklausti apie savo gimimą, tačiau nežinodamas tikslios savo gimimo valandėlės negalėjau nieko iš jų

sužinoti, o jie negalėjo man nieko pasakyti. Vis dėlto, šventikų prašomi, – šventikams taip pat rūpėjo mano gimimas, – jie surado molio lenteles, kuriose buvo rašoma apie tuos metus ir dienas, kai upė mane atplukdė. Tačiau žvaigždžių aiškintojai težinojo tik, jog gimęs tą ir tą paros valandėlę būčiau karališko kraujo ir man būtų lemta valdyti daugybę tautų. Nuo šios žinios mano sieloje visai nepalengvėjo, nes prisimindamas praeitį nepaliaujamai prisimindavau Tėbuose paliktą savo nusikaltimą ir gėdą. Bet, svarsčiau, gal žvaigždės prakeikė mane dar mano gimimo dieną ir pasiuntė mane nendrių luotu, idant nuvaryčiau belaikėn mirtin Senmutį ir Kipą, atimčiau jų senatvės džiaugsmą ir net jų kapą išvogčiau. Taip svarstant mane ėmė purtyti virpulys: jei mane prakeikė žvaigždės, nuo savo likimo nebegalėsiu pabėgti, ir ateityje toliau į pragaištį ir kančias stumsiu mane mylinčius žmones. Todėl ateitis slėgė sielą – bijojau jos suvokdamas, jog visa, kas man buvo nutikę, turėjo savą užmačią: kad užvėręs širdį nuo kitų žmonių gyvenčiau vienas – tuomet mano, Vienišojo, prakeikimas kitų nepaliestų.

5

Bet dar turiu papasakoti apie neteisėto karaliaus dieną, kai sėklai sužaliavus ir naktims po nepaprastų šalčių atšilus, šventikai iškeliavo į miesto pakraštį ir iškasę iš kapo dievą sušuko jį prisikėlus – tuomet Babilonas virto strykčiojančia bei šėlstančia iškilme: gatvėmis plūdo šventiškai pasipuošusios minios, prasčiokai plėšė krautuves, triukšmaudami gatvėse baisiau už karius, po didžiojo patikrinimo iškeliaujančius namo. Moterys bei daugybė merginų suplūdo į visas Ištarės šventyklas rinkti kraičiui sidabro, ir kiekvienas galėjo su jomis linksmintis, nes šitai nebuvo gėdinga, – taigi kiekvienas linksminosi pagal pajėgumą ir norą. O paskutinioji šventės diena buvo neteisėto karaliaus diena.

Jau buvau lpripratęs prie visokiausių Babilono papročių, bet vis tiek apstulbau, kai apsvaigę nuo vyno karaliaus saugotojai priešaušriu įsiveržė į „Ištarės pavėnę", laužėsi pro duris ir ką sutikę daužydami iečių kotais iš visos gerklės šaukė:

– Kur pasislėpė mūsų karalius? Šen greičiau mūsų karalių, nes netrukus, saulei nušvitus, karalius turės tautai seikėti teisingumą.

Kilo neapsakomas triukšmas: buvo užžiebtos lempos, viešbučio tarnai sumišę bėginėjo koridoriais, o Kaptahas, pamanęs, jog mieste pratrūko maištas, pasislėpė po mano lova, tačiau aš – vien su vilnoniu apsiaustu, vos pakilęs iš lovos – išėjau pasitikti karių klausdamas:

– Ko norite? Nedrįskit manęs įžeisti, nes esu Sinuhė, egiptietis, Laukinio asilo sūnus – tikriausiai girdėjote mano vardą!

Šaukdami jie atsakė:

– Jei tu esi Sinuhė, tai kaip tik tavęs ieškome!

Jie nudrėskė mano apsiaustą, todėl likau nuogas, ir stebėdamiesi rodė vienas kitam į mane, nes dar niekada nebuvo matę apipjaustyto vyro. Todėl kits kitam sakė:

– Galim paleisti šį vyrą – jis patrauks mūsų moteris, nes moterys labai mėgsta visa, kas nauja ir nepaprasta. – Dar jie sakė: – Iš tiesų keistesnio nei šitai neregėjau nuo tol, kai iš šiltosios jūros salų buvo atkeliavęs garbanotas juodasis, kuris, siekdamas įsimeilinti moterims, per tuos dalykus buvo persivėręs kaulinį smaigelį ir barškutį.

Tačiau ganėtinai pasityčioję jie paleido mane sakydami:

– Ilgiau negaišink mūsų savo gudrybėmis, tik duokš mums savo tarną – turime jį tuoj pat nugabenti į rūmus, nes šiandien – neteisėto karaliaus diena ir karalius nori, kad skubiai atvestume jį į rūmus.

Tai išgirdęs Kaptahas taip baisiai persigando, kad jam rankos kojos ėmė drebėti – visa lova kilsavo, todėl kariai jį surado ir džiaugsmingai šūkčiodami bei žemai jam lankstydamiesi ištraukė iš palovio. Vienas kitam jie kalbėjo:

– Šiandien nepaprasto džiaugsmo diena, nes pagaliau suradome pasislėpusį ir mums iš akių išnykusį karalių, tačiau dabar mūsų akys jį regėdamos džiaugiasi ir viliamės jį dosniai atsidėkosiant už mūsų atsidavimą.

Kaptahas spoksojo į juos kretančia galva, didžiulėmis lyg žąslų žiedai akimis. Matydami jo apstulbimą ir baimę, jie dar labiau juokdamiesi šaukė:

– Tai iš tiesų keturių pasaulio šalių karalius – atpažįstame jo veidą.

Jie žemai jam nusilenkė, o stovėjusieji jam už nugaros skubindami spyrė į užpakalį. Tačiau Kaptahas man tarė:

– Iš tiesų šis miestas bei visa šalis pagedusi, pamišusi ir persmelkta blogio – net skarabėjas nebepajėgus nuo jo apsaugoti, jei mane šitai ištiko. Ir jau nebežinau – galva ar kojomis į žemę remiuosi, o gal dabar miegu šioje lovoje ir sapnuoju, – taigi visa tai tik sapnas. Šiaip ar taip, turiu eiti su jais, nes tai stiprūs vyrai, tačiau tu, mano pone, saugok save kaip galėdamas, ir kai jie pakabins mane ant mūro galva žemyn, nuimk mano kūną, išsaugok jį dėl tikrumo, neleisdamas manęs išmesti į upę. Nors gindamas Egipto garbę mirsiu nuo karių rankų ir pagal visus šventraščius – net jei mano kūnas išnyktų – turiu teisę pakliūti tiesiai į Vakarų šalį, tikrumas už visa geriausia: kad nebūtų apsirikta, išlaikyk mano kūną, nes išmanai šį meną.

Tačiau kariai tai girdėdami raitėsi iš juoko, krito ant kelių, bijodami uždusti daužė vienas kitam nugarą ir kalbėjo:

– Prisiekiu Marduku, geresnio karaliaus nerastume – stebuklas, kad jam kalbant liežuvis nesusimezga į mazgą.

Blyško diena, todėl skubindami jie trinktelėjo Kaptahui ieties kotu per nugarą ir išsivedė. Skubiai apsirengęs nusekiau paskui juos į rūmus ir niekas manęs nesulaikė, tik visus rūmų kiemus bei prieangius buvo užplūdusi triukšminga minia. Todėl buvau tikras, jog Babilone įsiliepsnojo maištas ir netrukus, – vos tik į pagalbą atskubės kariuomenė iš kitų šalies kraštų, – nutekamaisiais grioviais paplūs kraujas.

Tačiau suskubęs paskui karius didžiojon sosto salėn pamačiau, kad ten, po karališkąja priedanga, liūto letenų laikomame soste, karališku apdaru apsirengęs, su valdžios ženklais rankose sėdi Buraburiašas, o jį apstoję aukščiausieji Marduko šventikai, karališkieji patarėjai bei šalies kilmingieji. Tačiau kariai jų nepaisė, tik stumdami į priekį Kaptahą skynė kelią ietimis ir laukdami sustojo priešais sostą. Susyk stojo mirtina tyla – niekas nepratarė nė žodžio, kol Kaptahas pasakė:

– Išveskite tą nelabojo gyvulį, antraip šito žaidimo nežaisiu ir iškeliausiu savo keliu.

Bet tuo pat metu pro rytinių langų groteles į kambarį prasiskverbė šviesa, pakilo saulė ir visi – šventikai ir kilmingieji, karaliaus patarėjai ir kariai – pratrūko šaukti:

– Jis teisus! Išveskite tą gyvulį, nes mums jau įgriso bebarzdžio karaliaus valdžia. O šis vyras išmintingas, todėl išrinksime jį karaliumi – galės mus valdyti.

Ir nepatikėjau savo akimis matydamas, kaip jie stumdydamiesi, juokdamiesi ir ginčydamiesi puola karalių, atima iš jo valdžios ženklus, nuplėšia karališkuosius drabužius ir akimirksniu jis lieka nuogut nuogutėlis – kaip aš, karių užkluptas lovoje. Žnaibydami karaliaus rankas, čiupinėdami jo klubus ir šaipydamiesi jie kalbėjo:

– Matyti, kad jis vos atjunkytas, o nuo lūpų motinos pienas dar nenudžiūvęs. Laikas moterims savuose namuose šiek tiek pasismaginti – viliamės, kad šitas senas šelmis, šitas egiptietis Kaptahas, išsilaikys ir moters balne.

Ir Buraburiašas visai neprieštaraudamas drauge juokėsi, tik jo liūtas, didžiulės minios išgąsdintas, visai sumišo ir pabrukęs uodegą pasitraukė į šalį.

Tačiau paskui jau nebežinojau, galva ar kojomis į žemę remiuosi, nes minia, palikusi karalių, puolė prie Kaptaho: aprengė jį karališkais drabužiais, įbruko į rankas valdžios ženklus, prievarta pasodino į sostą ir, kritę pilvais priešais jį, šluostė lūpomis jam po kojų grindis. Pirmas prie jo prišliaužė nuogutėlis Buraburiašas ir sušuko:

– Šitai teisinga. Tebūnie jis mūsų karaliumi – geresnio nerastume. – Jie visi pakilo ir susiėmę už pilvų, raitydamiesi iš juoko sušuko – tebūnie esą Kaptahas jų karaliumi.

Kaptahas spoksojo į juos suapvalėjusiomis akimis, piestu styrančiais plaukais iš po skubomis kreivai ant pakaušio užmaukšlintos karūnos. Pagaliau jis įsiuto, garsiai riktelėjo, kad visi nutilę jį išklausytų, ir tarė:

– Turbūt tai blogas sapnas, kurį kažin kieno užkerėtas regiu, nes taip atsitinka. Aš visiškai nenoriu būti jūsų karaliumi – jau verčiau pavianus ir kiaules valdyti. Bet jei iš tiesų norite, kad tapčiau jūsų karaliumi, – nieko negaliu padaryti, nes jūsų daugybė prieš vieną. Todėl reikalauju pasakyti tiesą – karalius aš jums ar ne?

Tuomet visi vienas per kitą sušuko:

– Tu mūsų karalius ir keturių pasaulio šalių viešpats! Argi pats nežinai ir nesuvoki, kvaily nelaimingas! – Jie vėl jam nusilenkė, o vienas jų apsigobė liūto kailiu ir atsitūpęs prie Kaptaho kojų ėmė urzgti ir mauroti, visaip kvailai raivydamasis. Kaptahas valandėlę mąstė, dvejojo. Pagaliau tarė:

– Jeigu iš tiesų esu karalius – už tai reikia išgerti. Taigi, tarnai, jei čia tokių yra, greičiau neškite šen vyno, kitaip pašokdinsiu ant jūsų nugarų savo lazdą, ir jei jau esu karalius, liepsiu pakabinti jus ant mūro. Vyno neškite apsčiai, nes šie ponai ir mano draugai, išrinkę mane karaliumi, gers su manimi, o aš pats ketinu šiandien iki kaklo maudytis vyne.

Jo žodžiai sukėlė begalinį džiaugsmą ir triukšminga minia pasičiupusi nunešė jį į didelę salę su gardžiais valgiais ir vynu nukrautais stalais. Kiekvienas griebė ką radęs, o Buraburiašas apsirengė tarno apsiaustu ir kaip pusgalvis ėmė painiotis visiems po kojų vartydamas taures ir laistydamas padažus ant drabužių, todėl daugelis keikdami mėtė į jį kaulus. Visuose rūmų prieduriuose miniai buvo nešama iš anksto paruoštų valgių ir gėrimų: kapojami didžiuliai jaučiai bei avinai, iš molio baseinų ji galėjo samstyti alų ir vyną, kimšti pilvus grietinėle ir saldžiomis datulėmis pagardinta koše, todėl, saulei kiek aukštėliau pakilus, rūmuose viešpatavo toks baisus triukšmas ir lalesys, riksmas, juokas ir šurmulys, kokio nemaniau galint kilti.

Kai tik galėjau, priėjau prie Kaptaho ir tyliai, kad kiti negirdėtų, pasakiau:

– Eik paskui mane, Kaptahai, pasislėpsime ir pabėgsime, nes iš viso šito nieko gero nebus.

Tačiau Kaptahas prisigėręs vyno, išpampusiu nuo sočių valgių pilvu atsakė:

– Tavo kalba mano ausims lyg musės zyzimas, nes nieko kvailesnio nesu girdėjęs. Ar galiu pasitraukti dabar, kai šie malonūs žmonės išrinko mane karaliumi ir visi man lenkiasi? Žinau, jog tai padarė skarabėjas, bet ne vien skarabėjas, – dar visos gerosios mano savybės, kurias tik ši tauta susiprato tinkamai įvertinti. Ir, mano galva, nederėtų tau nuo šiol vadinti mane Kaptahu, – kaip vergą ar tarną ir taip paprastai į mane prabilti, – privalai man, kaip ir kiti, nusilenkti.

Tačiau prispaudęs jį pasakiau:

– Kaptahai, Kaptahai, tai pokštas, už kurį tau dar teks brangiai sumokėti. Todėl bėk kuo toliau, ir aš atleisiu tau už tavo įžūlumą.

Tačiau Kaptahas nusišluostęs riebaluotas lūpas suriko:

– Išveskite tą nevalų egiptietį, kol įpykęs nepašokdinau lazdos ant jo nugaros!

Tuomet liūtu apsirengęs žmogus staugdamas puolė mane, įkando man į blauzdą ir pargriovęs ėmė nagais draskyti veidą. Man būtų blogai baigęsi, tačiau tuo pat metu suskardo trimitai ir buvo paskelbta, jog laikas karaliui seikėti teisingumą liaudžiai, – taigi aš buvau užmirštas.

Vedamas į teisingumo rūmus Kaptahas kiek suglumo ir pasakė su malonumu patikėsiantis teisingumo dalybas žemiškiems teisėjams – garbingiems vyrams, kuriais jis pasikliaująs. Tačiau žmonės audringai paprieštaravo sušukdami:

– Trokštame išgirsti karaliaus išmintį, kad įsitikintume, jog jis teisingas ir žino įstatymus.

Taigi Kaptahas buvo įkeltas į teisingumo sostą, priešais jį padėti teisingumo ženklai – rimbas ir grandinės, o žmonėms pasakyta, jog kiekvienas žengęs į priekį galįs iškloti savo reikalą karaliui. Pirmas po Kaptaho kojom puolė drabužius susidraskęs, pelenų į plaukus prisibarstęs vyras. Jis šluostė veidu žemę po Kaptaho kojom ir verkdamas šaukė:

– Nėra išmintingesnio už mūsų karalių – keturių pasaulio šalių viešpatį. Todėl meldžiu jį teisingumo, o mano reikalas šitoks: turiu moterį, kurią prieš ketverius metus paėmiau į žmonas ir su kuria nesugyvenau vaikų, tačiau dabar mano žmona pastojo. Vakar sužinojau žmoną mane apgaudinėjus su vienu kariu – net užtikau juos tai darančius, tačiau karys buvo aukštas ir stiprus, todėl nieko negalėjau jam padaryti, o dabar mano širdis kupina sielvarto ir dvejonių – kaip sužinoti, ar gimsiąs vaikas mano, ar to kario pradėtas. Todėl meldžiu karalių teisingumo, pageidaudamas neginčijamos žinios – mano tas vaikas ar kario, idant galėčiau deramai elgtis.

Nutilęs Kaptahas neramiai žvalgėsi, tačiau pagaliau ryžtingai tarė:

– Čiupkit lazdas ir taip jį prilupkite, kad šią dieną jis prisimintų.

Teisingumo tarnai sučiupo vyrą ir taip lupo, kad šis bliaudamas ir šaukdamas žmonėms sakė:

– Argi tai teisingumas?

Minia taip pat ėmė niurzgėti, prašydama paaiškinti. Tuomet Kaptahas tarė:

– Šis vyras užsidirbo rimbo vien už tai, kad gaišina mane dėl šitokio reikalo. Tačiau dar daugiau lazdų jis užsidirbo už savo kvailumą, nes kur girdėta, kad vyras, palikęs nesėtą lauką, ateina skųstis, jog kitas, gėrybių jame prisėjęs, derlių šiam palieka. Ne moteris kalta, jei kreipiasi į kitą vyrą, kaltas vyras, nesusivokęs duoti moteriai ko ji trokšta, ir už tai šis vyras lazdos užsidirbo.

Tai išgirdusi minia pratrūko šaukti, juoktis ir be galo liaupsinti karaliaus išmintį. Tačiau tuomet prieš karalių žengė griežtas, senyvas vyras ir tarė:

– Priešais šitą akmeninį stulpą, kuriame įstatymas surašytas, prieš karalių reikalauju teisingumo, o mano reikalas šitoks: pasistačiau namą, tačiau statybos meistras mane apgavo – namas sugriuvo, o griūdamas užmušė vieną atsitiktinį praeivį. Dabar šio praeivio giminaičiai, trokšdami atlygio, kaltina mane. Ką man daryti?

Pamąstęs Kaptahas pasakė:

– Tai sudėtingas reikalas, kurį privalu nuodugniai apsvarstyti ir, mano galva, tai greičiau dievų nei žmonių reikalas, tačiau ką įstatymas apie tai sako?

Žengę į priekį teisėjai perskaitė nuo stulpo įstatymą ir paaiškino:

– Jeigu namas sugriūva dėl statybos meistro aplaidumo ir griūdamas užmuša namo šeimininką, statybos meistrą taip pat privalu užmušti. Jei namas griūdamas užmuša šeimininko sūnų – statybos meistro sūnų taip pat privalu užmušti. Daugiau įstatymas nieko nesako, tačiau mes išaiškintumėm šitaip: jei namas griūdamas ką sunaikina, statybos meistras nubaudžiamas sunaikinant prilygstamą jo nuosavybės dalį. Kitaip atsakyti nemokame.

Kaptahas tarė:

– Nežinojau, kad čia yra tokių apgaulių statybos meistrų, todėl ateityje pasirūpinsiu statybos meistrais. Tačiau pagal įstatymą šitą reikalą nesunku išspręsti: tegul žuvusiojo praeivio giminaičiai nueina prie statybos meistro namų ir patykoję užmuša pirmą pasitaikiusį praeivį – šitaip įstatymas bus papildytas. Bet jei jie išties šitai padarys – už pasekmes teatsako patys, kai šio praeivio giminaičiai pareikalaus atlyginti jo mirtį, – išties šitas reikalas greičiau dievų nei žmonių. Labiausiai, mano galva, kaltas praeivis, vaikštinėjąs ties griūvančiu namu, nes išmintingas žmogus, – jei dievai to nebus lėmę, – šitaip nepasielgtų. Todėl atleidžiu statybos meistrą nuo atsakomybės ir skelbiu, jog šis mano teisingumo prašąs vyras yra kvailys, neprižiūrėjęs statybos meistro, kad šis sąžiningai dirbtų, – taigi statybos meistras buvo teisus jį apgaudamas, nes kvailius privalu apgaudinėti, idant jie pasimokytų iš savo patirties. Taip buvo ir taip bus.

Minia ėmė liaupsinti karaliaus išmintį, o sugėdytas ieškovas nuėjo šalin. Paskui priešais karalių žengė įsipenėjęs pirklys brangiu apdaru. Klodamas savo reikalą jis kalbėjo:

– Prieš tris dienas nuėjau prie Ištarės vartų, kur susirinkusios neturtingos merginos laukė pavasario šventės nakties, kad, kaip nuskirta, paaukotų nekaltybę savo dievui ir šitaip susirinktų kraitį. Tarp jų buvo man labai patikusi mergina, todėl, kiek su ja pasilygęs, daviau jai apstą sidabro ir sutarėme dėl reikalo. Tačiau man pradėjus siekti, ko atėjau, staiga baisiai surėmė pilvą, todėl išėjau nusilengvinti. Man sugrįžus, mergina jau buvo sutarusi su kitu, iš kurio taip pat gavo sidabro, ir atliko su juo tai, dėl ko buvo atėjusi prie Vartų. Aišku, ji pasisiūlė ir su manimi pasismaginti, tačiau atsisakiau, nes ji buvo jau ne mergelė, pareikalaudamas grąžinti sidabrą, tačiau sidabro atiduoti ji nesutiko. Todėl dabar meldžiu karaliaus teisingumo: ar aš, atidavęs sidabrą ir už tai nieko gera negavęs, nepatyriau didžiulės skriaudos? Juk nusipirkus ąsotį, turbūt šis bus mano, kol pats jį sukulsiu, o pardavėjas neturi teisės atiduoti man sudaužyto ąsočio šukes.

Tačiau tai išgirdęs Kaptahas supyko, stovėdamas prie teisingumo sosto šniojo rimbu pirm savęs ir suriko:

– Iš tiesų dar niekur nemačiau tokios minkštaprotystės kaip šiame mieste – suprantu tik tiek, kad šitas senas ožys iš manęs tyčiojasi. Juk mergina pasielgė visai teisingai priimdama kitą, jeigu šis kvailys nesugebėjo pasiim-

ti ko atėjęs. Mergina taip pat dorai ir gražiai pasielgė, pasiūlydama šiam vyrui visai nepelnytą atlygį. Šis vyras turėtų jausti padėką merginai ir tam kitam vyrui už tai, kad jiedu pašalino jo džiugesio kliuvinį, kuris tik erzina ir apsunkina tuos reikalus. Tačiau jis atėjęs man skundžiasi ir pliauškia apie ąsočius. Jeigu jis jaunas merginas vadina ąsočiais – nuteisiu jį nuo šiol linksmintis tik su ąsočiais, o merginas jam paliesti draudžiu.

Po šio nuosprendžio Kaptahui nusibodo teisingumas ir soste pasirąžęs jis tarė:

– Šiandien jau valgiau ir gėriau ir, manau, ganėtinai padirbėjau, užsiimdamas teisingumu ir vargindamas galvą. Toliau mano pareigą tevykdo teisėjai – jei dar atsiras ieškovų, nes pastaroji kalba man priminė, kad karaliumi būdamas viešpats esu ir moterų namuose, o ten, kiek žinau, manęs laukia keturi šimtai moteriškių. Todėl turiu save išmėginti ir nenustebčiau per šį apsilankymą sudaužęs keletą ąsočių – valdžia ir vynas nepaprastai mane sustiprino, todėl jaučiuosi pajėgus kaip liūtas.

Tai išgirdusi minia taip griausmingai sustugo – atrodė, stūgsmas niekada nesibaigs, ir palydėjusi jį atgal į rūmus susitelkė laukti moterų namų kieme ir prie durų. Tačiau Buraburiašas jau nebesijuokė, tik susierzinęs trynė rankas ir kasė koja blauzdą. Pamatęs mane jis prisiartino ir skubiai ištarė:

– Sinuhe, esi mano draugas ir kaip gydytojas gali apsilankyti moterų namuose. Taigi eik paskui jį ir pasirūpink, kad jis nepadarytų nieko, dėl ko tektų pernelyg apgailestauti, nes jei jis palies mano moteris, iš tiesų jam gyvam kailį nudirsiu ir pakabinsiu džiūti ant mūro, tačiau jei jis tinkamai elgsis – pažadu lengvą mirtį.

Tuomet paklausiau jo:

– Buraburiašai, išties esu tavo draugas ir trokštu tau gero, tačiau pasakyk man, ką visa tai reiškia, nes regint tave visų pajuokiamo tarno vietoje mano kepenys verkia.

Jis nekantriai atsakė:

– Visi žino, jog šiandien – neteisėto karaliaus diena, tačiau skubėk dabar paskui jį, kad nespėtų prikrėsti eibių.

Nepaklusau jam, nors jis timpčiojo mano ranką, tik pasakiau:

– Nežinau tavo šalies papročių, todėl privalai paaiškinti, ką visa tai reiškia.

Tada jis paaiškino:

– Kasmet neteisėto karaliaus dieną išrenkamas kvailiausias ir juokingiausias Babilono vyras ir vieną dieną nuo aušros iki saulės laidos jam leidžiama valdyti šalį visa karaliaus galybe ir net pats karalius turi jam tarnauti. Dar niekada nemačiau juokingesnio žmogaus už Kaptahą, kurį pats išsirinkau dėl nepaprasto jo kvailumo. Jis nežino, kas jam nutiks ir kaip tik šitai yra juokingiausia.

– Kas jam nutiks? – paklausiau.

– Saulei nusileidus jis bus nužudytas taip ūmai, kaip rytą buvo karūnuotas, – paaiškino Buraburiašas. – Panorėjęs galiu jį žiauriai nužudyti, tačiau

dažniausiai neteisėtam karaliui sugirdomi nestiprūs su vynu sumaišyti nuodai – taigi jis tik užsnūs pats nenujausdamas mirsiąs, – juk nedera, kad vieną dieną karaliumi buvęs vyras liktų gyvas. Bet kažkada seniai seniai atsitiko, kad neteisėto karaliaus dieną mirė tikrasis karalius, girtas karštu sultiniu užspringęs, o likęs valdyti neteisėtasis valdė Babiloną trisdešimt šešerius metus ir niekas jo valdymu nesiskundė. Todėl turiu saugotis, kad netyčia karšto sultinio neišgerčiau. Tačiau skubėk pažiūrėti, kad tavo tarnas neprikrėstų kvailysčių, dėl kurių vakarui atėjus tektų apgailestauti.

Tačiau Kaptaho ieškoti nereikėjo, nes Kaptahas pats išpuolė iš karaliaus moterų namų – baisiai supykęs, delnu užspaudęs vienintelę akį, krauju paplūdusia nosimi. Jis aičiojo ir šaukė kalbėdamas:

– Žiūrėkit, ką jie man padarė – piršo man senas bobas ir riebias negres, o man panorėjus paragauti jaunos ožkytės, ši, tigre pavirtusi, taip trenkė į vienintelę regimčią akį, kad ji net pajuodo, ir šlepete sukiužino man nosį.

Buraburiašas ėmė taip skaniai juoktis, kad bijodamas nugriūti turėjo abiem rankom įsikibti į mano ranką. O Kaptahas aičiojo ir dejuodamas kalbėjo:

– Daugiau niekada nebedrįsiu atverti šitų namų durų, nes toji jauna moteriškė siautėja ten it laukinis žvėris, – neišmanau ką daryti, – kad tu, Sinuhe, ten nuėjęs privalai visu išmoningumu atverti jos kaukolę, idant nelaboji dvasia ją apleistų. Mat ji turėtų būti piktos dvasios apsėsta, kitaip nedrįstų savo karaliaus paliesti ir taip skaudžiai šlepete suskaldyti nosį, kad kraujas srūva iš manęs kaip iš persmeigto jaučio.

Stumtelėjęs mane Buraburiašas tarė:

– Eik, Sinuhe, pažiūrėk, kas ten nutiko, nes aš pats negaliu šiandien ten kojos įkelti, o tu jau pažįsti namus. Paskui papasakok man, kas atsitiko. Tariuosi žinąs, apie ką jis kalba, nes vakar iš jūros salų buvo atgabenta mergina, iš kurios tikiuosi daug smagumo, nors iš pradžių ją reikės apsvaiginti aguonų skystimu.

Jis taip ilgai įkalbinėjo, jog įėjau į karališkuosius moterų namus, kur siautė nevaldoma sumaištis, bet karaliaus išdarai, žinodami, jog esu gydytojas, manęs nesulaikė. Senos bobos, šiai dienai prašmatniai išsipusčiusios, išsigražinusios ir išsidažiusios raukšlėtus veidus, apspito mane ir ėmė vienu balsu klausinėti:

– Kur jis, nuo ryto lauktas mūsų aukselis, mūsų balandėlis, mūsų mažasis oželis, pabėgo?

Stambi negrė juodomis lyg viralo puodai ant pilvo nukabusiomis krūtimis buvo nuogai nusirengusi, kad pirmoji priimtų Kaptahą, todėl vaitodama šaukė:

– Duokite mano brangiausiąjį prie krūtinės priglausti! Duokite šen mano dramblį – teapjuosia jis mane savo straubliu!

Tačiau išdarai susirūpinę sušneko:

– Nepaisyk tų moterų, nes jos tetrokšta neteisėtą karalių pasmaginti ir visos jo belaukdamos sklidinai pripildė kepenis vyno. Tačiau mums iš tiesų

reikia gydytojo, nes vakar atgabentoji mergina pakvaišo, o ji už mus stipresnė ir skaudžiai spardo, jau nebežinome, ką daryti, nes su kažkur gautu peiliu ji siautėja kaip žvėris.

Jie nusivedė mane į moterų namų kiemą, saulėkaitoje tviskantį visokiausiomis glazūruotų plytų spalvomis. Kiemo viduryje tvyksojo apvalus baseinas, o baseino viduryje iš žiodmenų vandenį purškė vandens gyvūnai. Ant jų buvo užsilipusi ta siautėjanti moteris – siekdami jos išdarai buvo sudraskę drabužius, perplaukusi baseiną ji buvo šlapia, aplink ją daugybe čiurkšlių tryško vanduo. Kad nenupultų, ji viena ranka prisilaikė vandenį purškiančio delfino snukio, o kita spaudė žvilgantį peilį. Vanduo ošė, aplink ūžė ir šaukė išdarai, todėl neįstengiau išgirsti nė vieno merginos sakomo žodžio. Tai buvo išties graži mergina, nors suplėšytais drabužiais ir šlapiais plaukais, todėl sutrikęs piktai surikau išdarams:

– Nešdinkitės iš čia, kad galėčiau su ja pasikalbėti ir ją nuraminti, ir sustabdykit šniokščiantį vandenį, kad išgirsčiau, ką ji sako – matot, kad ji visą laiką rėkia.

Jie išgąstingai sušneko:

– Tik neik prie jos artyn, nes peilis labai aštrus, tą jau, deja, esame patyrę.

Tačiau jie sustabdė šniokščiantį vandenį, ir vandens gyvūnai nustojo jį purškę, o čiurkšlės aplink merginą dingo, atskleisdamos ją visą. Tai buvo dailiai nuaugusi, graži mergina, nors tuomet nespėjau apie tai pagalvoti. Tačiau vandeniui nuščiuvus suvokiau, kad ji ne šaukia, o dainuoja, nors dainos žodžių nesupratau, nes ji dainavo svetima, man nesuprantama kalba. Ji dainavo iškėlusi galvą, žaliai degančiomis it katės akimis, jaudulio nukaitintais skruostais, todėl šūktelėjau jai piktai:

– Nustok staugti, niekinga kate, mesk peilį ir eikš čionai – pasikalbėsime, kad galėčiau tave pagydyti, nes tu tikriausiai pamišai.

Ji nutilo ir atsakė man dar prastesne Babilono kalba nei mano:

– Šok į tvenkinį, paviane, ir plauk pas mane – paleisiu tau kraują iš kepenų, nes mane apėmęs begalinis siutas.

Sušukau jai:

– Bloga tau nelinkiu!

Ji atsišaukė:

– Kaip tik taip dauguma bloga linkėjusių vyrų man sakė, nes aš net norėdama negalėčiau vyro paliesti. Aš mat pasišventusi dievui, kad galėčiau jam šokti. Todėl pasiėmiau peilį ir greičiau pasipjausiu, nei vyrą prie savęs prisileisiu – juolab mane grabinėti siekusį, tą nelabąjį vienakį – labiau panašų į išpampusį odinį maišą negu į vyrą.

– Ar tai tu sumušei karalių? – paklausiau.

Ji atsakė:

– Trenkiau jam kumščiu į akį, o paleisdama jam kraują pamečiau šlepetę, tačiau tuo, ką padariau, labai džiaugiuosi – nesvarbu, ar tai buvo karalius, ar ne, nes jei pati nenorėsiu – net karalius manęs nepalies, ir man mano dievas draudžia ką nors paliesti, nes aš užauginta dievams šokti.

– Šok ką šokusi, pamišėle, – atsakiau. – Man vis tiek, bet peilį padėk į šalį, nes iš tiesų gali susižeisti, o tai negerai, nes išdarai sakosi vergų turguje už tave sumokėję daugybę karaliaus aukso.

Ji atkirto:

– Nesu jokia vergė, tik mane klastingai pagrobė – turėdamas akis tai matytum. Bet ar tik tavo kalba nėra kokia padori kalba, kurios šitie čia nesupranta, nes matau, kaip tarp stulpų tykinančių išdarų ausys klausantis mūsų išsitempė.

– Esu egiptietis, – atsakiau savo tėvo kalba, – vardu Sinuhė, Jis, Vienišasis, Laukinio Asilo Sūnus. Pagal amatą esu gydytojas, todėl neturėtum manęs bijoti.

Tada ji šoko į vandenį ir atpliuškenusi su peiliu rankoje puolė man po kojų sakydama:

– Žinau, jog egiptiečių vyrai labai silpni ir nepadarys nieko bloga moteriai, jei ji pati to nenorės. Todėl tavimi pasitikiu ir viliuosi tave atleisiant už tai, kad nemesiu peilio į šalį – turbūt dar šiandien turėsiu persipjauti gyslas, kad neišniekinčiau savyje dievo. Jeigu bijai dievų ir trokšti man gero – išvaduok mane iš čia ir išgabenk iš šios šalies, nors už tavąjį darbą vertai atsilyginti negalėsiu, nes iš tiesų negaliu paliesti vyro.

– Visai nenoriu tavęs liesti, – atsakiau. – Dėl to gali būti rami. Tačiau tavo pamišimas iš tiesų nepaprastas, jei prašaisi iš karaliaus moterų namų, galėdama čia gardžiai valgyti, gerti vyną, gauti drabužių bei papuošalų ir kitko, ko tik širdis geidžia.

– Vyras kalba apie valgį, gėrimus, papuošalus bei drabužius, nes nieko daugiau neišmano, – tarė ji, rūsčiai žvelgdama į mane žaliomis akimis. – Tačiau moteris gali ilgėtis ir kitko – to, ko vyras nesuvokia, ir jau visai nesumoju tavo žodžių, esą tu visai nenori manęs paliesti, nes tai mane giliai žeidžia. Mat jau pripratau, kad vyrai nori manęs – šokdama matydavau tai jų veiduose, girdėdavau jų alsavime. Labiausiai tai pastebėjau vergų turguje, vyrams stebintis mano nuogumu ir išdarams čiupnojant mane, kad įsitikintų, jog tebesu nekalta. Tačiau apie tai, jei norėsi, pasikalbėsime vėliau, nes pirmiau turi mane iš čia išgabenti ir padėti pabėgti iš Babilono.

Jos įžūlumas buvo toks neįtikimas, jog iš pradžių neįstengiau žodžio pratarti, tačiau pagaliau riktelėjau:

– Nesiruošiu tau padėti pabėgti, nes taip nusikalsčiau karaliui, kuris yra mano draugas ir už tave sumokėjo daugybę aukso. Galiu tau taip pat pasakyti, jog tas išpampęs odos maišas buvo neteisėtas karalius, valdąs tik šią dieną, o rytoj tave aplankys teisėtasis. Tai iš pažiūros mielas, bet dar bebarzdis jaunikaitis, viliąsis iš tavęs daug smagumo, nes pirmas tave sutramdys. Ir netikiu, jog tavojo dievo ranka iki čia sieks, todėl nieko neprarasi, jei verčiama būtinybės paklusi, – taigi baik kvailioti: mesk peilį, apsirenk ir dėl jo pasigražink, nes šlapiais plaukais ir iki ausų nutekėjusiais akių bei lūpų dažais iš tiesų prastai atrodai.

Tai ją paveikė: ji palietė ranka plaukus ir palaižiusi pirštą patrynė antakius ir lūpas. O paskui ji man nusišypsojo – jos veidelis buvo menkutis, dailus, kai žvelgdama į mane tyliai ištarė:

– Mano vardas Minėja – galėsi mane vardu šaukti, kai iš čia išsivesi ir drauge iš šitos nelabos šalies bėgsime.

Suakmenėjęs nuo jos įžūlumo, kilstelėjau ranką ir greitai nuėjau, tačiau jos veidas mane jaudino, todėl sugrįžęs pasakiau:

– Minėja, pasikalbėsiu su karaliumi dėl tavęs, tačiau daugiau nieko negaliu padaryti, o tuo tarpu privalai apsirengti ir nusiraminti – jeigu nori, duosiu tau vaistą, taip nuraminsiantį tave, kad tau bus vis tiek, kas benutiktų.

Tačiau ji atsakė:

– Pamėgink, jei išdrįsi. Bet kadangi prisiimi mano reikalą, duosiu tau peilį, kuris iki šiol mane saugojo, – žinau, jog manuoju peiliu mane saugosi ir tikrai manęs neapgausi, bet išgabendamas mane iš šios šalies drauge su manim pabėgsi. – Nusišypsojusi ji įspraudė man į ranką peilį, nors šaukiau:

– Man nereikia tavo peilio, pamišėle!

Nors bandžiau įbrukti jai peilį atgal, ji neėmė, tik šypsodama žvelgė į mane pro šlapius plaukus, kol visiškai suglumęs nuėjau šalin su jos peiliu rankoje. Mat permaniau ją už mane išmintingesnę esant – atiduodama man savo peilį, ji savo likimą susiejo su manuoju ir jos atsikratyti jau nebegalėjau.

Grįžtantį iš moterų namų mane pasitiko Buraburiašas ir labai smalsiai paklausė, kas atsitiko:

– Tavo išdarai pirkdami apsigavo, – tariau jam, – nes Minėja – mergina, kurią jie tau nupirko, pasiutusi ir nenori paliesti vyro, nes jos dievas tai draudžia. Todėl geriau bus, jei paliksi merginą ramybėje, kol ji atsitokės.

Tačiau Buraburiašas džiugiai nusijuokęs atsakė:

– Iš tiesų daug smagumo iš jos patirsiu, nes tokias merginas aš gerai pažįstu – geriausiai jos paklūsta lazdai. Mat esu dar jaunas ir barzda man dar neželia, todėl dažnos linksmybės su moterimis mane vargina ir labiau pasismaginu žiūrėdamas į jas ir klausydamas jų žliumbimo išdarams kuliant jas plonomis lazdelėmis. Todėl ta priešgyni mergina man nepaprastai patiks, nes bus dingstis liepti išdarams ją mano akyse mušti, ir tvirtai prisiekiu, jog jau kitą naktį jos kūnas taip išpamps, jog nebegalės atsigulti ant nugaros, o man dėl to bus dar smagiau.

Nueidamas jis trynė rankas ir kikeno it mergaitė. Žveldamas jam pavymui žinojau, jog jis man jau ne draugas, ir tebespausdamas Minėjos peilį rankoje, gero jam nelinkėjau.

6

Jau nebegalėjau nei linksmintis, nei juoktis, nors rūmai su kiemais kirbėte kirbėjo žmonių: jie gėrė vyną ir alų, šėliojo sužvėrėję nuo visokiausių be perstogės išgalvojamų Kaptaho išdaigų, – jis jau buvo užmiršęs moterų

namuose patirtus nesmagumus, o sumušta akis buvo apdėta šviežios mėsos gabalėliais ir jos, – nors vis dar margai juodos, – jau nebeskaudėjo. Tačiau kas mane kankino – negaliu pasakyti, nes nežinau.

Mąsčiau, jog Babilone turiu dar daug ko išmokti, nes nebuvau baigęs ėriuko kepenų skaitymo mokslo ir dar nemokėjau taip kaip šventikai pilti aliejaus į vandenį. Buraburiašas man taip pat dar buvo daug skolingas už gydymą bei draugystę ir žinojau: jei likčiau jo draugu – išvykstantį mane jis dosniai apdovanotų. Tačiau kuo daugiau galvojau, tuo labiau mane kankino Minėjos veidas – taip pat neįtikimai, kaip pribloškė jos įžūlumas; galvojau ir apie šįvakar dėl kvailo karaliaus įgeidžio privalėjusį mirti Kaptahą – mano tarną, kurį Buraburiašas manęs neklausęs išrinko neteisėtu karaliumi.

Šitaip šiurkštinau širdį: mąsčiau, jog Buraburiašas man nusikalto – taigi aš pasielgsiu teisingai, jam taip pat nusikalsdamas – nors mano širdis sakė, jog taip galvodamas nusikalstu visiems draugystės įstatymams. Tačiau buvau svetimšalis, vienišas, dorų papročių nesupančiotas. Todėl vakarui užslinkus nuėjau į pakrantę ir išsinuomojęs dešimties irkluotojų valtį tariau irkluotojams:

– Šiandien neteisėto karaliaus diena – žinau, kad esate apgirtę nuo džiaugsmo ir alaus ir be didelio ūpo irsite laivą. Tačiau apdovanosiu jus dvigubai – mirė turtingas mano dėdė, todėl privalau nugabenti jo kūną pas protėvius, turiu tai atlikti greitai, kol jo vaikai nesusikivirčijo su mano broliu dėl palikimo ir manęs be dalies nepaliko. Kelionė ilga, bet jei nukeliausime greičiau nei paprastai, dosniai jus apdovanosiu. Mat mūsų protėviai palaidoti mano gimtojo namo rūsyje, prie Mitanijos sienos.

Irkluotojai niurzgėjo, tačiau nupirkęs jiems du ąsočius alaus pasakiau, jog jei tamsai atėjus bus pasiruošę išplaukti, alų galėsią išgerti iki saulės laidos. Tuomet jie ūmiai paprieštaravo atsakydami:

– Per tamsą neplauksime, nes naktį pilna visokių bauginamai marmaliuojančių didelių bei mažų nelabųjų ir piktų dvasių, galinčių luotą apversti ar mus užmušti.

Tačiau tariau jiems:

– Einu į šventyklą aukoti, kad kelionėje nieko bloga neatsitiktų, o sidabro, kurį gausite nusigavę iki vietos, skambesys tikriausiai jums nustelbs nelabųjų riksmą.

Ir nuėjęs į Bokštą prieduryje paaukojau ėriuką, nors šventykloje žmonių buvo maža, – visi miestiečiai buvo susirinkę prie rūmų, į neteisėto karaliaus šventę. Apžiūrėjau ėriuko kepenis, tačiau mano mintys buvo taip surizgusios, jog nieko ypatinga iš kepenų neišskaičiau. Tik pastebėjau, jog jos tamsesnės nei paprastai ir bjauriai dvokė, todėl negera nuojauta užliejo man širdį. Tačiau nuleidęs ėriuko kraują supyliau jį į odinį maišą ir pasispaudęs po pažastimi nusinešiau į rūmus. Žingsniuojant link karaliaus moterų namų pro mano galvą praskrido kregždutė, sušildydama širdį ir padrąsinda-

ma kūną – tai buvo mano gimtinės paukštis, todėl pamaniau jį man gera lemiant.

O moterų namuose išdarams pasakiau:

– Palikite mane vieną su ta pamišėle, idant galėčiau iš jos nelabąjį išvaryti.

Paklausę jie nuvedė mane į nedidelį kambarėlį, kuriame paaiškinau Minėjai, ką ji turės daryti, palikdamas jai peilį ir pilną kraujo odmaišį. Ji pažadėjo klausyti mano patarimų, todėl palikau ją ir uždaręs duris pasakiau išdarams, jog niekam negalima jos trikdyti, nes daviau jai nelabąjį varančių vaistų, o išsilaisvinęs nelabasis galįs netyčia įeiti į pirmąjį be mano leidimo duris atidariusį. Jie manimi patikėjo be ilgesnių įtikinėjimų.

Besileidžianti saulė kruvinu raudoniu užliejo visus rūmų kambarius; Kaptahas vis valgė ir gėrė, o Buraburiašas jam patarnavo juokdamasis ir kikendamas it mergaitė. Ant grindų vyno balose pasliki tysojo vyrai – girti užmigę kilmingieji ir prastakilmiai. Tariau Buraburiašui:

– Noriu įsitikinti, kad Kaptaho mirtis bus lengva, nes jis mano tarnas ir rūpi man taip, kaip ponui rūpi jo tarnas.

Buraburiašas atsakė:

– Tada paskubėk, nes senasis žmogus jau maišo nuodus į vyną ir saulei nusileidus tavo tarnas pagal lemtą paprotį privalės mirti.

Susiradau senąjį žmogų – karaliaus asmens gydytoją, ir jis patikėjo manimi, kai pasakiau, jog mane siuntė karalius; taigi kiek padainavęs, paniurzgėjęs jis tarė:

– Geriau būtų, jei tu sumaišytum nuodus, nes mano rankos virpa nuo vyno, akys sudrėkusios, todėl nieko neįžiūriu. Mat tiek šiandien juokiausi iš tavo paikojo tarno pokštų.

Išliejęs jo sumaišytą mišinį, įpyliau į vyną aguonų pieno skaičiuodamas, kad jis nepribaigtų Kaptaho. Nunešęs taurę Kaptahui pasakiau:

– Kaptahai, gali nutikti, jog niekada nebesusitiksime – tavo galva labai išdidžiai pakelta ir tikriausiai rytoj manęs jau nepažinsi. Todėl išgerk šią taurę, kad sugrįžęs į Egiptą galėčiau papasakoti esąs keturių pasaulio šalių viešpaties draugas. Ją išgėręs suprasi, jog visada, – kad ir kas tau nutiktų, – linkiu tau vien gera, ir neužmiršk mūsų skarabėjo.

Kaptahas atsakė:

– To egiptiečio kalba mano ausims būtų lyg musės zyzimas, jei man ausyse vynas nezyztų taip garsiai, kad negirdžiu, ką jis sako. Tačiau į taurę niekada nespjoviau – tai žino visi, juolab kad šiandien tai kiek įmanydamas savo mylimiems valdiniams stengiausi įrodyti. Todėl išgersiu tavo siūlomą taurę, nors gerai žinau, jog rytoj mano vargšę galvą laukiniai asilai spardys.

Jis ištuštino taurę ir tuo pat metu nusileido diena: buvo įnešti deglai, užžiebtos lempos ir visi atsistoję nutilo – rūmai spengė tyla. Tačiau Kaptahas, nusitraukęs nuo galvos Babilono karaliaus karūną, tarė:

– Ši nelabojo karūna spaudžia galvą ir man jau nusibodo. Ir kojos nutirpo, akys kaip švininės, todėl verčiau eisiu gulti.

Ir traukdamas sunkią staltiesę jis atsigulė ant grindų, o kartu su staltiese ant jo suvirto ąsočiai ir taurės – taigi jis, kaip pats rytą buvo žadėjęs, iki kaklo paniro į vyną. Tačiau karaliaus tarnai jį nurengė, o vynu permirkusiais drabužiais aprengė Buraburiašą, uždėjo ant galvos karūną ir įteikę jam valdžios ženklus praleido prie sosto.

– Sunki buvo diena, – tarė Buraburiašas, – bet įsiminiau vieną kitą žaidimo metu tinkamos pagarbos man neparodžiusį – tikriausiai tikėjusį mane netyčia karštu sultiniu užspringsiant. Todėl išneškite ant grindų gulinčiuosius, išvalykite salę ir išvarę iš kiemų žmones uždarykit į amžinatvės puodą tą įgrisusį kvailį, – jei jis jau numirė.

Kaptahą atvertė ant nugaros ir virpančiais pirštais ir drumstu žvilgsniu apžiūrėjęs jį asmens gydytojas patikino:

– Iš tiesų šis vyras negyvas kaip mėšlavabalis.

Tada tarnai įnešė didelį molinį puodą, kuriuose babiloniečiai laidoja savo negyvėlius, įkėlė į jį Kaptahą ir užlipdė moliu. Karalius įsakė nešti jį į rūmų rūsį, kur pagal paprotį ilsėjosi ir kiti neteisėti karaliai, tačiau tuomet aš tariau:

– Šis vyras yra egiptietis ir, kaip ir aš, apipjaustytas. Todėl privalau išsaugoti jo kūną, kad jis, egiptiečių papročiu, pergyventų mirtį, ir suruošti jam į Vakarų šalį visa, ko reikia, kad po mirties darbo nedirbdamas galėtų valgyti, gerti ir linksmintis. Visa tai trunka trisdešimt arba septyniasdešimt dienų – pagal mirusio rangą, kai gyvas buvo. Tačiau šitą Kaptahą tariuosi apruošiąs per trisdešimtį dienų – juk jis buvo tik mano tarnas. Tuomet pargabensiu jį pas jo pirmtakus – neteisėtuosius karalius į tavo rūmų rūsį.

Įdėmiai klausęsis Buraburiašas atsakė:

– Tebūnie kaip tu nori, nors manau, jog tavo pastangos bus bergždžios, – juk negyvėlis tik tyso kiek ilgas, o jo nerami dvasia klajoja misdama atliekomis gatvėse, jei giminaičiai jo kūno neuždaro į molio puodą, kad dvasia jame mistų. Taip nutinka visiems, tačiau man, kuris esu karalius ir kurį mirusį dievai pasišauks, šitaip nenutiks, – man nereikės, kaip kitiems, po mirties nuogąstauti dėl savo košės ir alaus. Bet daryk jam ką nori – tai tavo šalies paprotys, o dėl papročių nesiginčysiu: meldžiuosi ir nepažįstamiems dievams, prašydamas jų atleidimo už man pačiam nežinomas nuodėmes, nes tikrumas už visa geriausia.

Paliepiau tarnams nešti molio puodą su Kaptaho kūnu į dengtus neštuvus, kuriuos buvau iškvietęs prie rūmų, tačiau prieš iškeliaudamas karaliui pasakiau:

– Trisdešimt dienų manęs nematysi, nes kūno paruošimo metu negaliu žmonėms rodytis, idant prie jų nepriliptų apie kūną sklandą nelabieji.

Nusijuokęs Buraburiašas tarė:

– Tebūnie kaip sakai, o jei pasirodysi, liepsiu savo tarnams lazdomis tave išvaryti, kad į mano rūmus piktųjų dvasių neparvestum.

Tačiau puodui gulint dengtuose neštuvuose pramušiau dar minkštą molį,

kuriuo jis buvo užlipdytas – kad Kaptahas gautų oro. Tuomet slapta sugrįžau į rūmus ir nuėjau į moterų namus – išdarai, mane pamatę, nepaprastai apsidžiaugė, nes bijojo kiekvieną akimirką pasirodysiant karalių.

Tačiau vos atvėręs kambario, kuriame buvau uždaręs Minėją, duris, sugrįžau ir raudamasis plaukus ėmiau vaitodamas šaukti:

– Eikšekit pažiūrėti, kas atsitiko – ji tyso čia kraujais paplūdusi, net plaukai kruvini, ir nekvėpuoja, o ant grindų šalia jos kruvinas peilis.

Atėję pažiūrėti išdarai pamatė kraują ir baisiai persigando, – išdarai bijo kraujo, – ir jos paliesti neišdrįso. Bijodami karaliaus pykčio jie ėmė verkti ir aimanuoti, tačiau pasakiau jiems:

– Visi mes verdame tame pačiame puode – jūs ir aš. Todėl greičiau atneškite kilimą, kuriuo galėčiau suvynioti kūną, nuo grindų nuplaukite kraują, kad niekas nesužinotų, kas atsitiko. Karalius iš šitos merginos tikėjosi daug smagumo, nors jos dar nebuvo matęs, ir jis nepaprastai supyks patyręs, kad dėl jūsų ir mano neišmanumo mergina, kaip reikalavo jos dievas, mirė. Todėl greičiau eikite ir nupirkite vietoj šios kitą merginą – geriausiai iš tolimos šalies kilusią ir jūsų kalbos nemokančią. Aprenkite ir išgražinkite ją karaliui, o jei ji priešinsis, karaliaus akyse duokite jai lazdų, – karaliui tai teikia didelį malonumą – ir už tai jis jums dosniai atlygins.

Išdarai suprato mano žodžių išmintį; kiek pasilygęs atidaviau jiems pusę tiek sidabro, kiek jie tarė kainuosiant naują merginą, nors žinojau, jog tą sidabrą jie iš manęs vagia: aišku, jog naują merginą jie pirko už karaliaus sidabrą, šį taip pat vogdami – liepdami pardavėjui molio lentelėje užrašyti didesnę kainą, nei iš tiesų mokėjo – toks buvo ir per amžius bus viso pasaulio išdarų paprotys. Bet su jais ginčytis nenorėjau. Jie atitempė man kilimą, kuriuo suvyniojau Minėjos kūną, ir padėjo per tamsius kiemus nunešti jį į dengtus neštuvus, kuriuose jau gulėjo Kaptaho puodas.

Šitaip juodą naktį kaip bėglys sprukau iš Babilono, prarasdamas daugybę aukso ir sidabro, – o juk likęs galėjau pralobti ir dar daugybę žinių įgyti. O nešėjai niurzgėjo sakydami:

– Kas šis vyras, genąs mus nakties tamsoje be deglų, sukraudamas mums karstus bei karališkuosius kilimus, kad net sprandai it jaučių po jungu linksta, o rankenos ant pečių žaizdas trina. Mūsų kepenys net pajuodusios iš baimės: nakties tamsoje nešame negyvėlį, o nuo kilimo mums ant sprandų srūva kraujas. Dosniai turės jis mums už tai sumokėti.

Pasiekus pakrantę paliepiau jiems įkelti negyvėlio puodą į valtį, tačiau kilimą pats įkėliau ir paslėpiau pastogėje. Nešėjams pasakiau:

– Jūs vergai ir kalių vaikai! Šiąnakt, – jei kas jūsų paklaustų, – nieko nematėte ir negirdėjote, už tai kiekvienam jūsų duosiu po gabalėlį sidabro.

Jie stryktelėjo iš džiaugsmo sušukdami:

– Išties kilmingam ponui pasitarnavome, tačiau mūsų ausys kurčios, o akys aklos ir šiąnakt nieko nematėme ir negirdėjome.

Taigi leidau jiems eiti, nors žinojau, jog, visų laikų nešėjų pročiu, jie

nusigers ir girti išplepės viską, ką matę. Tačiau nieko negalėjau padaryti, nes jų buvo aštuoni stiprūs vyrai – net norėdamas negalėjau visų jų užmušti ir išmesti į upę.

Jiems nuėjus pažadinau irkluotojus; mėnuliui pakilus, jie sumerkė irklus į vandenį ir žiovaudami bei keikdami likimą už vakarykščio alaus įskaudintas galvas išplukdė mane iš miesto. Šitaip pabėgau iš Babilono, bet kodėl taip pasielgiau, negaliu pasakyti, nes nežinau, – tikriausiai tai dar prieš mano gimimą buvo žvaigždėse surašyta ir šito išvengti negalėjau.

SEPTINTOJI KNYGA

Minėja

1

Kuomet pasprukome iš miesto sargybinių nesulaikyti, nes upės nakčiai neužtvėrė, nušliaužiau į valties stoginę, norėdamas priglausti pavargusią galvą, nes karaliaus kariai, kaip pasakojau, pažadino mane dar prieš aušrą, o diena buvo kupina nerimasties, bergždžios maišaties ir triukšmo, kokio dar niekad nebuvau patyręs. Tačiau ramybės dar negavau, nes iš kilimo išsivyniojo Minėja ir samstydama upės vandenį ėmė praustis kraują, o mėnulio šviesa tviskėjo nuo jos delnų srovenančiame vandenyje. Žiūrėdama į mane ji nesišypsojo, tik priekaištingai išdaužė:

– Tavo patarta visa išsitepiau ir dvokiu krauju – turbūt jau niekada nenusiprausiu, ir visa tai per tave. O nešdamas mane su kilimu spaudei mane prie krūtinės stipriau, nei derėjo – taip, kad negalėjau kvėpuoti.

Tačiau man jos kalbos buvo nusibodusios ir buvau labai pavargęs. Todėl nusižiovavęs pasakiau:

– Nutilk, prakeiktoji, nes pagalvojus apie visa, ką mane privertei padaryti, širdį suspaudžia ir su malonumu mesčiau tave į upę – vanduo tave tikriausiai nuprraustų, – juk tu šito nori. Jeigu ne tu – sėdėčiau Babilono karaliaus dešinėje, o Bokšto šventikai nieko nuo manęs neslėpdami mokytų savosios išminties ir tapčiau išmintingiausiu gydytoju visoje žemėje. Per tave praradau uždirbtąsias dovanas, mano auksas baigiasi, o molinėmis lentelėmis, už kurias iš šventyklų jo gaučiau, nedrįstu naudotis. Viskas per tave – išties prakeikta diena, kurią tave išvydau, todėl kasmet šią dieną prisiminsiu apsirengdamas pašukiniu ir galvą pelenais barstydamas.

Mėnulio šviesoje ji prausėsi rankas – vanduo liejosi nuo jos rankų tarsi lydytas sidabras, o ji nežiūrėdama į mane tyliai ištarė:

– Jeigu taip, gal geriau bus kaip sakai – šoksiu į upę. Šitaip manimi atsikratysi.

Ji atsistojo pasiruošusi šokti, tačiau aš stipriai ją sugriebiau ir pasakiau:

– Baik kvailioti, nes jei šoksi į upę – viską būsiu padaręs visiškai veltui, o tai būtų beprotybės viršūnė. Dėl visų dievų leisk pagaliau man ramiai pamiegoti, Minėja, ir netrukdyk manęs savo pramanais, nes esu labai pavargęs.

Tai taręs nušliaužiau iki kilimo ir užsiklojau juo, nors jau buvo pavasaris ir meldyne kleketavo gandrai, naktis buvo vėsi. Tačiau ji, atšliaužusi pas mane po kilimu, tyliai pratarė:

– Naktis šalta, ir jei nieku geru tau negaliu atsilyginti, gal galėčiau tave savimi sušildyti.

Nebepajėgdamas prieštarauti užmigau, o ji šildė mane savo kūnu – miegojau gerai, nes ji buvo jauna, o jos kūnas buvo lyg mažutė krosnelė prie šono.

Rytą pabudę jau buvome toli aukštupyje, tačiau irkluotojai bambėdami sakė:

– Mūsų pečiai jau lyg mediniai ir nugaras skauda. Turbūt ketini mus pribaigti – juk ne į gaisrą skubame.

Tačiau sušiurkštinęs širdį jiems atsakiau:

– Metęs irklus gaus paragauti mano lazdos, nes ilsėsimės tik vidudienį. Tuomet gausite pavalgyti ir išgerti – kiekvienam duosiu po siurbsnelį datulių vyno – pažvalėsite ir pasijusite lengvi it paukščiai. Bet jei prieš mane burbėsite, užleisiu ant jūsų sprandų visus nelabuosius, – žinokite, jog esu šventikas bei kerėtojas ir žinau begalę žmogieną su malonumu ėdančių nelabųjų.

Taip kalbėjau norėdamas juos įbauginti, tačiau saulė švietė skaisčiai, todėl jie, manimi nepatikėję, tarė:

– Jis vienas, o mūsų – dešimt, – ir arčiausiai sėdėjęs mėgino man suduoti irklu.

Tačiau tuo metu valties pirmagalyje subarškėjo negyvėlio puodas: pasidaužęs puode Kaptahas ėmė bliauti ir gergždžiu balsu bartis, todėl irkluotojai iš baimės nupilko ir, sušokę vienas paskui kitą į vandenį, nuplaukė dingdami iš akių drauge su tekančiu vandeniu. Valtis ėmė plūduriuoti, pasviro, tačiau man pasisekė nuplukdžius ją į krantą įmesti inkarą. Šukuodamasi plaukus iš valties pastogės pasirodė Minėja ir jau nieko nebebijojau: jos grožis glostė mano akis, švietė saulė ir gandrai kleketavo meldyne. Priėjęs prie negyvėlio puodo, įdaužiau molį ir garsiai sušukau:

– Kelkis, čia gulįs vyre!

Kaptahas iškišo iš puodo susivėlusią galvą ir nustebęs apsižvalgė – turbūt niekada nemačiau labiau apstulbusio žmogaus nei jis tuo metu. Dejuodamas jis sušneko:

– Kas čia per juokai? Kur aš, kur mano karūna, kur dingo mano valdžios ženklai – juk aš visai nuogas, man šalta. Mano galvoje vapsvos siaučia, o mano sąnariai kaip švininiai – lyg nuodinga gyvatė būtų įgėlusi. Žiūrėk, Sinuhe, su manim nejuokauk, nes su karaliais nežaidžiama.

Ketinau už įžūlumą jį kitądien nubausti. Todėl apsimečiau nieko nesuprantąs ir pasakiau:

– Visai nenutuokiu, ką kalbi, Kaptahai, nes turbūt tebesi nuo vyno apkvaitęs – tikriausiai prisimeni, kad vakar išvykdamas iš Babilono išgėrei perviršvyno ir čia, valtyje, ėmęs siautėti tiek pripaistei, jog irkluotojai baimindamiesi, kad jų nesužeistum, turėjo tave įkišti į šitą puodą. Kažką kalbėjai apie karalių, teisėjus ir visokius kitokius niekus.

Užmerkęs akis Kaptahas ilgai galvojo ir pagaliau tarė:

– Mano pone, niekada gyvenime daugiau nebegersiu vyno, nes vynas ir

sapnai nuvedė mane į siaubingus nuotykius – tokius baisius, jog negaliu jų tau apsakyti. Tik tiek galiu pasakyti, jog per skarabėjo malonę tariausi esąs karalius ir karaliaus soste sėdėdamas seikėjau teisingumą, net lankiausi karaliaus moterų namuose ir ten kaip reikiant pasismaginau su viena dailia mergina. Dar daug man nutiko, tačiau nepajėgiu apie tai galvoti, nes man labai skauda galvą ir būtum geraširdis, mano pone, jei duotum man vaistą, kurį plačiagerkliai tame prakeiktame Babilone pagiriomis ryja.

Po šių žodžių Kaptahas pastebėjo Minėją ir, greitai vėl pasislėpęs puode, gailiai suvaitojo:

– Mano pone, dar turbūt nepasveikau arba vis dar sapnuoju, nes tariuosi tame valties gale matąs per sapną karaliaus moterų namuose sutiktąją merginą. Tesaugo mane skarabėjas, nes bijau iš galvos išeiti.

Jis pačiupinėjo pajuodusią akį, ištinusią nosį ir ėmė garsiai bliauti. Tačiau Minėja priėjo prie puodo, sugriebė Kaptahą už plaukų ir, timptelėjusi jo galvą iš puodo, tarė:

– Pažvelk į mane! Ar aš esu ta, su kuria neva smaginaisi pastarą naktį?

Kaptahas bailiai į ją pažiūrėjo, užmerkė akis ir inkšdamas atsakė:

– Visi Egipto dievai, pasigailėkite ir atleiskite man, kad tarnavau svetimiems dievams ir jiems aukojau, tačiau tai buvai tu, ir atleisk, nes tai buvo tik sapnas.

Minėja nusiavė šlepetę ir taip skėlė jam per abu skruostus, kad net supaukšėjo, ir tarė:

– Tebūnie tai bausmė tau už nepadorų sapną, idant susivoktum dabar nemiegąs.

Tačiau Kaptahas dar garsiau bliaudamas pasakė:

– Išties jau nebežinau, ar dar miegu, ar jau pabudau, nes tas pats man sapne nutiko, kai ta baisi moteris mane karaliaus moterų namuose pasitiko.

Padėjęs jam išlipti iš puodo, daviau pilvui išvalyti kartų vaistą, ir nors jis rėkė, surišęs virve įmečiau jį į vandenį, liepdamas paplaukioti, idant išsiblaivytų nuo aguonų ir vyno svaigulio. Tačiau ištraukęs jį iš vandens pasigailėjau ir pasakiau:

– Tebūnie tau pamoka už tai, kad su manimi, savo ponu, įžūliai elgeisi. Tačiau žinok, jog visa, kas tau nutiko, – tiesa, ir jeigu ne aš, stingsotum nebekvėpuodamas puode greta kitų neteisėtų karalių.

Tuomet apsakiau jam visa, kas nutiko, ir turėjau perpasakoti tai daug kartų, kol jis suvokė ir viskuo patikėjo. Galiausiai pasakiau:

– Mums gresia pavojus ir man jau visai nelinksma, nes kiek tiesa, kad šioje valtyje sėdime – tiek tiesa, kad karaliaus sugauti kabėsime ant mūro galva žemyn ar net dar blogiau. Todėl turime išmintingai pasitarti: mūsų irkluotojai pabėgo, todėl tu, Kaptahai, turi sugalvoti, kaip mums gyviems pasiekti Mitanijos žemę.

Kasydamasis galvą Kaptahas ilgai mąstė. Pagaliau tarė:

– Jeigu teisingai supratau tavo žodžius, – visa, kas nutiko, tiesa, – taigi

nieko nesapnavau ir ne vynas mane užbūrė. Jeigu taip, šlovinu šią dieną, nes galiu be rūpesčio vynu išsigydyti galvą, o jau maniau neišdrįsiąs vyno per amžių paliesti.

Tai taręs jis nušliaužė į pastogę, nudaužė vyno ąsočio antspaudą ir, šlovindamas visus man negirdėtus Egipto ir Babilono dievus, ilgai iš jo gėrė. Su kiekvieno dievo vardu jis vis daugiau vertė ąsotį, kol pats nuvirto ant kilimo ir dusliai it begemotas užknarkė.

Mane apėmė toks siutas dėl šito jo pasielgimo, kad panorau nuristi jį į vandenį ir paskandinti, tačiau Minėja tarė:

– Tas Kaptahas teisus: kiekvieną dieną – kitas rūpestis. Kodėl ir mums neišgėrus vyno ir nepasilinksminus čia, kur mus upė atplukdė – juk čia gražu ir meldai mus užstoja, aplink kleketuoja gandrai. Matau ir antis ištemptais kaklais, lizdų sukti vasnojančias, dienos skaistyje vanduo žalsvai geltonas tvaska, o mano širdis lengva it paukštis, iš nelaisvės ištrūkęs.

Permąstęs jos žodžius suvokiau, jog ji teisi, ir atsakiau:

– Jeigu jūs abu pamišę – kodėl ir man nepakvaišus, nes, tiesą pasakius, man visa vis tiek – tas pats, ar mano oda jau rytoj džius ant mūro, ar tik po dešimties metų, – anot Bokšto šventikų mokymo, visa žvaigždėse surašyta dar prieš mano gimimo dieną. Saulė maloniai šildo, pakrantėje pasėlis žaliuoja, todėl ketinu išsimaudyti upėje ir, kaip kažkada vaikystėje, žuvų rankomis prigaudyti, nes ši diena tokia pat puiki kaip bet kuri kita.

Taigi išsimaudėme ir išsidžiovinę saulėje drabužius valgėme, gėrėme vyną ir Minėja, paaukojusi savo dievui, šoko valtyje man savojo dievo šokius, – į ją žiūrint man krūtinę suspaudė, sunku buvo atsikvėpti. Todėl tariau:

– Tik kartą gyvenime esu taręs moteriai „seserie mano", tačiau jos glėbys buvo man kaip karšta krosnis, kūnas – lyg išdžiūvę smėlynai ir manęs neatvėsino. Todėl meldžiu tavęs, Minėja, išvaduok mane iš tų kerų, kuriais tavo kūnas mane sukaustė, ir nežiūrėk į mane akimis it mėnulio švytėjimas upės paviršiuje, nes ir tau ištarsiu „seserie mano", ir tu, kaip ta nedoroji, nuvesi mane į nuodėmes ir mirtį.

Smalsiai į mane pažvelgusi Minėja tarė:

– Jei šitaip kalbi, Sinuhe, tikriausiai broliavaisi su nepaprastomis moterimis – o gal tavo krašte tokios moterys. Dėl manęs nesirūpink, nes tikrai neketinu, kaip turbūt baiginiesi, tavęs gundyti. Mat mano dievas draudžia man vyrą paliesti, tai padariusi turėčiau mirti. Todėl saugausi ir visai neketinu tavęs, kaip tari, gundyti, ir visai nesuvokiu, kodėl tau šauna į galvą tokios mintys.

Ji suėmė delnais mano galvą ir paguldžiusi ją sau ant kelių palytėjo mano skruostus ir plaukus sakydama:

– Iš tiesų labai kvaila tavo galva, jei taip blogai kalbi apie moteris, – galbūt yra visus šulinius užnuodijančių moterų, bet turbūt yra moterų, kurios tarsi šaltinis dykumoje arba rasa išdegusioje žolėje. Nors tavo galva didelė

ir nenuovoki, o tavo plaukai juodi ir šiurkštūs, mielai apglėbiu tavo galvą, nes tavyje, tavo akyse, tavo rankose mane taip pat kažkas meiliai šaukia. Todėl labai kremtuosi, negalėdama duoti tau ko trokšti ir kremtuosi ne tik dėl tavęs, bet ir dėl savęs, – jeigu tave džiugina šis begėdiškas prisipažinimas.

Žalsvu auksu pleškeno į valties kraštą vanduo – laikiau ją už rankų ir jos rankos buvo tvirtos ir gražios. It skęsdamas laikiausi jos rankos, žvelgiau į akis lyg mėnulio švytėjimas upėje, šiltas it glamonė ir pasakiau:

– Minėja, seserie mano! Pasauly daugybė dievų ir kiekvienas kraštas turi savo dievą, o dievų skaičiui nėra pabaigos ir man jau gana dievų, kuriuos žmonės, manau, tik iš baimės sukūrė. Todėl išsižadėk savojo dievo, nes jo poreikis žiaurus ir bevaisis, o šiandien – pats žiauriausias. Nugabensiu tave į šalį, kurios tavojo dievo ranka nepasiekia, – nors mums tektų nukakti į pasaulio kraštą ir iki gyvenimo galo barbarų šalyje valgyti vien žolę bei džiovintą žuvį, o naktimis miegoti meldyne – kažkur turi būti riba, kurios tavojo dievo ranka nepasiekia.

Tačiau ji tvirtai suspaudė mano rankas ir nusukusi akis tarė:

– Manasis dievas mano širdyje nubrėžė ribą, todėl kad ir kur aš eičiau, visur jo ranka mane pasieks, o palietusi vyrą privalėsiu mirti. Šiandien žvelgdama į tave tikiu: turbūt mano dievas žiaurus ir nenaudingas, jei šitiek reikalauja, tačiau aš nieko jam negaliu padaryti, o rytoj gal viskas pasikeis – nusibosiu tau ir užmirši mane, nes tokie yra vyrai.

– Apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino, – atsakiau nekantriai, ir visa manyje suliepsnojo, tarsi mano kūnas būtų kupeta meldų, metai iš metų pakrantėje džiovinama saulės, kol kibirkštis ją uždega. – Tavo žodžiai – tuščias atsikalbinėjimas, o tu tenori tik, moterų papratimu, mane suviliojusi mano kančia pasidžiaugti.

Tačiau ji patraukė rankas ir, smerkiamai žvelgdama į mane, tarė:

– Nors esu visai nemokyta, kalbu ne vien savo kalba, bet ir Babilono bei tavąja kalba, moku savo vardą trejopais rašmenimis užrašyti ir molyje, ir popieriuje. Taip pat lankiausi daugelyje didelių miestų, su savuoju dievu pabuvau net Egipto pakrantėje ir šokau galybei žiūrovų taip, kad jie stulbo nuo mano meno, kol pirkliai, mano laivui sudužus, pagrobė mane. Gerai žinau, jog visose šalyse vyrai ir moterys vienodi, nors skiriasi jų odos spalva bei kalba ir tarnauja jie skirtingiems dievams. Taip pat žinau, jog visų didelių miestų išsilavinę žmonės yra tokie pat ir nedaug mintimis bei papročiais vienas nuo kito skiriasi, – tik džiugina save vynu ir širdyse dievais jau nebetiki, nors jiems tebetarnauja, nes tai geras paprotys ir dėl to, kad tikrumas už visa geriausia. Visa tai gerai žinau, tačiau nuo vaikystės augau viešpaties galvijų name, esu įšventinta visomis slaptomis savojo dievo apeigomis, ir jokia pasaulio jėga neatskirs manęs nuo manojo dievo. Jei pats priešais jaučius būtum šokęs ir šokdamas stryktelėjęs į aštrių ragų tarpą, kojomis juokais palietęs maurojantį jaučio snukį, suprastum apie ką kalbu.

Tačiau tariu, jog niekada nesi matęs priešais jaučius šokančių merginų ir jaunikaičių.

– Girdėjau apie tai, – atsakiau. – Taip pat žinau, jog šiuos žaidimus žaisdavo žemumoje, bet manydavau, jog tai tik liaudies pasismaginimas, nors, aišku, galėjau nuspėti, kad ir prie šito žaidimo, – kaip prie viso, kas dedasi ir atsitinka, – dievas pirštą prikišęs, o jei taip, tai ir Egipte garbiname dievo paženklintą jautį, kuris gimsta tik sykį per vyrišką kartą, – nors niekada negirdėjau ką nors jam ant sprando šokus, nes šitai būtų jo garbę žeidžianti pajuoka. Mat tai pranašaujantis jautis. Bet jei tu stengiesi man išaiškinti, jog dėl jaučio privalai išsaugoti mergystę, tai šitai man dar negirdėta, nors gerai žinau, jog Sirijoje per slaptas motinos žemės apeigas šventikai aukoja ožiui tautoje išrinktas nekaltas mergeles.

Tuomet ji skaudžiai skėlė man per abu skruostus, jos akys sukibirkščiavo it laukinės katės tamsoje ir ji piktai sušuko:

– Šitaip tau kalbant suvokiu, jog vyras niekuo nuo ožio nesiskiria, o tavo mintys sukasi tik apie kūniškus reikalus – taigi ožka tavąjį geismą gali taip pat gerai patenkinti kaip moteris. Todėl nuo šiol man tavęs nebėra: palik mane ramybėje ir savo pavyduliavimu manęs nebekankink, nes tai, apie ką kalbi, supranti kiek kiaulė apie sidabrą.

Ji kalbėjo piktai, jos delnų smūgiai tebedegino skruostus, todėl atvėsęs atsitraukiau nuo jos ir nuėjau į valties paskuigalį. Leisdamas laiką atsidariau savąją gydytojo dėžutę ir ėmiau valyti darbo įrankius bei sverti vaistus. Sėdėdama valties pirmagalyje, ji piktai kulnimis spardė valties dugną, tačiau po kurio laiko siutingai nusviedė drabužius ir įsitrynusi kūną aliejumi ėmė taip pašėlusiai šokti ir lankstytis, kad valtis susvyravo. Neįstengiau slapčiomis į ją nežvilgtelėti, nes jos lavumas buvo neapsakomas ir neįtikimas: be vargo išsilenkusi lanku atbulomis, ji rankomis atsiremdavo į valties dugną, o paskui ant jų atsistodavo. Po aliejumi žvilgančia oda virpėjo kiekvienas jos kūno raumuo, ji duso, plaukai plaikstėsi apie galvą – šokis reikalavo begalės pastangų bei gebumo, – niekada nebuvau nieko panašaus regėjęs, nors ne vienoje šalyje stebėjausi viešųjų namų šokėjų lavumu.

Žiūrint į ją pyktis mano širdyje tirpo – jau nebegalvojau, kiek praradau pavogęs šią aikštingą ir nedėkingą merginą iš Babilono karaliaus moterų namų. Taip pat mąsčiau, jog ten gindama savo skaistybę ji buvo pasiryžusi pasipjauti, ir supratau, jog nedorai elgiausi reikalaudamas iš jos neįmanomo. Prisišokusi tiek, kad prakaito lašai it perlai iššoko ant odos, o iš nuovargio virpčiojo kiekvienas raumuo, ji ėmė upėje šveisti kūną ir prausti rankas kojas. Tačiau paskui apsirengė, drabužiu užsidengdama net galvą, ir išgirdau ją verkiant. Tuomet užmiršau savo vaistus bei įrankius ir nuskubėjęs atsargiai paliečiau jos petį klausdamas:

– Ar tik nesergi?

Tačiau ji neatsakė, tik atstūmusi mano ranką dar graudžiau pravirko.

Atsisėdęs šalia tariau liūdesio patvinusia širdimi:

– Minėja, seserie mano, neverk, nors ne dėl manęs verki, nes išties neketinu tavęs liesti – niekada, net jei pati to prašytum, nes noriu tave apsaugoti nuo skausmo ir liūdesio, noriu, kad visiems laikams liktum kokia esi.

Pakėlusi galvą ji piktai nusišluostė ašaras ir riktelėjo:

– Visai nebijau nei skausmo, nei liūdesio, jei taip manai, mulki tu. Ir visai ne dėl tavęs verkiu, o dėl savo likimo, nuo manojo dievo atskyrusio ir padariusio mane silpną it šlapias skuduras, kad kvailo vyro žvilgsnis man pakerta kojas. – Tačiau tai tardama ji į mane nežiūrėjo, tik nirčiai stebeilijo pro šalį ir liejo ašaras.

Laikiau jos ranką, o ji jos neatitraukė ir pagaliau pasisukusi į mane tarė:

– Egiptieti Sinuhe, turbūt manai, jog esu labai nedėkinga, tačiau nieko negaliu padaryti, jau pati savęs nebeatpažįstu. Galėdama mielai papasakočiau tau apie savąjį dievą, idant mane geriau suprastum, tačiau neįšventintiems apie jį pasakoti draudžiama. Galiu tik pasakyti, jog tai jūros dievas, gyvenąs tamsiame name ant kalno, ir jog nė vienas, į jo namą įžengęs, dar nesugrįžo, nes amžiams pas jį pasilieka. Tačiau kai kurie tvirtina, jog nors jis gyvena jūroje, yra panašus į jautį, ir todėl mes, jam įšventintieji, auginami šokiams priešais jaučius. Taip pat kalbama, jog jis panašus į žmogų, tik su jaučio galva, nors daugelyje svečių šalių pabuvusi, didžiuliuose miestuose pasisvečiavusi, manau, jog tai pasaka. Žinau tik tai, jog kasmet traukiant burtus išrenkama dvylika įšventintųjų, galinčių įžengti į jo namą – kiekviena savo eile, kol pilnatis šviečia ir nė viena įšventintoji nepatiria didesnio džiaugsmo, nei gavusi įžengti į Viešpaties namą. Ir man, kaip pasakojau, burtai lėmė, tačiau belaukiant eilės sudužo mano laivas ir prekijai, mane pagrobę, pardavė Babilono vergų turguje. Visą jaunystę svajojau apie nuostabiąsias viešpaties sales, dieviškąją lovą ir amžinąjį gyvenimą, nors mėnesį pabuvęs pas dievą įšventintasis gali norėdamas grįžti, tačiau dar niekas niekada nesugrįžo iš viešpaties namo. Todėl tikiu, kad gyvenimas žemėje dievą pažinusiam laimės jau nebesuteiks.

Jos žodžiai šešėliu užstojo saulę: visa mano sieloje nupilko lyg mirtis, mane ėmė krėsti šiurpas – supratau, kad Minėja ne man. Ji sekė tokią pat pasaką, kokias seka visų šalių šventikai, tačiau ji ja tikėjo, ir tai ją amžiams atskyrė nuo manęs. Ir jau nebenorėjau jos savo žodžiais skaudinti ar liūdinti, tik šildžiau jos rankas savosiomis ir pagaliau pasakiau:

– Suprantu, kad nori pas savo dievą sugrįžti. Todėl nugabensiu tave jūra atgal į Kretą, nes dabar žinau, jog atkeliavai iš Kretos salos. Numaniau tai dar tau pasakojant apie jaučius, tačiau dabar, kai papasakojai apie tamsiame name gyvenantį dievą, žinau tai, nes pirkliai ir jūrininkai Semiroje man apie jį pasakojo, nors iki šiol jais netikėjau. Iš tiesų jie pasakojo, jog šventikai nužudo mėginančius iš dievo namo sugrįžti, idant niekas nesužinotų, koks yra jūros dievas. Tačiau tai, žinoma, jūrininkų ir prastakilmių pasakos, o tu esi įšventinta, todėl viską geriau žinai.

– Suprask, aš privalau sugrįžti, – maldavo ji. – Nesugrįžusi niekur ant

žemės neturėčiau ramybės, nes nuo vaikystės augau viešpaties galvijų namuose. Vis dėlto, Sinuhe, džiaugiuosi kiekviena diena, kurią galiu su tavimi praleisti, ir kiekviena akimirka džiaugiuosi, kurią dar regiu tave. Ne todėl, kad mane nuo blogio išgelbėjai, bet dėl to, kad man nėra nieko, kas tau prilygtų, ir jau nebetrokštu taip kaip anksčiau į viešpaties namą, bet eisiu ten su liūdesiu širdyje. Jei leidžiama – sugrįšiu iš ten pas tave po nuskirto laiko, nors ir netikiu tuo, nes niekas dar nesugrįžo. Tačiau turime maža laiko ir, kaip sakei, apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino. Todėl džiaukimės, Sinuhe, kiekviena diena, džiaukimės antimis, virš mūsų plastančiais sparnais lekiančiomis, džiaukimės upe ir nendrėmis, valgiu ir vynu, negalvodami, kas mūsų laukia. Šitaip bus geriausia.

Jei būčiau buvęs kitoks, būčiau ją prispyręs ir jėga paėmęs, nusigabenęs į savo šalį ir su ja nugyvenęs visą gyvenimą. Tačiau suvokiau ją sakant tiesą: apgavusi savąjį dievą, dėl kurio gyveno ir augo, ji nebūtų ramiai dienos nugyvenusi, ir išauštų diena, kai ji, mane prakeikusi, pabėgtų. Nepaprasta dievų galybė, jei žmogus jais tiki, tačiau tų, kurie netiki, dievo valia nepasiekia. Todėl manau, jog mano paliesta ji iš tiesų būtų mirusi, nes Gyvenimo rūmuose buvau matęs, kaip žmonės sunykdavo ir numirdavo be jokio regimo sužeidimo ar ligos – vien todėl, kad buvo sulaužę kokį nors viešpaties, kuriuo tikėjo, įžadą.

Visa tai turbūt dar prieš mano gimimą buvo žvaigždėse surašyta ir nieko pakeisti nebegalėjau. Todėl pasislėpę su valtim meldyne valgėme ir gėrėme, ir ateitis nutolo. Nulenkusi galvą Minėja glostė savo plaukais mano veidą ir šypsojosi man, o išgėrusi vyno palytėjo kvepiančiom lūpom manąsias, ir skausmas, kuriuo ji užtvindė mano širdį, buvo saldus – turbūt saldesnis nei ją palietus, nors tuomet apie tai negalvojau.

2

Pavakare valties pastogėje pabudęs Kaptahas iššliaužė iš po kilimo, pasitrynė akis ir nusižiovavęs tarė:

– Prisiekiu skarabėju, neužmiršdamas ir Amono, mano galva jau ne kalvės priekalas, bet vėl sutariu su pasauliu; kad tik gaučiau ką nors suvalgyti, nes jaučiuosi taip, lyg mano pilve lauktų keli seniai išalkę liūtai. Neklausęs, ar leidžiama, jis prisidėjo prie mūsų ir ėmė kramsnoti moly keptus paukščius, kaulus spjaudydamas per valties kraštą į vandenį.

Tačiau žvelgdamas į jį vėl prisiminiau mūsų padėtį ir klaikiai išsigandęs pasakiau:

– Tu, girtas šikšnosparni, privalėjai mus savo patarimais padrąsinti ir pagelbėti mums iš keblios padėties išsipainioti, idant netrukus visi trys nekabėtume ant mūro galvomis žemyn, tačiau tu nusišalinai ir prisigėrei purve it kiaulė voliodamasis. Greitai sakyk, ką daryti, nes karaliaus kariai valtimis jau turbūt vejasi mus.

Vis dėlto Kaptahas nesutriko ir tarė:

– Jei tiesa tai, ką pasakojai, trisdešimt dienų karalius nesitiki tavęs pamatyti, o anksčiau pasirodžiusį žadėjo lazdomis iš rūmų išvaryti. Todėl, mano galva, labai skubėti nereikia, bet jei reikalai susiklostė nekaip, – nešėjai tave išdavė ar moterų namų išdarai supainiojo reikalus, – tai nieko nebepadarysi. Tačiau tebepasitikiu skarabėju ir, mano galva, visai nederamai pasielgei sugirdydamas man aguonų mišinį, kad man taip ėmė skaudėti galvą – lyg batsiuvys ją adatom būtų badęs; tačiau jei nebūtum bergždžiai skubėjęs, Buraburiašas tikriausiai būtų kaulu užspringęs arba suklupęs ir nusisukęs sprandą – taigi aš būčiau tapęs Babilono karaliumi bei keturių pasaulio šalių viešpačiu, ir mes dabar neturėtume jokių rūpesčių. Taip tvirtai tikiu skarabėju, bet vis dėlto atleidžiu tau už tavo darbus, nes esi mano ponas ir geriau nesusivokei. Atleidžiu tau ir už tai, kad įkišai mane į molio puodą, kuriame vos neuždusau, – tai labai sumenkino mano garbę. Tačiau manau, jog pirma reikėjo išgydyti mano galvą, kad paskui duočiau patarimų, nes rytą greičiau būtum išgirdęs supuvusios daržovės nei mano patarimus. O dabar esu pasiruošęs tau visą išmintį iškloti, nes gerai žinau, kad be manęs tu pasaulyje – it nuo vedeklės nuklydęs ir savo motinos verkiąs ėriukas.

Liepiau baigti amžinus tauškalus ir pasakyti, ką, jo galva, pirmiausia turime daryti, kad pabėgtume iš Babilono. Pasikasęs galvą Kaptahas tarė:

– Iš tiesų ši valtis per didelė trims prieš srovę irtis ir, tiesą pasakius, man visai nepatinka irklai, nes jie pritrina delnuose pūsles. Todėl išlipę į krantą turime kur nors pavogti porą asilų, ant kurių susikrautume savo daiktus. Kad neatkreiptume dėmesio, geriausia apsirengti prastais drabužiais ir dėl visko nakvynės namuose bei kaimuose derėtis, o tu neišsiduok esąs gydytojas, dėkis kitu nei esi. Todėl apsimeskime juokdariais, kurie kaimų klojimuose vakarais žmones smagina, nes juokdarių niekas nepersekioja, net plėšikai jų vertais apiplėšti nelaiko. Tu, kaip išmokęs, pranašauk prasčiokams iš aliejaus, aš pasakosiu jiems smagias istorijas, o mergina gali šokti priešais duoną. Tačiau taip pat galime nusisamdę irkluotojus ta pačia valtimi plaukti iki sienos, nes pagaliau visa priklauso nuo skarabėjo, o jis mus saugos ir upe, ir žeme keliaujant. Vis dėlto tikrumas už visa geriausia: nedorai pasielgtume atimdami valtį iš neturtingų irkluotojų, kurie tikriausiai tyko mūsų meldyne, laukdami tamsos, idant galėtų mus nudėti. Todėl bus geriausia, jei tuoj pat iškeliausime, o jeigu irkluotojai pamėgins užsiundyti mus karaliaus sargybiniais, tai nemanau ką nors jų pasakojimais patikėsiant, nes jie pasakos apie numirėlių puoduose siautėjančius nelabuosius ir patirtus stebuklus, todėl kariai su teisėjais nesivargins jų pasakas tikrindami ir nusiųs juos į šventyklą su šventikais pasikalbėti.

Vakarėjo, todėl turėjome paskubėti, nes Kaptahas tikriausiai buvo teisus tardamas, jog irkluotojai įveikę baimę bandys atsiimti savo valtį, o prieš mus jų buvo dešimt tvirtų vyrų. Todėl įsitrynėme irkluotojų aliejumi, išsiterliojome moliu drabužius bei veidus ir, pasidaliję likusį auksą bei sidabrą,

pasislėpėme už apjuosčių ir drabužiuose. Manąją gydytojo dėželę, kurios nenorėjau atsižadėti, surišome į kilimą ir nepaisydami visokių priešgyniavimų užkrovėme Kaptahui ant nugaros, o nusigavę į krantą nustūmėme valtį plūduriuoti meldyne. Valtyje liko maisto atsargų ir pora vyno ąsočių, todėl Kaptahas tarė, jog irkluotojai, visu tuo pasitenkinę ir nusigėrę, mūsų vytis nebenorėsią. O jeigu išsiblaivę nueisią pas teisėjus mūsų įduoti, tai visi dešimt pasakos skirtingai ir jų istorijos pasirodys tokios neaiškios, jog valdantieji lazdomis juos išvys. Šito ir aš tikėjausi.

Taigi leidomės į klajones – pasiekėme dirbamas vietoves, atradome karavanų kelią ir keliavome juo visą naktį, nors Kaptahas niurnėjo ir keikė savo gimimą šiame pasaulyje dėl sprandą perkreipusio ryšulio. Rytą atkeliavome į kaimą, kurio gyventojai mus maloniai priėmė, parodydami mums didžiulę pagarbą už tai, kad nepaisydami nelabųjų išdrįsome keliauti naktį. Jie pavaišino mus piene virta koše, pardavė du asilus, o mums iškeliaujant surengė iškilmę, nes tai buvo paprasta liaudis, mėnesių mėnesiais nemačiusi antspauduoto sidabro, o mokesčius mokėjusi grūdais bei galvijais ir gyvenusi molio trobelėse su galvijais bei gyvuliais.

Šitaip diena po dienos klajojome Babilono keliais, sutikdami pirklius, traukdamiesi iš kelio dengtiems kilmingųjų neštuvams ir lenkdamiesi jiems. Saulė svilino odą, mūsų drabužiai pavirto skudurais, o mes įpratome rodytis liaudžiai ant molinio grendymo. Pildamas vandenį į aliejų pranašavau jiems geras dienas, gausius derlius, gimsiančius berniukus, pelningas santuokas – jų skurdas man kėlė gailesį, todėl nenorėjau jiems nieko bloga pranašauti. Tikėdami manimi jie nepaprastai džiaugėsi. Tačiau pranašaudamas tiesą būčiau jiems išpranašavęs beširdžius mokesčių rinkėjus, lazdas ir neteisingus teisėjus, alkį nederliaus metais, drugį potvynio metu, skėrius ir muses, kaitringą sausrą ir pasmirdusį vandenį vasaromis, sunkų darbą, o po sunkaus darbo mirtį, nes toks buvo jų gyvenimas. Kaptahas pasakojo jiems padavimus apie kerėtojus, princeses bei svetimas šalis, kur žmonės vaikščioja galvas pasikišę po pažastimis ir kartą per metus pavirsta vilkais, o jie tikėjo jo pasakojimais ir didžiai jį gerbdami nupenėjo. O Minėja šoko jiems ant grendymo, nes ji privalėjo šokti kasdien puoselėdama gebumą savajam dievui, o jie, stebėdamiesi jos menu, sakė:

– Šito niekada nesame regėję.

Ši kelionė man suteikė didesnės naudos, nes išmokau pastebėti, jog ne tik visų šalių ir didelių miestų turtingieji bei kilmingieji iš prigimties yra tokie patys ir taip pat mąsto, bet ir visų šalių skurdžiai yra tokie patys ir mąsto taip pat, nors jų papročiai kitoniški, o jų dievai – skirtingais vardais vadinami. Išmokau pastebėti, jog skurdžiai gailestingesni už turtinguosius, nes palaikę mus skurdžiais jie duodavo košės ir džiovintos žuvies, nesitikėdami iš mūsų atlygio – vien iš geros širdies, o turtingieji, niekindami neturtėlius, vydavo juos nuo durų lazdomis. Išmokau pastebėti, kad ir skurdžiai pažįsta džiaugsmą ir liūdesį, ilgesį ir mirtį, kad skurdžiaus kūdikis į pasaulį

ateina toks pat kaip turtingojo. Mano širdis regint jų paprastumą minkštėjo – pamatęs neištverdavau negydęs, nedurstęs tvinkulių, nevalęs akių, kurias žinojau be mano pagalbos greitai apaksiant. Ir dariau tai savo noru, neprašydamas jų dovanų.

Bet kodėl, pats sau keldamas pavojų, tai dariau – negaliu pasakyti. Gal mano širdis suminkštėjo dėl Minėjos, kurią kasdien matydavau, kuri naktimis miegant ant molinių, stipriai dvokiančių šiaudais ir mėšlu grindų savąja jaunyste šildė man šoną. Gal dariau tai norėdamas gerais darbais dėl jos papirkti dievus, tačiau taip pat gali būti, kad norėjau pasitikrinti savo, kaip gydytojo, gebumą, idant neprarasčiau ligas atpažįstant būtino rankos tikrumo ir akies taiklumo. Bėgant metams vis tvirčiau įsitikindavau, jog kad ir ką žmogus darytų – jis tai daro dėl daugelio priežasčių ir net pats ne visada žinodamas kodėl. Todėl visi žmogaus darbai tėra tik dulkės man po kojomis, jei nežinau, ką jis tarė ir ko troško tą darbą darydamas.

Kelionėje patyrėme visokiausių vargų, o mano rankos sugrubo, padų oda sustorėjo, saulė džiovino aliejumi įtrintą veidą ir dulkės graužė akis, bet vis tiek mūsų kelionė dulkėtais Babilono keliais buvo graži ir jos užmiršti aš negaliu – daug šioj žemėj patirto ir įgyto atiduočiau, kad dar kartą gaučiau nukeliauti tą kelią – toks pat jaunas, toks pat akylas ir žvalus, o Minėja tviskančiomis it mėnulio švytėjimas upėje akimis žengtų šalia. Visą kelią paskui mus slinko mirties šešėlis, o pakliuvus į karaliaus rankas, mūsų mirtis nebūtų buvus lengva. Tačiau tomis seniai praėjusiomis dienomis mirties neprisimindavau ir jos nebijojau, nors niekada gyvybė man nebuvo tokia brangi, kol galėjau žingsniuoti šalia Minėjos, matyti ją šokančią ant grendymo, kad dulkės nekiltų, palaistyto vandeniu. Su ja būdamas užmiršau savo jaunystės gėdą ir nusikaltimą ir kas rytą nuo avių bliovimo ir galvijų baubimo pabudus, išėjus į lauką ir pamačius patekėjusią saulę vėl auksiniu savo luotu plaukiant nakties mėlynai nudažytu dangaus skliautu, mano širdis būdavo lengva lyg paukštis.

Pagaliau atkeliavome į plikai nudegintą šalies pakraštį, tačiau piemenys, tardami mus vargšais esant, parodė kelią – taigi į Mitanijos žemę ir Naharanę patekome nesumokėję mokesčių ir išsilenkę abiejų šalių karalių sargybinių. Vos pasiekę didelį miestą, kuriame žmonės jau vieni kitų nebepažino, nuėjome į krautuvių gatveles ir nusipirkę naujus drabužius apsišvarinome, apsitaisėme pagal vardą ir apsistojome kilmingųjų nakvynės namuose. Mano auksas buvo besibaigiąs, todėl kurį laiką likau šiame mieste verstis savo amatu ir apsilankius galybei besveikačių man teko gydyti daugybę ligonių, nes Mitanijos gyventojai tebebuvo smalsūs ir mėgo visa, kas svetima. Ir Minėja savo grožiu traukė akis ir ne vienas siūlėsi ją iš manęs pirkti. Ilsėdamasis po vargų Kaptahas tuko ir sutiko daugybę moterų, kurios už jo istorijas jam buvo prielankios. Prisigėręs viešuosiuose namuose vyno, jis pasakodavo joms apie Babilono karaliumi būtą dieną, o žmonės, juokdamiesi iš jo, daužė per kelius ir sakė:

– Tokio melagio dar nesame girdėję. Jo liežuvis ilgas ir vinklus it upė.

Taip bėgo laikas, kol Minėja ėmė žvilgčioti į mane – jos akyse įsiplieskė nerimas, naktimis ji nemiegojo ir verkė. Pagaliau pasakiau jai:

– Žinau, kad ilgiesi savo šalies bei savojo dievo – mūsų laukia ilga kelionė. Vis dėlto pirmiausia aš turiu nukeliauti į Chatų žemę, kur gyvena hetitai, – priežasčių negaliu tau pasakoti. Išklausinėjęs pirklių, keliauninkų bei nakvynės namų gyventojų ir įgijęs daugybę žinių, kurios, tiesa, vienos kitoms prieštarauja, manau, jog iš jų šalies galėsime plaukti į Kretą, bet dėl to nesu tikras ir, jeigu nori, nugabensiu tave tiesiai į Sirijos pakrantę – iš ten kas savaitę plaukia laivai į tavo šalį. Tačiau girdėjau, kad netrukus iš čia išvyksta Mitanijos karaliaus pasiuntiniai, gabeną hetitų karaliui kasmetines dovanas – su jais saugiai keliaudami galėsime daug nežinoma pamatyti bei patirti, o šitai man nepasitaikys anksčiau nei po metų. Vis dėlto vienas neketinu spręsti – spręsk tu pagal savo norą.

Širdim jaučiau apgauliojąs ją, nes mano noras pakliūti į Chatų žemę tebuvo vien noras ją ilgiau šalia turėti – kol vardan jos dievo privalėsiu jos išsižadėti. Tačiau ji atsakė:

– Kas aš esu, kad keisčiau tavo ketinimus. Kad ir kur eitum – mielai eisiu paskui tave, jeigu pažadėjai mane į mano šalį lydėti. Taip pat žinau, kad hetitų šalies pakrantės merginos ir jaunuoliai turi paprotį laukymėje taurams šokti – taigi nuo ten visai neilgas kelias į Kretą. Ten šokdama aš galėsiu lavintis, nes greitai bus metai, kai priešais jaučius nešokau ir bijau juos persmeigsiant mane ragais, jeigu Kretoje teks šokti nesilavinus.

Tariau jai:

– Apie jaučius nežinau nieko, tačiau turiu papasakoti, jog, pasak visokių gandų, hetitai – žiauri ir klastinga tauta, todėl kelionėje mus gali daugybė nelaimių ištikti, net mirtis. Todėl tau galbūt geriausia likus Mitanijoje laukti, kol sugrįšiu – galiu palikti tau aukso, idant čia gerai laiką praleistum.

Tačiau ji atsakė:

– Tai tuščia kalba, Sinuhe. Kad ir kur tu eitum, ten ir aš eisiu, o jei mirtis mus ištiks, ne dėl savęs, bet dėl tavęs gailestausiu.

Taigi nusprendžiau kaip gydytojas prisidėti prie karališkosios palydos, idant saugiai pasiektume Chatų žemę, kitaip dar vadinamą Cheta. Tačiau tai išgirdęs Kaptahas ėmė keiktis ir šauktis į pagalbą dievus sakydamas:

– Vos iš vienos mirties nasrų ištrūkome, o mano šeimininkas jau į kitos mirties žabtus veržiasi. Kiekvienas žino, jog hetitai panašūs į žvėris, piktesni už žvėris, ėda žmogieną, o svetimšaliams išduria akis, kad priverstų juos sukti didžiules akmenų malimo girnas. Dievai nubaudė mano šeimininką pamišimu, o tu, Minėja, jeigu jam pritari, taip pat esi pamišusi, ir būtų geriau, jei surištume šeimininką ir uždarę kambaryje jo pakinklius dėlėmis apdėtume, idant jis nusiramintų. Prisiekiu skarabėju, kažin ar atsiauginčiau savo prarastus riebalus, vėl be jokios dingsties iškeliavęs į sunkią kelionę.

Todėl tebūnie prakeikta diena, kurią šiame pasaulyje gimiau, kad paiko šeimininko kvailus įgeidžius kęsčiau.

Turėjau vėl mušti lazda, kol jis nusiramino, o nurimusiam jam pasakiau:

– Tebūnie kaip nori. Sumokėjęs už tavo kelionę, išsiųsiu tave su pirkliais į Semirą. Kol sugrįšiu, prižiūrėk ten mano namą, nes tavo nesibaigiantys plepalai man išties nepaprastai pakyrėjo.

Tačiau Kaptahas vėl įsikarščiavo ir atsakė:

– Kur matyta, kad išleisčiau savo šeimininką vieną į Chatų žemę – juk taip pat galėčiau į šunų narvą įleisti vos gimusį ėriuką, ir mano širdis man niekuomet neatleistų už tokį nusikaltimą. Todėl klausiu tavęs tik vieno dalyko ir, pasak to, ką žinai, man atvirai atsakyk. Ar į Chatų žemę keliaujama jūra?

Atsakiau jam, jog, kiek žinau, tarp Chatų žemės ir Mitanijos nėra jūros, – nors vienas kalbėjo vienaip, o kitas kitaip, ir nė vienas nežinojo, kiek trunka kelionė. Į tai Kaptahas atsakė:

– Tebūnie palaimintas mūsų skarabėjas, mat jei reikėtų kakti jūra – negalėčiau su tavimi keliauti, nes dėl tam tikrų priežasčių, kurias tektų pernelyg ilgai aiškinti, prisiekiau dievams, jog gyvenime kojos į laivą nekelsiu. Net dėl tavęs ir dėl tos įžūlios Minėjos, kuri kalba ir elgiasi lyg berniūkštis, negalėčiau sulaužyti savo pažado dievams, kurių vardus, jei reikia, galiu nedelsdamas išvardyti.

Tai taręs jis ėmė rinkti mūsų daiktus ir rengtis kelionei; visa palikau jo rūpesčiui, nes jis tai mokėjo geriau už mane.

3

Jau apsakiau, ką Mitanijos žemėje pasakojo apie hetitus, todėl dabar pasakosiu tik tai, ką mačiau savo akimis ir suvokiu esant tiesą. Tik nežinau, ar kas patikės, jog tai, ką papasakosiu, tiesa – tokį didelį siaubą pasauliui kelia hetitų galia ir tiek daug apie jų piktus darbus kalbama. Vis dėlto ir jie turi kai ką gero ir pasimokytino, nors tai grasi tauta, kurios papročiai skiriasi nuo viso pasaulio papročių. Ir jų šalyje nėra jokios maišaties, – kaip anksčiau buvo pasakojama, – viešpatauja tvarka ir drausmė, todėl gavusiems leidimą po jų kalnus keliauti saugiau nei po bet kurią kitą šalį – sakykim, jei gavusysis leidimą kelionėje dingsta ar apiplėšiamas, tai jų karalius patirtus nuostolius atlygina dvigubai, o keliautojui žuvus nuo hetitų rankos karalius už jo gyvybę giminaičiams sumoka sumą, apskaičiuojamą tam tikra skale, kurioje pažymėtas ir mirusiojo turėtasis rangas.

Todėl keliauti su Mitanijos karaliaus pasiuntiniais taip pat buvo nuobodu ir apie kelionę nėra ką pasakoti, nes mus visą laiką lydėjo hetitų karo vežimai, hetitai rūpinosi, kad užeigose mums netrūktų maisto nei gėrimo. Hetitai užsigrūdinę – nebijo nei šalčio, nei karščio, nes jie gyvena neder-

liuose kalnuose ir nuo vaikystės pripranta prie kalnų gyvenimo vargų. Todėl kovoje jie drąsūs ir savęs negaili, o pavergtąsias silpnas tautas niekina, tačiau gerbia narsiuosius bei drąsiuosius ir siekia jų draugystės.

Jų tauta taip pat pasidalijusi į daugybę genčių ir kaimų, visa galybe kunigaikščių valdomų, bet kunigaikščius savo ruožtu valdo jų didysis karalius, gyvenąs tarp kalnų, Chatušašo mieste. Jis – aukščiausias jų šventikas, aukščiausias jų karo vadas ir aukščiausias teisėjas – taigi jame susijungia visa valdžia, kuria valdomos tautos – ir žmonių, ir net dievų valdžia, ir nežinau, ar dar koks nors karalius turi tokią besąlygišką valdžią, nors karališkoji valdžia vadinama beribe. Mat kitose šalyse, taip pat ir Egipte, šventikai bei teisėjai karaliui įsakinėja labiau nei tikėtųsi.

Vėliau papasakosiu, koks yra jų didžiojo karaliaus miestas tarp kalnų, nors žinau, jog šį pasakojimą perskaitęs niekas manimi nepatikės.

Keliaudamas išdegintais šalies pakraščiais, prižiūrimais apsaugos būrių, kurie nedraudžiami plėšikauja kaimyniniuose kraštuose, pagal savo norą kilnodami ribinius akmenis, niekas negali numanyti, kokia turtinga hetitų valstybė – kas numanys regėdamas nederlingus kalnus – vasarą saulės svilinamus, o žiemą, kaip man pasakojo, nors pats to nemačiau, šaltų paukščių plunksnų užklojamus. Mat šitos paukščių plunksnos krisdamos iš dangaus užkloja žemę, o vasarą jos ištirpdamos virsta vandeniu. Tiek stebuklų mačiau hetitų šalyje, jog ir tuo tikiu, nors nesuprantu, kaip plunksnos virsta vandeniu. Tačiau savomis akimis mačiau kelis kalnus plunksnų nubaltintomis viršūnėmis.

Nudegintoje Sirijos pakraščio lygumoje yra jų pasienio pilis Karchemišas – jo mūrai pastatyti iš didžiulių akmenų ir visi iškalinėti baisiais atvaizdais. Toje pilyje jie renka mokesčius iš visų karavanų bei pirklių, kuriems lemta per jų šalį keliauti, ir šitaip sukaupia nemaža turto, nes jų mokesčiai griežti, o Karchemišas yra begalės karavanų kelių kryžkelėje. Matęs apyaušrio ūkanoje šią pilį, baugiai iškilusią ant kalno, dunksančio vidur išdegintos lygumos, kur varnai nusileidę kapnoja boluojančius žmonių kaulus ir kaukoles – nesuabejojęs patikės mano pasakojimu apie hetitus. Tačiau karavanams ir pirkliams jie leidžia keliauti tik nurodytais savo šalies keliais, o tų kelių pakraščiuose tvyro skurdžių ir prastuolių kaimai, todėl pirkliai mato tik prastai įdirbtą žemę, o iš leidžiamo kelio išsukęs suimamas, jo geras atimamas, o jis pats išsiunčiamas vergauti į kasyklas.

Hetitai, manau, turtus kraunasi iš kasyklų, kur nuteistieji ir vergai kasa ne tik auksą bei varį, bet ir nežinomą pilkai bei mėlynai žėrintį metalą, iš visų metalų kiečiausią ir tokį brangų, jog Babilone iš jo daro papuošalus, tačiau hetitai iš jo kala ginklus. Bet kaip šis metalas kalamas ar apdirbamas – nežinau, nes jokioje kitoje šalyje jo kalti nemoka, o tokiame karštyje, kokiame lydosi varis, jis nesilydo. Pats tai mačiau. Bet ne vien kasyklų jie turi: jų kalnų slėniuose klesti derlingi laukai ir skaidrūs upeliai – jie augina vaisme-

džius, miškais užgožiančius kalnų atšlaites, o pakrantėse spaudžia vyną. Didžiausi kiekvienam pastebimi turtai – tai jų galvijų bandos.

Minint didžiausius pasaulio miestus, paprastai paminimi Tėbai ir Babilonas, kai kurie pamini ir Neniviją, nors ten nesilankiau, tačiau niekuomet negirdėjau minint Chatušašo – didelio hetitų miesto bei jų valdžios lizdo – kaip kad kalnų erelis turi lizdą savo medžioklės plote. Vis dėlto šis didžiulis miestas galybe prilygsta Tėbams ir Babilonui, o pagalvojęs, jog baugūs jo pastatai pastatyti iš didelių it kalnai skaldytų akmenų, o jo mūrai – nesugriaunami ir tvirtesni už visus gyvenime matytus mūrus, laikau šį miestą vienu iš didžiausių kada nors regėtų stebuklų, nes nieko panašaus išvysti nesitikėjau. Šis miestas paslaptingas, nes jų karalius neįleidžia į jį svetimšalių ir tik karalių pasiuntiniai, atgabenę jam dovanų, gali susitikti su karaliumi, ir net jie visą laiką, kol būna Chatušaše, yra uoliai stebimi. Todėl miesto gyventojai su svetimšaliais, net mokėdami jų kalbą, šnekasi nenoriai, o ko nors paklausti atsako: „Nesuprantu" arba „Nežinau", ir apsižvalgo, baimindamiesi ką nors pamatysiant juos su svetimšaliu kalbantis. Vis dėlto jie nėra piktanoriai, bet draugiško būdo: su malonumu apžiūrinėja prabangius svetimšalių drabužius bei sekioja juos gatvėse.

Tačiau jų krašto kilmingųjų ir valdančiųjų drabužiai tokie pat prabangūs kaip svetimšalių bei karališkųjų pasiuntinių; jie puošiasi dažytais drabužiais su auksu ir sidabru išsiuvinėtais paveikslais, o tie paveikslai – tai jų dievų ženklai: karūna ir dvigubas kirvis. Jų šventiniai drabužiai dažnai su sparnuotos saulės paveikslu. Jie avi minkštos, dažytos odos pušnis ir ilgais aukštyn užriestais galais batus, ant galvų jie nešioja aukštas į viršų smailėjančias skrybėles, jų drabužių rankovės plačios, kartais siekiančios žemę, o dailiai suklostyti sijonai velkasi žeme. Nuo Sirijos, Mitanijos ir Babilono gyventojų jie skiriasi tuo, jog barzdas skutasi egiptietiškai, o kai kurie kilmingieji nusiskuta ir plaukus, viršugalvyje palikdami tik supinamą kuokštelį. Jų smakrai stambūs, dideli, o nosys mėsingos ir kumpos it plėšriųjų paukščių. Miestuose gyveną valdantieji bei kilmingieji nutukę, jų veidai riebūs, nes jie, kaip ir kitų didžiųjų miestų turtingieji, pripratę prabangiai gyventi.

Karių jie nesamdo, kaip tai daro išsivysčiusios tautos, bet visi yra kariai, o vyrai vertinami pagal karinį rangą: kilmingesni tie, kurie turi išteklių išlaikyti karo vežimus, ir jų rangą nustato ne kilmė, bet gebėjimas naudotis ginklu. Todėl kasmet visa vyriškoji lytis renkasi į vyresniųjų ir kunigaikščių vadovaujamas karines pratybas. Ir Chatušašas nėra, skirtingai nei visi didieji miestai, prekybos miestas, bet jame yra begalė dirbtuvių ir cechų, iš kurių į gatves nepaliaujamai sklinda kalimas, nes tose dirbtuvėse jie kausto iečių antgalius ir strėlių galiukus, jose daro smogiamųjų vežimų ratus bei griaučius.

Jų teisingumas taip pat skiriasi nuo kitų tautų teisingumo, nes jų bausmės neįprastos ir beprasmiškos. Tarkim, jeigu koks nors kunigaikštis siekdamas sosto rezga intrigas prieš karalių, tai jo nenužudo, tik išsiunčia į ša-

lies pakraščius užsidirbti bei susigrąžinti garbę. Pas juos maža nusikaltimų, negalimų dovanomis išpirkti, nes vienas vyras gali nužudyti kitą ir nepatirti kūno bausmės – žalą nužudytojo giminaičiams jis tik dovanomis atlygina. Už santuokinę neištikimybę jie taip pat nebaudžia: jeigu moteris randa vyrą, patenkinantį geismą geriau už sutuoktinį, gali laisva valia išeiti pas kitą vyrą, tačiau šis privalo už ją atsilyginti. Nevaisingos santuokos nutraukiamos viešai, nes jų karalius iš valdinių reikalauja daug vaikų. Žmogus, nužudęs kitą negyvenamoje vietoje, nemoka tiek kiek žmogžudystei įvykus mieste, žmonių akyse, nes, jų supratimu, vyras, vienas nuėjęs į negyvenamą vietą, tyčia gundo kitą, kad tas lavindamasis jį nužudytų. Tik už du dalykus jie baudžia mirtimi, ir šitos bausmės puikiausiai parodo jų teisingumo beprasmybę. Mat brolis ir sesuo negali tuoktis, nes jiems gresia mirties bausmė, taip pat be leidimo draudžiama kerėti, bet kerėtojai, parodę, ką moka, valdantiesiems, turi gauti jų raštišką leidimą verstis amatu.

Mums atvykus į Chatų žemę, jau buvo dvidešimt devintieji didžiojo jų karaliaus Šubiliuliumo valdymo metai ir jo vardas kėlė tokią baimę, kad jį išgirdę žmonės lenkėsi ir kėlė rankas garsiai jį garbindami, nes jo dėka Chatų žemėje įsigalėjo tvarka, jis parklupdė daugybę tautų. Karalius gyveno miesto viduryje, akmens rūmuose, o apie jo karo žygius bei gimimą, – kaip apie visų didžiųjų valdovų, – buvo pasakojama daugybė legendų, tačiau aš pats jo nemačiau, nematė jo net Mitanijos pasiuntiniai, dovanas palikę ant priėmimo salės grindų, – jo karių pajuokiami ir pašiepiami.

Iš pradžių atrodė, jog gydytojui Chatušaše nelabai yra kas veikti, nes, mano supratimu, hetitai ligų gėdijosi, slėpdami jas kuo ilgiau, o apsigimusius ir silpnus kūdikius nužudydavo vos gimusius – kaip ir susirgusius vergus. Todėl, mano supratimu, jų gydytojai nebuvo labai išmanūs – nemokslingi, skaityti nemokėję vyrai, tačiau žaizdas ir sumušimus jie gydė sumaniai, nuo kalnų ligų jie taip pat turėjo puikių, kūno karštį greit nuslopinančių vaistų. Šito iš jų išmokau. O susirgęs mirtina liga verčiau geidė mirti, o ne išgyti, bijodamas visą gyvenimą likti silpnas ar luošas. Mat hetitai – ne taip kaip visos išsivysčiusios tautos – mirties nebijojo, labiau nei mirties bijojo kūno silpnumo.

Galų gale visi didieji miestai yra vienodi ir galų gale visų šalių turtingieji bei kilmingieji vienodi. Taigi, mano šlovei pasklidus, trokšdami pas mane gydytis, į nakvynės namus atėjo daugybė hetitų, kurių negalias atpažinęs išgydydavau, nors dažniausiai jie pasirodydavo svetimais drabužiais, slapta, sutemus, idant jų garbė nenukentėtų. Todėl jie mane dosniai apdovanodavo – šitaip Chatušaše uždirbau daugybę aukso ir sidabro, nors iš pradžių maniau, jog iš ten išvyksiu nuskurdęs. Daugiausia prie to prisidėjo Kaptahas, savu papratimu leidęs laiką aludėse, parduotuvėse, visur, kur rinkosi žmonės, ir visomis kalbomis, kokias mokėjo, gyręs bei liaupsinęs mane ir mano išmoningumą – paskui tarnai apie mane papasakodavo savo ponams.

Hetitų papročiai buvo griežti – kilmingajam nederėjo gatvėje pasirodyti

girtam, nes jis netekdavo garbės, tačiau kaip ir visuose dideliuose miestuose, kilmingieji ir turčiai gėrė daug vyno – tarp jų kenksmingų, maišytų vynų, todėl vaisčiau negalias nuo vyno, gydžiau jų rankų drebulį, kai jie privalėdavo pasirodyti karaliui, o keliems, tarusiems, jog jų kūną graužia pelės, pagelbėjau skyręs vonias ir raminamųjų vaistų. Taip pat liepdavau Minėjai juos smaginti šokiu, ir jie labai susižavėję apdovanodavo ją brangiomis dovanomis, nieko už tai neprašydami, nes jei hetitams kas nors patikdavo, jie būdavo dosnūs. Šitaip pelnęs jų palankumą, išdrįsau išklausinėti jų apie visa, ko viešai teirautis nesiryžau. Daugiausia gavau dovanų iš karaliaus archyvo prižiūrėtojo, kuris kalbėjo bei rašė daugybe kalbų, rūpinosi karaliaus susirašinėjimu su užsienio kraštais ir turėjo daug laisvių. Vis dėlto leidau jam įtikėti, jog buvau išvytas iš Egipto ir niekuomet nebegalėsiąs ten sugrįžti, keliaująs po daugybę šalių užsidirbdamas auksą ir kaupdamas žinias ir kitokio kelionių tikslo neturįs. Todėl jis manimi pasitikėjo ir atsakydavo ko klaustas, vos man pasiūlius gero vyno ir liepus Minėjai šokti. Taigi paklausiau jo:

– Kodėl Chatušašas yra uždaras svetimšaliams ir kodėl karavanai bei pirkliai gali keliauti tik nurodytais keliais, nors jūsų šalis turtinga, o jūsų miestas reginių gausa gali rungtis su bet kuriuo kitu? Ar nebūtų geriau, jei kitos tautos, pažinusios jūsų galybę, galėtų jus garbinti – šito jūsų šalis iš tiesų nusipelnė?

Jis paragavo vyno ir, aistringai pažvelgęs į lankstų Minėjos kūną, atsakė:

– Mūsų didysis karalius Šubiliuliumas kildamas į sostą tarė: „Duokite man trisdešimt metų, ir aš paversiu Chatų žemę galingiausia kada nors pasauliui regėta valstybe". Tas laikas greitai baigsis ir tariu pasaulį greitai apie Chatų žemę sužinosiant daugiau, nei jis norėtų.

– Tačiau, – tariau, – Babilone regėjau šešiasdešimt kartų po šešiasdešimt kartų po šešiasdešimt pro savąjį karalių pražygiuojančių karių, ir bėgo jie – kaip jūra ošė. Čia vienu kartu mačiau gal tik dešimt kartų po dešimt karių ir nesuprantu, ką veikiate su visais savo miesto dirbtuvėse daromais karo vežimais – ką gi jūs veikiate kalnuose su lygumos kovai skirtais karo vežimais?

Nusijuokęs jis atsakė:

– Kaip gydytojas esi labai smalsus, egiptieti Sinuhe, bet gal mes užsidirbame sau duonos kriauklę pardavinėdami karo vežimus lygumų karaliams? – Tai taręs jis nutaisė gudrią miną ir užsimerkė.

– Netikiu, – drąsiai atkirtau. – Kiek jus pažįstu – greičiau vilkas paskolins savo dantis ir letenas zuikiui.

Garsiai juokdamasis jis taip trinktelėjo ranka per kelį, kad vynas iš taurės išsiliejo, ir tarė:

– Turiu tai papasakoti karaliui – gal gyvenime dar pamatysi didįjį zuikių siundymą, nes hetitų teisingumas kitoks nei lygumų teisingumas. Kiek suprantu, jūsų šalyje turtingieji valdo neturtinguosius, tačiau mūsų šalyje stip-

rieji valdo silpnuosius ir, manau, pasaulis naująjį mokymą pažins anksčiau, nei tavo plaukai pražils, Sinuhe.

– Naujasis Egipto faraonas taip pat atrado naują dievą, – pasakiau dėdamasis kvailu.

– Žinau, – tarė jis, – nes skaitau visus savo karaliaus laiškus; tas naujasis dievas labai myli taiką ir skelbia, jog nėra taikiai neišsprendžiamų tautų vaidų, ir mes neprieštaraujame dėl šio dievo, priešingai – mums jis labai patiks, kol jis viešpataus Egipte bei lygumose. Jūsų faraonas mūsų didžiajam karaliui atsiuntė egiptietišką kryžių, kurį jis vadina Gyvenimo ženklu, ir taiką jis turbūt išlaikys dar keletą metų, jei siųs mums apsčiai aukso, idant sandėliuose sukauptume daugiau vario, geležies bei grūdų ir, įkūrę naujų dirbtuvių, pagamintume dar sunkesnių karo vežimų, nes viskam reikia daugybės aukso; mūsų karalius sukvietė į Chatušašą nagingiausius visų šalių ginklininkus ir dosniai jiems moka, bet nemanau gydytojo protą suvoksiant, kodėl jis taip padarė.

– Tavo pranašaujama ateitis galėtų nudžiuginti varnus ir šakalus, – pasakiau, – tačiau manęs ji nedžiugina ir nieko juokinga joje neįžiūriu. Mat pastebėjau, kad jūsų malūnų girnas suka nuteistieji išbadytom akim, o apie jūsų šalies pakraščių žvėriškumus Mitanijoje pasakojamos legendos – išsivysčiusiai tautai jos nedera, todėl nepersakysiu nenorėdamas tau užduoti ausų.

– Kas yra išsivystymas? – paklausė jis įsipildamas vyno. – Mes taip pat mokame skaityti bei rašyti, savo archyve kaupiame sunumeruotas molines lenteles. Ir rodome gerą širdį išdurdami akis nuteistiesiems, visą gyvenimą suksiantiems malūno girnas, nes tai labai sunkus darbas ir, matant dangų, žemę bei danguje sklandančius paukščius, jiems būtų dar sunkesnis. Tai jiems tesužadintų bergždžių vilčių, todėl už mėginimus pabėgti tektų juos nužudyti. Jei šalies pakraščiuose mūsų kariai keliems nukapoja rankas, o kitiems ant akių užtraukia galvos odą, tai šitaip jie daro ne iš žiaurumo – pats matei, jog namuose mes esame vaišingi ir draugiški, mylime vaikus bei gyvūnėlius, nemušame žmonų. Tačiau priešiškoms tautoms mes siekiame sukelti baimę ir siaubą, idant atėjus laikui jie mūsų valiai be kovos paklustų neprisidarydami sau bergždžių nuostolių bei žalos. Mat mums iš tiesų nepatinka naikinti ir žalą daryti – norime valdyti kuo geriau išsaugotas šalis ir nesugriautus miestus. O įbaugintas priešas – pusiau nugalėtas priešas.

– Vadinasi, jums priešai visos tautos? – paklausiau šaipiai. – Ar jūs visai neturite draugų?

– Mums draugai – visos mūsų valiai paklūstančios ir mokesčius mokančios tautos, – tarė jis pamokomai. – Leidžiame joms gyventi taip, kaip jos nori, labai neįžeidinėdami nei jų papročių, nei dievų – kad tik galėtume jas valdyti. Šiaip mums draugai visos nekaimyninės tautos – bent tol, kol jos netampa mūsų kaimynėmis, nes tuomet jose pamatome daugybę visokiausių įžeidžių dalykų, sutrikdančių mūsų kaimyninę santarvę ir priverčiančių

paskelbti joms karą. Taip iki šiol buvo, ir bijau, jog taip bus – kiek pažįstu savo didįjį karalių.

– Ką gi apie tai sako jūsų dievas? – paklausiau. – Kitose šalyse dievai dažnai lemia, kas teisinga ir kas neteisinga.

– Kas teisinga ir kas neteisinga? – savo ruožtu paklausė jis. – Mums teisinga tai, ko norime, o neteisinga tai, ko nori kaimyninės tautos. Tai labai paprastas mokymas, palengvinantis gyvenimą bei valstybių bendravimą ir, mano galva, nedaug skiriąsis nuo lygumų kraštų mokymo apie dievus, nes, jei gerai supratau, lygumų dievams teisinga tai, ko nori turtingieji, o neteisinga – ko nori neturtėliai. Bet jei iš tiesų nori ką nors sužinoti apie mūsų dievus, tai vieninteliai mūsų dievai – motina žemė ir dangus ir kiekvieną pavasarį, iš dangaus iškritus pirmajam lietui ir apvaisinus žemę – lyg vyro sėklai moterį – mes juos pašloviname. Per šias šventes užmirštame griežtus savo papročius – juk liaudis kartą per metus taip pat turi išsilieti. Todėl per šias šventes pradedama daugybė vaikų, o tai gerai, nes vaikai ir ankstyvos santuokos stiprina šalį. Liaudis, aišku, taip pat turi daugybę kitų, mažesnių, dievų – tauta jų visada turi turėti, tačiau tau neverta į juos kreipti dėmesio, nes jie neturi valstybinės reikšmės. Taigi negali tvirtinti, jog mūsų tikėjimas yra ribotas, – jeigu galima taip nusakyti.

– Kuo daugiau girdžiu kalbant apie dievus, tuo labiau nenoriu apie juos girdėti, – pasakiau suniurusia širdimi, tačiau Šubiliuliumo archyvo prižiūrėtojas tik nusijuokė atsilošdamas krėsle – persigėręs vyno, mėsinga raudonuojančia nosimi.

– Jei esi įžvalgus, – tarė jis, – pasiliksi pas mus ir pradėsi tarnauti mūsų dievams, nes visos kitos tautos – kiekviena iš eilės – jau valdė pažintą pasaulį, o dabar atėjo mūsų eilė. Mūsų dievai labai galingi, jų vardai – Valdžia ir Baimė, ir iš baltų žmonių kaukolių ketiname pastatyti jiems didžiulius aukurus. Net nedraudžiu tau apie tai kitiems pasakoti, – jei esi kvailas ir iš mūsų krašto išvyksi, – niekas tavimi vis tiek nepatikės, nes visi žino, jog hetitams terūpi ganyklos, tai tėra skurdi, nevali, su ožkomis ir avimis kalnuose gyvenanti klajoklių tauta. Tačiau pernelyg užsibuvau pas tave – turiu vėl eiti raštininkų prižiūrėti ir minkštame molyje dantiraščio ženklų bedžioti, idant, kaip liepia pareiga, visas tautas įtikinčiau gerais mūsų tikslais.

Jis išėjo, o aš tą pat vakarą pasakiau Minėjai:

– Ganėtinai sužinojau apie Chatų žemę ir suradau, ko ieškojęs. Todėl, dievams leidus, esu pasirengęs su tavimi iš šios šalies išvykti, nes čia man dvokia numirėliais, gerklę gniaužia lavonų smarvė. Iš tiesų mirties šešėlis, kol čia esu, sunkiai slegia mane ir neabejoju, jog jų karalius, sužinojęs ko išsiklausinėjau, lieps pasodinti mane ant kuolo. Juk norėdami ką nužudyti jie nekabina ant mūro, kaip daro išsivysčiusios tautos, o laiko užsodinę ant kuolo, kol tas numiršta. Todėl kol mane sups šios žemės ribiniai akmenys, man raižys pilvą. Po viso to, ką išgirdau, manau, jog verčiau būčiau šiame pasaulyje varnu gimęs, o ne žmogumi.

Kilmingiems ligoniams padedant, man pasisekė gauti leidimą, suteikiantį teisę traukti nurodytu keliu ligi pakrantės, o ten įlipus į laivą iškeliauti iš šalies, – nors mano ligoniai, labai apgailestaudami dėl mano išvykimo, siūlė pasilikti ir tvirtino, jog versdamasis savo amatu praturtėsiu per keletą metų. Vis dėlto niekas manęs nesulaikė: šypsojausi, juokiausi ir pasakojau jų mėgstamas linksmas istorijas – taigi išsiskyrėme draugiškai ir iškeliaujantį mane jie dosniai apdovanojo. Taip palikome baugius Chatušašo mūrus, už kurių tykojo ateities pasaulis: prajojome ant asilų pro griaudžiančius akmenų malūnus, kur girnas suko apakinti vergai, pro abipus kelio ant kuolų susodintus kerėtojų kūnus, – kaip kerėtojai Chatušaše buvo žudomi visi, skleidę valstybei nepriimtinus mokymus, o valstybei priimtinas tebuvo vienas mokymas. Kiek įmanydamas skubinau kelionę ir po dvidešimties dienų pasiekėme uostamiestį.

4

Į šį uostamiestį atplaukdavo laivai iš Sirijos bei visų jūros salų ir jis niekuo nesiskyrė nuo kitų pasaulio uostų, nors jį saugojo hetitai, rinkę laivų mokesčius ir tikrinę visų išvykstančiųjų iš šalies molines lenteles. Tačiau atplaukusieji laivais į krašto gilumą nesiveržė – kapitonai, vairininkai bei jūrininkai nepažino hetitų žemės – tik šį uostą, o uoste, kaip ir viso pasaulio uostuose, tokias pačias aludes, tokius pačius viešuosius namus, tokias pačias merginas ir tokią pat beprotišką sirų muziką. Todėl šiame uoste jie jausdavosi kaip namie – neskubėdami išvykti ten įsigyvendavo, dėl tikrumo aukodavo hetitų dievams – Dangui ir Motinai Žemei, bet neužmiršdavo ir savų dievų, kuriuos kapitonai laikydavo uždarę laivų pastogėse.

Ūždami it musių debesis jie rinkdavosi į prieplauką gerti pro šiaudelius alaus iš ąsočių – aplink tą ąsotį galėdavo susėsti dešimt ar dvylika skirtingų šalių vyrų ir rungčiomis maukti alų. Hetitų alus buvo stiprus – mušdavo į galvą lyg dūmai, todėl vakarui užslinkus jie imdavo laužtis į viešuosius namus, spardyti puodžių ratus, peiliais bei vėzdais žaloti vienas kitą, prievarta tempdavosi merginas į laivus, kol pasirodę hetitų sargybiniai iečių kotais juos numalšindavo. Tačiau už tai, ką padarę, jie galėdavo sumokėti ir išsipirkti variu bei sidabru ir niekas jų paskui nesivaikydavo, todėl jie iš anksto susižinodavo, kiek kainuos perskelta galva, išdurta akis ar atvira žaizda. Todėl garsiai juokdamiesi jie kalbėdavo:

– Tai puiki šalis – čia sugrįšime.

O pamatę prie mūro ant kuolų užsodintus kerėtojus, jie šitaip sakydavo:

– Kerėjimas – blogas dalykas, šis vyras liežuviu kiaurai perkerėjo sau žarnas.

O sumaniausius jūrininkus, privertę pabėgti iš laivų, hetitai samdydavosi, nes jie patys nebuvo jūrininkų tauta, todėl – kaip kitos tautos samdo

karius – jie samdė jūrininkus, laivavedžius bei laivų statytojus ir su jais deramai elgėsi, o šie, garsiai girdamiesi savo atlygiu ir geru būviu, viliodavo ir kitus iš laivų bėgti.

Kurį laiką praleidome šiame mieste, nors tai buvo triukšmingas, paleistuvystėse ir nusikaltimuose skendintis miestas, todėl mums pamačius į Kretą ketinantį užsukti laivą, Minėja sakydavo:

– Jis pernelyg mažas ir jūroje gali sudužti, o aš dar vieno laivo sudužimo nenoriu patirti.

Išvydusi didesnį laivą ji tardavo:

– Tai sirų laivas, o aš nenoriu plaukti sirišku laivu.

O apie trečiąjį laivą ji sakydavo:

– Kapitono akis pikta – bijau, jog jis keliautojus parduos svetimų šalių vergijon.

Taigi užsibuvome uoste, bet nesigailėjau, nes turėjau ganėtinai darbo: siūti bei plauti žaizdas ir atvėrinėti sulaužytas kaukoles. Uosto pasienio apsaugos vyresnysis taip pat paprašė mano pagalbos – jį kankino uosto liga ir jis negalėjo paliesti merginos, nes tai jam teikė didelių kančių, tačiau prisiminęs tą ligą iš Semiros laikų, išgydžiau ją Semiros gydytojų vaistais, o jis liko man neapsakomai dėkingas, nes vėl galėjo smagiai linksmintis su uosto merginomis. Šitai buvo jo atlygio lengvata, nes kiekviena savo amatu uoste užsiiminėjusi mergina privalėjo veltui linksmintis su juo bei jo raštininkais. Todėl jis krimtosi negalėdamas šia lengvata pasinaudoti.

Kai išgydžiau, jis tarė man:

– Kuo galiu tave apdovanoti, Sinuhe, atsilygindamas už tavo didį išmoningumą? Ar auksu atsvėrus tai, ką išgydei, bus atsilyginta?

Aš pasakiau:

– Man nereikia tavo aukso. Duok man peilį nuo savo juostos, tai ne tu man, o aš tau dėkingas liksiu ir tave visada prisiminsiu.

Paprieštaravęs jis atsakė:

– Tai paprastas peilis – vilkų jis nevilioja, net jo rankena sidabru neaptaisyta.

Jis šitaip pasakė, nes peilis buvo iš hetitų metalo – buvo draudžiama jį dovanoti arba parduoti svetimšaliams, todėl Chatušaše tokio ginklo nenusipirkau, nes nenorėjau, pernelyg smalsus pasirodęs, sužadinti įtarimą. Tokių peilių turėjo tik Mitanijos kilmingieji, jie kainavo dešimt kartų daugiau aukso ar keturiolika kartų daugiau sidabro, nei svėrė peilis, tačiau jų savininkai vis tiek nenorėdavo jų parduoti, nes tokių peilių pažintame pasaulyje buvo nedaug. Bet hetitai jų labai vertingais nelaikė, nes buvo draudžiama juos pardavinėti svetimšaliams.

Tačiau uosto apsaugos vyresnysis žinojo, jog greitai išvyksiu iš šalies, ir sumetė sau auksą galėsiąs išleisti tinkamiau nei atlygiui už gydymą. Todėl galiausiai jis atidavė man peilį – tokį aštrų, jog daug lengviau skuto barzdą nei geriausias titnago peilis, nesugadindamas ašmenų juo galėjai net varį

raižyti. Labai džiaugiausi tuo peiliu ir nusprendžiau – kaip ir tokius peilius įsigiję Mitanijos kilmingieji – aptaisyti jį sidabru, o jo rankeną išgražinti auksu. Pasienio apsaugos vyresnysis nesigailėjo jį atidavęs ir mes susidraugavome, nes visam laikui išgydžiau jo negalią. Vis dėlto liepiau jam išvyti iš uosto merginą, su kuria besilinksmindamas tąja negalia užsikrėtė, tačiau jis atsakė jau liepęs pasodinti ją ant kuolo, nes aišku, jog tąja negalia jis buvęs užkerėtas.

Šiame uostamiestyje buvo laukas, kuriame, kaip ir daugybėje tų laikų uostų, buvo laikomi taurai – ten jaunikaičiai, kovodami su taurais, durstydami jų sprandus smaigais ir per juos šokinėdami, lavino miklumą ir drąsą. Išvydusi taurus Minėja labai pradžiugo ir panoro išmėginti savo gebėjimus. Šitaip pirmą kartą pamačiau ją šokančią priešais taurus – niekuomet nebuvau nieko panašaus matęs, nors į ją žiūrint mano širdis stingo iš baimės. Mat tauras – baugiausias iš visų žvėrių, baugesnis net už dramblį, neerzinamas jis būna ramus, o jo ragai ilgi ir aštrūs lyg adatos – lengvai perduria žmogų, sviedžia jį aukštyn į orą ir sutrypia.

O Minėja šoko priešais taurus vien su lengvu drabužiu ir be vargo jų išsilenkdavo, kai jie nunarindavo sprandus ir maurodami ją puldavo. Jos skruostai įkaito, įsiaudrinusi ji nusviedė į šalį sidabrinį plaukų tinklelį, jos plaukai išsiplaikstė vėjyje, o jos šokis buvo toks greitas, jog akyse susiliedavo visi judesiai: ji įšoko tarp puolančio tauro ragų, laikydamasi jų, koja atsispyrė nuo tauro kaktos ir persivertusi ore atsistojo jam ant nugaros. Žiūrėjau, kaip ji šoka, ir jausdama, kad žiūriu, man atrodo, ji taip įsisiautėjo, jog darė tai, kuo niekada, jei kas būtų papasakojęs, nebūčiau patikėjęs. Todėl šlapias nuo prakaito nenustygau žiūrovų tribūnoje, nors už mano nugaros sėdintieji keikdami tampė mano antpetinės skvernus.

Sugrįžusi iš lauko ji buvo nepaprastai pagerbta: ant galvos ir ant kaklo jai uždėjo gėlių vainikus, o jaunikaičiai padovanojo nuostabią vazą su raudonai ir juodai išpaišytais jaučiais. Visi kalbėjo:

– Šito niekada nebuvome regėję.

Ir Kretoje pabuvę laivų vadai, pūsdami pro šnerves vyno garus, sakė:

– Vargu ar Kretoje rastųsi jai lygi jaučių šokėja.

O ji priėjo prie manęs prakaitu permirkusiu lengvu drabužiu ir prisiglaudė. Prisiglaudė visu liaunu, stipriu kūnu, kurio kiekvienas raumuo iš nuovargio ir pasididžiavimo virpėjo, o aš pasakiau jai:

– Niekada nebuvau matęs į tave panašios.

Tačiau mano širdis sunko iš liūdesio, nes išvydęs ją šokančią priešais taurus suvokiau, jog jaučiai it pikti kerai skiria ją nuo manęs.

Netrukus į uostą atplaukė laivas iš Kretos – nei pernelyg didelis, nei pernelyg mažas, ir to laivo vadas nebuvo bjaurus pažiūrėti, bet kalbėjo jos gimtąja kalba. Todėl ji pasakė:

– Šis laivas saugiai mane nuplukdys į mano motinos šalį, pas mano die-

vą – taigi tikriausiai paliksi mane, širdyje nepaprastai džiaugdamasis manęs nusikratęs, juk per mane tiek sunkumų ir žalos patyrei.

Aš pasakiau:

– Gerai žinai, Minėja, jog lydėsiu tave į Kretą.

Ji pažvelgė į mane: jos akys buvo kaip mėnulio nušviesta jūra, ji buvo išsidažiusi lūpas, viršum akių juodavo plonytės antakių linijos, kai ji ištarė:

– Tikrai nesuprantu, kodėl nori mane lydėti, Sinuhe, – juk laivas saugiai nuplukdytų mane tiesiai į mano motinos šalį ir jau nieko bloga man nenutiktų.

Atsakiau:

– Viską supranti taip pat gerai kaip ir aš, Minėja.

Tada ji įspraudė ilgus, stiprius pirštus man į delną ir atsidususi tarė:

– Daug su tavim patyriau, Sinuhe, mačiau visokiausių tautų, todėl širdyje man motinos šalis nutolo lyg gražus sapnas ir savo dievo nesiilgiu taip kaip anksčiau. Gerai žinai, kad bergždžiomis dingstimis vilkinau kelionę, tačiau šokdama priešais taurus vėl supratau, jog privalėsiu mirti, jei mane paliesi.

Tariau jai:

– Taip taip taip taip, apie tai jau daugybę kartų tuščiai kalbėjome: neketinu tavęs liesti – dėl šito turbūt neverta tavojo dievo pykinti, juk bet kuri vergė gali suteikti man tai, ko tu neleidi, ir, kaip sako Kaptahas, šitie dalykai niekuo nesiskiria.

Tuomet jos akys plykstelėjo žaliai it laukinės katės tamsoje ir, suleidusi nagus man į delną, ji riktelėjo:

– Eik greičiau pas savo vergę, nes mane nuo tavęs pykina. Bėk, jei taip nori, tiesiai pas nevalias uosto mergšes, bet žinok, jog po to tavęs jau nepažinsiu, ir gali nutikti, kad peiliu paleisiu tau kraują iš gyslų. Jei aš be to galiu apsieiti, tai ir tu gali.

Nusišypsojęs atsakiau jai:

– Joks dievas man šito neuždraudė.

Tačiau ji atkirto:

– Aš draudžiu – pamėgink šitai padaręs pas mane ateiti.

Atsakiau jai:

– Nesirūpink, Minėja, nes iki kaklo esu sotus to, apie ką kalbi – turbūt nieko nėra nuobodesnio už linksmybes su moterimis, – taigi, sykį tai patyręs, dar kartą patirti nenoriu.

Tačiau ji, vėl apimta siuto, tarė:

– Tavo žodžiai nepaprastai žeidžia mane kaip moterį – esu tikra, jog vargiai tau nusibosčiau, jei tai nutiktų.

Taigi niekaip negalėjau jai įtikti, nors stengiausi kaip įmanydamas, ir naktį ji pas mane nebeatėjo – pasiėmusi kilimą, išėjo į kitą kambarį ir migdydamasi užsiklojo galvą.

Tuomet pakviečiau ją sušukdamas:

– Minėja, kodėl, kaip anksčiau, nebešildai man šono – juk esi už mane jaunesnė, o naktys šaltos, todėl drebu iš šalčio ant savo kilimo.

Ji atsakė:

– Netiesą sakai, nes mano kūnas dega it ligos apniktas, aš dūstu šiame tvankiame karštyje. Todėl verčiau miegosiu viena, o jeigu tau šalta – paprašyk, kad į kambarį atneštų indą su žarijomis arba pasiguldyk šalia katę, o manęs daugiau netrukdyk.

Priėjau prie jos ir palytėjau – jos kūnas iš tiesų degė ir drebėjo po apklotu, todėl pasakiau:

– Tu turbūt sergi. Leisk man tave išgydyti.

Tačiau ji nuspyrė apklotą ir atstūmusi mane piktai atkirto:

– Eik sau neabejodamas, jog mano dievas mane išgydys. – Tačiau po kurio laiko tarė: – Vis dėlto duok man kokį nors vaistą, Sinuhe, kitaip man širdis sprogs ir pravirksiu.

Daviau jai raminamąjį vaistą, ir ji pagaliau užsnūdo, bet aš neužmigau, kol pilkoje it mirtis ryto šviesoje ėmė losnoti uosto šunys.

Šitaip sulaukėme išvykimo dienos ir tariau Kaptahui:

– Surink mūsų daiktus, lipsime į laivą ir keliausime į Keftiu jūros salą, tai ir Minėjos motinos šalis.

Tačiau Kaptahas atsakė:

– Šitai nujaučiau, todėl nesusiplėšiau drabužių, nes juos vis tiek reikėtų susiūti, ir tu, klastingasai, nesi vertas, kad pelenais barstyčiausi galvą – juk išvykstant iš Mitanijos prisiekei, kad nebereikės plaukti jūra. Nujaučiau tai, matydamas tave po uostą slankiojant it vagį ir girdėdamas slapčiomis šnibždantis su ta prakeikta Minėja, kuri galiausiai mus visai sužlugdys – šitai nuspėjau, vos pirmąkart ją išvydęs, kai šlepete paleido man kraują iš nosies, nors jai vien gero tetroškau. Tačiau sušiurkštinęs širdį daugiau nebesakysiu nieko ir net nebliausiu, kad neaptemtų vienintelė mano akis – jau tiek dėl tavęs prisiverkiau daugybėj įvairiausių šalių, kur tavo prakeikta beprotystė mus nuvedė. Pasakysiu tau tik iš anksto žinąs, jog tai paskutinė mano kelionė – taip man sako mano pilvas, tačiau tavęs daugiau nekaltinsiu, nes mane pykina ir nuo tavęs, ir nuo tavo vaistų kvapo. Bet daiktus surinkau ir esu pasirengęs išvykti, nes be skarabėjo tu negali plaukti laivu, o aš be skarabėjo pražūčiau keliaudamas sausuma į Semirą – taigi vykstu paskui skarabėją ir mirsiu laive ar nuskęsiu su tavimi jūroje, neturėdamas kitokios paguodos, tik mintį, jog visa tai lazda iš anksto ant mano užpakalio surašei – tą pačią dieną, kai mane Tėbų vergų turguje nusipirkai.

Labai stebėjausi Kaptaho nuolaidumu, kol sužinojau, jog uoste jis jūreivių išklausinėjo visokiausių nuo jūros ligos saugančių būdų ir prisipirko iš jų brangių talismanų. Taigi prieš išvykstant jis pasirišo po kaklu talismanus, pasninkavo kietai susiveržęs diržu pilvą ir prisigėrė kvaišinančio žolių nuoviro, todėl žengiant ant laivo denio jo akys stingsojo it virtos žuvies ir

sunkiai beapversdamas liežuvį jis prašė riebios kiaulienos, nes jūrininkai prisiekinėjo, jog tai geriausias vaistas nuo jūros ligos. Paskui susmuko ant savo gulto ir užmigo su kiaulės kumpiu vienoje rankoje, o kitoje stipriai gniauždamas skarabėją. Surinkęs mūsų molines lenteles, pasienio apsaugos vyresnysis su manimi atsisveikino, tuomet irkluotojai sumerkė irklus į vandenį ir išyrė laivą iš uosto. Šitaip pradėjome kelionę į Kretą, o išplaukus iš uosto laivo vadas paaukojo jūros dievui bei slaptiems laivo pastogės dievams ir paliepė kelti bures: laivas pasviro ir ėmė skrosti vandenį, o mano pilvas sukilo nuo juosmens iki gerklės, nes priešais mus pliuškėjo neapmatoma jūra ir niekur nebuvo regėti kranto.

AŠTUNTOJI KNYGA

Tamsusis namas

1

Neapmatoma jūra pliuškėjo priešais mus ir aplink mus daugybę dienų, o kranto nebuvo regėti, bet nebijojau, nes su manimi buvo Minėja – nuo jūros oro ji atsigavo ir akyse žvilgėjo mėnulis, kai ji stovėjo laivo pirmagalyje ištempusi kaklą ir rijo orą, tarsi stengdamasi paskubinti laivą. Mus gaubė žydras dangus, švietė saulė, pūtė švelnus vėjas, tačiau bures ištempė lygiai ir plukdė mus teisinga kryptimi. Šitaip sakė laivo vadas, o aš jo žodžiais negalėjau abejoti. Pripratęs prie laivo supimo nesusirgau, tik nesuvokiama baimė suspaudė širdį, kai aplink ratus sukę paskutiniai baltasparniai jūros paukščiai antrądien paliko laivą. Tačiau laivą ėmėsi lydėti jūros dievo kinkiniai*, blizgančiomis nugaromis vandenyje pliumpsėjo jūros kiaulytės, o Minėja šūkčiojo sava kalba juos sveikindama, nes jie nešė jos dievo pasveikinimus.

Ir jūra nebuvo tuščia – sutikome kretiečių karo laivą su vario skydais aptaisytais šonais, kuris pastebėjęs, jog mūsų laivas ne jūrų piratų, mus pasveikino vėliavėlėmis. Kaptahas taip pat pakilo nuo savo gulto ir įsitikinęs galįs vaikščioti po laivą ėmė nepaprastai girtis jūreiviams savo kelionėmis po daugybę šalių. Pajutęs, kad jau nebesusirgs, jis papasakojo apie savo kelionę iš Egipto į Semirą ir apie audrą, sudraskiusią laivo bures, esą laivo vadas ir jis likę vieninteliai, galėję valgyti, o kiti vaitodami gulėję ant denio ir tuštinę pilvus pavėjui. Jis taip pat pasakojo apie baisius Nilo deltą saugojusius jūrų žvėris, surydavusius žvejų valtis, jei šios išdrįsdavo nuplaukti pernelyg toli. Jūrininkai jam nenusileido apsakę apie kitoje jūros pusėje dangų parėmusius stulpus ir apie žuvauodeges jūrų mergeles, tykančias jūreivių, idant užbūrusios su jais pasilinksmintų; jie pripasakojo istorijų apie jūrų žvėris, nuo kurių Kaptahui plaukai pasišiaušė ir jis, atbėgęs pas mane nupilkusiu veidu, įsikibo mano antpetinės. O kiaulės kumpį išmetė į jūrą, nes negalėjo valgyti.

Diena iš dienos Minėja žvalėjo: plaukai plaikstėsi vėjyje, akys tviskėjo tarsi mėnulis jūroje, ji buvo liauna ir daili pažiūrėti, todėl žvelgiant į ją ir prisimenant, kaip greit ją prarasiu, širdis man krūtinėje tirpo. Grįžimas į Semirą bei Egiptą be jos man rodėsi bergždžias, nes buvau prie jos pripratęs – gyvenimas man virsdavo pelenais pagalvojus, jog ateis laikas, kai jos nebematysiu, ji nebeįspraus savo rankos manojon ir savo šonu manojo ne-

* Delfinai.

palies. O laivo vadas ir jūreiviai ėmė ją labai gerbti išgirdę, jog ji šoko priešais jaučius ir yra ištraukusi burtą, suteikusį teisę per pilnatį įžengti į dievo namą, nors laivo sudužimas jai tai sutrukdęs. Vis dėlto, man pamėginus išklausti apie jų dievą, jie nieko nepasakojo, tik atsakė: „Nežinome". O kai kurie sakė: „Nesuprantame tavo kalbos, svetimšali". Tik tiek supratau, kad Kretos dievas viešpatavo jūroje ir kad jūros salos siųsdavo jaunikaičius bei merginas priešais jo jaučius šokti.

Taip atėjo diena, kai priešais mus iš jūros lyg žydras debesis iškilo Kreta ir jūrininkai ėmė džiaugsmingai šūkauti, o laivo vadas paaukojo jūros dievui, siuntusiam mums palankų vėją ir orą. Priešais mūsų akis iškilo Kretos kalnai bei aukšti krantai su alyvmedžiais – žiūrėjau į tai kaip į svetimą šalį, apie kurią nieko nežinojau, nors joje turėjau palaidoti širdį. Tačiau Minėja žiūrėjo į tai kaip į motinos šalį, o pamačiusi šiltą, jūros apglėbtą žemės žalumą, rūsčius kalnus, verkė iš džiaugsmo, kol nuleido bures, irkluotojai sumerkė į vandenį irklus ir pro inkarus nuleidusius daugybės šalių bei karo laivus nuyrė laivą į prieplauką. Kretos uoste buvo tūkstantis laivų, ir Kaptahas į juos žiūrėdamas sakė, jog tikinamas, neva pasaulyje yra tokia daugybė laivų, jis niekada nebūtų patikėjęs. Uoste nebuvo nei bokštų, nei mūrų, nei įtvirtinimų – miestas prasidėjo stačiai nuo uosto. Tokia besąlygiška buvo Kretos valdžia jūroje ir toks galingas buvo Kretos dievas.

2

Dabar turiu papasakoti apie Kretą ir ketinu apsakyti, ką savo akimis regėjau, o ne tai, ką apie Kretą bei jos dievą manau – užversiu širdį ir apie tai nekalbėsiu, o apsakysiu tik regėta. Todėl turiu pasakyti, kad apkeliavęs visas žinomas šalis, gražesnės už Kretą pasaulyje nemačiau. Kaip jūra gena į krantą žibančią ir visų penkių vaivorykštės spalvų burbuliukais tvaskančią putą, o moliuskų kiaukutai švyti skaidriu perlamutru – taip prieš mano akis kaip puta sušvito, suplisko Kreta. Niekur žmogaus gyvenimo džiaugsmas ir malonumas nėra toks tikras ir užgaidus kaip Kretoje ir nė vienas ten nesutiks nieko kita daryti, tik tai, kas šauna į galvą, todėl bergždžia su kretiečiais pasirašinėti sutartis arba daryti apžadus, nes vieną valandėlę jie viena nusprendžia, o kitą – kita. Jie taip pat kalba apie visa, kas gražu ir malonu – net jei tai netiesa, mat jiems patinka žodžių skambesys, o mirties toje šalyje niekas nepažįsta, ir tariu, jog jų kalboje net nėra žodžio „mirtis", nes jie ją slepia, o kai kas nors miršta, kad kiti nesusisielotų, išgabenamas slapta. Nežinau, bet tariu juos taip pat deginant mirusiųjų kūnus, nes Kretoje būdamas nemačiau nė vieno negyvėlio ir nė vieno kapo – išskyrus labai seniai iš didelių akmenų pastatytus karalių kapus, kurių jie iš tolo lenkiasi, nes apie mirtį jie nenori galvoti, tarsi taip galėtų jos išvengti.

Jų menas taip pat nepaprastas ir įmantrus – kiekvienas menininkas tapo

kaip nori – nepaisydamas taisyklių ir vaizduodamas vien tai, kas gražu jo akiai. Jų ąsočiai ir vazos dega ryškiomis spalvomis, ant šonų lyg gyvi plaukioja visokie nepaprasti jūros gyvūnai bei žuvys, auga gėlės, ore raibuoja drugeliai, todėl pripratusį prie taisyklių tramdomo meno žmogų apima nerimas ir žiūrėdamas į jų meną jis tariasi regįs sapną.

Jų pastatai nėra dideli ir galingi, – kaip kitų šalių šventyklos ir rūmai, – bet statydami jie siekia patogumo bei prabangos, o pastatų grožio nepaiso. Jie mėgsta gaivą ir švarą, jų langai dideli, todėl kambariuose vėsu; jų namuose daugybė vonios kambarių, o juose pasukus sidabrinį čiaupą į šviesias vonias ima tekėti karštas ir šaltas vanduo. Į jų išvietes ūždamas ir nuplaudamas visą geldą taip pat teka vanduo – taigi tokios prabangos kaip Kretos namuose niekur nemačiau. Ir tai turi ne vien kilmingieji bei turtingieji, bet ir tie, kurie negyvena uoste – svetimšalių ir darbininkų daly.

Jų moterys praleidžia begalę laiko prausdamosi, pešiodamosi odos plaukelius, rūpindamosi veidu, gražindamosi bei dažydamosi, todėl pradėjusios rengtis jos niekada nebaigia laiku, o į puotas atvyksta kada spėjusios. Į savo karaliaus priėmimus jos taip pat atvyksta kada spėjusios ir niekam tai neatrodo nederama. Bet įstabiausi yra jų drabužiai, nes moterys rengiasi iš sidabro ir aukso išaustais, prie kūno prigludusiais apdarais, kurie pridengia jų kūnus, tačiau rankas ir krūtis palieka nuogas – mat jos didžiuojasi gražiomis krūtimis, o plačius, klostytus sijonus jos puošia tūkstančiais piešinių, liepdamos menininkams nupaišyti ant jų puošnius paveikslus. Jos taip pat dėvi apdarus, susiūtus iš šimtų auksinių plokštelių, moliuskų, drugelių bei palmių lapų, pro kuriuos jų oda persišviečia. Tačiau plaukus, – praleidusios tam kiauras dienas, – jos sumaniai susuka į aukštus kuodus, papuošia juos mažomis lengvomis skrybėlaitėmis, aukso smeigtukais pritvirtindamos jas prie plaukų taip, kad pleventų virš jų pakaušių lyg kylantys drugeliai. Jos lieknos ir grakščios, o jų klubai siauri kaip berniukų, todėl joms sunku gimdyti ir jos kaip įmanydamos stengiasi nepastoti ir nelaiko šito gėda, net jei visai neturi vaikų arba tik vieną ar du.

Vyrai nešioja puošnius, kelius siekiančius batus, tačiau jų klubjuostės paprastos, kurias jie stipriai susiveržia, nes didžiuojasi siaurais juosmenimis bei plačiais pečiais. Jų galvos nedidelės, menkos, galūnės ir plaštakos gležnos, jie, kaip ir jų moterys, nepakenčia jokių odos plaukelių. Retas iš jų kalba svetima kalba, nes jiems gera savo šalyje ir jų netraukia į kitas, nesuteikiančias jiems tokio patogumo ir džiugesio kaip jų gimtinė. Nors visus turtus jie kraunasi iš uosto bei prekybos, tarp jų sutikau vyrų, kurie niekada nebūtų sutikę nueiti į uostą, nes ten dvokia, ir nemokėjusių paprasčiausių skaičiavimo veiksmų, bet viską patikėdavusių ūkio prižiūrėtojams. Todėl uosto gyvenimu pasitenkinę sumanūs svetimšaliai Kretoje greitai praturtėdavo.

Jie taip pat turėjo be muzikantų grojusių instrumentų ir tvirtino gebą užrašyti muziką – taigi skaitydamas ją galėjai groti anksčiau niekada jos

net negirdėjęs. Babilono muzikantai tvirtino taip pat moką šitai daryti, ir nenoriu ginčytis nei su jais, nei su kretiečiais, nors pats nesu muzikantas ir kitų šalių instrumentai mano ausis glumino. Užtat suprantu, kodėl kituose kraštuose sakoma: „Meluoja kaip kretietis".

Jie taip pat neturi į akis krintančių šventyklų, jiems nelabai rūpi dievai, bet pasitenkina tarnyste jaučiams. Ir šitai jie daro su didžiuliu užsidegimu – retą dieną jie nesusirenka jaučių aikštės žiūrovų tribūnoje. Ir vis dėlto nemanau, jog tai daro iš pagarbos dievams, o ne dėl šokio priešais jaučius teikiamo įkarščio ir smagumo.

Taip pat negaliu pasakyti, kad jie labai gerbia savo karalių, nes jis panašus į juos, nors gyvena daug didesniuose rūmuose nei jo valdiniai. Bet jie bendrauja su savo karaliumi kaip su lygiu: juokauja, pasakoja jam linksmas istorijas, o pakviesti atvyksta pas jį kada nori ir išeina, kai nori – kai jiems pasidaro nuobodu ar tuomet, kai kas nors kita šauna į galvą. Vyną jie geria saikingai – tiek, kad pralinksmėtų, ir nors jų papročiai labai laisvi, niekada nenusigeria, nes laiko tai barbarų bruožu, ir nuo besaikio gėrimo nemačiau nieko per puotas vemiant – kaip dažnai pasitaiko Egipte bei kitose šalyse. Tačiau jie užsidega geismu vienas kitam nepaisydami, kuris kurio vyras ar žmona, ir linksminasi vienas su kitu, kada tik ir kaip tik šauna į galvą. Priešais jaučius šokančius jaunikaičius myli moterys, todėl daugelis kilmingų, net neįšventintų vyrų lavinasi šokdami priešais jaučius, bet šitai jie daro savo smagumui ir kartais pasiekia tokį pat meistriškumą kaip ir dievui įšventintieji jaunuoliai, kurie negali paliesti moters – kaip įšventintos mergelės negali paliesti vyro. Bet kodėl taip yra – neįstengiu suprasti, nes pamačius jų papročius neatrodo, jog šitai jiems taip svarbu.

Visa tai kalbu norėdamas pasakyti, kad dažnai apstulbdavau, kol pripratau prie Kretos papročių, – jei apskritai spėjau prie jų priprasti, nes jie didžiuojasi nuolat sugalvoją ką nors nauja ir netikėta – taigi niekada iš anksto nežinai, kas nutiks kitą akimirką. Tačiau turiu papasakoti apie Minėją, nors mano širdis prisiminus ją apsunksta.

Atkeliavę į uostą apsistojome svetimšalių nakvynės namuose, kurie nebuvo labai dideli, bet teikiamais patogumais prabangiausi iš visų mano matytų nakvynės namų, – taigi dulkėse tviskanti Babilono „Ištarės pavėnė" su savo nenuovokiais vergais greta jų būtų atrodžiusi barbariškai. Ten nusiprausėme, persirengėme, o Minėja, kad galėtų pasirodyti draugams, paliepė susukti jai plaukus, nusipirko naujus drabužius, todėl ją pamatęs apstulbau: ant jos galvos buvo maža į lempą panaši skrybėlaitė, ji buvo apsiavusi aukštakulniais bateliais, su kuriais buvo sunku vaikščioti. Tačiau nenorėjau jos liūdinti ką nors tardamas apie drabužius ir padovanojau jai auskarus bei įvairiaspalvių akmenėlių vėrinį, nes pardavėjas sakė, jog tądien Kretoje tokiais puošiasi, tačiau apie rytojų jis negalėjo nieko pasakyti. Pritrenktas žiūrėjau ir į jos nuogas, raudonai nudažytais galais krūtis, išsprogusias viršum sidabru aptempto liemens, todėl vengdama mano žvilgsnio ji priešgy-

niai tarė, jog jai nesą ko gėdytis savo krūtų, jomis galinti rungtis su bet kuria Kretos moterimi. Atidžiau įsižiūrėjęs neprieštaravau, nes dėl šito ji išties galėjo būti teisi.

Paskui paliepėme nunešti mus iš uosto į kalnyną, į patį miestą, – jo lengvi statiniai bei sodai po uosto ankštybės, triukšmo, žuvies dvoko bei prekybininkų buvo lyg kitas pasaulis. Minėja nuvedė mane pas senyvą kilmingąjį – nepaprastąjį jos globėją bei draugą, kuris Jaučių lauke lažindavosi dėl jos meistriškumo, todėl Minėja gyveno pas jį, o jo namuose elgėsi kaip savo. Jis tyrinėjo jaučių sąrašą, popieriuje rašydamas pastabas apie rytdienos lažybas, tačiau išvydęs Minėją savo popierius užmiršo – labai apsidžiaugęs nesivaržydamas apkabino ją ir tarė:

– Kur slapsteisi – ilgai tavęs nematydamas maniau, jog atėjo tavo eilė keliauti į dievo namą. Vis dėlto dar nepasirinkau naujos globotinės, todėl tavo kambarys tebėra toks kaip anksčiau, jei tarnai neužmiršo jo sutvarkyti arba mano žmona nepaliepė jo išdraskyti ir jo vietoje įrengti baseiną, nes ji ėmėsi auginti visokiausias žuvis baseinuose ir dabar neįstengia apie nieką kita galvoti.

– Helėja baseinuose ėmė auginti žuvis? – apstulbusi paklausė Minėja.

– Tai jau nebe Helėja, – kiek sudirgęs atsakė senasis ponas. – Aš turiu naują žmoną – pas ją dabar žuvų pažiūrėti atėjo kažkoks neįšventintas jaučių jaunikaitis, todėl nemanau ją apsidžiaugsiant, jei jiems sutrukdysime. Bet supažindink mane su savo draugu, kad jis taptų ir mano draugu, o šie namai taptų jo namais.

– Tai mano draugas Sinuhė, egiptietis, Jis, Vienišasis, kuris verčiasi gydytojo amatu, – tarė Minėja.

– Abejoju, ar ilgai jis čia vienišas išbus, – juokomis tarė senukas. – Bet ar tik nesergi, Minėja, kad vaikštai su gydytoju – aš šito nenorėčiau, nes tikiuosi tave jau rytoj priešais jaučius šoksiant ir man laimę atnešiant. Mat mano ūkio prižiūrėtojas uoste dejuoja, jog mano pelno jau nebeužtenka išlaidoms ar išlaidų – pelnui, o gal priešingai, nes nesuprantu jo sudėtingų skaičiavimų, kuriuos jis man be perstojo rodo ir nervina mane.

– Nesergu, – atsakė Minėja. – Tačiau mano draugas išgelbėjo mane iš daugybės pavojų, o kad sugrįžčiau į savo motinos šalį, perėjome daugybę kraštų, nes keliaujant į Siriją šokti jaučiams sudužo mano laivas.

– Taip? Iš tiesų? – nerimastingai paklausė senasis ponas. – Tikiuosi, jog draugystė vis dėlto nesutrukdė išsaugoti nekaltybę, nes kitaip tau nebus leista dalyvauti rungtynėse ir, kaip gerai žinai, atsitiks kitų nemalonių dalykų. Man iš tiesų labai neramu, nes matau tavo krūtis įtartinai prisirpusias, padidėjusias, ir tavo akys drėgnai tviska. Minėja, Minėja, ar tik nesugadinai savęs?

– Ne, – piktai atkirto Minėja. – Ir kuomet sakau ne – gali mano žodžiu tikėti, ir nereikia manęs kaip Babilono vergų turguje tikrinti. Vargu ar suvoki, jog tik su šito draugo pagalba po visų pavojų pasiekiau savo motinos

šalį ir tariau savo draugus mano sugrįžimu apsidžiaugsiant, tačiau tu galvoji tik apie savo jaučius ir lažybas.

Iš pykčio ji apsiverkė, ir ašaros išterliojo dažais jos skruostus.

Senasis ponas neapsakomai sumišo ir susikrimtęs tarė:

– Neabejoju, jog kelionės tave sukrėtė, nes svetimose šalyse vargu ar galėjai kasdien vonioje išsimaudyti, ar ne? Ir netikiu, jog Babilono jaučiai prilygsta mūsų jaučiams. Tačiau prisiminiau, kad jau seniai turiu būti pas Miną – visai buvau užmiršęs, – taigi eisiu turbūt net nepersirengęs. Vargu ar kas pastebės mano apdarą, nes ten visada tokia galybė žmonių. Taigi, gerieji draugai, valgykite, gerkite ir pasistenk nurimti, Minėja, o jeigu ateis mano žmona, pasakyk, kad išėjau pas Miną, nepanorėjęs trikdyti jos džiaugsmo su jaučių jaunikaičiu. Galiu taip pat eiti miegoti, nes kažin ar pas Miną kas pastebės, ar aš esu, tačiau man šovė į galvą, jog eidamas galėsiu užsukti į Jaučių namus paklausti apie naująjį jautį su dėme ant šono – taigi turbūt geriausia bus, jei eisiu. Tai nepaprastai puikus jautis.

Jis abejingai su mumis atsisveikino, tačiau Minėja pasakė:

– Eisime drauge su tavim pas Miną – galėsiu pamatyti visus savo draugus ir supažindinti juos su Sinuhe.

Taigi išsiruošėme į Mino rūmus ir ėjome pėsti, nes senasis ponas negalėjo nuspręsti, ar verta dėl tokio trumpo kelio imti dengtus neštuvus. Tik pasiekus rūmus supratau, jog Minas yra jų karalius, ir sužinojau, jog jų karaliaus vardas visuomet yra Minas, idant būtų galima jį nuo kitų atskirti. Tačiau kelintas tai buvo Minas – niekas nežinojo, nes niekam neužtekdavo kantrybės juos suskaičiuoti ir įsiminti, mat vieną dieną Minas dingsta ir į jo vietą ateina kitas Minas – visiškai toks pat kaip buvusysis, todėl Kretoje niekas nesikeičia.

Rūmuose buvo galybė kambarių, o ant priėmimų salės sienų lingavo jūros dumbliai, skaidriam vandeny plaukiojo moliuskai bei medūzos. Didžiulė salė buvo pilna vienas už kitą keisčiau ir prabangiau apsirengusių žmonių: jie vaikščiojo, bendravo tarpusavyje, gyvai kalbėjosi, garsiai kvatojo, iš mažų taurelių gėrė atšaldytus gėrimus – vyną bei vaisių sultis, o moterys apžiūrinėjo viena kitos drabužius. Minėja supažindino mane su daugeliu savo draugų – visi buvo vienodai mandagūs ir išsiblaškę, o karalius Minas pasakė man mano kalba kelis draugiškus žodžius bei padėkojo, kad jų dievui išgelbėjau Minėją ir ją pargabenau, todėl ji pasitaikius pirmai galimybei įžengsianti į dievo namą, nors pagal ištrauktą burtą jos eilė jau seniai praėjusi.

Paskui pasitraukiau į šalį ir ėmiau žvalgytis aplink – keistai jaučiausi draugijoje, kurios kalbos bei linksmybių priežasčių nesuvokiau, kol prie manęs priėjo senyva moteris, gyvomis gėlėmis papuošta jos šukuosena buvo aukšta lyg bokštas ir, mano galva, krūtų apnuoginti jai nederėjo.

Darkia Egipto kalba ji man tarė:

– Tikriausiai esame anksčiau susitikę, nors tavo vardo neatsimenu, bet turbūt esi tas egiptiečių šventikas, kuris buvo atvykęs slaptomis apeigomis mūsų, Izidės mylėtojų, sutuokti.

Atsakiau, jog neprisimenu ją anksčiau matęs, ir patikinau, jog tikrai, kartą pamatęs, ją atsiminčiau, ir tai buvo tiesa, nes kalbėdama ji nepaprastai priminė šieno kuokštą žiaumojančią ožką. Taip pat pasakiau, jog esu ne šventikas, o gydytojas, ir ji paklausė:

– Ar jaučius taip pat gydai?

Įsižeidžiau, nors nebuvo ko, nes jaučiai Kretoje vertinami labiau už kilmingiausius žmones, o jų gydymas ir erzinimas taip pat laikomas menu. Tačiau šito nežinojau, todėl atsakiau:

– Iš tiesų esu išgydęs kelias ožkas ir pavianų pateles, tačiau prie jaučių dar nesu kišęs nagų.

Tada ji juokais pliaukštelėjo man vėduokle tardama, jog esu bjaurus. Turbūt nebūčiau jos atsikratęs, jeigu Minėja nebūtų manęs išgelbėjusi nusivesdama šalin.

Minėja vaikštinėjo po rūmus tarsi po savo namus, vedžiojo mane iš kambario į kambarį, džiugiai šūkčiojo pamačiusi pažįstamus daiktus bei atsakinėdama tarnams, kurie ją sveikino taip, tarsi ji niekur nebuvo dingusi. Minėja pasakojo, jog bet kuris Kretos kilmingasis galįs išvykti į savo leną ar į kelionę kai tik šauna į galvą, pamiršęs užsiminti apie tai draugams, niekas nesistebįs ir dėl dingimo neapstulbstąs, o sugrįžęs jis prisijungiąs prie kitų kaip niekur nieko. Šitaip jie tikriausiai lengviau pergalėdavo mirtį, nes kam nors pradingus, niekas neklausinėdavo, kol užmiršdavo, o jei kas nors jo pasigesdavo susitikime, pasitarime ar puotoje, kur šis buvo sutikęs ateiti, tai vis tiek niekas nesistebėdavo, – o gal jam į galvą šovė kas kita.

Galiausiai Minėja nuvedė mane į gražų aukščiausią pastato kambarį kalno atšlaitėje – pro didžiulį langą atsivėrė užmiesčio reginys į nepaprasto grožio aikštes, laukus, alyvmedžių giraites ir miškelius. Ji pasakė, jog tai jos buvęs kambarys, ir visa jame yra savo vietose lyg ji tik vakar būtų išėjusi, nors apdarai drabužių skrynioje ir papuošalai dėželėse jau pasenę, todėl ji nebegalinti jų nešioti. Tik tada suvokiau, jog ji kilusi iš Kretos Minų, nors turėjau tai vien iš jos vardo numanyti. Auksas, sidabras bei brangios dovanos jai nieko nereiškė – juk ji nuo vaikystės buvo įpratusi gauti ko panorėjusi. Tačiau vaikystėje ją įšventino dievui, todėl ji buvo išauklėta Jaučių namuose ir gyvendavo juose, palikusi rūmus, senojo globėjo ar kurios nors draugės namus, nes kretiečiai būstus keisdavo taip pat įnoringai kaip ir gyvenimą.

Man magėjo pamatyti Jaučių namus, todėl sugrįžome į priėmimo salę atsisveikinti su Minėjos globėju, kuris mane pamatęs apstulbo ir mandagiai paklausė, ar nebuvome susitikę anksčiau, nes, jo galva, aš labai matytas. Paskui Minėja nusivedė mane į Jaučių namus – tai buvo ištisas miestas su

tvartais, aikštėmis, žiūrovų tribūnomis, bėgimo aptvarais, mokyklomis ir šventikų būstais. Ėjome iš vieno tvarto į kitą, bjauraus jaučių dvoko smelkiami, o Minėja vis meiliai kalbino jaučius, šaukė juos, o tie krauju pasruvusiomis akimis, kimiai maurodami ir aštriomis kanopomis kapstydami smėlį, mėgino per aptvarus ją ragais persmeigti.

Ji taip pat sutiko pažįstamų jaunikaičių ir merginų, nors jaučių šokėjai paprastai nedraugauja, nes pavydi vienas kitam meistriškumo ir nenori kits kitam išduoti savo gudrybių. O jaučius ruošią bei šokėjus auklėją šventikai mus priėmė maloniai ir išgirdę, jog esu gydytojas, klausinėjo manęs daugybės dalykų apie jaučių virškinimą, ėdalo mišinius ir kailio žvilgesį, nors atrodė, kad apie tai jie išmano daugiau už mane. Minėja jiems patiko, nes kitos dienos varžyboms ji greitai gavo jautį ir numerį. Mat ji degė noru parodyti man savo gebėjimus priešais geriausius jaučius.

Pagaliau Minėja nuvedė mane į nedidelį namelį, kuriame atsiskyręs gyveno vyriausiasis Kretos dievo bei jaučių šventikas – nors Minas taip pat buvo vadinamas vyriausiuoju šventiku, bet dėl prekybos ir valdymo pareigų jis nespėjo tvarkyti jaučių reikalų – suspėdavo tik, kaip kiti kretiečiai, dėl jų lažintis. Minas visada būdavo vardu Minas, o vyresnysis šventikas visada būdavo vardu Minotauras ir kažin kodėl tai buvo baugiausias ir labiausiai gerbiamas Kretos vyras, todėl balsu jo vardą tardavo nenoriai, vadindami tik „žmogumi iš mažojo Jaučių namelio". Ir Minėja bijojo, nors man neprisipažino, pas jį apsilankyti, bet mačiau tai iš jos akių – jau įspėdavau kiekvieną jų išraišką.

Jis priėmė mus tamsiame kambaryje, vos tik apie mus buvo pranešta – jį išvydęs, valandėlę tariausi regįs dievą ir patikėjau visomis Kretoje sekamomis pasakomis, nes pamačiau į žmogų panašų vyrą, tačiau su auksine jaučio galva. Mums nusilenkus, jis vis dėlto nusiėmė auksinę Jaučio galvą, parodydamas savo veidą. Nors mandagiai nusišypsojo, man jis nepatiko – kažkas žvėriško ir nuožmaus buvo jo akmeniniame veide, nors negaliu paaiškinti, kodėl man taip atrodė, nes tai buvo gražus vyras – labai tamsaus veido, gimęs valdyti. Minėjai nereikėjo nieko aiškinti, nes jis jau žinojo viską apie laivo sudužimą, jos keliones ir nieko neklausinėjo, tik padėkojo man už Minėjai bei jos dievui parodytą gerumą, – taigi ir Kretai, ir pasakė, kad manęs laukia nakvynės namuose apstas dovanų, kuriomis, jo supratimu, liksiu patenkintas.

– Man nereikia dovanų, – pasakiau, – nes žinios man svarbesnės už auksą, todėl keliavau po daugybę šalių, jas kaupdamas – dabar pažįstu Babilono bei hetitų dievus. Todėl tikiuosi gausiąs pažinti ir Kretos dievą, apie kurį tiek daug nepaprasta girdėjau, kuris myli nekaltas mergeles bei skaisčius jaunikaičius – skirtingai nei Sirijos dievai, kurių šventyklos – linksmybių vietos ir kuriems tarnauja apipjaustyti šventikai.

– Čia ne vienam dievui tarnauja žmonės, – tarė jis. – Uoste yra visokių

šalių dievų šventyklų, todėl čia gali aukoti Amonui arba, jei nori, uosto Baaliui. Bet nenoriu tau nurodinėti. Sutinku, jog Kretos valstybė priklausoma nuo jos dievo, kurį slapta garbiname taip seniai, kiek atsimename. Jį tik įšventintieji pažįsta, tačiau susipažįsta tik jį aplankę ir dar nė vienas nesugrįžo papasakoti, kaip jis atrodo.

– Hetitų dievai – dangus, motina žemė ir lietus, kuris pasipylęs iš dangaus apvaisina žemę, – pasakiau. – Suprantu, kad Kretos dievas – jūra, nes Kretos galybė ir turtai ateina iš jūros.

– Turbūt tu teisus, Sinuhe, – atsakė jis ir keistai nusišypsojo. – Tačiau žinok, jog mes, kretiečiai, tarnaujame gyvam dievui, skirtingai nei žemyno tautos, tarnaujančios mirusiems dievams bei medinėms statuloms. Mūsų dievas – ne kokia nors statula, nors jo įvaizdis – jautis, tačiau kol gyvuos mūsų dievas, tol gyvuos Kretos valstybė jūroje. Šitaip išpranašauta ir tuo tikime, nors taip pat pasitikime savais karo laivais – dėl jų jokia kita jūros tauta su mumis negali varžytis.

– Girdėjau, kad jūsų dievas gyvena tamsaus namo labirinte, – pasakiau atšakiai. – Labai norėčiau pamatyti tą labirinto namą, apie kurį daug girdėjau, tačiau nesuprantu, kodėl įšventintieji niekada iš ten nesugrįžta, nors jiems leista po mėnulio mėnesio sugrįžti.

– Didžiausia garbė ir nuostabiausia laimė, galinti nutikti Kretos jaunikaičiui arba mergelei, – įžengti į dievo namą, – tarė Minotauras pakartodamas begalę kartų pasakytus žodžius. – Todėl jūros salos rungiasi siųsdamos dailiausias mergeles ir šauniausius jaunikaičius šokti priešais jaučius, kad šie paskui galėtų traukti burtus. Nežinau, ar girdėjai legendų apie jūros dievo sales, kur gyvenimas taip nepaprastai skiriasi nuo žemiškojo, kad nė vienas, ten koją įkėlęs, jau nebenori sugrįžti į žemiškąsias kančias ir sielvartą. O gal bijai, Minėja, į dievo namą įžengti?

Tačiau Minėja nieko neatsakė, o aš tariau:

– Semiros pakrantėje mačiau paskendusių jūrininkų kūnus: jų galvos buvo išpurtusios, pilvai išsipūtę, o jų veidų išraiška nebuvo džiaugsminga. Tik tiek težinau apie jūros dievo sales, tačiau tavo žodžiais visai neabejoju ir linkiu Minėjai viso, kas geriausia.

Minotauras šaltai atsakė:

– Galėsi pamatyti labirinto namą, nes nedaug beliko dienų iki pilnaties – tąnakt Minėja žengs pas dievą.

– O jei Minėja atsisakys į dievo namą žengti? – paklausiau karštai, nes jo žodžiai mane pribloškė, neviltimi sustingdydami širdį.

– Šitaip dar niekada nenutiko, – atsakė Minotauras. – Gali būti ramus, egiptieti Sinuhe. Pašokusi priešais jaučius Minėja savo valia įžengs į dievo namą.

Jis vėl užsidėjo auksinę jaučio galvą – tai buvo lyg ženklas, jog privalome išeiti, ir jo veido daugiau nebematėme. Minėja sugriebė mane už rankos ir išsivedė, bet jau nebesidžiaugė.

3

Sugrįžęs radau Kaptahą nakvynės namuose – uosto vyninėje jis buvo išgėręs nemaža vyno, todėl man pasakė:

– Mano pone, ši šalis tarnams – Vakarų šalis, nes niekas jų nemuša lazdomis ir niekas neprisimena, kiek kapšelyje turi aukso arba kokiais papuošalais gražinasi. Iš tiesų, mano pone, tarnams tai Vakarų šalis žemėje, nes čia šeimininkas, užpykęs ant savo tarno, išveja jį iš namų, – o tai baisiausia bausmė, bet tarnui tereikia tik pasislėpti ir kitądien sugrįžti, o šeimininkas jau bus viską užmiršęs. Tačiau uosto jūrininkams ir vergams tai nepalanki šalis, nes šykštūs ūkių prižiūrėtojai naudoja smailias lazdas, o prekijai semirietį apgauna taip pat lengvai kaip semirietis egiptietį. Vis dėlto jie čia turi mažų žuvelių, kurias laiko molio puoduose užpylę aliejumi ir kurias gardu vynu užgerti. Už šių žuvelių skanumą jiems daug ką atleidžiu.

Visa tai jis kalbėjo savu papratimu – tarsi apgirtęs, bet paskui uždarė duris ir įsitikinęs, jog niekas mūsų nesiklauso, tarė:

– Mano pone, šioje šalyje dedasi keisti dalykai: vyninėse jūrininkai šneka Kretos dievą mirus ir pasimetusius šventikus ieškant naujo dievo. Tačiau tai grėslūs žodžiai – už juos nuo uolų sušėrė jūrų moliuskams keletą jūrininkų. Mat išpranašauta, jog mirus jų dievui žlugs ir Kretos valstybė.

Tuomet mano širdyje įsiplieskė kvaila viltis ir pasakiau Kaptahui:

– Pilnaties naktį Minėja turės įžengti į dievo namą, bet jei jų dievas išties mirė, – o taip gali būti, nes žmonės visada viską sužino, net jei niekas jiems nieko nepasakoja, – tuomet gal Minėja sugrįš iš dievo namo, iš kurio niekas lig šiol nesugrįžo.

Kaptahas atsakė:

– Ar ta prakeiktoji dar nepridarė mums ganėtinai žalos ir keblumų – mano garbė tikrai sumenksta, moteriai šlepete paleidus man kraują iš nosies. Tačiau tiesą sakai – žmonės viską sužino, net jei niekas nieko jiems nepasakoja: iš pradžių miglotai, lyg sapne, tačiau sykį viską it ugnis nušviečia – tuomet gatvių kampuos kyla muštynės, suliepsnoja namai ir pasikeičia daugybė dalykų. Ir aš visai nepavydžiu Kretos kilmingiesiems – jei jų dievas iš tiesų mirė, uostas, tai sužinojęs, plūstelės į miestą: kalviai su kūjais, žvejai su žeberklais, o nešėjai išsilauš medinius vėzdus – taip manau, nors visaip gali nutikti.

Jam kalbant prisiminiau, ką sakė Babilono žvaigždžių aiškintojai, ir tariau:

– Babilono šventikai žvaigždėse įžiūrėjo, jog šitie pasaulio metai baigiasi ir tautos pereina į naujuosius pasaulio metus – kai dievams išmirus visa pasikeis. Bet gal šitaip pranašaujama apie Kretą, juk Sirijos bei Egipto dievai nemirs ir gyvens amžinai.

– Tu labai išmintingas, mano pone, – pasakė Kaptahas, – gerai prisigėręs turbūt labai aiškiai suprasčiau, ką sakai, tačiau dabar tekančios žvaigždės,

šventikai, dievai ir pasaulio metai mano galvoje susimaišė ir suprantu tik tai, ką sakei apie Minėją. Tai lyg visų tavo kalbų pradžia, pabaiga ir rato vidurys, man labai gaila tavęs, nes daugybę kartų sakiau, jog iš vergės arba viešųjų namų gautum tą patį mažiau vargęs. Kiek vyninėje girdėjau, šitos Kretos nuogakrūtės, atrodo, kojų labai nesuglaudžia. Bet jei nori merginos – reikalas paprastas: trenkę medine kuoka per galvą, įkišame ją į maišą, nugabename į laivą ir skarabėjo padedami plaukiame į Egiptą. Geriau nesugalvosi, nors tvirtai tikiu tave šitaip į namus parsigabensiant visą maišą laukinių kačių. Tačiau dėl tavęs aš pasirengęs vykdyti šį pavojingą sumanymą, nes negaliu pakęsti, kai kalbėdamas mekeni lyg nusiminęs ožys, nyksti akyse, o tavo plaukai susivėlę kaip katino kailis per draiką.

Nepykau ant Kaptaho už jo įžūlumą, tačiau ilgai svarsčiau jo žodžius – tas sumanymas mane gundė. Bet taip nepaprastai gerbiau Minėją ir jos valią, kad per savo kvailumą nesutikau su Kaptaho siūlymu. Mat pagalvojau, jog Minėja man niekada neatleis, jei ją pagrobčiau it katę maiše.

Kitądien su Minėjos numeriu gavau gerą vietą didžiojo Jaučių lauko žiūrovų tribūnoje su tolygiai į viršų kylančiais suoleliais – vienas akmeninis suolelis buvo aukščiau už kitą ir visi netrukdomi matė jaučius. Labai stebėjausi ir žavėjausi šita išmintinga, niekur kitur nematyta tvarka, nes Egipte per šventines dievų eitynes ir vaidinimus pastatydavo pakylą, idant visi matytų ir Dievą, ir šventikus, ir šokėjas. Jaučius vieną po kito leido į lauką ir kiekvienas šokėjas iš eilės turėjo pašokti savo šokį – vinklų ir labai sunkų, nes reikėjo atlikti daugybę visokiausių judesių – be klaidų ir tam tikra tvarka, o sunkiausi buvo šuoliai į jaučio tarpuragį, šoksnis nuo jo į orą, sukinys ore ir vėl šuolis atsistojant ant lekiančio jaučio nugaros. Čia net mikliausias galėjo suklysti, nes daug kas priklausė ir nuo jaučio – kaip jis sustodavo, bėgdavo ar atitiesdavo sprandą. Kretos kilmingieji bei turtingieji lažinosi tarpusavyje dėl skirtingų numerių ir savo numylėtinių, tačiau aš, pamatęs galybę numerių, jų beprotiško įkarščio niekaip nesupratau, nes jaučiai man greitai nusibodo ir nebeįstengiau atskirti vieno pasirodymo nuo kito, visi man rodės vienodi.

Minėja taip pat šoko priešais jaučius, o aš baiminausi, kol jos nepaprasti sugebėjimai bei kūno lankstumas mane užbūrė ir užmiršęs pavojų, į kurį ji pakliuvo, džiūgaudamas ėmiau šlovinti ją drauge su kitais. Čia merginos, kaip ir jaunikaičiai, priešais jaučius šoko nuogos, mat jų žaidimas buvo toks apgaulingas, jog net menkiausia drabužio skiautė galėjo supainioti ir sukelti pavojų gyvybei. Tačiau aliejumi žvilganti Minėja, mano galva, šoko gražiausiai, nors turiu pripažinti, kad tarp jų buvo ir kitų labai dailių, didelį palankumą pelniusių merginų. Tačiau aš žiūrėjau tik į Minėją. Palyginti su kitomis, jai trūko įgūdžių po ilgo nebuvimo ir ji nelaimėjo nė vieno vainiko. Dėl jos lažinęsis senasis globėjas labai krimtosi ir pyko, o paskui, užmiršęs prarastą sidabrą, patraukė į Jaučių namus išsirinkti naujų jaučių ir numerių – būdamas Minėjos globėjas, jis turėjo tokią teisę.

Kai po pasirodymų Jaučių namuose susitikau Minėją, ši apsižvalgiusi šaltai tarė:

– Sinuhe, daugiau su tavimi nebegaliu susitikti, nes mano draugai pakvietė mane į puotą ir privalau ruoštis susitikimui su dievu, nes jau poryt pilnatis. Turbūt nebesusitiksime, kol iškeliausiu į Dievo namą – jeigu tu nori mane ten kartu su mano draugais lydėti.

– Tebūnie kaip sakai, – sutikau. – Be abejonės, turiu Kretoje daug ką apžiūrėti, o šios šalies papročiai ir moterų apdarai mane labai smagina. Man sėdint tribūnoje, tavo numeriu pažymėtoje vietoje, ne viena tavo draugė jau kvietėsi mane į namus – į jų veidus ir krūtis bus malonu pažvelgti, nors jos šiek tiek tuklesnės ir nėra tokios rimtos kaip tu.

Jos akys blykstelėjo, ūmai ji sugriebė mano ranką ir karštai alsuodama tarė:

– Neleisiu tavęs pas savo drauges smagintis, jei aš drauge neisiu. O dėl manęs gali palaukti nors kol išeisiu, Sinuhe. Net jei tau esu per liesa, – bet iki šiol tai man net nešovė į galvą, – galėsi tai padaryti tik vardan mūsų draugystės, kai paprašysiu.

– Tik pajuokavau, – atsakiau, – visai nenoriu trikdyti tavo ramybės, nes suprantu, jog turi daug ką nuveikti, kol į Dievo namą įžengsi. Taigi eisiu į savo nakvynės namus ir ten gydysiu ligonius, nes uoste daugybė ligonių, kuriems mano išmanumo reikia.

Palikau ją, bet vis tiek dar ilgai uodžiau jaučių dvoką ir niekada neužmiršiu Kretos Jaučių namų smarvės – pamatęs jaučių bandą ir pajutęs jų kvapą, lyg susergu: kąsnis nelenda į burną, širdį krūtinėj suspaudžia. Bet tuomet palikau ją ir parėjęs į nakvynės namus pradėjau priiminėti ligonius – gydžiau juos ir lengvinau jų skausmus, kol užslinko vakaras, tamsa ir uosto pramogų namuose įsižiebė šviesos. Per sienas ir mūrus girdėjau muziką, juoką, visokiausius nerūpestingus žmonių balsus – net Kretos vergai bei tarnai buvo išmokę savo ponų nerūpestingumo ir visi gyveno taip, tarsi jiems niekada nereikėtų mirti, pasaulyje nebūtų skausmo, sielvarto ir liūdesio.

Užslinko tamsa ir Kaptahas jau buvo paklojęs man kilimus, bet nenorėdamas degti lempos sėdėjau tamsoje. Didelis ir švytintis, tik dar nepilnas, pakilo mėnulis – neapkenčiau jo, nes mėnulis turėjo atimti iš manęs vienintelę, gyvenime seserimi vadintą, neapkenčiau ir savęs, nes buvau bailys, silpnas ir nesižinąs, ko noriu. Tačiau atsidarė durys ir į vidų atsargiai žvalgydamasi įžengė Minėja – jau ne su kretietišku apdaru, o su tuo pačiu paprastu drabužiu, kurį dėvėdama šoko daugybės šalių kilmingiesiems ir prastakilmiams, plaukus aukso juostele susirišusi.

– Minėja, – pratariau apstulbęs. – Kaip atėjai pas mane, juk tariau tave ruošiantis susitikimui su Dievu?

Ji atsakė:

– Kalbėk tyliau – nenoriu, kad kas nors mus išgirstų.

Atsisėdusi šalia manęs ji pažvelgė į mėnulį ir aikštingai tarė:

– Man jau nebepatinka mano lova Jaučių namuose ir su draugais man jau nėra taip gera. Tačiau kodėl atėjau pas tave, į uosto nakvynės namus, – nors nedera taip elgtis, – tikrai negaliu pasakyti. Jei tu nori miego, netrukdysiu ir išeisiu, tačiau negalėdama užmigti užsimaniau dar kartą pajusti apie tave tvyrantį vaistų bei vaistingųjų žolių kvapą, žnybtelėti į ausį Kaptahui, už kvailas kalbas patampyti jį už plaukų. Kelionės ir svetimos tautos tikriausiai man sumaišė protą, nes Jaučių namai man jau nebėra kaip savi, manęs nedžiugina palankumas Jaučių lauke ir net nebetraukia į Viešpaties namą, o žmonių kalbos man – tarsi nenuovokių vaikų vapalionės, jų džiaugsmas – lyg pakrantės puta, ir jų pramogos manęs nebesmagina. Širdies vietoje man tarsi tuščia ertmė, mano galva taip pat visai tuščia – joje nė vienos minties, kurią sava pavadinčiau, visa mane skaudina, o sieloje niekada nebuvo taip slogu. Todėl prašau – palaikyk valandėlę mano ranką, nes kai laikai mano ranką, nieko pikta nebijau, net mirties nebijau, Sinuhe, nors gerai žinau, jog mieliau žvelgtum į tuklesnes ir dailesnes už mane moteris, jas mieliau už rankų imtum.

Pasakiau jai:

– Minėja, seserie mano, vaikystė ir mano jaunystė buvo lyg skaidrus, gilus upelis, tačiau mano branda buvo lyg upė, kuri plačiai ištvindama toli žemes užlieja, tačiau jos vanduo, tekėjęs pažeme, sustoja ir pašvinksta. Tačiau atėjusi pas mane surinkai visus vandenis, ir jie, džiaugsmingai paplūdę gilia vaga, viską manyje nuskaidrino, pasaulis man ėmė šypsotis, o visas blogis pavirto nesunkiai nudreskiamais voratinkliais. Dėl tavęs troškau būti geras, gydyti žmones, nepaisydamas jų nešamų dovanų, ir tamsūs dievai jau neturėjo man galios. Šitaip buvo, kai atėjai pas mane, tačiau tau mane paliekant visa aplink ima temti, mano širdis virsta vienišu dykumos varnu, ir jau nebelinkiu gero žmonėms – neapkenčiu žmonių, neapkenčiu dievų ir nebenoriu nieko apie juos girdėti. Štai kaip, Minėja, todėl sakau tau: pasaulyje daugybė šalių, tačiau upė – tik viena vienintelė. Leisk man pasiimti tave į Juodąją žemę ant upės kranto, kur antys krykia meldyne, saulė kasdien auksiniu luotu per dangų iriasi. Eikš, Minėja, sukulsime ąsotį, tapsime vyru ir žmona ir jau niekada nesiskirsime – gyvenimas mums bus lengvas, o po mirties mūsų kūnai bus išsaugoti, idant susitikę Vakarų šalyje drauge amžinai gyventume.

Tačiau ji suėmė mano rankas ir pirštų galiukais palietusi mano akis, lūpas ir kaklą pasakė:

– Sinuhe, norėčiau, bet negaliu su tavimi keliauti – nebėra nė vieno laivo, kuris išgabentų mus iš Kretos, ir nė vieno laivo vado, kuris išdrįstų mus savo laive paslėpti. Mat mane jau saugo Dievui, ir tikrai neleisiu, kad tave dėl manęs nužudytų. Norėčiau, bet negaliu su tavimi iškeliauti, nes nuo tol, kai ėmiau priešais jaučius šokti, jaučių valia tapo už mano valią stipresnė – neįstengiu tau paaiškinti, nes pats nesi šito patyręs. Todėl pilnaties naktį privalau žengti į Dievo namą, ir nei aš, nei tu, nei jokia pasaulio galia

nesutrukdys. Bet kodėl taip yra – aš nemoku paaiškinti, šitai turbūt žino tik Minotauras. Nuo vaikystės augau Dievo šešėlyje, o šiandien mane šokančią jaučiai pavergė. Vis dėlto ėmiau karčia neapykanta jų nekęsti, nes jaučiai išskiria mudu, savo tautos žmonių taip pat ėmiau nekęsti, nes jų džiaugsmas tėra tarsi šešėlis, o jų gyvenimas – vaikų žaidimas, bet, būdami žiaurūs kaip vaikai, jie trokšta regėti priešais jaučius srūvantį kraują. Šiandien jie taip pat buvo labai nepatenkinti ir apgailestavo, kad jaučiai nieko ragais nepersmeigė, nė vienas nepaslydo, ir jaučiai nieko nesutrypė, niekieno žarnom ragų neapsivyniojo. Tokia tiesa apie jų lažybas ir didelę meilę jaučiams, nors šito, tardami, jog žavisi nepaprastu menu, jie turbūt nei kitiems, nei sau neprisipažintų.

Savo lūpomis ji palytėjo manąsias lūpas, kaklą, apsikabino mane ir stipriai prisiglaudusi ištarė:

– Todėl, Sinuhe, ketinu pas tave iš Dievo namo sugrįžti – pagal Jaučių įstatymą tai man leista, nors dar niekas iš ten nesugrįžo. Tačiau aš ketinu tapti pirmąja ir grįšiu. Paskui, Sinuhe, galėsi daryti man tai, ko geidi, ir tavo gyvenimas taps mano gyvenimu, tavo tauta – mano tauta, o tavo dievas taps mano dievu.

Tačiau širdis mano krūtinėje buvo tuščia kaip kapas ir pasakiau:

– Apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino, ir negaliu patikėti, kad sugrįši iš ten, iš kur niekas lig šiol nesugrįžo. Gal auksinėse jūros dievo salėse gerdama iš dieviškojo šaltinio amžinąjį gyvenimą užmirši visa, kas žemiška, ir mane, nors tuo netikiu, nes visa tėra tik pasaka ir niekas, ką svečiose šalyse sužinojau apie dievus, nesustiprino mano tikėjimo pasakom. Todėl žinok, jei po tam tikro laiko nesugrįši, atėjęs paskui į Dievo namą tave iš ten parsivesiu. Parsivesiu, net jei pati nebenorėsi sugrįžti. Ketinu tai padaryti, Minėja, net jei tai bus paskiausias mano žemiškasis darbas.

Tačiau ji užspaudė delnu man lūpas ir apsižvalgiusi tarė:

– Tylėk! Apie tai negalima ne tik garsiai kalbėti, bet net pagalvoti – Dievo namas tamsus, ir joks svetimšalis jame kelio neranda, o koją ten įkėlęs neįšventintasis miršta šiurpia mirtimi. Tu jo net nepasieksi, nes kelią į Dievo namą užtveria variniai vartai, ir džiaugiuos tuo, nes žinau, kad per savo pamišimą išties gali padaryti tai, ką žadi, ir pražūti. Tačiau patikėk manimi – savo valia pas tave sugrįšiu, nes mano dievas nėra toks žiaurus, kad pačiai panorėjus neleistų pas tave grįžti. Tai nepaprastas, gražus dievas, saugąs Kretos valstybę ir linkįs visiems gero, todėl alyvmedžiai žydi, laukuose grūdai bręsta, laivai plaukia iš uosto į uostą. Jis atsuka palankius vėjus, plukdo per rūką laivus, todėl tiems, kuriuos jis globoja, nieko bloga nenutinka. Taigi kodėl man bloga linkėtų?

Nuo pat vaikystės ji augo savo dievo šešėlyje, jos akys buvo aptemdytos, ir aš jų neįstengiau atverti, nors adata buvau išgydęs aklųjų ir sugrąžinęs jiems šviesą. Todėl bejėgiškai suspaudžiau ją glėbyje, bučiavau ir glamonėjau jos kūną – jis buvo glotnus kaip stiklas, o ji mano glėbiui – lyg

šaltinis dykumos klajūnui. Ir ji man nesipriešino, tik virpėjo priglaudusi veidą prie mano kaklo ir karštas ašaras liedama pratarė:

– Mano drauge Sinuhe, jei abejoji, ar grįšiu, nieko tau nebedrausiu, – daryk man ką nori, jei tave tai pradžiugins, netgi jei privalėsiu mirti, nes tavo glėbyje mirties nebijau, visa menka prieš tai, kad mano dievas mus išskirs.

Paklausiau jos:

– Ar šitai tave pradžiugintų?

Pasvarsčiusi ji atsakė:

– Nežinau. Žinau, jog šalia tavęs mano kūnas neramus ir nenuramdomas. Tik žinau, kad tau mane palietus man akis aptraukia migla ir keliai ima linkti. Anksčiau neapkenčiau savęs už tai, tavo prisilietimo bijojau, nes anksčiau visa manyje buvo skaidru ir niekas nedrumstė mano džiaugsmo – didžiavausi tik savo gebėjimu, kūno lankstumu ir skaistybe. Dabar žinau, jog net skausmo teikiąs tavo prisilietimas saldus, tačiau vis tiek nežinau, ar pradžiugintum mane tai padaręs, ko geidi, ar nuliūdintum. Bet jei tave tai pradžiugins – nedvejok, nes tavo džiaugsmas – tai mano džiaugsmas ir nieko kita netrokštu, tik suteikti tau džiaugsmo.

Tada paleidau ją iš glėbio ir palytėjęs jos plaukus, akis, kaklą tariau:

– Man pakaks, kad atėjai pas mane tokia, kokia buvai klajojant Babilono keliais. Padovanok man auksinę savo plaukų juostelę – ir pakaks, nieko daugiau iš tavęs nenoriu.

Tačiau ji suabejojusi pažvelgė į mane, pasičiupinėjo krūtis ir tarė:

– Tikriausiai tau esu per liesa ir tari, jog mano kūnas tavęs nepradžiugins, turbūt tau labiau patiktų meilingesnė moteris. Bet jei nori – pamėginsiu kaip moku pasimeilinti ir, kad nenusiviltum, atlikti viską kaip nori, nes trokštu kaip įmanydama labiau tave pradžiuginti.

Nusišypsojau glostydamas jos glotnius pečius ir pasakiau:

– Minėja, nėra mano akims gražesnės už tave moters ir niekas negali manęs labiau už tave pradžiuginti, bet nenoriu tavęs liesti vien dėl savo paties džiaugsmo, nes tavęs, nerimaujančios dėl savo dievo, tai nepradžiugins. Tačiau žinau, ką galime padaryti ir kas mums abiems suteiks džiaugsmo. Taigi paimkime ąsotį ir, tavo šalies papročiu, abu jį sudaužykime. Šitai padarę tapsime vyru ir žmona, nors tavęs nepaliesiu ir čia nėra šventikų, kurie šitai atlikus įrašytų mūsų vardus į šventyklos knygą. Taigi tegul Kaptahas parneša ąsotį, idant galėtume tai atlikti.

Jos akys išsiplėtė, suspindo mėnulio šviesoje ir suplojusi delnais ji džiugiai nusišypsojo. Išėjau ieškoti Kaptaho, tačiau Kaptahas sėdėjo ant grindų už mano kambario durų ir graudžiai verkdamas atgalia ranka šluostėsi šlapią veidą, o pamatęs mane pratrūko bliauti garsiai.

– Kas atsitiko, Kaptahai, – paklausiau. – Ko verki?

Nesigėdydamas Kaptahas atsakė:

– Mano pone, aš esu jautrios širdies ir nesusitvardžiau neapsiverkęs, kai

išgirdau viską, ką tu su ta siauraklube mergina kambaryje kalbėjai, nes dar niekada nieko graudesnio nesu girdėjęs.

Apimtas siuto spyriau jam ir paklausiau:

– Drįsti pasakyti, jog klauseisi mūsų čia prie durų ir girdėjai viską, ką kalbėjome?

Tačiau Kaptahas naiviai atsakė:

– Kaip tik tai drįstu pasakyti, nes prie durų prasibrovė daugiau klausytojų, į tave neturėjusių jokio reikalo, – jie atsekė merginą. Todėl išvijau juos pagrasęs lazda ir atsisėdau prie durų sergėti tavo ramybės, nes pamaniau, jog tikrai neapsidžiaugsi sutrukdytas vidur šio svarbaus pokalbio. Bet čia sėdėdamas negalėjau susiturėti nepasiklausęs, ką kalbate, ir visa buvo taip gražu, nors ir vaikiška, jog nesusilaikiau nepravirkęs.

Jam šitai papasakojus, nebeįstengiau daugiau tulžti už jo atviraširdiškumą, tik pasakiau:

– Jeigu klauseisi, tai žinai, ko noriu. Taigi greit parnešk ąsotį.

Tačiau išsisukinėdamas jis tarė:

– Kokio ąsočio norėtum, mano pone? Molinio ar akmeninio, dažyto, išmarginto ar nedažyto, aukšto ar žemo, plataus ar siauro?

Sudaviau jam lazda, bet stipriai nemušiau, nes mano širdis plūdo gerumu visiems, ir pasakiau:

– Žinai, ko noriu, žinai, kad tam tinka bet koks ąsotis. Taigi daugiau nebeišsisukinėk ir nešk greitai pirmą po ranka pasitaikiusį ąsotį.

Jis pasakė:

– Jau einu, skubu, bėgu, o tai, ką pasakiau – pasakiau norėdamas tau duoti daugiau laiko apsvarstyti ketinimus, nes ąsočio daužymas su moterimi – svarbus vyro gyvenimo žingsnis, todėl nederėtų jo pernelyg staiga ir nepamąsčius žengti. Žinoma, atnešiu ąsotį, jei nori, ir netrukdysiu tau.

Taigi Kaptahas parnešė seną, žuvimi dvokiantį ąsotį ir mudu su Minėja sudaužėme jį kartu. Mums tampant vyru ir žmona, Kaptahas buvo liudininkas, o paskui jis užsidėjęs Minėjos koją ant sprando tarė:

– Nuo šiol būsi mano šeimininkė: įsakinėsi man tiek pat, o gal ir daugiau nei mano ponas, tačiau tikiuosi, jog įpykusi nešliūkštelėsi man karšto vandens ant kojų, viliuosi taip pat, kad avėsi minkštas šlepetes, be kulniukų – šlepetės su kulniukais man nepatinka, nes galvoje nuo jų lieka įbrėžimų ir gumbų. Šiaip ar taip, ketinu tau tarnauti taip pat ištikimai kaip savo ponui – keista, bet mano širdis prie tavęs labai prisirišo, nors esi liesa, tavo krūtys nedidelės ir nesuprantu, ką mano ponas tariasi tavyje matąs. Tačiau tikiuosi, jog tai pasikeis, tau pirmą vaiką pagimdžius. Ir vogti iš tavęs ketinu taip pat sąžiningai kaip iki šiol iš savo pono – taigi vogdamas uoliai žiūrėsiu tavo, o ne savo naudos!

Tai taręs Kaptahas taip susigraudino, kad vėl ėmė verkti ir kurį laiką net balsu bliovė. Ramdydama jį Minėja glostė nugarą, palytėjo išsipūtusius skruostus ir jis nurimo, o aš, paliepęs surinkti ąsočio šukes, išvariau jį iš kambario.

Tąnakt miegojome mudu drauge, taip kaip anksčiau – ji mano glėbyje kvėpavo man į kaklą, o jos plaukai kuteno man skruostus. Tačiau jos nepaliečiau, nes tai, kas jos nebūtų pradžiuginę, man taip pat nebūtų džiaugsmo suteikę. Vis dėlto manau, kad glausdamas ją prie savęs nepalietęs patyriau didesnį ir stipresnį džiaugsmą už tą, kurį būčiau patyręs liesdamas. Vis dėlto nesu šituo tikras, nes nežinau, kokį džiaugsmą būčiau patyręs ją liesdamas, bet žinau, jog tąnakt troškau būti geras visiems – mano širdyje neliko nė vienos piktos minties ir kiekvienas vyras buvo man brolis, kiekviena moteris – motina, o kiekviena mergelė – sesuo ir Juodojoje, ir visose Raudonosiose žemėse – po tuo pačiu mėnulio nušviestu dangumi.

4

Kitą dieną Minėja vėl šoko priešais jaučius ir mano širdis vėl drebėjo dėl jos, bet nieko bloga jai nenutiko. Tačiau vienas jaunikaitis nuslydęs jaučiui nuo kaktos nukrito ant žemės ir jautis, pervėręs kūną ragais, sutrypė jį – visi žiūrovai atsistojo ir iš baimės bei įkarščio ėmė garsiai šaukti. Išvarius jautį, šokėjo kūnas buvo nuvilktas į Jaučių namus, o jo pažiūrėti subėgusios moterys lietė jo kruviną kūną rankomis ir karštai dūsaudamos viena kitai sakė:

– Koks reginys!

O vyrai kalbėjo:

– Seniai matėm tokias pasisekusias rungtynes kaip šiandien.

Nesielvartaudami jie mokėjo vienas kitam lažinius, svėrė auksą ir sidabrą, o sugrįžę namo ėmė gerti vyną ir švęsti, todėl miesto žiburiai švietė lig vėlyvos nakties ir žmonos, nuklydusios nuo savo vyrų, nakčiai likosi svetimose lovose, bet niekam tai neatrodė nederama, nes toks buvo jų paprotys.

Tačiau aš ant kilimo gulėjau vienas, nes tąnakt Minėja jau negalėjo pas mane ateiti, o anksti rytą uoste išsinuomojau dengtus neštuvus ir iškeliavau palydėti jos į Dievo namą. Ją gabeno kuoduotų arklių traukiama aukso brikele, o jos draugai lydėjo ją sėdėdami dengtuose neštuvuose arba eidami pėsti: triukšmaudami, juokdamiesi, barstydami ją gėlėmis ir kelkrašty sustodami gurkštelėti vyno. Kelias buvo ilgas, tačiau visi turėjo pasiėmę sočių užkandžių, o eidami prisilaužė alyvmedžių šakelių ir vaikė jomis vienas kitą, gąsdino neturtingų žemdirbių avis, sugalvodavo visokiausių kitokių išdaigų. Dievo namas buvo dykoje kalno papėdėje, netoli jūros, ir priartėję prie pakrantės jie nuščiuvo, ėmė kalbėtis šnibždomis ir jau nebesijuokė.

Tačiau man sunku apsakyti, koks buvo Dievo namas: tai tarsi nedidelis žole ir gėlėmis apaugęs kalnelis, palengva statyn pereinąs į kalną. Įėjimą į jį sergėjo kalno aukščio variniai vartai, o priešais juos stovėjo nedidelė šventykla, kur vykdavo įšventinimai ir gyveno Dievo namo sargybiniai. Pavakare prie jos sustojo šventinė eisena ir Minėjos draugai, išlipę iš dengtų neštuvų ir susėdę ratu ant žolės, valgė, gėrė, pokštavo, užmiršę rimtumą,

su kuriuo priartėjo prie Dievo namo, nes kretiečiai greitai viską užmiršta. Užslinkus tamsai jie uždegė deglus ir ėmė dūkti krūmyne – iš tamsos sklido moterų spiegsmai ir vyrų juokas, tik Minėja vieniša sėdėjo šventykloje ir niekas jau nebegalėjo prie jos prisiartinti.

Žiūrėjau į ją, sėdinčią šventykloje. It dievo statula ji buvo aprengta auksu, ant galvos – didžiulė aukso karūna, ji bandė man iš tolo šypsotis, bet džiugesio jos šypsenoj neįžiūrėjau. Tačiau mėnuliui pakilus jos aukso drabužius nurengė, nuėmė papuošalus, aprengė plonu apdaru ir plaukus apgaubė sidabro tinkleliu. Paskui sargybiniai trūktelėjo vario vartų skląsčius ir atidarė juos. Vartai, kurių kiekvienai pusei pajudinti prireikė dešimties vyrų, kimiai dundėdami atsidarė, o už jų niūksojo tamsa ir jau niekas net neaiktelėjo – spengė mirtina tyla. Minotauras apsijuosė aukso diržu, prisikabino prie šono kardą, užsidėjo auksinę jaučio galvą ir vėl tapo nebepanašus į žmogų. Minėjai į ranką buvo įduotas liepsnojantis deglas ir ją vesdamas Minotauras tolo į tamsųjį namą, kol pradingo, ir deglo šviesa nunyko. Tuomet dundančius vario vartus vėl uždarė ir užsklendė didžiuliais skląsčiais, kuriems pajudinti prireikė kelių tvirtų vyrų, ir po to Minėjos daugiau nemačiau.

Tuomet mane apėmė tokia beprotiška neviltis, kad širdis pavirto sakytum išdraskyta žaizda, per kurią ištekėjo visas mano kraujas, mane apleido jėgos, todėl puoliau ant kelių ir prisiglaudžiau veidu prie žemės. Tą valandėlę mane smelkė įsitikinimas ir mintis, jog jau niekada nebepamatysiu Minėjos, nors ji pažadėjo sugrįžti iš Dievo namo, kad iškeliautų su manimi ir nugyventų drauge visą gyvenimą. Suvokiau, jog ji nebegrįš, bet kodėl tą valandėlę šitai suvokiau – negaliu pasakyti, nes lig tol abejojau, tikėjau, bijojau, vyliausi ir tikinau save, jog Kretos dievas kitoks nei visi kiti dievai ir išleis Minėją vardan mudu siejusios meilės. Bet jau nesitikėjau, tik gulėjau veidą priglaudęs prie žemės, o šalia sėdėjo Kaptahas ir susiėmęs rankomis galvą lingavo ir vaitojo. O Kretos kilmingieji ir turtingieji užsidegę deglus bėgiodami aplink šoko keistus šokius ir dainavo man nesuprantamų žodžių dainas. Vario vartams užsivėrus juos užvaldė nepaprastas jaudulys: šoko, be atvangos siutingai šokavo, o jų šūksniai mano ausims buvo lyg varnų krankimas ant mūro.

Tačiau po kurio laiko Kaptahas nustojo vaitoti ir tarė:

– To, kas nutiko, nebepakeisime, o apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino. Todėl, mano pone, valgykime, gerkime ir sustiprinkime savo jėgas, nes aš, išgirdęs apie čionykštį tokių iškilmių paprotį, pasiėmiau vyno bei visokių gardžių valgių. Galiu tau pasakyti, jog ašaros nebepadės, o lieso žmogaus galvoje mintys piktos, tik sotus sutaria su visu pasauliu. Liūdėdamas aš labai išalkau, todėl, tau leidus, taisysiuos valgyti ir gerti.

Nusišluostęs ašaras jis ėmė labai godžiai valgyti ir gerti, tačiau man kąsnis nelindo į burną, o vynas mano gerklei buvo lyg maurai. Tebegulėjau veidu prigludęs prie žemės, bet staiga pakėliau galvą, nes Kaptahas tarė:

– Jeigu mano akis manęs neapgauna, o taip nemanau, nes dar neišgėriau nė pusės vyno, kai mano akis visa dvigubai mato, tai raguotasis grįžo nuo kalno, tačiau kaip jis sugrįžo – nesuprantu, nes vario vartų niekas neatidarė.

Jis sakė tiesą: Minotauras tikrai sugrįžo iš Dievo namo – auksinė jaučio galva baugiai tviskėjo mėnulio šviesoje, kai jis drauge su kitais šoko šventinį šokį, trempdamas žemę čia viena, čia kita koja. Jį išvydęs nesusivaldžiau – pašokau nuo žemės, puoliau prie jo ir sugriebęs už rankos paklausiau:

– Kur Minėja?

Jis nusikratė mano rankos ir krestelėjo jaučio galvą, tačiau aš neatstojau ir jis nusiėmęs jaučio galvą piktai pasakė:

– Nedera trukdyti šventų apeigų, bet turbūt šito nežinai, nes esi svetimšalis, todėl atleisiu tau, jei tai nepasikartos.

– Kur Minėja? – paklausiau dar kartą, ir jis pagaliau man atsakė:

– Palikau Minėją, kaip skirta, Viešpaties namo tamsoje ir sugrįžau dievo garbei šventinio šokio šokti. Ko dar nori iš Minėjos, juk jau atsiėmei savo dovanas už tai, kad ją pargabenai?

– Kaip tu sugrįžai, o ji nesugrįžo? – paklausiau prasibrovęs prie jo, tačiau jis pastūmė mane, ir šokėjai mus išskyrė.

Sugriebęs mane už rankos Kaptahas jėga nusivedė ir turbūt gerai padarė, nes nežinau, kas būtų nutikę. O Kaptahas tarė:

– Kvailai ir neatsargiai elgiesi atkreipdamas dėmesį – geriau būtų, jei šoktum drauge su kitais ir kaip kiti juoktumeis bei dainuotum, antraip mums gali blogai baigtis. Taip pat galiu pasakyti, jog Minotauras išėjo pro mažus vartelius, esančius greta didžiųjų vartų, – nieko čia nuostabaus, nes kai pats nuėjau pažiūrėti tų vartelių, pamačiau juos užrakinančius ir raktą nusinešančius sargybinius. Norėčiau, mano pone, kad išgertum vyno ir nusiramintum, nes tavo veidas perkreiptas lyg pasiutlige sergančio, o akis vartai kaip pelėda.

Jis sugirdė man vyno ir, deglams švytuojant prieš akis, užmigau mėnulio nušviestoje pievelėje, nes pamatęs, kaip jaučiuosi, jis gudriai įmaišė į vyną aguonų sulčių. Taip jis atsiteisė man už tai, ką iškrėčiau jam Babilone, gelbėdamas jo gyvybę, bet į puodą jis manęs neuždarė, tik užklojęs apklotu saugojo, kad šokantieji manęs nesutryptų. Gali būti, jog jis savo ruožtu išgelbėjo man gyvybę, nes apimtas nevilties būčiau turbūt smeigęs peiliu Minotaurui ir jį nudūręs. Šiaip ar taip, šalia manęs sėdėjo kiaurą naktį, kol ištuštinęs vyno ąsotį užmigo greta, pūsdamas man į ausį vyno tvaiką.

Kitą dieną pabudau vėlai – vaistai buvo tokie stiprūs, jog iš pradžių nesusivokiau, kur esąs. Bet ir prisiminęs, kur esu ir kas nutiko, likau visai ramus, aiškios galvos ir vaistų veikiamas nebesijaudinau. Dauguma su šventine eisena atkeliavusiųjų jau buvo grįžę į miestą, tik keletas tebemiegojo krūmuose – vyrai ir moterys kaip pakliuvo, begėdiškai apsinuoginę, nes iki

ryto jie gėrė vyną, šoko ir šventė. Nubudę jie persirengė, moterys pasitaisė šukuosenas, bet negalėdamos išsimaudyti buvo paniurusios, nes upelių vanduo buvo per šaltas, jos buvo pripratusios prie karšto vandens, tekančio į vonias iš sidabro čiaupų.

Tačiau išsiskalavusios burnas, išsitepusios veidus aliejumi, išsidažiusios lūpas ir patamsinusios antakius jos nusižiovavo ir tarė kitiems:

– Kas lieka laukti Minėjos, o kas grįžta į miestą?

Žaidimai ant žolės ir krūmyne daugelio jau neviliojo ir diduma per dieną išsinešdino į miestą, tik jauniausi ir karščiausi Minėjos draugai liko smagintis prie Dievo namo, teisindamiesi, kad lieka laukti sugrįžtančios Minėjos, nors visi žinojo, jog iš Dievo namo dar niekas niekada nėra grįžęs. Šitaip jie elgėsi todėl, kad naktį kiekvienas buvo sutikęs tą, kuriam jautė aistrą, ir žmonos galėjo atsikratyti vyrų, išsiųsdamos juos atgal į miestą. Šitai matydamas perpratau, kodėl mieste visai nebuvo viešųjų namų, tik uoste. Pamatęs jų žaidimus tą dieną ir kitąnakt, taip pat supratau, jog linksmybių amatu užsiimančioms merginoms būtų labai sunku rungtis su Kretos moterimis.

Tačiau išeinančio Minotauro aš paklausiau:

– Esu svetimšalis, bet ar galiu likęs su Minėjos draugais laukti jos sugrįžtančios?

Piktai pasižiūrėjęs į mane jis tarė:

– Niekas tau šito nedraudžia, bet uoste kaip tik yra laivas, kuriuo gali pasiekti Egiptą, nes lauksi tuščiai. Iš Dievo namo dar nė vienas įšventintasis nesugrįžo.

Tačiau apsimečiau esąs naivus ir įtaikaudamas jam atsakiau:

– Tikra tiesa, buvau gerokai susižavėjęs Minėja, nors man su ja buvo nuobodu, mat dėl jos dievo su ja negalėjau linksmintis. Ir, tiesą sakant, visai nelaukiu jos sugrįžtant, bet, kaip ir kiti, sakau liekąs laukti Minėjos, nes čia daugybė žavingų merginų ir moterų – jos meiliai žvelgia man į akis ir vylingai glaudžia man prie rankų krūtis, o aš šito niekada nesu patyręs. Tiesą pasakius, Minėja buvo beprotiškai pavydi ir varginanti mergina – draudė man linksmybes, bet pati manęs neprisileido. Aš turbūt turiu tavęs atsiprašyti, kad praėjusią naktį nusigėriau ir galbūt nesusivokdamas tave įžeidžiau, nors gerai neprisimenu, nes mano galva vis dar apdujusi. Tik prisimenu, kad apkabinęs tave prašiau pamokyti mane šokio, kurį taip gražiai ir pakiliai šoki, kaip dar niekada nebuvau matęs. Bet jei tave įžeidžiau, išties širdingai prašau atleisti, nes kaip svetimšalis dar gerai neišmanau jūsų papročių, taip pat nežinojau, kad nedera tavęs liesti, nes tu – nepaprasta šventa esybė.

Veblenau tas nesąmones prisimerkęs, skųsdamasis galvos skausmu, kol jis, palaikęs mane pusgalviu, nusišypsojo ir tarė:

– Jeigu taip, nenoriu atimti iš tavęs pramogų – čia, Kretoje, mes esame laisvi. Pasilik laukti Minėjos tiek kiek nori, tik saugokis, kad kurios nors

moters neapvaisintum – šitai nedera, nes esi svetimšalis. Tikrai nenoriu šiuo savo patarimu tavęs įžeisti – sakau tai tik kaip vyras vyrui, aiškindamas mūsų papročius.

Patikinau jį būsiąs atsargus ir plepėjau dar apie visokius neva Sirijoje ir Babilone su šventyklos mergelėm patirtus dalykus, kol jam pakyrėjau, ir įtikėjęs mane dar didesniu pusgalviu esant jis paplekšnojo man per petį ir iškeliavo į miestą. Tačiau tariu, jog jis vis dėlto perspėjo sargybinius, kad mane stebėtų, ir tariu jį taip pat paliepus kretietėms mane palinksminti, nes netrukus po to, kai jis iškeliavo, prie manęs priėjo būrelis moterų: jos dėjo man vainikus ant kaklo ir žvelgdamos man į akis brukosi prie manęs, nuogomis krūtimis liesdamos mano rankas. Jos nusivedė mane į laurų krūmyną drauge užkąsti ir išgerti vyno. Šitaip pažinau jų papročius ir nevaržomą būdą, nes jos nesidrovėjo manęs, tačiau aš, išgėręs apstą vyno, apsimečiau girtu, todėl jų nepradžiuginau ir galiausiai joms nusibodau – ėmė mane kumšėti ir išvadino kiaule bei barbaru. Atėjęs Kaptahas už pažastų nuvilko mane į šalį ir garsiai pasmerkęs už tai, kad nusigėriau, pasisiūlė pradžiuginti jas. Į jį žiūrėdamos jos juokėsi, prunkštė, o jaunikaičiai pašiepdami rodė pirštais į jo didelį pilvą ir nuplikusį pakaušį. Tačiau jis buvo svetimšalis, o tai, kas svetima, masina visų šalių moteris, todėl ganėtinai prisiprunkštusios jos priėmė jį į savo draugiją ir glausdamosi girdė jį vynu, dėjo jam į burną vaisius, pravardžiavo jį ožiu ir baisėdamosi jį uostinėjo, kol jo smarvė sugundė jas.

Palikęs Kaptahą jų globai pabėgau, nes neįstengiau galvoti apie nieką kita, tik apie Minėją, ir neviltis mane graužė lyg alkana žiurkė. Sargybiniams sumigus pokaičio, nuėjau prie vario vartų ir susiradau greta mažus vartelius, tik be rakto negalėjau jų atidaryti. Tačiau prispaudęs lūpas prie metalinių vartų sušnibždėjau Minėjos vardą, nes garsiai jo ištarti nedrįsau. Sargybiniams pabudus, nuėjau pas juos su vyno ąsočiu ir vaišindamas vynu pasišnekėjau su jais, todėl jie mano elgesiu labai stebėjosi, nes Kretos kilmingieji su prastakilmiais nesikalba ir gyvena taip, tarsi prastakilmių ir skurdžių visai nebūtų. Tačiau jie žinojo, jog esu svetimšalis ir, palaikę mane kvailiu, gėrė vyną ir savo kalba iš manęs šaipėsi. Šventiką suėmė pavydas, todėl atėjęs prie mūsų iš savo namo jis taip pat ėmė gerti vyną. Tai buvo senas žmogus, visą amžių nugyvenęs šventykloje saugodamas vario vartus, bet man paklausus, ar buvo įžengęs į Dievo namą, jis nepaprastai pasibaisėjęs atsakė, jog į Dievo namą gali įžengti tik įšventintieji ir Minotauras, o kiti, ten koją įkėlę, mirę šiurpia mirtimi. Šitai paliudydamas jis papasakojo, jog kažkada seniai seniai, kai Kretos galybė ir šlovė dar nebuvo tokia didelė, į krantą netoli šventyklos išlipę jūrų plėšikai apstulbino sargybinius tikėjimu Dievo name rasti lobį. Tačiau jų būrelis, įžengęs į Dievo namą, niekada nebesugrįžo, nesugrįžo ir nuėjusieji jų ieškoti, tik sargybiniai iš tolo girdėję baugius pagalbos šauksmus, sklindančius iš Dievo namo koridorių. Tuomet likusieji plėšikai išsigandę paleido sargybinius, neišdrįsę jų už-

mušti, ir sugrįžo į savo laivą. Daugiau niekas nebandęs brautis į Dievo namą. Todėl, jo galva, bergždžia jį saugoti – vis tiek niekas nedrįs ten kojos kelti. Ir nusivedęs mane į namus jis neslėpdamas parodė man vartelių raktą ir papasakojo, kad prieš įžengdamas į Dievo namą Minotauras paėmė raktą, idant nepastebėtas sugrįžtų pro mažuosius vartelius, kai didieji vario vartai paskui įšventintąją bus užverti.

Nusipirkau iš jo keletą talismanų bei mažų jautukų, kuriuos jis laisvalaikiu kalinėdavo iš akmens – jis labai apsidžiaugė, ir mudu tapome draugais. Tačiau apie Dievo namą jis kalbėjo tyliau ir supratau, kad to, kurį saugo, jis labai bijo. Jis man taip pat prisipažino, kad neišdrįstų gyventi šventykloje, jei vario vartai būtų atviri, bet kodėl savo namuose nedrįstų gyventi, nemokėjo paaiškinti.

Nenorėjau pernelyg ilgai pas jį užsibūti, kad neatkreipčiau dėmesio, todėl sugrįžau pas laukiančiuosius ir gerdamas vyną pamėginau drauge su jais pasilinksminti, juoktis, įkyriai rodyti susižavėjimą moterimis. Girtas kaip pėdas Kaptahas pasakojo jiems visokias pasakas apie šalis, kuriose lankėmės, o tie juokdamiesi plojo delnais ir šaukė iš džiaugsmo kaip vaikai. Jis papasakojo ir apie Babilono karaliumi būtą dieną, apie nuosprendžius, kuriuos paskelbė karaliaus soste sėdėdamas, apie nepaprastą pasisekimą karaliaus moterų namuose, tačiau visa tai jie laikė didžiausiu melu ir dar labiau juokdamiesi sakė:

– Jo gyslomis tikriausiai teka kretietiško kraujo.

Šitaip slinko ta diena, kol man jų linksmybės, nerūpestingumas ir laisvi papročiai įgriso, – pagalvojau, kad vargu ar gali būti nuobodesnis gyvenimas, juk bėgant laikui draudimų netramdomi įgeidžiai įgrysta labiau nei gyvenimas, varomas kokio nors tikslo. Naktį jie praleido taip pat kaip praėjusią: daugybę kartų pernakt mano miegą trikdė moterų spiegsmai miškeliuose, kai jos, viliodamos jaunikaičius, nuo jų sprukdavo, o šie tamsoje vaikydamiesi siekė nuplėšti jų drabužius. Tačiau rytą visi buvo pavargę ir suirzę, nes negalėjo išsimaudyti, ir dauguma tądien grįžo į miestą, tik jauniausieji ir karščiausieji dar pasiliko prie vario vartų.

Tačiau trečią dieną ir paskutinieji iškeliavo, o jiems išeinant leidau išnešti manęs laukusius dengtus neštuvus, nes pėsti atėjusieji jau nebepajėgdami eiti šlitinėjo nuo pernelyg ilgų linksmybių ir nemigos, o man ir tereikėjo, kad iškeliaudami jie išsigabentų dengtus neštuvus ir niekas manęs nebelauktų. Kasdien girdžiau sargybinius vynu, todėl kai pavakare atnešiau vyno ąsotį, jie nenustebo ir mielai priėmė, nes per vienatvės mėnesį, kol šventinė eisena į Dievo namą atlydėdavo naują įšventintąją, jie turėjo nedaug smagumų. Vis dėlto kai kuo jie stebėjosi – juos stebino tai, kad vienas likau laukti Minėjos, nes šitaip tikriausiai anksčiau nebuvo nutikę, bet buvau svetimšalis ir, palaikę mane kvailiu, jie ėmė gerti vyną, o pamatęs prie jų prisidedant ir šventiką nuėjau pas Kaptahą ir pasakiau:

– Dievai taip lėmė, kad dabar mes turime skirtis, nes Minėja negrįžo ir aš

netikiu, kad sugrįš, jei neisiu jos parsivesti. Tačiau nė vienas į tą tamsų namą įžengęs dar nesugrįžo, todėl reikia manyti, kad ir aš nesugrįšiu. Taigi bus geriausia, jei pasislėpsi giraitėje ir, man iki ryto neparėjus, grįši į miestą. Jei kas nors tavęs apie mane klausinės – pasakyk, jog nukritau nuo skardžio į jūrą, arba pasakyk, kaip tau atrodys geriausia, nes tu sugalvoji geriau už mane. Bet esu tikras, kad nesugrįšiu – taigi jei nori, dėl manęs gali nors tuoj pat iškeliauti. Surašiau tau molio lentelę ir patvirtinau ją sirišku antspaudu, idant nukeliavęs į Semirą paveldėtum prekybos namuose man priskaičiuotus pinigus. Jei nori, gali parduoti ir mano namą. Paskui galėsi daryti ką nori, o jei bijai, kad tave Egipte persekios kaip pabėgusį vergą, pasilik Semiroje, įsitaisęs mano name gyvenk už mano išteklius kaip nori. Taigi tau neprivalu rūpintis ir mano kūno išsaugojimu, nes jei nerasiu Minėjos, man vis tiek, išliks mano kūnas ar ne. Buvai man ištikimas tarnas, nors dažnai savo ginčais pakyrėdavai, todėl apgailestauju, jei pernelyg dažnai ir stipriai mušiau tave lazda, bet vis dėlto manau, kad tai buvo tau į sveikatą, o dariau tai tik gero norėdamas, todėl tikiuosi, kad pykčio man širdyje nenešiosi. Taigi keliauk sau ir tegu skarabėjas tau neša laimę – gali jį pasiimti, nes tiki juo labiau nei aš. Nemanau, jog ten, kur einu, man jo prireiks.

Nusukęs akis Kaptahas ilgai tylėjo, kol pagaliau ištarė:

– Mano pone, tikrai nenešioju tau pykčio, nors kartais be reikalo stipriai mušei mane lazda, bet darei tai tik gero norėdamas ir pagal savo protą. Vis dėlto dažniau klausei mano patarimų ir kalbėjai veikiau kaip su draugu, o ne kaip su tarnu ir vergu, todėl kartais net imdavau rūpintis tavo garbe, kol lazda vėl sugrąžindavo dievų lemtą mudviejų skirtumą. Viskas taip susiklostė, kad ta Minėja yra ir mano šeimininkė, nes užsikėliau palaimintą jos mažą kojelę sau ant galvos ir atsakau už ją, nes esu jos tarnas. Ir dėl daugybės kitų priežasčių, kurių čia nenoriu vardyti, negaliu tavęs vieno leisti į tą tamsų namą, taigi jei kaip tarnas negaliu tavęs lydėti, – juk pavarei mane šalin, o aš privalau paklusti net kvailiems tavo įsakymams, – tai lydėsiu tave kaip draugas, nes negaliu tavęs vieno palikti, juolab be skarabėjo, nors aš taip pat manau, kad vargu ar skarabėjas mums bepadės.

Jis kalbėjo taip rimtai, išmaniai ir nežliumbė kaip anksčiau, kad nepažinau jo. Tačiau, mano galva, buvo kvaila dviese žengti į mirtį – pakako vieno, ir šitai jam taręs paliepiau nepaisčius kvailysčių drožti savo keliu. Tačiau jis užsispyrė ir tarė:

– Jei neleidi man eiti drauge – seksiu paskui, ir man neuždrausi, bet norėčiau eiti drauge, nes labai bijau tamsos. Ir dėl kai ko kita taip klaikiai bijau to tamsaus namo, kad kaulai tirpsta pagalvojus, todėl tikiuosi tave leisiant man pasiimti vyno ąsotį, kad retkarčiais kelyje gurkštelėčiau dėl drąsos – kitaip iš baimės galiu apsibliauti ir tau sutrukdyti. Mat ginklo man vis tiek neverta imti, nes būdamas minkštos širdies baisiuosi kraujo liejimu ir visada labiau pasitikėdavau savo kojomis nei ginklais – taigi jei ketini

kautis su Dievu, turėsi tai daryti vienas, o aš iš šalies žiūrėdamas tave savo patarimais drąsinsiu. Tarkime, kad visa tai buvo žvaigždėse surašyta dar prieš prakeiktą mano gimimą, kaip tu pratęs sakyti, tačiau šitai mane menkai guodžia, o vienintelė mano paguoda, kad jau nugyvenau ganėtinai ilgą gyvenimą, gėriau tokioje gausybėje užeigų, kad neužtenku skaičių, ir su moterimis ganėtinai prisilinksminau – paskiausiai su tomis Kretos bobelėmis, ne prastesnėmis už patiesalo kamšalą, tačiau tesaugo Amonas kam nors su jomis sudaužyti ąsotį. Šitai sakydamas galvoju ne apie savo šeimininkę Minėją, kuri pernelyg padori – pernelyg uolų padorumą pavadinčiau jos yda, o jos likimas liudija, koks pražūtingas per uolus padorumas, tačiau kaip pamokomos istorijos to negalėčiau papasakoti savo vaikams, pasklidusiems bene visomis vėjo kryptimis, nors niekada jų nemačiau. Tik tiek pasakysiu: jei ta mergina būtų sąžiningai atsigulusi su tavimi į lovą, – kaip padori moteris su patikusiu vyru, – šitaip nebūtų nutikę, jau seniai gyventume Semiroje ar Egipte ir ji tvarkytų tavo namus – dėl šito, aišku, kiltų visokių kitokių negerumų, kurių dabar nevardysiu, bet jie vis tiek būtų menki, lyginant su mūsų laukiančiu negerumu. Man kūno išsaugojimas taip pat nėra jokia būtinybė, bet labai rūpi, kaip mano kūnui klosis tolesniame gyvenime. Tačiau kas turi nutikti – nesulaikysi, kaip pasakė boba, įkišusi pirštą tarp girnų.

Žinojau, jog įkaitęs Kaptahas gali pernakt liežuviu malti – kaip dabar, kai baimė įkaitino jo liežuvį. Todėl pasakiau:

– Baik plepėti, pasiimk, jei nori, vyno ąsotį ir eime, kad pabaigtume šį reikalą, nes manau, jog sargybiniai tebemiega nuo mano aguonų vyno.

Sargybiniai kietai tebemiegojo, miegojo ir šventikas, todėl ramiai iš jo parodytos vietos pasiėmiau Minotauro vartelių raktą. Taip pat pasiėmėm žarijų indą bei deglus, bet jų nedegėme, nes mėnesienoje viskas aiškiai matėsi, ir mažus vartelius atrakinome lengvai. Įėję pro vartelius, atsidūrėme Dievo name, tada vartelius uždarėme ir tamsoje išgirdau į vyno ąsočio kraštą barškant Kaptaho dantis.

5

Gurkštelėjęs dėl drąsos, Kaptahas tyliai tarė:

– Mano pone, uždekime deglą, nes šviesos iš čia nesimato, o šita tamsa klaikesnė už Mirusiųjų pasaulio tamsą, kurios nė vienas neišvengsime, bet į šitą tamsą įžengėme savo noru.

Taigi įpūčiau žarijas, uždegiau deglą ir pamačiau, jog atsidūrėme didžiuliame, vario vartų saugomame urve. Čia buvo dešimties koridorių pradžia – jie vedė į skirtingas puses, o vieną nuo kito juos skyrė galingos plytų sienos. Tačiau buvau tam pasiruošęs: girdėjau Kretos dievą gyvenant labirintų name, o Babilono šventikai buvo man sakę, kad labirintai statomi nusižiūrėjus į aukos gyvulių žarnyną. Todėl tikėjausi rasiąs tei-

singą kelią – buvau matęs daugybės aukojamų jaučių žarnas ir spėjau Kretos labirintą pastatytą nusižiūrėjus į jas. Todėl parodęs Kaptahui pirmutinį koridorių pasakiau:

– Eime ten.

Tačiau Kaptahas tarė:

– Mums turbūt nėra kur skubėti ir atsarga gėdos nedaro. Todėl geriau įsitikinkime, kad nepaklysime, ir visų pirma įsitikinkime, kad rasime kelią atgal, jei grįšime, bet aš tuo netikiu ir klaikiai bijau, kad niekada nesugrįšime.

Šitaip taręs jis išsiėmė iš savo krepšio siūlų kamuoliuką, pririšo siūlą prie kauliuko ir nepajudinamai įspraudė jį tarp plytų. Šita jo, kvaišelio, mintis buvo tokia paprasta ir tokia išmintinga, kad man pačiam ji niekada nebūtų atėjusi į galvą, tačiau nenorėdamas jo akyse prarasti garbės šito nepasakiau. Tik piktai paliepiau jam paskubėti. Taigi leidausi į tamsaus namo labirintą, prisimindamas žarnų sukinius jaučio pilve, o Kaptahas einant pirmyn vyniojo siūlų kamuolį.

Klaidžiojom tamsoje pasukdami čia vienu, čia kitu koridoriumi ir vis daugiau jų mums atsiverdavo, o priešais iškilus sienai grįždavome atgal ir leisdavomės kitu koridoriumi, kol Kaptahas sustojo, pauostė orą, jo dantys subarškėjo, deglas rankoje susiūbavo ir jis klustelėjo:

– Mano pone, ar užuodi jaučių smarvę?

Aš taip pat aiškiai pajutau žvėrišką, šleikštų dvoką, panašų į jaučių, bet dar koktesnį – smarvė sklido nuo sienų, tarp kurių klajojome, atrodė, tarytum visas labirintas – didžiulis jaučių tvartas. Tačiau paliepiau Kaptahui neuostinėjant eiti toliau ir, jam gerokai nugėrus iš ąsočio, žengėme pirmyn, kol mano koja paslydo ant kažko glitaus ir pasilenkęs išvydau ant žemės sutrešusią moters kaukolę su kuokšteliu plaukų. Pamatęs ją suvokiau, jog gyvos Minėjos jau neberegėsiu, tačiau beprotiška nepatiklumo aistra varė mane toliau, todėl stumtelėjau Kaptahą, uždraudęs jam žliumbti, ir ėjome pirmyn, vyniodami siūlų kamuolį. Tačiau netrukus priešais mus vėl iškilo siena ir sugrįžę turėjome pasirinkti kitą koridorių.

Staiga Kaptahas sustojo, parodė į žemę ir reti jo plaukai pasišiaušė, veidas nupilko. Aš taip pat pasižiūrėjau ir ant koridoriaus grindų pamačiau išdžiūvusį gyvulių mėšlą, tačiau šis mėšlo gumulas buvo žmogaus kūno didumo, ir jei jį buvo palikęs jautis, tai tas jautis turėjo būti sunkiai įsivaizduojamo dydžio. Įspėjęs mano mintis Kaptahas tarė:

– Tai negali būti jaučio mėšlas, nes toks jautis šiais koridoriais neprasibrautų. Bet manau, jog tai didžiulės gyvatės mėšlas.

Tai taręs jis barškindamas dantis į ąsočio kraštą stipriai trūktelėjo vyno, o aš pagalvojau apie koridorius, pastatytus tarsi didžiulei gyvatei, ir akimirką man dingtelėjo grįžti atgal. Tačiau vėl prisiminus Minėją mane persmelkė siaubinga neviltis ir patraukęs paskui save Kaptahą žengiau į priekį spausdamas suprakaitavusiame delne peilį, nors žinojau, kad jo visai neprireiks.

Tačiau judant tolyn dvokas koridoriuose vis stiprėjo – tvoskė į mus lyg iš didžiulio kapo ir darėsi sunku kvėpuoti. Tačiau mano siela džiūgavo, nes suvokiau, kad greit pasieksime tikslą. Skubėjome pirmyn, kol koridorius išsiblandė iki pilkumos – lyg tolimos šviesos nuojauta – ir atsidūrėme kalno viduryje, kur koridoriai jau buvo pastatyti ne iš plytų, o iškirsti minkštame akmenyje. Žengėme žemyn vedančiu koridoriumi, tarsi didžiulio žvėries urve kliūdami už žmonių griaučių bei mėšlo krūvų, ir pagaliau priešais mus atsivėrus didžiuliam jo guoliui sustojome ant uolos krašto ir smelkiami neapsakomos smarvės įsižiūrėjome į vandenį.

Į tą guolį iš jūros sklido šviesa, nes klaikioje žalsvumoje įžiūrėjome be deglų, o kažkur tolumoj girdėjome daužantis bangas. Tačiau priešais vandens paviršiuje plūduriavo kažkas panašaus į didžiulius odos maišus, kol apsipratusi akis įžvelgė, jog vandenyje, skleisdamas puvėsių tvaiką, plūduriuoja padvėsęs gyvūnas, didesnis ir klaikesnis nei žmogui įmanu įsivaizduoti. Jo galva buvo panirusi po vandeniu, tačiau ji buvo panaši į didžiulio jaučio galvą, o kūnas – į siaubingos gyvatės, susiraitęs ir išpuvęs jis lengvai sūpavosi vandens paviršiuje. Supratau žvelgiąs į Kretos dievą, bet taip pat supratau, kad šis siaubingas gyvis padvėsęs jau prieš daugybę mėnesių. O kur Minėja?

Pagalvojęs apie ją taip pat prisiminiau visus iki jos įšventintuosius, kurie, išmokę šokti priešais jaučius, įžengė į Dievo namą. Galvojau apie moters negalėjusius paliesti jaunikaičius ir merginas, privalėjusias išsaugoti mergystę, idant pasiektų dievo šviesą ir džiaugsmą, pagalvojau apie tamsaus namo koridoriuose besivoliojančius jų kaulus ir kaukoles, galvojau apie vingriais koridoriais juos besivejantį ir šiurpiu kūnu užtveriantį jiems kelią žvėrį, kad šuoliai ir šokiai prieš jaučius jiems jau nebepadėjo. Šis žvėris mito žmogiena ir ėdė tik kartą per mėnesį, o Kretos galingieji jo ėdesiui aukojo gražiausias mergeles ir skaisčiausius jaunikaičius, tardamiesi šitaip išlaiką savo galią jūroje. Seniai seniai kažkokie baisūs audros sūkuriai šį žvėrį tikriausiai buvo įsukę į urvą, o jie užtvėrė kelią atgal ir, pastatę jam plaukioti labirintą, maitino jį aukomis, kol šis padvėsė, tačiau kito tokio žvėries pasaulyje daugiau nebuvo. O kur Minėja?

Paklaikęs iš nevilties taip šaukiau Minėją vardu, kad urvas aidėjo, kol Kaptahas mostelėjęs žemyn parodė ant akmenų išdžiūvusius kraujo pėdsakus. Eidamas jais įsižiūrėjau žemyn į vandenį ir išvydau Minėjos kūną arba tai, kas iš jo buvo likę, nes lėtai dugne judantį kūną supuolę ėdė vėžiagyviai ir jis jau buvo be veido, tačiau pažinau ją vien iš sidabrinio plaukų tinklelio. Nereikėjo išvysti kalavijo žaizdos jos krūtinėje – žinojau, kad ją čia atlydėjęs Minotauras iš nugaros pervėrė ją kalaviju ir įstūmė į vandenį, idant niekas nesužinotų Kretos dievą mirus. Tą patį jis tikriausiai buvo padaręs daugybei mergelių ir jaunikaičių iki Minėjos.

Viską pamačius ir perpratus man iš gerklės išsiveržė klaikus riksmas, puoliau ant kelių netekęs sąmonės ir turbūt būčiau nukritęs nuo skardžio

žemyn pas Minėją, jeigu Kaptahas nebūtų sugriebęs manęs už rankos ir nuvilkęs į saugią vietą, kaip vėliau jis man pasakojo. Kas man paskui nutiko, nieko nežinau – tik tai, ką papasakojo Kaptahas. Tokia stipri ir maloni nejautra mane apėmė – po visos nerimasties, skausmo ir nevilties.

Kaptahas pasakojo ilgai šalia mano kūno žliumbęs, nes tarė ir mane mirus, ir dėl Minėjos jis verkė, kol sugrįžęs į protą apčiupinėjo mano kūną ir suprato, jog esu gyvas, ir pamanė – jei jau negalįs pagelbėti Minėjai, tai nors mane išgelbėti įstengsiąs. Jis papasakojo matęs ir kitų Minotauro nužudytų mergelių liekanas – vėžiagyviai buvo nugraužę visą mėsą ir tik balti, lygūs kaulai ilsėjęsi smėlėtame jūros dugne. Bet nežinau, ar jis šitai pasakojo dėl to, kad mane nuramintų. Šiaip ar taip, dvokas ėmė jį dusinti ir supratęs, jog nepajėgs vienu kartu nešti ir vyno ąsočio, ir manęs, jis ryžtingai ištuštino lig dugno vyno ąsotį, išmetė jį į vandenį ir vynas suteikė jam tiek jėgų, jog čia nešdamas, čia vilkdamas mane palei siūlą, išvyniotą einant į priekį, pasiekė vario vartus. Kiek pasvarstęs jis vėl grįždamas suvyniojo siūlą, idant neliktų mūsų pėdsakų labirinte, ir sakė deglo šviesoje pastebėjęs ant koridorių sienų bei išsišakojimuose slaptingus ženklus, kuriais Minotauras, kad nepasiklystų, tikriausiai pasižymėjęs teisingą kelią. Tačiau vyno ąsotį jis sakėsi išmetęs į vandenį, kad kitąkart atliekant budelišką darbą Minotaurui būtų kuo stebėtis.

Jau švito, kai jis, išvilkęs mane į šviesą, nunešė raktą į šventiko namus, nes sargybiniai ir šventikas, apkvaišę nuo mano sumaišyto vyno, kietai tebemiegojo. Paskui jis, paslėpęs mane krūmyne ant upelio kranto, vilgė mano veidą vandeniu, trynė rankas, kol atsipeikėjau. Tačiau ir šito aš neatsimenu, nes jis sakė, kad buvau pakvaišęs ir neįstengiau žodžio pratarti, todėl davęs man vaistų ir aš nusiraminęs. Visiškai atsipeikėjau daug vėliau, kai jam vedant mane už parankės bemaž pasiekėm miestą. Kas buvo paskui, prisimenu viską.

Tačiau visai neprisimenu kankinęsis ir daug mąstęs apie Minėją – Minėja tebuvo tik nepasiekiamas sielos šešėlis, tarytum ją būčiau sutikęs kažkokiame tolimame, praėjusiame gyvenime. Tačiau mąsčiau, kad Kretos dievas mirė, todėl pagal pranašystę Kreta žlugs ir dėl to visai neapgailestavau, nors Kretos gyventojai buvo man draugiški, jų linksmybės buvo lyg tviskanti jūros pakrantės puta, ir jų menas buvo lyg tviskanti jūros pakrantės puta. Artėdamas prie miesto pradžiugau pagalvojęs, jog jeigu šie gražūs lengvi pastatai supleškės liepsnose, geidulingi moterų šūksmai virs priešmirtiniais riksmais, o auksinė Minotauro jaučio galva bus sudaužyta, suplota kūjais ir sukapota dalijantis grobį, o iš Kretos valstybės nieko neliks – jų salos prasmegs jūros glėbyje, iš kurio yra iškilusios drauge su jaučiu pabaisa.

Mąsčiau ir apie Minotaurą, tačiau nelinkėjau jam nieko bloga, nes Minėjos mirtis buvo lengva – jai nereikėjo visas jėgas įtempus šokčioti priešais jūros jautį, ji mirė vargu ar suvokusi, kas dedasi. Mąsčiau apie Minotaurą kaip vienintelį žmogų, žinantį, jog jų dievas miręs ir jog Kreta žlugs, ir

supratau, kad jam šią paslaptį buvo nelengva nešioti. Nežinojau, ar jam šią paslaptį buvo lengva nešioti dar tuomet, kai žvėris tebebuvo gyvas ir į tamsųjį namą mėnuo po mėnesio, metai iš metų jis lydėdavo gražiausias krašto mergeles ir jaunikaičius, žinodamas, kas jiems nutiks. Ne, nieko bloga apie Minotaurą negalvojau, tik kvailai dainavau ir juokiausi vedamas Kaptaho, todėl jam nebuvo sunku sutinkamiems Minėjos draugams meluoti mane po ilgo Minėjos laukimo tebesant girtą – tai buvo suprantama, nes buvau svetimšalis, gerai nepažinojau šalies papročių ir nesupratau, kaip barbariška vidur dienos pasirodyti girtam. Pagaliau jis, pasiskolinęs dengtus neštuvus, nugabeno mane į nakvynės namus, kur, savo valia išgėręs apstą vyno, ilgai ir kietai miegojau.

Bet pabudęs vėl buvau visai blaivus, šviesaus proto, atsitolinęs nuo visa ko, kas nutiko, todėl vėl pagalvojęs apie Minotaurą pamaniau, jog galėčiau nueiti ir nudėti jį, bet supratau, kad iš to man nebus nei naudos, nei džiaugsmo. Taip pat pagalvojau, kad galėčiau atskleisti uosto žmonėms Kretos dievą mirus, idant jie paleistų miestą ugnimi ir užtvindytų krauju, tačiau man ir iš to nebūtų nei džiaugsmo, nei naudos. Dar pagalvojau, kad papasakojęs tiesą galėčiau išgelbėti tuos, kurie ištraukė ar ištrauks burtą, leidžiantį įžengti į Dievo namą, tačiau žinojau, kad tiesa – tik aštrus peilis vaiko rankoje, atsisukąs į jos skelbėją.

Todėl pagalvojau, kad neverta rūpintis Kretos dievu – esu svetimšalis ir vis tiek niekada nebesusigrąžinsiu Minėjos, o krabams ir vėžiams švariai apgraužus trapius kaulelius, ji per amžius ilsėsis smėlėtame jūros dugne. Pagalvojau, jog visa tai buvo žvaigždėse surašyta dar prieš mano gimimą ir kad buvau sukurtas nugyventi pasaulio saulėlydį, kai miršta dievai ir visa keičiasi lyg prieš senų pasaulio metų pabaigą ir naujųjų pradžią. Ši mintis mane paguodė ir ilgai kalbėjau apie tai Kaptahui, tačiau Kaptahas, pasakęs, jog aš sergu, prašė, kad pailsėčiau, o man panorus apie tai pasikalbėti su kitais, neleido su niekuo susitikti.

Apskritai per tas dienas Kaptahas man labai pakyrėjo, nes be perstogės kimšo man maistą, nors tikrai nebuvau alkanas – vyno man būtų pakakę. Mane ėmė kankinti nenumaldomas troškulys, kurį malšino tik vynas, nes ramiausias ir nuovokiausias būdavau tuomet, kai nuo vyno viskas imdavo akyse dvejintis. Tuomet sužinojau ir tai, kad galbūt visa nėra taip, kaip atrodo, nes ganėtinai vyno išgėrusiam žmogui visa regisi dvigubai, ir tai rodosi jam kaip tiesa, nors jis žino, jog tai netiesa. Tokia man pasirodė visa tiesa, tačiau kai kantriai ir ramiai pabandžiau tai paaiškinti Kaptahui, šis visai manęs nesiklausė, tik paliepė atsigulti ir užsimerkti, kad nusiraminčiau. Bet, mano galva, buvau visai ramus ir bejausmis it negyva žuvis aliejaus puode ir nenorėjau gulėti užsimerkęs, nes tuomet regėdavau visokius nemalonius dalykus: apgraužtus žmogaus kaulus pašvinkusiame vandenyje ir kažkada seniai seniai pažinotą tokią Minėją, nepaprastai laviai šokančią priešais jaučiagalvę gyvatę. Todėl nenorėjau užsimerkti ir mėginau

paėmęs lazdą primušti man baisiai pakyrėjusį Kaptahą, tačiau mano ranka nuo vyno buvo tokia silpna, kad jis lengvai atėmė lazdą. O nepaprastai brangų hetitų uosto vyresniojo padovanotą peilį jis paslėpė, todėl neradau jo tuomet, kai labai troškau pamatyti iš savo gyslų srūvantį kraują.

Kaptahas buvo toks įžūlus, kad nepakvietė man Minotauro, nors daugybę kartų labai ryžtingai šito prašiau – norėjau pasikalbėti su Minotauru, nes man atrodė, kad jis vienintelis žmogus pasaulyje, tikrai galįs suprasti mane ir didžiąsias mano mintis apie dievus, tiesą bei vaizdinius. Kaptahas neatnešė man net kruvinos jaučio galvos, kad galėčiau pasikalbėti su ja apie jaučius, jūrą bei jaučių šokius. Net tokio menko prašymo jis nepanoro patenkinti – taigi jis man išties gerokai pakyrėjo.

Tik dabar suprantu, jog tada turbūt sirgau ir nebegalėjau suvaldyti galvoje kilusių minčių, nes vynas mane pinkliojo ir trikdė mano atmintį. Vis dėlto manau, jog gerasis vynas mane išgelbėjo nuo beprotystės ir padėjo ištverti baisiausią metą, amžiams praradus Minėją, tikėjimą dievais ir žmonių gerumu. Todėl visada, kai kas nors pas mane ateidavo su pelenais plaukuose ir plėšydamasis drabužius, sakydavau:

„Nėra liūdesio, kurio nenumaldytų vynas. Nėra negandos, kurios neišsklaidytų vynas. Nėra netekties, kurioje nepaguostų vynas. Taigi išgerk vyno, ir tavo liūdesys nuskęs it pelė aliejaus puode – nepaisyk, jei iš pradžių jis bus kartus tavo burnai, nes kuo daugiau jo išgersi, tuo geresnis bus jo skonis, ir greit tavo liūdesys nutols kaip dangaus debesis".

Bet kai kas nors ateidavo pas mane su gėlių vainiku ant galvos ir ant kaklo, įsitrynęs brangiais aliejais, apsitaisęs geriausiais drabužiais, su džiugesio ašarom akyse, tada sakydavau:

„Mano drauge, venk pernelyg džiūgauti, nes džiaugsmas pavojingesnis už liūdesį ir negandą – jis kaip gyvatė, kuri šviesoje žvilga, graži pažiūrėti, tačiau į gyslas suleidžia pražūtingų nuodų. Venk džiaugsmo, mano drauge, ir skandink jį vyne, nes nėra džiaugsmo, kuris vyne neskęstų, nepaisyk, jei iš pradžių vynas dar labiau tavo džiugesį įaudrins, o jo skonis tavo burnai bus palaimingas – kuo daugiau gersi, tuo gaižesnis bus jo skonis, kol tavo džiaugsmas pavirs nudriskusiais skudurais smėlyne: taip ir turi būti, nes džiaugsmas – klasčiausia vaizdiniais gundanti dovana".

Šitaip su vynu viskas manyje išsisklaidė – panašiai kaip jaunystėje, visų Švenčiausiame pamačius Amono šventiką spjaunant Dievui į veidą ir nutrinant jį rankove. Mano gyvenimo upė sustojo ir išplito į didelę balą – iš viršaus gražią pažiūrėti, atspindinčią žvaigždes ir dangų, bet įbedęs lazdą pamatytum, kad ji sekli, o dugne vien dumblas ir dvėsena.

Taip nušvito rytas ir pabudęs nakvynės namuose vėl pastebėjau Kaptahą, sėdintį kambario kampe ir susiėmusį galvą tyliai verkiantį ir linguojantį. Drebančiom rankom užsiverčiau vyno ąsotį, o išgėręs piktai paklausiau:

– Ko žliumbi, šunie?

Tai buvo pirmoji diena po daugybės, kai į jį prakalbau – taip man buvo pakyrėjusi jo globa ir kvailumas. Pakėlęs galvą jis atsakė:

– Uoste yra laivas, plaukiąs į Siriją – tai turbūt paskutinis laivas, išvykstąs prieš baisiausias žiemos audras. Tik todėl verkiu.

Pasakiau jam:

– Bėk į savo laivą, kol vėl tavęs neprimušiau, kad nebematyčiau tavo įgrisusio snukio ir negirdėčiau tavo nesibaigiančių plepalų bei žliumbimo.

Tačiau tai pasakęs susigėdau ir pastūmiau ąsotį, nes mane karštai guodė mintis, jog pasaulyje yra bent vienas nuo manęs priklausomas žmogus, nors tai tėra tik pabėgęs vergas.

Tačiau Kaptahas tarė:

– Iš tiesų, mano pone, man taip pat įgriso tavo girtuoklystė ir kiauliojimas – niekada nebūčiau patikėjęs, kad vynas man praras skonį ir net alaus per šiaudelį nebenorėsiu truktelėti. Kas mirė – tai mirė ir nebesugrįš, todėl, mano galva, geriausia bus, kol galime, iš čia išvykti. Mat auksą, sidabrą ir visa, ką įgijai kelionėse, išmetei pro langą į nutekamuosius griovius ir jau nebetikiu tave galėsiant drebančiom rankom ką nors išgydyti, nes vargiai beįstengi nulaikyti vyno ąsotį. Turiu pripažinti, jog iš pradžių, maniau – gerai, jei ramindamasis geri vyną ir nudauždamas vis naujo ąsočio spaudą skatinau tave gerti, ir gėriau drauge. Ir gyriausi kitiems sakydamas: „Žiūrėkit, koks mano šeimininkas! Geria it begemotas, negailėdamas skandina vyno ąsočiuose auksą bei sidabrą ir tai jam teikia nepaprastą džiaugsmą. Bet dabar jau ne giriuosi, o gėdijuosi savo šeimininko, nes visa turi ribas, o tu, mano galva, visada jas peržengi. Neteisiu vyro, kuris mirtinai nusigėręs mušasi gatvių kampuose ir su gumbais galvoje pabunda viešuosiuose namuose, nes tai išmintingas paprotys, nepaprastai palengvinantis visokiausių širdgėlų kamuojamą sielą ir pats juo ganėtinai dažnai laikiausi. Tačiau pagirias reikia gydyti protingai – alumi bei sūdyta žuvimi, kaip dievai skyrė ir doras paprotys reikalauja, – ir vėl grįžti prie darbo. Tačiau tu geri taip, tarsi kiekviena diena tau būtų paskutinė, ir bijau, kad mirtinai prasigersi, bet jei šito sieki – geriau nusiskandink vyno statinėje, nes šitai įvyks greičiau, maloniau ir gėdos dėl to nekęsi.

Apsvarstęs visa, ką jis pasakė, apžiūrėjau savo rankas – kažkada jos gydė žmones, o dabar drebėjo, ir aš nepajėgčiau jų valdyti, tarsi jos gyventų savo gyvenimą. Galvojau ir apie galybę žinių, svetimose šalyse sukauptų, ir supratau, kad ribas peržengti neprotinga, kvaila prarasti saiką ne tik geriant ir valgant, bet taip pat liūdint ir džiaugiantis. Todėl pasakiau Kaptahui:

– Tebūnie kaip sakai, bet žinok, kad tai, ką sakei, ir pats puikiai suprantu, o tavo žodžiai man nieko nelemia ir tėra mano ausims tik įkyrių musių zyzimas. Tačiau šįkart mesiu gėręs ir kurį laiką neketinu atkimšti nė vieno vyno ąsočio. Mat susivokiau ir ketinu iškeliauti iš Kretos – grįžti į Semirą.

Tai išgirdęs Kaptahas šūktelėjo, nusikvatojo ir, vergų papratimu, pastrikčiojo abiem kojom, tačiau aš tęsiau tardamas:

– Ši kelionė man bus labai į naudą, nes čia, jūros saloje, atsiteisiau su dievais – jau nebesu jiems skolingas, ir dievai man nebeskolingi, nors viešai turbūt šito tarti neišdrįsiu, nes žmonės, tai pasmerkę, palaikytų mano žodžius paniekinimu. Todėl nuo šiol niekam netrukdysiu savu tikėjimu įgyti amžinosios palaimos, nesikišdamas į dievų reikalus – nei egiptiečių, nei kretiečių, nei Babilono gyventojų, nei hetitų, kurie, reikia manyti, kitoms tautoms dar parodys dievų galybę bei kėslus. O aš keliauju į Semirą ir ketinu eiti kiekvienu prieš akis atsiversiančiu keliu, daug nesvarstęs, kur jis veda. Mano gyvenimas turbūt vis tiek geriau už mirtį, o gyvas žmogus vertesnis už mirusį dievą, nors mirties nepatyręs negaliu šito tvirtinti. Vis dėlto manau, kad mirtis nėra blogiau už stiprų poros savaičių svaigulį, nes manau savaip jau patyręs mirtį. Taigi paskubėk užsakyti mums vietas laive, surink kiek liko daiktų ir padėk man nusigauti į laivą, nes dar nelabai pasitikiu savo kojomis – jos tarsi svetimos: vienai žengiant į vieną pusę, kita bando eiti į kitą.

Apsidžiaugęs jis jau buvo beeinąs, tačiau dar pridūriau:

– Visa tai įvyks su sąlyga, kad niekada man girdint neištarsi Minėjos vardo – jis užmirštas, ištrintas, tarsi jo niekada nė nebūtų buvę. Nereikalauju iš tavęs nei priesaikų, nei pažadų, nes tai tik musių zyzimas, bet prižadu, kad jei nors kartą ištarsi tą vardą, parduosiu tave į akmenų malūnus ar į vario kasyklą, įduosiu tave kaip pabėgusį vergą, ir tau nupjaus nosį bei ausis. Prisimink tai, Kaptahai, nes rimčiau dar tau niekada nesu kalbėjęs.

Kaptahas nieko neatsakęs išėjo, ir tą pačią dieną įlipome į laivą. Irkluotojai sumerkė irklus į vandenį ir pro dešimtis, šimtus laivų bei vario skydais aptaisytus Kretos karo laivus išyrė laivą iš uosto. Tačiau išplaukę iš uosto irkluotojai ištraukė iš vandens irklus, o laivo vadas, paaukojęs jūros dievui bei savo laivo dievams, įsakė pakelti bures. Laivas pasviro ir bangos ėmė muštis į jo šonus. Išplaukėme Sirijos link palikę Kretą lyg žydrą debesį, šešėlį ar sapną, ir aplink teliko banguojanti jūros lyguma.

DEVINTOJI KNYGA

„Krokodilo uodega"

1

Šitaip subrendau ir jau nebebuvau jaunas, kai po trejų metų grįžau į Semirą su daugybėj šalių sukauptom gerom ir blogom žiniom. Jūros vėjas išpūtė vyną man iš galvos, nuskaidrino akis ir sugrąžino kūno jėgas – valgiau, gėriau ir elgiausi kaip visi žmonės, nors mažiau už kitus kalbėjau ir jaučiausi dar labiau vienišas nei anksčiau. Taip jau skirta, kad vienatvė – brandos požymis, tačiau aš nuo vaikystės buvau vienišas, pasaulio svetimšalis, nendrių luoto atplukdytas į Nilo pakrantę, todėl man jau nebereikėjo priprasti prie vienatvės kaip daugybei kitų, nes vienatvė man buvo lyg namai ir lova sutemus.

Tačiau stovėdamas laivo pirmagalyje, aplink žalsvai banguojant jūrai ir vėjui nupučiant visas nereikalingas mintis, teberegėjau kažkur tolumoje akis lyg jūra, nušviesta mėnulio, ir labai iš tolo girdėjau užgaidų Minėjos juoką, mačiau ją su lengvu drabužiu šokančią ant molinių Babilono pakelių grendymų – jauną ir grakščią it ūgtelėjusi nendrelė. Bet jos paveikslas manęs jau nebeliūdino ir nebeskaudino, mano sielai jis buvo lyg malonus peršulys, rytą pabudusio juntamas prisiminus gražesnį už gyvenimą naktinį sapną. Todėl galvodamas apie ją džiaugiausi, kad buvo lemta ją sutikti, ir nesigailėjau nė vienos su ja išgyventos akimirkos, nes suvokiau, jog be jos nebūčiau toks, koks esu. Laivo pirmagalis buvo išdažyto, šalto medžio išpjaustinėtas moters veidas ir stovėdamas šalia jo atsisukęs į vėją pajutau nepaprastai sustiprėjusį savo vyriškumą ir suvokiau, kad gyvenime dar linksminsiuos su daugybe moterų, nes vienišam naktys šaltos. Bet žinojau, kad visos tos moterys bus man vien dažytas šaltas medis ir apglėbdamas tamsoje ieškosiu jose tik Minėjos, tik mėnulio šviesos akių blyksnio, liauno šono šilumos, į odą įsigėrusio kipariso kvapo, kuris ją man primins. Šitaip laivo pirmagalyje tariau sudie Minėjai.

Mūsų kelionė buvo sunki, nes siautė audra ir laivas be perstogės siūbuodamas vingiavo prieš vėją, o bangos lyg kalnai dunksėjo į medinį laivo šoną. Kaptahui jau nebegelbėjo talismanas, negelbėjo nė tai, kad buvo stipriai ir ne vieną kartą diržu apsijuosęs pilvą, negelbėjo nė skarabėjas, o jūros dievams jis paaukojo visa, ką turėjo, ir jų garbei pasninkavo, trokšdamas niekada šiam pasaulyje nebūti gimęs. Tačiau jis taip nebebijojo mirti kaip anksčiau, nes jam, vargšui, teikė paguodos suvokimas, kad jis akimirksniu pasveiks, vėl pajutęs kietą žemę po kojom, nors sakė, kad neturėdamas ankstesnės patirties tuo netikėtų.

Todėl pagaliau išlipęs į Semiros krantą, jis puolė kniūbsčias, šluostė lūpomis akmenų prieplaukos atskalas ir apsiverkęs prisiekė skarabėju niekada daugiau kojos į laivo denį nekelsiąs. Ir mano sielą užliejo jaudulys pamačius ankštus Semiros skersgatvius bei aukštus namus, praeivių drabužius, dvesiančius šunis ir musių spiečius aplink žuvų krepšius, nes Semiroje buvau pragyvenęs dvejus metus – ji buvo man pažįstama, čia gydydamas ligonius pasiekiau pirmuosius laimėjimus.

Mano namas tebestovėjo, nors vagys buvo nuplėšę langines ir išnešę visus vertus nešti daiktus, kurių išvykdamas neatidaviau į prekybos namų saugyklas. Man ilgai nebūnant, kaimynai mano namo kiemą pavertė sąvartynu ir išviete, todėl ten siaubingai dvokė, o kai nubraukęs voratinklius nuo durų angų įžengiau į kambarius, grindimis šokčiojo žiurkės. Ir mano kaimynai visai nenudžiugo mane išvydę – atsukę nugaras uždarinėjo prieš mane duris sakydami kits kitam: „Jis egiptietis, o visas blogis eina iš Egipto". Todėl iš pradžių apsistojau nakvynės namuose, paliepęs Kaptahui sutvarkyti mano namą, kad galėčiau jame apsigyventi, ir išėjau į prekybos namus, kuriuose buvau padėjęs savo santaupas. Po trejų kelionių metų į Semirą grįžau skurdžius – liko tik tai, ką pats įgijau savo išmanymu; praradau ir Horemhebo duotąjį auksą – didžioji jo dalis dėl Minėjos liko Babilono šventikams.

Prekybos namuose turtingieji laivų savininkai apstulbo mane išvydę – jų nosys dar labiau ištįso ir jie susirūpinę kasinėjosi barzdas, nes per ilgą mano nebuvimą tarėsi jau paveldėję mano santaupas. Vis dėlto jie sąžiningai išpainiojo mano reikalą, nors keletas laivų buvo nuskendę, bet juose praradau tiek, kiek kituose laivuose susikaupė pelno, ir visa sudėjus į viena paaiškėjo, kad sugrįžęs esu turtingesnis nei išvykdamas ir pragyvenimu Semiroje man nereikia rūpintis.

Tačiau mano draugai laivų savininkai pasikvietė mane į savo namus, pasiūlė man vyno ir ištįsusiomis nosimis prakalbo į mane:

– Sinuhe, mūsų gydytojau, visais atžvilgiais tu mūsų draugas, tačiau esi egiptietis – nors mielai prekiaujame su Egiptu, mums nemiela žiūrėti į šalia įsikuriančius egiptiečius, nes žmonės murma ir nepaprastai nepatenkinti mokesčiais, kuriuos privalo mokėti faraonui. Jau nebeatsimename, nuo ko visa prasidėjo, bet jau yra nutikę, kad egiptiečiai buvo gatvėse apmėtyti akmenimis, į jų šventyklas įmesta kiaulių dvėsenų, o žmonės nebenori drauge su egiptiečiais rodytis gatvėse. Tu, Sinuhe, esi mūsų draugas ir labai tave gerbiame už tavo sumanų gydymą, kurį tebeprisimename. Pasakojame tau visa tai, idant būtum atsargus ir deramai elgtumeis.

Jų kalbos nepaprastai nustebino mane, nes iki mano išvykimo semiriečiai varžėsi tarpysavyje dėl egiptiečių draugystės, kvietė juos į svečius ir kaip Tėbuose mėgdžiojo Sirijos papročius, taip Semiroje mėgdžiojo Egipto papročius. Tačiau Kaptahas patvirtino jų žodžius, kai susierzinęs grįžo į nakvynės namus ir pasakė:

– Kažkokia pikta dvasia tikrai įšliaužė semiriečiams pro užpakalius, nes jie elgiasi kaip pasiutę šunys ir nebemoka egiptietiškai, o mane ištrenkė iš aludės, kur užsukau sudrėkinti sausos kaip dulkės gerklės po visų vargų, kuriuos, mano pone, man užkrauni. Jie ištrenkė mane pastebėję, jog esu egiptietis, ir rėkė pavymui nepadorius žodžius, o vaikai apmėtė mane asilų mėšlo gurvoliais. Todėl nuėjęs į kitą aludę buvau protingesnis, – mano gerklė išties buvo sausa kaip pelų maišas ir buvau pasiilgęs stipraus Sirijos alaus, – bet nepratariau ten nė žodžio, nors gerai supranti, kad šitai man buvo nepaprastai sunku, nes mano liežuvis – tarsi vietoje nenustygstąs vinklus gyvis. Šiaip ar taip, buvau išmintingesnis – žodžio neprataręs įmerkiau šiaudelį į alaus ąsotį drauge su kitais ir ėmiau klausytis jų kalbų. Jie sakė, kad Semira senovėje buvęs laisvas, niekam mokesčių nemokėjęs miestas, ir nebenorį, kad jų vaikai gimtų faraono vergais. Ir kiti Sirijos miestai buvę laisvi, todėl reikėtų, perskėlus visiems egiptiečiams kaukoles perpus, išvyti iš Sirijos miestų, ir tokia esanti kiekvieno, Siriją mylinčio ir nepakenčiančio būti faraono vergu, užduotis. Šitokias kvailystes jie kalbėjo, nors visi žino, kad Egiptas saugo Siriją tik dėl pačios Sirijos naudos, nedaug už tai pelnydamas ir tik nesavanaudiškai saugodamas sirus vieną nuo kito, nes palikti po vieną Sirijos miestai – kaip laukinės katės maiše – riejasi, pešasi vienas su kitu, drasko vienas kitą, todėl labai sutrinka gyvulininkystė, žemdirbystė ir prekyba. Šitą žino kiekvienas egiptietis, nuo vaikystės tai mokykloje girdėjęs, – nors nelankiau mokyklos, tik sėdėdavau prie mokyklos vartų laukdamas vieno bjauraus buvusio šeimininko vaikiščio, be perstogės spardžiusio man blauzdas ir rašomąja lazdele badžiusio man jautrias vietas. Tačiau apie tai neketinau pasakoti, tik pakartosiu ką girdėjęs aludėje. Mat ten tie sirai gyrėsi savo pajėgomis ir kalbėjo apie visų Sirijos miestų sąjungą, kol mane, kaip egiptietį, ėmė taip smarkiai pykinti ta kalba, kad, šeimininkui atsukus nugarą, išėjau savo keliu nesumokėjęs už alų ir sulaužęs alaus šiaudelį.

Man nereikėjo ilgai vaikščioti po miestą, kol įsitikinau, kad visa, ką pasakojo Kaptahas, buvo tiesa. Aišku, manęs niekas neužkabino, nes mokėjau dėvėti siriškus drabužius, tačiau mane sutikę anksčiau pažinoti žmonės nusisukdavo, o egiptiečiai vaikščiojo po miestą lydimi sargybinių. Jie buvo pajuokiami, apmėtomi supuvusiais vaisiais bei pasmirdusiomis žuvimis. Vis dėlto man neatrodė tai labai pavojinga, nes semiriečiai tikriausiai buvo įniršę dėl naujų mokesčių, ir ta puta paprastai labai greit nusėsdavo, nes Sirijai iš Egipto buvo tiek pat daug naudos kiek Egiptui iš Sirijos, ir nesitikėjau ilgai pakrantės miestus išgyvensiant be Egipto grūdų.

Todėl paliepęs sutvarkyti namą, pradėjau, kaip anksčiau, priiminėti ligonius ir juos gydyti o jie, sužinoję mane sugrįžus, lankėsi kaip anksčiau, nes negalia, liga ir skausmas nepaiso tautybės, tik gydytojo išmanumo. Vis dėlto ligoniai dažnai ginčydavosi su manimi sakydami:

– Tu, kuris esi egiptietis, pasakyk, argi teisinga, kad Egiptas plėšia nuo

mūsų mokesčius, čiulpia mūsų gerą ir tunka mūsų skurdu it dėlė, siurbianti kraują. Ir egiptiečių karinė įgula mūsų mieste žeidžia mus, nes patys galime saugoti savo miesto tvarką ir apsiginti nuo priešų, jei tik mums tai būtų leista. Netiesa ir tai, kad neįstengtume atstatyti savo mūrų ir pataisyti bokštų, jei patys norėtume ir sutiktume už tai sumokėti. Mūsų valdantieji moka taip pat gerai ir teisingai mus valdyti, o egiptiečiams neturėtų rūpėti mūsų kunigaikščio karūnavimas bei mūsų teisėtvarka. Prisiekiame Baaliu, be egiptiečių klestėtume ir žydėtume, nes egiptiečiai tarytum skėriai mums ant sprando, o jūsų faraonas jėga mums bruka naująjį dievą, todėl prarandame savo dievų prielankumą.

Nenorėjau su jais ginčytis, bet vis dėlto atsakiau:

– Nuo ko saugositės mūrais ir bokštais, jeigu ne nuo Egipto? Ištiesų protėvių laikais mūrais apsistatęs jūsų miestas gal ir buvo laisvas, bet liejote kraują ir nuskurdote per begalę karų su kaimynais, kurių ir dabar neapkenčiate, o jūsų kunigaikščiai taip savavaliaudavo, kad nei turtuolis, nei vargšas nebuvo saugus. Dabar nuo priešų jus saugo Egipto skydai bei ietys, o Egipto įstatymas gina ir turtuolio, ir vargšo teises.

Tačiau jie įširsdavo – akys pasrūdavo krauju, šnervės imdavo virpčioti ir jie tardavo:

– Visi Egipto įstatymai – mėšlas, o Egipto dievai mums šlykštūs. Net jei mūsų kunigaikščiai savavaliaudavo ir būdavo neteisūs, – bet šituo netikime, nes šitai tėra egiptiečių melas, idant nebegalvotume apie laisvę, – tai jie buvo mūsų kunigaikščiai ir širdys mums sako, jog verčiau neteisybė laisvoje šalyje nei teisybė pavergtoje.

Atsakiau jiems:

– Nematau jokios vergystės jūsų krašte, o ir patys giriatės turtėją iš Egipto kvailumo. Bet būdami laisvi plėštumėte vienas kito laivus, kirstumėte vienas kito vaismedžius, o keliaujant į krašto gilumą jūsų gyvybėms grėstų pavojus.

Tačiau jie manęs neklausė, tik numesdavo man savo dovanas ir nueidavo sakydami:

– Širdyje tu egiptietis, nors dėvi siriškus drabužius. Visi egiptiečiai engėjai ir nusikaltėliai, o geras egiptietis – tik negyvas egiptietis.

Todėl man jau nebebuvo gera Semiroje ir ruošdamasis iškeliauti ėmiau kaupti pinigus, nes privalėjau, kaip žadėjęs, susitikti su Horemhebu ir papasakoti, ką mačiau kitose šalyse. Turėjau keliauti į Egiptą. Vis dėlto išvykti neskubėjau, nes mano širdis keistai suvirpėdavo pagalvojus, jog vėl gersiu Nilo vandenį. Taip bėgo laikas ir neramumai mieste nuslopo, nes vieną rytą uosto pakrantėje buvo rastas egiptiečių karys perpjauta gerkle ir persigandę žmonės užsidarė namuose, o į miestą sugrįžo ramybė. Tačiau egiptiečių bendruomenės valdantieji neišaiškino žudiko ir nieko nenutiko – vėl atsidarę duris miestiečiai ėmė dar įžūliau kalbėti, pastodavo egiptiečiams kelią, o egiptiečiai traukėsi jiems iš kelio ir vaikščiojo apsiginklavę.

Vieną vakarą grįžtant iš Ištarės šventyklos, kurioje kartais apsilankydavau, – kaip ištroškęs malšina troškulį nežiūrėdamas, iš kokio šulinio geria, – pasieniu priešais ėję vyrai tarė vienas kitam:

– Ar tik šis vyras ne egiptietis? Ar galime leisti, kad tas apipjaustytasis gulėtų su mūsų mergelėmis ir niekintų mūsų šventyklą?

Atsakiau jiems:

– Jūsų mergelės, kurias derėtų visai kitu vardu vadinti, nepaiso nei vyro išvaizdos, nei tautybės, o savo linksmybes kainoja auksu iš vyro kapšelio – už tai jų visai nesmerkiu, nes pats einu su jomis pasilinksminti ir ketinu kada panorėjęs tai ir toliau daryti.

Tada jie užsidengė apsiaustais veidus ir puolė mane: pargriovė ant žemės ir ėmė taip daužyti galvą į mūrą, kad pamaniau mirsiąs. Tačiau kai jie ėmė plėšti mane ir nudrėskė drabužius, ketindami išmesti mano kūną į uosto vandenis, kažkuris jų išvydo mano veidą ir tarė:

– Argi tai ne Sinuhė, egiptiečių gydytojas ir karaliaus Aziraus draugas?

Patvirtinau esąs Sinuhė ir pasakiau nudėsiąs juos ir sušersiąs jų kūnus šunims, nes man labai skaudėjo galvą ir buvau taip įsiutęs, kad užmiršau baimę. Tada jie paleido mane, atidavė man drabužius ir užmetę ant akių apsiaustą spruko savo keliu. Išties nesupratau, kodėl jie taip pasielgė – juk mano grasinimai jų negalėjo išgąsdinti, nes jų rankose buvau bejėgis.

2

Tačiau po kelių dienų prie mano namų atjojo pasiuntinys – jis atjojo ant arklio, o tai buvo retas reginys, nes egiptietis ant arklio niekada nelipa, retai kada lipa ir siras – ant arklių joja tik tamsūs dykumos plėšikai. Mat arklys yra aukštas ir piktas gyvulys – mėginant užlipti jam ant nugaros, jis spiria ir kanda, meta jojantįjį nuo nugaros – kitaip nei prie visko pripratęs asilas. Į vežimą pakinkytas arklys taip pat bauginamai elgiasi – jį temoka suvaldyti tik to mokęsi kariai, kurie suturi jį įkišę pirštus į šnerves. Šiaip ar taip, tas žmogus atjojo prie mano namo arkliu, o arklys buvo putotas, snukis pasruvęs krauju, jis baugiai prunkštė. Iš vyro sypratau, kad jis atjojo iš avinų kalnų, o iš jo veido supratau, kad yra baisiai persigandęs.

Jis puolė prie manęs taip greitai, kad sveikindamas vos spėjo nusilenkti bei ranka paliesti savo kaktą, ir nerimastingai sušuko man:

– Liepk atnešti dengtus neštuvus, gydytojau Sinuhe, ir sek paskui mane, nes atlėkiau iš Amoro krašto – karalius Azirus siunčia mane tavęs pargabenti. Mat serga jo sūnus ir niekas nežino, kas yra berniukui, o karalius siautėja kaip dykumos liūtas, laužydamas kaulus kiekvienam prie sūnaus prisiartinančiam. Todėl pasiimk savo gydytojo skrynelę ir skubėk paskui mane – kitaip peiliu perrėžęs tau gerklę nuspirsiu tavo galvą gatve.

– Vargu ar tavo karalius turės naudos vien iš mano galvos – be rankų ji

gydyti nesugebės, – tariau jam. – Bet atleisiu tau tavo nekantrius žodžius ir seksiu paskui tave. Ne dėl tavo grasinimų – jie manęs nebaugina, bet todėl, kad karalius Azirus yra mano draugas ir noriu jam padėti.

Liepiau Kaptahui surasti dengtus neštuvus ir iškeliavau paskui pasiuntinį džiūgaudamas širdyje – toks vienišas buvau, kad nudžiugau gavęs susitikti nors su Azirumi, kuriam kadaise auksu aptaisiau dantis. Bet lioviausi džiaugęsis, kai pasiekus tarpeklį mane su skrynelėm įkėlė į laukinių arklių traukiamą karo vežimą ir ėmė lakinti akmenynais ir kalnais – manydamas, kad kaulai sutrupės iš baimės, veriamai rėkiau ir linkėjau toli ant pavargusio asilo atsilikusiam savo palydovui nusisukti sprandą.

Pervažiavus kalnus mane su skrynelėmis iš karo vežimo permetė į kitą, pasilsėjusių arklių traukiamą vežimą, todėl jau nebesuvokiau, kojomis ar galva į žemę remiuosi, ir nieko kita neįstengdamas tik šaukiau vadeliotojams: „Nenaudėliai, atmatos, mėšlavabaliai!" ir lygesnėje kelio vietoje išdrįsęs nesilaikyti vežimo kraštų daužiau kumščiais jų nugaras. Tačiau jie manęs nepaisė, tik taip timpčiojo vadeles ir pliekė botagais, kad vežimas net šokinėjo per akmenis, ir pamaniau ratus nusisuksiant.

Todėl mūsų kelionė į Amoro kraštą ilgai netruko – miestą, supamą neseniai pastatytų aukštų mūrų, pasiekėme dar prieš saulėlydį. Ant mūrų vaikštinėjo kariai su skydais, tačiau vartai mums jau buvo atverti: dardėjome per miestą asilams bliaunant, moterims klykiant ir vaikams rėkiant, vaisių krepšiams ore skraidant ir ratams traiškant galybę ąsočių, nes vadeliotojai nežiūrėjo, kur važiuoja. Tačiau kai mane iškėlė iš vežimo, jau nebepajėgiau eiti – tik sverdinėjau kaip girtas, todėl vadeliotojai, prilaikydami mane už pažastų, greit nuvedė į Aziraus namą, o vergai skubiai man pavymui įsviedė vaistų skryneles. Vos mums spėjus įžengti į priemenę, pilną skydų bei šarvų, iečių su plunksnomis ir liūtų uodegomis, baubdamas it sužeistas dramblys manęs pasitikti išpuolė Azirus. Jis buvo susiplėšęs drabužius, prisibarstęs pelenų į plaukus, nagais kruvinai susidraskęs veidą.

– Kur užkliuvote, jūs, plėšikai, nenaudėliai, sraigės, – staugė jis taip pešiodamas savo garbanotą barzdą, kad auksinės juostelės, kuriom ji buvo perrišta, skraidė ore lyg žaibai. Jis tvatijo kumščiais mane atvedusius vadeliotojus ir riaumojo lyg žvėris:

– Kur užgaišote, bjaurybės, juk mano sūnus miršta!

Tačiau vadeliotojai pasiteisino sakydami:

– Iki pridusimo nuvarėme ne vieną arklį, lėkdami per kalnus greičiau už paukščius. Labiausiai nusipelnė gydytojas, kurį vežėme, nes degdamas noru išgydyti tavo sūnų jis drąsindavo mus savo šūksniais, kai pavargdavome, ir tvatydavo kumščiais mums nugaras, kai imdavome lėčiau važiuoti – iš egiptiečio šito niekada nelaukėme ir tikime, kad dar niekada kelionė iš Semiros į Amorą nebuvo tokia trumpa.

Tuomet Azirus mane karštai apkabinęs apsiverkė ir tarė:

– Ar išgydysi mano sūnų, Sinuhe, ar išgydysi – tuomet viskas, kas mano, bus ir tavo.

Atsakiau jam:

– Vis dėlto, kad sužinočiau, ar galiu išgydyti tavo sūnų, leisk man pirmiau jį pamatyti.

Jis skubiai nusivedė mane į didelį kambarį, kuriame, nors buvo vasara, kaitra tvoskė žarijų indas, todėl kambaryje tvyrojo slogus karštis. Vidur kambario ant grindų gulėjo lopšys, o lopšyje vilnoniais vystyklais suvystytas kliegė, plyšojo ne didesnis nei metų kūdikis. Nuo kliegimo jo veidelis buvo juosvai pamėlęs, skruostais ritosi prakaito lašai, o jo plaukai buvo stori, juodi kaip tėvo, nors jis buvo dar toks mažytis. Apžiūrėjau jį, bet neįžvelgiau jokių negalių, nes merdėdamas jis nebūtų pajėgęs taip klaikiai iš įniršio kliegti. Apsižvalgęs aplink pamačiau ant grindų prie lopšio gulinčią Keftiu – moterį, kurią kažkada buvau atidavęs Azirui į žmonas, ji buvo dar storesnė ir baltesnė nei anksčiau ir jos tuklus kūnas liulėjo, kai iš liūdesio daužė kakta grindis, žliumbė ir rėkė. Kambario kampuose taip pat žliumbė būrelis vergių ir žindyvių su mėlynėmis veiduose ir gumbais galvose nuo Aziraus lupimo už tai, kad nepagelbėjo jo sūnui.

– Nesirūpink, Azirau, – pasakiau. – Tavo sūnus nenumirs, tačiau prieš tirdamas jo negalią pirmiausia norėčiau apsišvarinti, tik išneškite tą prakeiktą žarijų indą, nes čia galima uždusti.

Keftiu staiga pakėlė galvą nuo grindų ir išsigandusi tarė:

– Vaikelis gali peršalti. – Bet paskui, ilgai žiūrėjusi į mane, ji nusišypsojo, atsisėdo, pasitaisė plaukus, drabužius ir vėl nusišypsojo klausdama: – Ar tai tu, Sinuhe?

O Azirus grąžydamas rankas kalbėjo:

– Sūnus nevalgo, o pavalgęs tik išvemia maistą, jo kūnelis dega ir beveik tris dienas jis nieko nevalgė, tik taip verkia, kad girdint jo verksmą širdis plyšta.

Paliepiau jam išvaryti iš kambario žindyves bei verges, o jis, visai užmiršęs esąs karalius, nuolankiai man pakluso. Apsišvarinęs nuklojau, nuvysčiau vilnonius vaiko audeklus, paliepiau atidaryti langines – kambarys išsivėdino ir į jį pasruvo vėsus vakaro oras. Vaikas tuoj nurimo ir pradėjęs storomis kojytėmis spardytis nustojo verkti. Apžiūrėjau jo kūnelį, pilvuką ir man kilo įtarimas, todėl įkišau pirštą jam į burną ir atspėjau teisingai: jo burnytėje, baltas lyg perlas, buvo išdygęs pirmasis dantukas.

Tada karštai tariau:

– Azirau, Azirau! Ar dėl to laukiniais arkliais skraidinai sumaniausią Sirijos gydytoją, nes nesigirdamas galiu pasakyti daug išmokęs kelionėse po įvairias šalis. Vaikas niekuo neserga, tačiau jis toks pat nekantrus ir piktas kaip tėvas ir gal jis turėjo kiek karščio, tačiau jis jau nukrito, o jei kūdikis vėmė, tai gelbėdamas savo gyvybę elgėsi labai išmintingai, nes pernelyg jį primaitinote riebiu pienu. Keftiu jau laikas mesti jį žindyti ir pripratinti prie

tikro maisto – kitaip jis greitai nukąs motinai spenelį, o tai, mano galva, tave labai nuliūdintų, nes turbūt dar tikiesi patirti džiaugsmo iš savo žmonos. Mat turi žinoti, kad tavo sūnus rėkė iš nekantrumo prasikalus pirmam dantukui, bet jei manim netiki – pats pažiūrėk.

Pražiodžiau vaiko burnytę, parodžiau dantį Azirui ir jis pratrūkęs džiaugsmu ėmė ploti delnais ir kaukšėdamas kulnais šokti ratu apie kambarį. Parodžiau dantį ir Keftiu, ir ji pasakė, kad dar niekada vaiko burnoje nematė gražesnio danties. Tačiau jai pamėginus vėl suvystyti berniuką vilnoniais vystyklais, aš neleidau ir pats suvysčiau vaiką tik plona lino drobele, kad vakaro vėsoje neperšaltų.

Azirus stuksėdamas kojom šoko, dainavo šaižiu balsu, visai nesigėdydamas veltui mane ilgą kelią gabenęs, tik troško parodyti sūnaus dantį savo kilmingiesiems bei vadams ir sušaukė žemyn nuo mūrų sargybinius pažiūrėti savo sūnaus danties – jie susispietė apie kūdikio lopšį ir stebėjosi juo, džerškindami ietimis bei skydais ir mėgindami įkišti savo murzinus pirštus jam į burnytę, kad pamatytų dantį, kol išvaręs juos visus iš kambario paliepiau Azirui prisiminti savo garbę ir sugrįžti į protą.

Susigėdęs Azirus tarė:

– Turbūt tikrai nesusitvardžiau ir pernelyg nerimavau daugel naktų prie lopšio, skaudama širdimi dėl jo verksmo budėjęs, bet suprask – jis mano sūnus, mano mažasis liūtukas, po manęs kada nors nešiosiantis Amoro karūną ir valdysiantis daugybę tautų, nes iš tiesų ketinu sustiprinti Amoro šalį, idant jis turėtų ką paveldėti ir garsintų savo tėvo vardą. Sinuhe, Sinuhe, nežinai, kaip aš tau dėkingas, kad nuritai man akmenį nuo širdies – turbūt sutinki niekada nematęs taip gražiai nuaugusio berniuko, nors esi apkeliavęs daugybę šalių. Pažvelk kad ir į jo plaukus, į tuos juodus liūto karčius, ir pasakyk, ar regėjai kada tokio amžiaus berniuką šitokiais plaukais? Ir pats matai, kad jo dantis it perlas, baltas ir nesugedęs, o pažvelk į jo burną, į jo pilvuką, panašų į mažą statinaitę.

Jo kalbos man tiek nusibodo, kad palinkėjau jam nugrimzti į Mirusiųjų karalystės bedugnę, ir pasakiau, kad po siaubingos kelionės man sužalotos rankos ir kojos, kad jas tebeskauda ir kad lig šiol nesuvokiu, galva ar kojom į žemę remiuosi. Bet jis, uždėjęs rankas man ant pečių, nuramino mane ir patiekė man visokiausių valgių iš sidabrinių lėkščių – keptos avienos bei riebaluose virtų kruopų ir vyno iš aukso taurių, kol atsigavau ir atleidau jam.

Šitaip svečiavausi pas jį daugybę dienų ir jis davė man galybę dovanų, taip pat aukso bei sidabro, nes po paskutiniojo mūsų pasimatymo jis buvo nepaprastai praturtėjęs, tačiau kaip jo skurdi šalis praturtėjo, jis nenorėjo sakyti, tik nusišypsojo į garbanotą barzdą ir patikino, kad žmona, kurią jam padovanojau, atnešė jam laimę. Ir Keftiu buvo man draugiška, pagarbiai elgėsi – tikriausiai prisiminusi lazdą, kuria tiek daug kartų mėginau jos odos patvarumą – ir liulėdama putlumu bei žvangėdama papuošalais sekiojo paskui mane ir švelniai žvelgdama šypsojosi man. Jos odos baltumas ir put-

lumas buvo apžilpinęs ir visus Aziraus vadus, nes sirams patinka tuklios moterys – priešingai nei egiptiečiams – kaip ir visa kita, jų papročiai kitokie nei egiptiečių. Todėl Amoro poetai jos garbei buvo sukūrę eilių ir tęsiamais balsais kartodami tuos pačius žodžius jas dainuodavo, ir sargybiniai ant mūrų dainuodavo ją šlovinančias dainas, todėl Azirus ja labai didžiavosi ir taip liepsningai mylėjo, kad pas kitas žmonas vaikščiojo retai ir darė tai tik iš mandagumo, nes į žmonas buvo paėmęs Amoro genčių vadų dukteris, idant šitaip palenktų visus vadus savo karališkai valdžiai.

Buvau tiek daug apkeliavęs ir tiek daug šalių matęs, kad jis troško pasigirti savo karališkąja valdžia ir prikalbėjo man daugybę dalykų, kuriuos išpasakojęs paskui turbūt gailėjosi. Šitaip patyriau, kad kaip tik jo pasiųsti kurstytojai užpuolė mane Semiroje, idant mane, kaip egiptietį, įmestų į uosto vandenį, ir jis šitaip išgirdo mane sugrįžus į Semirą. Jis labai apgailestavo dėl to, kas nutiko, bet pasakė:

– Galybei egiptiečių dar teks perskelti kaukoles ir daugybę Egipto karių įmesti į uosto vandenį, kol Semira, Biblas, Sidonas ir Gaza pagaliau susivoks, kad egiptiečiai nėra neliečiami, kad ir egiptiečio kraujas srūva, o dvasia, peiliu pervėrus, iš jo išeina. Mat Sirijos pirkliai yra dirgliai atsargūs, jų kunigaikščiai bailiai, o tautos nerangios kaip jaučiai. Todėl nuovokiausi turi eiti priekyje ir rodyti jiems pavyzdžiais, ką šie gali turėti.

Paklausiau jo:

– Kodėl šitaip turi atsitikti ir kodėl taip nepaprastai nekenti egiptiečių, Azirau?

Jis pasiglostė garbanotą barzdą ir su gudria šypsena žvelgdamas į mane tarė:

– Kas sako, kad neapkenčiu egiptiečių, Sinuhe? Juk tau nejaučiu neapykantos, nors esi egiptietis. Ir aš vaikystėje, kaip mano tėvas prieš mane bei visi Sirijos kunigaikščiai, lavinausi faraono Aukso rūmuose. Todėl pažįstu Egipto papročius, moku skaityti bei rašyti, nors mokytojai tąsė mano vaikiškas garbanas ir mušė mane per pirštus nendrine lazdele dažniau nei kitus mokinius, nes buvau siras. Tačiau dėl to visai nejaučiu neapykantos egiptiečiams, nes įgijęs daugiau proto ir nuovokos, Egipte išmokau daug išminties, kurią kada nors galėsiu nukreipti prieš patį Egiptą. Ten išmokau, kad išsilavinę visų tautų žmonės, šiaip ar taip, yra vienodi ir tautos niekuo nesiskiria, o kūdikis į pasaulį ateina nuogas – nesvarbu, ar jis siras, ar egiptietis. Ir viena tauta už kitą nėra narsesnė ar bailesnė, žiauresnė ar gailestingesnė, teisesnė ar neteisesnė, o visos tautos turi didvyrių ir bailių, teisuolių ir klystančiųjų – tiek Sirijoje, tiek Egipte. Todėl pats vadas ir valdovas niekam neapykantos nejaučia ir tautų skirtumų neįžiūri, tačiau neapykanta – galinga jėga vado rankoje, stipresnė už ginklus, nes be neapykantos ranka ginklo nepajėgs pakelti. Aš gimiau vadu, nes mano gyslomis teka Amoro karalių kraujas ir mano tauta – hiksai – valdė visas tautas nuo jūros lig jūros. Todėl darysiu ką įstengsiu, kad pasėčiau neapykantą tarp Sirijos ir

Egipto, kad įpūsčiau begęstančią žariją, tačiau kartą suliepsnojusi ugnis nudegins Egipto valdžią Sirijoje. Todėl visi Sirijos miestai ir gentys turi išmokti suprasti, jog egiptietis yra bjauresnis, bailesnis, žiauresnis, neteisingesnis, godesnis ir nedėkingesnis už sirą. Jie turi išmokti spjaudytis išgirdę paminint egiptietį ir laikyti egiptiečius šlykščiais pavergėjais, kraugeriais, galvažudžiais, kraujalupiais ir vaikų tvirkintojais, kol jų neapykanta sustiprės tiek, kad pajudintų kalną.

– Bet juk tai, kaip pats sakei, netiesa, – pasakiau.

Jis ištiesė delnus ir šypsodamas paklausė:

– Kas yra tiesa, Sinuhe? Ganėtinai prisisiurbę į kraują mano brukamos tiesos, jie prisieks visais dievais, jog tai tiesa, ir kam nors tvirtinant, jog tai melas, jie nebetikės ir nudobs jį kaip šmeižiką. Jie turi įtikėti esą stipresni, drąsesni ir teisingesni už bet kurią kitą pasaulio tautą ir įtikėti mylį laisvę labiau už mirtį, alkį bei prievoles – tuomet už laisvę jie bus pasiryžę sumokėti bet kokią kainą. Šito aš juos mokau ir jau ne vieną priverčiau savo tiesa patikėti, o kiekvienas tikįs atvers ir kitus, kol smilks visos Sirijos žemė. Tiesa tokia: ugnimi ir krauju Egiptas atėjo į Siriją – taip pat ugnimi ir krauju bus iš jos išvarytas.

– Kokia ta laisvė, apie kurią jiems kalbi? – paklausiau baimindamasis jo kalbų dėl Egipto ir dėl visos bendruomenės, nes tai buvo mano tauta.

Jis vėl ištiesė delnus ir geraširdiškai nusišypsojo:

– Laisvė – daugiareikšmis žodis: vienas jį supranta vienaip, kitas kitaip, bet nėra jokio skirtumo, kol ta laisvė neįgyjama. Laisvei iškovoti reikia galybės žmonių, tačiau kai ji iškovota, patikimiausia su daugeliu nesidalijant ją sau pasilaikyti. Todėl manau, jog Amoro žemę kada nors vadins Sirijos laisvės lopšiu. Taip pat galiu tau pasakyti, kad tauta, tikinti viskuo, kas jai sakoma, yra tarsi ietimis pro vartus varoma jaučių banda, arba avių banda, bidzenanti paskui aviną nesvarstydama, kur tas avinas veda. Galbūt aš esu ir ietis, ir avinas.

– Išties tariu tave esant didele avino galva, – atsakiau, – kai šitaip kalbi, nes tai pavojingos kalbos ir apie jas išgirdęs faraonas gali, pasiuntęs karo vežimus ir ietis, sugriauti tavo mūrą, o grįždamas į Tėbus pakabinti tave ir tavo sūnų ant karo laivo pirmagalio galvomis žemyn.

Tačiau Azirus tik nusišypsojo ir tarė:

– Nemanau turįs bijoti faraono, nes priėmiau iš jo rankos gyvenimo ženklą ir pastačiau šventyklą jo dievui. Todėl jis tiki manimi labiau nei kuo kitu Sirijoje, labiau nei savo pasiuntiniais ir karinių įgulų vadais, tarnaujančiais Amonui. Parodysiu tau tai, kas, ko gera, tave labai pralinksmins.

Jis nusivedė mane prie mūro ir parodė man išdžiūvusį nuogą kūną, kuris kabėjo ant mūro galva žemyn, o aplink knibždėjo musės.

– Gerai įsižiūrėjęs, – tarė jis, – pamatysi, kad šis vyras apipjaustytas, ir tiesa tai, jog jis egiptietis. Tai faraono mokesčių rinkėjas, išdrįsęs ateiti į mano namus pasmalsauti, kodėl mano mokesčiai užtruko jau porą metų.

Manau, kad mano kariai patyrė iš jo daug smagumo, kol už įžūlumą pakabino jį ant mūro. Šitaip pasiekiau, kad egiptiečiai net dideliais būriais nenoriai kerta Amoro žemę, o pirkliai mieliau moka mokesčius man nei jiems. Ką tai reiškia, suprasi, kai pasakysiu, kad Megidas yra mano rankose ir paklūsta man, o ne egiptiečių karinei įgulai, kuri slapstosi savo tvirtovėse nedrįsdama pasirodyti miesto gatvėse.

– To vargšo kraujas kris ant tavo galvos, – tariau pasibaisėjęs. – Dar tave baisiai nubaus, kai išaiškės, ką padarei. Gali su kuo nori Egipte žaisti, tik ne su faraono mokesčių rinkėjais.

– Pakabinau tiesą ant mūro, kad matytųsi, – atsakė patenkintas Azirus. – Šitas reikalas daug kartų tyrinėtas ir jį aiškindamas su malonumu prigleizojau galybę popierių ir galybę molinių lentelių, taip pat gavau apie šį reikalą daugybę molio lentelių, kurias sunumeravęs rūpestingai saugau, kad jomis remdamasis prirašyčiau naujų molinių lentelių, kol galėsiu iš jų pasistatyti ištisą apsaugos mūrą. Prisiekiu Amoro Baaliu, taip supinkliojau šį reikalą, kad Megido vietininkas keikia savo gimimą, nes be perstogės kankinu jį naujomis molio lentelėmis, reikalaudamas atlyginti man už mokesčių rinkėjo pažeistą teisę. Taip pat daugybės liudininkų padedamas įrodžiau jį esant žudiku, vagimi ir faraono mokesčių grobstytoju. Paliudijau jį visuose kaimuose puldinėjus moteris ir papasakojau jį paniekinus Sirijos dievus, net mano mieste pylus savo vandenį ant Atono aukuro, o šitai mano reikalą prieš faraoną daro stiprų kaip kalną. Žiūrėk, Sinuhe: įstatymas ir teisingumas, kuris surašomas molio lentelėse, yra lėtas ir pinklus, ir kuo daugiau molio lentelių rietuvių bus sukrauta prieš teisėjus, tuo labiau jis pinkliosis, kol pats nelabasis neįstengs išsiaiškinti tiesos. Šituo aš už egiptiečius stipresnis, o greit būsiu už juos ir kitkuo stipresnis.

Ir ne vien tai man Azirus papasakojo. Girdamasis savo karališkąja valdžia bei gudrumu, prikalbėjo dar daug kita ir tvirtino sykį mažam sūnui paliksiąs tiek kunigaikščio karūnų, kiek jis turi rankų ir kojų pirštų. Ir mane jis pamokė sakydamas:

– Jei turi priešą, kurį trokšti sutraiškyti, niekada neužmiršk svarbiausio – kad privalai jį sutraiškyti, ir visada turėk tai galvoje. Skleisk apie jį visokią netiesą, neteisingai aiškink visus jo darbus, vadindamas jo gailiaširdystę melu, jo kilnumą klasta, o jo širdingumą – dviveidyste. Jei jis stiprus ir pasiūlys tau susitaikyti – sutik, idant prieitum arčiau jo gerklės, ir kiršink, ką tik gali, prieš jį, susivienyk su jo priešais pasirūpindamas, kad jį sutraiškęs pats galėtum apiplėšti jo namus, o kitus palikti tuščiomis. Jeigu turi ne vieną tokį, kurį trokšti sutraiškyti, išskirk juos ir pasėjęs tarp jų melą priversk juos tarp savęs kariauti, tačiau tu traiškyk juos po vieną, tuo pačiu tikindamas kiekvieną savo draugyste ir priversdamas juos patikėti savo gerumu, kol visus sutraiškysi. Tokio valdymo meno išmokau iš egiptiečių, nes šitaip jie kadaise pavergė Siriją.

Mano apmaudas ir pasidygėjimas labai pralinksmino Azirų ir jis pašiepė mane sakydamas:

– Jei tu turėtum karališko kraujo, suprastum visa tai be žodžių, nes susiurbtum tai į kraują dar su motinos pienu, bet tu gimei ne vadu kaip aš, o valdiniu, todėl šlykštiesi mano kalbomis.

Šitaip pas Azirų praleidau daugybę dienų ir nepajėgiau jo neapkęsti, nes jis buvo mano draugas, jo draugystė buvo pavergianti, dosni, o jo juokas užkrėsdavo ir mane. Jo didžiavimasis tėvyste, švelnumas sūnui taip pat buvo juokinga ir naivi jo apsukrumo priešingybė. Jis kalbėjo protingai, bet supratau, kad jo karštai užsiliepsnojanti širdis už jo protą didesnė – lygiai kaip savo kalba, juoku bei žingsniais jis buvo didesnis už visus savo tautos vyrus. Gydžiau jam dantis ir aptaisiau auksu tuos, kurių auksą buvo nuvalgęs, ir jo burna juokiantis vėl kaip saulė sutviksdavo auksu pro juodą it degutas barzdą, o jo vyrai jį ėmė dar labiau gerbti.

Bet kuo daugiau jis man kalbėjo, tuo dažniau prisimindavau Horemhebą, nes jo vyriškumas buvo kažkuo panašus į Horemhebo vyriškumą: abu jie buvo gimę kariais, nors Azirus buvo vyresnis ir apnuodytas Sirijos valdymo metu. Netikėjau, kad savo išmoningumu jis galėtų valdyti didžiąsias tautas, bet pagalvojau, kad jo mintys ir ketinimai buvo paveldėti iš tėvų ir atsiradę tuo metu, kai Sirija buvo it šnypščiančių gyvačių lizdas, galybei mažų karaliukų pešantis dėl valdžios bei pjaunant viens kitą, kol Egiptas sutramdė Siriją, o jos kunigaikščių sūnūs, išėję faraono Aukso rūmų mokslus, išpruso. Taip pat pamėginau jam išaiškinti, jog jis neturįs teisingo supratimo apie Egipto galybę bei turtus, ir perspėjau, kad pernelyg nesipūstų, nes ir odos maišas pučiant orą išsipučia, bet pradūrus skylę jis subliūkšta ir praranda savo didybę. Tačiau Azirus tik nusijuokė iš manęs parodydamas auksinius dantis ir, kad pasigirtų savo turtais, liepė atnešti man dar keptų avinėlių sunkiuose sidabro dubenyse.

Jo darbo kambarys išties buvo pilnas molio lentelių, kaip buvo sakęs, o pasiuntiniai nešė jam laiškus iš visų Sirijos miestų. Taip pat nuo hetitų karaliaus ir iš Babilono jis gavo molio lentelių, bet nors neištvėrė apie jas nepasigyręs, man neleido pažiūrėti, kas jose parašyta. Jis smalsiai klausinėjo manęs apie hetitų žemes ir Chatušašą, bet pastebėjau jį žinant apie hetitus tiek pat kiek aš. Pas jį taip pat apsilankė hetitų pasiuntiniai ir kalbėjosi su jo kariais bei vadais, todėl tai pamatęs tariau:

– Liūtas su šakalu vydamiesi grobį, aišku, gali susivienyti, bet ar kada matei šakalą gaunantį geriausius skutelius?

Jis tik nusijuokė parodydamas auksinius dantis ir pasakė:

– Mano žingeidumas begalinis – aš, kaip ir tu, noriu mokytis, nors dėl valdymo pareigų negaliu keliauti kaip tu, kuris už nieką neatsakai ir esi laisvas kaip dangaus paukštis. Ir turbūt nieko bloga, kad hetitų vyresnieji kariai pamoko mano vadus karo meno, nes jie turi naujoviškesnių ginklų ir karo patirties, o to mums trūksta. Ir faraonui iš to bus didelė nauda, jei

vyks karas – juk Sirija jau nuo seno yra šiaurinis Egipto skydas, kuris dažnai būdavo kruvinas, ir sykį, suvesdami Egipto ir Sirijos sąskaitas, tai prisiminsime.

Jam kalbant apie karą, vėl prisiminiau Horemhebą ir pasakiau:

– Jau pernelyg ilgai mėgaujuosi tavo vaišingumu ir, jei pasiūlysi dengtus neštuvus, ketinu grįžti į Semirą, nes į baugius tavo karo vežimus jau niekada kojos nekelsiu – verčiau duosiu perskelti savo kaukolę. Tačiau Semira man suniuro ir kaip egiptietis jau tikriausiai pakankamai prisisiurbiau vargšės Sirijos kraujo, todėl ketinu tinkamu laivu grįžti atgal į Egiptą. Taigi turbūt ilgai nesimatysime, o galbūt niekada nebesusitiksime, nes Nilo vandens prisiminimas teikia mano burnai palaimos ir galbūt visą gyvenimą juo troškulį malšinsiu – ganėtinai prisižiūrėjęs pasaulio blogio, ir dar tavo apie jo blogį pamokytas.

Azirus tarė:

– Apie rytojų niekas nieko iš anksto nežino ir samanos ant riedančio akmens neauga, o nerimas, kuris blėsuoja tavo akyse, tikriausiai ilgai nenulaikys tavęs jokioje šalyje. Tačiau išsirink kokią nors žmoną iš mano tautos, tuomet savo mieste pastatysiu tau namą – nepasigailėsi likęs čia savo amatu verstis.

Juokomis atsakiau jam:

– Amoro žemė priešiškiausia ir niekingiausia pasaulio šalis, jos Baalis man bjaurus, o jos moterys mano šnervėms ožkomis atsiduoda. Todėl pasėsiu neapykantą tarp savęs ir Amoro žemės ir atversiu kaukolę kiekvienam, kuris tars gerą žodį apie Amorą, ir dar daug padarysiu, bet šią valandėlę nevardysiu, nes neatsimenu, tačiau ketinu surašyti daugybę visokiausių sąskaitų į molio lenteles, kuriomis paliudysiu tave išprievartavus mano žmoną ir pavogus jaučius, kurių niekada neturėjau, kerus darius ir taip toliau, kol tave pakabins ant mūro galva žemyn, o aš, apiplėšęs tavo namus, išsinešiu tavo auksą ir nusipirksiu už jį šimtą kartų po šimtą vyno ąsočių, idant tavo atminimui nusigerčiau.

Jo juokas drebino karaliaus rūmų sales, o dantys spindėjo auksu pro garbanotą barzdą. Šitokį jį dažnai nelemtomis dienomis prisimindavau, tačiau išsiskyrėme kaip draugai: jis davė man dengtus neštuvus, dosniai apdovanojo, o jo kariai parlydėjo mane į Semirą, kad kelionėje niekas manęs neįžeistų, nes buvau egiptietis.

Prie Semiros vartų pro mano galvą lyg strėlė pralėkė kregždutė ir mano širdį nusmelkė nerimas, grindinys suliepsnojo po kojomis. Todėl parkeliavęs į namus tariau Kaptahui:

– Sukrauk mūsų daiktus ir parduok šį namą – plauksime atgal į Egiptą.

Tačiau Kaptahas atsakė:

– Tai būtų man didelio džiaugsmo diena, jei ne tavo pribloškiantis ir neįtikimas gebėjimas visada įmaišyti į mano džiaugsmo taurę metėlių. Išties neįstengiu suskaičiuoti, kiek metų praėjo, kai paskutinį kartą gėriau

Nilo vandenį, ir skruzdėlės knibžda per nugarą pagalvojus apie Tėbų viešuosius namus bei aludes – ypač apie vieną mažą uosto užeigą, vardu „Krokodilo uodega", o šitaip ji pavadinta todėl, kad užeigos šeimininkas tvirtina kerėtojus sumaišius jam tokį stiprų vyną kaip krokodilo uodegos smūgis. Ir jis tiesą sako, nes man pačiam to vyno dažnai tekdavo ragauti, nors apie tai šįkart jau nespėsiu papasakoti. Tik noriu pasakyti, kad negaliu tavęs lydėti, jeigu išties nesuvokiamas kvailumas tau liepia laivu plaukti į Egiptą, kai jau tiek daug pasiekėme ir galime saugiai, nesiskandindami sūriame vandenyje, keliauti sausuma. Kaip žinai, prisiekiau niekada kojos į laivo denį nekelti ir negaliu sulaužyti priesaikos, nes skarabėjas gali ant manęs supykti, o tada netektume laimės.

Priminiau Kaptahui neapsakomus skausmus, patirtus jojant ant asilo, ir jis surimtėjo. Priminiau jam taip pat, kad visa Sirija kunkuliuoja priešiškumu egiptiečiams ir kad keliaudami sausuma galime patirti didesnių nesmagumų nei plaukdami jūra. Kaptahas ėmė kasytis galvą ir ilgai galvojęs pagaliau tarė:

– Mano pone, prisiek, kad plauksim priekrantiniu laivu, iš kurio nuolat matosi krantas – jis išties lėtesnis už laivus, plaukiančius į tolimus kraštus, tačiau užsuka į daugybę uostų, kur turbūt yra visokiausių įdomybių ir naujoviškų alaus užeigų. Jei sutinki, lydėsiu tave į laivą, tačiau šitai turi nutikti taip, kad koja nepaliesčiau laivo denio. Todėl turbūt geriausia būtų, jei aš nusigersiu, o tu liepsi nešti mane į laivą ir per visą kelionę mane taip girdysi, kad nepastovėčiau ant kojų, nes tik šitaip priesaikos nesulaužysiu.

Sutikau su jo siūlymu – tik nesutikau dėl girdymo, nes labai norėjau pamatyti Sirijos pakrančių miestus ir sužinoti, ar neapykanta Egiptui užsikrėtę visi miestai, kad galėčiau apie tai papasakoti Horemhebui. Taigi Kaptahas pardavė mūsų namą, o aš susirinkau pelnytus pinigus ir praturtėjęs iškeliavau iš Semiros. Tačiau Kaptahą liepiau į laivą įnešti ir laikiau pririšęs prie lovos, sakydamas jį sergant, idant jis nesulaužytų savo priesaikos.

3

Neverta daug pasakoti apie sugrįžimą į Egiptą, nes šią kelionę prisimenu lyg šešėlį ar neramų sapną. Kai pagaliau atsidūriau laive, plukdančiame į Juodąją žemę – kad vėl pamatyčiau Tėbus, savo vaikystės miestą, ir mano sielą užliejo toks neramus ilgesys, kad jau nebepajėgiau vienoje vietoje nei stovėti, nei gulėti, tik vaikštinėjau pirmyn atgal siauru laivo deniu, apeidamas kilimų rietimus, daiktų krūvas, vis dar tebeuosdamas Sirijos smarvę, diena iš dienos vis aistriau trokšdamas vietoj kalnuotos pakrantės išvysti lygią, nendrėm žaliuojančią žemę. Kai laivas visai dienai sustodavo pakrantės miestų prieplaukose, jau nebeturėdavau kantrybės apžiūrinėti miestus ar kaupti žinias, o pakrantės asilų bliovimas mišo su žu-

vų pirklių riksmais bei svetimų kalbų klegesiu į gaudesį, kurio mano ausys neskyrė nuo jūros ošimo.

Sirijos slėniuose vėl prasprogo pavasaris: žvelgiant nuo jūros, it vynas raudonavo kalnai, vakarais putotas jūros pakrantės vanduo nusidažydavo balkšva žalsvuma, siauruose skersgatviuose triukšmavo ir šaižiai šūkavo Baalio šventikai, akmeniniais peiliais iki kraujo pjaustydamiesi veidus, o moterys liepsnojančiomis akimis ir susitaršiusiais plaukais tempė paskui šventikus savo medines vežėčias. Bet viša tai jau buvau daugybę kartų matęs, o jų svetimi papročiai ir laukinė aistra, prieš akis jau dūluojant tėvynės regimybei, man kėlė pasidygėjimą. Tariausi širdį surandėjus, tariausi jau susigyvenęs su visokiais papročiais ir visokiais tikėjimais, nes teturėdamas vienintelį tikslą – kaupti žinias, supratau įvairių odos spalvų žmones ir nė vieno nemenkinau, tačiau suvokimas, kad grįžtu į Juodąją žemę, kaitria liepsna nudegino visus mano širdies randus. Kaip svetimi drabužiai nuslinko man nuo širdies svetimos mintys ir vėl širdimi buvau egiptietis – ilgėjausi riebaluose keptos žuvies tvaiko Tėbų pakraščių skersgatviuose, pavakare žmonoms užkaitus puodus priešais molio trobeles, ilgėjausi Egipto vyno skonio, ilgėjausi Nilo vandens ir derlaus to vandens dumblo skonio. Ilgėjausi papiruso nendrių šnaresio pavasario vėjyje, ilgėjausi upės pakrantėje prasiskleidžiančių lotoso žiedlapių, ilgėjausi raižytų kolonų su amžinais piešiniais, paveikslėlių užrašų šventyklose, ilgėjausi ir seno smilkalų aromato nuo akmeninių stulpų – tokia neprotinga buvo mano širdis.

Grįžau namo, nors neturėjau namų ir buvau svetimšalis šioj žemėj. Grįžau namo, ir prisiminimai jau nebeskaudino – laikas ir žinios buvo tarsi smėliu užžėrę karčius prisiminimus. Jau nejaučiau nei liūdesio, nei gėdos, tik neramus ilgesys kankinamai plūdo į širdį.

Palikome turtingą, derlingą, neapykanta ir aistra šnypščiančią Siriją. Mūsų laivas plaukė pro raudonuosius Sinajaus krantus, dykumos vėjas sausai ir karštai šluostė mums veidus, nors buvo pavasaris. Tada nušvito rytas, jūra gelstelėjo, už jos sužaliavo plonytis žalias žemės brūkšnys, ir jūreiviai, odine virve nuleidę į jūrą molio ąsotį, pasėmė vandens, ir vanduo jau nebuvo sūrus – tai buvo amžinojo Nilo vanduo su Egipto dumblo skoniu. Ir niekada joks vynas mano burnai nebuvo toks palaimingas kaip tas dumblinas vanduo, pasemtas iš jūros toli nuo šalies. Tačiau Kaptahas tarė:

– Net ir Nilo vanduo lieka vandeniu. Pakentėk, mano pone, kol pakliūsime į garbingesnę užeigą, kur alus bus putotas ir skaidrus, ir nebereikės košti grūdų pro šiaudelį. Tik tada patikėsiu esąs Egipte.

Jo begėdiška ir užgauli kalba tą akimirką mane įžeidė, todėl pasakiau:

– Vergas net brangiais vilnos drabužiais liks vergas. Palauk, Kaptahai, iki pasiimsiu lanksčią nendrės lazdelę, kokią gali išsipjauti tik Nilo nendryne, tuomet išties patikėsi vėl esąs namie.

Tačiau Kaptahas visai neįsižeidė, tik jo akis iš jaudulio apsiašarojo, smakras suvirpo, jis nusilenkė man nuleisdamas ranką prie kelių ir tarė:

– Iš tiesų, mano pone, tu puikiai sugebi kiekvienai akimirkai rasti tinkamą žodį – jau buvau užmiršęs saldų plonos nendrių lazdelės smūgį per užpakalį ir per blauzdas. Ak, mano pone Sinuhe, tai yra išgyvenimas, kurio ir tau palinkėčiau, nes šitai geriau nei vanduo ir alus, geriau nei šventyklų smilkalai ir antys meldyne apsako gyvenimą Egipte, kur kiekvienas turi savo vietą, niekas laikui bėgant nesikeičia, visa lieka kaip buvę. Taigi nesistebėk, kad verkiu iš jaudulio, nes tik dabar pajutau, jog grįžtu namo, pamatęs daug svetimo, nesuvokiamo ir niekingo. Ak, palaimintoji nendrių lazdele, visa į savo vietas sudėliojanti ir atsakanti į visus klausimus, nėra tau lygios.

Kiek paverkęs iš jaudulio jis nuėjo ištepti aliejumi skarabėjo, tačiau pastebėjau, kad trina jau nebe tokiu brangiu aliejumi kaip anksčiau, nes krantas buvo netoli, o Egipte jis turbūt tikėjosi išgyvensiąs savu apsukrumu.

Tik išlipus didžiajame žemumos uoste suvokiau, kaip neapsakomai man buvo įgrisę margi, platūs drabužiai, garbanotos barzdos ir tuklūs kūnai. Liekni nešikų liemenys, jų klubjuostės, nuskusti smakrai, žemumos tarmė, prakaito kvapas, dumblo kvapas, nendrių kvapas, uosto kvapai – visa buvo kitaip nei Sirijoje, visa buvo pažįstama, ir mano kūną siautę siriški drabužiai ėmė mane dusinti, mano kūnas juose troško. Atlikęs reikalus su uosto raštininkais ir parašęs savo vardą daugybėje popierių, tuoj pat patraukiau pirkti naujų drabužių ir nusirengus visą vilną plonas linas vėl maloniai prigludo prie mano odos. Tačiau Kaptahas nusprendė vis dar rodytis kaip siras, nes jis baiminosi, kad jo vardas tebėra pabėgusių vergų sąraše, nors aš buvau iš Semiros valdančiųjų gavęs molio lentelę, liudijančią jį gimus vergu Semiroje ir mane ten pat teisėtai jį nusipirkus.

Paskui, kad nukeliautume į aukštupį, vėl su daiktais įlipome į upinį laivą. Plaukiant bėgo dienos, ir vėl susigyvenome su Egiptu: iš abiejų upės pusių džiūvo laukai, nerangūs jaučiai tempė medžio plūgus, nulenkę galvas žemdirbiai žingsniavo palei vagą berdami sėklą į minkštą žemę. Viršum laivo ir lėtai srovenančio vandens neramiai lakstė kregždės, krykšdamos greit pradingsiančios upės dugne – karščiausiam metų laikui įsirausiančios į dumblą. Nilo pakrantėse svyruliavo palinkusios palmės, žemas kaimų molio trobeles užstojo didžiuliai sikomorai, o laivas sustodavo mažų bei didelių miestų prieplaukose, ir neliko tokios pakrantės užeigos, į kurią Kaptahas pirmas nebūtų nuskubėjęs sudrėkinti gerklės egiptietišku alumi, pasigirti ir papasakoti apie savo keliones ir mano išmoningumą keisčiausių paistalų, kurių uosto darbininkai klausydavo juokdamiesi, šaipydamiesi ir šaukdamiesi dievų pagalbos. Kaptahas taip skubėdavo, kad dažnai atsidurdavo prieplaukoje dar nepririšus laivo lynų, bet kai dėl to pasišaipiau, jis tarė:

– Mano pone, tik dabar suvokiau, koks nepaprastas ir nenumalšinamas troškulys mane kankino per visas mūsų keliones. Tarytum visų šalių kelių ir miestų dulkės tebegraužia gerklę, dar neradau tokios alaus rūšies, kuri geriausiai jas nuplautų. Todėl tau nederėtų iš manęs juoktis, verčiau pagir-

tum mane, kad taip uoliai ir nepaisydamas kančių tikrinu kiekvieną užeigą, kad surasčiau mano negalią išgydysiantį alų, nes ši negalia ilgainiui gali tau, mano pone, labai brangiai kaštuoti. Taip darau tik tavo naudos žiūrėdamas ir nesijuok iš manęs dėl mano skubos, nes kuo toliau siekiame aukštupį, tuo labiau stiprėja mano troškulys, – kartais mane baugina net mintis apie tai. Taip pat neužmiršk, kad pirm tavęs skleidžiu tavo šlovę, pasakodamas apie visokius stebuklingus išgydymus tolimose šalyse, kurių pavadinimų šitie pusgalviai niekada net negirdėjo. Šitaip dar tenka susipažinti su daugybe dievų – išties nebūčiau patikėjęs, kad Egipte tokia galybė dievų. Mat kasdien išgirstu nors apie vieną ar du labai svarbius dievus, kurių vardų anksčiau net negirdėjau, nors apie tai tiems pusgalviams, žinoma, nepasisakau. Aišku, didžiausia garbė skarabėjui, bet vis dėlto būtų neblogai atrasti kokį tinkamą dievą, kuriam galėtume tarnauti ir šitaip tapti dievoti bei pelnyti gerą vardą.

– Žinai, ką manau apie dievus, – atsakiau jam, – ir netikiu, kad dievai, kuriuos randi įvairiausių spalvų ąsočiuose, yra labai garbingi. Juolab neprisimenu, kad tolimuose kraštuose tavęs nebūtų troškinę – priešingai, kiekvienoje šalyje savo troškulį tu vis kitaip teisindavai, todėl nesistebėk, kad kartais man tavo plepalai nusibosta.

– Ak, mano pone, – tarė Kaptahas nuliūsdamas. – Tu turi nepaprastą ir neįtikimą gebėjimą vos keliais žodžiais iškloti tiek daug netiesos, kad aš visą dieną praleisčiau ją neigdamas. Pirma, dėl tavo minčių apie dievus – nenorėčiau jų svarstyti, bet pamėginsiu vienas pasirūpinti tais dievų mokslo reikalais tavo naudai, kad neįgytum klaidatikio šlovės, nes ilgainiui tai pakenktų tavo verslui. O dėl alaus ąsočiuose ar teisingiau – aplink juos – randamų dievų, tai nesiginčysiu su tavim dėl jų garbingumo, tačiau privalai pripažinti, jog tarp jų yra labai įdomių dievų, su kuriais pravartu susipažinti. Štai vakar atradau dievą, saugantį moterį nuo apvaisinimo, kai ši dėl tam tikrų priežasčių, kurių čia neverta vardyti, nenori pastoti. Tai tikrai nuostabu, nes paprastai dievai rungiasi tarpusavyje dėl priešingų dalykų, o šventikai giriasi jų dievus padedant moteriai pastoti. Todėl iš pradžių visai nenorėjau tikėti esant tokį dievą, tačiau moteris, kuri man apie jį papasakojo, buvo taip įsitikinusi jo galia, kad susierzinusi dėl mano prieštaravimų parodė ant kaklo nešiojamą talismaną ir pasiūlė man pačiam išmėginti, ar jis gelbsti, ar ne. Ji nusivedė mane į savo trobelę ir dariau ką įstengiau, norėdamas tuo įsitikinti, tačiau nieko tikra, aišku, nesužinojau, nes mūsų laivas jau popiet plaukė toliau, taigi negalėjau pasilikti, kad sužinočiau, ar ji pagimdys vaiką, ar ne. Tik tiek žinau, kad ji nusinešė visą mano turėtąjį varį.

– Kaptahai, – perspėjau, – Kaptahai, jau sakiau, kad nenoriu klausytis tavo kvailysčių.

Tačiau jis vis tiek tęsė:

– Tai iš dievo, ir visai nesigailiu dėl savo vario, nes moteris buvo paprasta ir maloni, ir visai neprastai atrodė. O dėl mano troškulio, kuris tave taip

labai pykdo, tai tu, mano pone, turėtum labiausiai juo džiaugtis, nes be jo liktum skurdžius ir kur nors šalikelėje varnai tikriausiai tavo kaukolę kapotų. Turi prisiminti, kad mano troškulys teisingai nuvedė mane pas tokius žmones, iš kurių išgirdau daugybę tau naudingų dalykų – visai taip pat, kaip laivo vado pastogės dievas teisingai nuplukdo laivą į uostą. Todėl tau tikrai nederėtų niekinti mano troškulio, o būdamas dievotesnis gal net įžiūrėtum mano troškulyje ką nors dieviška.

Nusisukęs nuo Kaptaho nuėjau šalin, nes su juo buvo bergždžia ginčytis. Mūsų laivas plaukė upe per dykumą – ant smėlėto kranto saulėkaitoj nejudėdami šildėsi nusenę krokodilai, o maži paukšteliai be baimės šokinėjo po jų pražiotus nasrus lesiodami nuo dantų maisto likučius. Tąnakt per miegus girdėjau ir begemotus baubiant meldyne, o rytą laivą apsiautė galybė rausvų paukščių. Vėl buvau Egipte, savo tėvynėje, tačiau pripratęs prie tos minties, neaprėpiamai plačiam Nilui kasdien vis srovenant pro šal, vėl pajutau, kad esu vienišas, pasaulio svetimšalis ir mano širdį apniko keistas slogutis, tuštuma, todėl nuėjęs žemyn į laivą atsiguliau ant savo kilimo nebenorėdamas, kaip pirmosiomis dienomis, daugiau žvalgytis aplink, nebenorėdamas karštai su žmonėmis kalbėtis. Jau žinojau, kad sugrįžimas į Tėbus nenumalšins mano širdies skausmų – tas pats, jei pasilikęs bet kuriame upės pakrantės mieste, būčiau nusipirkęs namą ir pradėjęs verstis amatu. Tačiau aš turėjau susitikti su Horemhebu, ir tai buvo puiki – kaip bet kuri kita – dingstis pratęsti kelionę iki Tėbų.

Šitaip nuo upės vėl išvydau rytiniame danguje tris kalnų viršūnes, tris amžinus Tėbų sargybinius. Gyventojų gausėjo, skurdžių kaimai su molio trobelėmis keitė turtingąsias miesto dalis, kol pasimatė didžiuliai kaip kalnai mūrai: išvydau didžiosios šventyklos stogą, kolonas, daugybę pastatų aplink šventyklą bei Šventąjį ežerą, Vakaruose lig kalnų plytėjo neapmatomas Mirusiųjų miestas, baltai priešais gelsvus kalnus tviskėjo faraonų mirties šventyklos, o didžiosios valdovės šventyklos kolonos tebelaikė žydinčių medžių jūrą. Už kalnų buvo uždraustasis slėnis, knibždantis gyvačių ir skorpionų, o jo smėlyje prie didžiojo faraono kapo angos ilsėjosi išdžiūvę mano tėvo Senmučio ir motinos Kipos kūnai, užsiūti jaučio odoje, idant išsilaikytų per amžius. O tolėliau, pietuose, ant upės kranto, sodų bei mūrų apsupti dunksojo trapūs melsvi faraono Aukso rūmai. Svarsčiau, ar mano draugas Horemhebas gali ten gyventi.

Laivas atplaukė į pažįstamą akmeninę upės prieplauką – visa atrodė taip kaip anksčiau, už kelių gatvės kampų buvo vieta, kur praleidau vaikystę, nenujausdamas, kad užaugęs sugriausiu savo tėvų gyvenimą. Laiko smėlis, apie tai pagalvojus, viršum karčių prisiminimų sujudo ir mane pagavo noras pasislėpti, užsidengti veidą – jau nebesidžiaugiau, nors didžiojo uostamiesčio triukšmas vėl apsiautė mane, ir žmonių akyse, skuboje, neramiame judėjime vėl pajutau Tėbų karštį. Neturėjau jokių ketinimų sugrįžti, buvau nusprendęs visa palikti susitikimo su Horemhebu ir jo padėties rūmuose

lemčiai. Tačiau kojoms palietus prieplaukos akmenis, staiga mano galvoje iškilo aiškus ketinimas – jis nežadėjo man, kaip anksčiau įsivaizdavau, už visas sukauptas žinias gydytojo šlovės, turto ir didelių dovanų, bet lėmė nuostabų gyvenimą, kuklią padėtį ir neturtingus ligonius. Vis dėlto keista ramybė užliejo mano sielą, kai praregėjęs suvokiau savo ateitį, ir tai dar kartą paliudija, kaip menkai žmogus pažįsta savo širdį, nors aš tariausi ją nuodugniai pažįstąs. Mat anksčiau nė karto nebuvau nieko panašaus pagalvojęs, bet galbūt šis sprendimas po visa ko, ką patyriau, man pačiam nesuvokiant buvo subrendęs širdyje. Girdėdamas Tėbų gaudesį aplink, kojomis palietęs saulės įkaitintus prieplaukos akmenis, vėl pasijutau vaikas ir rimtomis, smalsiomis akimis stebėjau, kaip savo darbo kambaryje mano tėvas Senmutis priiminėja ligonius. Todėl nuvijęs nešikus, kurie klegėdami ir kumščiuodamiesi puolė prie manęs, pasakiau Kaptahui:

– Palik laive mūsų daiktus ir nuėjęs skubiai nupirk man namą – bet kokį, netoli uosto, neturtingųjų miesto dalyje, netoli tos vietos, kur stovėjo mano tėvo namas, kol jo nenugriovė. Padaryk tai nedelsdamas – dar šiandien turiu apsigyventi savo name, o rytoj pradėsiu verstis amatu.

Kaptaho žandikaulis nukabo, jo veidas tapo visai bereikšmis, nes jis tikėjosi, kad iš pradžių, aptarnaujami vergų, mes gyvensime geriausiuose nakvynės namuose. Tačiau šį kartą jis nė žodžiu man neprieštaravo, tik pažvelgęs man į veidą užsičiaupė ir nulenkęs galvą išėjo kur lieptas. Tą pat vakarą įsikėliau į buvusio vario liejiko namą neturtingųjų miesto dalyje, ir kai iš laivo parnešė mano daiktus, ant molinės aslos pasitiesiau kilimą. Neturtingųjų skersgatviuose priešais molio trobeles vėl kaito puodai ir riebaluose keptos žuvies tvaikas sklido po visą nešvarią, apgailėtiną, ligotą miesto dalį, kol prie viešųjų namų durų buvo uždegtos lempos, užeigose, maišdama su jūrininkų riksmais, ėmė gergžti siriška muzika ir dangų viršum Tėbų gaisruojančia pašvaiste nudažė galybė miesto vidurio šviesų. Buvau namuose – daug klaidžių kelių nukeliavęs, bėgęs nuo savęs į daugybę šalių žinių kaupti.

4

Kitą rytą tariau Kaptahui:

– Parnešk gydytojo ženklą ir pakabink virš mano namo durų, tik kad būtų paprastas, neišpaišytas ir be pagražinimų. O jeigu kas nors apie mane klaus – nekalbėk apie mano šlovę ir išmanymą, tik pasakyk, kad gydytojas Sinuhė priima ligonius – ir neturtingus – reikalaudamas iš kiekvieno dovanos tik pagal išgales.

– Ir neturtingus? – paklausė Kaptahas nuoširdžiai pasibaisėjęs. – Oi, mano pone, ar tik nesergi? Tikiuosi, kad negėrei vandens iš balos, o gal tau įgėlė skorpionas?

– Daryk ką lieptas, jei nori pas mane likti, – pasakiau. – Bet jeigu šis paprastas namas tavęs nežavi ir jeigu neturtėlių smarvė dirgina tavo Sirijoje išlepusią nosį, leidžiu tau laisvai išeiti ir pareiti kada nori. Spėju tave ganėtinai iš manęs prisivogus, kad galėtum nusipirkti sau namą ir panorėjęs parsivesti žmoną. Nėmaž netrukdysiu tau.

– Žmoną? – nustebo Kaptahas, dar labiau pasibaisėjęs. – Iš tiesų sergi, mano pone, tavo galva dega. Kam man žmona, kuri mane engs ir uostinės sugrįžusį iš miesto, o rytą, pabudus skaudama galva, stovės šalia su lazda rankoje ir plūsis bjauriais žodžiais. Iš tiesų, kam man žmona, jei net prasčiausia vergė geba tą patį, bet apie tai jau tau esu kalbėjęs. Be abejo, dievai tave nubaudė kvailumu ir nė kiek nesistebiu žinodamas, ką manai apie dievus, bet tu esi mano ponas, ir tavo kelias yra mano kelias, o tavo bausmė – mano bausmė, nors tariausi pagaliau po visų siaubingų vargų, kuriais mane kankinai, jau nekalbu apie jūrų keliones – jų net prisiminti nenoriu – pailsėsiąs ir nurimsiąs. Jeigu ant kilimo tau gera miegoti – tikriausiai ir man gera, juk šitas skurdas bent tuo geras, kad aludės ir viešnamiai čia pat, ir „Krokodilo uodega", apie kurią tau pasakojau, netoliese. Tikiuosi, kad man atleisi, jei šiandien ten nuėjęs nusigersiu, nes visa tai mane labai sukrėtė – turiu kaip nors atitokti. Tiesa, į tave žiūrėdamas nuolat bloga nujaučiu ir niekada nežinau iš anksto, ką pasakysi ar padarysi, nes mąstai ir darai viską priešingai nei išmintingi žmonės, tačiau šito iš tavęs vis tiek nesitikėjau. Tik kvailys slepia brangakmenį šiukšlių krūvoj, tačiau tu lygiai taip pat laidoji šiukšlyne savo išmanymą ir žinias.

– Kaptahai, – tariau, – visi žmonės į pasaulį ateina nuogi, o ligos apniktas nei skurdžius nuo turtuolio nesiskiria, nei egiptietis nuo siro.

– Gal ir ne, bet jų dovanos labai skiriasi, – nepaprastai nuovokiai pastebėjo Kaptahas. – Vis dėlto tavo mintis graži, ir aš neprieštaraučiau, jei kas nors kitas, o ne tu imtųsi ją įkūnyti, o mudu po visų vargų pagaliau galėtume sūpuotis ant aukso šakelės. Ši mintis labiau dera vergui ir ją reikia suprasti kaip vergo mintį, nes ir aš jaunystėje taip pat mintijau, kol lazda įkrėtė man proto.

– Kad viską žinotum, – pridūriau, – pasakysiu tau: jei ilgainiui mano kely pasitaikys pamestas kūdikis, ketinu jį pasiimti ir užsiauginti kaip savą.

– Kam šito reikia? – apstulbęs paklausė Kaptahas. – Juk šventykloje yra pamestinukų namai – vieni jų išmokslinami žemesnio laipsnio šventikais, kiti paverčiami išdarais ir gyvena faraono ir kilmingųjų moterų namuose tokį puikų gyvenimą, kokio jų motinos nė sapnuoti nesapnavo. Kita vertus, jei tau reikia sūnaus, – tai visai suprantama, – nieko nėra paprasčiau, jei tik per savo kvailumą nesukulsi ąsočio su svetimšale, kuri mums vien rūpesčio suteiktų. Jei nenori pirkti vergės, bet kada gali suvilioti kokią neturtingą merginą ir ji bus laiminga ir dėkinga, jei pasiimsi vaiką, šitaip išgelbėdamas ją nuo gėdos. Bet vaikai – didelis vargas, rūpesčiai, o jų teikiamas džiaugsmas turbūt labai perdedamas, nors apie tai gerai nežinau, nes niekada nemačiau

savo vaikų, bet galiu įtarti, kad pasklidęs į visas keturias pasaulio šalis jų auga visas būrys. Išmintingiausiai pasielgtum, dar šiandien nusipirkęs kokią jauną vergę, kuri ir man pagelbėtų, nes mano kaulai sustingę ir rankos po visų patirtų vargų dreba – ypač rytais, todėl ir prižiūrėti namą, ir ruošti tau valgį man pernelyg sunku, o dar turiu rūpintis tavo turto indėliais.

– Nepagalvojau apie tai, Kaptahai, – pasakiau. – Vis dėlto vergės nenoriu pirkti, o tu nusisamdyk už mano pinigus sau tarną, nes šito tikrai nusipelnei. Jei liksi mano namuose – leidžiu tau pamiršus ištikimybę laisvai išeiti ir pareiti kada nori, ir manau, kad malšindamas troškulį užeigose gali surinkti man daug naudingų žinių. Taigi daryk kaip pasakiau ir daugiau neklausinėk, nes šitaip nusprendė kažkas manyje, kuris yra stipresnis už mane, ir šito aš jau nebepakeisiu.

Tai taręs išėjau ieškoti savo draugų. „Siriškame ąsotyje" pasiteiravau apie Totmesą, tačiau jo šeimininkas buvo kitas ir nieko negalėjo pasakyti apie vargšą dailininką, kuris vertėsi piešdamas katinus turtuolių vaikų knygelėms. Nuėjau į karių namus pasiteirauti apie Horemhebą, tačiau jie buvo tušti. Kieme karių nebuvo ir kovotojai ietimis nendrinių maišų nebesmaigstė, lauko virtuvėje nebegaravo dideli viralo puodai – visur buvo tuščia. Niūrus jaunesnysis vadas – juozgano, prakaulaus ir seniai aliejaus nemačiusio veido šardanas – žiūrėjo į mane, kojom kapstydamas smėlį, tačiau pasiteiravus apie Horemhebą – faraono karo vadą, prieš keletą metų kariavusį su chabyrais Sirijoje, dykumos pakrašty, tuoj pat man nusilenkė. Viena iš Egipto tarmių jis atsakė, kad Horemhebas tebėra karališkasis vadas, tačiau prieš daugybę mėnesių iškeliavo į Kušo žemę paleisti tenykščių karinių įgulų bei atleisti iš tarnybos karių, o kada grįš – dar nežinoma. Jis buvo nusiminęs, todėl daviau jam gabalėlį sidabro ir jis taip apsidžiaugė, kad užmiršo savąjį šardano orumą ir, keikdamasis iš nuostabos kažkokio nežinomo dievo vardu, man nusišypsojo. Kai ketinau išeiti, jis sulaikė mane už rankovės ir bejėgiškai mostelėjo į tuščią kiemą.

– Horemhebas – didis vadas, supranta karius, pats ne bailys, – tarė jis. – Horemhebas – liūtas, faraonas – beragis ožys. Kareivinės tuščios, nei atlygio, nei valgio. Mano draugai klajoja po šalį duoneliaudami. Kas bus – nežinau. Telaimina tave Amonas už duotąjį sidabrą, gerasis žmogau. Daugybę mėnesių negėriau. Mano pilvą smelkia liūdesys. Daugybe pažadų mane vilioja iš savo šalies. Egipto savanorių rinkėjai eina nuo palapinės prie palapinės, žadėdami daug sidabro, daug moterų, daug gėrimo. O dabar? Nei sidabro, nei gėrimo, o jau moterys! – Jis su panieka nusispjovė ir sukietėjusiu padu patrynė seiles į dulkes. Tai buvo labai liūdnas šardanas, ir man buvo jo gaila, nes iš kalbos supratau, kad faraonas kariais nesirūpina ir paleido jo tėvo laikais sutelktą ir svetimuose kraštuose nusamdytą kariuomenę. Prisiminęs faraono tėvą, prisiminiau senąjį Ptahorą ir sužinojęs, kur jis gyvena, įsidrąsinau ir nuėjau į Amono šventyklą bei Gyvenimo rūmus paklausti, kas apie jį rašo-

ma knygoje. Tačiau knygos saugotojas pasakė, jog karališkasis kaukolės atvėrėjas mirė jau prieš dvejus metus ir palaidotas Mirusiųjų mieste. Taigi Tėbuose neberadau nė vieno draugo.

Sykį buvau šventyklos teritorijoje, tai nuėjau į didžiąją kolonų salę, ir mane apgaubė šventojo Amono prieblanda, smilkalų kvapas nuo margų šventraščiais iškalinėtų akmens kolonų, pamačiau pirmyn atgal per akmenines langų grotas lakstančias kregždutes. Tačiau šventykla buvo visai tuščia, tuščias ir prieangis, o galybėje šventyklos krautuvių bei dirbtuvių jau nebevirė nei karštas darbas, nei prekyba. Šventikai baltais apsiaustais, nuo aliejaus blizgančiais plikais pakaušiais baugščiai žvilgčiojo į mane, o žmonės prieangyje kalbėjo tyliai ir žvalgėsi aplink tarsi bijodami, kad kas išgirs. Nebebuvo kažkada paryčiais prieangyje kildavusio bruzdesio ir triukšmo, kuris iš tolo panėšėdavo į vėjo ošimą meldyne ir kurį taip gerai prisiminiau iš mokslo laikų. Tikrai nemylėjau Amono, bet nejučiomis sielą persmelkė keista gėla – kaip visada, pagalvojus apie amžinai prabėgusią jaunystę, ar laimingą, ar nelaimingą.

Išeidamas per didžiulius faraono kilmingųjų pilonus, pastebėjau visai greta didžiosios šventyklos iškilusią naują šventyklą – didžiulę ir tokią keistą, kokios anksčiau nebuvau matęs. Jos nesiautė mūrai, o įžengęs į vidų išvydau kolonadas, supančias atvirą kiemą, kuriame ant aukuro paaukota grūdų, gėlių bei vaisių. Didžiuliame skulptūriniame atvaizde apskritas Atonas tiesė daugybę spindulių į aukojantį faraoną ir kiekvienas spindulys baigėsi laiminančia ranka, o kiekviena ranka laikė po Gyvenimo ženklą. Šventikai baltais drabužiais – daugiausia jauni vaikinai – buvo nenusiskutę galvų, o jų veidai degė iš susižavėjimo, kai giedojo šventąją giesmę, kurią prisiminiau jau kartą girdėjęs tolimoje Sirijos Jeruzalėje. Tačiau stipriau už šventikus ir statulas mane sukrėtė keturiasdešimt dideliausių kolonų – nuo kiekvienos jų stebeilijo neregėto dydžio naujasis faraonas, tvirtai sukryžiavęs ant krūtinės rankas, laikantis skeptrą bei karališką rimbą.

Žinojau, kad tos kolonų statulos įkūnija faraoną – pažinau tą baugiai įsiaitrinusį veidą, gležną, ties klubais platėjantį plonų kojų ir rankų kūną. Pagalvojus apie dailininką, galėjusį ir drįsusį iškalinėti šias statulas, mano sielą užplūdo siaubas: mano draugas Totmesas kadaise troško meno laisvės – va šičia jis pamatytų laisvąjį meną, kitaip tariant, iškreiptą meną. Visus faraono kūno trūkumus dailininkas buvo neįprastai padidinęs – plačius klubus, plonas kulkšnis ir laibą, aistrų kaklą – tarytum jie turėtų kokią paslaptingą, dievišką reikšmę. Tačiau baugiausias buvo faraono veidas – nepaprastai ilgas, su įkypais antakiais ir išsišovusiais skruostikauliais, su mįslinga pabrinkusių lūpų svajotojo ir šaipūno šypsena. Iš abiejų Amono šventyklos pilonų pusių sėdėjo didingi akmeniniai, panašūs į dievus, milžiniški faraonai. O čia šitas išpampęs, panašus į žmogų perkarėlis spoksojo nuo keturiasdešimties Atono aukuro kolonų. Nors buvo panašus į žmogų, stebeilijo toliau nei žmonės, o jo akmenyje sustingusi esybė švietė ir įkvėpimo aistra, ir žavesiu atmiešta pašaipa.

Žvelgiant į tas akmenines kolonas, visa suvirpo, sudrebėjo manyje, nes pirmą kartą mačiau Amenhotepą ketvirtąjį tokį, kokį jis tikriausiai pats save vaizdavosi. Juk kartą sutikau jį, sutikau jį dar jaunikaitį – ligotą, silpną, šventosios ligos tampomą ir nesubrendusiu protu šaltakraujiškai – kaip tyrinėtojas ir gydytojas – jį apžiūrėjęs supratau jo žodžius vien kaip ligonio klejonę. Dabar žvelgiau į jį tokį, kokį regėjo dailininkas, galbūt vienu metu ir neapkentęs, ir mylėjęs jį – dailininkas, už kurį drąsesnio Egiptas dar nebuvo matęs, nes jei kas nors anksčiau būtų išdrįsęs iškalinėti tokią faraono statulą, būtų sumuštas ir pakabintas ant mūro už išniekinimą.

Ir šioje šventykloje nebuvo labai daug žmonių. Keletą vyrų bei moterų iš karališko lino, sunkių apykaklių ir auksinių papuošalų spėjau esant rūmininkais bei kilmingaisiais. Paprasti žmonės klausėsi šventikų giesmės, akivaizdžiai nieko nenutuokdami, nes šventikai giedojo ne vieną giesmę, ir išties buvo pernelyg sunku suprasti, ką jos reiškia. Jos buvo kitokios nei senieji poros tūkstančių metų senumo, iš piramidžių laikų atėję tekstai, prie kurių žodžių dievoto žmogaus ausis pripranta jau nuo vaikystės, todėl jis pripažįsta giesmes kaip savas ir suvokia jas širdimi, net nemąstęs apie žodžių prasmę, jeigu tie tekstai dar turi prasmės – mano supratimu, jie labai pasikeitę ir susimaišę, nes iš kartos į kartą būdavo neteisingai atkartojami, o šventyklos raštininkų klaidingai perrašinėjami.

Šiaip ar taip, pasibaigus giesmei vienas senukas, kurį iš drabužių spėjau esant kaimietį, priėjęs mandagiai pakalbino šventikus ir paprašė parduoti kokį nors tinkamą talismaną, amuletą ar popieriaus skiautę su stebuklingu tekstu – jei jų esą už įkandamą kainą. Šventikai jam atsakė, jog šioje šventykloje tokie nepardavinėjami, nes Atonui nereikia stebuklų bei popierių – be aukų ir dovanų jis priartėjąs prie kiekvieno tikinčiojo. Tai išgirdęs senukas labai supyko ir išėjo šnibždėdamas įžeidžius žodžius apie apgaulingas keistenybes – pamačiau jį žengiantį pro senus pažįstamus Amono pilonus.

Kažkokia senutė žuvininkė priėjo prie šventikų ir su pamaldžiu geraširdiškumu žiūrėdama jiems į akis paklausė:

– Argi niekas neaukoja Atonui avinų nei jaučių, kad gautumėt pavalgyti truputėlį mėsos, nes jūs tokie sunykę, vargšeliai. Jeigu jūsų dievas toks galingas ir stiprus, kaip sakoma, net stipresnis už Amoną, – nors tuo išties netikiu, – tai jo šventikai turėtų tukti ir blizgėti riebalais. Aš tesu paprasta žmona ir nieką suprantu, bet iš širdies linkiu jums daug mėsos ir riebalų.

Šventikai juokėsi ir šnibždėjosi tarsi išdykę berniūkščiai, kol vyriausiasis jų surimtėjo ir tarė žmonai:

– Atonui nereikia kruvinų aukų, o tau nederėtų jo šventykloje kalbėti apie Amoną, nes Amonas – neteisėtas dievas ir greit jo sostas nuvirs, o šventykla sugrius.

Veikiai atsitraukusi senutėlė nusispjovė ant žemės, padarė rankomis šventuosius Amono ženklus ir greitai išbėrė:

– Tai tu pasakei, o ne aš – tekrinta prakeiksmas ant tavo galvos.

Ji skubiai išėjo, o su ja ir kiti, baugščiai gręžiodamiesi į šventikus. Tačiau šie garsiai nusijuokė ir vienu balsu sušuko jiems pavymui:

– Eikite, mažatikiai, Amonas yra neteisėtas dievas! Amonas – neteisėtas dievas, ir jo galybė kris kaip pjautuvo pakirsta žolė.

Tuomet kažkuris iš nueinančiųjų pakėlė nuo žemės akmenį ir sviedė jį į šventikus, pataikė vienam jų į veidą, net kraujas pasruvo. Tas užsidengė veidą rankomis ir gailiai sudejavo, o šventikai ėmė šaukti sargybinius, tačiau metusysis akmenį jau buvo pabėgęs ir įsimaišęs į žmonių minią prie Amono pilonų.

Visa tai sukėlė man daug minčių, todėl nuėjęs pas šventikus pasakiau:

– Esu tikras egiptietis, tačiau ilgai gyvenau Sirijoje ir nepažįstu šio naujojo dievo, kurį vadinate Atonu. Ar negalėtumėte bičiuliškai apšviesti mano tamsumą ir paaiškinti, koks jis, ko reikalauja ir kaip jam tarnaujama?

Dvejodami jie veltui stengėsi įžiūrėti pašaipą mano veide ir pagaliau tarė:

– Atonas – vienatinis Dievas. Jis sukūrė žemę ir upę, žmones ir gyvūnus, ir visa, kas ant žemės kruta. Jis visada buvo, ir žmonės tarnavo ankstyvajam jo apsireiškimui – dievui Raa, tačiau mūsų laikais jis Atonu apsireiškė savo sūnui faraonui, kuris tik tiesoje gyvena. Nuo tol jis – vienatinis Dievas, o visi kiti – neteisėti dievai. Jis neatstumia nė vieno į jį atsigręžusio, prieš Atoną lygūs ir turtingas, ir vargšas, kas rytą jį pasveikiname kaip saulę, jis savo spinduliais laimina žemę – ir dorą, ir nedorėlį, kiekvienam ištiesdamas po Gyvenimo ženklą. Jei jį priimi – tampi jo tarnu, nes jo esmė – tai meilė, jis amžinas ir nekintantis, ir visur esantis, todėl niekas neįvyksta be jo valios.

Pasakiau jiems:

– Visa tai tikriausiai gražu ir teisinga, bet ar ne jo valia ką tik jaunikaičiui taip bumptelėjo į veidą akmuo, kad kraujas pasruvo?

Šventikai suglumo ir susižvalgę atsakė:

– Tu šaipaisi.

Tačiau akmeniu į veidą gavęs jaunikaitis sušuko man:

– Nesu jo vertas ir jis leido, kad šitai nutiktų, idant pasimokyčiau. Širdyje pernelyg didžiavausi faraono palankumu, nors esu žemos kilmės – mano tėvas ganė galvijus, o motina nešiojo upės vandenį, kol faraonas pakėlė mane prie savęs, kad gražiai giedodamas tarnaučiau jo dievui.

Tariau neva pagarbiai:

– Šis dievas iš tiesų turbūt galingas, nes įstengia pakelti vyrą iš purvo iki faraono Aukso rūmų.

Vienu balsu jie atsakė:

– Tu teisus, nes faraonas nepaiso nei žmogaus išvaizdos, nei jo turtų, nei kilmės – tik jo širdies, o per Atoną faraonas regi visų žmonių širdis ir net jų slapčiausias mintis.

Paprieštaravau tardamas:

– Tuomet jis galbūt ne žmogus, nes ne žmogaus galioje regėti kito žmogaus širdį, tik pats Ozyris gali pasverti žmogaus širdį.

Pasitarę jie atsakė:

– Ozyris tėra pasaka, kurios tikinčiam Atonu nereikia. Nors faraonas karštai trokšta būti žmogumi – neabejojame, kad jo esybė išties yra dieviška, tai paliudija ir jo regėjimai, kada jis per trumpą valandėlę gali gyventi daugybę gyvenimų. Bet tai gali patirti tik tie, kuriuos jis myli. Todėl dailininkas ant šventyklos kolonų pavaizdavo jį ir kaip vyrą, ir kaip moterį, nes Atonas – ta gyvoji jėga, kuri suteikia gyvybę vyro sėklai ir pagimdo kūdikį iš motinos įsčių.

Tada pakėlęs rankas juokomis susiėmiau galvą ir pasakiau:

– Esu tik paprastas žmogus, kaip ką tik čia buvusi žmona, ir neįstengiu gerai suprasti jūsų išminties. Man atrodo taip pat, kad jūsų išmintis neaiški net jums patiems – juk kad man atsakytumėte, turite pasitarti.

Jie ugningai paprieštaravo tardami:

– Atonas yra tobulas, lygiai kaip tobulas saulės ratas ir visa, kas jame yra, gyvena, kvėpuoja yra tobula, tačiau žmogaus mintis nėra tobula, žmogaus mintis tarsi ūkana, todėl patys ne viską žinodami negalime tavęs gerai apšviesti, tačiau kasdien vis daugiau išmokstame, o jo valią težino tik faraonas – jo sūnus, kuris tiesoje gyvena.

Šie žodžiai mane sujaudino – mano galva, jie liudijo, kad jie atviraširdžiai, nors rengėsi plonu linu ir aliejumi tepėsi plaukus, giedodami mėgavosi susižavėjusių moterų žvilgsniais ir pašiepė paprastus žmones. Kažkas, kas buvo subrendę manyje be mano valios ir sąmonės, pačiam nesuvokiant, atsiliepė į tuos žodžius, ir pirmą kartą man dingtelėjo, jog žmogaus mintis turbūt yra netobula, todėl už žmogaus minties gali slypėti tai, ko akis nemato, ausis negirdi, o ranka nepalyti. Galbūt faraonas ir jo šventikai atrado tą tiesą ir kaip tik šią nepažinią tiesą, esančią anapus žmogaus minties, pavadino Atonu.

Iki tol maniau, kad žmogaus mintis pajėgi atverti visas duris, kad pažinimas turi žmogui pasiekiamą ribą, kad plečiantis pažinimui auga ir žmogaus širdis. Bet ką pasiekiau savu pažinimu? Juk kaupiant žinias vis labiau mirė mano širdis, gyvenimas man darėsi vis niekingesnis, kol tapo tik stovinčia sekli dumblyne. Buvau neapsakomai įsipykęs pats sau, įsipykę visos mano žinios ir išmoningumas. Todėl nusprendžiau palaidoti savo žinias bei išmoningumą ir tapau vargšų gydytoju. Tai padariau ne širdies lieptas, o tik dėl to, kad buvau pats sau įsipykęs, tačiau dabar man apsireiškė Atonas, – kaip nepažinus, anapus žmogaus minties ir pažinimo ribos esantis, ir nuo akmens kolonų spoksą faraono atvaizdai manęs jau nebeerzino ir nebekėlė man siaubo, tik žiūrėjau į juos nepaprastai priblokštas, tarsi tos akmeninės akys būtų žiūrėjusios ten, kur žmogaus akis niekada nesiekė. Todėl tos lūpos šypsojo tokia kilnia, slėpiningu įsitikinimu spinduliuojančia pašaipa. Tačiau svarsčiau, ar šie jauni ir nepatyrę šventikai supranta, ką kalba. Todėl ir nepriėmiau iš jų man brukamo Gyvenimo ženklo.

Išėjau iš Atono šventyklos su tokiu jausmu širdyje, lyg mano gyvenimas

iki šiol būtų buvęs tik beangė akmens vienutė be išėjimo ir tik dabar pirmąkart tarp akmenų būčiau suradęs siaurą plyšį, pro kurį besiskverbianti šviesa sklaidė tamsą ir širdis įkvėpė oro. Kaip pirmą kartą apstulbau perpratęs gydytojo gebėjimą pažinti bei jo gydymo galią, taip dabar pajutau tarsi kitokį gyvenimą atsivėrus. Bet manau, kad tokį jausmą gali išgyventi tik labai vienišas ir daug praradęs žmogus. Aš, Sinuhė, šios žemės svetimšalis, vieną kartą šitai pajutau Atono šventykloje, numanydamas, ką faraonas ligos akimis regėjo. Numaniau tai, stebėjausi ir žavėjausi juo, tačiau taip pat suvokiau, kad jis neturėjo faraonu tapti, nes ne šio pasaulio vaizdus regінčiam valdžia pavojinga.

5

Grįžau namo jau pavakare, virš mano namų durų kabėjo paprastas gydytojo ženklas, o kieme sėdėjo keletas nevalių, kantriai manęs laukiančių ligonių. Kaptahas sėdėjo priebutyje ir nepatenkintas palmės šakele vaikė nuo veido ir blauzdų su neturtėliais atkeliavusias muses, kaip paguodą šalia pasistatęs ką tik atidarytą alaus ąsotį.

Paliepiau jam pirmiausia įleisti motiną su sunykusiu vaiku ant rankų, nes jai pakako skirti vario, kad galėtų nusipirkti pakankamai maisto sau ir kūdikiui. Paskui perrišau malūne susižeidusio vergo pirštą: atstačiau į vietą piršto kaulą bei sąnarį ir, kad užmirštų skausmą, sugirdžiau jam su vynu sumaišyto nuskausminančio vaisto. Pagelbėjau ir senam raštininkui, kuriam ant kaklo buvo iššokęs gumbas, didumo sulig vaiko galva, todėl jis vaikščiojo perkreipęs kaklą, išsprogusiomis akimis, vos begalėdamas kvėpuoti. Daviau jam jūros dumblių ištraukos, kurios buvau išmokęs pasigaminti Semiroje, bet jau nebetikėjau, kad vaistas išgydys jo negalią. Iš švarios audinio skiautės jis išvyniojo porą vario gabalėlių ir gėdydamasis savo skurdo maldaujamu žvilgsniu pasiūlė juos man, tačiau atsisakiau tardamas savo ruožtu pasiųsiąs jo pašaukti, kai man prireiks raštininko pagalbos, ir jis, nepaprastai džiaugdamasis sutaupytu variu, išėjo.

Mano pagalbos paprašė ir gretimų viešųjų namų mergina, taip bjauriai apšašusiomis akimis, kad tai trukdė jai verstis amatu. Išvaliau jai akis ir sumaišiau vaistą, kurio pavilgai turėjo išgydyti negalią, ir ji droviai apsinuogino siūlydama atlygį vieninteliu jai įmaniu būdu.

Nenorėdamas jos įžeisti, pasakiau privaląs laikytis atokiau nuo moterų – neva ruošiąsis svarbiam gydymui, ir ji, labai žavėdamasi mano savitvarda, tuo patikėjo, nes nieko apie gydytojo amatą neišmanė. Norėdamas parodyti, kiek daug man reiškia jos dosnumas, nupjoviau jai nuo šono ir pilvo porą bjaurių karpų, prieš tai įtrynęs jas nuskausminamuoju tepalu, todėl operacija buvo beveik beskausmė, ir ji nepaprastai džiūgaudama išėjo.

Taigi pirmą dieną dirbdamas neturtingųjų gydytoju neuždirbau nė drus-

kos duonai ir Kaptahas šaipėsi iš manęs, patiekęs man tėbietiškai paruoštą riebią žąsį – prilygstamo šiam patiekalui niekur pasaulyje neragavau. Jis parnešė žąsį iš prabangios miesto vidurio vyninės, išlaikė ją karštą kepimo duburyje ir pildamas į išrašytą taurę geriausio Amono vynuogynų vyno šaipėsi iš mano dienos darbo. Tačiau mano širdis buvo lengva – džiaugiausi dienos darbu labiau nei išgydęs kokį turtingą pirklį ir kaip dovaną už gydymą gavęs aukso grandinę. Tačiau prisiminęs tos dienos darbą dar turiu pridurti, kad malūno vergas, po kelių dienų atėjęs parodyti savo gyjančių pirštų, kaip atlygį atnešė iš malūno pavogtą visą ąsotį kruopų – taigi visai be dovanos pirmą darbo dieną nelikau.

Bet Kaptahas paguodė mane sakydamas:

– Tikiu, kad po šios dienos tavo šlovė pasklis visoje miesto dalyje ir tavo kiemas jau brėkštant prigužės ligonių, nes nugirdau neturtėlius vienas kitam šnibždant: „Eikite greičiau į buvusio vario liejiko namą uosto skersgatvio kampe, nes ten apsigyveno gydytojas, gydąs veltui, be skausmo ir su dideliu išmoningumu, duodąs vario sulysusioms motinoms ir be atlygio darąs neturtingoms viešnamių merginoms grožio operacijas. Eikite greičiau pas jį, nes pirmas suspėjęs laimi daugiausia, juk jis netrukus taip nuskurs, kad pardavęs namą turės iškeliauti, jei jo neuždarys į tamsų kambarį ir ant pakinklių nepridės dėlių". Tačiau šie pusgalviai klysta – laimei, tu turi aukso, o aš nuovokiai įdėsiu jį, kad už tave dirbtų, todėl tau gyvenime nebereikės kęsti nepritekliaus ir panorėjęs galėsi kasdien valgyti žąsį, gerti geriausią vyną, ir vis tiek turtėsi, jei pasitenkinsi šiuo paprastu namu. Kadangi niekada nieko nedarai taip kaip kiti žmonės, nenustebsiu kurį rytą vėl su pelenais plaukuose pabudęs, nes dėl apgailėtino savo širdies nerimo būsi išmetęs į šulinį auksą, pardavęs namą ir net mane. Ne, šituo tikrai nesistebėsiu, todėl, mano pone, tikriausiai bus geriau, jei liepsi surašyti valdovo archyvui popierių, jog galiu laisvai išeiti ir pareiti kada panorėjęs, nes ištartas žodis užsimiršta ir nesugrįžta, o popierius išliks per amžius, jei prie jo bus pritvirtintas molyje įspaustas tavo antspaudas ir būsi davęs valdovo raštininkams reikiamų dovanų. Siūlau šitai dėl vienos nepaprastos priežasties, bet pasakodamas apie tai nenoriu dar labiau varginti tavo galvos ir trukdyti laiko.

Buvo šiltas pavasario vakaras: priešais molio trobeles spragsėdamas degė mėšlas, nuo uosto vakaro vėjas nešė iškrautos kedro medienos bei siriškų kvepalų aromatą. Kvepėjo akacijos ir visa tai palaimingai mišo mano nosyje su laiškiuose riebaluose tvaikstančių žuvų kvapu, vakarais pasklindančiu neturtingųjų miesto dalyje. Buvau suvalgęs tėbietiškai iškeptą žąsį, išgėręs vyno ir mano siela buvo lengva – vynas tankiu šydu užklojo sunkias mintis, ilgesį ir širdies liūdesį. Todėl liepęs ir Kaptahui įsipilti vyno į savo molio puodelį, pasakiau:

– Esi laisvas, Kaptahai, gerai žinai, kad jau seniai laisvas – nors ir įžūlus, esi man labiau draugas nei vergas nuo tos dienos, kai paskolinai savo

varį ir sidabrą, tegu ir tardamas jų niekada neatgausiąs. Esi laisvas, Kaptahai, ir būk laimingas, todėl rytoj liepsime valdovo raštininkams paruošti reikiamus popierius, kuriuos užantspauduosiu ir egiptietišku, ir sirišku savo antspaudu. Bet papasakok man dar apie tai, kaip tau sekėsi su mano turto ir aukso indėliais – juk sakai, kad auksas dirbs už mane, net jei aš pats nieko neuždirbsiu. Ar nunešei mano auksą, kaip lieptas, į šventyklos iždą?

– Ne, mano pone! – rimtai atsakė Kaptahas, sąžiningai žvelgdamas man į akis savo vienintele akimi. – Nepaklusau tavo įsakymui, nes jis buvo kvailas, – niekada nepaklusdavau kvailiems tavo įsakymams, nors manydavai, kad klausau, – bet elgiausi pagal savo protą, ir šitai tikriausiai galiu tau pasakyti dabar, kai esu laisvas, o tu išgėręs šiek tiek vyno ir nesupyksi. Vis dėlto žinodamas tavo ūmų ir neišmintingą būdą, kurio amžius dar nesuminkštino, dėl viso pikto paslėpiau tavo lazdą. Tik pasakysiu, kad man pradėjus pasakoti, ką padariau, bergždžiai jos ieškosi. Tiktai galvijai atiduoda pinigus šventyklos iždui saugoti, nes šventykla nieko nemoka už aukso laikymą ir reikalauja dovanų atiduodant auksą į požemį, sargybinių saugomą nuo vagių. Tačiau tai kvaila, nes tuomet mokesčių valdininkai žino tavo aukso kiekį ir tavo auksas gulėdamas nykte nyks, kol jo nebeliks. Protingiausia kaupiant auksą įdėti jį taip, kad dirbtų darbą už tave, o pats galėtum sėdėti sukryžiavęs rankas ir kramsnoti su druska pakepintas lotoso sėklas, kad kiltų malonus troškulys. Todėl visą dieną, kai tu vaikštinėjai po šventyklas ir grožėjaisi apylinkėmis, aš savo sustingusiom kojom bėgiojau po miestą, stengdamasis sužinoti, kur geriausia Tėbuose įdėti auksą. Malšindamas savo troškulį sužinojau daugybę dalykų. Beje, sužinojau, kad turtingieji jau nededa pinigų į šventyklos požemius – kalbama, kad auksas ten nesaugus, o jeigu taip, tai auksas Egipte jau niekur nesaugus. Taip pat sužinojau, kad Amono šventykla parduoda žemę.

– Meluoji, – pasakiau karštai ir atsistojau, nes vien mintis buvo beprotiška. – Amonas tikrai neparduoda žemės, jis perka ją. Visais laikais Amonas pirko žemę ir dabar jis turi jau ketvirtadalį Juodosios žemės, o ką Amonas pagriebia, to niekada nebepaleidžia.

– Žinoma, žinoma, – raminamai tarė Kaptahas įpildamas dar vyno į mano stiklinę taurę ir tarsi nejučiomis pripildydamas savo molinį puodelį. – Kiekvienas protingas žmogus žino, kad žemė – vienintelis amžinas ir savo vertę išlaikąs turtas, jei tik to žmogaus santykiai su matininkais geri ir susivokia kasmet po potvynio įteikti jiems dovanų. Bet dabar viskas klostosi taip, kad Amonas slapta skubiai pardavinėja žemes kiekvienam aukso turinčiam tikinčiajam. Aš irgi nepaprastai išsigandau tai išgirdęs ir viską išsiaiškinau – Amonas iš tiesų pigiai parduoda žemę, tačiau sandėryje yra sąlyga, kad panorėjęs turi teisę po nustatyto laiko už tą pačią kainą ją išsipirkti. Tačiau vis tiek šis sandėris naudingas, nes su žeme parduodami ūkiniai pastatai, darbo įrankiai, galvijai bei vergai, todėl gerai dirbdamas žemę pirkė-

jas kasmet gauna didelį pelną. Juk pats žinai, kad Amonui priklauso derliausios Egipto žemės. Jei visa būtų taip kaip anksčiau, neatsirastų labiau gundančio sandėrio, nes jis žada patikimą ir greitą pelną. Per trumpą laiką Amonas pardavė galybę žemės ir sukaupė savo požemiuose visą grynąjį Egipto auksą, todėl aukso stinga, o pastatų kainos labai krito. Bet visa tai slapta – apie tai kalbėti draudžiama ir nieko apie tai nežinočiau, jei naudingasis troškulys nebūtų suvedęs manęs kaip tik su reikiamais žmonėmis.

– Ar tik nenusipirkai žemės, Kaptahai? – paklausiau persigandęs.

Tačiau Kaptahas nuramino mane tardamas:

– Toks kvailas nesu, mano pone, – turėtum žinoti, jog negimiau mėšlinais tarpupirščiais, nors esu vergas, o gimiau grįstose gatvėse ir aukštuose namuose. Aš nieko nenumanau apie žemę, ir jei tavo sąskaita nusipirkčiau gabalą, iš manęs ką suspėjęs vogtų kiekvienas antstolis, piemuo, vergas ir tarnaitė, o Tėbuose niekas iš manęs nesugebės nieko pavogti, priešingai – aš vagiu iš kitų. Didžiulis Amono sandėrių pelnas taip pat toks akivaizdus, kad net kvailys tai supras, – jaučiu, kad po jais šakalas pakastas, tą patį liudija ir turtingųjų abejonės šventyklos iždo saugumu. Manau, taip yra dėl naujojo faraono dievo. Dar daug nutiks, mano pone, daug kas nepaprasta nutiks, kol mes išvysime ir suprasime, kuo visa baigsis. Tačiau aš, kuris žiūriu tik tavo naudos, nupirkau už tavo auksą daugybę pigių miesto namų, krautuvių bei nuomojamų namų, nes jie kasmet duoda pusėtiną pelną ir šie sandėriai jau paruošti – tereikia tavo spaudo ir tavo parašo. Patikėk manimi – juos nupirkau pigiai, ir jei pasirašius sandėrius pardavėjai duos man dovanų, tai jos tau nepriklausys, nes tai mano ir pardavėjų reikalas, pareinąs nuo jų kvailumo, juolab kad per šiuos sandėrius iš tavęs negaliu nieko pavogti. Vis dėlto aš neprieštarausiu, jei savo ruožtu duosi man kokių dovanų už taip naudingai paruoštus sandėrius.

Valandėlę pamąstęs tariau:

– Ne, Kaptahai, jokių dovanų už tai neketinu tau duoti, nes tikrai esi apsiskaičiavęs galįs ganėtinai pavogti iš manęs, susirinkęs nuompinigius ir susitaręs su statybininkais dėl kasmetinių taisymų.

Kaptahas nenusiminė, o mane išklausęs patvirtino:

– Kaip tik šitaip svarsčiau, nes tavo turtas – mano turtas, todėl tavo nauda – mano nauda ir visur privalau tavo naudos žiūrėti. Bet turiu pripažinti, kad išgirdęs apie Amono sandėrius susidomėjau žemdirbyste ir nuėjęs į grūdų turgų vaikščiojau iš užeigos į užeigą malšindamas troškulį ir klausydamasis kalbų, kol gerai pasimokiau. Už tavo auksą ir tavo leidimu, mano pone, ketinu pirkti ateinančios vasaros derliaus grūdų, nes šitaip sudaryti sandėriai pelningiausi, juolab kad kainos dar gana pakenčiamos. Iš tiesų grūdai trumpesnio amžiaus nei akmenys ir namai – juos ėda žiurkės ir vergai vagia, tačiau taip nutinka ir žemdirbiams, o norint gauti pelno, turi ryžtis net galimai nesėkmei. Šiaip ar taip, žemdirbių sėkmė ir derlius pri-

klauso nuo potvynio ir skėrių, lauko pelių bei drėkinimo kanalų ir dar nuo daugybės dalykų, kurių neketinu vardyti, nes nežinau. Tik noriu pridurti, kad žemdirbys turi daugiau rūpesčių nei aš, kuris dabar pirkdamas žinau kaip tik už tą kainą rudenį pilsiąs grūdus į savo sandėlį. Sandėlyje ketinu juos laikyti ir griežtai saugoti, nes kažkas manyje sako, kad grūdų kainos ilgainiui kils. Šitai išmąsčiau savo protu, apsvarstęs Amono žemės sandėrius, nes jei kiekvienas pusgalvis taps žemdirbiu – derlius nebebus toks gausus kaip anksčiau. Todėl nusipirkau sandėlių grūdams – sausų ir rūpestingai išmūrytų, o kai jų mums nebereikės, visada galėsime išnuomoti juos grūdų pirkliams ir šitaip krautis turtus.

Mano galva, Kaptahas veltui tiek daug vargo ir užsikrovė ant savo sprando pernelyg daug rūpesčių, bet jam tikriausiai tai patiko ir aš dėl indėlių jam visai neprieštaravau, juolab kad man pačiam nereikėjo tvarkyti reikalų. Šitaip galvojau ir šitai jam pasakiau, o jis nuovokiai nuslėpė savo pasitenkinimą ir niūriai pridūrė:

– Turiu dar vieną nepaprastai naudingą ketinimą, kurį už tavo pinigus norėčiau įkūnyti. Parduodami didžiausi vieno vergų turgaus prekybos namai ir manau, kad galiu tvirtinti žinąs apie vergus viską, ką apie juos įmanu žinoti, nes visą gyvenimą pats buvau vergas, todėl prekiaudamas vergais tikriausiai tave greit praturtinčiau. Žinau, kaip nuslėpti vergo trūkumus bei ydas, moku teisingai naudotis lazda, – beje, tu šito, mano pone, visai nemoki, jei leisi man tai pasakyti dabar, kai paslėpiau tavo lazdą. Bet labai kremtuosi, nes manau, kad šis naudingas pasiūlymas bus bergždžias – tu su juo nesutiksi, ar ne taip, mano pone?

– Tu visai teisus, Kaptahai, – atsakiau. – Vergais mes neprekiausime, nes tai nešvarus ir niekingas darbas, bet kodėl taip yra – negaliu pasakyti, juk vis dėlto visi perka vergus, naudoja jų jėgą, visiems reikia vergų. Taip buvo ir taip bus, bet kažkas manyje sako, kad nenoriu tapti vergų pirkliu, nenoriu, kad ir tu juo taptum.

Su palengvėjimu atsidusęs Kaptahas tarė:

– Vadinasi, gerai pažįstu tavo širdį, mano pone, nesiimsime šito prasto darbo, nes geriau pagalvojęs imu manyti, kad tikriausiai per daug dėmesio skirčiau vergėms tyrinėdamas jų privalumus ir šitaip bergždžiai eikvočiau jėgas, kurių atsargų jau nebeturiu, nes senstu, mano kaulai sustingę, o rankos smarkiai dreba – ypač rytais, pabudus, kol nepasigriebiu ąsočio. Taigi ištyręs tavo širdį skubu pasakyti, jog visi tavo sąskaita nupirkti namai yra padorūs, tiesa, pelnas iš jų nedidelis, bet patikimas. Tik nenupirkau nė vienų viešųjų namų ir nepirkau neturtėlių skersgatvių, kurių varganos trobelės duoda didesnį pelną nei tvirti padorių šeimų namai. Tiesa, apsispręsdamas baisiai kovojau pats su savimi – kodėl negalėtume uždirbti taip kaip visi. Vis dėlto mano širdis sako, kad tam nepritartum, mano pone, todėl didžiausiomis pastangomis atsisakiau tų nuostabių svajonių. Tačiau turiu tavęs dar kai ko paprašyti.

Kaptahas staiga suabejojo ir mėgindamas perprasti mano nuotaiką tiriamai pasižiūrėjo į mane vienintele savo akimi. Pats įpyliau į jo puodelį vyno ir padrąsinau, nes dar niekada nebuvau matęs abejojančio Kaptaho, ir tai mane pasmalsino. Pagaliau jis tarė:

– Mano prašymas įžūlus ir begėdiškas, bet jei, anot tavo žodžių, esu laisvas, drįstu jį tau iškloti vildamasis, kad nesupyksi, o dėl tikrumo paslėpiau tavo lazdą. Taigi norėčiau, kad nueitum su manimi į tą uosto vyninę, apie kurią tau dažnai pasakodavau ir kuri vadinasi „Krokodilo uodega", idant ten drauge išgertume po „uodeginį" ir pamatytum, kokia tai vieta, kurią Sirijoje ir Babilone, traukdamas pro šiaudelį tirštą alų, atviromis akimis sapnuodavau.

Prapliupau juoktis ir visai nesupykau, nes vynas suminkštino mano širdį. Tamsuojantis pavasario vakaras buvo liūdnas, o aš labai vienišas. Pasaulis dar nebuvo matęs, kad šeimininkas su savo vergu eitų į varganą uosto užeigą gerti gėrimo, dėl stiprumo vadinamo „krokodilo uodega", bet prisiminiau, jog kadaise Kaptahas savo valia su manimi žengė pro tamsius vartelius, žinodamas, kad pro juos niekas gyvas dar nesugrįžo. Todėl palietęs ranka jo petį tariau:

– Mano širdis sako, kad „uodeginis" puikiai tinka užbaigti šią dieną. Taigi eime.

Užmiršęs sustingusius kaulus, Kaptahas vergų papratimu stryktelėjo iš džiaugsmo. Jis bėgte atnešė iš slaptavietės mano lazdą ir apsiautė pečius antpetine. Taigi nuėję į uostą žengėme į „Krokodilo uodegą", o vėjas nuo pakrantės nešė kedro medžio ir žydinčio dumblo aromatą.

6

„Krokodilo uodegos" vyninė, didelių sandėlių suspausta, slypėjo uosto vidurio skersgatvyje. Ji buvo pastatyta iš molio plytų ir sienos nepaprastai storos, todėl vasarą joje būdavo vėsu, o žiemą šilta. Virš durų kabėjo ne tik alaus bei vyno ąsočiai, bet ir didžiulis džiovintas krokodilas su blizgančiomis stiklinėmis akimis ir išžiotais kelių dantų eilių nasrais. Paslaugiai palydėjęs mane į vidų, Kaptahas pašaukė šeimininką ir užėmė mums minkštas kėdes. Čia jį pažinojo ir jis jautėsi kaip namie, todėl kiti užeigos lankytojai, iš pradžių įtariai žvilgčioję į mane, nurimo ir tęsė pokalbius. Nustebau pamatęs, kad grindys medinės, sienos apkaltos medžiu, o ant sienų kabo visokiausi ilgų kelionių atminai: negrų ietys ir plunksnų kuokštai, jūros salų sraigių kiautai, išpaišyti kretiečių indai. Su pasididžiavimu sekęs mano žvilgsnį Kaptahas tarė:

– Turbūt stebiesi, kad kambario sienos kaip turtingųjų namuose apkaltos medžiu. Taigi žinok, jog kiekviena lenta – iš senų išardytų laivų, ir nors man nemiela prisiminti jūrų keliones, turiu pasakyti, kad štai ta geltona

jūros suėsta lenta kažkada plaukė į Puntą, o ta ruda brūžinosi į jūros salų prieplaukas. Bet tau leidus dabar išgerkime šeimininko rankomis sumaišyto „uodeginio".

Man padavė gražią kriauklės pavidalo taurę, kurią reikėjo laikyti delne, tačiau į ją nežiūrėjau – užsimiršęs žiūrėjau į moterį, kuri ją man atnešė. Ji nebuvo labai jauna, kokios paprastai būna užeigose patarnaujančios merginos, ir nevaikščiojo pusnuogė, idant priviliotų lankytojus, o buvo prideramai apsirengusi, į ausį įsisegusi apvalų sidabrinį auskarą, ant trapių riešų užsimovusi sidabrinių apyrankių. Atsakydama į mano žvilgsnį ji drąsiai žvelgė man į akis ir, priešingai nei moterys papratusios, mano žvilgsnio nevengė. Jos antakiai buvo išpešioti iki plonyčių linijų, o akys spindėjo drauge ir šypsena, ir liūdesiu. Tai buvo šiltai rudos, gyvos akys, į kurias žvelgiant širdyje miela darėsi. Paėmiau taurę delnu iš jos rankų, – Kaptahas taip pat gavo taurę į delną, – ir tebežiūrėdamas jai į akis nejučiomis paklausiau:

– Kuo tu vardu, gražuole?

Ji atsakė tyliai:

– Aš vardu Meritė, tačiau nėra įprasta vadinti mane gražuole, kaip daro drovūs jaunikaičiai, ieškodami dingsties pirmą kartą paliesti patarnaujančios merginos šonus. Tikiuosi, prisiminsi tai, kai vėl savo apsilankymu pagerbsi mūsų užeigą, gydytojau Sinuhe, Tu, Vienišasai.

Įsižeidžiau ir pasakiau:

– Neturiu nė menkiausio noro grabalioti tau šonų, gražioji Merite. Bet iš kur žinai mano vardą?

Ji nusišypsojo – rudo glotnaus veido šypsena buvo graži, kai ji šelmiškai tarė:

– Oi, Laukinio Asilo Sūnau, tavo šlovė lėkė pirm tavęs ir išvydusi tave supratau, kad tavo šlovė nėra melaginga ir kad visa, ką tavo šlovė apie tave sakė, tiesa.

Jos akių gelmėj lyg ūkana tvyrojo liūdesys ir jos šypsenoje mano širdis ieškojo liūdesio, todėl neįstengęs ant jos supykti pasakiau:

– Jeigu mano šlove vadini šitą šalia manęs sėdintį Kaptahą, šitą mano buvusį vergą, kurį šiandien išlaisvinau, tai tikriausiai žinai, kad jo žodžiais tikėti negalima. Mat jo liežuvis turi tokią prigimtinę ydą, kad neskiria melo nuo tiesos ir abu vienodai myli, o melą dažnai net labiau už tiesą. Šitos ydos savuoju išmoningumu nemokėjau gydyti kitaip, tik lazda.

Ji atsakė:

– Žmogui, kuris yra labai vienišas ir nulydėjęs pirmąjį pavasarį, melas kartais galbūt saldesnis už tiesą. Todėl mielai tikiu tavo žodžiais, kai sakai „gražioji Merite" ir tikiu viskuo, ką tavo veidas man sako. Bet ar neparagausi mano atneštos „krokodilo uodegos", nes man smalsu išgirsti, ar ji gali prilygti nepaprastiems daugybės nepaprastų šalių, kuriose lankeisi, gėrimams.

Žvelgdamas jai į akis kilstelėjau taurę delne ir gurkštelėjau, tačiau tai

padaręs jau nebežiūrėjau jai į akis, nes kraujas suplūdo man į galvą, pradėjau kosėti, gerklę tarsi ugnimi degino. Kai pagaliau įkvėpiau krūtine oro, pasakiau:

– Iš tiesų paneigiu visa, ką neseniai pasakiau apie Kaptahą, nes šito jis tikrai nemelavo. Tavo gėrimas iš tiesų stipresnis už bet kokį kitą mano ragautą, ugningesnis už žemės aliejų, kurį babiloniečiai degina savo lempose – neabejoju, kad jis, kaip ir krokodilo uodegos smūgis, nuverčia net tvirtą vyrą.

Tai pasakęs įsiklausiau į save: kūnas sklidinai priplūdo ugnies, o nudegusia burna tebejutau prieskonių bei balzamo skonį. Mano širdžiai kaip kregždutei užaugo sparnai ir pasakiau:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, nesuvokiu, kaip šis gėrimas sumaišytas, ir nežinau, ar jis, ar tavo akys mane keri, Merite, tačiau kerai plūsta į mano kūną, o į širdį sugrįžo jaunystė, todėl neapstulbk, jei uždėsiu rankas tau ant juosmens – dėl to kaltas šitas „uodeginis", o ne aš.

Ji atsargiai išsilenkė manęs, šelmiškai pakėlė rankas – grakšti ilgakojė – ir nusišypsojusi tarė man:

– Tau nedera keiktis, nes tai padori vyninė, o aš dar nesu labai sena ir dar beveik skaisti, nors tavo akys tikriausiai tuo netiki. O apie gėrimą galiu pasakyti tiek, kad tik šį menką kraitį gavau iš tėvo, todėl tavo vergas Kaptahas atkakliai man piršosi, norėdamas veltui iš manęs išgauti šį gebėjimą, tačiau jis vienaakis, nutukęs, senas ir netikiu jį galint pradžiuginti subrendusią moterį. Todėl turėjo pirkti šią užeigą už auksą, jis ketina ir šį mano gebėjimą pirkti, nors turės atsverti tikrai daug aukso, iki susitarsime.

Nustėręs Kaptahas rodė jai ženklus, kad nutiltų, tačiau aš vėl gurkštelėjau iš taurės ir, ugniai vėl paplūdus mano kūnu, pasakiau:

– Tikiu, kad dėl šio gėrimo Kaptahas pasiryžęs su tavimi sukulti ąsotį, nors žino, kad tuoj po vestuvių tikriausiai imtum pilti karštą vandenį jam ant kojų. Tačiau suprantu jį, nepaisydamas tavo gebėjimo maišyti gėrimą, nors turi prisiminti, kad už mane dabar kalba „krokodilo uodega" ir gal jau rytoj mano liežuvis neatsakys už savo žodžius. Bet ar tiesa, kad Kaptahas nusipirko šią vyninę?

– Eik sau, įžūli moterie! – sušuko Kaptahas, pridurdamas prie savo žodžių galybę dievų vardų, kuriuos buvo išmokęs Sirijoje.

– Mano pone, – paskui tarė jis, maldaujamai kreipdamasis į mane. – Tai nutiko pernelyg staiga, nors ketinau palengva paruošti tave šiam reikalui ir paprašyti tavo sutikimo, nes dar tebesu tavo tarnas. Tiesa, kad iš šeimininko nusipirkau šį namą ir ketinu jo dukters prašyti „krokodilo uodegos" maišymo paslapties, nes tas gėrimas išgarsino šią užeigą visoje upės pakrantėje, kur renkasi linksmi vyrai, o būdamas toli nuo čia aš ją kasdien prisimindavau. Žinai, kad per tuos metus kiek įstengdamas sumaniai vogiau iš tavęs, todėl man taip pat kilo aukso bei sidabro indėlių sunkumų, juk turėjau pagalvoti ir apie savo senatvę, kai jau nebepajėgsiu bėgioti dėl begalės tavo reikalų ir norėsiu šildytis kaulus prie žarijų indo.

Jis pasižiūrėjo į mane įsižeidęs, nes prapliupau juoku pagalvojęs, kaip atrodytų, jei Kaptahas pamėgintų bėgti – tas, kuris naudojosi dengtais neštuvais, kai aš vaikščiojau pėsčias. Pagalvojau taip pat, kad vargu ar jo kaulai per storą riebalų sluoksnį sušiltų prie žarijų indo, bet prisiminiau, kad šias mintis mano galvoje turbūt paskatino „krokodilo uodega". Todėl nustojau juoktis ir rimtai atsiprašęs Kaptaho paraginau jį tęsti.

– Dar jaunystėje man, vergui, užeigos šeimininko amatas atrodė iš visų amatų patraukliausias ir labiausiai pavydėtinas, – prabilo Kaptahas, nes „krokodilo uodega" jį įjautrino. – Tiesa, tuo metu pirmiausia galvodavau, kad jis gali niekieno nesmerkiamas veltui gerti kiek nori alaus. Dabar gerai žinau, kad užeigos šeimininkas turi gerti saikingai, niekada negali pasigerti, ir man tai bus į sveikatą, nes kartais išgėręs per daug alaus keistai pasijuntu – tariuosi matąs begemotus bei kitus baisius dalykus. Tačiau užeigos šeimininkas be perstogės susitinka žmonių, iš kurių patiria naudos, girdi ir žino visa, kas nutinka, ir šitai mane nepaprastai vilioja, nes nuo gimimo esu labai smalsus. Kaip užeigos šeimininkas turėsiu didelės naudos iš savo liežuvio, nes tariuosi galįs savo pasakojimais taip linksminti svečius, kad šie nejučiomis tuštins vieną taurę po kitos ir apstulbs atėjus laikui atsiskaityti. Taigi viską apgalvojęs manau, kad dievai iš pat pradžių lėmė man tapti užeigos šeimininku, tik per klaidą gimiau vergu. Bet ir tai man dabar tik į naudą – išties nėra man nežinomos ir paties kadaise neišmėgintos išdaigos, melagystės ir šunybės, kurią iškrėtęs svečias mėgintų pasprukti iš užeigos nesumokėjęs. Pasakysiu, kad manau pažįstąs žmones – žinau ir mano širdis pasako, kam galiu duoti gerti skolon, kam ne, o užeigos šeimininkui tai pats svarbiausias dalykas, nes žmogus yra keisto būdo: vyras be rūpesčio geria skolon ir negalvoja apie užmokesčio dieną, tačiau taupiai spaudžia sidabrą, jei reikia tuoj pat sumokėti už gėrimą.

Išgėręs taurę iki dugno, Kaptahas susiėmė rankomis galvą ir liūdnai nusišypsojęs tarė:

– Be to, mano supratimu, užeigos šeimininko amatas – pastoviausias ir patikimiausias amatas iš visų, nes žmogaus troškulys nemalšta, kad ir kas atsitiktų, – faraono valdžia suklibėtų ar dievai nuo sostų nuvirstų, užeigos ir vyninės nė kiek netuštėja. Nes žmogus geria vyną džiaugdamasis, ir liūdėdamas jis geria vyną, sėkmei aplankius jis džiugina širdį vynu ir neviltį vyne skandina. Jis geria vyną įsimylėjęs ir geria, kai žmona muša. Vyno jis griebiasi, kai prekyba nesiseka, ir vynu laisto pergalę. Net skurdas iš žmogaus neatima vyno – tuomet jis dar stropiau dirba, kad galėtų savo neturtą vyne paslėpti. Tai, ką pasakiau apie vyną, tinka ir alui, nors norėdamas būti poetiškesnis ir gražiai išdėstyti žodžius, kalbėjau apie vyną – keista, bet poetai dar nesukūrė alų šlovinančių eilių, o alus jų tikrai nusipelnė, nes iškilus reikalui jis labai padoriai apsvaigina ir dar geriau išpagirioja. Tačiau neįkyrėsiu tau šlovindamas visokius alaus privalumus, lyginant su vynu, bet grįžtu prie to, ką kalbėjau – taigi sakau, kad, mano supratimu, užeigos

šeimininko amatas patikimiausias iš visų amatų, todėl į užeigą įdėjau per daugybę metų sutaupytą auksą ir sidabrą. Iš tiesų vargu ar galiu galvoti apie naudingesnį ir smagesnį amatą, gal tik viešųjų namų merginai pradedant verstis amatu pinigų nereikia, mat savo krautuvę bei sandėlį ji visada nešiojasi, ir jei yra išmintinga, senatvę praleidžia savo šonais pasistatytame name. Bet nepyk, kad leidausi vėl kalbėti apie svetimus reikalus, nes išties aš pats dar nespėjau priprasti prie „krokodilo uodegos", todėl nuo jos nesuvaldau liežuvio. Noriu pasakyti, kad užeiga jau mano, šeimininkas kol kas ją prižiūrės su šios kerėtojos Meritės pagalba, o pelną dalinsimės, kol atgulsiu poilsio. Sudarėme sutartį ir visu tūkstančiu Egipto dievų prisiekėme jos laikytis, todėl nemanau, kad jis vogs mano pelno dalies daugiau nei derėtų, nes tai dievotas žmogus, per šventes aukojąs šventykloje, nors tariu jį tai darant ir todėl, kad pas jį lankosi šventikai – jie geri lankytojai, nes viena ar net dvi „krokodilo uodegos" neišverčia iš koto jų, pripratusių prie stiprių savo vynuogynų vynų ir geriančių juos ąsočiais. Vis dėlto neabejoju jo dievotumu – labai gerai, kad išmintingas žmogus prekybos naudą susieja su tikėjimu ir... taip... iš tiesų jau nebeprisimenu, nuo ko pradėjau ir ką norėjau pasakyti, nes šiandien man nepaprasto džiugesio diena, o labiausiai džiaugsiuos, jei ant manęs nesupyksi ir nepasmerksi už tai, ką padariau, bet ir toliau laikysi mane savo tarnu, nors tapau užeigos šeimininku, juk šitą amatą ne visi laiko garbingu.

Po šios ilgos kalbos Kaptahas ėmė veblenti, apsiverkė ir, nepaprasto jaudulio apimtas, gerokai kauštelėjęs įspraudė galvą man į glėbį ir apkabino kelius. Paėmęs už pečių jėga pasodinau jį ir pasakiau:

– Tikiu, kad nebūtum sugalvojęs tinkamesnio amato senatvei apsirūpinti, tik viena man nesuprantama. Jeigu šeimininkas užeigą laiko tokia pelninga ir neišduoda „krokodilo uodegos" paslapties, tai kodėl sutiko ją tau parduoti, pelno sau nepasilaikydamas?

Priekaištaujamai pažvelgęs į mane apsiašarojusia akimi, Kaptahas atsakė:

– Tūkstantį kartų sakiau, kad tu turi nepaprastą gebėjimą visus mano džiaugsmus užnuodyti už metėles kartesniu protu. Ar negana, kad, kaip ir jis, sakau, jog nuo jaunystės esame draugai, mylime vienas kitą kaip broliai, todėl norime pasidalinti džiaugsmu ir pelnu. Bet iš tavo akių matau, kad šito tau negana, – kaip ir man buvo negana, – todėl pripažįstu, kad ir po šiuo sandėriu pakastas šakalas. Mat kalbama apie didelius neramumus, kilsiančius susikovus dėl valdžios Amonui ir faraono dievui, o kaip žinai, per neramumus pirmiausia nukenčia užeigos: sulaužomi skląsčiai, šeimininkai nuplakami ir išmetami į upę, išvartomi ąsočiai, sudaužomi baldai ir blogiausiu atveju, kai visi ąsočiai išgerti, ugnimi plyksteli visas namas. Šitai labiausiai tikėtina, jei šeimininkas atsidurs priešingoje pusėje, o jis tiki Amonu ir visi šitai žino, todėl kailio išversti jau nebespės. Mat jis ėmė abejoti Amono stiprybe, išgirdęs šį pardavinėjant žemes, o aš, aišku, jo abejones deramai pakurščiau, nors ateities bijąs žmogus gali lengvai paslysti ant vaisiaus

žievės gatvėje, jam ant sprando gali nukristi stogo plyta arba jis gali pakliūti po jaučių vežimu. Užmiršai, mano pone, kad mes turime skarabėją, ir aš neabejoju, kad jis kartu gali apsaugoti ir „Krokodilo uodegą", nors, suprantama, jis turi daug rūpesčių saugodamas galybę tavo sandėrių.

Ilgai mąsčiau ir pagaliau pasakiau:

– Šiaip ar taip, Kaptahai, turiu pripažinti, kad per vieną vienintelę dieną daug spėjai pasiekti.

Tačiau Kaptahas, nepaisydamas mano atsiprašymo, tarė:

– Užmiršai, mano pone, kad tik vakar išlipome iš laivo. Vis dėlto galiu pasakyti, kad po mano kojomis dar nespėjo sužėlti žolė, ir nors tau skambės neįtikimai, turiu pripažinti, kad mano liežuvis taip pat pavargęs, nes jis ima raišuoti po vienos vienintelės „krokodilo uodegos".

Taigi pakilę atsisveikinome su šeimininku, o Meritė, skimbčiodama sidabrinėm riešų ir kulkšnių apyrankėm, palydėjo mus durų link. Tarpdurio prieblandoje uždėjau ranką jai ant juosmens ir prisitraukiau artyn, tačiau ji ryžtingai nuėmė mano ranką ir atstūmė tardama:

– Tavo prisilietimas galėtų būti malonus, tačiau nenoriu, kad mane liestum, kai tavo rankas pernelyg stipriai valdo „krokodilo uodega".

Susigėdęs kilstelėjau rankas ir pažvelgiau į jas – iš tiesų jos atrodė tokios panašios į krokodilo letenas, kad parkeliavome tiesiai namo ir pasitiesę kilimus labai kietai tąnakt išmiegojome.

7

Šitaip prasidėjo mano gyvenimas Tėbų neturtingųjų miesto dalyje, buvusio vario liejiko name. Pas mane, kaip pranašavo Kaptahas, ėjo daugybė ligonių, bet uždirbau nedaug, daugiau praradau nei uždirbau, nes gydymui ne kartą prireikė brangių vaistų ir išbadėjusių gydyti nevertėjo, jeigu jie sveikdami negaudavo pavalgyti pakankamai riebalų ir košės. Gaunamos dovanos nebuvo vertingos, tačiau aš džiaugdavausi jomis ir dar labiau nudžiugau išgirdęs, kad vargšai ėmė mane laiminti. Kasvakar nuo degančių miesto vidurio lempų Tėbų danguje nurausdavo pašvaistė, bet būdavau nuo darbo pavargęs ir net vakarais mąstydavau apie savo ligonių negalias ir apie Atoną, faraono dievą, galvojau.

Kaptahas ūkiui prižiūrėti nusamdė seną moteriškę, kuri man netrukdė, bet jai buvo nepaprastai įgrisęs gyvenimas bei vyrai, ir šitai atsispindėjo jos veide. Tačiau ji gardžiai ruošė valgį, buvo mažakalbė, nepriekaištavo dėl skurdžių kvapo priebutyje ir bjauriais žodžiais nevarė jų šalin. Prie jos pripratau greitai ir ji netrikdė manęs – buvo lyg šešėlis, todėl vėliau jos net nepastebėdavau. Ji buvo vardu Mutė.

Šitaip bėgo mėnuo po mėnesio, o nerimas Tėbuose vis stiprėjo, tačiau negirdėjau, kad Horemhebas būtų sugrįžęs. Saulė geltonai svilino kiemus –

artėjo karščiausias vasaros metas. Kartais, trokšdamas permainos, nueidavau su Kaptahu į „Krokodilo uodegą" ir juokaudavau su Merite, žvelgdamas jai į akis, nors ji vis dar tebebuvo man svetima ir žiūrint jai į akis man sopo širdis. Bet jau nebegėriau stipraus gėrimo, kurio pavadinimu praminė užeigą, nes per kaitrą tenkindavausi šaltu alumi – jis be svaigulio atgaivindavo ir sėdint tarp vėsių molio sienų palengvindavo sielą. Klausiausi vyninės lankytojų pokalbių ir greit pastebėjau, kad čia ne bet kas gaudavo atsisėsti ir išgerti – lankytojai būdavo rinktiniai, nors kai kurie jų aukso tikriausiai buvo užsidirbę plėšdami kapus, kai kurie – grasinimais viešai paskelbti nemalonias žinias, tačiau vyninėje jie savo amatą užmiršdavo ir elgdavosi padoriai. Tikėjau Kaptahu, sakiusiu, kad čia kiekvienas sutikdavo sau naudingų žmonių. Tik aš buvau išimtis, nes iš manęs niekam nebuvo naudos – ir čia buvau svetimas, nors mane pakentė, manęs nesidrovėjo, nes buvau Kaptaho draugas.

Čia daug išgirdau – girdėjau ir keikiant, ir šlovinant faraoną, tačiau jo naujasis dievas dažniausiai būdavo išjuokiamas, kol vieną vakarą susiplėšęs drabužius ir prisibarstęs pelenų į plaukus vyninėje pasirodė smilkalų pirklys. Atėjęs numaldyti savo liūdesio „krokodilo uodega" jis šaukė:

– Iš tiesų, tebūnie amžiams prakeiktas tas neteisėtas faraonas, tas išgama ir melų perėmėjas, nes jau niekas jo nepažaboja, ir visa darydamas kaip išmano jis žlugdo mano dorą amatą. Mat iki šiol gaudavau puikų pelną iš smilkalų, gabenamų iš Punto žemės, o šios kelionės Rytų jūra visai nepavojingos, nes kas vasarą būdavo išruošiama prekybinių laivų ir ateinančiais metais iš dešimties visada sugrįždavo nors du, nevėluodami daugiau nei vandens laikrodis, todėl iš anksto galėdavau gerai susiskaičiuoti pelną ir indėlius. Bet ar girdėjote štai ką? Laivynui ruošiantis vėl išvykti, uostą tikrino faraonas. Tegriebia Setas, ko jis kaip hiena viską uostinėja? Juk turi raštininkų ir patarėjų, kurie privalo rūpintis, kad visa vyktų pagal įstatymą ir gerą paprotį – taip kaip anksčiau. Šiaip ar taip, faraonas pamatė laivuose žliumbiančius vyrus, pamatė ant kranto jų žmonas su vaikais verkiančias ir aštriais akmenimis veidus braižančias, kaip geras paprotys reikalauja vyrui vykstant į jūros kelionę, nes žino visi: daug į jūrą išėjusių, bet maža iš jos sugrįžusių. Taip turi nutikti ir laivynui plaukiant į Puntą, šitaip buvo nuo didžiosios valdovės laikų, bet norite tikėkite, norite ne, tas jaunas pusgalvis, tas prakeiktas faraonas uždraudė laivynui išplaukti ir paskelbė, jog laivai į Puntą daugiau niekada nebeplauks. Saugok Amone, kiekvienas sąžiningas pirklys žino, ką tai reiškia. Daugybei vyrų tai reiškia nuostolius ir žlugimą, o jūrininkų žmonoms ir vaikams tai reiškia skurdą bei alkį. Tegriebia Setas, joks vyras neišplauks į jūrą, jei savo darbais tokio likimo nenusipelnė, o tarnybai jūroje jį nuteisia tik teisėjai, remdamiesi popieriuje surašytais įstatymais, ir retai nutinka, kad vyrai neteisingai ir prievarta paskiriami į laivus – taip atsitinka tik derliausiais grūdų metais, kai sumažėja plėšikavimas, tačiau šiam faraonui valdant plėšikų Egipto žemėje išties daug – žmo-

nės jau nebebijo dievų ir visi gyvena tarsi paskutinę dieną. Pagalvokite apie lėšas, įdėtas į laivus ir prekių sandėlius, stiklo karolius bei molio indus. Pagalvokite apie egiptiečių prekybininkus, kurie dabar, visiems laikams dievų atstumti, pasiliks šiaudinėse Punto šalies trobelėse. Mano širdis paplūsta krauju pagalvojus apie juos, jų verkiančias žmonas bei vaikus, kurie jau niekada nebepamatys savo tėvų, nors ir tiesa, kad daugelis ten sukūrė naujas šeimas ir pradėjo vaikus, kurie, kalbama, gimstą margi.

Tik gavęs trečią „krokodilo uodegą", smilkalų pirklys nurimo, nutilo ir greitai atsiprašė, jei graužatis jį paskatinusi tarti niekinamus žodžius apie faraoną.

– Tačiau, – pridūrė jis, – tariau valdovę Teję, išmintingą ir nuovokią moterį, tramdant sūnų, taip pat šventiką Eję tariau esant protingą, bet visi jie tenori nuversti Amoną, todėl leidžia faraonui tenkinant kvailus įgeidžius laisvai nertėti. Vargšas Amonas! Paprastai sukūlęs ąsotį su moterimi ir vedęs vyras ateina į protą, tačiau ši Nefertitė, ta didžioji karališkoji sutuoktinė, tegalvoja apie drabužius ir nepadorius jų sukirpimus. Norite tikėkite, norite ne, bet rūmų moterys dabar malachitu žaliai dažosi akis ir vaikšto nuo liemens žemyn atvirais drabužiais, apsinuoginusios bambas, kad vyrai matytų.

Susmalsęs Kaptahas tarė:

– Tokio sukirpimo dar nė vienoje šalyje nemačiau, nors daugybę keistybių regėjau – ypač moterų apsirengimo. Nori pasakyti, kad jos neprisidengia savo gėdos – net valdovė?

Įsižeidęs smilkalų pirklys atsakė:

– Aš esu dievotas žmogus, turiu žmoną ir vaikų. Todėl nenuleidžiu akių žemiau bambos, ir tau patarčiau nieko nepadoraus nedaryti.

Įsikišdama į pokalbį Meritė piktai tarė:

– Tavo paties burna begėdė, o ne šis naujasis vasaros darbužis – labai vėsus ir parodantis tikrą moters grožį, jei tik ji turi dailų, gražiai apskritą pilvą ir negrabi pribuvėja dar nesubjaurojo jos bambos. Visai ramiai galėjai nuleisti akis žemiau, nes po atviru drabužiu reikiamoje vietoje yra siaura ploniausio lino klubjuostė – ji nežeidžia net doriausios akies, jei tik moteris, kaip reikalauja padorumas, būna liepusi rūpestingai išpešioti odos plaukelius.

Smilkalų pirklys būtų mielai jai atsakęs, bet neįstengė, nes trečia „krokodilo uodega" pakirto jo liežuvį. Užsikniaubęs jis graudžiai apsiverkė dėl rūmų moterų apsirengimo ir baisaus Punto žemėje likusių egiptiečių likimo. Tačiau į kalbą įsikišo senyvas Amono šventikas, kurio riebus veidas ir plikas pakaušis blizgėjo kvapniu aliejumi. „Krokodilo uodegos" pakurstytas, jis trenkė delnu į stalą ir garsiai sušuko:

– To jau per daug! Aš ne apie moterų apsirengimą, nes Amonas pritaria bet kokiam drabužiui. Jei šventadieniais žmogus baltai apsirengia – visiems miela žiūrėti į gražios moters bambą ir apvalų pilvą. Bet to jau per daug, jei

faraonas taip įžūliai – neva dėl apgailėtino jūrininkų likimo – nori uždrausti gabenti iš Punto visas kvapniąsias medžio rūšis, nes Amonas pripratęs prie jų palaimingo kvapo – negi ant mėšlo deginsime aukas. Tai gėdingas papiktinimas ir kurstymas – nesistebėsiu, jeigu po šito kiekvienas garbingas vyras spjaus į veidą kiekvienam, nešiojančiam drabužį su išsiuvinėtu Gyvenimo ženklu – kaip to prakeikto dievo, kurio vardu nenoriu savo šventos burnos teršti, ženklą. Tikrai nupirkčiau daugybę „krokodilo uodegų" tam, kuris šiąnakt nueitų į gerai jums žinomą šventyklą ir ant aukuro atliktų savo reikalą, nes šventykla atvira, jos nejuosia mūrai ir manau, kad sumanus vyras galėtų lengvai suklaidinti sargybinius. Tikrai padaryčiau tai pats, jei man nekliudytų mano garbė ir jei man šitai padarius nenukentėtų Amono šlovė.

Jis iššaukiamai apsižvalgė, ir po akimirkos prie jo priėjo vyras maro nuėstu veidu. Jie ėmė šnibždėtis, šventikas užsakė dvi „krokodilo uodegas" ir garsiau prakalbęs maraveidis tarė:

– Tikrai šitai padarysiu, ir padarysiu tai ne dėl tavo žadamo aukso, bet dėl savo Kaa ir Baa – nors padariau nuodėmingų darbų, nepabijosiu, jei reikės, nuo ausies lig ausies perpjauti vyrui gerklę, nes vis dar tikiu tuo, ko mane mokė motina – Amonas yra mano dievas, ir kol gyvas noriu pelnyti jo palankumą, nes kai tik man suskausta pilvą, susirūpinu dėl daugybės padarytų juodų darbų.

– Iš tiesų, – tarė tiek pat girtas šventikas. – Tavo darbas bus vertas pagyros ir už tai tau bus daug atleista, o jei nukentėsi dėl Amono – žinok, kad įžengsi tiesiai į Vakarų šalį, nors tavo kūnas trūnys ant mūro. Tiesiai į Vakarų šalį, nebraidę mirusiųjų karalystės liūnuose, įžengs ir jūrininkai, kurie nuskęs tarnaudami Amonui – gabendami jam brangų medį bei gerus smilkalus. Todėl faraonas, atėmęs iš jų teisę nuskęsti dėl Amono, nusikalto. Trenkęs į stalą kriauklės taurę, jis kreipėsi į visus užeigos svečius sušukdamas:

– Kaip ketvirto laipsnio šventikas aš galiu pririšti ar paleisti jūsų Kaa ir Baa. Iš tiesų sakau jums, kiekvienas darbas vardan Amono bus jums atleistas – net jei tai būtų nužudymas, smurtas, vagystė ar išprievartavimas, nes Amonas permato žmonių širdis ir įvertina darbus pagal širdžių troškimus. Eikite ginklus pasislėpę po apsiaustais ir...

Jis liovėsi šaukęs, nes ramiai priėjęs užeigos šeimininkas trenkė jam kuoka per pakaušį, ir jo galva nusviro tarp kelių, o žodžiai sustingo gerklėje. Visi pašoko, maraveidis išsitraukė iš užjuosčio peilį, tačiau užeigos šeimininkas tyliai tarė:

– Šis mano darbas dėl Amono, todėl už jį iš anksto atleista, ir atsipeikėjęs šventikas pirmas patvirtins, jog tai tiesa. Nors jis Amono vardu skelbė tiesą, tačiau už jį tuo pat metu kalbėjo ir „krokodilo uodega", nes jis šaukė pernelyg garsiai, o šiuose namuose šaukti ir bartis galiu tik aš. Manau, visi, jei esate protingi, suprantate, ką turiu galvoje.

Visi patvirtino, kad šeimininkas kalba išmintingai ir tiesą. Maraveidis ėmė-

si gaivinti šventiką, kai kurie svečiai greit spruko lauk. Mudu su Kaptahu taip pat išėjome, o prie durų tariau Meritei:

– Žinai, kad esu vienišas, tačiau tavo akys man sako, kad ir tu vieniša. Daug mąsčiau apie kartą tavo pasakytus žodžius – tikiu, kad galbūt kartais melas vienišam, kurio pirmasis pavasaris nužydėjęs, saldesnis už tiesą. Todėl norėčiau, kad tu apsirengtum tuo naujuoju vasaros drabužiu, apie kurį pasakojai, nes esi gražiai nuaugusi, ilgakojė, ir man atrodo, kad tau tikrai nereikės gėdytis savo pilvo, kai greta tavęs eisiu avingalvių sfinksų taku.

Ir ji mano rankos nuo savo juosmens jau neatitraukė, tik lengvai spustelėjusi ją pasakė:

– Gal ir padarysiu tai, ką siūlai.

Tačiau kai išėjau į karštą uosto orą, jos pažadas manęs nebedžiugino, o sielą užplūdo liūdesys – kažkur tolumoje nuo upės į begarsį vakarą sklido vienišas dvišakės nendrinės fleitos garsas.

Kitą dieną į Tėbus sugrįžo Horemhebas – sugrįžo su kariuomene. Bet kad papasakočiau apie tai ir visa, kas nutiko vėliau, turiu pradėti kitą knygą. Noriu dar paminėti, kad tuo metu gydant neturtėlius man teko du kartus atverti kaukolę: vienas mano ligonis buvo tvirtas vyras, o kita buvo neturtinga žmona, kuri tarėsi esanti didžioji valdovė Hačepsutė. Abu pagijo, visai pasitaisė, todėl labai džiaugiausi savo išmoningumu, bet manau, kad senoji žmona, tikėdama esanti didžioji valdovė, buvo laimingesnė nei pasveikusi.

ANTRA DALIS

DEŠIMTOJI KNYGA

Dangaus aukštybių miestas

1

Horemhebui sugrįžus iš Kušo žemės, svilino pats vasaros karštis. Kregždės jau kuris laikas buvo dingusios – įsiraususios į dumblą, vanduo tvenkiniuose aplink miestą gedo, skėriai ir žemės blusos gadino pasėlius. Tačiau Tėbų turtingųjų sodai vešėjo tarpia žaluma, abiejose akmeninių Avinų kelio pusėse visokiausiomis spalvomis skaisčiai tviskėjo gėlynai, nes gaivaus vandens trūko tik Tėbų neturtingiesiems, ir tik neturtingųjų valgį teršė dulkės – skraiste jos nusileisdavo visur, plėvele padengdavo vargšų miesto dalies sikomorų bei akacijų lapus. Tačiau pietuose, kitoje upės pusėje, kaitrioje dienos ūkanoje kilo faraono Aukso rūmai su mūrais ir sodais – tarsi melsva raudoniu plėvojanti svajonė. Nors buvo karščiausias vasaros metas, faraonas neiškeliavo į poilsio rūmus žemumoje, bet pasiliko Tėbuose. Todėl visi suprato, jog kažkas nutiks, ir nerimas lyg dangui tamsėjant prieš smėlio audrą apniko žmonių širdis.

Niekas nenustebo, kai paryčiu visais pietų Tėbų keliais ėmė žygiuoti kariuomenė. Dulkinais skydais, variu blizgančiais iečių antgaliais, įtempusi lankų temples, žygiavo gatvėmis juodoji kariuomenė – taip smalsiai žvalgydamasi aplink, kad prakaituotuose veiduose akių baltymai baugiai švytėjo. Paskum savo barbariškų šalių karo ženklus jie žengė į tuščius karių namus, kur greit suliepsnojo ugnys, įkaito akmenys dideliems viralo puodams. Tuo pat metu prieplaukose pasirodė karo laivynas ir iš krovininių laivų imta varyti vadų karo vežimus bei kuoduotus arklius, tačiau šiuose būriuose taip pat nebuvo egiptiečių – daugiausia negrai iš pietų ir šardanai iš šiaurvakarių dykumos. Jie užėmė miestą ir gatvių kampuose buvo uždegti sargybos laužai, uždaryta upė. Dieną sustojo darbai amatininkų dirbtuvėse ir malūnuose, krautuvėse ir sandėliuose. Prekijai iš gatvių susinešė į namus prekes, užsidarė langines, o vyninių bei viešųjų namų šeimininkai apsaugai skubinai nusisamdė stiprių vyrų su vėzdais. Žmonės apsirengė baltais drabužiais ir iš visų miesto dalių – ir neturtingųjų, ir turtingųjų – ėmė plūsti minia link didžiosios Amono šventyklos, kol jos kiemai prisigrūdo sausakimšai ir mūrai buvo tirštai apgulti.

Tuo pat metu pasklido žinia, jog naktį išniekinta ir pridergta Atono šventykla. Ant aukuro numesta sutrešusi šuns maita, rastas nuo ausies lig ausies perrėžta gerkle sargybinio kūnas. Tai išgirdę žmonės ėmė baugščiai žvalgytis aplink, tačiau diduma slapčia piktdžiugiškai šypsojosi.

– Išsivalyk darbo įrankius, mano pone, – rimtai tarė Kaptahas. – Ma-

nau, jog iki vakaro turėsi galybę darbo, o jei neklystu, ir kaukolių gausi atverti.

Vis dėlto iki vakaro nieko nepaprasta nenutiko. Tik girti negrai kariai apiplėšė kelias krautuves ir išprievartavo porą moterų, bet sargybiniai juos sugavo ir minios akyse jie buvo išplakti, – deja, apiplėštiems prekijams ir nukentėjusioms moterims dėl to buvo dar liūdniau. Išgirdau Horemhebą esant vado laive ir, nors nesitikėdamas, kad jis mane priims, nuėjau į uostą. Mano nuostabai, sargybinis mane abejingai išklausė ir nuėjo apie mane pranešti, o po akimirkos sugrįžęs pakvietė į vado pastogę laive. Taigi pirmą kartą įžengiau į karo laivą ir labai smalsiai apsižvalgiau aplink, tačiau nuo paprastų laivų jis skyrėsi tik karo pabūklais ir įgulos didumu, nes prekybinių jūros laivų pirmagaliai taip pat būdavo paauksuoti ir su spalvotomis burėmis.

Šitaip vėl išvydau Horemhebą. Mano akimis, jis buvo dar aukštesnis ir kilmingesnis, pečiai platūs, rankų raumenys stiprūs, tačiau veidą buvo paraižiusios raukšlės, akys iš nuovargio pritvinkusios kraujo ir niūrios. Nusilenkiau jam nuleisdamas ranką prie kelių, o jis nusijuokė ir apmaudžiai sušuko:

– Žiū, Sinuhė, Laukinio Asilo Sūnus, mano draugas! Išties tinkamu laiku atėjai.

Vis dėlto garbė jam neleido manęs apkabinti ir kreipėsi į nediduką storą vadą, kuris nepaprastai sumišęs, išpūtęs akis, nuo kaitros sunkiai švokšdamas stovėjo priešais. Ištiesęs jam auksinį vado rimbą Horemhebas tarė:

– Tinkamai elkis ir būk atsakingas! – O nusiėmęs nuo kaklo auksu siuvinėtą vado apykaklę uždėjo ją storuliui ant kaklo ir tarė: – Perimk vadovavimą, ir tesrūva liaudies kraujas į mėšlinas tavo rankas.

Tik tuomet jis kreipėsi į mane sakydamas:

– Sinuhe, drauge mano, galiu eiti paskui tave kur nori ir tikiuosi, kad tavo namuose yra kilimas, ant kurio galėsiu ištiesti kojas, nes – tegriebia Setas ir kiti nelabieji, – esu nepaprastai pavargęs ir iškankintas ginčų su kvailiais.

Jis vėl uždėjo rankas mažajam vadui ant pečių, ir šio galva siekė tik jo petį, kai tarė:

– Įsižiūrėk atidžiai, mano drauge Sinuhe, ir įsimink, ką matai, nes matai vyrą, kurio rankose šiandien Tėbų, o galbūt ir viso Egipto likimas. Faraonas jį paskyrė į mano vietą. Tačiau įsižiūrėjęs į jį suprasi, kad faraonui galbūt greitai vėl manęs prireiks. – Jis ilgai juokėsi mušdamas rankomis per kelius, tačiau juokas buvo nelinksmas ir baugino mane.

Mažasis vadas žvelgė į jį nusižeminęs, o nuo veido ir kaklo ant riebios krūtinės liejosi prakaitas.

– Nepyk ant manęs, Horemhebai, – tarė jis šaižiu balsu. – Žinai, kad nenorėjau atimti iš tavęs vado rimbo, nes labiau mėgstu savo sodo ramybę ir kates nei kovos triukšmą. Bet kas aš esu, kad prieštaraučiau faraono įsakymui, o jis tvirtina, kad kautis nereikės, nes neteisėtas dievas – taip, kaip jis nori – nuvirs be kraujo praliejimo.

– Jis kalba tai, ko tikisi, – atsakė Horemhebas. – Jo širdis skuba pirm jo proto – kaip paukštis aplenkia sraigę. Todėl jo žodžiai visai bereikšmiai, o tu privalai mąstyti savo galva ir saikiai, su protu kraują pralieti, nors tas kraujas egiptiečių. Prisiekiu savo sakalu, savom rankom tave išplaksiu, jei protą ir sumanumą palikai veislinių kačių narveliuose, nes ankstesniojo faraono laikais, kaip man pasakojo, buvai gabus karys, – turbūt todėl faraonas tave parinko šiai liūdnai užduočiai.

Jis taip čyžė naujajam faraono vadui per nugarą, kad mažasis vyrukas sušvokštė, jam užėmė kvapą, o žodžiai, kuriuos dar ketino pasakyti, įstrigo krūtinėje. Horemhebas pora šuolių pasiekė denį, o pasitempę kariai pasveikino jį su šypsenom ir pakeldami ietis. Mostelėjęs ranka jis sušuko:

– Sudie, brangūs mano mėšliasnukiai! Klausykite šito mažo, storo veislinio katino, faraono valia dabar laikančio auksinį vado rimbą. Pakluskite jam tarsi nesupratingam savo vaikui ir pasirūpinkite, kad jis neiškristų iš vežimo ar savo paties peiliu nesusižeistų.

Kariai juokėsi, šaukė jam šlovinančius žodžius, tačiau jis paniuro ir pagrasęs jiems kumščiu sušuko:

– Nesakau jums sudie, tik iki greito pasimatymo, nes jau matau, kokiu užsidegimu žiba jūsų mėšlinos akys. Todėl sakau: valdykite letenas ir prisiminkite mano nurodymą – antraip man sugrįžus iš jūsų nugarų skutai teliks.

Paklausęs, kur gyvenu, jis perdavė tai sargybos vadui, tačiau uždraudė šiam nugabenti jo daiktus į mano namus, nes spėjo karo laive juos būsiant geriau apsaugotus. Paskui jis kaip kadaise apkabino ranka mano kaklą ir atsidusdamas tarė:

– Iš tiesų, Sinuhe, jau kas kas, bet aš užsitarnavau padoraus apsvaigimo šįvakar.

Prisiminiau „Krokodilo uodegą" ir papasakojau jam, o jis akivaizdžiai susidomėjo tuo, ką papasakojau, todėl išdrįsau dėl neramumų paprašyti jo pastatyti sargybą prie Kaptaho užeigos. Jis davė įsakymą sargybos vadui, ir sargybos vadas pakluso – tarsi rankoje jis tebelaikytų vyriausiojo vado rimbą, ir pažadėjo užeigos apsaugai parinkti patikimų vyresnių vyrų. Taigi galėjau padaryti paslaugą Kaptahui, ir šitai man nieko nekainavo.

Jau žinojau, kad „Krokodilo uodegoje" yra nemaža slaptų mažų kambarėlių, kuriuose reikalus aiškindavosi vogtų daiktų prekeiviai ir kapų plėšikai, kuriuose kilmingosios moterys kartais susitikdavo su tvirtais uosto nešikais. Nuvedžiau Horemhebą į vieną jų, ir Meritė padavė į delną kriauklinę taurę „krokodilo uodegos", o jis užsivertė vienu mostu ir kostelėjęs ištarė: „Ohoo". Paskui paprašė antros taurės, Meritei nuėjus atnešti, pasakė, jog Meritė graži moteris, ir paklausė, kas mane su ja sieja. Patikinau, kad mudviejų niekas nesieja, bet vis dėlto džiūgavau, kad Meritė dar nespėjo įsigyti naujojo apdaro ir pilvą prisidengusi drabužiu. Vis dėlto Horemhebas Meritės nelietė, tik pagarbiai jai padėkojęs paėmė delnu taurę ir giliai atsidusęs atsargiai gurkštelėjo. Paskui tarė:

– Sinuhe, rytoj Tėbų gatvėmis srus kraujas, tačiau nieko negaliu padaryti, nes faraonas – mano draugas, ir nors yra pamišęs, myliu jį, o kartą užklojau jį savo antpetine, ir mano sakalas sujungė mudviejų likimus. Galbūt myliu jį kaip tik dėl pamišimo, tačiau į šitai nesikišu, nes privalau galvoti apie ateitį – nenoriu, kad liaudis manęs neapkęstų. Oi, mano drauge, Sinuhe, daug vandens Nilu nutekėjo ir upė daugybę kartų pakilo nuo tos dienos, kai mudu paskutinį kartą matėmės smirdinčioje Sirijoje. Dabar grįžau iš Kušo žemės – faraono įsakymu, paleidau visas Kušo karines įgulas ir į Tėbus atvedžiau negrų kariuomenę, todėl šalis pietuose nesaugi. Sinuhe, drauge mano, visų didžiųjų miestų karių namai jau seniai buvo tušti. Jų viralo puoduose paukščiai lizdus susisuko, o kariai klajojo po kaimus, mušė lazdomis žemdirbius ir atiminėjo iš jų galvijų odas, kuriomis šie privalėjo mokėti mokesčius faraonui. Tačiau ir dėl šito nieko negaliu padaryti, nes kartą užklojau faraoną savo antpetine, saugojau nusilpusį ir mano likimas su juo susijęs, tačiau nuo jo paties niekas jo neapsaugos, todėl širdyje virpu dėl Egipto, nes tai mano šalis.

Papasakojau jam, kad faraonas neseniai uždraudė siųsti laivus į Puntą, užsiminiau taip pat apie Sirijos nuotaikas. Jis nenustebo, tik niūrus linkčiojo galva, gurkštelėjo „krokodilo uodegos" ir tarė:

– Jeigu šitai tęsis, po kurio laiko Sirijoje kils maištas. Dabar panaikinta dar prekyba su Puntu. Ir kalnų kasyklos nuo jo karūnavimo dirbo nepakankamai pajėgiai ir nenašiai, nes tinginių jau negalima bausti lazdomis, o tik sumažinant jų maisto davinį. Išties mano širdis dreba ir dėl jo, ir dėl Egipto, ir dėl jo dievo, nors apie dievus nieko nesuprantu ir nenoriu suprasti, nes esu karys. Tik tiek pasakysiu, kad daug, dar labai daug žmonių žus dėl jo dievo, ir tai kvaila – juk tikriausiai dievų užduotis nuraminti liaudį, o ne sąmyšį sėti. – Ir dar jis pridūrė: – Rytoj Amonas bus nuverstas, bet dėl jo visai nesielvartausiu, nes Amonas pernelyg išpampo ir neišsitenka greta Egipto faraono. Jam naudinga nuversti Amoną, nes iš Amono jis paveldėjo didžiulius turtus, dar galinčius jį išgelbėti. Elgdamasis išmintingai, į savo pusę jis taip pat galėtų patraukti visus kitus dievus, nes kitų dievų šventikai, likę Amono šešėlyje, nepaprastai pavydi. Šitaip padalinęs Egiptą daugybei mažų dievų, galėtų juos valdyti. Juk jo Atono nė vienas šventikas nemyli, o šventikai, ir kaip tik Amono šventikai, valdo liaudies širdis. Todėl visa turėtų kvailai susiklostyti.

– Tačiau, – tariau, – Amonas yra neapykantos vertas dievas – jo šventikai ganėtinai ilgai laikė žmones tamsoje, nusmaugdami kiekvieną gyvą mintį, kol niekas nebedrįso žodžio be Amono leidimo pratarti. O Atonas žada šviesą ir laisvą gyvenimą, gyvenimą be baimės, o tai labai daug, tai neįtikimai daug, mano drauge Horemhebai.

– Nesuprantu, ką sakai apie baimę, – atsakė jis, – jei ne tai, kad liaudis turi būti tramdoma baime, ir jei dievai liaudį tramdo, valdžios nereikia stiprinti ginklais. Šitai Amonas darė gerai, ir jei jis būtų pasitenkinęs tarnyste

faraonui, tikrai būtų vertas savo padėties, nes dar niekas tautos nevaldė neįvarydamas baimės, be baimės ir ateityje jų negalės valdyti. Todėl šitas Atonas – švelnus, su savo meilės kryžiumi – labai pavojingas dievas.

– Tai didesnis dievas nei tari, – pasakiau tyliai, vargu ar pats suprasdamas, kodėl jam šitai pasakiau. – Galbūt jis yra ir tavyje, anapus tavo minties, ir manyje taip pat, anapus mano minties. Žmonių suprastas, jis išvaduotų visas tautas iš baimės ir tamsos galybės. Bet visai gali būti, kad, kaip sakei, daugybė turės dėl jo žūti, nes tai, kas amžina, paprastiems žmonėms įmanu tik jėga įbrukti.

Horemhebas žiūrėjo į mane nepakančiai – kaip į vaiką, tėvams girdint kalbantį kvailystes. Jo veidas nutamso, jis siektelėjo vado rimbo ant šono, panoręs čyžti sau per blauzdas, nes „krokodilo uodega" jau ėmė jį veikti. Nieko ranka nesugriebęs kiek susigėdo ir greitai atsakė:

– Kol žmogus yra žmogus, kol yra noras valdyti, aistra, baimė ir neapykanta, kol gyvuoja visokiausios odos spalvos, skirtingos kalbos ir tautos – tol turtingas liks turčium, o skurdžius – skurdžium, stiprus valdys silpną, o gudrus valdys stiprų. Tačiau šitas Atonas trokšta padaryti visus vienodus – kad vergas taptų lygus turčiui. Sveikas protas sako, jog tai beprotystė, ir šitai taip aišku ir akivaizdu, kad visai nenoriu apie tai su tavimi kalbėtis, nes šitai mane erzina ir liūdesiu atmiežia mano mintis.

– Babiloniečiai tvirtina, kad žvaigždės rodo prasidedant naujus pasaulio metus, – tyliai tariau. – Galbūt Atonas paims valdžią į savo rankas, ir jo valdžia išsilaikys, kol varnas nubals, o upės vanduo ims tekėti aukštyn – kaip Atono šventykloje gieda jo šventikai. – Pasakiau, bet nė pats savo žodžiais nepatikėjau.

Horemhebas išgėrė taurę iki dugno ir gailiai pažvelgė į mane, tačiau nuo „krokodilo uodegos" jis pažvalėjo, vėl pralinksmėjo ir tarė:

– Nors apie tai, kad Amonui laikas nuvirsti, galvojame vienodai, bet jeigu tai turi nutikti – turi nutikti slapta, netikėtai, nakties tamsoje, vienu metu visoje šalyje, aukščiausio laipsnio šventikus tuoj pat nubaudžiant mirtimi, o kitus išsiunčiant į kasyklas ir akmens skaldyklas. Tačiau per savo beprotystę faraonas trokšta visa atlikti atvirai, liaudžiai žinant ir savojo dievo šviesoje, tiesa, saulės ratas – jo dievas, nors tai nieko nauja. Šiaip ar taip, ta beprotystė kainuos daug kraujo ir nesutikau šito padaryti, iš anksto nežinodamas, ką jis rengia. Tegriebia Setas ir visi nelabieji, – jei iš anksto būčiau viską žinojęs, būčiau visa gerai apsvarstęs ir taip staiga nuvertęs Amoną, kad vargu ar jis pats būtų spėjęs susivokti, kas nutiko. Tačiau dabar viską žino kiekvienas Tėbų gatvės berniūkštis, o šventikai šventyklos kiemuose kursto žmones: vyrai kerta medžių šakas ginklams, o moterys eina į šventyklą po drabužiais pasislėpusios kultuves. Prisiekiu savo sakalu, pagalvojus apie faraono beprotystę mane ima verksmas.

Jis užsikniaubė pasirėmęs ant kelių ir apsiverkė dėl būsimųjų Tėbų kančių, o Meritė atnešė jam trečią „krokodilo uodegą" ir taip pasigrožėjo jo

stipria nugara bei išsipūtusiais raumenimis, kad piktai paliepiau jai išeiti ir palikti mus dviese. Mėginau Horemhebui pasakoti, ką, jo siųstas, mačiau ir girdėjau Babilone, Chatų žemėje bei Kretoje, bet pastebėjau, kad nuo „krokodilo uodegos" smūgio jis jau kietai miega galvą rankomis susiėmęs. Šitaip jis tąnakt miegojo mano glėbyje, o saugodamas jo miegą visą naktį girdėjau vyninėje triukšmaujant karius, nes šeimininkas su Kaptahu laikė savo pareiga juos smaginti, idant prasidėjus neramumams šie kuo stropiau saugotų užeigą. Todėl triukšmas netilo kiaurą naktį – į vyninę atvedė aklų muzikantų, šokėjų ir manau, kad kariams buvo linksma, tačiau man nebuvo linksma pagalvojus, jog kiekviename Tėbų name galandami peiliai ir pjautuvai, drožiamos medinės lazdos, variu apkalamos kuokos. Taip, manau, kad daug kas Tėbuose tąnakt taip pat nemiegojo, turbūt ir faraonas nemiegojo, tačiau Horemhebas miegojo kietai. Galbūt todėl, kad jis buvo gimęs kariu.

2

Visą naktį budėjo žmonės Amono šventyklos kiemuose, priešais šventyklą, pernakt gulinėjo neturtėliai ant vėsios gėlynų žolės, o šventikai be perstogės aukojo ant visų Amono aukurų ir dalijo liaudžiai aukos gyvulių mėsą, aukos duoną ir aukos vyną. Šaukdamiesi Amono jie žadėjo amžinąjį gyvenimą visiems, kurie tiki Amonu ir kurių gyvybėms dėl Amono gresia pavojus. Mat šventikai panorėję būtų sustabdę kraujo praliejimą. Jiems tereikėjo tik atsisakyti savojo dievo ir paklusti, o faraonas būtų leidęs jiems eiti ramiai ir nebūtų jų persekiojęs, nes jo dievas dygėjosi persekiojimu bei neapykanta. Tačiau Amono šventikų galvas buvo apsvaiginę valdžia bei turtai, todėl mirtis, kai šaukėsi Amono pagalbos, jų jau nebaugino, ir gali būti, kad diduma jų tą paskutiniąją naktį vėl buvo įtikėję, todėl mirties nebebijojo. Mat jie gerai žinojo, kad liaudis ir negausūs Amono sargybiniai negalės pasipriešinti ginkluotai, įpratusiai kautis kariuomenei, ir kariuomenė nušluos žmones nuo kelio, kaip tvinstanti upė nušluoja sausus šiaudus. Tačiau jie troško papilti kraujo tarp Amono ir Atono, paversti faraoną žudiku ir nusikaltėliu, įsakiusiu nevaliems negrams pralieti švarų Egipto kraują. Jie troško aukų Amonui, kad jų Amonas per amžius tarptų aukų kraujo garu, net jei jo statula bus nuversta, o šventykla uždaryta.

Pagaliau po ilgos nakties iš už trijų rytinių kalnų pakilo Atono saulės ratas ir pliskantis vasaros dienos karštis per valandėlę įveikė nakties vėsą. Tuomet visuose gatvių kampuose ir aikštėse sutrimitavo trimitai ir faraono žinianešiai perskaitė faraono knygą, kuria jis paskelbė Amoną neteisėtu dievu, nuverstu ir amžiams prakeiktu, todėl jo prakeiktas vardas turįs būti ištrintas iš visų šventraščių, paminklų, ir net kapuose turįs būti ištrintas. Visos Amono šventyklos aukštumoje ir žemumoje, visa Amono žemė, gal-

vijai, vergai, auksas, sidabras ir varis atiteko faraonui ir jo dievui ir faraonas pažadėjo jo šventyklą padaryti vieša pasivaikščiojimų vieta, paskelbė jo parką viešu sodu, šventuosius jo ežerus viešais ežerais, kuriuose karštomis dienomis neturtėliai galėsią maudytis ir iš kurių vandens galėsią semti kiek tik panorėsią. Visą Amono žemę jis pažadėjo išdalyti tiems, kurie nieko neturi, idant dirbtų ją Atono garbei.

Iš pradžių žmonės, kaip buvo pratę, tylomis klausėsi faraono knygos, bet po kurio laiko iš visų gatvių kampų, aikščių ir šventyklos pakilo duslus gaudesys: „Amonai, Amonai". Šis gaudesys buvo toks galingas, atrodė, gaudžia gatvių akmenys ir pastatų sienos. Negrai kariai sutriko, jų baltais ir raudonais dryžiais nudažyti veidai nupilko, baltos akys pilkuose veiduose ėmė vartytis – apsižvalgę jie suvokė: nors jų daugybė, bet šiame didžiuliame mieste, kurį mato pirmąkart gyvenime, jų maža. Ir žmonėms gaudžiant retas beišgirdo, jog faraonas, norėdamas ištrinti iš savo vardo prakeiktąjį Amoną, nuo šios dienos pasivadina Echnatonu – Atono numylėtiniu.

Nuo šio gaudesio pabudo ir Horemhebas galiniame „Krokodilo uodegos" kambaryje, pasirąžė ir akis užmerkęs šypsodamas tarė:

– Ar tai tu, Bakete, Amono mylimoji, mano princese? Ar tai tu šauki mane?

Tačiau man kumštelėjus į šoną jis atsimerkė, šypsena nelyginant senas drabužis nuo jo veido nuslinko ir jis pasičiupinėjęs galvą tarė:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, tavo gėrimas buvo stiprus, Sinuhe, ir turbūt regėjau sapną.

Pasakiau jam:

– Žmonės šaukia Amoną.

Tada jis viską prisiminė, ėmė skubėti ir kliuvinėdami už gulinčių karių ir merginų nuogų kojų nusigavome į vyninę. Horemhebas pagriebė nuo lentynos duonos, ištuštino ąsotį vyno ir išskubėję leidomės neregėtai tuščiomis gatvėmis šventyklos link. Pakeliui Avinų alėjos trykšlyje Horemhebas nusiprausė, panardino galvą į vandenį ir sunkiai nusipurtė, nes jo galvoje dar tebepliaukšėjo „krokodilo uodega".

Tuo metu tas nedidukas, storas veislinis katinas, vardu Pepitamonas, priešais šventyklą išrikiavo savo karius bei smogiamuosius vežimus. Sužinojęs, kad viskas gerai, kad kiekviena grupė žino savo užduotį, jis atsistojo savo dengtuose aukso neštuvuose ir šaižiai sušuko:

– Egipto kariai, bebaimiai Kušo vyrai ir narsūs šardanai! Eikite ir faraono įsakymu nuverskite prakeiktojo Amono statulą, jūsų atlygis bus didelis.

Šitai pasakęs jis manė padaręs viską, ką privalėjo, patenkintas atsisėdo dengtuose neštuvuose ant minkštų pagalvėlių ir liepė vergams jį vėduoti, nes jau buvo labai karšta.

Tačiau apie šventyklą buvo net balta – ten buvo nesuskaitoma galybė žmonių: vyrų ir moterų, senelių ir vaikų, ir kariuomenei pradėjus žengti link šventyklos, karo vežimams pajudėjus, jie nepasitraukė. Negrai stumdė

juos nuo kelio iečių kotais, kelis sumušė kuokomis, tačiau žmonių buvo daug ir jie nesitraukė. Staiga visi, sušukę Amoną, krito kniūbsti priešais karo vežimus, arkliai ėmė trypti juos kojomis, ratai braškėti per žmonių kūnus. Tuomet vadai suprato negalėsią be kraujo praliejimo judėti į priekį ir patraukė būrius atgal, tikėdamiesi naujų įsakymų, nes faraonas buvo uždraudęs pralieti kraują. Tačiau kraujas jau liejosi aikštės akmenimis, sutraiškytieji aimanavo, vaitojo, ir neapsakomas kvaišulys apėmė žmones, kai pamatę atsitraukiančius karius manė juos nugalėję.

Tuo metu Pepitamonas prisiminė, jog savo iškilmingame kreipimesi faraonas, pakeitęs vardą, pasivadino Echnatonu. Todėl jis, norėdamas įsiteikti faraonui, skubiai nusprendė pakeisti savo vardą, ir kai suglumę, suprakaitavę vadai kreipėsi į jį klausdami naujų įsakymų, jis tarsi negirdėjo, tik išpūtęs akis pasakė:

– Nepažįstu jokio Pepitamono. Mano vardas yra Pepitatonas, Atono palaimintasis Pepis.

Vadai, kurių kiekvienas auksu vytu rimbu vadovavo tūkstančiui vyrų, dėl to labai įsižeidė, o smogiamųjų vežimų vadas pasakė:

– Teprasmenga mirusiųjų karalystės bedugnėn tas Atonas – kas čia per juokdarystė? Ką įsakysi daryti žmonėms, kad prasiskintume kelią šventyklon?

Tuomet jis pašiepė juos tardamas:

– Ar jūs bobos, ar kariai? Išvaikykite žmones, bet nepraliekite kraujo, nes šitai faraonas uždraudė.

Tai išgirdę vadai susižvalgė ir nusispjovė žemėn, bet nieko kita negalėdami sugrįžo į savo būrius.

Šio nepaprasto pasitarimo metu žmones apėmė įkarštis: jie šaukdami žengė pirmyn – paskui atsitraukiančius negrus, lupo grindinio akmenis ir svaidė jais į negrus, mojavo kuokomis ir medžių šakomis. Žmonių buvo galybė, šūksmais jie drąsino vienas kitą ir daugybė negrų plūsdami krauju krito grindinio akmenų pakirsti, nuo žmonių šauksmo smogiamųjų vežimų arkliai įdūko ir bandė sprukti, todėl vadeliotojai iš visų jėgų įtempę vadeles stengėsi juos sutūrėti. Grįždamas prie savo būrio, smogiamųjų vežimų vadas pamatė, kad jo geriausio ir brangiausio arklio akis išmušta, kliudytas grindinio akmens, jis šlubuoja viena koja. Šitai vadą taip sujaudino, kad jis pravirkęs iš įniršio sušuko:

– Mano aukso strėle, mano eiklusai ožiaragi, mano saulės spinduly, jie išmušė tau akį, pamušė koją, bet tu mano širdžiai tikrai brangesnis už visus tuos žmones ir visus dievus. Todėl noriu už tai atkeršyti, bet kraujo neliekime, nes kaip tik šitai faraonas uždraudė.

Jis pasileido pirm smogiamųjų vežimų tiesiai į žmonių minią – arkliams trypiant senukus bei vaikus, kiekvienas karys į savo smogiamąjį vežimą griebė labiausiai nepatikusį rėksnį, ir žmonių šauksmas virto kriokimu. Tačiau į vežimus įsikeltus vyrus jie pakorė ant savo arklių vadelių – taigi kraujo

nepraliejo ir, idant žmonės įbūgtų, dardėjo atgal tempdamiesi paskui jų kūnus. Negrai taip pat nusiėmė lankų temples ir įsibrovę į minią ėmė jomis smaugti žmones. Skydais gindamiesi nuo akmenų bei lazdų, jie smaugė net vaikus. Tačiau kiekvieną išsidažiusį negrą, kuris nuklysdavo nuo savo būrio į minią, žmonės trypė kojomis, iš įniršio draskė į gabalėlius, o iš vieno vežimo jie ištempė vadeliotoją ir kaukdami iš įkarščio suknežino į grindinį jo galvą.

Visa tai su Horemhebu stebėjome iš Avinų alėjos, bet sąmyšis, triukšmas ir kriokimas priešais šventyklą buvo toks neapsakomas, jog kas vyksta nematėme – visa mums tik vėliau paaiškėjo. Ir Horemhebas tarė:

– Aš neturiu galios į šitai kištis, tačiau matydamas visa tai tariuosi daug išmoksiąs.

Todėl jis užlipo ant avingalvio liūto nugaros ir kramtydamas išeinant iš užeigos pasigriebtą duoną stebėjo visa, kas vyko.

Vis dėlto vyriausiasis faraono vadas Pepitatonas suirzo – laikas bėgo, vandens laikrodis šalia jo bergždžiai bliurbsėjo, o jo ausys tebegirdėjo žmonių šauksmą – lyg galingo potvynio ūžesį. Jis vėl susikvietė vadus ir piktais žodžiais juos išbaręs už delsimą tarė:

– Mano sudaniškoji katė Mimo šiandien atsives kačiukų, ir aš labai nerimauju, nes pats nepagelbėsiu jai narvelyje. Eikite su Atonu ir nuverskite tą prakeiktą statulą, kad visi galėtume eiti namo, kitaip – tegriebia Setas ir kiti nelabieji! – prisiekiu nutrauksiąs jums nuo kaklų grandines ir sulaužysiąs rimbus.

Tai išgirdę vadai suprato, jog kad ir kas atsitiktų – jie žuvę, o pasitarę paprašė visų Mirusiųjų karalystės dievų pagalbos ir nusprendė nors savo karališkąją garbę išsaugoti. Todėl jie išrikiavo būrius ir puolė: šlavė žmones nuo kelio kaip potvynis sausus šiaudus, negrų ietys nusidažė raudonai, aikštė paplūdo žmonių krauju – šimtą kartų po šimtą vyrų, moterų ir vaikų tąryt priešais šventyklą žuvo dėl Atono. Pamatę karius puolant, šventikai liepė uždaryti pilonų vartus, ir žmonės pasileido į visas puses lyg išgąsdinta avių banda, o nuo kraujo sužvėrėję negrai vaikėsi juos, žudė strėlėmis, smogiamieji vežimai dardėjo gatvėmis smaigstydami ietimis bėglius. Tačiau bėgdami žmonės įsiveržė į Atono šventyklą ir nuvertę aukurus išžudė pagautus šventikus, o paskui juos į šventyklą įriedėjo smogiamieji vežimai. Taigi netrukus ant akmeninių Atono šventyklos grindų buvo vien kraujas ir merdinčiųjų kūnai.

O Amono šventyklos mūrai Pepitatono kariuomenei pastojo kelią, nes negrai buvo nepripratę pulti mūrų, o jų mūradaužiai buvo per silpni įveikti pilono vario vartus, nors jie tikriausiai lengvai sugriaudavo kur nors pietų džiunglėse, žirafų krašte, kaimo stapų vartus. Ir jiems nieko kita neliko, kaip apsupti šventyklą, o šventikai nuo mūrų šaukė jiems prakeiksmus, šventyklos sargybiniai šaudė į juos iš lankų, svaidė ietis, todėl daugybė dažytų negrų bergždžiai žuvo prie šventyklos mūrų. O nuo aikštės priešais

šventyklą pakilo sunkus kraujo tvaikas, kužančiais debesimis ten susirinko viso miesto musės. Pepitatonas įsakė jį nunešti dengtais aukso neštuvais į aikštę ir nuo siaubingos smarvės jo veidas nupilko, todėl vergai turėjo aplink smilkyti smilkalus, o pamatęs galybę negyvėlių jis ėmė verkti ir plėšytis drabužius. Tačiau jo širdis buvo kupina rūpesčio dėl sudaniškos katės Mimo, todėl vadams jis tarė:

– Bijau, kad baisus faraono pyktis kris ant jūsų galvų, nes Amono statulos nenuvertėte, o kraujas aikštės nuotakais vilnija. Tačiau kas padaryta – padaryta. Todėl aš turiu skubėti faraonui papasakoti, kas atsitiko, ir pamėginsiu jus užtarti. Kartu tikriausiai spėsiu užsukti į namus pažiūrėti savo katės ir persirengti, nes siaubingas dvokas čia įsiėda net į odą. Tuo tarpu nuraminkite negrus, duokite jiems valgyti ir alaus, nes šventyklos mūrų šiandien niekaip neįveiksime. Esu patyręs vadas ir žinau – nesame pasirengę mūrų daužyti. Bet aš dėl to nekaltas, nes faraonas nė žodžiu neužsiminė, kad reikės apsupti šventyklą. Todėl dabar jis pats tesprendžia, ką daryti.

Ir tądien daugiau nieko nenutiko, o vadai, patraukę savo kariuomenę toliau nuo mūrų bei negyvėlių krūvų, įsakė gurguolei išvežti negrus pavalgyti. Šardanai, kurie buvo išmintingesni už negrus ir nemėgo saulėkaitos, užėmė visus namus aplink šventyklą ir išviję gyventojus išplėšė jų vyno rūsius – tai buvo turtingųjų ir kilmingųjų namai. Tuo tarpu aikštėje išpurto lavonai ir nuo kalnų atskrido pirmieji varnai bei maitvanagiai į Tėbus, kur niekas gyvas neatsiminė jų matęs.

Tuomet aš jau kuris laikas buvau išsiskyręs su Horemhebu, mat pro šalį mažas berniukas kruvina nosimi mėgino paskui save tempti vaitojantį tėvą smogiamųjų vežimų sulaužytom kojom ir aš pagelbėjau jam. O paskui pagelbėjau ir kitiems pabėgusiems sužeistiesiems ir vėl išgirdau piktą strėlių zvimbimą, bet nebijojau, nes gydžiau žmones, ir mano širdis virpėjo dėl viso, kas bus – juk išvydau valdžią į savo rankas imantį Atoną. Dingtelėjo, jog verčiau būčiau miręs, – šitaip žmonės apžilpino akis, kad nematytų gero, kurį faraonas siūlė dėl savojo dievo. Tačiau strėlės mane aplenkdavo ir visą dieną plėšiau drabužius, tvarsčiau žaizdas, o atslinkus vakarui savo name priiminėjau ligonius, nes neturtingųjų miesto dalyje nedaug buvo namų, kuriuose tą vakarą nebūtų buvę sužeistųjų. Plaudamas ir siūdamas žaizdas bariau juos sakydamas:

– Neprotingi esate, nes faraonas jums trokšta gero – juk jis pažadėjo visą Amono žemę padalyti tiems, kurie nieko neturi. Nuo šios dienos Amono parkai – jūsų parkai, o šventajame Amono ežere galite žvejoti riebias žuvis.

Tačiau jie sakė:

– Neteisėtasis faraonas nori išvyti mus iš skurdžių namų, kuriuos mes mylime, ir privertęs dirbti žemę padaryti žemės vergais, nors mes negimėme mėšlinais tarpupirščiais. Taip pat gerai žinai, kad Amono žuvys turi aštrių ašakų – jos stringa žmogaus gerklėje ir jį užsprangina, nes tai šventos žuvys.

Jie ėmė įtariai žiūrėti į mane sakydami:

– Turbūt nesi vienas iš Atono vyrų – tu, Sinuhe, kurį išmokome gerbti. Jei taip, mums nereikia tavo pagalbos, nes tuomet tavo peilis užnuodys mūsų žaizdas, tavo tvarsčiai priskres prie odos ir degins ją ugnimi.

Supratau, kad verčiau jiems nieko nesakysiu – tik pagelbėsiu, nes aistra Amonui juos buvo apakinusi.

Į kiemą atnešė jauną vyrą geru aliejumi ištrintais plaukais, tačiau jo gerklėje buvo žaizda, pro kurią tekėjo vanduo, kai jis mėgino gerti. Būčiau galėjęs jį išgydyti, tačiau ligoniai, kurių žaizdas buvau jau sutvarstęs, pamatė ant dulkinos ir kruvinos jo apykaklės išsiuvinėtą Gyvenimo ženklų eilutę. Jie supuolė ir užmušė jį, man nespėjus jų sulaikyti. Ir jie visai nesuprato, kodėl verkiau ir bariausi – juk jie tetroško tik sunaikinti blogį, o visas blogis kilo iš Atono.

– Iki Atono buvome vargšai, bet laimingi, – sakė jie, – nes alkyje ir skurde Amonas mus laimino, jo padedami mes galėjome pakliūti į Vakarų šalį. Bet dėl prakeiktojo Atono faraonas atima iš mūsų Amono palaiminimą – tebesame neturtingi, bet nelaimingi, nes negrai mus žaloja, o jei Amonas mus atstums, su faraono Atonu ateis maras ir alkis, nes Amonas – visų dievų karalius.

Todėl jie išmetė jaunikaičio kūną į gatvę ir šunys, subėgę jo kraujo nulaižyti, nulaižė nuo plaukų ir gerą aliejų.

O negrai tuo metu aikštėse bei gatvėse aplink šventyklą gėrė alų, apiplėštuose namuose šardanai siurbė vyną, o jaunesnieji vadai negalėjo ir nenorėjo jų sulaikyti, nes gėrė drauge. Užslinkus vakarui didžiųjų gatvių lempos jau nebenuraudo, dangus virš Tėbų buvo tamsus, tačiau pabėgę iš stovyklų negrai bei šardanai užsidegė deglus ir laužė viešųjų namų duris, plėšė namus, eidami iš gatvės į gatvę klausinėjo kiekvieną praeivį: „Amonas ar Atonas?" Tą, kuris jiems neatsakydavo, išplakdavo ir atimdavo kapšelį, o iš baimės atsakiusiam: „Atonas, tebūnie palaimintas", jie sušukdavo: „Meluoji, šunie, mūsų tikrai neapgausi, tėbieti!" Paskui perrėždavo jam gerklę, perverdavo ietimi pilvą ir pagrobdavo jo drabužius bei kapšelį. Kad geriau matytųsi, jie uždegdavo namus, todėl po pusiaunakčio Tėbų dangus nuo gaisrų liepsnos vėl buvo raudonas ir net kilmingiausiojo gyvybė tąnakt nebuvo saugi Tėbuose, o pabėgti iš jų negalėjo niekas, nes didieji keliai buvo uždaryti, užkirsta ir upė, o kiekvieną mėginusį pabėgti sargybiniai priversdavo grįžti – jie buvo paskirti budėti, kad nebūtų mėginama slapta iš miesto išgabenti Amono aukso bei brangenybių.

Nežinau, ką tą naktį galvojo faraonas žiūrėdamas į gaisrų liepsnas, bet tariu, kad nuo jo daug kas buvo nuslėpta ir kad jis norėjo tikėti tuo, kas jam buvo sakoma, nes širdyje nemylėjo Tėbų – šventojo Amono miesto. Ir Pepitatonas neprarado savo pareigybės, bet faraonas kaip palankumo ženklą įteikė jam kačių figūrėlėmis papuoštą aukso grandinę, nes jis pirmasis pasekė faraonu, pakeitęs vardą, idant ištrintų iš jo prakeiktąjį Amoną, kurį jau

buvo uždrausta garsiai minėti. Ir dėl to, kas nutiko, niekas nebuvo nubaustas, tik faraonas įsakė apsupti šventyklą, kol šventikai dėl alkio arba atėję į protą pasiduos, tačiau žudyti jau buvo uždrausta. Ir tai buvo pats kvailiausias įsakymas, nes šventyklos sandėliai buvo pilni grūdų, tvartai – galvijų, o parkai – puikios ganyklos galvijams, ir nors į šventyklos kiemus buvo susirinkę šimtą kartų po šimtą Amono tikinčiųjų – alkio jiems nebūtų tekę kęsti, alkio auka greičiau tapo pats miestas, nes keliai ir upės buvo uždaryti.

Tačiau blogiausia, kas nutiko – tai aikštėje priešais šventyklą palikti trešti negyvėlių kūnai; bijant faraono pykčio apie juos tarytum niekas nežinojo, nes faraonui buvo pasakyta, jog žuvo tik keletas. Ir artimiesiems nebuvo leista iš aikštės pasiimti savo mylimųjų kūnų – tik turtingiausiems pirmą dieną šardanai pardavė kelis lavonus, tačiau kitą dieną dėl smarvės ir šardanai spruko iš aikštės. Todėl salsvas lavonų tvaikas nuodijo miestą, buvo užnuodytas taip pat upės vanduo, ir po kelių dienų mieste ėmė siautėti ligos, bet jų įveikti neįstengta, nes Gyvenimo rūmai su vaistų sandėliu buvo tarp šventyklos mūrų.

Kasnakt mieste kildavo gaisrai, buvo plėšiami namai, tik išsidažę negrai iš aukso taurių gėrė vyną ir šardanai naktimis ilsėjosi minkštose lovose su užuolaidinėmis. Dieną naktį nuo šventyklos mūrų šventikai rėkė prakeiksmus neteisėtajam faraonui, prakeiksmus visiems, išsižadėjusiems Amono. Iš tamsumų pakilo visos miesto padugnės, visi vagys, kapų ir gatvių plėšikai, nebijoję nei dievų, nei Amono. Jie maldžiai laimino Atoną, lankėsi skubomis išvalytoje jo šventykloje ir, priėmę iš likusių gyvų šventikų Gyvenimo ženklus, pasirišo juos po kaklais kaip sergstinčius talismanus, idant kiek panorėję galėtų tamsiomis naktimis plėšti, žudyti ir prievartauti. Po šių dienų bei naktų daugybę metų Tėbai neatsigavo, o valdžia ir turtai sruvo iš jų lyg kraujas iš galybės tuklaus kūno žaizdų.

3

Horemhebas gyveno mano namuose, jį kankino nemiga, jis lyso, diena iš dienos akys niuro, atsisakydavo valgio, kurį jam nuo ryto iki vakaro mėgino įsiūlyti Mutė, – kaip dauguma moterų, Mutė labai žavėjosi Horemhebu ir gerbė labiau nei mane, neraumeningą, silpną, nors begal daug išmanantį. O Horemhebas pasakė:

– Man nerūpi nei Amonas, nei Atonas, tačiau jie leidžia mano kariams siautėti, daro juos žvėrimis, todėl man teks nuplakti begalę nugarų bei nukirsdinti daugybę galvų, kol juos sugrąžinsiu į protą. Tai labai blogai, nes žinau daugumos jų vardus, prisimenu nuopelnus – palaikant drausmę ir pakankamai vainojant tai puikūs kariai.

O Kaptahas turtėjo diena iš dienos – veidas blizgėjo riebalais ir naktis jis

praleisdavo „Krokodilo uodegoje", nes jaunesnieji šardanų vadai bei šimtininkai už gėrimus mokėjo auksu – galiniuose vyninės kambariuose prisikaupė vogtų brangenybių, papuošalų, dėželių bei kilimų, kuriuos jie, neklausę kainos, buvo iškeitę į vyną. Ir į šią užeigą niekas nesikėsino – plėšikai apeidavo iš tolo, nes ją saugojo Horemhebo kariai, o Kaptahas juos nuo ryto lig vakaro ir nuo vakaro lig ryto girdė, todėl jie pasiaukojamai saugojo užeigą, melsdami dievų jį laiminti ir pakabino virš durų galva žemyn pagautą gatvės plėšiką – kaip ženklą ir įspėjimą triukšmadariams.

Jau trečią dieną baigėsi mano vaistai ir jų nebegalėjau nusipirkti net už auksą, ir mano išmoningumas nebegalėjo įveikti ligų, neturtingųjų miesto dalyje plintančių dėl švinkstančio vandens bei negyvėlių. Aš taip pat buvau pavargęs, širdis krūtinėje – lyg žaizda, o akys nuo nemigos pritvinkusios kraujo. Todėl man visa įgriso – neturtėliai, žaizdos, Atonas ir nuėjęs į „Krokodilo uodegą" gėriau maišytus vynus, kol užmigau, tačiau rytą, pažadintas Meritės, atsiguliau ant jos kilimo, o ji ilsėjosi šalia. Nepaprastai drovėdamasis tariau jai:

– Gyvenimas – lyg šalta naktis, bet turbūt puiku, kad du vienišiai šaltą naktį šildo viens kitą, nors ir vieno, ir kito rankos bei akys meluoja.

Mieguistai nusižiovavusi ji atsakė:

– Iš kur žinai, kad mano rankos ir akys meluoja? Išties man pakyrėjo daužyti kariams per nagus ir spardyti jiems blauzdas, o tavo pašonė, Sinuhe, šiame mieste – vienintelė saugi vieta, kur niekas manęs neliečia. Bet išties nesuprantu, kodėl taip yra, ir bemaž įsižeidžiau, nes mane vadina gražia moterimi, mano pilvas be jokios ydos, nors tu net nepanorai jo pažiūrėti.

Gėriau jos atneštą alų, kad nuskaidrėtų mano serganti galva, ir neįstengiau nieko jai atsakyti. Šypsančiomis akimis ji žvelgė į manąsias, nors liūdesys lyg juodas gilaus šulinio vanduo tebetvyrojo jų rudoj gelmėj. Ir ji tarė:

– Sinuhe, padėčiau tau, jei galėčiau – žinau, jog šiame mieste yra tau daug skolinga moteris. Per šias dienas stogai pavirto grindimis, durys veriasi į lauką ir daug kas gatvėse atsiteisia senas skolas. Galbūt ir tu pasijustum geriau atsiteisęs skolą ir kiekvienos moters jau nebelaikytum tave sudeginsiančia dykuma.

Atsakiau, kad tikrai nelaikau jos dykuma, tačiau nuėjus šalin jos žodžiai manyje suruseno – aš irgi buvau tik žmogus, o tomis dienomis mano širdis nuo kraujo bei žaizdų buvo surambėjusi, tomis dienomis, paragavęs neapykantos svaigulio, net pats savęs bauginausi. Todėl jos žodžiai manyje suruseno – prisiminiau katingalvės deivės šventyklą ir namą šalia jos, nors laikas prisiminimus buvo smėliu užžėręs. Tačiau tomis Tėbų siaubo dienomis iš kapų pakilo visi negyvėliai – prisiminiau savo mielą tėvą Senmutį, gerąją motiną Kipą ir apie juos pagalvojęs pajutau burnoje kraujo skonį, nes tomis dienomis Tėbuose nebuvo tokio kilmingo ir tokio turtingo, kuris būtų buvęs visai saugus, o mano troškimui patenkinti pakako tik kelių sam-

dytų karių. Tačiau dar nesuvokiau, ko noriu. Todėl parėjau namo ir gydžiau ligonius – ką galėjau daryti be vaistų, patariau neturtėlių miesto dalies gyventojams išsikasti šulinius upės pakrantėje, kad vanduo, tekėdamas per dumblą, išsivalytų.

Tačiau penktą dieną įbūgo ir Pepitatono vadai, nes kariai trimitams jau nebepakluso, o gatvėse sutiktus vadus įžeidinėdavo ir atėmę jų rimbus keliais sulaužydavo. Nuėję pas Pepitatoną, kuriam taip pat buvo nepaprastai įgrisęs nepatogus kario gyvenimas ir kuris ilgėjosi savo kačių, prisaikdino šį nueiti pas faraoną ir, papasakojus jam tiesą, nusiimti karališkojo vado apykaklę. Todėl penktą dieną prie mano namų atskubėję faraono pasiuntiniai pakvietė Horemhebą pas faraoną. Horemhebas pakilo nuo gulto kaip liūtas, nusiprausė, apsirengė ir išėjo tylomis urgzdamas tai, ką sakys faraonui, nes tądien klibėjo net faraono valdžia ir jau niekas nebežinojo, kas gali nutikti rytoj. Faraonui jis pasakė:

– Echnatonai, reikia paskubėti, todėl nespėsiu tau priminti, ką buvau pataręs daryti. Bet jei nori, kad visa sugrįžtų po senovei, perduok man trims dienoms faraono valdžią, o kai trečią dieną ją sugrąžinsiu, tau nebereikės niekuo rūpintis.

Tačiau faraonas jo paklausė:

– Ar nuversi Amoną?

Horemhebas atsakė:

– Esi kvailesnis už mėnulio apkvaišintą, tačiau po viso, kas nutiko, Amonas turės nuvirsti, kad faraono valdžia išsilaikytų. Todėl nuversiu Amoną, bet neklausk, kaip tai padarysiu.

Faraonas tarė:

– Jo šventikų žaloti negalima, nes jie nežino, ką daro.

Jam atsakydamas Horemhebas tarė:

– Tavo kaukolę iš tiesų reikėtų atverti – niekas daugiau tavęs neišgydys, tačiau paklusiu tavo įsakymui, juk kartą pridengiau tavo silpnumą savo drabužiu.

Tuomet faraonas apsiverkė ir trims dienoms atidavė jam savo rimbą bei skeptrą. Tačiau pats nemačiau, kaip tai nutiko, žinau tik, kaip pasakojo Horemhebas, o pasakodamas jis, karių papratimu, dažnai pridėdavo nuo savęs. Šiaip ar taip, jis sugrįžo į miestą faraono aukso vežimu ir važiuodamas iš gatvės į gatvę šaukė karius vardais, o surinkęs ištikimiausiuosius įsakė trimitais sukviesti visus su sakalais ir liūtų uodegomis. Visą tą naktį jis teisėsi: iš karių stovyklų sklido kriokimas ir kauksmas, o pulkų baudėjai į šipulius sulaužė krūvas nendrinių lazdų, kol nuvarginę rankas pasiskundė dar niekada nedirbę tokio pasiutiško darbo. Tačiau geriausius savo vyrus Horemhebas paskyrė budėti mieste: suėmę kiekvieną trimitui nepaklususį karį, vesdavosi jį išplakti, ir daugybė tų, kurių rankos bei drabužiai buvo kruvini, kitų karių akivaizdoje palydėjo galvas. Išaušus Tėbų padugnės buvo išsilakstę lyg žiurkės į urvus, nes kiekvienas sugautas vagiant ar lau-

žiantis į svetimą namą būdavo vietoje perveriamas ietimi. Todėl jie išsibėgiojo ir susislapstę drebėjo, o Atono kryžių nuo kaklų bei drabužių nusiplėšė pabūgę, kad tas jų neišduotų, jei būtų užklupti.

Bet Horemhebas sušaukė taip pat visus miesto statybininkus ir dėl medienos išdraskęs turtingųjų namus, išardęs laivus, įsakė dirbti mūradaužius, kopėčias, vartadaužius ir statyti apsiausties bokštus, todėl Tėbų naktis sugaudė plaktukų taukšėjimu ir rąstų braškėjimu. O užvis balsiau į dangų kilo išplaktų negrų ir šardanų dejonės, ir tie garsai glostė Tėbų gyventojų ausis. Todėl jie iš anksto atleido Horemhebui visus nusižengimus ir pamilo jį, nes išmintingiausiems jau buvo įgrisęs dėl Amono kilęs niokojimas ir jis troško, kad Amonui nuvirtus miestas išsivaduotų nuo karių.

Ir Horemhebas neleido laiko bergždžiai deryboms su šventikais, o vos prašvitus davė įsakymus vadams, susikvietęs visus šimtininkus, paskirstė šiems užduotis. Todėl kariai pastatė apie šventyklos mūrus penkis apsupties bokštus, o vartadaužiai tuo pat metu ėmė dundinti vartus, bet nebuvo nė vieno sužeistojo, nes kariai skydais sudarė apsauginę dangą, o šventikai bei šventyklos sargybiniai tikėjosi, jog apsiaustis bus tokia pat kaip anksčiau, ir puolimui atremti neturėjo ant mūrų nei karšto vandens, nei lydytos dervos. Taigi jie negalėjo atremti ryžtingo puolimo, kuris, iš anksto pasirengus, vyko vienu metu iš kelių pusių, tik eikvodami jėgas kvailai lakstė ant mūrų, todėl žmonės šventyklos kiemuose ėmė klykti iš baimės. Ir aukščiausieji šventikai, pamatę laužiamus vartus ir ant mūrų lipančius negrus, įsakė pūsti trimitus, kad mūšis pasibaigtų ir nenukentėtų žmonės, nes, jų supratimu, Amonui jau gana aukų, juolab kad Amonui ištikimųjų gyvybes jie troško pataupyti ateičiai. Taigi vartai buvo atdari ir, Horemhebo įsakymu, kariai paleido kiemuose susigrūdusius žmones. Šaukdamiesi Amono pagalbos, žmonės mielai leidosi namo, nes Amono kvaišulys jau buvo išsisklaidęs ir ankšta šventyklos kiemų saulėkaita jiems jau buvo nusibodusi.

Taigi be didesnių aukų Horemhebas užėmė šventyklos kiemus, sandėlius, tvartus bei dirbtuves. Į savo rankas jis taip pat paėmė Gyvenimo rūmus bei Mirties rūmus ir Gyvenimo rūmų gydytojus su vaistais išsiuntė gydyti ligonių, tačiau Mirties rūmų jis nejudino, nes Mirties rūmai yra anapus gyvenimo ir kas pasaulyje benutiktų – jie neliečiami. Tačiau šventikai su sargybiniais, trokšdami apsaugoti Švenčiausiąjį, įsitvirtino didžiojoje šventykloje, šventikai užkerėjo sargybinius, sugirdę šiems kvaišalų, kad skausmo nejausdami tie kautųsi lig mirties.

Mūšis didžiojoje šventykloje truko iki vakaro, tačiau pavakare buvo išžudyti visi užkerėtieji sargybiniai bei ginklais priešinęsi šventikai, o likę gyvi aukščiausieji šventikai buvo susitelkę aplink savąjį dievą visų Švenčiausiajame. Tuomet Horemhebas įsakė trimitais paskelbti kovą pasibaigus, pasiuntė karius nedelsiant surinkti kūnus ir išmesti juos upėn, tačiau jis pats, nuėjęs pas Amono šventikus, tarė:

– Aš neprieštarauju Amonui, nes pats tarnauju Horui – savo sakalui.

Tačiau turiu paklusti faraono įsakymui ir nuversti Amoną. Bet tikriausiai ir jums, ir man bus geriau, jei visų Švenčiausiajame statulos, kurią kariai galėtų išniekinti, nebus – aš visai nenoriu pavirsti dievų išniekintoju, nors pagal priesaiką privalau tarnauti faraonui. Apsvarstykite mano žodžius – duodu jums vieną vandens laikrodžio padalą. Paskui galite eiti sau ramūs – niekas jums nieko nedarys, nes man jūsų gyvybių nereikia.

Dėl Amono mirti pasiruošusiems šventikams tai buvo maloni kalba. Jie išbuvo už visų Švenčiausiojo užuolaidos, kol išlašėjo viena vandens laikrodžio padala. Tuomet Horemhebas savo rankomis nuplėšė užuolaidą ir leido šventikams išeiti, tačiau jiems išėjus visų Švenčiausiajame buvo tuščia, Amono statulos niekur nesimatė, nes šventikai buvo skubomis ją sukapoję į gabalėlius ir išsinešę po apsiaustais, idant galėtų tarti įvykus stebuklą ir Amoną tebesant gyvą. Tačiau Horemhebas įsakė užantspauduoti faraono antspaudu visus sandėlius, o požemius, kur buvo saugomas auksas bei sidabras, jis užantspaudavo savo rankomis. Tą patį vakarą deglų šviesoje darbo ėmėsi akmentašiai, iš kiekvienos statulos bei šventraščio naikinę Amono vardą, o Horemhebas įsakė nuvalyti kūnų liekanas nuo aikštės ir užgesinti mieste tai vienur, tai kitur tebesiaučiančius gaisrus.

Tačiau išgirdę, kad Amonas nuverstas, kad sugrįžo ramybė ir tvarka, turtingieji bei kilmingieji apsirengė geriausiais drabužiais ir uždegę priešais savo namus lempas išlindo švęsti Atono pergalės. Į miestą, įsakę perkelti juos per upę, sugrįžo rūmininkai, kurie buvo pabėgę į faraono Aukso rūmus, ir netrukus Tėbų dangus vėl sutvisko raudona linksmų deglų bei lempų šviesa, gatvėse buvo barstomos gėlės, žmonės šaukė, juokėsi ir glėbesčiavosi. Ir Horemhebas negalėjo uždrausti jiems girdyti šardanų vynu, negalėjo uždrausti kilmingoms moterims glėbesčiuotis su negrais, ant iečių galų nešusiais nuskustas nužudytų šventikų galvas. Tąnakt Tėbuose siautė džiaugsmas dėl Atono, ir dėl Atono buvo viskas galima, neliko skirtumo tarp egiptiečio ir negro, o kad šitai įrodytų, rūmų moterys parsivedė namo negrus ir atskleidusios naujuosius vasaros drabužius džiaugėsi jų pajėga bei šlykščia į jų kūnus įsigėrusia kraujo smarve. O kai iš mūrų šešėlio karštligės kliedesy šaukdamasis Amono aikštėn iššliaužė sužeistas šventyklos sargybinis, jie suknežino jam galvą į gatvės akmenis, o kilmingos moterys šokinėjo aplinkui iš džiaugsmo. Visa tai savo akimis regėjau.

Visa tai savo akimis mačiau, o pamatęs susiėmiau abiem rankom galvą, ir visa man tapo vis tiek – pagalvojau, kad joks dievas neišgydys žmogaus nuo jo paties kvailumo. Tąnakt man visa buvo vis tiek, todėl pasileidau bėgte į „Krokodilo uodegą" ir Meritės žodžiams širdyje suliepsnojus, pasikviečiau dar tebesaugojusius užeigą karius. Jie pakluso man, nes buvo matę mane su Horemhebu, ir per džiūgaujančią, beprotišką naktį, pro gatvėse šokinėjančius žmones nusivedžiau juos į katingalvės deivės šventyklą priešais Nefernefernefererės namus. Ten taip pat degė lempos bei deglai, tačiau namas nebuvo apiplėštas, o girtų klegesys ir džiugesys buvo girdėti net

gatvėje. Tačiau taip toli nuėjus mano keliai ėmė drebėti, širdis nusirito į kulnis ir tariau kariams:

– Tai Horemhebo, mano draugo, valdovo kariuomenės vado, įsakymas. Eikite į tą namą, o ten bus moteris, išdidžiai iškėlusi galvą, žaliomis it akmuo akimis. Nueikite ir atveskite ją man, o jeigu ji priešinsis, trenkite ieties kotu per galvą, bet kitaip jos nežalokite.

Kariai su džiaugsmu įžengė vidun ir netrukus netvirtomis kojomis laukan pasileido bėgti išsigandę svečiai, tarnai ėmė šaukti sargybinius. Tačiau kariai sugrįžo bemat – su vaisiais, meduoliais bei vyno ąsočiais, drauge išnešdami Nefernefernefer̨ę: ši pasipriešino, ir jie trinktelėjo jai per galvą ieties kotu, todėl jos plika galva buvo kruvina, perukas nukritęs. Priglaudžiau rankas jai prie krūtinės – jos oda buvo glotni kaip stiklas ir šilta, tačiau man rodės, lyg būčiau priglaudęs rankas prie gyvatės odos. Pajutau, kad širdis plaka, jai nieko bloga nenutikę, tačiau suvyniojau jos kūną į juodą audeklą – kaip vyniojami negyvėlių kūnai, įkėliau ją į dengtus neštuvus, ir sargybiniai, matydami, kad esu su kariais, manęs nesulaikė. Kariai palydėjo mane iki Mirties rūmų vartų: sėdėjau sūpuojančiuose dengtuose neštuvuose apglėbęs nevalingą Nefernefernefer̨ės kūną, ji tebebuvo graži, tačiau man ji atrodė šleikštesnė už gyvatę. Šitaip per džiūgaujančių Tėbų naktį mus nunešė į Mirties rūmus ir, davęs prie vartų kariams aukso, paleidau juos su dengtais neštuvais. O Nefernefernefer̨ę paėmiau į glėbį, nunešiau į Mirties rūmus ir tariau mane pasitikusiems kūnų prausėjams:

– Atnešu jums gatvėje rastos moters kūną – nežinau nei jos vardo, nei giminaičių, bet tariu, kad ji turi papuošalų, kurie bus jums atlygis už darbą, jei jos kūną amžiams išsaugosite.

Nusikeikę kūnų prausėjai pasakė:

– Kvailas žmogau, gal manai, kad šiomis dienomis mes turime per maža dvėsenos? O kas atlygins mūsų vargą?

Tačiau išvynioję kūną iš juodo audeklo jie pajuto, jog jis dar šiltas, o nurengę drabužius, nuėmę papuošalus pamatė, kad ji graži, gražesnė už visas kada nors į Mirties rūmus atgabentas moteris. Ir man jie daugiau neprieštaravo, nes uždėję rankas jai ant krūtinės pajuto jos širdį plakant. Tada skubomis suvyniojo kūną juodu audeklu ir susimirksėję, pasivaipę ir nusikvatoję iš džiaugsmo tarė man:

– Eik sau, svetimšali, ir tebūnie tavo darbas palaimintas – išties darysime ką įstengsime, idant išsaugotume jos kūną amžiams, ir jei tai nuo mūsų priklausys – laikysime čia ją septyniasdešimt kartų po septyniasdešimt dienų, kad jos kūnas tikrai būtų išsaugotas.

Šitaip atsiteisiau su Nefernefernefere, kuri buvo man labai skolinga už mano tėvą ir motiną. Galvojau, kaip ji jausis pabudusi Mirties rūmų požemiuose be savo turtų ir galios, atsidūrusi kūnų prausėjų bei balzamuotojų galioje, o kiek juos pažinojau, jie niekada nebeleis jai į dienos šviesą sugrįžti. Šitoks buvo mano kerštas jai, nes per ją pažinau Mirties rūmus, tačiau,

kaip vėliau teko patirti, tai buvo naivus kerštas, bet dar ne laikas apie tai pasakoti. Pasakysiu tik tiek, kad kerštas turbūt svaigina, jis saldus, bet iš visų gyvenimo gėlių kerštas greičiausiai nužydi, o keršto palaimai išsisklaidžius, pasirodo iššiepti mirusiojo kaukolės dantys. Kerštas mane svaigino ir kvaišino, atpildo valandą apmarinęs visą mano kūną, tačiau išeinant iš Mirties rūmų svaigulys išsisklaidė, mane sukaustė ledinis šaltis, bergždybė, ir mano galva tapo tuščia lyg kiaušinio lukštas. Ir man neteikė malonumo mintis, kad savo poelgiu nuo gėdos ir ankstyvos mirties turbūt išgelbėjau daugybę kvailų jaunikaičių, nes kiekvienas Nefernefernefėrės nuogų kojų žingsnis sėjo nuosmukį, gėdą ir mirtį. Ne, ši mintis man neteikė malonumo, nes jei visa turi tikslą, tai pasaulyje turi būti ir į ją panašių moterų – idant širdys būtų išmėgintos. Bet jei visa neturi jokio tikslo – tuomet mano poelgis taip pat buvo bergždžias ir betikslis, kaip ir visi kiti žmogaus poelgiai, nes pasitenkinimas išsisklaidė per valandėlę. Ir jei visa neturi tikslo, tuomet verčiau reikėjo nusiskandinti upėje ir leisti srovei nuplukdyti kūną.

Nuėjau į „Krokodilo uodegą" ir susitikęs Meritę tariau jai:

– Atsiteisiau skolą, ir atsiteisiau ją baisiau nei žmogui įmanu sugalvoti. Tačiau kerštas manęs nedžiugina, mano širdis dar labiau ištuštėjo, o mano kūnas šąla, nors naktis karšta.

Gėriau vyną, bet vynas mano burnai buvo kaip dulkės, ir pasakiau jai:

– Tesudžiūsta mano kūnas, jei kada nors paliesiu moterį – kuo daugiau apie moterį galvoju, tuo labiau jos bijau, nes jos kūnas – sausa dykuma, o jos širdis – pražūtingi raizgai.

Ji palytėjo mano rankas savosiomis ir, pažvelgusi rudomis akimis į manąsias, tarė:

– Sinuhe, niekada nepažinai moters, kuri tau vien gero trokštų.

Tuomet atsakiau:

– Tesaugo visi Egipto dievai mane nuo moters, kuri trokšta man gero, nes faraonas taip pat visiems trokšta vien gero, bet dėl jo gerumo upė pilna plūduriuojančių negyvėlių.

Gurkštelėjęs vyno pravirkau ir pasakiau:

– Merite, tavo skruostai glotnūs kaip stiklas, tavo rankos šiltos. Leisk man šiąnakt lūpomis paliesti tavo skruostus, suimk šiltomis rankomis mano šaltas rankas, kad miegočiau nesapnuodamas – duosiu už tai ko tik paprašysi.

Liūdnai nusišypsojusi ji tarė:

– Įtariu, kad tavo liežuvį valdo „krokodilo uodega", bet prie šito jau pripratau ir nemanau, kad tai bloga. Taigi žinok, Sinuhe, kad iš tavęs nieko neprašysiu – gyvenime nesu nieko prašiusi vyro ir iš nieko nepriėmiau vertingos dovanos, tačiau jei aš trokštu duoti – duodu iš širdies, ir tau mielai duosiu ko prašai, nes, kaip ir tu, esu vieniša.

Ji paėmė taurę iš mano drebančios rankos, patiesė man kilimą, atsigulė šalia ir sušildė mano šaltas rankas savosiomis. Palytėjau lūpomis jos glotnius skruostus, kvėpiau jos odos kvapą, dvelkiantį kedru, ir linksminausi su

ja – ji buvo man kaip tėvas ir motina, kaip žarijų indas žiemos naktį sužvarbusiam, kaip pakrantės šviesa, audringą naktį parvedanti jūrininką namo. O nugrimzdus į sapną ji man tapo Minėja, amžinai prarastoji Minėja, – ilsėjausi šalia jos lyg jūros dugne šalia Minėjos ir jau nesapnavau blogų sapnų, ir miegojau kietai jai šnibždant į ausį žodžius, kuriuos motinos šnibžda tamsos bijančiam vaikui. Nuo tos dienos ji tapo mano bičiule, nes jos glėbyje vėl patikėjau, kad manyje ir anapus mano pažinimo yra kažkas, didesnis už mane, tai, dėl ko buvo verta gyventi.

Kitą rytą tariau jai:

– Merite, esu sukūlęs ąsotį su moterimi, kuri vėliau mirė, bet dar tebesaugau jos sidabrinį tinklelį, kuriuo ji kartą apsigaubė ilgus plaukus. Tačiau dėl mudviejų draugystės, Merite, jei nori, aš pasiryžęs sukulti su tavim ąsotį.

Tačiau ji atgalia ranka prisidengusi burną nusižiovavo ir tarė:

– Niekada nebegausi nė vienos „krokodilo uodegos", Sinuhe, jei kitądien kalbi šitokias kvailystes. Prisimink, jog užaugau užeigoje ir nesu nekalta mergelė, kuri galėtų tavo žodžiais patikėti, o įskaudinta – nusivilti.

– Kai žiūriu tau į akis, Merite, tikiu, kad pasaulyje yra ir gerų moterų, – pasakiau jai ir palytėjau lūpomis jos glotnius skruostus. – Šitai tau sakau tik todėl, kad suprastum, kiek daug man reiški.

Nusišypsojusi ji tarė:

– Tikriausiai girdėjai, kad uždraudžiau tau nuo šiol gerti „krokodilo uodegą", nes moteris, parodydama palankumą vyrui, pirmiausia jam ką nors uždraudžia, kad pajustų savo galią. Tačiau apie ąsočius nekalbėkim, Sinuhe. Gerai žinai, kad kai būsi pernelyg vienišas ir liūdnas, ant mano kilimo vietos tau visada atsiras. Bet neįsižeisk, Sinuhe, retkarčiais pamatęs, kad pasaulyje yra tokių pat vyrų kaip tu, vienišų ir liūdnų, – kaip žmogus turiu valią rinktis draugiją, ir tavęs nenoriu niekaip supančioti. Todėl atnešiu tau, buvę nebuvę, dar vieną „krokodilo uodegą".

Tokia keista yra žmogaus siela ir taip menkai pažįstame savo širdį – tą valandėlę mano siela vėl buvo laisva, lengva it paukštė, ir pamiršau tomis dienomis nutikusį blogį. Man buvo gera ir tądien daugiau „uodegų" negėriau. Ir gerai, nes tądien vėl sutikau faraoną Echnatoną.

4

Tądien Horemhebas grąžino faraonui rimbą, skeptrą ir papasakojo nuvertęs Amoną bei vėl įvedęs tvarką mieste. Faraonas uždėjo jam ant kaklo valdovo vado apykaklę ir įteikė vyriausiojo vado aukso rimbą – vis dar smirdintį kate po Pepitatono. Kitą dieną faraonas ketino Avinų keliu su šventine eisena vykti aukoti į Atono šventyklą už viešpaties pergalę, tačiau tą vakarą panoro surengti puotą Aukso rūmuose. Horemhebas papasakojo jam apie mane, tad į faraono Aukso rūmus buvau pakviestas ir aš, nes

Horemhebas gerokai perlenkė pasakodamas apie mano išmoningumą, kaip aš gydau Tėbų neturtinguosius, bei visa, ką dariau tvarstydamas vargšų žaizdas ir šluostydamas našlaičių ašaras.

Taigi apsirengęs karališkuoju linu lydėjau Horemhebą į faraono Aukso rūmus. Tačiau laive Horemhebas mosuodamas aukso rimbu tarė:

– Prisiminęs paprašysiu, kad ateityje nepainiotum mano karių į savo moterų reikalus, Sinuhe, nes kilmingieji kelia didelį triukšmą – tvirtinama, jog praėjusią naktį pagrobei kažkokią moterį iš namų. Ji turi daug turtingų sugulovų, čiepsinčių ir virkaujančių kaip nesveikos katės, – fui, mėšlas, kaip smirda šita mano lazda, – taigi jie ieško savo mylimosios, tačiau mano kariai tyli – tu turėk ją pasislėpęs, smaginkis su ja kiek tik nori, nors nebūčiau patikėjęs, kad dėl moters ryžtumeisi tokiems audringiems poelgiams. Tačiau didelės žuvys neršia giliuose vandenyse ir tikriausiai mano kariai buvo teisūs, sykį už drąsą mūšio šurmulyje praminę tave Laukinio Asilo sūnumi.

Rūmuose pirmą kartą pamačiau naujuosius vasarinius moterų drabužius, apie kuriuos mieste buvo tiek daug kalbama, ir pripažįstu, kad jie buvo neįprasti, bet gražūs, vėsūs ir vyro žvilgsnio pernelyg negundė. Taip pat pamačiau, kad moterys malachitu išsidažiusios akis žaliai, skruostus bei lūpas – plytų spalvos raudoniu, todėl buvo panašios į dažytas statulas, ir šitai tikriausiai buvo gerai, nes jų judesiai buvo vangūs – kiaurą naktį šventus Tėbų gatvėse, joms buvo sunku nuslėpti žiovulį, vaikštant daugumai nuo vyno tebelinko keliai, todėl jos su malonumu ramstėsi į sienas, siekė prisilaikyti vyrų lazdų.

Horemhebas nusivedė mane į faraono kambarį – šitaip vėl pamačiau faraoną. Kol buvau išvykęs, jis suvyriškėjo, jo veidas buvo aistrus, išblyškęs, paakiai nuo nemigos patinę. Jis neturėjo nė vieno papuošalo, buvo apsirengęs paprastai – baltais ploniausio karališko lino drabužiais, neslepiančiais jo aukšto, gležno kūno nedermingo moteriškumo.

– Sinuhė, gydytojas, tu, Vienišasis, pamenu tave, – pasakė jis, ir tą valandėlę suvokiau, jog tai žmogus, keliąs arba neapykantą, arba meilę, nes nė vienas, turįs krūtinėje širdį, šalia jo negali likti bejausmis. – Mane kamuoja galvos skausmas, neleidžiantis man naktimis užmigti, – tarė jis, ranka paliesdamas kaktą. – Baisus galvos skausmas mane dažnai kamuoja, kai kas nors nutinka prieš mano norą, o mano gydytojai padėti negali. Jie gali tik apkvaišinti, kai man skauda, tačiau apkvaišti nenoriu, nes mano mintys vardan manojo dievo turi būti skaidrios kaip vanduo – man jau gana tų prakeiktajam Amonui įšventintų gydytojų. Horemhebas, sakalo sūnus, papasakojo apie tavo išmoningumą, Sinuhe. Gal tu galėtum man padėti? Ar pažįsti Atoną?

Man tai buvo sunkus klausimas – atidžiai rinkau žodžius prieš atsakydamas faraonui.

– Pažįstu Atoną – jei jis yra kažkas manyje, kažkas anapus mano pažinimo, kažkas virš žmogaus. Tačiau nieko kita apie jį nežinau.

Faraonas susijaudino, veidas užsiplieskė ir jis karštai tarė:
– Apie Atoną kalbi geriau už geriausius mano mokinius, nes žmogui Atonas pažinus tik širdimi, ne protu. Tik aš pažįstu jį protu, nes esu jo sūnus ir regėjimų skaidryje žvelgiau jam į veidą, nors jis beveidis. Nėra kitų dievų – tik Atonas, o žmogaus rankomis sukurti dievai lyginant su juo – tik regimybė. Kiti dievai – tik šešėliai, palyginti su Atonu, todėl nuverčiau prakeiktąjį dievą, nes jo šešėlis trukdė sklisti šviesai į mano tautos širdį. Jei nori, Sinuhe, duosiu tau Gyvenimo ženklą.
Atsakiau jam:
– Praėjusią naktį mačiau dėl tavo Gyvenimo ženklo vyrus, akmenimis knežinančius sužeisto žmogaus galvą, o moterys šaukdamos Atono vardą šokinėjo aplink. Taip pat mačiau jas Atono garbei besiporuojančias su negrais.
Jo veidas paniuro, jis suraukė kaktą, išsišovę rausvi skruostikauliai prakauliame veide dar labiau atsikišo. Dejuodamas palietė galvą, akys pilkšvai apsiblausė ir jis sušuko:
– Ir nuo tavęs, Sinuhe, man tik dar labiau skauda galvą, kai kalbi tai, kas man nepatinka.
Pasakiau jam:
– Skelbi gyvenąs iš tiesos, faraone Echnatonai. Todėl sakau tau tiesą, gerai suprasdamas, jog dėl tavo ligos rūmininkai ir Atono garbintojai tiesą tau suvynioja į minkštą audinį ir apsuka oda. Juk tiesa – plikas peilis žmogaus rankoje, galintis atsisukti prieš jos skelbėją. Tiesa atsigręžia prieš tave patį, faraone Echnatonai, ir kelia tau skausmą. Lengvai tave išgydysiu, jei tik panorėsi nuo tiesos užsikimšti ausis.
Jis žengė man priešais, stipriai sugriebė mano ranką ir suspaudęs karštai tarė:
– Ne ne, Sinuhe, Echnatonas tik tiesoje gyvena – tai jo gyvenimo tikslas. Tačiau joks nusikaltimas, jei dėl Atono egiptietė moteris su negru pasilinksmina, nes Atonui lygios visos tautos ir visos odos spalvos.
Nusispjovęs ant grindų, Horemhebas patrynė koja seiles, paskui su pasišlykštėjimu pauostė aukso rimbą. Faraonas pažiūrėjo į jį įsižeidęs – pajutau, kad faraonui trūksta gebėjimo šypsotis ir juoktis. Jis buvo geras žmogus, tačiau jam trūko gebėjimo juoktis, todėl pats buvo nelaimingas ir kitus darė nelaimingus. Pasakiau jam:
– Tiesa nesuteikia žmogui laimės. Neseniai atvėriau kaukolę senai moteriškei, kuri tarėsi esanti valdovė Hačepsutė, tačiau pasveikusi ji paliko tik vargšė, sena žmona ir jau nebuvo tokia laiminga kaip tardamasi esanti valdovė Hačepsutė.
Echnatonas paklausė:
– Ar atvėręs kaukolę galėtum mane išgydyti?
Ilgai mąsčiau, tačiau galiausiai atsakiau:
– Žinai, kad pažįstu tavo šventąją ligą, faraone Echnatonai, taip pat ma-

čiau tave dar jaunikaitį, ligos priepuolio parblokštą. Atsitinka, kad po kaukolės atvėrimo šie priepuoliai nebepasikartoja, atsitinka – pasikartoja. Manau, jog priklauso nuo to, ar susergama susižalojus, ar liga įgimta, nes kaukolės atvėrimas įgimtos ligos neišgydo. Tačiau pasikartojantys tavo galvos skausmai reiškia, kad ji buvo sužalota, taip pat pastebiu, jog kalbant trūkčioja tavo skruostai ir rankos. Todėl tariu, kad kaukolės atvėrimas, – jei koks nors gydytojas drįstų to imtis, – palengvintų tavo negalią. Vis dėlto privalai žinoti: jei gydytojas atvers tau kaukolę ir jo išmoningumo dėka pasveiksi, greičiausiai prarasi gebėjimą regėti ir tai, ką širdyje vadini tiesa. Kaip gydytojas drįstu pasakyti, jog tavasis dievas Atonas kilęs iš tavo ligotos galvos, tačiau man, kaip žmogui, šitai tikrai nesumenkina tavo minties didingumo.

Nepatikliai pažvelgęs į mane faraonas paklausė:

– Ar iš tiesų manai, jog atvėręs kaukolę sunaikintum mano širdyje Atoną?

– Net neketinu atverti tau kaukolės, Echnatonai, – atsakiau nedelsdamas. – Net tau įsakius šito nedarysiu, nes dėl tavo ligos požymių to nereikia daryti, o kaukolės atvėrimą sąžiningas gydytojas atlieka tik tuomet, kai jis tikrai privalus ir kitaip ligonio išgelbėti neįmanoma.

Įsikišdamas į pokalbį Horemhebas tarė:

– Tikra tiesa – tokia pat tikra kaip ir tai, kad mano rimbas tebesmirda kate, – Sinuhė – sumanus gydytojas, sumanumą sukaupęs daugybėje šalių ir, jei pameni, Echnatonai, jis – senojo Ptahoro mokinys. Jo rankoms gali ramiai patikėti savo šventą kaukolę, ir galbūt ši operacija, laiku atlikta, išsaugos Egiptui Siriją bei Kušo žemę, apsaugos nuo mirties, kurią dar pasės tavo kvaili poelgiai. Tai sakau ne kaip gydytojas, nes apie gydymo meną nieko neišmanau, ir ne kaip karys, o tik kaip egiptietis, mylįs Juodąją žemę ir mieliau žvelgiąs į riebius vaikus bei linksmas žmonas nei į alkį, ligas ir mirtį.

Tačiau faraonas neįsižeidė, tik pažvelgė pagailiai į jį, ir į mane jis pažvelgė pagailiai, nes tikėjo, kad jo tiesa stipresnė už mudu abu. Nušvitęs jis tarė:

– Senasis Ptahoras mirė, ir Gyvenimo rūmai dar nepasiūlė į jo vietą kito gydytojo. Todėl skiriu tave, Sinuhe, karališkuoju kaukolės atvėrėju ir nuo Šuns žvaigždės patekėjimo galėsi gauti visas šių pareigų teikiamas lengvatas bei uždarbį – tiksliau apie viską sužinosi Gyvenimo rūmuose. Tačiau Gyvenimo rūmų gydytojai nebenori daryti jokių operacijų, nes Am... – to prakeikto dievo – ugnis užgeso, o jie pripratę peilius ir reples valyti jo ugnimi. Pasakyk man, ar šventoji Atono ugnis taip pat, o gal net geriau tinka peiliams valyti?

– Ugnis yra ugnis, – atsakiau, – o keliaudamas po daugybę šalių skolinausi ugnies ir iš Baalio, ir iš Marduko aukuro, ir nė vienas ligonis nesi-

skundė operacijų žaizdas supūliavus. Tačiau dabar pačios Šuns dienos*, todėl jomis pasinaudoję Am... – tam prakeiktajam – ištikimi gydytojai gali bauginti žmones. Jei nori, perskaitysiu Gyvenimo rūmų mokiniams apie tai paskaitą – esu neturtingųjų gydytojas ir neturiu ko prarasti, o jei jie ištrins mano vardą iš Gyvenimo knygos – mano išmanumas nesumenks.

– Padaryk šitai, – tarė faraonas susižavėjęs ir ilgais liesais rankos pirštais palytėjo mano petį – per jo pirštus, lyg ugniai palytėjus, į mane plūstelėjo jėga ir supratau, kad net tokį pamišusį mylėsiu jį lig mirties. – Padaryk šitai, – tarė jis, – tavo atlygis bus didelis, Sinuhe, ir man iš dešinės sėdėsi.

Tačiau netroškau jo dovanų – troškau tik suteikti jam malonumą ir tik tada supratau, kodėl visi jį mylėjusieji kaip įmanydami nuo jo slapstė tiesą, nors jis troško vien tiesoje gyventi.

Paskui Horemhebas nusivedė mane į puotų salę, kur buvo susirinkę svečiai ir kur rūmininkai, deginami pavydo vienas kitam, rungėsi dėl geriausių vietų arčiau faraono stalo. Buvau su Horemhebu, todėl atsisėdau arčiau karališkosios šeimos, faraonui iš dešinės, ir nustebau pamatęs, jog karališkajai šeimai taip pat priklauso šventikas Ejė, bet prisiminiau, kad jo duktė Nefertitė tapo didžiąja karališkąja sutuoktine po mažosios Mitanijos princesės, kuri mirė vos atkeliavusi į Egiptą.

Užmiršęs valgį bei gėrimus, žiūrėjau į karališkąjį stalą, prie kurio sėdėdamas faraonas Echnatonas skleidė savo nepažinią tiesą, ir stebėjausi, kiek daug baugių paslapčių slypi glotniose greta jo sėdinčiųjų galvose. Karališkoji motina Tejė buvo susenusi, aptukusi, senstant jos negriški veido bruožai buvo dar labiau išryškėję, todėl man dingtelėjo, kad galbūt faraono tiesa apie visų tautų ir odos spalvų lygybę kilo iš jo motinos širdies. Princesė Baketamonė, kaip ir faraonas, buvo pakeitusi vardą į Baketatonę, o jos veidas buvo dailus ir išdažytas it statulos. O šalia faraono sėdėjo valdovė Nefertitė ir išvydęs ją nebesistebėjau, kad faraonas, nustūmęs į šalį savo seserį, pakėlė ją didžiąja karališkąja sutuoktine. Ji jau buvo pagimdžiusi valdovui dvi dukteris, tačiau jokių gimdymo pėdsakų ant jos kūno nesimatė, ji buvo subrendusi moteris ir laikėsi išdidžiai, nesidrovėjo, kaip ir kitos rūmų moterys, apnuoginti pilvą. Jos veidą visokiausiais palyginimais ganėtinai išgarbino poetai, todėl pasakysiu tik tiek, kad ji buvo be menkiausio papuošalo, kad šitaip atrodė kilmingesnė bei dailesnė už visas mano matytas moteris, kad jos veidas viršum plono liauno kaklo buvo darnus ir gražus, aukšta karūna jai galvos nesvėrė, tik pabrėžė išdidžią laikyseną. Tačiau jos akys buvo labai šaltos, o silpna jos plonų dailių lūpų šypsena – pernelyg išmani. Jos akys buvo tokios pat šaltos kaip Nefernefernefer4s ir jose negalėjai įžvelgti širdies paslapčių.

* Kartais vad. puvimo mėnesiu (liepos 23–rugpjūčio 23 d.), kada greičiausiai genda maisto produktai.

Prie stalo Echnatonas iš auksinės lėkštės valgė košę su auksiniu šaukštu, ant kurio rankenos auksakalys buvo nukalęs grakščią antilopės galvutę. Po košės jis laužė ir valgė sudžiūvusią duoną, tačiau vyno negėrė – į auksinę taurę pripylė gryno vandens. Pavalgęs nušvitusiu ir aistriu veidu garsiai tarė:

– Papasakokite visiems, kad faraonas Echnatonas tiesoje gyvena, kad minta vandeniu, duona ir prėska koše, o jo valgis nesiskiria nuo prasčioko žemdirbio valgio.

Paskui jis nepaprastai pagarbino duoną, kurią buvo palaiminęs Atonas, ir grūdus, kuriuos buvo palaiminęs Atonas, ir skaidrų vandenį, kurį buvo palaiminęs Atonas. Tie, kurie norėjo faraonui įsiteikti, atsisakė siūlomos nendryno balandžių mėsos, tėbietiškai keptos žąsies bei meduolių ir, kaip faraonas, pasitenkino duona bei vandeniu, likdami visai alkani, nes šventinė vakarienė truko ilgai – buvo patiekta dvylikos rūšių mėsos, aštuonių rūšių pyragėlių bei įvairiausių ledų. Iš jų įdegusių veidų, rankų ir kojų buvo matyti, jog tai tie, kuriuos faraonas iš didžiausių prasčiokų pakėlė iki savęs ir paskyrė savo patarėjais įvairiems valstybės reikalams tvarkyti. Neabejojau jų protu bei žiniomis, nes dauguma jų buvo išmintingų akių ir gražiomis kaktomis, tačiau pagarba juk neturėjo trukdyti jiems valgyti, nes kiti rūmininkai nesidrovėdami šlemštė viską, kas buvo patiekta, ir gerdami vyną linksmėjo, kalbėjo vis garsiau ir pašaipiau.

Vėliau sužinojau ir pats pamačiau, kad faraonas Echnatonas nė kiek neniekino vyno ir džiugindavo juo širdį tuomet, kai visa vykdavo pagal jo norą. Jis neniekino nei riebios žąsienos, nei antilopės mėsos – gyvūnų mėsa šlykštėdavosi tik pajutęs poreikį prieš regėjimus išvalyti kūną. Valgė ir gėrė jis labai išrankiai – manau, todėl, kad valgis ir gėrimas jam nereiškė tiek kiek kitiems žmonėms, bet jis nelabai paisydavo, ką valgo ir geria tuomet, kai jo širdis būdavo sklidina, o mintys plūsdavo į sielą taip greitai, kad nesuspėdavo jų visų diktuoti savo raštininkams.

Tvirtai tikiu, kad jis galėjo pasitenkinti prastu žemdirbio valgiu, idant taptų lygus vargingiesiems savo valdiniams. Tačiau vakare jis pakilo iš krėslo ir kaip linksmas šeimininkas žengęs prie savo svečių, ilgais pirštais lytėjo jų pečius, kalbėjosi su jais, o atsistojęs greta retkarčiais paimdavo iš jų lėkštės paukščio šlaunelę, vaisių ar meduolį ir kalbėdamas užmaršiai kramsnodavo – turbūt net nesuvokdamas ką daro, nes jis tikrai nebuvo veidmainis. Tačiau tie, kurie pasitenkino koše ir duona, į kiekvieną jo ilgu, plonu kaklu slenkantį kąsnelį žiūrėjo priešiškai ir godžiai. Pajutęs troškulį nuo ilgo kalbėjimo jis, rodydamas nepaprastą palankumą, gurkštelėdavo vyno iš vyro, su kuriuo kalbėdavosi, taurės. Šitai taip pat būdavo tarsi ženklas, jog svečias išeidamas namo gali išsinešti taurę, iš kurios gurkštelėjo faraonas, kad išsaugotų ją kaip brangų prisiminimą ir kad parodytų ją savo vaikams, juolab jog tai buvo labai naudinga, nes visos taurės buvo gražios ir vertingos. Šitaip ir aš parsi-

nešiau prisiminimui plačią auksinę taurę, svėrusią porą debenų, nes visi jos šonai buvo aplipdyti aukso vynuogėmis.

Svečiai taip pat pakilo ir ėmė vaikštinėti nuo stalo prie stalo, kad susitiktų su pažįstamais ir pasidalytų rūmų apkalbomis. Prie manęs priėjo karališku linu apsirengęs žemas, plačiaveidis vyras, auksu pasipuošęs kaklą bei riešus. Tik iš jo rudų, išdykėliškų akių pažinau Totmesą ir šūktelėjęs iš džiaugsmo pakilau jo apkabinti. Pasisakiau ieškojęs jo „Siriškame ąsotyje", tačiau jis atsakė:

– Garbė man neleidžia lankytis prastose vyninėse, juolab turiu pakankamai rūpesčio, kol išgeriu viską, ką savo namuose man patiekia kilmingieji mano draugai bei globėjai. Jis, apšviestasis, paskyrė mane karališkuoju akmenkaliu – gali šitai perskaityti ant mano grandinės. Mat aš nupiešiau jam Atono saulės ratą ir galybę saulės spinduliais nusitiesiančių rankų, teikiančių gyvenimo ženklą kiekvienam, norinčiam jį gauti.

– Totmesai, drauge mano, – pasakiau, – ar tu iškalei valdovą ant didžiosios Atono šventyklos kolonų? Niekada nieko panašaus dar nesu regėjęs.

Išsisukdamas nuo atsakymo jis tarė:

– Faraonui tarnauja daugybė akmenkalių – dirbame drauge, ir vienintelė mūsų taisyklė – mūsų pačių akys. Mes tikrai neniekiname faraono, mylime jį ir statulose norime jį teisingai įkūnyti. Mano drauge Sinuhe, šiandien sėdime Aukso rūmų sostuose ir geriame vyną iš brangių taurių – tie, kurie neteisėtojo dievo laikais buvome persekiojami, kentėme pašaipas, o troškulį malšinome prarūgusiu alumi. Mes matėme Kretos meno laisvę ir atradome savąją laisvę – tu dar stebėsies viskuo, ką išvysi – akmuo mūsų rankose atgyja, nors mums dar daug reikia mokytis.

Tariau jam:

– Ant tavo apdaro – gyvenimo kryžius.

Plačiai nusišypsojęs jis atsakė:

– Ir kas iš to? Jis reiškia išsilaisvinimą iš neteisėtojo dievo valios ir gyvenimą šviesoje bei tiesoje.

– Ką dar jis reiškia tau, kuris pragyvendavai piešdamas turtingųjų vaikams pelių apsuptus drebančius katinus? – paklausiau.

Jis nusijuokė prisiminęs skurdžias dienas, kilstelėjo mano taurę, apžiūrėjo ją susižavėjęs ir tarė:

– Apie dieviškus dalykus vengiu kalbėti – man pakanka šio nuostabaus gyvenimo, visų jo spalvų bei nuostabių pavidalų, ir gyvenimas mano rankoms – kaip vyno ąsotis, kuris niekada neištuštėja, gyvenimas mano akims – paveikslas, kurio niekaip neatsižiūri. Ne, Sinuhe, apie dieviškus dalykus su tavimi nenoriu kalbėti, nes dėl faraono regėjimų jie kasdien mainosi, keičiasi ir tai, kas vakar buvo teisinga, šiandien jau gali būti neteisinga, nes jis nutraukia vieną tiesos šydą po kito ir atrodo, jog jų jau gana, tačiau tuo visai nesistebiu. O tu nuobodus, Sinuhe, kai prie puotos stalo imi kalbėti

apie Atoną, – mes ganėtinai pavargstame net blaiviom galvom klausydamiesi apie jo įkvėpimus. Ne, Sinuhe, pradžiuginkim širdis vynu, nes Atonas teikia džiaugsmą ir savo numylėtiniams dalija aukso taures bei aukštus sostus. Palikime dieviškus dalykus faraono rūpesčiui – jis tai supranta geriausiai, nors jie dažnai sukelia jam tokį baisų galvos skausmą kaip man skiestas vynas.

Pamačius Totmesą mane užplūdo nepaprastas džiaugsmas, džiaugėsi ir Horemhebas jį matydamas, nors pagal rangą jam nederėjo labai aiškiai reikšti džiaugsmo. Tačiau Totmesas atidžiai į jį pasižiūrėjo ir pasakė iškalinėsiąs Atono šventykloje jo statulą, jei faraonas skirsiąs šiam darbui aukso ir tinkamą akmenį, nes Horemhebas išlaisvino Tėbus iš neteisėto dievo valdžios, be to, jo veidas bei stotas labai tinkami įkūnyti. Horemhebas buvo labai pamalonintas, nes dar niekas nebuvo iškalęs jo statulos, tačiau tarė:

– Tikriausiai manai, kad padarysi man paslaugą iškalinėjęs, idant amžiams išlikčiau, bet tariu mano vardą išliksiant ir dėl kitokių darbų. Taip pat visai nenoriu kaip kvailys žiopsoti į bekraujes Atono aukuro aukas, nes kaip karys visų tų paistalų nesuprantu. Tačiau norėčiau, kad statula stovėtų mano gimtojo miesto Hetnecuto Horuso šventykloje, nes su Horusu Atonas dar kol kas nesipyksta, ir norėčiau užkišti tenykščių gerkles – kai buvau berniukas, jie juokėsi iš manęs ir mano ieties.

Tai pasakęs jis pakilo ir žemai nusilenkė, nuleisdamas ranką prie kelių, Totmesas ir aš taip pat žemai nusilenkėme, nes prie mūsų priėjo valdovė Nefertitė ir švelniai glausdama prie krūtinės grakščią ranką prakalbo į mus. Ant jos pirštų nebuvo nė vieno žiedo, o ant riešų – jokių auksinių apyrankių, idant kiekvienas galėtų matyti, kokia graži jos ranka ir koks gležnas riešas. Ji prakalbo ir į mane tardama:

– Miežio grūdai vėl sužaliavo nuo mano kūno vandens – laukimas mano nekantrus, nes faraonas trokšta sūnaus, sosto paveldėtojo – jo valdžia netvirta, kol iš baimės jam stingsta kraujas, o neteisėtasis dievas vis tebetykino tamsoje, – neslėpkime šito vienas nuo kito, nes tai tiesa ir visi tai gerai žinome. Tu, Sinuhe, kaupei žinias daugybėje šalių, ir man pasakojo, jog kaip gydytojas esi padaręs stebuklingų dalykų. Pasakyk man, ar pagimdysiu sūnų?

Pažvelgiau į ją gydytojo akimis, stengdamasis nematyti jos grožio, nes jos pačios valia grožis plūdo į mane taip, tarsi kažkas joje šauktų mane – šitaip nutikdavo kiekvienam, į kurį ji atkreipdavo savo akis ar kuris prie jos prisiartindavo.

– Nefertite, – tariau, – didžioji valdovo sutuoktine, dėl savęs sūnaus nenorėk – tavo klubai siauri, todėl sūnus tau suteiktų daugiau skausmo nei duktė ir keltų tavo gyvybei pavojų.

Tačiau ji pažvelgė į mane – jos akys buvo giedros ir šaltos – ir nekantriai pasakė:

– Nekalbėk man apie tai, ką pati žinau, nes sumaniausi Gyvenimo rūmų

pribuvėjai dar prieš gimdymą ištempė ir susiaurino mano dukterų galvas, kad jos gimtų gyvos. Jie nebūtų ryžęsi šito imtis, jei didžioji valdovo motina nebūtų liepusi atgabenti iš Kušo žemės kerėtojų, kurie gyvena šiaudinėse palapinėse ir šitai moka. Todėl nesirūpink nei mano gyvybe, nei mano sūnaus ūgiu, tik pasakyk man, ką daryti, kad pagimdyčiau sūnų.

Išgirdęs tai supratau, kad faraonas Echnatonas į visus šiuos prietarus nesikišo, o mano galvoje sustiprėjo įtarimas, kad didžioji valdovo motina yra negrų kraujo – antraip iš kur ji būtų žinojusi apie slaptus negrų gebėjimus. Tačiau kaip gydytojas ir kaip egiptietis pasibjaurėjau tokiu gimdymo būdu. Vis dėlto rinkdamas žodžius pasakiau:

– Tik Atonas lemia vaiko lytį motinos įsčiose – žmogus tam neturi galios. Tiesa, mačiau įvairių šalių prastakilmių tikėjimų, regėjau talismanų, kurių padedamos moterys tariasi savo valia pagimdysiančios berniukus, tačiau jos dažnai klysta, ir tai suprantama, nes galimybės lygios. Kadangi jau pagimdei dvi dukteris, labiau tikėtina, jog dabar pagimdysi sūnų, o ne dukterį, tačiau nieko tikra apie tai negaliu pasakyti – noriu būti su tavimi sąžiningas ir nenoriu, kaip daro nedori gydytojai, tavęs įkalbinėti kvailiems pokštams, kad uždirbčiau aukso.

Mano kalba jai nepatiko ir ji jau nebesišypsojo žiūrėdama į mane giedromis, šaltomis akimis, tik tarė:

– Mano sutuoktinis Echnatonas, kaip žinai, gimė iš saulės. Jis gimė didžiajai valdovo motinai pasimeldus Heliopolyje, ir jo gimimas buvo dieviška paslaptis. Šito juk negali paneigti?

Kažkas jos šaltoje, išmintingoje esybėje mane suerzino, todėl dar labiau įsidrąsinau, o gal ir vynas suteikė drąsos, nes ilgai ir reikšmingai žvelgęs pro ją į šventiką Ejį pasakiau:

– Kaip gydytojui man nėra dieviškų paslapčių ir vardan tautos nenorėčiau, kad tu keliautum į Heliopolį, nes tokią pat jėgą turi savo rūmuose ir faraonas trokšta tiesoje gyventi. Jei tavo įsčios metai iš metų būtų bevaisės, gal nieko nesakyčiau, nes sosto paveldėjimas – svarbus dalykas, bet kadangi ir faraonas, ir tu neturite jokios ydos – naudos nebus, kad sužeisi širdį, nes galimybės vis tiek bus vienodos.

Ji pakėlė rankas prie savo liauno kaklo ir giliai įkvėpė žiūrėdama į mane taip, tarsi ketintų užmušti. Tačiau ji buvo išmani ir išliko šalta, todėl tepasakė:

– Tikrai nesuprantu, ką kalbi, bet tikriausiai mėgini mane giliom mintim paveikti. Tai bergždžia, nes man pakaks sąžiningo tavo atsakymo ir padėkosiu tau už jį.

Drąsiai įsikišęs į kalbą Totmesas pažvelgė jai į akis ir pasakė:

– Nefertite, gražiausioji iš gražiausiųjų, tik gimdyk dukteris, idant jos paveldėtų tavo grožį ir šitaip pasaulis turtėtų. Mažoji Meritatonė jau dabar gražuolė, o rūmų moterys, pavydėdamos jai grožio, perukais mėgdžioja jos galvos formą. Iškalinėsiu tavo statulą, amžiams išsaugosiančią tavo grožį.

Aš taip pat nusiraminau ir nusistebėjau jos kerėtojiška galia, paskatinusia

mane kalbėti nesąmones. Todėl daviau jai kelis patarimus dėl valgių, kurių ji privalėjo vengti, ir patariau kramtyti brandžius kviečių grūdus, nes tai buvo vienintelė veiksminga priemonė padidinti sėklos jėgą, idant gamta suabejotų ir nuspręstų moters įsčiose sukurti vyrišką lytį. Ir pasakiau jai:

– Vienintelė dieviška visa ko paslaptis – moters apsivaisinimas vyro sėkla, nes visi tai laiko savaime suprantamu dalyku, tačiau niekas nesugeba jo paaiškinti.

Tada ji vėl nusišypsojo man ir gurkštelėjusi vyno iš mano taurės pasakė:

– Tesu kvaila moteris, motina ir, kaip visos moterys, labai prietaringa. Apsaugok mane nuo prietarų, idant pagimdyčiau sveiką vaiką, nesvarbu – mergaitę ar berniuką.

Nuo jos lūpų dažų ant taurės krašto liko plytų spalvos žymė – saugojausi jos nenušluostyti. Todėl ant auksinės mano taurės krašto dar tebėra raudona jos lūpų žymė, o kažkas, kas nesuvokiamai nulemia visa, kas nutinka, lėmė, kad kūdikis, dėl kurio tuomet sudygo miežių daigai, buvo mergaitė, ir dar vaiką kitą berniuką padarė abiejų valstybių faraonu. Tačiau tuomet apie tai dar nežinojau, tik tą patį vakarą parodžiau Meritei taurę – mano pasididžiavimo priežastis buvo dviguba: iš jos gėrė faraonas ir ant taurės krašto buvo raudonas Nefertitės lūpų pėdsakas. Nieko negalėjau padaryti – tai buvo moteris, apie kurią svajota kaip apie nepasiekiamą, nors jos akys buvo labai šaltos ir giedros. Tačiau Meritė nepaprastai suniekino mano taurę ir neleido man glamonėti skruostų tardama mane pasigėrus nuo Aukso rūmų vynų. Tačiau kai kitą rytą vedžiausi ją pažiūrėti šventinės faraono eisenos, vilkėjo naują vasaros drabužį ir su šiuo drabužiu, nors buvo gimusi užeigoje, ji atrodė nepaprastai gražiai, todėl visai nesigėdijau stovėti su ja didžiojo Avinų kelio pakraštyje – valdovo numylėtiniams skirtoje vietoje.

5

Tokia jau nepermanoma žmogaus siela: faraono tiesa buvo taip mane apakinusi, kad nieko bloga neįžiūrėjau, nors saulės kaitroje dar tebesruveno griuvėsių dūmai, o iš upės kilo negyvėlių smarvė. Didysis Avinų kelias buvo papuoštas margomis iečių vėliavėlėmis, žmonių minia, atėjusi pažiūrėti faraono, buvo nesuskaičiuojama, medžius buvo aplipę berniūkščiai, o Pepitatonas išstatęs galybę gėlių krepšių palei kelią, kad žmonės pagal paprotį galėtų jas mėtyti po dengtais faraono neštuvais. Mano siela buvo lengva ir pakili: nujaučiau laisvę ir šviesą Egipto žemei, iš faraono rūmų turėjau parsinešęs aukso taurę ir buvau paskirtas karališkuoju kaukolės atvėrėju. Greta, įsikibusi man į parankę, stovėjo graži, brandi moteris – mano draugė, aplink mus, išskirtinėse vietose, buvo vien linksmi žmonės, šypsantys veidai, todėl minios veidų nemačiau. Tik visa buvo neįprastai tylu – taip tylu,

kad Avinų alėjoje girdėjosi varnų kranksėjimas ant didžiosios šventyklos stogo, mat varnai bei maitvanagiai jau buvo apsipratę Tėbuose ir apsunkę nuo lesalo nebepajėgė skristi atgal į kalnus.

Tikriausiai klaida buvo tai, kad auksinius faraono neštuvus lydėjo dryžiais išsidažę negrai – vien juos pamačiusi, liaudis užsidegė nirštu. Mat retas iš minios pastarosiomis dienomis nebuvo patyręs žalos. Daugybė per gaisrus prarado namus, dar nebuvo nudžiūvusios žmonių ašaros, po tvarsčiais tebeperšėjo vyrų žaizdos ir šypsenos jų sužalotuose veiduose nešvito. Šiaip ar taip, visų matomas faraonas Echnatonas dengtuose neštuvuose viršum minios galvų sūpavosi pirmyn. Jo galvą puošė sujungta – lelijos ir papiruso, aukštumos ir žemumos – abiejų valstybių karūna, sukryžiuotose ant krūtinės rankose jis stipriai spaudė skeptrą bei karališkąjį rimbą. Jis sėdėjo nejudėdamas it dievo statula – kaip visais laikais liaudžiai stebint sėdėdavo faraonai, ir jam artinantis spengė baugi tyla – tarsi vien jo vaizdas būtų užkišęs žmonėms gerkles. Pagaliau Avinų alėją saugoję kariai pakėlė ietis, sušuko pasveikinimą, kilmingieji bei turtingieji iš savo vietų taip pat ėmė šaukti ir mėtyti gėles po jo dengtais neštuvais. Tačiau baugiame minios nebylume tas šauksmas buvo silpnas ir nemalonus kaip vienišo uodo zyzimas žiemos naktį, todėl jie greit nutilo ir suglumę susižvalgė.

Tuomet faraonas, priešingai visiems papročiams, sujudėjo ir su aistriu užsidegimu sveikindamas liaudį pakėlė skeptrą bei rimbą. Minia susiūbavo ir iš žmonių burnų staiga išsiveržė šauksmas – baugus it jūros griausmas į pakrantės uolas per audrą. Liaudis sujudo ir dusliai vaitodama sušuko:

– Amoną, Amoną, grąžink mums Amoną – visų dievų valdovą!

Minia dar stipriau suvilnijo, sugaudė šauksmu, todėl nuo šventyklos stogo ir mūrų pakilę varnai bei maitvanagiai juodais sparnais suvasnojo viršum dengtų neštuvų. Minia šaukė:

– Eik šalin, neteisėtasis faraone, eik šalin!

Jų šauksmas išgąsdino nešėjus, todėl dengti neštuvai stabtelėjo, tačiau kai suirzusių apsaugos karių paraginti jie vėl pamėgino judėti į priekį, žmonės neįveikiama lavina plūstelėjo į didįjį Avinų kelią ir nubloškę šalin karių grandinę griuvo krūvomis po dengtais neštuvais, idant juos sulaikytų. Ir niekas jau nebegalėjo sužiūrėti, kas vyksta, nes kariai skindami kelią ėmė kulti žmones lazdomis bei kuokomis, tačiau netrukus saugodami gyvybes jie turėjo stvertis iečių bei peilių: ore švilpė lazdos ir akmenys, kraujas paplūdo Avinų kelio akmenimis ir stūgų gaudesį perskrodė mirties riksmai. Tačiau link faraono nenuskriejo nė vienas akmuo, nes jis buvo gimęs iš saulės – kaip visi faraonai iki jo. Todėl jo asmuo buvo šventas ir neliečiamas – niekas iš minios net sapne nebūtų drįsęs pakelti prieš jį rankos, nors širdyje jo neapkentė. Manau, kad net šventikai nebūtų drįsę prieš jį pakelti rankos, nes šitaip dar niekada nebuvo nutikę. Todėl nuo aukšto sosto niekieno netrukdomas faraonas matė visa, kas vyko. Užmiršęs savo garbę jis atsistojo ir tramdydamas karius garsiai sušuko, tačiau niekas per triukšmą jo šauksmo negirdėjo.

Žmonės svaidė akmenis į karius, daužė juos lazdomis, o gindamiesi kariai nužudė galybę žmonių, tačiau minia be perstojo šaukė: „Amoną, Amoną, grąžink mums Amoną!“ Ir dar jie šaukė: „Eik šalin, faraone, eik šalin, Tėbuose tau nėra kas veikti!“ Į kilminguosius jie taip pat svaidė akmenis, grūmodami prasiskverbė prie šiems skirtų vietų, todėl kilmingosios moterys bloškė į šalį gėles, trenkė kvepalų indus ir pabėgo.

Tuomet Horemhebas įsakė pūsti trimitus, ir išriedėjo karo vežimai iš kiemų bei skersgatvių, kur jiems buvo įsakyta slėptis, kad neerzintų liaudies. Karo vežimai išriedėjo ir daugybė žmonių pakliuvo po arklių kanopomis bei ratais, tačiau Horemhebas, saugodamasis pralieti kraują, nuo vežimų šonų liepė nuimti dalgius, ir lėtai, nustatyta tvarka dardėdami vežimai apsupo dengtus faraono neštuvus ir šitaip, saugodami šventinę eiseną bei karališkąją šeimą, išvažiavo. Tačiau žmonės nesisklaidė, kol nepamatė karališkųjų laivų iriantis į kitą upės pusę. Tuomet žmonės pratrūko džiugesiu – jų džiaugsmingas šauksmas buvo dar baugesnis už neapykantos šauksmą, ir minioj buvę padugnės puolė į kilmingųjų namus – laužė, plėšė ką pamatę, kol kariams ietimis vėl padarius tvarką žmonės sugrįžo į namus, o užslinkus vakarui ant Avinų alėjos grindinio nusileido varnai draskyti lavonų.

Taigi faraonas Echnatonas pirmą kartą savo akimis pamatė šėlstančius žmones – pamatė dėl savo dievo srūvantį kraują ir niekada šito reginio neužmiršo, tačiau kažkas jame palūžo ir neapykanta užnuodijo jo meilę, įkarštis sustiprėjo, todėl jis įsakė išsiųsti į kasyklas kiekvieną, balsu ištarusį Amono vardą arba slėpusį tą vardą, parašytą paveiksluose ar ant indų. Tačiau žmonės nenorėjo vienas kito įdavinėti, todėl kaip liudininkai tikdavo net vagys bei vergai, ir jau niekas nebebuvo saugus nuo netiesą kalbančių liudininkų, todėl daugybė sąžiningų ir garbingų vyrų pakliuvo į kasyklas ir akmens skaldyklas, o begėdžiai ir apgavikai Atono vardu užgrobė jų namus, dirbtuves bei krautuves.

Visa tai pasakoju, iš anksto norėdamas paaiškinti, kodėl taip nutiko. Taigi jau tą pat naktį mane skubiai nugabeno į Aukso rūmus, nes faraoną ištiko ligos priepuolis ir baiminęsi dėl jo gyvybės gydytojai norėjo pasidalyti atsakomybe, nes jis buvo kalbėjęs apie mane ir minėjęs mano vardą. Daugybę vandens laikrodžio padalų jis, panašus į negyvėlį, išgulėjo be sąmonės, todėl jo galūnės šalo ir gyslų tvinksnių jau nesigirdėjo. Atsipeikėjo susikandžiojęs per klejones liežuvį, susikramtęs lūpas, todėl jam iš burnos tekėjo kraujas. Atsigaivelėjęs jis išvijo visus Gyvenimo rūmų gydytojus, nes daugiau jų nenorėjo akyse matyti, pasiliko tik mane ir pasakė:

– Surinkite irkluotojus, ir kiekvienas, kuris yra mano draugas, teeina paskui mane: keliausiu kur reginiai mane ves, kol rasiu žemę, nepriklausančią jokiam dievui ir jokiam žmogui. Pašventęs šią žemę Atonui, pastatysiu joje savo miestą – tai bus Atono miestas – ir į Tėbus niekada negrįšiu. – Dar jis pasakė: – Tėbų žmonių elgsena baisesnė už visa, kas lig šiol yra nutikę – bjauresnė ir šlykštesnė už tai, ką bet kuris mano protėvis yra patyręs nuo

svetimų tautų. Todėl niekada nebekelsiu kojos į Tėbus – palieku Tėbus skendėti tamsoje.

Jis taip nepaprastai užsidegė, kad dar nepasveikęs pasiprašė nešamas į laivą, ir kaip gydytojas jam negalėjau paprieštarauti, negalėjo paprieštarauti ir jo patarėjai. Tačiau Horemhebas tarė:

– Taip bus geriausia, nes šitaip Tėbų liaudis gaus ko nori, ir Echnatonas gaus ko nori, visi bus patenkinti ir į šalį sugrįš ramybė.

Faraonas buvo toks apdujęs, jo akys taip klydinėjo, kad paklusau jo sprendimui, nes kaip gydytojas galvojau, kad pakeitus vietą jam reikėtų pamatyti nauja, sutikti neapykantos nejautusių naujų žmonių. Taigi lydėjau faraoną, keliaujantį žemyn upe, o išvykdamas jis taip nekantravo, kad net nelaukė karališkosios šeimos – išvyko pirm jų, ir Horemhebas įsakė karo laivams jį lydėti, idant nieko bloga nenutiktų.

Taigi faraono laivas išplaukė žemyn upe: palikome Tėbus, dingo iš akiračio jų mūrai, šventyklų stogai bei auksinės obeliskų smailės, išnyko iš akių ir trys kalnų viršūnės – amžinieji Tėbų sargybiniai. Tačiau Tėbų atmintis nedingo, o daugybę dienų sekė paskui mus žemyn upe, nes upė knibždėte knibždėjo riebių krokodilų, pliaukšinčių uodegomis gendantį, nuo lavonų pradvisusį vandenį, ir šimtą kartų po šimtą išpurtusių kūnų dar tebeplūduriavo upėje – nebuvo nė vieno meldyno ar smėlėtos seklumos, kur už drabužių ar plaukų nebūtų užkliuvęs žuvusysis dėl faraono Echnatono dievo. Tačiau jis pats šito nežinojo, nes gulėjo karališkoje laivo pastogėje ant minkštų kilimų, o tarnai trynė kūną kvapniu aliejumi, smilkė aplinkui smilkalus, kad jis nejaustų savo dievo smarvės.

Tačiau po dešimties dienų kelionės upė išsivalė ir faraonas išėjo į laivo pirmagalį pasižvalgyti. Žemę vasara buvo geltonai nuauksinus, žemdirbiai laukuose ėmė derlių, vakarais į upės pakrantę atginę pagirdyti galvijus piemenys pūtė dvišakes fleitas. Pamatę faraono laivą, baltai apsirengę žmonės atbėgdavo į pakrantę ir modami palmių šakelėmis faraonui šaukė pasveikinimus. Geriau už bet kokius vaistus jį gydė patenkinta liaudis, kartais jis liepdavo sustoti prie kranto ir išlipęs kalbindavo žmones, lytėdavo juos rankomis, laimindavo vaikus bei moteris, kurie šito niekada neužmiršo. Prie jo prieidavo ir baugščios avys: uostinėdavo jį, kramtė jo apsiausto skvernus, o jis kvatojo iš džiaugsmo. Ir saulės rato, savo dievo, jis nebijojo, nors vasaros karšty tai buvo žudantis dievas – atidengdavo veidą saulei, ir saulė jį nurausvindavo, todėl jo karštis ir užsidegimas vėl pašokdavo, ir kai jis vėl imdavo skubinti kelionę, jo akys švytėdavo nepaprastai stipria dvasia.

Nakčiai užslinkus jis atsistojo laivo pirmagalyje ir žvelgdamas į ugnines žvaigždes tarė man:

– Visą neteisėto dievo žemę padalysiu tiems, kurie tenkinosi mažu ir darbą dirbo rankomis, idant jie būtų laimingi ir laimintų Atono vardą. Visą žemę jiems padalysiu, nes mano širdis džiaugiasi regint riebuilius vaikus, besijuokiančias žmonas ir vyrus, kurie niekam nejausdami neapykantos ir nieko

nebijodami darbuojasi dėl Atono. – Dar jis pasakė: – Žmogaus širdis tamsi, bet pats savo akimis nematęs šituo niekada nebūčiau patikėjęs. Manoji šviesa tokia ryški, kad nesuvokiu tamsos, o šviesai širdyje sutviskus užmirštu visas neteisingas širdis. Bet turbūt yra daugybė žmonių, kurie negali suprasti Atono, nors mato jį ir jaučia jo meilę, nes amžių nugyvenus tamsoje jų akys šviesos jau nepažįsta, šviesą jie laiko pikta, ji skaudina jiems akis. Todėl paliksiu juos ramybėje ir netrukdysiu, jei jie netrukdys man bei mano mylimiesiems, tačiau šalia jų vis tiek nenoriu gyventi, o subūręs aplink save myliausiuosius, gyvensiu su jais ir niekada jų nepaliksiu, kad nepamatyčiau to, kas kelia baisų galvos skausmą, uždavoda širdį ir kelia siaubą Atonui. – Nakties tamsoje stebeilydamas į žvaigždes jis sakė: – Naktis man klaiki, nemėgstu tamsos – bijau jos ir nemėgstu žvaigždžių, nes žvaigždėms sužibus iš savo olų ištykina šakalai, urvus palieka liūtai ir ima riaumoti trokšdami kraujo. Tėbai taip pat man naktis, todėl palieku Tėbus – iš tiesų palieku visa, kas sena ir neteisėta, o savo viltis nukreipsiu į jaunuolius ir vaikus, nes jaunuoliai ir vaikai į pasaulį atneš pavasarį, o nuo vaikystės girdėdami Atono mokymą jie apsivalys nuo blogio, ir visas pasaulis apsivalys. Todėl reikia atnaujinti visas mokyklas, išvaryti senuosius mokytojus, o vaikams paruošti naujus šventraščius. Noriu taip pat paruošti paprastesnį raštą nei senasis – šventraščiams suprasti nereikės paveikslėlių, todėl sukūriau net žiopliausiam lengvai išmokstamą raštą, ir jau nebebus skirtumo tarp raštingųjų ir liaudies, nes liaudis išmoks rašyti – kiekviename kaime, net mažiausiame, bus raštingas žmogus, sugebėsiąs perskaityti tai, ką jiems parašysiu. Mat rašysiu jiems dažnai, daug ir apie visokiausius būtinus žinoti dalykus.

Jo kalba mane baugino – aišku, žinojau apie naująjį faraono raštą, kurį lengva išmokti ir lengva skaityti, tačiau tai nebuvo šventasis raštas, jis nebuvo toks gražus ir turtingas kaip senasis, ir kiekvienas savo amatą gerbiąs raštininkas jį niekino bei užgauliojo jį vartojančius. Todėl tariau:

– Liaudies raštas negražus, grubus, ir tai nėra šventasis raštas. Kas bus iš Egipto, jei kiekvienas mokės rašyti – šito niekada nebuvo ir paskui niekas jau nebenorės darbo rankomis dirbti, todėl žemė paliks nedirbta ir liaudis raštingumu nesidžiaugs, kai jai teks mirti badu.

Tačiau šito man nereikėjo sakyti, nes jis nepaprastai įsiaudrino ir sušuko:

– Šitaip arti manęs tebėra tamsa – tamsa stovi šalia manęs, kai tu stovi šalia, Sinuhe. Tu vien dvejoji ir ieškai kliūčių mano keliui, tačiau mano tiesa liepsnos manyje kaip ugnis, o mano akys visas kliūtis perregės kaip skaidrų vandenį, kol pamatysiu po manęs liksiantį pasaulį. Šiame pasaulyje nebus neapykantos ir baimės, o žmonės kaip broliai dalysis darbą, ir duoną jie dalysis kaip broliai, ir nebus daugiau nei turtingųjų, nei vargšų – visi bus lygūs, visi mokės rašyti bei skaityti ką jiems parašysiu. Ir niekas kitam nesakys „nevalus sire“ arba „bjaurus negre“, žmogus žmogui bus brolis ir niekada daugiau nebebus karo. Visa tai regi mano akys, todėl mano jėgos ir džiaugsmas taip auga, kad bijau širdį sprogsiant.

Tada vėl supratau, jog jis pamišęs, ir nuvedęs jį pailsėti ant kilimo daviau raminamųjų vaistų. Tačiau jo žodžiai mane kankino, graužė mano širdį, nes kažkas manyje buvo subrendę jo žodžiais įtikėti. Buvau matęs daugybę tautų, ir iš tikrųjų visos buvo vienodos, buvau matęs daugybę miestų, ir iš tikrųjų visi miestai buvo vienodi, o tikram gydytojui vargšas nuo turtingo, egiptietis nuo siro nesiskyrė niekuo, nes gydytojas kiekvienam privalo padėti. Todėl pasakiau savo širdžiai: „Jo pamišimas didelis ir, be abejonės, tai jo ligos priežastis, tačiau tas pamišimas kartu yra palaimingas, užkrečiantis ir norėčiau, kad jo regėjimai išsipildytų, nors mano protas sako, kad šitokį pasaulį galima sukurti tik Vakarų šalyje. Tačiau mano širdis šaukia sakydama, kad jo tiesa didesnė už visas kitas iki jo pasakytas tiesas, mano širdis sako, kad didesnės tiesos už jį niekas nepasakys, nors žinau, kad jo žingsniai sėja kraują ir žūtį ir kad gyvendamas ganėtinai ilgai jis sužlugdys didžiulę valstybę".

Nakties tamsoje žvelgdamas į žvaigždes mąsčiau: „Aš, Sinuhė, esu svetimšalis pasaulyje ir net nežinau, kas mane pagimdė. Savo paties valia tapau Tėbų neturtingųjų gydytoju, ir auksas man maža tereiškia, nors mieliau valgau riebią žąsieną nei sausą duoną, mieliau geriu vyną nei vandenį. Tačiau nieko nėra taip svarbaus, kad negalėčiau atsisakyti. Kadangi aš neturiu ką prarasti, tik savo gyvybę, tai kodėl man neparėmus jo silpnumo, neatsistojus šalia ir nepadrąsinus jo be menkiausios dvejonės, juk jis – faraonas, jo rankose valdžia, o pasaulyje nėra turtingesnės ir derlingesnės žemės už Egiptą, ir jis turbūt išgyvens šį išmėginimą. Jei taip nutiktų, pasaulis iš tiesų atsinaujintų ir prasidėtų naujieji pasaulio metai – žmonės taptų broliais ir jau nebeliktų nei skurdžių, nei turtingųjų. Dar niekada nė vienas žmogus nebūtų galėjęs tiesos įgyvendinti – tik jis, nes gimė faraonu, ir netikiu, kad šitai būtų galima padaryti kitu laiku, – tai vienintelė visų laikų valandėlė, kai jo tiesa gali būti įgyvendinta".

Taigi upėje besisūpuojančiame valdovo laive atmerktom akim regėjau sapną, o nakties vėjas nuo pakrančių į mano šnerves nešė subrendusių grūdų ir grendymų kvapą. Tačiau nakties vėjas atšaldė mano galūnes, sieloj svajonė užgeso ir savo širdžiai slopiai tariau: „O, jeigu Kaptahas būtų čia ir girdėtų faraono žodžius! Nors esu sumanus gydytojas ir galiu išgydyti daugybę negalių, viso pasaulio liga ir bjaurastis taip įsigalėjusi, kad visi pasaulio gydytojai – net mokėdami – neįstengs jos išgydyti, juolab kad yra ligų, kurių gydytojai išgydyti negali. Galbūt jis – Echnatonas – taip pat yra žmonių širdžių gydytojas, tačiau jis visur negali suspėti, o jo išmokyti žmonių širdžių gydytojai supras tik pusę jo žodžių, iškraipys jo mintis pagal savo širdį bei norą, juolab kad per savo gyvenimą jis nesuspės išmokyti tokios daugybės žmonių širdžių gydytojų, idant šie visą žmoniją suspėtų išgydyti. Be to, yra taip kietai įdiržusių žmonių širdžių, kurių net jo tiesa negalės išgydyti". Ir Kaptahas tikriausiai tartų: „Jei ateitų laikas, kai nebebus nei turtingųjų, nei skurdžių – tai visada bus išmintingų ir kvailų, nuo-

vokių ir žioplių. Taip visada buvo ir taip bus. Stiprus uždės koją ant silpnojo sprando, o nuovokus nusineš kvailio kapšelį ir privers žioplį už save dirbti, nes žmogus – klastingas gyvūnas, o jo gerumas ne vien gėrį neša, todėl tik vyras gulįs kaip ilgas ir jau nebepakilsiąs yra tikrai geras. Taip pat matai, ką pridarė jo gerumas. Turbūt jį labiausiai laimina krokodilai upėje bei sotūs varnai ant šventyklos stogo".

Taigi faraonas Echnatonas kalbėjo man, o aš kalbėjau savo širdžiai, ir mano širdis buvo silpna, bejėgė, kol penkioliktą dieną išvydome žemę, nepriklausančią jokiam kilmingajam ir jokiam dievui. Tolumoje dunksojo aukso rudumo kalnai, plytėjo nedirbama žemė, tik keli piemenys, gyveną ant upės kranto nendrinėse palapinėse, ganė ganyklose galvijus. Tuomet faraonas išlipo iš laivo ir paskyrė tą žemę Atonui, idant pastatytų ant jos naują sostinę, o būsimąjį miestą jis pavadino Achetatonu – Dangaus aukštybių miestu.

Vienas po kito plaukė paskui jį laivai ir surinkęs statybos meistrus bei pastatų kūrėjus parodė jiems pagrindinių gatvių kryptį, Aukso rūmų bei Atono šventyklos vietą, o kadangi iš paskos žengė jo numylėtiniai – kiekvieno jų namo vietą pagrindinėse gatvėse. Statybininkai išvarė piemenis su avimis, sugriovė jų nendrines palapines ir pastatė pakrantėje prieplaukas. Statybininkams faraonas Echnatonas taip pat parodė jų gyvenamąją vietą užmiestyje ir pirmiausia jie turėjo pasistatyti molio namus sau – penkias gatves iš šiaurės į pietus bei penkias gatves iš rytų į vakarus, ir visi namai buvo vienodo dydžio, ir visuose namuose – po du vienodus kambarius, ir visų namų virimo duburiai buvo toje pačioje vietoje, ir visuose namuose ąsočiai bei kilimai buvo ten pat, nes faraonas troško gero – visus statybininkus padaryti lygius, kad šie savo miestelyje, už faraono miesto, laimingai gyventų ir laimintų Atoną.

Tačiau ar jie laimino Atoną? Ne, jie piktai jį keikė, ir faraoną jie, nesusipratėliai, keikė už tai, kad perkėlė iš gimtųjų miestų į dykynę, kur nebuvo nei gatvių, nei aludžių – tik sudegusi žolė ir smėlis. Ir nė viena žmona nebuvo patenkinta savo virimo duburiu, priešingai draudimui, visos siekė įkurti ugnį lauke prie namelių, be perstogės kilnojo kilimus bei ąsočius, o tos, kurios turėjo daugybę vaikų, pavydėjo erdvės toms, kurios jų dar neturėjo. Tos, kurios buvo pripratusios prie žemės aslos, peikė molinę aslą kaip dulkiną ir nesveiką, o tos, kurios buvo pripratusios prie molinės aslos, sakė, kad molis Achetatone nėra toks pat kaip kitur, ir žinoma, tai buvo prakeiktas molis, nes plaunant asla dužėjo.

Savu papratimu, jos norėjo pasisodinti šakniavaisių priešais namus, nepasitenkinusios dirbamaisiais žemės sklypais, kuriuos faraonas buvo paskyręs užmiestyje, sakydamos, kad ten nėra pakankamai vandens ir tikindamos nepajėgiančios taip toli nešti mėšlą. Jos pasikabino nendrines virves skersai gatvių skalbiniams džiovinti, laikė namuose ožkas, nors faraonas tai dėl nešvaros ir dėl vaikų uždraudė – taigi niekada nemačiau labiau nepatenkinto ir barningesnio miesto nei Achetatono statytojų miestelis naujo-

sios sostinės statybos metu. Vis dėlto turiu pripažinti, kad laikui bėgant jie apsiprato, pakluso visiems nemaloniems įsakymams ir jau nebedergė faraono, tik dūsaudami prisimindavo ankstesniuosius namus, bet iš tikrųjų jau nebenorėjo į juos sugrįžti. Ožkas žmonos vis tiek slapstė kambariuose – šito net faraonas negalėjo joms uždrausti.

Paskui kilo potvynis, atėjo žiema, tačiau faraonas negrįžo į Tėbus – užsispyręs liko gyventi laive, šalį iš ten valdydamas. Kiekvienas įgrįstas akmuo, kiekviena iškilusi kolona nepaprastai džiugino jo sielą ir dažnai jis, pamatęs gatvėje grakščiai kylančius dailius medinius namus, prapliupdavo piktdžiugišku juoku, nes mintis apie Tėbus kartino jo sielą. Šiam Achetatono miestui jis išleido visą iš Amono perimtą auksą, tačiau visose apylinkėse Amono žemę jis įsakė išdalyti norintiems ją dirbti neturtėliams. Jis įsakė sulaikyti visus į aukštupį plaukusius laivus, nupirkdavo jų krovinius ir siekdamas sukelti Tėbams apmaudą išversdavo Achetatone, ir vėl skubino statybos darbus, todėl medžio bei akmens kainos pakilo – vyras, po pirmo kainų sumažinimo nuplukdęs į Achetatoną medinę lentą, galėjo praturtėti. Be jo sukviestų statybininkų į Achetatoną atkeliavo daugybė kitų sričių darbininkų ir apsigyvenę išraustose duobėse bei nendrinėse palapinėse ant upės kranto degė plytas, minkė molį. Jie tiesė gatves, rausė drėkinimo kanalus, o faraono parke iškasė šventąjį Atono ežerą. Laivais taip pat buvo plukdomi krūmai bei medžiai ir pasibaigus potvyniui sodinami Dangaus aukštybių mieste – net visai dideli vaismedžiai, todėl susižavėjęs faraonas jau kitą vasarą skynė pirmąsias jo mieste sunokusias datules, figas bei granato vaisius.

Kaip gydytojas turėjau daug darbo, – nors faraonas pasveiko, atsigavo ir jautėsi laimingas, regėdamas žydintį ir grakštų savo miestą, su margomis iš žemės kylančiomis kolonomis – tarp statybininkų siautė ligos, kol žemę atgaivino kanalai, ir per statybos darbus dėl skubos atsitikdavo begalė nelaimių. O kol nebuvo pastatytos prieplaukos, prekinių laivų krovėjus, turėjusius braidžioti po vandenį, persekiojo krokodilai. Buvo skaudu klausytis jų šauksmų ir turbūt nėra klaikesnio reginio nei didžiulio krokodilo nasruose skėsnojanti pusė kriokiančio vyro, kol nugrimzdęs vandenin krokodilas nusineša jį savo lizdan pūti. Tačiau faraonas buvo toks sklidinas savosios tiesos, kad viso šito pamatyti nespėjo, ir jūrininkai už varį nusamdė žemumos krokodilų gaudytojus, privalėjusius pamažėle išvalyti upę nuo krokodilų. Dauguma tvirtino į Achetatoną krokodilus atsekus iš Tėbų paskui faraono laivą, bet apie tai nieko negaliu pasakyti, nors žinau, jog krokodilas – baugiai protinga ir klastinga žuvis. Vis dėlto sunku patikėti, kad krokodilai būtų galėję atplaukti kartu su valdovo laivą siautusiomis maitomis, jei taip nutiko, tai krokodilas išties yra protingas gyvūnas. Vis dėlto protas jiems nepadėjo įveikti jūrininkų vario bei žemumos gaudytojų kilpų ir jie suprato, jog geriau Achetatono krantus palikti ramybėje, o tai irgi rodo šios nepaprastai keistos ir baugios žuvies protą. Tačiau plaukiant upe

žemyn jie tykančiais būriais plūduriavo pasroviui ligi Memfio, nes šį miestą savo valdžios miestu buvo išsirinkęs Horemhebas.

Kaip tik turiu papasakoti, jog potvyniui atslūgus į Achetatoną su rūmų kilmingaisiais atvyko ir Horemhebas – ne gyventi čia, bet tik priversti Echnatoną atšaukti sprendimą išvaikyti kariuomenę. Faraonas kaip tik buvo jam įsakęs paleisti iš tarnybos negrus bei šardanus ir išsiųsti juos į savas gimtines, tačiau Horemhebas, tempdamas laiką visokiausiais atsikalbinėjimais, vilkino šio įsakymo vykdymą, nes jis tikrai ne veltui tikėjosi Sirijoje pratrūksiant maištą ir pradėjo ten pervedinėti kariuomenę. Mat po Tėbų neramumų visoje Egipto žemėje buvo taip baisiai neapkenčiami negrai ir šardanai, kad kiekvienas pamatęs negrą arba šardaną nusispjaudavo priešais save ir koja ištrindavo seilę į dulkes.

Tačiau faraonas Echnatonas atkakliai laikėsi savo sprendimo, todėl Horemhebas Achetatone tuščiai leido laiką. Kasdieniniai jų pokalbiai būdavo vienodi, todėl galiu jų pokalbį perpasakoti. Horemhebas sakė:

– Siriją smelkia didelė nerimastis, o Egipto karinės įgulos ten silpnos. Gali būti, kad neapykantą Egiptui kursto Azirus – neabejoju, jog tinkamai valandėlei atėjus jis imsis atviro maišto.

Faraonas Echnatonas atsakė:

– Ar matei mano rūmų grindis, ant kurių menininkai kaip tik dabar kretietišku būdu braižo meldynus bei vasnojančias antis. Be to, netikiu Sirijoje prasiveržiant maištą, nes visiems jos karaliams nusiunčiau Gyvenimo ženklą. Kaip tik karalius Azirus yra mano draugas – jis priėmė Gyvenimo ženklą ir Amoro žemėje pastatė šventyklą Atonui. Tikriausiai jau apžiūrėjai Atono kolonadą greta mano rūmų – ji verta apžiūrėjimo, nors pergalėsiančios laiką kolonos mūrijamos tik iš plytų. Man nemalonu pagalvojus, kad vergai triūs skaldyklose daužydami akmenis dėl Atono. Grįžkim prie Aziraus: veltui abejoji jo ištikimybe, nes gavau iš jo daugybę molinių lentelių, kuriose jis nuoširdžiai klausinėja vis naujų dalykų apie Atoną – jeigu norėsi, kai sutvarkysime archyvą, mano raštininkai galės tau parodyti tas molines lenteles.

Horemhebas tarė:

– Pilu savo vandenį ant molinių lentelių, nes jos tokios pat mėšlinos ir apgaulios kaip jis pats. Bet jei tavo sprendimas išvaikyti kariuomenę tvirtas – leisk man nors pasienio sargybos būrius sustiprinti, nes jau dabar pietinės gentys pro ribinius akmenis į mūsų ganyklas Kušo žemėje gena savo galvijų bandas ir degina mūsų juodųjų sąjungininkų kaimus, o šitai paprasta, nes tie kaimai šiaudiniai.

Echnatonas atsakė:

– Netikiu juos turint blogų ketinimų, tik skurdas gena juos į mūsų ganyklas. Todėl tegu mūsų sąjungininkai pasidalija ganyklas su pietinėmis gentimis – jiems taip pat nusiųsiu Gyvenimo ženklą. Netikiu juos tyčia deginant kaimus – kaip pats sakei, šiaudiniai kaimai labai lengvai užsiliepsno-

ja, juolab kad dėl kelių gaisrų negalima ištisų genčių smerkti. Bet jei nori, sustiprink Kušo žemėje ir Sirijoje pasienio apsaugos būrius, nes tavo pareiga rūpintis šalies saugumu, – jei juos laikysi kaip pasienio apsaugos būrius, o ne kaip nuolatinę kariuomenę.

Horemhebas pasakė:

– Šiaip ar taip, pamišęs mano drauge Echnatonai, tu privalai leisti man po visą šalį paskleisti apsaugos būrius, nes paleisti kariai iš skurdo plėšia namus, vagia valstiečių mokesčių odas ir muša juos lazdomis.

Faraonas Echnatonas pamokomai tarė:

– Matai, Horemhebai, kas atsitinka, kai manęs neklausai. Jei būtum savo kariams daugiau kalbėjęs apie Atoną, jie šito nedarytų, o dabar jų širdys tamsios, tavo rimbo pėdsakai graužia jų užpakalius ir jie nežino, ką daro. Beje, ar pastebėjai, kad abi mano dukterys jau vaikšto – Meritatonė vedžioja už rankos mažesniąją ir jos abi žaidžia su nuostabia gazele? Be to, niekas tau netrukdo samdyti paleistų karių visai šaliai saugoti, jei laikysi juos kaip sargybinių būrius, o ne kaip nuolatinę karui besirengiančią kariuomenę. Mano galva, vertėtų taip pat sudaužyti ir laužu paversti visus karo vežimus, nes dvejonė gimdo dvejonę, o mes privalome visus mūsų kaimynus įtikinti, jog, kad ir kas nutiktų, Egiptas karo nepradės.

– Ar nebūtų paprasčiau karo vežimus parduoti Azirui arba hetitams – už karo vežimus ir arklius jie gerai sumokės, – pašaipiai tarė Horemhebas. – Suprantu, kad manai nesant verta laikyti tinkamos kariuomenės, juk liūgynėje bei plytose skandini visus Egipto turtus.

Šitaip jie ginčydavosi diena iš dienos, kol Horemhebas savo atkaklumu tapo pasienio apsaugos būrių ir visų miestų sargybinių vyriausiuoju vadu, tačiau sargybinius apginkluoti faraonas leido tik ietimis su mediniais galiukais, nors jų skaičių paliko Horemhebo nuožiūrai. Taigi Horemhebas sušaukė apskričių apsaugos vadus į Memfį, nes jis buvo Egipto viduryje, ties abiejų valstybių riba, ir ketino pats ten keliauti, tačiau jam rengiantis lipti į savo karo laivą, greita valtimi iš Sirijos buvo atgabenta visa krūva įspėjamųjų laiškų bei molinių lentelių, todėl Horemhebo širdyje vėl pabudo viltis. Šie laiškai ir molinės lentelės įtikinamai liudijo, jog išgirdęs apie neramumus Tėbuose karalius Azirus pamanė esant patogų metą ir staiga puolęs užgrobė porą kaimyninių Amoro krašto miestų. Taip pat Megide – Sirijos širdyje – siautė maištas ir Aziraus būriai apsupo tvirtovę, kurioje buvo užsidariusi egiptiečių karinė įgula ir prašė skubios faraono pagalbos. Tačiau faraonas Echnatonas tarė:

– Tikiu, kad karalius Azirus šitaip elgiasi dėl svarbių priežasčių – žinau, kad jis karštas vyras ir turbūt mano pasiuntiniai jį įžeidė. Todėl negaliu jo bausti, kol jis negavo atsiteisti. Bet kai ką galiu padaryti, tik negerai, kad anksčiau apie tai nepagalvojau. Kadangi Juodojoje žemėje iškils Atono miestas, Atono miestus turiu pastatyti ir Raudonojoje žemėje, Sirijoje bei Kuše. Iš tiesų Kuše reikia pastatyti Atono miestą, kur bus visas valdžios branduo-

lys, o Megidas – karavanų kelių kryžkelė, todėl tinkamiausia vieta Atono miestui, bet manau, ten dabar pernelyg neramu, kad pradėtum statybas. Tačiau pasakojai man apie Jeruzalę, kurioje pastatei Atono šventyklą kariaudamas su chabyrais, – šito sau niekada negalėsiu atleisti. Tiesa, ji nėra vidur Sirijos kaip Megidas, bet piečiau, tačiau imsiuos būtinų veiksmų Atono miestui Jeruzalėje pastatyti, ir jis taps svarbiausiu Sirijos miestu, nors dabar ten tik lūšnelių kaimas.

Tai išgirdęs Horemhebas sulankstė savo rimbą, numetė faraonui po kojų ir įlipęs į savo karo laivą išplaukė į Memfį iš naujo telkti šalies sargybos būrių. Jo apsilankymas Achetatone buvo tuo naudingas, kad ilgais vakarais galėjau ramiai papasakoti jam visa, ką mačiau ir girdėjau Babilone, Mitanijoje, Chatų žemėje bei Kretoje. Jis klausydavosi manęs tylomis, retkarčiais palinkčiodamas galva – tarsi tai, ką pasakoju, jam būtų girdėta, čiupinėdavo hetitų uosto vyresniojo man padovanotą peilį. Kartais jis užduodavo man vaikiškų klausimų, tarkim: „Ar Babilono kariai, kaip ir egiptiečiai, pradeda žygiuoti kaire koja, ar dešine – kaip hetitai?" Arba: „Ar hetitai važiuodami sunkiais karo vežimais atsarginį arklį bėgina greta kitų arklių, ar paskui vežimą?" Arba: „Kiek kaiščių turi hetitų karo vežimų ratai ir ar jie sustiprinti metalu?"

Tokius vaikiškus klausimus jis man užduodavo tikriausiai todėl, kad buvo karys, nes kariai domisi tokiais dalykais, kurie neturi jokios prasmės – taip kaip vaikai mėgina suskaičiuoti šimtakojo kojas. Bet visa, ką papasakojau jam apie kelius, tiltus ir upes, jis liepė užrašyti, taip pat visus vardus, kuriuos ištariau, jis liepė užrašyti, todėl pasiūliau jam dėl šito kreiptis į Kaptahą, kuris buvo toks pats vaikiškas kaip ir jis, nes prisimindavo visa, kas nereikalinga. Tačiau jis visai nesidomėjo tuo, ką pasakojau apie skaitymą iš kepenų, kai vardijau visus tūkstantį kepenų vartų, koridorių bei šulinių – jų net neužsirašė.

Šiaip ar taip, iš Achetatono jis iškeliavo įniršęs, o faraonas jo išvykimu labai apsidžiaugė, nes pokalbiai su Horemhebu jį taip erzino, kad vos pamačius ateinantį Horemhebą jam imdavo skaudėti galvą. O man jis mąsliai tarė:

– Gali būti, jog Atonas trokšta, kad Egiptas prarastų Siriją, o jei taip yra – kas aš esu, kad maištaučiau prieš jo valią, tačiau Egiptui tai bus į gera. Sirijos turtai permaitino Egipto širdį – iš Sirijos atėjo visa prabanga, tingumas, nedorybės ir blogi papročiai. Jei prarasime Siriją, Egiptas turės sugrįžti į paprastą gyvenimą ir į gyvenimą tiesoje, o tai, kas tuomet nutiks, bus geriausia, kas gali Egiptui nutikti. Naujasis gyvenimas turėtų prasidėti Egipte, idant būtų galima jį paskleisti po visą pasaulį.

Tačiau mano širdis maištavo prieš tai, ką jis kalbėjo, ir tariau:

– Semiros karinės įgulos vado sūnus vardu Ramzis – tai guvus berniukas, didelėmis rudomis akimis, jam patikdavo žaisti su margaspalviais akmenėliais. Kartą gydžiau jį nuo vėjaraupių. O Megide gyvena viena egiptietė žmona, kuri, išgirdusi apie mano šlovę, atkako pas mane į Semirą, nes

jos pilvas buvo išpampęs – gydžiau ją peiliu, ir ji liko gyva. Jos oda buvo minkšta kaip vilna, ji vaikščiojo grakščiai, kaip ir visos Egipto moterys, nors pilvas buvo išpampęs, o akys plieskė karščiu.

– Visai nesuprantu, kodėl man šitai sakai, – tarė faraonas Echnatonas, imdamas popieriuje braižyti šventyklos paveikslą – tokį, koks tvyrojo jo sieloje, jis be perstogės trukdė pastatų kūrėjus bei statybos meistrus savo brėžiniais ir aiškinimais, nors apie statinius jie viską išmanė geriau už jį.

– Noriu tik pasakyti, kad savo akimis mačiau mažąjį Ramzį – sumuštu veideliu, krauju sumirkusiom garbanom ant kaktos. Mačiau ir tą žmoną iš Megido, tvirtovės kieme gulinčią nuogą ir kruviną, o Amoro vyrai niekino jos kūną. Pripažįstu, kad mano mintys menkos, lyginant su tavo mintimis, ir kad valdovas negali prisiminti kiekvieno Ramzio ir kiekvienos minkštakūnės žmonos, kuri yra jo valdinė.

Tuomet faraonas sugniaužęs kumščius pakėlė rankas, galvos skausmas jam užtemdė akis ir jis sušuko:

– Sinuhe, ar nesuvoki, kad turėdamas pasirinkti mirtį vietoj gyvenimo mieliau rinksiuos šimto egiptiečių nei tūkstančio sirų mirtį. Jei gelbėdamas kiekvieną egiptietį pradėsiu Sirijoje kariauti – žus daugybė egiptiečių ir daugybė sirų, o siras yra toks pat žmogus kaip egiptietis, ir jo krūtinėje plaka širdis, siras taip pat turi žmonų ir tamsiaakių vaikų. Atsakydamas į blogį blogiu, skleisčiau vien blogį. Tačiau man atsakius į blogį geru, blogio bus mažiau, nei į blogį atsakant blogiu. Nenoriu rinktis mirties vietoj gyvenimo. Todėl užsikišu ausis, kad negirdėčiau, ką sakai, nekalbėk man daugiau apie Siriją, jei tau brangi tavo gyvybė ir mane myli, nes galvojant apie Siriją mano širdis kenčia kančias visų tų, kurie turi mano valia mirti, o žmogus nepajėgia ilgai nešti daugybės žmonių kančių. Taigi dėl Atono ir dėl mano tiesos duok man ramybę.

Jis nulenkė galvą, akys iš skausmo išsprogo ir ėmė rausti, storos lūpos suvirpėjo. Todėl palikau jį ramybėje, tačiau ausyse girdėjau mūradaužių trinksėjimą į Megido mūrus ir iškankintų žmonių aimanas vilnonėse Amoro vyrų palapinėse. Sušiurkštinau širdį, kad negirdėčiau šių garsų, nes mylėjau jį, nors jis buvo pamišęs, ir galbūt mylėjau jį kaip tik už pamišimą, nes jo pamišimas buvo gražesnis už kitų žmonių išmintį.

6

Dar turiu papasakoti apie rūmininkus, kurie nedelsdami susirengė lydėti Echnatoną į Dangaus aukštybių miestą, nes visą gyvenimą jie buvo praleidę faraono Aukso rūmuose ir jų gyvenimas neturėjo kito tikslo, tik gyventi šalia faraono, šypsotis jam šypsantis, suraukti kaktą jam suraukus. Taip darė jų tėvai iki jų, ir anų tėvai iki jų – iš tėvų jie buvo paveldėję karališkąsias tarnybas bei garbingus vardus ir didžiuodamiesi savo titulais lyginosi jais

tarpusavyje. Tai buvo karališkasis sandalo nešiotojas, kuris vargu ar kada buvo pats apsiavęs apavą, karališkasis taurininkas, kuris niekada nebuvo suspaudęs vynuogės, karališkasis kepėjas, kuris niekada nebuvo matęs, kaip iš miltų sumaišoma tešla, karališkasis tepalų mentelės nešiotojas, dar buvo karališkasis apipjaustytojas ir daugybė kitų patarnautojų, o aš pats buvau karališkasis kaukolės atvėrėjas, tačiau vis dėlto niekas netroško, kad atverčiau valdovo kaukolę, nors, skirtingai nei kiti, savo darbą būčiau gebėjęs atlikti ir net išsaugoti faraonui gyvybę.

Į Achetatoną jie visi atkeliavo džiūgaudami, giedodami Atono himnus, lyg leidęsi į smagią kelionę gėlėmis išpuoštais laivais, kartu atsigabendami rūmų moteris bei galybę vyno ąsočių. Apsigyvenę palapinėse bei pastogėje ant upės kranto, jie valgė, gėrė džiaugdamiesi gyvenimu, nes potvynis buvo nuslūgęs ir įsigalėjo pavasaris – kaimo oras buvo gaivus lyg jaunas vynas, pasodintuose medžiuose švilpiniavo paukščiai, burkavo balandžiai. Jiems aptarnauti prireikė tokios galybės tarnų bei vergų, jog jų gyvenamoji vieta virto nedideliu miesteliu, nes patys jie nemokėjo net rankų nusimazgoti, net veidų aliejumi įsitrinti ir be tarnų bei vergų buvo bejėgiai kaip vaikščioti pradedą vaikai.

Vis dėlto jie drąsiai, vergams pridengiant jų brangias galvas skėčiais, sekė paskui faraoną, kai šis rodė jiems gatvių bei namų vietas. Juos taip pat pagavo įkvėpimas drauge su statybininkais statyti namus, nes ir faraonas kartais pakeldavo plytą nuo žemės ir padėdavo ten, kur ji turi būti. Pūškuodami jie nešiojo plytas kylančių savo namų sienoms ir juokėsi susibraižę rankas, o kilmingos moterys suklupusios keliais minkė molį. Jaunoms ir gražioms šitai buvo dingstis nusimesti drabužius, liekant vien su klubjuostėm, kaip maldamos grūdus daro prastuomenės moterys.

Tačiau minkant molį vergai privalėjo viršum jų laikyti skėčius, kad saulė nenutamsintų brangiai puoselėtų kūnų, o kurį laiką paminkiusios nueidavo palikdamos po savęs netvarką, todėl statybininkai jas baisiai keikdavo ir griaudavo kilmingų rankų sudėtas plytas. Vis dėlto jaunų kilmingų moterų jie nekeikė, tik meiliai žvelgė į jas ir apsimetę kvailiais molinom rankom plekšendavo jų odą, o šios šaukdavo iš išgąsčio ir susijaudinimo. Bet kai prie jų prieidavo senos, bjaurios rūmų moterys ir žodžiais paskatindavo juos dirbti, susižavėjusios įžnybdavo raumenis, uosdamos jų kvapą vardan Atono paglostydavo molinus skruostus, jie vėl keikdavosi ir norėdami jas nuvyti mėtydavo joms ant kojų molio plytas.

Rūmininkai nepaprastai didžiavosi savo statyba ir gyrėsi nuveiktais darbais, skaičiuodami vienas kitam, kiek kuris padėjo plytų, o siekdami faraono palankumo, rodė jam subraižytas rankas.

Tačiau po kurio laiko statybos žaidimas jiems nusibodo, jie ėmėsi prižiūrėti sodus ir kaip vaikai rausti žemę. Sodininkai šaukėsi dievų pagalbos, keikė juos, nes jie be perstogės liepdavo persodinti medžius bei krūmus iš vienos vietos į kitą, o drėkinimo kanalų kasėjai vadino juos Seto vaikais,

nes kasdien jie sugalvodavo vis kitas vietas žuvų tvenkiniams. Nemanau, kad visa tai darydami jie norėjo bloga, nes net nesusivokė trukdą darbininkams, o tikėjo labai pagelbstintys jiems ir kas vakarą, gerdami vyną, girdavosi savo darbais.

Tačiau greitai ir šitas žaidimas jiems nusibodo: ėmė skųstis dienos karščiu, ant kilimų jų palapinėse atsirado smėlio blusų, todėl jie aikčiojo kiauras naktis, o rytais ateidavo pas mane prašyti gydomųjų tepalų nuo blusų įkandimo. Galiausiai jie prakeikė Achetatoną ir diduma iškeliavo į savo lenus, o kai kurie – slapčiom pasilinksminti į Tėbus, tačiau ištikimiausieji liko sėdėti palapinių šešėlyje ir gerdami atšaldytą vyną žaidė kauliukais, – paeiliui išlošdami ir pralošdami visą savo auksą, drabužius bei papuošalus, – taip išblaškydami gyvenimo nuobodulį. Tačiau diena po dienos namų sienos kilo ir per keletą mėnesių dykumoje tarsi pasaka išaugo Achetatono miestas su nuostabiais sodais. Bet kiek visa tai kainavo – aš negaliu suskaičiuoti. Težinau, kad Amono aukso neužteko, nes nuėmus antspaudus Amono požemiai buvo tušti – nujausdami audrą Amono šventikai galybę aukso buvo išdalję saugoti savo patikėtiniams.

Dar turiu pasakyti, kad dėl Achetatono karališkoji šeima suskilo, nes didžioji valdovo motina atsisakė lydėti sūnų į dykumą. Jos miestas buvo Tėbai – mėliu ir auksiniu raudoniu vidur sodų bei mūrų pliskančius Aukso rūmus upės pakrantėje faraonas Amenhotepas buvo pastatęs savo mylimajai, nes karališkoji motina Tejė iš pradžių tebuvo tik neturtinga žemumos meldynų paukštgaudė. Todėl Tejė nenorėjo atsisakyti Tėbų, princesė Baketatonė liko su motina, o šventikas Ejė atliko skeptro dešiniojo nešiotojo pareigas ir valdovo soste priešais odos ritinius vykdė teisingumą, – taigi visa Tėbuose buvo kaip anksčiau, tik neteisėtas faraonas buvo išvykęs, tačiau Tėbai jo visai nesiilgėjo.

Valdovė Nefertitė gimdyti taip pat sugrįžo į Tėbus, nes be Tėbų gydytojų bei negrų kerėtojų ji nesiryžo gimdyti, ir ji pagimdė trečią, ateityje turėjusią tapti valdove, dukterį, kurią pavadino Anksenatone. Jos galvą, palengvindami gimdymą, kerėtojai taip pat ištempė ir susiaurino, o princesėms paaugus rūmininkės bei kitos Egipto moterys, norėjusios dailiai atrodyti ir mėgdžioti rūmų apsirengimą, pakaušius ėmė ilginti dirbtiniais viršugalviais. Bet princesių galvos buvo nuskustos plikai, nes jos didžiavosi dailiais savo galvos pavidalais. Menininkai taip pat jomis žavėjosi: kalinėjo jų statulas, paišė ir spalvino daugybę jų paveikslų, neįtardami, jog visa tai – dėl negrų kerų.

Tačiau pagimdžiusi dukterį valdovė Nefertitė sugrįžo į Achetatoną ir įsikūrė rūmuose, kurie jai išvykus buvo parengti gyventi. Ji paliko Tėbuose faraono moterų namus, nes buvo nepaprastai sudirgusi, kad pagimdė trečią dukterį, ir nenorėjo, kad faraonas savo vyriškas jėgas švaistytų ant kitų žmonų kilimų. Echnatonas dėl šito neprieštaravo, nes jam buvo labai nusibodusios moterų namų pareigos ir kitų moterų jis nesiilgėjo – šitai gerai

suprasdavo kiekvienas, pamatęs Nefertitės grožį, nes jos nesubjaurojo net trečias gimdymas – ji atjaunėjo ir sužydo tarpiau nei bet kada. Bet ar taip nutiko dėl to, kad išvyko iš Achetatono, ar dėl negrų kerų – nežinau.

Šitaip per vienerius metus dykumoje iškilo Achetatono miestas: didžiųjų kelių pakraščiuose lingavo išdidžios palmių viršūnės, soduose sunoko raudoni granatai, žuvų tvenkiniuose rausvai žydėjo lotosai. Tai buvo tikras žydintis sodas: it pavėnės grakščiai stiebėsi mediniai lengvi pastatai, o jų palmių bei papiruso kolonos buvo lengvos ir margai išpaišytos. Sodai driekėsi į pat namus – ant sienų lingavo nupieštos palmės, amžinam pavasario vėjyje – sikomorai, ant grindų augo meldai, plaukiojo įvairiaspalvės žuvys, spalvingais sparnais iš nendrynų kilo antys. Ir šiame mieste netrūko nieko, žmogaus širdį džiuginančio, o jo soduose vaikščiojo prijaukintos gazelės, gatvėse linguodami stručio plunksnomis lengvus vežimus tempė eiklūs arkliai ir viso pasaulio aitrūs prieskoniai dvelkė iš virtuvių.

Šitaip buvo pastatytas Dangaus aukštybių miestas, o kai atėjo ruduo ir iš dumblo išsiraususios kregždės vėl neramiais pulkais ėmė nardyti viršum tvinstančios upės, faraonas Echnatonas pašventino tą žemę ir miestą Atonui. Jis pašventino ribinius šios žemės akmenis, pastatytus visomis keturiomis vėjo kryptimis, ir ant kiekvieno ribinio akmens savo spinduliais jį ir jo šeimą laimino Atonas, ir kiekvieno ribinio akmens šventraštyje jis prisiekė niekada daugiau nekelsiąs kojos iš Atono žemės. Šiam pašventinimui statybininkai visomis keturiomis vėjo kryptimis išgrindė kelius, todėl faraonas prie ribinių akmenų galėjo riedėti aukso vežimu, o vežimais ir dengtais neštuvais jį lydėjo karališkoji šeima, fleitoms bei styginiams šlovinant Atoną, barstydami gėles, vežimais bei dengtais neštuvais jį lydėjo rūmininkai.

O faraonas Echnatonas net po mirties nenorėjo iškeliauti iš Atono miesto, ir kai miestas buvo pastatytas, pasiuntė statybininkus į rytinius Atono žemės kalnus statyti akmens kapų, todėl jie jau niekada negalėjo grįžti namo, nes kapų statybos darbo turėjo visam amžiui. Tačiau statybininkai nelabai ilgėjosi ankstesniųjų savo namų – paklusę tenkinosi gyvenimu savo miestelyje, faraono šešėlyje, nes jų grūdų saikai visada būdavo kaupini, aliejus ąsočiuose niekada nesibaigdavo, o jų žmonos gimdė sveikus vaikus.

Tačiau nusprendęs Achetatone pastatyti savo bei kilmingųjų kapus ir padovanoti kapą kiekvienam, Dangaus aukštybių mieste su juo panorusiam gyventi ir jo Atonu tikinčiam kilmingajam, faraonas Echnatonas užmiestyje pastatė ir Mirties rūmus, idant mirusiųjų Achetatone kūnai neišnyktų ir per amžius išliktų. Todėl iš Tėbų Mirties rūmų jis pasikvietė gabiausius kūnų prausėjus bei balzamuotojus, neklausęs jų tikybos, nes kūnų prausėjai ir balzamuotojai dėl amato negali niekuo tikėti – svarbu tik jų išmaningumas. Kai juodu laivu jie atplaukė žemyn upe, vėjas ėmė nešioti jų smarvę, todėl žmonės užsidarė namuose, nulenkė galvas ir liepę kamba-

riuose deginti smilkalus meldėsi Atonui. Bet dažnas skaitė maldas ir seniesiems dievams, darė šventuosius Amono ženklus, nes, pajutus kūnų prausėjų dvoką, Atonas nutolo ir jie prisiminė senuosius dievus.

Išlipę iš laivo su visais reikmenimis, kūnų prausėjai bei balzamuotojai mirkčiojo prie Mirties rūmų tamsos pripratusiomis akimis ir piktai keikė akis skaudinančią šviesą. Jie skubiai nužingsniavo į naujus Mirties rūmus ir daugiau iš jų neišlindo – liko ten su savo smarve, todėl Rūmai jiems tapo namais. Tarp jų buvo ir senasis replių meistras Ramozė, traukdavęs smegenis iš mirusiųjų kaukolių, o sutikau jį Mirties rūmuose – Atono šventikai jais baisėjosi, todėl faraonas prižiūrėti jų tvarką paskyrė mane. Susitikus jis ilgai žiūrėjo ir mane pažinęs labai nustebo. Bet siekdamas jo pasitikėjimo išsipasakojau, nes dvejonė it kirmėlė graužė man širdį – nekantravau sužinoti, kokį žiedą išskleidė mano kerštas Tėbų Mirties rūmuose. Todėl pasikalbėjęs apie jo amatą bei užduotis paklausiau:

– Ramoze, drauge mano, ar savo išmoningumu tau neteko ruošti vienos gražios moters, atgabentos į Mirties rūmus po Tėbų siaubo dienų, kuri, rodos, buvo vardu Nefernefernefere?

Nukumpinęs sprandą, mirksėdamas vėžlio akutėmis jis pažvelgė į mane ir atsakė:

– Iš tiesų, Sinuhe, tu pirmas visų laikų kilmingasis, kūnų prausėją pavadinęs savo draugu. Šitai nepaprastai jaudina mano širdį, ir tai, ko klausi, tau tikriausiai svarbu, jei vadini mane savo draugu. Turbūt ne tu buvai tas vyras, kuris atnešė ją tamsią naktį, suvyniojęs į juodą mirties apsiaustą, o jei tai tu – tikrai negali būti jokio kūnų prausėjo draugu, nes šitai sužinoję jie persmeigs tave užnuodytu peiliu ir mirsi šiurpia mirtimi.

Sudrebėjau nuo jo žodžių ir pasakiau:

– Nesvarbu, kas ją atnešė – ji iš tiesų nusipelnė savo likimo, bet iš tavo žodžių spėju, kad ji net nebuvo mirusi ir kūnų prausėjų rankose atsigavo.

Ramozė tarė:

– Iš tiesų ta siaubinga moteris Mirties rūmuose atsigavo, bet iš kur šitai žinai – spėlioti nenoriu. Ji atsigavo, nes tokios moterys amžinai gyvos, todėl kūną reikia sudeginti ugnyje, kad niekada nesugrįžtų, o mes ją pažinę pavadinome Setnefere – „nelabojo gražuole".

Tuomet mane persmelkė šiurpi nuojauta ir paklausiau :

– Kodėl apie ją sakai „buvo, buvo" – ar jos jau nebėra Mirties rūmuose? Juk kūnų prausėjai sakė laikysią ją ten septyniasdešimt kartų po septyniasdešimt dienų.

Ramozė sudžerškino savo peilius bei reples ir manau, kad jis būtų mane perrėžęs, jei iš faraono rūsio nebūčiau atnešęs geriausio vyno ąsočio. Tada jis tik pačiupinėjo dulkiną ąsočio antspaudą ir tarė:

– Nenorėjome tau blogo, Sinuhe, ir man buvai kaip sūnus – visą gyvenimą būčiau laikęs tave Mirties rūmuose, viso savo išmoningumo išmokęs. Ir tavo tėvų kūnus paruošėme taip, kaip kilmingųjų kūnai paruošiami – ne-

taupydami geriausių aliejų bei balzamų. Tai kodėl tu mums bloga linkėjai, kad atnešei tą siaubingą moterį į Mirties rūmus gyvą? Žinok, kol ji neatsirado Mirties rūmuose, mes gyvenome paprastai, stropiai dirbome, džiuginom širdis alum ir labai praturtėjom: iš mirusiųjų papuošalus vogėm nei luomo, nei lyties nepaisydami, pardavinėjome kerėtojams įvairias jų darbui būtinas kūno dalis. Tačiau tai moteriai atsiradus tarp mūsų, Mirties rūmai virto mirusiųjų karalystės bedugne – vyrai žaizdojo vienas kitą peiliais, riedavosi dėl jos kaip pasiutę šunys. Ji išsinešė visą mūsų turtą, visą mūsų auksą ir sidabrą, kurį per daugybę metų buvome sukaupę ir paslėpę Mirties rūmuose, nepaniekino net vario, atėmė net mūsų drabužius; o tokius senius kaip aš, jau nepajėgiančius susigundyti, ji priversdavo, kad apvogtų kiti, anksčiau atidavę jai savo turtą. Ir praėjus vos tris kartus po trisdešimt dienų ji buvo visiškai mus apšvarinusi ir apiplėšusi iki nuogumo. Pamačiusi, kad daugiau nieko nepeš, ji šaipėsi ir baisiai tyčiojosi iš mūsų, o du kūnų prausėjai, užsidegę jai aistra, pajuokti ir pažeminti pasikorė ant savo diržų. Paskui ji iškeliavo, drauge išsinešdama visą mūsų turtą, ir negalėjome sulaikyti, nes jei kuris nors ryždavosi ją sulaikyti, tai kitas, siekdamas jos šypsenos ir piršto palietimo, jam sutrukdydavo. Taigi ji išsinešė mūsų ramybę ir turtus – išsinešė mažiausiai tris šimtus debenų aukso, neskaičiuojant sidabro, vario, drobės juostų bei tepalų, kurių, geru papratimu, per daugybę metų buvome prisivogę iš mirusiųjų. Tačiau po metų ji pažadėjo sugrįžti mūsų aplankyti ir pažiūrėti, ką per metus sukaupėme. Todėl Tėbų Mirties rūmuose dabar vagiama labiau nei kada nors anksčiau, kūnų prausėjai išmoko vogti ir vienas iš kito, ne tik iš mirusiųjų, todėl mums visai nebėra ramybės. Dabar supranti, kodėl pavadinome ją Setnefere – ji iš tiesų buvo labai graži, nors jos grožis nuo Seto.

Šitaip sužinojau, koks naivus buvo mano kerštas, nes Nefernefernefer ė iš Mirties rūmų sugrįžo ne nukentėjusi, o dar labiau praturtėjusi ir ten būdama turbūt nepatyrė kitokios žalos – tik į kūną įsiėdė dvokas, kurį laiką trukdęs jai verstis amatu. Bet turbūt po bendrystės su kūnų prausėjais jai net reikėjo poilsio ir galiausiai nesielvartavau, kad dėl jos visa taip susiklostė – jai žalos nepadarius, kerštas graužė man širdį, o atkeršijęs patyriau, kad kerštas džiaugsmo neteikia, neilgai jis būna saldus ir atsisukęs prieš patį keršautoją ugnimi ima svilinti jam širdį.

Visa tai papasakojęs, turiu pradėti naują knygą, idant galėčiau apsakyti, kas nutiko faraonui Echnatonui gyvenant Achetatono mieste ir kas Sirijoje nutiko. Taip pat turiu papasakoti apie Horemhebą ir Kaptahą, apie savo draugą Totmesą, negaliu užmiršti ir Meritės. Todėl pradedu naują knygą.

VIENUOLIKTOJI KNYGA

Meritė

1

Kiekvienas matė, kaip iš vandens laikrodžio teka vanduo. Lygiai taip pat bėga žmogaus laikas, tačiau žmogaus laikas ne vandens laikrodžiu matuojamas, o tuo, kas žmogui nutinka. Tai didi ir tikra tiesa, tačiau žmogus ją suvokia tik senatvėje, kai laikas teka bergždžiai, kai jau nieko nenutinka, nors jis taria, jog nutinka daug kas, ir tik vėliau suvokia, jog nieko neįvyko. Kai žmogui daug kas nutinka, jo širdis mainosi, keičia pavidalą, tuomet viena vienintelė diena jam gali tapti ilgesne už metus, dvejus metus, per kuriuos dirbo darbą, gyveno įprastą gyvenimą, pats visai nesikeisdamas. Šią tiesą suvokiau Achetatono mieste, nes laikas man bėgo ten kaip upės vanduo, mano gyvenimas buvo lyg trumpas sapnas ar bergždžiai skambanti graži daina, ir tie dešimt metų, kuriuos nugyvenau faraono Echnatono šešėlyje – jo Aukso rūmuose Achetatono mieste, buvo trumpesni už vienerius mano jaunystės metus, tačiau tuo metu išgyvenau kelionių ir nuotykių dienų, kurios buvo ilgesnės nei metai.

Tuo metu nesukaupiau nei žinių, nei išminties, tik eikvojau jaunystės metais daugybėje miestų sukauptas žinias ir išmoningumą, – kaip bitės žiemą eikvoja medų, žydėjimo metu sukrautą į korių akutes. O laikas turbūt eikvojo mano širdį – kaip lašas po lašo vanduo tašo akmenį, ir turbūt mano širdis tuo metu keitėsi, nors pats šito nesuvokiau, nes jau nebuvau toks vienišas kaip anksčiau. Gal buvau ir lėtesnis nei anksčiau, taip kiek anksčiau nebegyriau nei savęs, nei savo išmoningumo, tačiau šitaip turbūt darėsi ne mano paties valia, bet todėl, kad Kaptahas gyveno ne drauge, o Tėbuose, toli nuo manęs – įsikūręs mano name rūpinosi mano turtu, žiūrėjo mano naudos bei savo vyninės, kuri vadinosi „Krokodilo uodega".

Turiu dar pasakyti, kad Achetatono miestas užsisklendė savyje, faraono Echnatono sapnuose bei regėjimuose, ir išorinis pasaulis jam nieko nereiškė – visa, kas nutikdavo už ribinių Atono akmenų, buvo tolima ir netikra kaip mėnulio atspindys vandens paviršiuje, tikra buvo tik tai, kas nutikdavo Achetatono mieste. Prisimindamas manau, kad kaip tik tai turbūt buvo netikra, ir turbūt Achetatono miestas bei visa, kas jame nutikdavo tebuvo vien šešėlis, gražus paviršius, o tikra klestėjo už jo ribinių akmenų: alkis, kančia, mirtis. Visa, kas nemalonu, nuo faraono Echnatono būdavo slepiama, o jeigu jis ką nors būtinai turėdavo nuspręsti – visa būdavo pagardinama medumi bei kvapniais prieskoniais, uždengiama minkšta skraiste ir patiekiama saugantis, kad jam neįskaustų galvos.

Šitaip dažnai nutikdavo, nes žmogus silpnas – niekas nenorėjo prarasti faraono palankumo, pernelyg dažnai pasakodamas nemalonius dalykus. Tačiau tikiu ir žinau, kad taip atsitikdavo ir iš meilės, nes kiekvienas, kuris jį mylėjo, kaip įmanydamas siekė apsaugoti nuo skausmo ir liūdesio. Net menki rūpestėliai ir nesėkmės jį veikė skaudžiau nei paprastą žmogų – prarasdavo ramybę, jį apimdavo nerimas ir atsinaujindavo liga, todėl dauguma jį mylėjusiųjų būgštavo, kad sužinojęs visa, kas dedasi už miesto ribinių akmenų, jis mirs. Tikiu ir žinau, kad faraonas Echnatonas troško gyventi vien tiesoje, ir pirmas būtų pasmerkęs kiekvieną, iš meilės norėjusį nuslėpti tiesą, tačiau jis tematė vien amžinatvę, todėl visa jam rodėsi lyg šešėlis, o visa, kas atsitikdavo už jo miesto, rodėsi esą trapiau už šešėlį. Juolab kad tiesą galima papasakoti labai įvairiai, taip švelniai ir atsargiai, kad vargu ar joje įžiūrėsi tikrovę.

Tuo metu Tėbus, kaip dešinysis valdovo skeptro nešiotojas, valdė šventikas Ejė ir iš tiesų tikroji abiejų valstybių sostinė tebebuvo Tėbai, nes faraonas ten paliko visa, ką valdyti buvo nuobodu bei nemalonu – mokesčių rinkimą, prekybą, teisingumo pagal įstatymus vykdymą – ir nebenorėdamas apie tai net girdėti visiškai pasitikėjo šventiku Ejė, kuris buvo jo uošvis, Nefertitės tėvas bei valdžios godus vyras. Taigi šventikas Ejė buvo tikrasis abiejų valstybių valdovas, nes visa, kas svarbu paprastam žmogui – žemdirbiui ar miestiečiui – buvo jo galioje. Kai Amonas buvo nuverstas, faraono valdžios – iš tikrųjų Ejės valdžios – jau niekas nestelbė, ir Ejė buvo patenkintas, nes vylėsi, jog dėl Amono šalis pamažu nurims. Todėl jam nebuvo nieko mielesnio už Achetatono miestą, atitraukusį faraoną toli nuo Tėbų, ir Ejė nėrėsi iš kailio rinkdamas lėšas to miesto statyboms bei gražinimui, be perstojo siuntė vis naujas brangias dovanas, idant Achetatonas faraonui taptų dar mielesnis. Šitaip šalis iš tiesų galėjo nurimti ir visa būtų buvę kaip anksčiau, tik be Amono valdžios, bet faraonas Echnatonas buvo pagalys ratuose bei jo vežimą verčiąs akmuo.

Be šventiko Ejės, rūpindamasis šalies tvarka bei saugumu, Memfyje, ties abiejų valstybių riba, valdė ir Horemhebas – jis įkūnijo mokesčių rinkėjų lazdų jėgą bei akmentašių, trinančių Amono vardą iš visų šventraščių bei paveikslų, įsibraunančių naikinti šio vardo net į kapus, kūjų jėgą. O faraonas Echnatonas liepė įsilaužti ir į savo tėvo kapą, kad Amono vardas išnyktų iš visų jo šventraščių. Ejė neprieštaravo jam tol, kol jis taip nekaltai pramogavo, tačiau manė, kad bus geriausia, jei jo mintys klajos po tokius dieviškus dalykus, kurie netrikdys kasdieninio žmonių gyvenimo.

Taigi kurį laiką po Tėbų siaubo dienų Egiptas buvo tarytum lygus vandens paviršius, kurio ramybės jokia audra netrikdė. Šventikas Ejė mokesčių rinkimą perdavė apskričių seniūnams, ir šitai išgelbėjo jį nuo begalės sunkumų: apskričių seniūnai perdavė mokesčių rinkimo teisę miestų bei kaimų mokesčių rinkėjams ir nepaprastai praturtėjo, savo ruožtu miestų bei kaimų mokesčių rinkėjai savo darbą perdavė daugybei pagalbininkų

bei jaunesniųjų mokesčių rinkėjų ir nepaprastai praturtėjo, o jaunesnieji mokesčių rinkėjai mokesčius rinkdami tikrai nenuskurdo, nes patys juos išmušinėdavo lazdomis. Taigi kurį laiką visa tarsi buvo taip kaip anksčiau, o kad neturtėliai po mokesčių rinkėjų apsilankymo skųsdamiesi savo dalia barstė pelenais plaukus, tai jie šitaip visais laikais darė.

Tačiau ketvirtos dukters gimimas Achetatone pasirodė didesnė nesėkmė nei Semiros kritimas Sirijoje, o valdovė Nefertitė ėmė įtarinėti esanti užkeikta gimdyti vien dukteris ir iškeliavo į Tėbus prašyti negrų kerėtojų pagalbos. Juk reta moteris pagrečiui pagimdo keturias dukteris ir nė vieno sūnaus, bet toks buvo ir faraono Echnatono likimas.

Ilgainiui iš Sirijos pasiekdavo vis neramesnės žinios ir kaskart, gandonešių laivui atplaukus, nuėjęs į valdovo archyvą molinėse lentelėse perskaitydavau vis daugiau pagalbos šauksmų. Juos skaitant rodėsi, tarsi aplink mane švilptų strėlės, mano šnervėms jos dvokė gaisrų dūmais, o per pagarbius žodžius girdėdavau vyrų mirties krioksmus bei iškankintų vaikų pagalbos šauksmus, nes Amoro vyrai buvo žiaurūs, kariavo hetitų vyresniųjų karių vadovaujami, todėl po kurio laiko nė viena karinė įgula Sirijoje neįstengė jiems pasipriešinti. Skaičiau molines Bibloso karaliaus ir Jeruzalės kunigaikščio lenteles – prašydami faraono pagalbos, jie primindavo savo amžių ir ištikimybę, primindavo jo tėvą, draugystę su ankstesniu faraonu, kol faraonas Echnatonas, iškankintas jų pagalbos šauksmų, ėmė neskaitytus jų laiškus siųsti tiesiai į archyvą, todėl raštininkai ir aš likome vieninteliai juos skaitą, tačiau raštininkams rūpėjo tik sunumeruoti juos ir įrašyti į sąrašą ta tvarka, kuria jie atėjo.

Kritus Jeruzalei, taip pat pasidavė paskutinieji Egiptui ištikimi Sirijos miestai ligi Jopės ir sudarė sąjungą su karaliumi Azirum. Tuomet iš Memfio į Achetatoną prašyti kariuomenės karui Sirijoje atvyko Horemhebas, nes keliauti į Siriją rengti pasipriešinimo be kariuomenės jam neleido garbė. Todėl lig tol jis kariavo slaptą karą – laiškais bei auksu, siekdamas Egiptui išsaugoti bent Sirijoje likusį pastiprinimą. Faraonui Echnatonui jis pasakė:

– Leisk man nusamdyti nors šimtą kartų po šimtą ietininkų bei lankininkų ir šimtą smogiamųjų vežimų ir atkovosiu tau visą Siriją, nes pasidavus ir Jopei, Egiptas išties nebeturės valios Sirijoje.

Faraonas Echnatonas nepaprastai susigraužė išgirdęs, jog žlugo Jeruzalė – jis jau buvo susiruošęs paversti ją Atono miestu, kad sutramdytų Siriją. Todėl tarė:

– Tas Jeruzalės senukas, kurio vardo dabar negaliu prisiminti, buvo mano tėvo draugas, vaikystėje mačiau jį Tėbų Aukso rūmuose – turėjo ilgą barzdą. Todėl atlygindamas skriaudą ir toliau mokėsiu jam Egipto pensiją, nors nutrūkus prekybai su Sirija pelnas iš mokesčių nepaprastai sumažėjo.

– Vargu ar jam bebus džiaugsmo iš pensijos ir egiptietiškų aukso grandinių, – atsakė Horemhebas. – Mat jei mano žvalgai nesuklydo, karalius Azirus liepė iš jo kaukolės padaryti gražią taurę ir aptaisęs ją auksu nusiuntė dovanų karaliui Šubiluliumui į Chatušašą.

Faraono veidas nupilko, akys paraudo, tačiau suramdęs skausmą jis ramiai tarė:

– Man sunku patikėti tuo, ką sakai apie karalių Azirų, kurį tariau savo draugu ir kuris taip mielai priėmė gyvenimo kryžių, bet gal klydau – jo širdis juodesnė nei tariau. Tačiau tu, Horemhebai, prašydamas iš manęs iečių bei karo vežimų, kalbi apie neįmanomą, nes jau girdėjau liaudį niurzgant dėl mokesčių, ir derlius nebuvo toks, kokio tikėjausi.

Horemhebas tarė:

– Dėl tavojo Atono, duok man nors įsakymą ir dešimt karo vežimų, ir dešimt kartų po dešimt ietininkų, kad nukeliavęs į Siriją išgelbėčiau tai, ką dar galima išgelbėti.

Tačiau faraonas Echnatonas tarė:

– Negaliu kariauti dėl Atono, nes kraujo praliejimas jam kelia siaubą – mieliau atsisakysiu Sirijos. Tebūnie Sirija laisva, tesudaro savo sąjungą, o mes prekiausime su ja kaip anksčiau, nes be Egipto grūdų Sirija neišgyvens.

– Tari juos vien tuo pasitenkinsiant, Echnatonai? – apstulbęs paklausė Horemhebas. – Kiekvienas nužudytas egiptietis, kiekvienas nugriautas mūras, kiekvienas pasidavęs miestas kursto jų savimonę ir skatina juos krėsti beprotybes. Po Sirijos bus Sinajaus vario kasyklos, o jei Egiptas jas praras, nebegalėsime kalti iečių ir strėlių antgalių.

– Sakiau, kad sargybiniams pakaks medinių iečių, – sudirgęs tarė faraonas Echnatonas. – Kam daužai man ausis be perstogės kalbėdamas apie ietis ir strėlių antgalius – kuriant himną Atonui žodžiai galvoje maišosi.

– Po Sinajaus ateis žemumos eilė, – apmaudžiai pasakė Horemhebas. – Kaip pats sakei, Sirija neišgyvens be Egipto grūdų, nors žinau juos dabar gaunant grūdų iš Babilono. Bet jei nebijai Sirijos – bijok nors hetitų, nes jų valdžios troškimui nėra ribų.

Tuomet faraonas Echnatonas pagailiai nusijuokė – išgirdęs panašiai kalbant, kiekvienas protingas egiptietis būtų nusijuokęs – ir tarė:

– Kiek prisimename, nė vienas priešas nėra kojos į Juodąją žemę įkėlęs ir niekas nedrįs šito padaryti, nes Egiptas – turtingiausia ir galingiausia pasaulio valstybė. Bet sapnuoji blogus sapnus, todėl nuraminsiu tave pasakydamas, kad hetitai tėra barbarų tauta, skurdžiuose kalnuose gananti galvijus, o mus nuo jų skydu saugo mūsų sąjungininkas – Mitanija. Karaliui Šubiluliumui taip pat nusiunčiau gyvenimo kryžių, jo prašymu nusiunčiau aukso – savo šventykloje galės pastatyti mano statulą sulig manim. Todėl jis netrikdys Egipto ramybės – juk kaskart paprašęs gauna iš manęs aukso, nors liaudis ir niurzga dėl mokesčių ir mokesčiais jos varginti nenorėčiau.

Horemhebo veide iššoko gyslos, tačiau jis buvo įpratęs valdytis – daugiau nieko nesakė, tik išėjo paskui mane, kai pasakiau, jog kaip gydytojas negaliu jam leisti ilgiau trukdyti faraono. Tačiau įžengęs į mano namus, stipriai čyžęs aukso rimbu sau per blauzdas, jis tarė:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, kelyje karvės paliktas mėšlo blynas naudingesnis už jo gyvenimo kryžių. Tačiau kvailiausia, kad kai jis žiūri man į akis, kai ranka kaip draugas paliečia man petį, tikiu jo tiesa, nors gerai žinau, kad teisus aš, o ne jis. Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, jis pritvinksta jėgų šitame mieste – išdažytame ir margame kaip kekšė ir panašiai dvokiančiame. Jei būtų įmanoma atvesti jam kiekvieną pasaulio žmogų, kad jis su kiekvienu žmogumi pasikalbėtų, paliestų jį minkštais savo pirštais, manau, kad pasaulis pasikeistų, bet tai neįmanoma.

Norėdamas jį pralinksminti pasakiau, kad šitai turbūt neįmanoma, o jis nepaprastai susijaudinęs pasakė:

– Jei tai būtų įmanoma, tikrai vertėtų kariauti didelį karą, kad galėčiau pas jį atvesti kiekvieną pasaulio vyrą, moterį, vaiką, kad jis įlietų jiems savo jėgos ir pakeistų jų širdis. Galas žino, manau, kad ilgiau čia pabuvus ir man kaip kokiam rūmininkui užaugtų krūtys ir imčiau žindyti vaikus.

Jis liepė raštininkams suskaičiuoti, kiek truktų, kol visi žmonės apsilankytų pas faraoną Echnatoną, o mes tuo tarpu išėjome į mano draugo Totmeso namus – Horemhebas nebuvo užmiršęs jo pažado iškalinėti statulą, o aš žinojau, jog Totmeso rūsyje yra gerų vynų. Jo namo langai vėrėsi į šiaurę, kambariuose buvo labai šviesu, jis turėjo daugybę darbe pagelbstinčių vergų bei mokinių, todėl jo kiemas buvo kaip visokiausių akmenų pilna skaldykla, o kambarių oras troškus nuo džiūstančių dažų bei skaldomo akmens dulkių. Jis pasitiko mus prakaitu varvančiais plaukais ir veidu, degančiomis akimis ir pasakė, kad jo pavaizdu esanti valdovė Nefertitė ir jos negalima trukdyti. Tačiau išgirdusi mūsų balsus Nefertitė leido mums pasilikti jos pažiūrėti, nes kuo daugiau vyrų žiūrėdavo į ją ir žavėdavosi jos grožiu, tuo maloniau jai būdavo. Totmeso tarnas atnešė mums vyno ir Nefertitė, idant pradžiugintų širdį, taip pat gėrė su mumis vyną. Grakščiai pakėlusi prie krūtinės dailią ranką, ji pažvelgė giedromis akimis į Horemhebą ir tarė:

– Dažnai stebiuosi, Horemhebai, kodėl neimi sau žmonos – juk daugybė rūmų moterų dėl tavęs dūsauja. Pasmagink mane atsakydamas kodėl, nes nepatogiai sėdžiu, o šitas Totmesas nuobodus ir abejingai žvelgdamas į mane tvirtina, kad mano skruostai sukrito, todėl, jo akimis, darausi negraži.

Jai šitaip paklausus, Horemhebas labai sutriko, veidas užsiplieskė tamsiu raudoniu, tačiau jis turėjo laiko pagalvoti, ką atsakyti, nes numetęs kaltą ir kūjelį ant grindų Totmesas iš nuovargio pravirko tardamas:

– Iš tiesų šita karališka katė kvailina mane savo kalbomis, diena iš dienos drasko nagais man širdį, gerai žinodama, jog kiekvienas, kartą ją pamatęs, tik apie jos grožį tegalvoja. Dėl Atono, palik mane ramybėje, baisi moterie, nes jau penkis kartus kalinėjau tave skirtingų spalvų akmenyje – mane sekina karštinė žvelgiant į tavo veidą, kūną, grakštų kaklą ir akmuo mano rankose nebeatgyja. Kitąkart, Nefertite, ištašysiu tave medyje, ištašysiu tave su karūna kietame medyje, kad galėčiau jį nuspalvinti tavo spalvom –

gal atgysi geriau nei akmenyje. Tavo skruostai sukrito, bet esi gražesnė ir dvasingesnė nei anksčiau – jokia moteris per amžius nebuvo taip verta valdovės karūnos kaip tu.

Tuo tarpu Horemhebas, gavęs laiko pagalvoti, nusiramino ir, mėgdžiodamas Totmesą, atsakė:

– Karališkoji Nefertite, ar pamatęs tave galiu galvoti apie kokią kitą moterį, o rūmų moterimis nesirūpink – pakankamai su jomis prisilinksminęs supratau, kad jų kūnai glotnūs kaip kiaušinio lukštas, minkšti kaip pūkai, tačiau jų galvos nieko vertos kaip mėšlo pyragas – visai nesistebiu, kad jos turi nešioti dirbtinius pakaušius. Tačiau tu, Nefertite, esi protinga moteris, akių šaltą giedrą paveldėjusi iš tėvo, kuris nepaprastai sumaniai, – nors ir senoviškai, – geba valdyti valstybę. Pasakyk tu savo ruožtu, kodėl neįkreti proto faraonui, o leidi jam vis giliau grimzti į savo kvailystes, kad jau nebežinome galva ar kojomis į žemę remiamės, o juoda mūsų akims rodosi balta.

Nefertitė apsižvalgė ir įsitikinusi, kad mūsų niekas negirdi, tarė:

– Jo vyriškumas labai silpnas, moteriškas, ir jeigu kalbėsiu apie tai, kas nemalonu, jo vyriškumas visai pradings. Todėl geriau su juo nekalbėti apie valstybės reikalus, net jei visi valstybės reikalai grimztų į mirusiųjų pasaulio bedugnę, nes svarbiausia, kad pagimdyčiau sūnų. Todėl negaliu leisti jam nusigręžti į kitą moterį. Tačiau ilgainiui pagalvojus apie jo pamišimą mano lūpų šypsena stingsta ir suskausta smilkinius, todėl kiekvienas jo prisilietimas man darosi nemalonus, ima sopėti pilvą, kai turiu nuryti kiekvieną aštrų žodį, galintį jį įskaudinti. Tu, Sinuhe, kaip gydytojas gali šitai geriau už mane paaiškinti. Būdama didžiąja karališkąja sutuoktine, iš tiesų tariausi patirsianti geresnę dalią, tačiau jis pavertė mane kasmet besivaikuojančia karve, todėl mano skruostai sukrito, akių giedra temsta, o kūnas bjūra, nors pagal metus dar ilgai turėčiau žydėti.

Vienu balsu tarėme, kad ji labai perdedanti nėštumų poveikį kūnui, ir šitai buvo tiesa, nes jos kūnas tebebuvo liaunas ir dailus kaip jaunos merginos, o ji tarsi nejausdama leido drabužiui prasiskleisti, todėl galėjome pasigėrėti glotniu jos pilvu. Tačiau Totmesas susimąstė ir tarė:

– Suprantu viską, ką pasakei, tik vieno nesuvokiu, kaip gali tarti jo vyriškumą esant silpną, moterišką – juk, kiek žinau, neturi nei patirties, nei su kuo jį palyginti.

Nefertitės veidas užsiplieskė, sumišusi ji nugręžė žvilgsnį, ir šitai nepaprastai pradžiugino mano sielą, nes liudijo ją tebesant ištikimą. Pamąsčiusi ji atsakė:

– Totmesas neišsiauklėjęs, tačiau nieko kita negaliu iš jo laukti, nes jis gimė mėšlinais tarpupirščiais. Pirmiausia – esu skaičiusi eilių, o dėl to, kad neturiu su kuo palyginti – tai mačiau prakaituotas klubjuostes nusimetančius ir į upę maudytis einančius statybininkus. Tačiau eilės man sako daugiau nei mano akys. – Ji ilgesingai nusišypsojo ir tyliai prisiminė: – O, kad būčiau tavo šonus siaučiantis drabužis, o, kad būčiau tavo plaukų aliejaus

kvapas, o, kad būčiau vynas tavo burnoje. – Ji atsiduso ir tarė: – Taip kalba poetai, tačiau jis, jis net lovoje kalba apie Atoną ir nemanau, kad moterį gali ištikti sunkesnis likimas. Kas man iš to, kad mano veidas gražus, jei jo niekada nebučiavo pavasario vėjas.

Totmesas priėjo prie jos žvelgdamas linksmomis, iš susijaudinimo juodai sužvilgusiomis akimis ir tarė:

– Nefertite, nederėtų pašiepti mano kilmės, nes gimiau smogiamųjų vežimų namuose, ir mano gyslomis teka karių kraujas, nors mano rankos įžiebia gyvybę akmeniui. Nefertite, tik kilstelėk ranką, ir pavasario vėjas išbučiuos tavo veidą, karštas kraujas išbučiuos tavo kūną.

Nefertitė svajingai nusišypsojo ir šaltomis, giedromis akimis ilgai stebeilijo į tolį. Paskui lėtai pavertė taurę ir nuliejusi ant žemės vyno likučius įsižiūrėjo, kaip vynas susigeria į dulkes. Paskui ji padėjo taurę į šalį, pakilo, žengtelėjusi prie Totmeso nubraukė jam nuo kaktos suprakaitavusius plaukus ir tyliai atsidususi palytėjo lūpomis jo kaktą. Dėl šio pokalbio ji nesijaudino – jis suteikė jai didelį malonumą ir išeidama ji dar tebevirpėjo. Jai išėjus tariau Totmesui:

– Tavo akys blizga lyg karštine sergančio ir per daug prakaituoji. Manau, kad nedidelė kelionė tau būtų į naudą ir atvėsintų tave. Dėl Atono, pasielgtum išmintingai, jei palydėjęs Horemhebą į Memfį, kaip žadėjai, ten iškalinėtum jo statulą, kad galėtų pasistatyti gimtajame mieste Hetnecutyje. Memfyje taip pat yra gražių merginų ir kalbama, kad jo vynai geri.

Tačiau Totmesas tarė:

– Kalbi kvailai kaip sena boba, Sinuhe, nes turiu čia galybę nebaigtų darbų ir kūrybos galia šniokščia manyje lyg sula medyje. Horemhebą puikiausiai galiu ir čia kalinėti – iš pradžių jį nusipiešęs, pasižymėjęs kūno atramos taškus ir nuėmęs gipsinę veido kaukę.

Įsikišdamas į pokalbį Horemhebas tarė:

– Jei prakalbome apie keliones, Sinuhė pasielgtų išmintingai, jei iškeliautų į Tėbus ir keliaudamas pasižvalgytų aplink, nes čia – neregių ir sapnuojančiųjų mieste – vis tiek nepatikėtumėte, jei papasakočiau, kas dedasi Egipte ir ką žmonės tarp savęs kalba. Iš tiesų Sinuhei reikėtų nukeliauti į Tėbus ir grįžus papasakoti, ką matė, nes faraonas tiki tavo žodžiais, Sinuhe, ir klauso tavęs. – Jis nusispjovė ir koja patrynęs seiles pasakė: – Nors daili pažiūrėti, Nefertitė vargu ar miela sugulovė, nes jos protas smeigia it peilis, o burna pilna nuodingų vapsvų ir, kiek pateles pažįstu, anksčiau ar vėliau ji tikrai pradės linksmintis su svetimais vyrais.

Totmesas nepaprastai įsiuto už šiuos žodžius, bet nuraminau jį tardamas:

– Man iš tiesų jau laikas keliauti į Tėbus aplankyti Kaptaho, tačiau mano lova patogi, pripratau prie savo virėjos valgių, mano galūnės suglebo, o kūnas jau nepakelia laivo supimo. Be to, tikrai nežinau, ar išdrįsiu papasakoti, ką matęs, nes jis nori girdėti tik apie rubuilius vaikus ir šypsančias žmonas bei vyrus, kurie net keikiasi vardan Atono, o iš tavo žodžių suprantu,

kad teks papasakoti jam tai, kas užduos širdį. Taip pat girdėjau, Horemhebai, kad krokodilai paliudija savo išmintį sekdami paskui tave į Memfį, nes tavo tvarkos sergėtojai ir sargybiniai šeria juos dažnai ir nuolat, nors laimikis nebebūna toks didelis kaip kažkada Tėbuose.

Horemhebas išgėrė taurę lig dugno, prisipylė ir vėl stropiai ištuštinęs pasakė:

– Iš tiesų pagalvojęs apie Egipto ateitį norėčiau pavirsti krokodilu. Tebūnie taip. Jei net Sinuhė nenori padėti, turbūt man nieko kita nelieka – tik prisisprogti, kaip ir anksčiau, pagalvojus apie faraono Echnatono valdomo Egipto ateitį.

2

Tačiau Horemhebui sugrįžus į Memfį jo žodžiai ėmė draskyti man sielą: kaltinau save, kad esu blogas jo draugas, blogas faraono patarėjas. Bet mano lova buvo patogi, minkšta, naktimis miegodavau užlaidinės šešėlyje, virėja meduje išlaikydavo man mažų paukštelių, ant mano stalo netrūko antilopės kepsnių, o mano vandens laikrodžio vanduo greitai tekėjo. Ir antroji faraono duktė, Meketatonė, susirgo kankinančia liga – jai pakilo karštis ir ėmė taip kosėti, kad karštinės dėmės suliepsnodavo ant vaikiškų skruostelių, ji taip sulyso, kad išsišovė raktikauliai. Pamėginau sustiprinti ją vaistais, taip pat sugirdžiau jai tirpinto aukso ir keikiau savo likimą, kad faraono ligos priepuoliams liovusis turėjo susirgti jo duktė ir man nebuvo ramybės nei naktį, nei dieną. Faraoną taip pat apėmė nerimastis, nes jis nepaprastai mylėjo savo dukteris, o abi vyriausiosios – Meritatonė ir ši, Meketatonė, priėmimo dienomis galėjo jį lydėti į Aukso rūmų balkoną ir iš ten mėtyti Garbės ženklus bei aukso grandines tiems, kuriems faraonas viena ar kita dingstimi troško parodyti palankumą.

Toks jau žmogaus būdas, kad dėl ligos kaip tik ši, sergančioji, duktė faraonui Echnatonui iš keturių tapo mylimiausia – dovanodavo jai sidabro ir dramblio kaulo kamuolius, nupirko šunelį, lydėjusį ją kiekviename žingsnyje ir lovos kojūgalyje sergėjusį jos miegą. Tačiau pats faraonas nemiegojo, lyso iš nerimo, kasnakt daugybę kartų keldavosi paklausyti sergančios dukters kvėpavimo ir kiekvienas jos kostelėjimas skaudino faraono širdį.

Toks keistas žmogaus būdas, kad ši serganti maža mergaitė man reiškė daugiau nei mano turtas Tėbuose ir Kaptahas, Egipto nederliaus metai, visi tie badaujantys ir dėl Atono Sirijoje žuvę žmonės. Žėriau jai visą savo pažinimą ir išmoningumą, nepaisydamas kilmingų ligonių, sirgusių persivalgymo ir persigėrimo sukeltomis negaliomis, ypač galvos skausmu, nes faraoną taip pat kankino galvos skausmas. Maldydamas jų galvos skausmus, būčiau galėjęs sukaupti galybę aukso, tačiau man buvo nusibodęs auksas,

nusilenkimai, todėl dažnai šiurkščiai elgdavausi su ligoniais, ir žmonės ėmė kalbėti:

– Karališkojo gydytojo garbė trenkė Sinuhei į galvą – tardamasis faraoną klausant jo žodžių, užmiršta, ką jam kalba kiti.

Tačiau pagalvojus apie Tėbus, Kaptahą ir „Krokodilo uodegos“ vyninę, į mano sielą paplūdo liūdesys, širdis pajuto alkį – rodės, kad aš visada buvau alkanas, ir joks maistas šio alkio nenumaldė. Taip pat pastebėjau, jog pamažu slenka plaukai – mano viršugalvis po peruku pradėjo plikti, ir būdavo dienų, kai atviromis akimis regėdavau sapną – vėl klajojau Babilono keliais, uodžiau ant molinių grendymų išdžiūvusių grūdų kvapą. Pastebėjau, kad aptukau, naktimis miegodavau labai kietai, o eidamas net trumpas atkarpas uždusdavau, nors anksčiau ir ilgą kelią nužingsniavęs nedusdavau, todėl neapsieidavau be dengtų neštuvų.

Mano širdis taip pat buvo suglebusi ir kalbėjo man: „Tau gera, Sinuhe, tavo lova patogi, tau, karališkajam kaukolės atvėrėjui, nereikia rūpintis duona. Tu turi draugų, kurie mielai vaišina tave vynu, gerbia tavo pasakyta, laiko tave išmintingu. Tavo akys džiaugiasi naujuoju menu ir daugybė menininkų ant tavo namų sienų pripiešė stebuklingų ir gyvų paveikslų, kai išgydei jų rankų drebulį nuo vyno sukeliamų pagirių. O faraonas įsakė iškirsti tau kapą Rytų kalne – faraono ir jo dukterų laiminamas, amžinai gyvensi ant kapo sienų. Kam tau rūpintis rytojumi – juk rytojus nesiskirs nuo šiandienos. O jei taip nebus – nieko negali pakeisti, nes esi tik žmogus, o Atono linksmybių taurę jau užtenkamai apnuodijai ir primaišei į ją metėlių. Kam tau apmaudauti ir liūdinti akis, juk kas kaupia žinias – liūdesį kaupia, teisingiau nepasakysi“.

Šitaip kalbėjausi su savo širdimi, tačiau staiga pasibjaurėjau mintimi, kad kiekviena diena bus tokia pat kaip ši ir mano gyvenime daugiau nieko nebenutiks – tik tai, kas nutiko šiandien. Tokia neprotinga žmogaus širdis – ji niekada nepasitenkina savo dalia ir daro viską, kad sutrikdytų žmogaus ramybę, pasėtų jo sieloje nerimą, todėl mano širdis nepaprastai man pakyrėjo. Tačiau vėl atslenkant rudeniui, kylant potvyniui, kregždėms vėl išsirausus iš upės dumblo ir ėmus neramiais sparnais lakstyti, faraono dukters sveikata pagerėjo, ji atsigavo ir nebejausdama krūtinėje skausmo šypsojosi. Širdžiai stebint skraidančias kregždutes, įlipau į laivą – keliauti į aukštupį ir vėl pamatyti Tėbus, ir faraonas leido man keliauti, pasveikinęs per mane visus upės pakrantės naujakurius, pasidalijusius tarpusavyje neteisėtojo dievo žemes. Per mane jis pasveikino taip pat įkurtas mokyklas, tikėdamasis, jog sugrįžęs turėsiu daug gera papasakoti.

Todėl dažnai liepdavau laivui sustoti ties kaimais ir priimdavau jų seniūnus pasikalbėti, o kelionė nesukėlė tokių sunkumų, kokių bauginausi, nes ant laivo stiebo pleveno faraono vėliavėlė, lova laivo pastogėje buvo patogi, o potvyniui atslūgus apie upę visai neskraidė musės. Su virtuvės laivu iš paskos taip pat plaukė mano virėja ir iš visų kaimų jai nešdavo dovanas,

todėl visada valgiau šviežią maistą. Tačiau naujakuriams pas mane atėjus pamatydavau, kad vyrai sulysę lyg skeletai, žmonos baugščiomis akimis dairosi aplink, gąsčiodamosi kiekvieno garso, o jų vaikai ligoti, kreivomis kojomis. Jie parodė man savo aruodus: juose nebuvo nė per pusę grūdų, o grūdai raudonai dėmėti – lyg krauju aplyti. Ir jie sakė man:

– Iš pradžių tarėme, kad nuostolius kenčiame dėl nemokšiškumo – juk anksčiau nedirbome žemės. Manėme – mes kalti, kad derlius menkas, krinta galvijai, bet dabar žinome, kad žemė, kurią faraonas mums išdalijo – prakeikta žemė, ir prakeiktas tas, kuris ją dirba. Naktimis nematomos kojos ištrypia mūsų laukus, naktimis nematomos rankos iškerta mūsų pasodintus vaismedžius, be ligos galvijai krinta, kemšasi drėkinimo kanalai, o šuliniuose randame dvėsenų, todėl net geriamojo vandens neturime. Dauguma jau paliko savo žemes ir sugrįžo į miestus dar labiau nuskurdę, keikdami faraoną ir jo dievą. Tačiau mes lig šiol su viltimi kentėme ir tikėjome faraono mums siunčiamais stebuklingais kryžiais bei laiškais – juos kabiname ant smaigų vidur laukų, kad sulaikytume skėrius. Tačiau Amono kerai stipresni už faraono kerus ir nepadeda, kad ir kaip nuoširdžiai šaukiamės faraono dievo pagalbos. Todėl mūsų tikėjimas šlyja ir ilgai jau netversime – ketiname palikti prakeiktąją žemę, kol visi neišmirėme, kaip daugelio žmonos ir vaikai.

Taip pat nuėjau apžiūrėti jų mokyklų ir pamatę ant mano drabužių Atono kryžių mokytojai, apgauliai paslėpę lazdas, padarė rankomis Atono ženklus, o vaikai tvarkingomis eilėmis susėdę ant grendymo sukryžiavo kojas ir žiūrėdami į mane vos vos laikėsi netrynę varvančių nosių. Mokytojai sakė:

– Tikrai žinome, kad nėra kvailesnės minties už tą, kad visi vaikai privalo išmokti skaityti ir rašyti, bet ką padarysi – mylime faraoną, jis mūsų tėvas ir motina, gerbiame jį kaip viešpaties sūnų. Vis dėlto esame išsilavinę vyrai ir garbė mums neleidžia sėdint ant grendymų šluostyti mėšlinų berniūkščių nosis ir braižyti bjaurius rašmenis smėlyje, nes mes neturime net rašymo lentelių bei nendrinių plunksnų, o šios naujosios raidės tikrai nevertos to mokslo ir žinių, kurias įgijome su dideliais vargais ir taip brangiai. Atlygį mes taip pat netolygiai gauname, o tėvai mums atsimoka nepilnais saikais, jų alus skystas, rūgštus, aliejus ąsočiuose – gaižus. Bet visa tai darome, norėdami įrodyti faraonui, kad visų vaikų neįmanu išmokyti skaityti bei rašyti, kad skaityti bei rašyti išmoksta tik geriausi, kurių galvos ganėtinai kietos. Beprotybe laikome ir tai, kad mergaitės privalo išmokti rašyti, nes šito dar niekada nebuvo, – spėjame, kad faraono raštininkas rašydamas šitoj vietoj padarė klaidą, – tai rodo, koks netinkamas ir netobulas yra naujasis raštas.

Patikrinau jų išmanumą, ir jų išmanumas manęs nepradžiugino, dar mažiau džiaugiausi matydamas jų ištinusius veidus ir žvilgsnio vengiančias akis, nes šie mokytojai buvo apsileidę raštininkai, kurių niekas į kitą tarnybą nepriėmė. Jų išmanumas buvo menkas, o Atono ženklą buvo priėmę tik

todėl, kad užsidirbtų duonos, ir jei tarp jų pasitaikė kokia mano pagyrimo verta išmintis, tai viena musė žiemos nepavertė vasara. Naujakuriai bei kaimų seniūnai, apmaudžiai dievagodamiesi Atonu, taip pat sakė:

– Mūsų pone Sinuhe, pasakyk faraonui, kad jis bent nuimtų nuo mūsų tą mokyklų naštą – kitaip nebeišgyvensime: mūsų sūnūs pareina namo su mėlynais lazdų smūgių pėdsakais nugarose, nupeštom nuo kaktos garbanom, o tie baisūs mokytojai kaip besočiai krokodilai mus iki kaulelių apvalgo ir niekas jiems netinka – jie niekina mūsų duoną bei alų, atima varį bei jaučių odas, kad nusipirktų vyno, iškeliavus į laukus, nueina į mūsų namus ir linksminasi su mūsų žmonomis sakydami, jog tokia Atono valia – nes vienas vyras nuo kito niekuo nesiskiria, kaip ir žmona nuo žmonos.

Tačiau faraonas man tebuvo suteikęs teisę pasveikinti juos savo vardu, todėl nelaimėje jiems negalėjau pagelbėti. Vis dėlto pasakiau:

– Faraonas už jus visko nepadarys, o yda gali slypėti ir jumyse pačiuose, jei Atonas nelaimina jūsų bei jūsų laukų. Taip pat žinau, kad esate godūs ir neleistumėte vaikams lankyti mokyklos, nes jie reikalingi lauko darbams – privertę sūnus rausti drėkinimo griovius, patys gulėtumėte ir tingėtumėte. Dėl jūsų žmonų padorumo taip pat niekuo negaliu pagelbėti – su kuo nori, su tuo ir linksminasi. Todėl jus pamačius man bus gėda prieš faraoną, nes jis pavedė jums didžiulį darbą ir davė valią jį atlikti, idant pasaulyje įvyktų didelė permaina. Tačiau jūs sugadinote derlingiausius Egipto laukus, papjovę pardavėte šventikų rūpesčiu pagerintos veislės galvijus.

Tačiau jie sušuko:

– Iš tiesų mums nereikėjo jokios gyvenimo permainos, nes mieste buvome neturtingi, bet, šiaip ar taip, laimingi ir kasdien pamatydavome kažką nauja, o čia tematome tik molinus griovius ir mūkiančias karves. Teisūs buvo tie, kurie mus perspėjo: „Venkite kiekvienos permainos, nes neturtėliui kiekviena permaina lemia bloga, galite būti tikri, jog kad ir kas pasaulyje pasikeistų, – neturtėlio grūdų saikas sumažės ir aliejus jo ąsotyje nuseks".

Mano širdis sakė, kad šitai tardami jie turbūt teisūs, ir nenorėdamas ilgiau su jais ginčytis tęsiau kelionę laivu. Tačiau dėl faraono mano širdis apsunko – stebėjausi, kodėl visa, ko prisiliesdavo Echnatonas, sukeldavo prakeiksmą: darbštūs gavę jo dovanų virsdavo tinginiais, o apie Atoną kaip musės apie dvėselieną rinkosi tik šlykščiausi. Tačiau taip pat prisiminiau, ką prieš atsirandant Achetatonui pats galvojau keliaudamas upe žemyn, o galvojau štai ką: „Aš neturiu ko prarasti – kodėl man neiti paskui Atoną". Taigi ar aš turiu teisę smerkti tinginius, godišius ir šlykščiuosius, kurie neturėdami ko prarasti ėjo paskui Atoną, kartu nešdamiesi ir savo tingumą, šlykštumą bei godumą. Ir ką aš pats per praėjusius metus veikiau – tik gyvenau kaip tranas ir veltėdis faraono Aukso rūmuose – juk vieną vienintelį mėnesį dirbdamas Tėbų neturtingųjų gydytoju nuveikiau žmonių labui daugiau nei per visus tuos auksinius ir sočius metus Achetatono mieste.

Mano širdį taip pat persmelkė baugi mintis: „Faraonas trokšta, kad atei-

tų laikai, kai nebebus nei vargšų, nei turtuolių, ir visi žmonės bus lygūs. Bet jeigu taip bus ir šitai yra visa ko tikslas – tuomet rankomis darbą dirbanti liaudis yra branduolys, o visa kita tėra ją gaubiantis auksinis kiautas. Galbūt pats faraonas ir jo Aukso rūmų dvariškiai, turtingieji bei kilmingieji, kurie gyvena kaip dykaduoniai, ir net aš pats pastaraisiais metais esame tik veltėdžiai ir gyvename kaip veltėdžiai ant liaudies sprando – nelyginant blusos šuns kailyje. Galbūt blusa šuns kailyje tariasi esanti svarbiausia ir mano šunį gyvenant tik tam, kad ją tukintų. Galbūt faraonas ir jo Atonas taip pat tėra blusos šuns kailyje ir šuniui sukelia vien sunkumą, jokios naudos neteikdamos – juk be blusų šuo gyventų sveikiau ir geriau.

Taigi mano širdis, palikusi Achetatono miestą, tarsi po ilgo sapno vėl pabudo – žvalgiausi aplink kitomis akimis ir visa, ką mačiau aplink, buvo blogai. Bet galbūt šitaip nutiko dėl to, kad visas Egiptas paslapčia buvo Amono kerų valdomas, ir mano akis jo prakeiksmas apvertė, o Dangaus aukštybių miestas buvo vienintelė Egipto vieta, kurios jo galybė nepasiekė. Kokia buvo tiesa, tikrai negaliu pasakyti, nors yra žmonių, kurių mintys niekada nesikeičia – jie kaip vėžliai, ką nors nauja pamatę, įtraukia galvą į kiautą, tačiau mano mintys ką nors pamačius, išgirdus, supratus visada keisdavosi, ir daugybė pamatytų bei išgirstų dalykų, net man pačiam nesuvokiant, veikdavo mano mintis.

Šitaip dangaus pakrašty vėl išvydau tris kalnus – tris amžinus Tėbų sargybinius, prieš akis iškilo šventyklos stogas bei mūrai, tik obeliskų smailės saulės šviesoje ugnimi jau nebepliskėjo, nes niekas nebuvo atnaujinęs paauksavimo. Tačiau mano akims tai buvo palaimingas reginys ir iš savo taurės nuliejau į Nilo vandenį vyno – kaip jūrininkai iš ilgos kelionės grįždami namo, nors jūrininkai nulieja alaus, o ne vyno, nes vynui jiems neužtenka vario, o jei grįždami iš ilgos kelionės gauna vyno, verčiau išgeria patys. Vėl pamačiau didžiąsias akmenines Tėbų prieplaukas ir šnervėmis užuodžiau Tėbų uosto kvapą, mano širdžiai nepaprastai mielą supuvusių grūdų ir sugedusio vandens, prieskonių, pagardų bei dervos kvapą.

Bet kai išvydau buvusio vario liejiko namą neturtingųjų uosto dalyje, mano akims jis pasirodė labai mažas ir ankštas, o skersgatvis priešais – nešvarus, dvokiantis, apspistas musių. Mano širdies nepradžiugino net sikomoras priešais jį, nors pats jį buvau pasodinęs ir man nesant jis labai išaugo. Taigi Achetatono turtai ir prabanga mane išlepino – gėdijausi pats savęs ir širdis liūdo, kad jau nemoku džiaugtis savo namais.

Ir Kaptaho nebuvo namie, mane pasitiko tik virėja Mutė ir pamačiusi piktai tarė:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo, tačiau kambariai nevalyti, audeklai skalbykloje, todėl tavo atvykimas mane labai erzina ir kelia rūpestį, nors šiaip iš gyvenimo jokio džiaugsmo nelaukiu. Tačiau visai nesistebiu netikėtu tavo atvykimu, nes vyrai šitaip papratę – iš jų niekada nieko gera nelauk.

Nuraminau ją tardamas, jog pernakvosiu savo laive, ir pasiteiravau Kaptaho, tačiau ji parėkavo apie laiptus, apie kiemo krūmus, savo virimo duburį, nepaprastai apmaudaudama dėl mano atvykimo, nes suteikiau rūpesčių – juk ji jau buvo sena. Todėl palikau ją, liepęs nunešti mane į „Krokodilo uodegą", kur prie durų pasitikusi Meritė turbūt nepažino manęs kilmingojo drabužiais ir dengtuose neštuvuose, nes paklausė:

– Ar užsisakei krėslą vakarui, nes jei neužsisakei – negaliu tavęs leisti vidun.

Ji buvo kiek pastambėjusi, skruostikauliai jau nebebuvo taip išsišovę, tačiau akys, kai pažvelgiau, nebuvo pasikeitusios, tik aplink jas vagojosi daugiau mažų raukšlelių. Todėl mano širdis sušilo ir uždėjęs ranką jai ant juosmens pasakiau:

– Suprantu, kad nebeprisimeni manęs – šildei ant savo kilimo daugybę kitų vienišų ir liūdnų vyrų, tačiau vis tiek tikėjausi gausiąs tavo užeigoje krėslą ir taurę atšaldyto vyno, nors apie tavo kilimą nedrįstu net pagalvoti.

Garsiai šūktelėjusi iš nuostabos ji tarė:

– Sinuhe, ar tai tu? – Ir dar pridūrė: – Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo. – Ji uždėjo tvirtas, gražias rankas man ant pečių ir vertinamai pasižiūrėjusi tarė: – Sinuhe, Sinuhe, kuo tu pavirtai: kažkada tavo vienišumas buvo liūto vienišumas, o dabar tavo vienišumas – tuklaus kambarinio šuniuko, ir pavadėlį turi ant kaklo. – Ji nuėmė man nuo galvos peruką ir meiliai paglosčiusi pliką pakaušį tarė: – Vis tiek sėskis, Sinuhe – atnešiu atšaldyto vyno, nes tu visas suprakaitavęs ir pailsęs po sunkios kelionės.

Tačiau skubiai sulaikiau ją tardamas:

– Tik nenešk „krokodilo uodegos", nes mano pilvas turbūt jau nepakels jos, ir galvą gali skaudėti.

Palytėjusi mano skruostą ji pasakė:

– Ar aš taip pat tokia sena, stora ir bjauri, kad mane po daugybės metų pamatęs pirmiausia galvoji apie savo pilvą? Anksčiau visai nesibaimindavai, kad mano draugėje skaudės galvą, ir net per dažnai prašydavai „krokodilo uodegos" – turėdavau tave tramdyti.

Nuliūdau dėl jos žodžių, nes ji sakė tiesą, o tiesa dažnai liūdina žmogų. Todėl atsakiau:

– Ak, mano drauge Merite, aš jau senas ir niekam tikęs.

Tačiau ji tarė:

– Tik įsivaizduoji save seną, bet tavo akys žvelgiant į mane labai jaunos ir tai mane nepaprastai džiugina.

Tuomet pasakiau jai:

– Vardan mūsų draugystės, Merite, atnešk man greičiau „uodeginį", nes bijau dėl tavęs nesusitvardysiąs, o man, karališkajam kaukolės atvėrėjui, garbė neleidžia pasirodyti nesitvardančiu, juolab Tėbuose, uosto užeigoje.

Atnešusi gėrimo ji padavė man kriauklinę taurę ir pakėlęs ją ant delno

išgėriau – „krokodilo uodega“ nudegino prie švelnių vynų pripratusią gerklę, tačiau deginimas buvo palaimingas, nes kitą ranką laikiau ant Meritės šono. Pasakiau jai:

– Merite, kartą tarei man, kad vienišam žmogui, kurio pirmasis pavasaris jau nužydėjęs, melas gali būti saldesnis už tiesą. Todėl pasakysiu tau, kad mano širdis tebėra jauna ir džiaugiasi tave pamačiusi, o mus skyrę metai buvo ilgi, bet per šiuos metus nepraėjo nė dienos, kad nebūčiau pavėjui tavo vardo šnibždėjęs, su kiekviena į aukštupį skrendančia kregždute siunčiau tau savo pasveikinimus ir kas rytą pabusdavau tavo vardą šnibždėdamas.

Ji žiūrėjo į mane: mano akims ji tebebuvo grakšti, graži ir sava, o jos akių dugne blėsavo šypsena ir liūdesys lyg juodas vanduo giliam šuliny. Palytėjusi mano skruostą ji tarė:

– Gražiai kalbi, mano drauge Sinuhe. Kodėl man taip pat neprisipažinus, kad mano širdis nepaprastai tavęs ilgėjosi, kad naktimis, vienai ant kilimo ilsintis, mano rankos ilgėdavos tavo rankų ir kaskart, vyrams nuo „krokodilo uodegos“ pradėjus kalbėti kvailystes, prisimindavau tave ir nuliūsdavau. Tačiau faraono Aukso rūmuose turbūt yra daug gražių moterų ir kaip rūmų gydytojas laisvu laiku, žinoma, jas rūpestingai gydei.

Tikra tiesa – linksminausi su keliomis rūmų moterimis, kurios, apimtos liūdesio, atėjo klausti mano, kaip gydytojo, patarimo, nes jų oda buvo glotni lyg vaisiaus žievė, minkšta kaip pūkas ir – ypač žiemą – dviese miegoti būdavo šilčiau nei vienam. Tačiau šitai buvo taip nereikšminga ir bergždžia, kad net nepanorau užsiminti knygoje – tai man nepaliko jokio pėdsako. Todėl atsakiau jai:

– Merite, nors tiesa, kad ne visada miegodavau vienas, vis dėlto tu vienintelė moteris – mano draugė. – „Krokodilo uodega“ ėmė mane veikti: kūnas atjaunėjo taip pat kaip širdis, palaiminga ugnis pasruvo mano gyslomis ir pasakiau jai: – Tuo metu turbūt daugybė vyrų dalijosi su tavim kilimu, todėl protingiausiai pasielgsi, jei, kol būsiu Tėbuose, įspėsi juos apie mane, nes niršto apimtas esu karštas vyras – kovojant su chabyrais Horemhebo kariai mane praminė Laukinio Asilo Sūnumi.

Neva išsigandusi ji kilstelėjo ranką ir pasakė:

– Kaip tik šito baisiai bijojau, Kaptahas man pasakojo apie galybę ginčų bei audringų muštynių, į kurias daugybėje šalių per savo karštą būdą pakliuvai ir iš kurių tavo kailį išgelbėjo tik jo savitvarda bei ištikimybė. Vis dėlto prisimink, kad mano tėvas po krėslu laiko pasislėpęs kuoką ir neleis šioje užeigoje jokiai netvarkai kilti.

Tačiau išgirdus Kaptaho vardą ir numanant visus įžūlius jo melus apie mane bei mano gyvenimą svetimose šalyse, kuriais jis primaitino Meritę, mano širdis sutirpo iš graudulio, akyse susitvenkė ašaros ir sušukau:

– Kur Kaptahas, mano buvęs vergas ir tarnas – mano širdis nepaprastai jo ilgėjosi ir noriu jį apkabinti, nors šito man garbė neleidžia, nes jis tėra buvęs vergas.

Tramdydama mane Meritė tarė:
– Išties matau, kad atpratai gerti „krokodilo uodegą" – jau pastebėjau tėvą piktai žiūrint į mūsų pusę ir čiupinėjantis po krėslu, nes keli baisų triukšmą. Tačiau Kaptaho iki vakaro nepamatysi, nes jis leidžia laiką grūdų pirklių turguje tvarkydamas didelius prekybinius reikalus bei vyninėse, kuriose mezgami svarbūs prekybiniai sandėriai, ir tariu tave nepaprastai apstulbsiant jį pamačius – kažin ar jis dar prisimena buvęs vergas ir ant peties su lazda nešiojęs tavo sandalus. Todėl bus geriau, jei išvesiu tave į lauką atvėsti, kad iki jam pareinant tau iš galvos išgaruotų „krokodilo uodega" – turbūt nori pamatyti, į ką tau nesant Tėbai pavirto, juolab kad tuomet galėsime ir dviese pabūti.

Ji nuėjo persirengti, išsitrynė veidą brangiu aliejumi, pasipuošė auksu bei sidabru, todėl tik iš rankų ir kojų būtum galėjęs atskirti ją nuo kilmingos moters, nors tikra tiesa, kad reta kilmingoji žvelgė tokiu vaiskiu ir savimi pasikliaujančiu žvilgsniu, turėjo tokias išdidžias lūpas kaip ji. Liepiau vergams nešti mus Avinų alėja ir pamačiau, kad Tėbai jau nebe tokie kaip anksčiau: gėlių sodiniai ištrypti, tebestyro nukirstos medžių šakos, keliose gatvėse vietoj sudegusių per gaisrus vis dar tebestatomi nauji namai. Mudu sėdėjome dengtuose neštuvuose greta vienas kito, ir aš uodžiau jos aliejų kvapą – tai buvo Tėbų kvapas, stipresnis, svaigesnis už visų brangių Achetatono aliejų kvapą. Laikiau jos ranką savojoje, ir mano širdyje nebeliko nė vienos piktos minties – tarsi po ilgos kelionės būčiau parėjęs namo.

Taigi pasiekėme šventyklą: viršum jos lekiojo ir klykavo juodi paukščiai – negrįžę į kalnus jie liko gyventi Tėbuose, o šventyklos teritorijoje niekas jų netrikdė, nes tai buvo prakeikta žemė ir žmonės baugindamiesi jos vengė. Išlipę iš dengtų neštuvų vaikštinėjome po tuščius kiemus ir niekur nematėme žmonių – tik prie Gyvenimo rūmų bei Mirties rūmų, nes jų perkėlimas kitur būtų sudaręs pernelyg daug sunkumų bei išlaidų.

Tačiau Meritė papasakojo, kad žmonės lenkiasi ir Gyvenimo rūmų, todėl vis daugiau gydytojų persikėlę į miestą imąsi amatu verstis patys ir varžąsi tarp savęs dėl ligonių. Vaikštinėjome ir po šventyklos parką, tačiau jo alėjose buvo sužėlusi žolė, medžiai iškirsti bei išvogti, iš Šventojo ežero išgaudytos visos šventosios žuvys, o tuos, kuriuos sutikome šiame parke, faraono skirtame pasivaikščiojimams ir vaikų pramogoms, buvo apiplyšę, baugštūs ir nevalūs praeiviai, į mus žvelgią iš padilbų.

Vaikščiojant po tuščios šventyklos teritoriją siela vis labiau tuštėjo – mane sunkiai slėgė neteisėto dievo šešėlis, nes visa tai liudijo, kad jo valdžia su statula nenuvirto, jis baime tebevaldė žmonių širdis. Nuėjome taip pat į didžiąją šventyklą: pro jos grindų akmenis buvo prasikalusi žolė, žengiant į visų Švenčiausiąjį niekas mūsų nesulaikė, šventieji raštai ant sienų buvo subjauroti ir išniekinti nerūpestingai neteisėtojo dievo vardus bei paveikslus iš jų trynusių akmentašių. Meritė tarė:
– Tai negera vieta – kai mane čia vedžioji, šaltis kausto širdį, o tave tur-

būt saugo tas Atono kryžius, bet norėčiau, kad jį nuo apykaklės nusiimtum, nes kas nors gali sviesti į tave akmenį, o kas nors, pamatęs Atono kryžių, nuošalioje vietoje gali suvaryti peilį į pilvą. Mat šiurpi neapykanta tebejuntama Tėbuose.

Ji sakė tiesą, nes mudviem susikibus už rankų grįžtant į priešais šventyklą esančią aikštę žmonės, pamatę ant mano apykaklės Atono kryžių, spjaudė į žemę. Taip pat nepaprastai apstulbau pamatęs viešai tarp žmonių vis dar nuskusta galva – nors faraonas tai buvo uždraudęs – vaikštantį baltai apsirengusį kažkokį Amono šventiką. Jo veidas blizgėjo riebalais, drabužiai buvo ploniausio lino ir, atrodo, joks rūpestis ar nepriteklius jo neslėgė, o žmonės pagarbiai traukėsi jam iš kelio. Tikrumas už visa geriausia, todėl slėpdamas Atono kryžių prisidengiau ranka krūtinę, nes nenorėjau tuščiai kelti triukšmo. Nenorėjau be reikalo įžeisti žmonių jausmų, nes, priešingai nei faraonas, troškau, kad kiekvienas išpažintų savo tikėjimą, ir – turbūt dėl Meritės – norėjau išvengti erzelio.

Taigi likome prie mūrų klausytis pasakininko, savu papratimu sėdinčio ant kilimo su tuščiu ąsočiu priešais, o aplinkui stovėjo žmonės, neturtingiausi sėdėjo aplink ant žemės, nes jiems nereikėjo saugotis, kad nesusiteptų drabužių. Tačiau tos pasakos dar niekada nebuvau girdėjęs – ji buvo apie seniai seniai gyvenusį neteisėtą faraoną, kurį negrų kerėtojos įsčiose buvo pradėjęs Setas. Mat ši kerėtoja tik jai žinomu būdu pelnė gerojo faraono meilę. Seto valia šis neteisėtas faraonas norėjo sužlugdyti Egipto žmones, kad galėtų atiduoti į negrų ir barbarų vergiją, todėl nuvertė Raa stovylas, o Raa prakeikė šalį: nebenoko vaisiai, žmones skandino potvyniai, laukuose skėriai nuėdė derlių, tvenkinių vanduo pavirto dvokiančiu krauju, o po miegamąsias žmonių vietas bei ąsočius su tešla šokinėjo varlės. Tačiau neteisėto faraono dienos buvo suskaičiuotos – Raa jėga už Seto jėgą buvo stipresnė, nors neteisėtas faraonas Seto jėgą vadino neteisėtais vardais. Todėl neteisėtas faraonas mirė šiurpia mirtimi, jį pagimdžiusi kerėtoja taip pat mirė šiurpia mirtimi, o Raa trenkė į žemę visus, kurie buvo jo išsižadėję, ir padalijo jų namus, daiktus bei žemes tiems, kurie išmėginimų dienomis liko jam ištikimi ir vylėsi jį sugrįšiant.

Ši pasaka buvo labai ilga ir įdomi, todėl žmonės trepsėjo kojomis ir nekantriai kilsnojo rankas, norėdami išgirsti jos pabaigą, o ir mano burna klausantis liko pražiota. Tačiau kai pasakos pabaigoje neteisėtas faraonas buvo nubaustas ir numestas į mirusiųjų karalystės bedugnę, jo vardas taip pat buvo prakeiktas, o Raa ištikimiesiems išdalijo namus, žemę, galvijus bei daiktus, žmonės ėmė šokinėti, šaukti iš susižavėjimo, mėtyti į pasakininko ąsotį varį, o kažkas numetė ir sidabro. Nepaprastai nustebęs tariau Meritei:

– Iš tiesų tai nauja pasaka – niekada anksčiau jos negirdėjau, nors tariausi vaikystėje girdėjęs visas pasakas, kokios yra, nes mano motina Kipa nepaprastai jas mėgo ir globojo pasakininkus, todėl mano tėvas Senmutis kartais, kai motina valgydindavo juos mūsų virtuvėje, pagrasindavo jai bei

pasakininkams lazda. Iš tiesų tai nauja ir pavojinga pasaka – jei būtų įmanoma, tarčiau ją esant apie faraoną Echnatoną ir neteisėtąjį dievą, kurio vardo garsiai tarti negalima. Todėl šią pasaką reikėtų uždrausti.

Nusišypsojusi Meritė pasakė:

– Kas gali uždrausti pasaką, o šioji sekama prie visų abiejų valstybių vartų bei mūrų, net ant mažiausio kaimelio grendymo ši pasaka sekama, ir žmonėms ji labai patinka. Jei sargybiniai pagraso pasakininkams lazdomis, šie sako, jog tai labai sena pasaka ir jie galį tai įrodyti, nes šventikai ją radę daugybės šimtų metų senumo šventraščiuose ir galį tai įrodyti. Todėl sargybiniai pasakininkams nieko negali padaryti, nors taip pat girdėjau, kad Horemhebas – žiaurus vyras, nepaisąs nei įrodymų, nei šventraščių, apkaltinęs visai ne pasakų sekimu, bet kitais nusikaltimais, Memfyje ant mūro pakabino kelis pasakininkus ir sušėrė jų kūnus krokodilams. – Meritė laikė mano ranką ir šypsodama papasakojo toliau: – Tėbuose taip pat pasakojama visokių pranašysčių – dabar susitikę du žmonės pasakoja vienas kitam apie girdėtas pranašystes bei negerus ženklus, nes, kaip žinai, grūdai vis brangsta ir brangsta, neturtėliai badauja, baisūs mokesčiai slegia ir vargšus, ir turtinguosius. Tačiau pranašystės sako, kad bus dar blogiau, ir pasibaisiu pagalvojusi, kiek daug bloga Egiptui lemia visos pranašystės. Todėl papasakosiu tau vieną, kurią girdėjau iš „Krokodilo uodegos" sienų plovėjo, o šis buvo girdėjęs ją turguje iš šakniavaisių prekijo, o tas buvo girdėjęs iš vieno savo draugo. Tas draugas labai patikimas žmogus ir pats buvo sutikęs turtingo popieriaus klijuotojo našlę, kuriai visa tai nutiko, ir girdėjo tai iš jos pačios lūpų. Štai kaip tatai nutiko. Vieną šventą dieną prieš potvynį popieriaus klijuotojo našlė prie mūro įlipo į viešą laivą, idant nuvykusi į Mirusiųjų miestą pasveikintų savo vyrą ir paaukotų prie jo kapo. Priešais ją viešame laive sėdėjo šventoji žmona, nors iš pradžių niekas nenumanė, kad ji šventa – jos drabužis buvo nešvarus ir nuskuręs, ji nebuvo aliejumi susitepusi plaukų. Ir ši šventa žmona tarė našlei: „Tavo velionis tikriausiai valgė daug riešutinių pyragėlių, juk veži jam riešutinių pyragėlių". Našlė nepaprastai nusistebėjo, nes riešutiniai pyragėliai buvo po jos kojom uždengtame krepšyje ir ta moteris jų negalėjo matyti. Tačiau žmona pasakė: „Nustebau, nes dar niekada nieko nemačiau nešant velioniui riešutinių pyragėlių, nes tame ąsotyje – piene virta košė, o tame krepšyje – kepta antis, aname ąsotyje – tirštas siriškai raugintas alus. Šitaip ji išvardijo, ką kiekvienas laivo keleivis gabeno uždengtuose krepšiuose bei ąsočiuose, ir dar išvardijo jų velionių vardus, todėl žmonės nepaprastai nusistebėję suprato, kad ji šventa. Galiausiai ji tarė: „Egipto žmonės dabar gyvena didelių išmėginimų metą dėl jums visiems žinomo prakeikimo, ir dėl šio prakeikimo ateis diena, kai aukso jau nebus galima išmainyti į duoną, tačiau nenusivilkite, drąsieji, nes Egipto dievai nusigręš tik nuo tų, kurie išsižadėję tarnauja neteisėtajam dievui, o šitai lems šiurpi jums žinomos kerėtojos mirtis, ištiksianti ją anksčiau, nei grūdai laukuose subręs". Šitai ji tarė ir žmonės, bai-

mindamiesi sargybinių, sudrebėjo dėl to, ką ji pasakė, tačiau viešajam laivui atplaukus į viešą Mirusiųjų miesto prieplauką, ši šventa žmona dingo ir niekas jos daugiau nematė.

Nepaprastai suirzęs paklausiau Meritės:

– Ar tu tiki tuo kvailu pasakojimu, ar tiki sienų plovėjais, šakniavaisių prekijais ir niekus tauškiančiom našlėm – juk žinai, kad ši pranašystė jau iš tolo dvokia šventikais. Dabar suprantu, kad jie savo pasakojimais trokšta įžiebti žmonėms nerimą.

Meritė pasakė:

– Jau nežinau, kuo tikėti, bet pagyvenęs Tėbuose mėnesį ar metus ir tu patikėtum, nes čia dėl to, kurio vardo jau nebegalima minėti, nutiko daug stebuklingų dalykų. Tik tiek žinau: jeigu kerėtoja mirs, kol subręs grūdai, tada ir aš patikėsiu. Mat net negirdėjau ją sergant.

– Ką vadini kerėtoja? – paklausiau ūmiai, o ji liūdnomis akimis niekinamai pažvelgė į manąsias ir atsakė:

– Gerai žinai ką, ir iš pasakos šitai girdėjai – negrai visada tik skurdino Egiptą.

Tuomet paleidau jos ranką – mano širdis nuo jos nutolo, ir „krokodilo uodega" jau kuris laikas buvo išgaravusi iš galvos, todėl ją skaudėjo, jaučiausi prastai, o nuo Meritės kvailumo ir užsispyrimo man nepalengvėjo. Taigi į „Krokodilo uodegos" vyninę sugrįžome priešiški vienas kitam ir supratau, kad faraonas Echnatonas sakė tiesą tardamas: „Iš tiesų Atonas skirs vaiką nuo motinos, vyrą – nuo širdies sesers, kol žemėje nesuklestės jo karalystė". Tačiau visai nenorėjau skirtis su Merite dėl Atono, todėl buvau labai blogos nuotaikos, kol pavakare susitikau su Kaptahu.

3

Išvydęs Kaptahą negali likti blogos nuotaikos: jis įsirito į vidų išsipūtęs, didžiulis lyg paršavedė ir toks storas, kad norėdamas tilpti pro vyninės duris turėjo grūstis šonu. Jo veidas buvo apskritas kaip mėnulis ir blizgėjo brangiu aliejumi, jis buvo su puikiu mėlynu peruku, akląją akį prisidengęs aukso plokštele. Ir jau dėvėjo ne sirišką apdarą, o buvo apsitaisęs egiptietiškai – puikiausiu, kokį tik Tėbų siuvėjai geba pasiūti, drabužiu, o jo kaklas, riešai bei storos kulkšnys skimbčiojo sunkiom aukso apyrankėm.

Mane pamatęs jis garsiai suriko ir išreikšdamas nuostabą bei džiaugsmą pakėlė rankas, žemai man nusilenkė nuleisdamas ranką prie kelių, nors pilvas tam nemenkai trukdė, ir tarė:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo.

Tada jį apėmė graudulys, jis pravirko, krito ant kelių ir apkabinęs man kojas garsiai subliuvo – po karališku linu, aukso apyrankėm, brangiu aliejumi bei mėlynu peruku pažinau esant Kaptahą. Todėl suėmęs už rankų

pakėliau jį ir apkabinau, pauosčiau pečius bei abu skruostus, ir rodėsi, lyg būčiau apkabinęs stambų jautį, rodėsi, lyg uosčiau šiltą duoną – taip stipriai į jį buvo įsigėręs grūdų turgaus kvapas. Jis taip pat pagarbiai pauostė mano pečius, nusišluostė ašaras ir balsu nusijuokęs sušuko:

– Ši diena man – nepaprasto džiaugsmo diena, todėl veltui vaišinu „uodeginiu" kiekvieną, šią akimirką sėdintį mano užeigos krėsle. Bet jeigu kuris norės antro „uodeginio", turės susimokėti pats.

Šitai pasakęs jis nusivedė mane į galinius kambarius ir pasodinęs ant minkštų kilimų leido Meritei atsisėsti greta manęs ir liepė vergams bei tarnams nešti man geriausia, kas buvo namuose, ir jo vynas prilygo faraono vynui, o keptai Tėbų žąsiai neprilygo joks valgis visame Egipte, nes tokios žąsys penimos pūdytomis žuvimis, todėl jų mėsa tampa neįtikimai puikaus skonio. Pavalgius ir išgėrus jis tarė:

– Mano pone ir mano šeimininke Sinuhe, tikiuosi tave per šiuos metus atidžiai skaičius visus popierius ir ataskaitas, kuriuos, raštininkams surašius, liepiau išsiųsti į tavo namus Achetatone. Tikriausiai leisi šį valgį, vyną bei žąsį įrašyti į priėmimo išlaidas ir turbūt į priėmimo išlaidas įrašysiu taip pat „krokodilo uodegas", kuriomis džiaugsmo apimtas nejučia pavaišinau visus vyrus vyninėje. Šitai tau tikrai nepridarys nuostolių, netgi bus naudinga, nes apgaudinėdamas dėl tavęs faraono mokesčių rinkėjus turiu gerokai pasidarbuoti, o šitai padaręs galėsiu ir sau pasivogti truputį.

Tariau jam:

– Tavo kalba man kaip negrų darkalas – nesuprantu nė žodžio, taigi daryk, kaip pats manai esant geriausia, juk žinai, kad visiškai tavimi pasitikiu. Tavo ataskaitas ir sąskaitas taip pat perskaičiau, bet turiu prisipažinti, kad ir iš jų nedaug suprantu, nes ten galybė skaičių – tiek pat kiek Horemhebo raštininko popieriuose, kai šis mėgino suskaičiuoti, kiek truks, jei visi pasaulio žmonės apsilankys pas faraoną Echnatoną ir jis su kiekvienu atskirai pasikalbės. Tačiau jam nepasisekė suskaičiuoti, nes jis sumetė, kad visose šalyse nuolat gimsta vaikų, ir kol jie atkeliaus pas faraoną, spės pasenti, o vaikų ir toliau rasis – taigi faraonas su kiekvienu pasaulio žmogumi atskirai niekada nesuspės pasikalbėti, net jei su kiekvienu kalbėsis tik po vieną pulso tvinksnį nuo ryto lig vakaro ir nuo vakaro lig ryto. Taip ir aš, Kaptahai, jei tyrinėčiau tavo atsiųstus popierius bei skaičius, niekada pas tave nesuspėčiau, tik galvą man įskaustų, kol prieičiau sąskaitų pabaigą.

Kaptahas linksmai nusijuokė, ir juokas sušniokštė jo pilve lyg tarp minkštų pagalvių, nusijuokė ir Meritė, nes su manim buvo išgėrusi vyno, ir susinėrusi rankas ant kaklo atsilošė, kad pastebėčiau, kaip vis dar gražiai po drabužiu iškilusi jos krūtinė. Kaptahas nusijuokė ir pasakė:

– Ak, mano pone ir mano šeimininke Sinuhe, nepaprastai džiaugiuosi tave matydamas, nes tebesi išsaugojęs vaikišką sielą ir apie protingus kasdienio gyvenimo dalykus supranti ne daugiau kaip kiaulė apie perlus, nors šituo visai nenoriu palyginti tavęs su kiaule, bet šlovinu ir tavo vardu dėko-

ju visiems Egipto dievams, kad mane tau davė, juk galėjo į tarnus duoti vagį ar dykaduonį, kuris būtų tave nuskurdinęs, o aš padariau turtingą.

Priminiau jam, kad nevertėjo dėkoti dievams už tai, o tik už mano gebėjimą vertinti, nes nupirkau jį vergų turguje už auksą ir pigiai, nes viena jo akis buvo išdurta aludėje. Tai prisiminęs susigraudinau ir tariau:

– Niekada neužmiršiu tos dienos, kai tave pirmą kartą pamačiau: stovėjai už kulkšnies pririštas prie vergų stulpo, šūkčiojai begėdiškus žodžius pro šalį einančioms moterims ir prašinėjai vyrų alaus. Tačiau tikrai išmintingai pasielgiau tave nusipirkęs, nors iš pradžių tuo labai abejojau. Vis dėlto tuomet aš neturėjau daugiau sidabro, nes dar tebuvau jaunas gydytojas, o tavo akis buvo išdurta ir šitai, kaip prisimenu, man buvo naudinga darbe.

Kaptahas paniuro, jo veidą išvagojo daugybė raukšlių ir tarė:

– Nenorėčiau, kad tu prisimintum tokius senus ir liūdnus dalykus, nes jie menkina mano garbę. – Paskui jis, nepaprastai pašlovinęs skarabėją, pasakė: – Išmintingai pasielgei man palikęs skarabėją tavo reikalais rūpintis, nes iš tiesų skarabėjas padarė tave turtingą ir turbūt turtingesnį, nei kada nors galėjai susapnuoti, nors faraono mokesčių rinkėjai tupia man ant sprando kaip musės, todėl visokiems mokesčių skaičiavimams turėjau nusamdyti du sirų raštininkus, nes siriškuose skaičiavimuose pats Setas su visais nelabaisiais nesusigaudytų, o paminėjus Setą man šmėkšteli senas mūsų draugas Horemhebas, kuriam, kaip tikriausiai žinai, tavo sąskaita paskolinau aukso. Apie jį nevertėjo prakalbti, tačiau regint nekaltą tavo veidą mano mintys iš džiaugsmo skrajoja laisvos kaip paukščiai, pone, o galbūt jos skrajoja dar ir nuo vyno, kurį liepsiu įrašyti į priėmimo išlaidas, todėl gerk, mano pone, gerk kiek į pilvą telpa, nes tokio vyno ne visada turbūt yra net faraono rūsyje, ir iš tavęs už jį daug nevogsiu. Taigi turėčiau tau papasakoti apie tavo turtus, nors vargu ar apie šitai taip pat daugiau supranti – tik tiek pasakysiu, kad mano dėka esi turtingesnis už daugelį Egipto kilmingųjų, esi toks turtingas kaip kilmingiausieji, nes tikrai turtingas ne tas, kuris aukso turi, o tas, kuris turi namų, sandėlių, laivų bei prieplaukų, galvijų, žemės ir vaismedžių, jaučių bei vergų. Visa tai tu turi, nors šito tikriausiai net pats nežinai, nes dėl mokesčių rinkėjų, nuslėpdamas tavo turtą, apstą turėjau užrašyti mūsų tarnų, raštininkų bei vergų vardu. Mat faraono mokesčiai sunkiai slegia turtingus, nes turtingieji privalo mokėti didesnius mokesčius nei skurdžiai: skurdžius faraonui nuo grūdų saiko moka penktąją dalį, o turtingas tiems prakeiktiems mokesčių rinkėjams privalo mokėti trečdalį nuo grūdų saiko, net pusę, ir vis tiek mokesčių rinkėjai kaip maitvanagiai be perstogės kimba jam į sprandą. Tai neteisingiausia ir bedieviškiausia, ką neteisėtas faraonas kada nors yra padaręs – anksčiau šitaip niekada nebuvo, o jo mokesčiai bei Sirijos praradimas nuskurdino šalį, bet vis dėlto keisčiausia, – ir šitaip turbūt klostosi dėl dievų, – kad šaliai skurstant neturtėliai dar labiau skursta, o tikrai turtingi dar labiau turtėja, ir čia net pats faraonas nieko negali padaryti. Taigi džiaukis, Sinuhe, nes tu esi tikrai turtingas, o

jeigu atskleisčiau tau paslaptį kodėl, – šitai pagaliau ir tavo paslaptis, – tai tavo turtai susikrovė iš grūdų.

Ir Kaptahas taip užsivertė taurę, kad pro lūpų kampučius ištekėjęs vynas sutepė drabužius, tačiau jis nepaisė, tik pasakė įrašysiąs tai į priėmimo išlaidas arba kaip dovaną grūdų pardavėjų tarpininkams ir šitaip uždirbsiąs daugiau, nei kainavo drabužiai. Jis ėmė girtis savo grūdų sandėriais ir pridūrė:

– Mūsų skarabėjas nepaprastas, mano pone, nes jau pirmą dieną iš ilgų kelionių parvykus jis nuvedė mane į grūdų pirklių vyninę, kur jie, sudarę didelius sandėrius, gėrė. Šitaip ir aš pradėjau už tavo pinigus pirkti grūdus ir jau pirmaisiais metais gavau didžiulį pelną, kada Am..., norėjau pasakyti, kai kurie platūs laukai liko nearti ir nesėti, kaip gerai žinai. Tačiau grūdai tuo ir puikūs, kad juos gali pirkti dar prieš potvynį, kol jie nesėti, ir dar puikesni, kad jų kaina kyla metai iš metų nelyginant užkerėta, todėl žmogus pirkdamas grūdus niekada nepatirs nuostolių, o pelnys visada. Taigi nuo šiol jau tikrai nesirengiu grūdų parduoti, tik supirkinėsiu juos ir kaupsiu sandėliuose, kol saikas grūdų bus keičiamas į auksą, o šitaip iš tiesų nutiks, jei ši suirutė tęsis – net seni grūdų pirkliai nebetikėdami savo akimis plėšosi drabužius ir verkia iš apmaudo pagalvoję apie tuos grūdų kalnus, kuriuos per savo kvailumą pardavė, nes susiturėję ir nepardavę būtų galėję daugybę kartų pelnyti. – Tiriamai pažvelgęs į mane, Kaptahas dar nugėrė vyno, įpylė man bei Meritei ir surimtėjęs pasakė: – Vis dėlto neverta viso aukso vienu kauliuku įkeisti, todėl tavo indėlius iš pelno išskirsčiau, mano pone, ir, kaip sakoma, už tavo pinigus žaidžiu daugybe kauliukų, brangus pone. Dėl faraono šitam dabar taip pat tinkamiausias metas ir tikriausiai už tai turėčiau laiminti jo vardą, nes dėl jo pasielgimų bei įsakymų, ne mažiau ir dėl prakeiktų mokesčių, visi, kurie nėra pakankamai turtingi, žlunga ir praranda turtą, turėję už menkiausią kainą parduoti savo namus bei daiktus. Taip pat ir tiems, kurie anksčiau prekiavo Sirijoje, svėrė auksą, didžiavosi savo drabužiais bei papuošalais, dabar tenka parduoti laivus, užstatyti daiktus, o tu, mano brangus pone, Tėbuose turi daugiau namų nei gebi suskaičiuoti, nors dėl mokesčių, kaip pasakojau, jie užrašyti skirtingais vardais. Taigi dabar esi labai turtingas, mano pone, o aš nevogiau daugiau nei anksčiau ir nevagiu iš tavęs net pusės to, ką tau savo išmintimi uždirbu, vargu ar trečdalį pavagiu iš tavęs, todėl kartais pats sau priekaištauju už jautrumą bei didelį sąžiningumą ir dėkoju dievams, kad neturiu nei žmonų, nei vaikų, kurie be perstojo graužtų ir priekaištautų man, kad nevagiu iš tavęs daugiau, nors nepažįstu žmogaus, iš kurio būtų patogiau vogti, brangus ir palaimintas mano pone Sinuhe.

Atsirėmusi ant kilimo Meritė žvelgė švelniai šypsodama į mane ir juokėsi iš mano sutrikusio veido, kai bergždžiai mėginau suprasti viską, ką kalbėjo Kaptahas. O Kaptahas dar paaiškino:

– Tu turi suvokti, mano pone, kad kalbėdamas apie tavo pelną ir turtus

turiu galvoje gryną pelną bei turtus, kurie lieka sumokėjus visus mokesčius. Taip pat išskaičiavau iš tavo pelno visas dovanas, kurias privalėjau duoti mokesčių rinkėjams dėl siriškų skaičiavimų, ir vyną, kurį jiems sugirdžiau, kad tyrinėdami mano skaičius jie žiūrėtų į kryžių, o to vyno nemaža, nes jie ištvermingi bei gudrūs vyrai, tunką iš savo amato. Šie laikai mokesčių rinkėjams geriausi, tokių laikų jie dar niekada negyveno – ir aš trokščiau būti mokesčių rinkėju, jeigu nebūčiau Kaptahas, grūdų tėvas ir neturtėlių draugas. Juk kartais dalydavau grūdus neturtėliams, idant jie laimintų mano vardą, nes tikrumas už visa geriausia, o neramiais laikais su neturtėliais reikia gyventi santaikoje. Tačiau šitą taip pat jau išskaičiavau iš tavo pelno – tai šioks toks laidas ateičiai dėl tavo namų, nes patirtis rodo, kad neramiais laikais gaisrai lengvai įsisiautėja piktų turtingųjų bei kilmingųjų namuose ir grūdų sandėliuose. Tiesą sakant, šis grūdų dalijimas neša puikų pelną, nes faraonas per savo kvailumą leidžia renkant mokesčius išskaityti iš pelno neturtėliams išdalytus grūdus – duodamas neturtingajam saiką grūdų, jo piršto atspaudu gaunu liudijimą jį gavus penkis saikus, nes skurdžiai nemoka skaityti, o net jei mokėtų, yra dėkingi gaudami saiką grūdų ir laimina mane spausdami pirštą į bet kokį molį ant mano popierių.

Tai papasakojęs Kaptahas sukryžiavo rankas ir atlošęs sprandą laukė mano liaupsių. Tačiau jo žodžiai išjudino mano mintis – pastangiai mąsčiau ir pagaliau paklausiau:

– Tai mūsų sandėliuose galybė grūdų?

Kaptahas smarkiai kinktelėjo tikėdamasis padėkos, tačiau tariau jam:

– Jei taip, turi tuoj pat skubėti pas naujakurius, dirbančius prakeiktas žemes, ir išdalyti jiems grūdus sėklai, nes jie neturi sėklos, o jų grūdai dėmėti, lyg krauju aplyti. Potvynis nuslūgo, dabar arimo ir sėjos metas, kiek apie tai suprantu, todėl privalai paskubėti.

Gailiai pažvelgęs į mane Kaptahas papurtė galvą ir pasakė:

– Brangus mano pone, tau neverta varginti brangios galvos tokiais dalykais, kurių visai nesupranti, – leisk man už tave galvoti. Matai, kaip yra: mes, grūdų pirkliai, iš pradžių gavome naudą skolindami naujakuriams grūdus, nes jie, skurdžiai, už saiką grūdų turėjo atsimokėti dviem ir net daugiau saikų, o jei neįstengdavo sumokėti, liepdavome papjauti galvijus ir už skolas pasiimdavome jų mokesčių odas. Tačiau grūdams vis brangstant, prastas ir šis sandėris, pelnas menkas – mums naudingiau, kad kuo daugiau žemės šį pavasarį liktų neapsėta, nes tuo aukštesnė bus grūdų kaina. Todėl nesame tokie kvaili, kad skolintume naujakurių sėklai grūdų, nes tuomet patys savo naudą sumenkintume. Šitaip padaręs paverščiau visus grūdų pirklius savo priešais.

Tačiau užsispyriau ir šiurkščiai pasakiau jam:

– Daryk kaip liepiu, Kaptahai, nes grūdai mano, o apie pelną dabar negalvoju – galvoju apie vyrus, kurių šonkauliai išsišovę kaip kasyklų vergų, galvoju apie žmonas, kurių krūtys kabo it išdžiūvę odos maišai, galvoju

apie vaikus kreivomis kojomis, musėm aplipusiom akim vaikštinėjančius upės pakrante. Todėl mano valia, kad išdalytum sėklai jiems visus grūdus, ir taip pat visokeriopai padėtum jiems sėklą pasėti. Trokštu, kad visa tai padarytum dėl Atono ir dėl faraono Echnatono, nes myliu jį. Bet tik neduok jiems dovanai grūdų, nes jau mačiau, kad dovanos gimdo vien vangumą, blogą valią, tingumą ir godulį – juk jie dovanai gavo visą žemę, net galvijus dovanai gavo, ir vis tiek nepakilo. Paimk jiems lazdą, Kaptahai, jei reikės, ir pasirūpink, kad grūdai būtų pasėti ir javai nupjauti. Tačiau nenoriu, kad atsiimdamas duotąją dalį pelnytumeis – atsiimk iš jų tik saiką už saiką.

Tai išgirdęs Kaptahas garsiai suriko ir susiplėšė drabužius, nes nuostolio nebūtų patyręs – drabužis jau buvo suteptas vynu – ir pasakė:

– Saikas už saiką, mano pone? Tai kvaila šneka: ką aš tada vogsiu, juk negaliu vogti tavo grūdų – vagiu tik nuo tavo gaunamo pelno. Kita vertus, tavo kalba neprotinga, bedieviška, nes ne tik grūdų pirklius nuteiksiu prieš save, bet ir Amono šventikus – balsu šaukiu jo vardą, nes esame uždarame kambaryje ir svetimas, kuris galėtų mus išduoti, negirdi. Šaukiu jo vardą balsu, mano pone, nes jis tebėra gyvas ir jo valdžia baugesnė nei kada nors anksčiau, todėl jis prakeiks mūsų namus, laivus, sandėlius, krautuves ir šią vyninę, – taigi turbūt geriausia tuoj pat perrašyti ją Meritės vardu, jei Meritė sutiks, ir labai džiaugiuosi, kad tiek daug tavo turto užrašyta svetimų vardais – dabar šventikai nežinos, ką prakeikti, nes mokesčių rinkėjai iš jų vardų taip pat nieko nesuprato, nors jų palikti atspaudai švaresni už pliko vyro viršugalvį; kalbėdamas apie plikumą tikrai nenoriu tavęs įžeisti, mano pone, nes tik dabar, kai išgėręs vyno nusiėmei peruką, pastebėjau tave kiek nuplikus, ir jei nori, galiu gauti tau nepaprastai sumaniai užkerėto aliejaus, nuo kurio plaukai užauga ilgesni nei buvę, susigarbanoja, ir to aliejaus duosiu tau dovanai, jokiose knygose nepažymėjęs, nes gausiu jo iš mūsų krautuvės; aš turiu daugybę liudijimų apie stebuklingą jo poveikį, nors vienas liudininkas tvirtino, kad ant jo pliko pakaušio plaukai užaugo tankūs ir garbanoti kaip negro, todėl jis turėjęs vėl nusiskusti galvą, tačiau pas teisėją jis atėjo visiškai girtas ir jam už liudijimą nesumokėjau tiek kiek kitiems.

Visa tai Kaptahas plepėjo norėdamas laimėti laiko ir priversti mane atsisakyti savo sprendimo, tačiau supratęs, kad neapsigalvosiu, piktai nusikeikė ir pasišaukęs pagalbon daugybę per mūsų keliones pažintų dievų tarė:

– Ar tau pasiutęs šuo įkando, ar skorpionas įgėlė, pone, nes iš pradžių tikrai tariau tave nevykusiai juokaujant, kai šitaip sakei. Dėl šio tavo sprendimo pavirsime skurdžiais, bet galbūt mums gali padėti skarabėjas, o norėdamas būti visiškai sąžiningas pasakysiu, jog man taip pat nemiela žiūrėti į liesus žmones ir nusuku nuo jų akis, ir tau, mano pone, linkėčiau šitaip elgtis, nes ko žmogus nemato – to nežino, tačiau norėdamas savo sąžinę nuraminti dalijau grūdus neturtingiesiems, nes dėl kvailo faraono mokesčių rinkimo gaunu taip pat daug naudos. Tačiau man tavo žodžiuose ne-

maloniausia tai, kad liepi man vykti į sunkias keliones ir klampoti po molį – keliaudamas aš galiu suklupti, įkristi į drėkinimo kanalą, ir mano gyvybė prislėgs tavo sąžinę, pone, nes išties esu senas, pavargęs, mano kaulai sustingę, man reikia patogios lovos, Mutės viralų bei kepsnių, vaikščiodamas baisiai dūstu, nes esu jau senas ir pavargęs.

Tačiau buvau negailestingas ir pasakiau:

– Meluoji labiau nei anksčiau, Kaptahai, nes per šiuos metus atjaunėjai, o ne pasenai, tavo rankos jau nebedreba ir tavo akis nebuvo raudona, kai parėjai, o paraudo tik dabar, per daug vyno išgėrus. Todėl kaip gydytojas skiriu tau šią varginančią kelionę ir visus šios kelionės sunkumus, nes myliu tave – tikrai esi per storas, ir tai vargina tavo širdį, sunkina kvėpavimą ir tikiuosi, kad per šią kelionę suliesėsi iki pakenčiamo stoto, todėl man nereikės gėdytis savo tarno storumo. Kaptahai, prisimink, kaip džiaugeisi kadaise žingsniuodamas dulkėtais Babilono keliais, kaip džiaugeisi jodamas ant asilo per Libano kalnus, o dar labiau džiaugeisi nulipęs nuo asilo Kadeše. Iš tiesų, jei būčiau jaunesnis, noriu pasakyti – jei neturėčiau galybės faraono pavestų svarbių užduočių, pats lydėčiau tave šioje kelionėje, idant pradžiuginčiau širdį, nes po šios kelionės daugybė žmonių laimins tave.

Man kalbant Kaptahas mąstė, visą laiką pirštais sudėtingai skaičiuodamas, – tik paminėjus asilą suraukė antakius. Galiausiai tarė:

– Aš turėčiau paskubėti, kad spėčiau visa tai atlikti per sėją – turėsiu išsiųsti visus savo tarnus ir dar nusamdyti tarnų, kad suspėčiau išdalyti grūdus. Ir raštininkus taip pat turiu kartu pasiimti, kad visa vyktų pagal įstatymą, nes šitie Atono tarnai – sukti žmonės, ir ketinu išmatuoti jų nugaras savo matu, jei jie nesudaigins ir nenupjaus javų. Laimė, turime laivų, todėl mano kelionė neturėtų būti pernelyg sunki, ketinu kartu pasiimti ir virtuvės laivą, nes mano pilvas, kurį supeikei, silpnas ir virškina jau tik geriausią valgį. Tačiau per kanalus ketinu keliauti dengtais neštuvais: pažiūrėk į mane, pone, ir pats pasakyk, ar man garbė leidžia per kanalus šokčioti, juolab kad nepajėgiu šito daryti dėl senų ir sustingusių kojų. Tačiau kita vertus, tavo kalba galbūt išmintinga, nes viešųjų namų merginos ėmė iš manęs juoktis ir išsipūtus pilvui nebepatiriu džiaugsmo iš moterų, nes pernelyg uždūstu stengdamasis su jomis pasilinksminti, ir man dėl to apmaudu, nes turiu ganėtinai aukso smagybėms su bet kuria Tėbų miesto moterimi, jeigu ja susivilioju, bet, aišku, nemanyk, kad aš švaistyčiau auksą moterims, juk nesu visiškai kvailas ir gerai žinau, kad net paprasčiausia vergė atliks tą patį kaip aliejumi įsitrynusi mergšė su aukso žiedu nosyje. Vis dėlto nevertėjo prakalbti apie moteris, nes apie jas ir gyvenimo džiaugsmą vis tiek nieko nesupranti – tavo veidas tebėra toks pat niūrus kaip anksčiau. Vis dėlto tikiuosi, kad su skarabėjo pagalba tavo kvailas sprendimas mums lems palaiminimą, o ne prakeiksmą ir dėl to ketinu griebtis visokiausių priemonių, apie kurias bergždžia tau pasakoti, nes vis tiek nieko nesuprasi. Tik palinkėsiu, kad kas nors tave išsiųstų į tokią pat sun-

kią kelionę ir tokiu pat kvailu reikalu, idant savo kailiu patirtum, ką man padarei.

Vėliau papasakosiu, jog šis jo palinkėjimas labai greitai išsipildė. Dabar tik pasakysiu, kad daugiau nebesiginčijome, nes Kaptahas pakluso mano sprendimui, ir iki vėlyvo vakaro sėdėjome gerdami vyną, Meritė taip pat su mumis gėrė vyną ir apnuogino rudus kelius, kad paliesčiau juos lūpomis. Kaptahas papasakojo mums prisiminimus apie Babilono kelius bei grendymus, ir jei jis tikrai suspėjo padaryti visa, ką papasakojo, tai dėl Minėjos iš tiesų buvau apakęs ir apkurtęs. Tačiau Minėjos neužmiršau, nors tąnakt gulėjau ant Meritės kilimo ir linksminausi su ja, todėl mano širdis šilo, vienatvė tirpo. Tačiau seserimi jos nevadinau – visa tai dariau todėl, kad ji buvo mano draugė, o tai, ką ji darė man, rodė didžiausią moters draugiškumą vyrui. Todėl buvau pasirengęs sudaužyti su ja ąsotį, tačiau ji nesutiko, nes buvo gimusi užeigoje ir neva buvau jai per kilmingas ir per turtingas. Bet tariu, jog ji tenorėjo išsaugoti laisvę, idant likčiau jos draugas.

4

Kitądien turėjau apsilankyti aukso rūmuose pas karališkąją motiną, kurią Tėbai vadino kerėtoja, negrų kerėtoja, todėl visiems būdavo aišku, apie kokią kerėtoją kalbama. Vis dėlto tariu, kad nors buvo išmintinga ir išmani, šios pravardės ji buvo nusipelniusi, nes buvo žiauri ir klastinga senė, o beribė valdžia sunaikino joje tai, ką gera kadaise turėjo. Tačiau kai laive apsirengiau karališkuoju linu ir užsikabinau ant kaklo visus garbės ženklus, iš buvusio vario liejiko namo atėjo mano virėja Mutė ir piktai tarė:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedusi tave namo, pone mano, bet, kaip vyrai papratę, šlaistaisi naktimis po viešuosius namus, net pusryčių nepareidamas, nors pavargau taisydama tokius valgius, kurie tau patiktų: kiaurą naktį nemiegojau kepdama bei čirškindama, skubindama mušiau lazda tingius vergus, net pavargo dešinė ranka ir maudžia. Mat esu sena, pavargusi ir jau nebetikiu vyrais, o tavo poelgiai vakare, naktį ir šįryt mano pažiūros tikrai nepataisė. Taigi pareik valgyti mano paruoštų pusryčių, parsivesdamas kartu ir šliundrą, jei nė dienos negali be jos gyventi.

Šitaip ji kalbėjo, nors žinojau, kad labai gerbia Meritę, žavisi Merite, tačiau toks buvo jos kalbos būdas ir dirbdamas neturtingųjų gydytoju buvusiame vario liejiko name buvau prie jo pripratęs, todėl dygūs jos žodžiai mano ausims buvo palaimingi – pasijutau sugrįžęs namo. Nusiuntęs žodį Meritei į „Krokodilo uodegą“, mielai nusekiau Mutę, o ji, slinkdama greta mano dengtų neštuvų, be perstojo vainojosi kalbėdama:

– Tariau tave nurimus ir išmokus padoriai gyventi, kai pas karališkuosius atsidūrei, bet turbūt nieko neišmokai ir tebesi toks pat palaidūnas kaip ir anksčiau, nors kai vakar tave pamačiau, tariausi įskaitanti tavo veide ra-

mybę ir rimtį. Iš širdies apsidžiaugiau pamačiusi suapvalėjusius tavo skruostus, nes storėdamas vyras rimsta ir tikrai ne aš būsiu kalta, jei lankydamasis Tėbuose sulysi, o kaltas bus tavo padūkiškas būdas, nes visi vyrai vienodi, o visas pasaulio blogis kyla iš to mažo daikčiuko, kurį vyrai slepia po apatiniu drabužiu, nes jo gėdijasi, ir tikrai nesistebiu, kad gėdijasi.

Šitaip ji nenustodama bumbėjo tą patį, todėl prisiminiau savo motiną Kipą ir tikriausiai iš graudulio būčiau pravirkęs, jei pagaliau nebūčiau riktelėjęs:

– Užsičiaupk, žmona, nes tavo kalba trikdo mano mintis ir mano ausims tėra kaip musės zyzimas.

Ji tuojau nutilo ir liko labai patenkinta, kad privertė mane ją aprėkti – šitaip geriau pajuto, kad šeimininkas sugrįžo namo.

Mane priimti ji buvo gražiai paruošusi namus: priebučio kolonos papuoštos gėlių vainikais, kiemas iššluotas, gatvė priešais kiemą iššluota, o prie mano namo gulėjusi katės maita numesta prie kaimyno namų. Net vaikų buvo nusamdžiusi, kad gatvėje man sušuktų: „Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mūsų poną namo". Tačiau šitai ji padarė iš didelio apmaudo, kad neturiu vaikų, – ji labai norėjo, kad turėčiau vaikų, jei prasimanyčiau jų be žmonos, bet kaip šitai būtų galėję nutikti, nemoku paaiškinti. Tačiau ji šitaip galvojo, o aš daviau vaikams vario, Mutė padalijo meduolių, ir jie nepaprastai džiaugdamiesi išėjo. Ir Meritė atėjo gražiai apsitaisiusi, su gėlėmis plaukuose, o plaukai blizgėjo aliejais, todėl pildama mums ant rankų vandenį Mutė šniurkščiojo ir šluostėsi nosį. Jos paruoštas valgis mano burnai buvo palaimingas, nes tai buvo Tėbų valgis, ir Achetatone buvau užmiršęs, jog Tėbų valgiams neprilygsta jokių kitų kraštų valgiai. Bet turbūt alkį sukėlė Meritė – ji buvo mane atjauninusi, ir mano širdis vėl buvo tokia jauna kaip kūnas. Tačiau patiekdama valgius Mutė be perstogės kalbėjo mums abiems:

– Turbūt visai mane prakeiksi, pone, nes šitas paukštis per ilgai kepė, ir tikrai esu nepatenkinta padažu. Ar jau ragavai, Merite, šitų su inkstais ištroškintų pavasarinių palmės ūglių šerdžių? Dažnai pasisekdavo jas gardžiai paruošti, tačiau šiandien, aišku, pervirė. O tu, mano pone, tikrai neįsivaizduoji, kiek kartų kalbėjausi su šita gražia ir padoria moterimi, nuolat įspėdama ją dėl tavęs bei įrodinėdama, kokia nepastovi ir permaininga tavo siela, kokio kvailo būdo ir koks pamišęs esi, tačiau ji mano žodžiais netiki ir nesuprantu, ką ji tariasi tavyje matanti, kai esi jau praplikęs. Tačiau jaunos moterys yra lygiai pamišusios kaip vyrai, jas keri tas mažas daikčiukas, kurį vyrai... taigi, šįkart nenoriu apie tai kalbėti, bet gerai žinai, ką turiu galvoje, tariu ir Meritę tai žinant, nes ji jau nėra labai jauna. Vis dėlto patirtis moteriai, kaip ir vyrui, naudinga, o moteriai dar svarbesnė, nes išmoko ją būti atsargią su vyrais ir jų apgauliais žodžiais netikėti. Beje, šias mažas žuveles pati išlaikiau aliejuje kretietiškai ir netikiu, kad kretiečiai jas paruošia gardžiau, nors šį kartą, aišku, žuvelės apgaižo.

Dėkojau Mutei, gyriau jos sugebėjimą ir ji buvo labai patenkinta, nors

mėgino suraukti kaktą bei šnarpšti nosimi, ir Meritė ją gyrė. Ir nežinau, ar per tuos pietus buvusiame vario liejiko name nutiko kas nepaprasta ir įsimintina, bet pasipasakojau apie juos tik pats sau, nes kaip tik tuomet pasijutau laimingas ir pasakiau: „Sustok, vandens laikrodi, nustok, vandenie, tekėjęs, nes ši valandėlė nuostabi – nenoriu, kad laikas bėgtų ir ši valandėlė praeitų".

Tačiau mums valgant kieme susirinko minia žmonių – geriausiais drabužiais, kaip šventą dieną išsitrynę veidus aliejumi; manęs pasveikinti ir išvaitoti savo negalių bei skausmų atėjo žmonės iš neturtingųjų miesto dalies. Jie sakė:

– Nepaprastai ilgėjomės tavęs, Sinuhe, nors kol buvai tarp mūsų, nelabai tave branginome ir tik tau išvykus pastebėjome, kiek daug gero mums nežinant padarei ir kiek daug netekome tave praradę.

Jie atnešė man dovanų, nors jų dovanos buvo menkos ir kuklios, nes dėl faraono Echnatono dievo jie buvo labiau nuskurdę nei kada anksčiau. Tačiau vienas man atnešė saiką kruopų, kitas – lazda pamuštą paukštį, trečias – džiovintų datulių, ketvirtas, neturėjęs ko atnešti, – gėlę, todėl savo kieme pamatęs galybę gėlių jau nesistebėjau, kad Avinų alėjos sodiniai išdraskyti, nelyginant apiplėšti. Tarp atėjusiųjų buvo senas raštininkas, dėl gumbo ant kaklo vaikščiojęs perkreipta galva – mano nuostabai, jis dar tebebuvo gyvas. Tarp jų buvo ir vergas, kuriam buvau išgydęs pirštus, ir jis išdidžiai parodė juos man, judino mano akyse – tai jis atnešė kruopų, nes tebedirbo malūne ir galėjo iš jo vogti. Tarp jų buvo motina, kuri parodė man savo sūnų – jis buvo dailiai nuaugęs, stiprus, bet jo akis buvo apjuodusi nuo sumušimo, blauzdos apdraskytos, ir jis išdidžiai gyrėsi sutvarkąs bet kurį kaimynų berniuką. Tarp jų buvo ir mergina iš viešųjų namų, kuriai kartą išgydžiau akis ir dėl kurios buvau atsidūręs beviltiškoje padėtyje, nes ji atsiuntė man visas viešųjų namų merginas, kad peiliu išpjaustyčiau bjaurius apgamus bei karpas. Ji taip pat buvo atsistojusi ant kojų, nes versdamasi amatu sukaupė lėšų, nusipirko mokamą išvietę prie turgaus ir, be kitų teikiamų paslaugų, pardavinėjo ten kvapiąsias medžiagas bei dalydavo turgaus prekijams jaunų neprietaringų merginų adresus. Jie visi atnešė man dovanų ir sakė:

– Nepaniekink mūsų dovanų, Sinuhe, nors esi karališkasis gydytojas ir gyveni valdovo Aukso rūmuose, nes mūsų širdys tave matant džiaugiasi, jei tik vėl nepradėsi mums kalbėti apie Atoną.

Ir nekalbėjau jiems apie Atoną, bet priėmiau pagal tai, kurio negalia sunkesnė, vieną po kito, išklausiau jų dejones, rašiau vaistus nuo negalių ir gydžiau. Norėdama man pagelbėti, Meritė nusirengė gražųjį apdarą, kad nesusiteptų, ir padėjo man dirbti plaudama tvinkulius, ugnimi valydama peilį, maišydama kvaišinantį gėrimą tiems, kuriems reikėjo traukti skaudamą dantį. Kaskart pažvelgęs į ją nudžiugdavau, o dirbdamas dažnai į ją pasižiūrėdavau, nes ji buvo graži, grakšti, tobulo kūno, dailios laikysenos ir nesidrovėjo prieš darbą nusirengti, – kaip gėdisi prastuomenės moterys, –

ir nė vienas ligonis tuo nesistebėjo, nes kamuojami negalių jie turėjo apie ką galvoti.

Laikas priiminėjant ligonius ir su jais kalbantis bėgo kaip kadaise – galėdamas jiems padėti džiaugiausi savo žiniomis bei išmoningumu, dirbdamas džiaugiausi Merite, savo drauge, ir daugybę kartų giliai atsiduses kartojau: „Sustok, vandens laikrodi, nustok, vandenie, tekėjęs, nes šitokia graži valandėlė ilgai trukti negali". Ir visai užmiršau, kad turiu nueiti į Aukso rūmus ir kad apie mano apsilankymą buvo pranešta didžiajai karališkajai motinai. Tačiau tariu, jog užmiršau dėl to, kad apimtas laimės nenorėjau prisiminti.

Pagaliau, šešėliams ilgėjant, mano kiemas ištuštėjo, Meritė užpylė man ant rankų vandens, padėjo man apsišvarinti ir aš padėjau jai apsišvarinti, ir dariau tai su malonumu, ir apsirengėme drauge. Tačiau kai panorau savo delnais paliesti jos skruostus, savo lūpomis – jos lūpas, atstūmusi mane ji tarė:

– Skubėk pas savo kerėtoją, Sinuhe, ir neužgaišk, kad spėtum sugrįžti, kol užslinks naktis, nes tariu savo kilimą nekantriai tavęs laukiant. Tikrai, aš jaučiau, kad kilimas mano kambaryje tavęs labai nekantriai laukia, ir tikrai nesuprantu kodėl, nes tavo kūnas labai minkštas, Sinuhe, tavo raumenys vangūs, o tavo glamonių nepavadinčiau labai išmoningom, tačiau vis tiek skiriesi nuo visų vyrų, todėl gerai suprantu savo kilimą.

Ji vėl užrišo man ant kaklo garbės ženklus, uždėjo gydytojo peruką ir tai darydama delnais glamonėjo man skruostus, todėl visai nenorėjau eiti į Aukso rūmus, nors prisiminęs karališkąją motiną nepaprastai išsigandau. Tačiau liepiau vergams bėgti, skatinau juos lazda bei sidabru, ir savo laivo irkluotojus taip skatinau lazda ir sidabru, kad iriantis link Aukso rūmų vanduo laivo pirmagalyje šniokštė. Taigi mano laivas atplaukė į prieplauką ir saulei dingstant už Vakarų kalnų, žvaigždėms sužibant, spėjau įeiti į vidų ir neužsitraukiau gėdos.

Bet prieš atpasakodamas pokalbį su karališkąja motina turiu pasakyti, kad per tuos metus ji tik du kartus aplankė Achetatono miestą, kad susitiktų su sūnumi, ir abu kartus barė jį už pamišimą, todėl faraonas Echnatonas nepaprastai susigraužė, nes mylėjo motiną ir motinos atžvilgiu buvo aklas, – kaip dažnai sūnūs būna akli motinų atžvilgiu, iki veda, ir žmonos atveria jiems akis. Tačiau dėl savo tėvo Nefertitė Echnatonui akių neatvėrė. Mat turiu atvirai pasakyti, kad šventikas Ejė ir karališkoji motina Tejė tuo metu jau visai nesivaržydami gyveno drauge, nė nemėgindami slėpti savo džiaugsmo: rodėsi kartu, sekė vienas kito žingsnius, tarsi sergėdami kits kitą, ir nežinau, ar kada anksčiau karališkieji rūmai patyrė tokią atvirą gėdą, bet gal patyrė, tik tokie dalykai neužrašomi – jie miršta ir užsimiršta su tais žmonėmis, kurie buvo jų liudininkai. Tačiau apie faraono Echnatono kilmę vis tiek nieko nenoriu sakyti tikėdamas, kad jo kilmė buvo dieviška, nes jei jo gyslose nebuvo karališko tėvo kraujo, tai jose karališko kraujo iš viso

nebuvo, nes iš motinos karališko kraujo jis nepaveldėjo, o tada jis išties, kaip tvirtino šventikai, buvo neteisėtas faraonas, ir visa, kas nutiko, buvo juolab neteisėta, bergždžia ir beprotiška. Todėl visai nenoriu tikėti šventikais ir mieliau tikiu savo protu bei širdimi.

Šiaip ar taip, karališkoji motina Tejė priėmė mane savo salėje, kur narveliuose pakirptais sparnais šokinėjo ir čirškė visokiausi paukšteliai. Mat ji nebuvo užmiršusi savo jaunystės amato ir ištepusi klijais medžių šakas, pastačiusi tinklus rūmų sode su malonumu gaudydavo paukščius. Tačiau man įžengiant iš dažytų nendrių ji pynė demblį ir, netikėtai prakalbusi į mane, papriekaištavo už vėlavimą ir paklausė:

– Ar mano sūnaus pamišimas visai praėjo, ar jau laikas atverti jam kaukolę, nes jis tikrai be reikalo kelia tiek triukšmo dėl Atono ir žmonėse sėja nerimą, juk neteisėtas dievas nuverstas ir niekas su juo dėl valdžios nesirungia.

Pasakojau jai apie faraono sveikatą, mažąsias princeses bei jų žaidimus, gazeles, šunis ir valčių žygius po Šventąjį Achetatono ežerą, iki karališkoji motina suminkštėjo ir, leidusi atsisėsti prie kojų, pasiūlė man alaus. Bet alaus ji pasiūlė visai ne dėl šykštumo – prastuomenės papročiu, ji pati labiau mėgo alų nei vyną, o jos alus buvo stiprus, saldus ir ji per dieną išgerdavo daugybę ąsočių, todėl jos kūnas nuo alaus buvo išpurtęs, net veidas išpurtęs, bjaurus ir iš tiesų buvo panašus į negro, nors nebuvo labai juodas. Ir turbūt niekas ją pamatęs negalėjo numanyti, kad ši sena ir išpurtusi moteris kadaise savo grožiu išsikovojo didžiojo faraono meilę. Todėl žmonės ir sakė ją negrų kerais pelnius faraono palankumą – juk reta, kad faraonas didžiąja karališkąja sutuoktine pakeltų paukštgaudžio dukterį nuo upės pakrantės.

Gerdama alų ji prakalbo į mane su pasitikėjimu, atvirai, bet nenustebau – buvau gydytojas, o moterys gydytojui patiki tokių dalykų, kurių nė nemano patikėti kitiems žmonėms, tad valdovė Tejė šiuo požiūriu nuo kitų moterų nesiskyrė. Bet taip pat dažnai žmogus, jausdamas artėjančią mirtį, ima svetimiems kalbėti atviriau, su didesniu pasitikėjimu nei savo artimiesiems, ir tai yra artėjančios mirties ženklas, nors kalbėdamas pats dažnai šito nesuvokia. Todėl jai šitaip baugiai prakalbus, šaltis sukaustė man širdį ir paklausiau apie jos negalias, tačiau ji pasijuokusi iš manęs atsakė neturinti jokių negalių, tik alaus sukeliamas, ir didelį pilvo pūtimą, tačiau kaip gydytojas veltui būčiau ją raginęs mesti gėrus alų, nes šito ji vis tiek neketino daryti, mat nelaikė jo kenksmingu, o per sapnus dar neregėjo begemotų.

Taigi ji alaus įjautrinta kalbėjo man:

– Sinuhe, tu, kuriam mano sūnus kvailu įgeidžiu davė Vienišojo vardą, nors tikrai neatrodai vienišas – lažinuosi, kad Achetatone kasnakt linksminiesi vis su kita moterimi, nes aš pažįstu Achetatono moteris, taigi tu, Sinuhe, esi ramus žmogus, turbūt ramiausias iš visų mano pažįstamų, ir

tavo ramybė mane tiesiog erzina, todėl noriu įdurti tau varine adata, kad pamatyčiau tave pašokant ir subliūvant, ir tikrai nesuprantu, kur prisisėmei šitos ramybės, bet turbūt širdyje esi geras žmogus, nors nesuprantu, kokia nauda žmogui iš gerumo – pastebėjau, kad tik kvailiai, kurie nieko kita nesugeba, būna geri. Šiaip ar taip, tavo buvimas keistai mane ramina ir noriu tau pasakyti, kad šitas Atonas, kurį aš per savo kvailumą paleidau, mane baisiai erzina ir aš tikrai nenumaniau, kad visa taip toli nueis, nes Atoną sugalvojau siekdama nuversti Amoną, idant mano valdžia ir mano sūnaus valdžia išaugtų, bet iš tiesų jį sumanė Ejė, kaip žinai, mano vyras, o gal išties esi toks tyras, kad net šito nežinai, bet tebūnie pasakyta, kad jis mano vyras, nors mudviem ir nederėjo drauge daužyti ąsočio. Tik noriu pasakyti, kad tas prakeiktas Ejė, kuris pajėgos jau teturi tiek kiek karvės spenys, atsigabeno Atoną iš Heliopolio ir sumaitino jį berniukui. Ir iš tiesų nesuprantu, ką mano sūnus tariasi jame randąs, tačiau dar vaikystėje jis sapnuodavo atvirom akim ir teįstengiu galvoti tik tai, jog jis pamišęs, kad jo galvą reikėtų atverti, ir nesuprantu, kas jį apsėdo, kad jo žmona, ta gražioji Ejės duktė, gimdo jam dukterį po dukters, nors mano brangūs kerėtojai kaip įmanydami stengėsi jai pagelbėti. Ir nesuprantu, kodėl žmonės nekenčia mano kerėtojų, juk tai auksiniai žmonės, nors yra juodi ir nešioja dramblio kaulo pagaliukus nosyse, ištempia sau lūpas bei savo vaikų kaukoles. Tačiau žinau, žmonės jų nekenčia, todėl privalau slapstyti Aukso rūmų požemiuose – kitaip žmonės juos užmuštų, o atsisakyti jų negaliu, nes niekas nemoka taip kaip jie pakutenti man padų, jie pagamina man vaistų, nuo kurių dar galiu kaip moteris mėgautis gyvenimu ir linksmintis, bet jei tari mane dar patiriant kokį džiaugsmą iš Ejės, tai labai klysti ir, po teisybei, nesuprantu, kodėl taip stipriai jo laikausi, juk geriau būtų, jei leisčiau jam nuvirsti. Noriu pasakyti – geriau man pačiai. Bet turbūt net norėdama jau negalėčiau leisti jam nuvirsti ir šitai man taip pat kelia nerimą. Todėl džiaugsmą patiriu tik iš brangių savo negrų. – Didžioji karališkoji motina tyliai sau sukikeno, kaip kikena alų gerdamos uosto skalbėjos, kai joms labai linksma, ir kikendama tęsė: – Tie negrai yra didūs ir išmoningi gydytojai, Sinuhe, nors žmonės juos vadina kerėtojais, tačiau šitai tik iš nežinojimo, o išmoningumo turbūt ir tu galėtum iš jų pasimokyti, jei atsikratytum prietarų dėl jų odos spalvos, kvapo ir jei jie sutiktų tave pamokyti, nors vis dėlto netikiu, kad pamokytų, nes jie labai pavydūs. Jų odos spalva šilta, juoda ir jų kvapas nėra bjaurus, kai prie jo pripranti, o toks džiuginantis, jaudinantis, kad depratus jau neįmanu be jo gyventi. Esi gydytojas ir negali manęs išduoti, todėl tau, Sinuhe, galiu papasakoti, kad kartais ir aš su jais pasilinksminu, nes jie kaip gydytojai skiria man šitai, juolab kad šiokio tokio džiaugsmo į mane panaši sena žmona turi patirti. Tačiau šitai darau ne dėl to, kad patirčiau kažką nauja, – kaip daro ištvirkusios rūmų moterys, besimėgaujančios negrais, arba kaip žmogus, kuris visko ragavęs, visko persivalgęs

tvirtina, jog supuvusią mėsą geriausiai tinka valgyti. Ne, visai ne dėl to myliu savo negrus, o dėl to, kad mano kraujas jaunas, raudonas, jam nereikia dirbtinių dirgiklių, ir negrai man yra paslaptis, nuvedanti mane arčiau malonaus gyvenimo šaltinių, arčiau žemės, saulės ir gyvūnų. Vis dėlto norėčiau, kad šito mano prisipažinimo kitiems neišpasakotum, bet jei papasakosi – man nepakenksi, nes visada galėsiu pasakyti tave melavus. Liaudis tiki viskuo, kas apie mane pasakojama, taigi liaudyje mano šlovė labiau nežlugs, todėl man tas pats, ką jai papasakosi, bet vis dėlto norėčiau, kad nepapasakotum, nes esi geras žmogus, o aš nesu gera.

Ji pastebimai niuro ir jau nebegėrė alaus, o vėl ėmė iš margų nendrių rišti demblį – stebeilijau į tamsius nendres rišančius jos pirštus, nes į akis nedrįsau jai pažvelgti. Nieko nežadėdamas tylėjau, todėl ji tęsė:

– Gerumu žmogus nieko negali, pasaulyje vien tik valdžia šį tą reiškia. Tačiau tie, kurie gimsta valdyti, patys valdžios vertės nesuvokia – valdžios vertę suvokia tik tas, kuris, kaip ir aš, gimė mėšlinais tarpupirščiais. Iš tiesų, Sinuhe, aš suvokiu valdžios vertę ir visa, ką padariau – padariau dėl savo sūnaus ir jo sūnaus valdžios, idant faraono Aukso soste mano kraujas gyvuotų, ir jokio darbo, kad šitai pasiekčiau, nevengiau. Galbūt savo darbais nusikaltau dievams, bet, tiesą sakant, nelabai paisau dievų, nes faraonai didingesni net už dievus, ir pagaliau nėra nei gerų, nei blogų darbų – gera tai, kas pasiseka, o bloga kas nepasiseka ir įrodomas kaltumas. Nors apie savo darbus pagalvojus širdis man kartais tirta, viduriai virsta vandeniu, nes tesu moteris, o visos moterys prietaringos, tačiau viliuosi negrus galėsiant man padėti. Labiausiai tirtu matydama vieną po kitos dukteris gimdančią Nefertitę, nes jau keturis kartus iš eilės ji pagimdė dukterį ir kaskart jaučiausi taip, tarsi iš už nugaros būčiau ant kelio nusviedusi akmenį, o paskui jį radusi – nemoku šito paaiškinti, tačiau bijau, jog mano darbai sukėlė prakeiksmą, kuris glūdina manęs pasitikti.

Storomis lūpomis ji sumurmėjo kelis užkeikimus ir neramiai pajudino ant grindų plačias pėdas, tačiau visą laiką jos įgudę pirštai rišo spalvotų nendrių demblį – spoksojau į jos tamsius pirštus, ir šaltis kaustė man širdį, nes nendrių demblį ji rišo paukštgaudžių kilpomis ir aš jas pažinau. Iš tiesų pažinau šias kilpas, nes žemumoje jas retai kada pamatydavai, o dar berniukas tėvo namuose prisižiūrėjau į jomis surištą suodiną nendrių luotą, kabėjusį viršum mano motinos lovos. Kai šitai suvokiau, man atėmė liežuvį, galūnės sustingo, nes mano gimimo naktį pūtė švelnus vakarų vėjas, nendrių luotas per potvynį buvo atplaukęs žemyn upe, o vėjas nupūtė jį į krantą prie mano tėvo namo. Mintis, kuri man dingtelėjo žiūrint į karališkosios motinos pirštus, buvo tokia klaiki ir beprotiška, kad stumdamas ją iš galvos pasakiau sau, jog paukštgaudžių kilpomis bet kas galėjo surišti nendrių luotą. Tačiau paukštgaudžiai savo amatu vertėsi žemumoje, o Tėbuose nieko tokias kilpas rišant nebuvau matęs. Todėl vaikystėje, spoksodamas į tą suodiną nendrių luotą, jo sulūžinėjusius stiebelius, dažnai stebėdavausi

jį sutvirtinusiomis kilpomis, nors tuomet dar nežinojau, kaip tas nendrių luotas įsipynęs į mano likimą.

Tačiau didžioji karališkoji motina Tejė nepastebėjo mano sustingimo ir nelaukė mano atsakymų, tik nugrimzdusi į savo mintis bei prisiminimus pasakė:

– Turbūt, tavo galva, esu negera ir šlykšti, Sinuhe, kai šitaip atvirai tau kalbu, tačiau neteisk manęs pernelyg griežtai už mano darbus, o pamėgink mane suprasti. Mat nelengva neturtingai paukštgaudei patekti į faraono Aukso rūmus, kur visi niekina ją dėl tamsios odos, plačių pėdų, ji smaigstoma tūkstančiais adatų, o gina ją tik faraono įgeidis, kūno grožis ir jaunystė. Turbūt nesistebi, kad nieko nepaisiau rišdama prie savęs faraono širdį, naktis po nakties pratindama jį prie keistų juodųjų žmonių papročių, iki jis jau nebegalėjo gyventi be mano glamonių ir per jį ėmiau valdyti Egiptą. Taigi įveikiau visus Aukso rūmų žabangus, išvengiau visų raizgų ir sudraskiau visus mano kely metamus tinklus, nevengdama keršto, jei būdavo dėl ko keršytauti. Taigi baime surakinusi visų aplinkinių liežuvius, valdžiau Aukso rūmus pagal savo valią, o mano valia buvo tokia, kad nė viena žmona negali pagimdyti faraonui berniuko, kol aš jam sūnaus nepagimdžiau. Todėl rūmuose nė viena žmona nepagimdė faraonui berniuko, o gimusios dukterys būdavo tuoj pat išleidžiamos už kilmingųjų. Tokia stipri buvo mano valia, tačiau pati tuomet dar nedrįsau gimdyti, kad netapčiau jam bjauri, nes iš pradžių, iki apraizgiau jo širdį galybe tinklų, valdžiau jį tik kūnu. Vis dėlto jis ėmė senti ir nuo glamonių, kuriomis valdžiau, apsilpo ir kai atrodė, kad pribrendo laikas, pagimdžiau, savo siaubui, dukterį. Vis dėlto ši duktė išaugo į Baketatonę ir jos su niekuo nesu sutuokusi – ji tebėra strėlė mano strėlinėje, nes išmintingas žmogus,viena nepasikliaudamas, strėlinėje turi daug strėlių. Bėgo laikas, gyvenau nepaprastai kankindamasi, kol pagaliau pagimdžiau jam sūnų, nors iš sūnaus turiu mažiau džiaugsmo nei tikėjausi, nes jis pamišęs, todėl kreipiu savo viltį į jo sūnų, nors šis dar negimė. Tokia vis dėlto didelė buvo mano valdžia, kad nė viena žmona faraono moterų namuose per visus šiuos metus nepagimdė jam sūnaus, tik dukteris. Ar kaip gydytojas numanai, Sinuhe, kad šis mano gebėjimas ir kerai buvo nepaprasti?

Tuomet sudrebėjau ir pažvelgęs jai į akis atsakiau:

– Tavo kerai labai paprasti ir niekingi, didžioji karališkoji motina, todėl bet kas permato tavo kerus.

Ji bloškė nendres, tarsi jos būtų nudeginusios pirštus, nuo alaus paraudusios akys iš išgąsčio išsprogo, ir ji pasakė:

– Ar ir tu kerėtojas, Sinuhe, kad šitaip kalbi, ar jau žmonės apie tai žino?

Atsakiau jai:

– Ilgainiui nuo žmonių nieko negalėsi nuslėpti, nes žmonės sužino viską, nors niekas jiems nieko nesako. Turbūt savo darbais nebuvai įžvalgi, didžioji karališkoji motina, tačiau naktis tave įžvelgė, o nakties vėjas pa-

šnibždėjo apie tavo darbus į daugybę ausų – nakties vėjui nesukliudysi liežuvauti, nors žmonių liežuvius gali surakinti. Vis dėlto demblys, kurį riši savo pirštais, – didžiai puikus kerėtojo demblys, ir būčiau dėkingas, jei jį man padovanotum: tavo dembliui teikčiau didelę vertę, tikrai didesnę nei kas kitas, kuriam jį dovanotum.

Man kalbant ji nurimo, drebančiais pirštais toliau rišo nendres ir gėrė alų. Man baigus ji gudriai pasižiūrėjo į mane ir tarė:

– Gal ir padovanosiu tau demblį, Sinuhe, kai baigsiu. Tai bus gražus ir brangus demblys, nes surišau jį savomis rankomis, todėl jis karališkas. Dovanojantysis tikisi, jog jam bus atsilyginta. Kokia dovana ketini man atsilyginti, Sinuhe?

Nusivaipęs šaltai atsakiau:

– Dovanų gausi mano liežuvį, karališkoji motina. Vis dėlto norėčiau, kad leistum turėti jį burnoje lig mirties. Mat mano liežuviui nenaudinga prieš tave kalbėti. Todėl dovanoju jį tau.

Ji sumurmėjo ir žvilgtelėjusi į mane tarė:

– Kodėl turiu priimti tą, kas jau mano galioje? Niekas man nesutrukdys pasiimti tavo liežuvį, ir tavo ranką galiu pasiimti, kad neparašytum to, ko jau negali pasakyti. Taip pat galiu nuvesti tave į požemius pasisveikinti su mano brangiais negrais. Galbūt niekada iš ten negrįši, nes jie mielai aukoja žmones.

Tačiau pasakiau jai:

– Akivaizdu, kad išgėrei per daug alaus, karališkoji motina. Šįvakar daugiau negerk, kitaip sapne gali begemotus regėti. Liežuvį dovanoju tau ir tikiuosi, kai bus baigtas, gauti tavo demblį.

Pakilau eiti ir ji manęs nesulaikė, tik kikeno, kaip kikena prisigėrusios senės, ir tarė:

– Nepaprastai mane smagini, Sinuhe, nepaprastai mane smagini.

Taigi palikau ją ir niekas manęs nesulaikė, todėl grįžau į miestą ir Meritė pasidalino su manim savo kilimu. Vis dėlto jau nebuvau labai laimingas, nes mąsčiau apie suodiną nendrių luotą, kadaise kabėjusį viršum mano motinos lovos, mąsčiau apie tamsius pirštus, paukštgaudžių mazgais rišusius nendrinį demblį, mąsčiau apie nakties vėją, be irklininkų nešdavusį lengvus luotelius nuo Aukso rūmų sienų žemyn upe ir per upę, į Tėbų pakrantę. Mąsčiau apie visa tai ir jau nebuvau labai laimingas, nes kas kaupia žinias – liūdesį kaupia, o liūdesio troškau nepatirti, nes jau nebuvau jaunas.

5

Tarnybinė mano kelionės į Tėbus užduotis buvo Gyvenimo rūmai, nes nebuvau lankęsis juose daugybę metų, nors tai buvo mano – karališkojo kaukolės atvėrėjo – pareiga, taip pat būgštavau, kad mano išmanumas sumenks,

nes per visą laiką Achetatono mieste man neteko atverti nė vienos kaukolės. Todėl nuėjęs į Gyvenimo rūmus perskaičiau kelias paskaitas ir mokiau žmogaus kaukolės mokslus pasirinkusius mokinius. Vis dėlto Gyvenimo rūmai nebuvo tokie kaip anksčiau ir jų reikšmė buvo labai sumenkusi, nes žmonės – net neturtingieji – nenoriai juose lankėsi, o geriausi gydytojai buvo persikėlę į miestą verstis amatu. Maniau, jog mokslas išsilaisvino ir pažengė pirmyn, nes būsimiesiems Gyvenimo rūmų mokiniams jau nebereikėjo laikyti pirmojo laipsnio šventiko egzamino ir niekas jau nebetrukdė klausti „kodėl?". Tačiau labai nusivyliau, nes mokiniai buvo jauni, neišprusę ir neturėjo nė menkiausio noro klausti „kodėl?", o jų didžiausias noras buvo gauti iš mokytojų visas žinias išmąstytas ir sulaukti, kol į Gyvenimo knygą bus įrašyti jų vardai, kad galėtų pradėti verstis amatu ir žiniomis užsidirbti sidabro bei aukso.

Ligonių buvo tiek mažai, kad praėjo daugybė savaičių, iki gavau atverti tas tris kaukoles, kuriomis buvau pasiryžęs išmėginti savąjį išmoningumą. Tais kaukolės atvėrimais pelniau didelę šlovę: ir gydytojai, ir mokiniai įtaikaudami liaupsino mano rankų tikrumą ir mano paties miklumą. Vis dėlto po operacijų mane apnikdavo liūdesys, kad rankos jau nebėra tokios taiklios ir įgudusios kaip klestėjimo dienomis. Ir akys buvo apniukusios, todėl jau nebeįžiūrėdavau taip akylai ir gerai kaip anksčiau, neperprasdavau žmonių negalių – turėdavau užduoti begalę klausimų, atlikti ilgus tyrimus, kad įsitikinčiau tuo, ką įtardavau. Todėl siekdamas susigrąžinti savąjį išmoningumą, ligonius kasdien priiminėdavau taip pat savo namuose ir gydžiau neprašydamas dovanų.

Šiaip ar taip, Gyvenimo rūmuose atvėriau tris kaukoles – vieną iš gailiaširdystės, nes ligonis buvo neišgydomas ir kentė neapsakomai stiprius skausmus, o kitos dvi ligos buvo įdomios ir reikalavo viso mano išmoningumo. Vienas jų buvo vyras, prieš porą metų galva žemyn nukritęs ant grindinio nuo stogo, kur kaitrią vasaros dieną smaginosi su kito vyro žmona. Jis nukrito bėgdamas nuo sutuoktinio, tačiau atgavęs sąmonę nepastebėjo susižalojęs. Bet po kurio laiko jis susirgo šventąja liga: jį ištiko daugybė priepuolių paeiliui, ir vėliau, išgėrus vyno, kaskart jį ištikdavo priepuolis. Tačiau regėjimai jo nelankė, jis tik baisiai šaukdavo, spardydavosi, kandžiodavosi liežuvį ir leisdavo po savimi vandenį. Jis taip baisiai bijojo ligos priepuolių, kad troško ir pats prašėsi būti išoperuotas. Todėl sutikau atverti jam kaukolę ir, Gyvenimo rūmų gydytojų patartas, pasitelkiau į pagalbą kraujo sulaikytoją, nors nebuvau pratęs prie tokios pagalbos – labiau pasitikėjau savo paties išmanumu. Šitas kraujo sulaikytojas buvo kvailesnis ir snūdesnis už aną kraujo sulaikytoją, mirusį, kaip anksčiau pasakojau, faraono Aukso rūmuose, – šį per visą operaciją reikėjo kumšėti ir niuksėti, kad neužmigtų ir pareigą prisimintų. Ir vis tiek retkarčiais kraujas imdavo lašėti iš žaizdos. Šiaip ar taip, atvėręs visą vyro viršugalvį pamačiau, kad jo smegenys daugely vietų pajuodusios nuo seno kraujo. Todėl valyti teko ilgai, o valant nebuvo įmanu nepažeisti sme-

genų paviršiaus. Vis dėlto šventosios ligos priepuoliai jo daugiau nekamavo – kaip paprastai, jis mirė trečią dieną po operacijos. Tačiau ši operacija buvo laikoma nepaprastai pasisekusia, mano išmoningumas nepaprastai išliaupsintas, o mokiniai užsirašinėjo visa, ką dariau ir rodžiau.

Antroji liga buvo paprasta – ligonis buvo jaunikaitis, kurį sargybiniai be sąmonės, mirštantį, apiplėštą ir įlaužta kaukole buvo radę gatvėje. Pasitaikė būti Gyvenimo rūmuose, kai sargybiniai jį atnešė ir jis jau neturėjo ko prarasti – manyta, jog tikrai mirs, ir nė vienas gydytojas prie jo nebenorėjo kišti nagų. Todėl kaip galėdamas greičiau atvėriau jo įlaužtą kaukolę ir, išrankiojęs iš smegenų kaulo atšaižas, uždengiau galvos kiaurymę išvalytu sidabru. Jis pasveiko ir po dviejų savaičių, kai iškeliavau iš Tėbų, dar tebebuvo gyvas, tačiau jam buvo sunku judinti rankas, kutenami plunksna delnai ir padai jau nesusigniauždavo. Vis dėlto tikėjau jį ilgainiui visai pasveiksiant. Tačiau šis kaukolės atvėrimas nesukėlė tokio didelio susidomėjimo kaip sirgusio šventąja liga operacija, nes visi, garbindami tik mano rankų miklumą, sėkmę laikė neabejotina ir aiškia. Vis dėlto operacija buvo neįprasta tuo, kad dėl sužalojimo bei skubos prieš kaukolės atvėrimą nenuskutau jam galvos plaukų, todėl užsiuvus odą ant sidabro plokštelės plaukai augo kaip augę ir per juos nesimatė operacijos pjūvio.

Nors dėl rango Gyvenimo rūmuose su manimi buvo pagarbiai elgiamasi, senieji gydytojai manęs lenkėsi, nedrįsdami atvirai su manimi kalbėtis, nes atkeliavau iš Achetatono, o jie iš baimės dar tebegyveno neteisėtojo dievo valioje. Nekalbėjau jiems apie Atoną, o tarp savęs kalbėdavome tik apie gydytojų amato dalykus. Diena iš dienos jie tyrinėjo mano sielą, uostinėjo mane – kaip šuo ko nors ieškodamas uostinėja žemę, iki ėmiau stebėtis jų elgsena. Pagaliau po trečiojo kaukolės atvėrimo pas mane atėjo nepaprastai išmintingas bei patyręs vyras, gydantis peiliu, ir tarė man:

– Karališkasai Sinuhe, tikriausiai matei, jog Gyvenimo rūmai tuštesni nei kadaise, o mūsų išmoningumas, priešingai nei kadaise, nebereikalingas, nors Tėbuose ligonių yra tiek pat ir net daugiau. Keliavai po daugybę šalių, Sinuhe, matei visokių išgijimų, tačiau tariu, jog niekada nematei tokių, kurie dabar slapčia nutinka Tėbuose, nes ligoniams nereikalingas nei peilis, nei ugnis, nei vaistai, nei pavilgai. Liepta papasakoti tau apie tokius išgijimus ir paklausti, ar nori tapti jų liudininku. Tačiau turi pažadėti, kad apie tai, ką matysi, niekam nė nešnipštelėsi. Taip pat liepta vedant į šventąją vietą užrišti tau akis, idant nesužinotum, kur ji.

Jo kalba man buvo nemaloni, nes baiminausi dėl tokių dalykų galįs pakliūti faraono nemalonėn. Vis dėlto nepaprastai susmalsau, todėl atsakiau:

– Iš tiesų girdėjau, jog Tėbuose dabar nutinka visokiausių stebuklų. Vyrai seka pasakas, moterys regi reginius, tačiau apie išgijimus nieko nesu girdėjęs. Kaip gydytojas abejoju be peilio ir ugnies, be vaistų ir pavilgų nutinkančiais išgijimais. Todėl nenoriu kištis į apgaulę, kad mano vardas nebūtų neteisėtai minimas liudijant ko nėra ir nenutinka.

Karštai prieštaraudamas jis man atsakė:

– Tarėme, karališkasai Sinuhe, jog apkeliavęs daugybę šalių ir kaupęs Egipte negirdėtas žinias nesi prietaringas. Juk srūvantis kraujas taip pat sustabdomas be replių ir įkaitintos geležies. Tai kodėl negalima išgydyti be peilio ir ugnies? Pažadame, kad tavo vardas į šitai nebus įpainiotas – dėl tam tikrų priežasčių norime, kad kaip tik tu visa pamatytum, idant žinotum, jog šie išgijimai – ne apgaulė. Esi vienišas, Sinuhe, todėl nešališkas liudininkas, ir mums kaip tik tavęs reikia.

Jo kalba mane pribloškė ir sužadino mano smalsumą. Ir kaip gydytojas troškau sukaupti žinių. Todėl sutikau su jo siūlymu ir užslinkus nakčiai jis paėmė mane iš namų į dengtus neštuvus, o juose audeklu užrišo man akis, kad nematyčiau, į kurią pusę esu nešamas. Kai dengti neštuvai sustojo, paėmęs mane už rankos jis vedė daugybe koridorių, laiptais aukštyn ir žemyn, kol man pakyrėjo ir pasakiau daugiau nebenoriș dalyvauti šioje juokdarystėje. Tačiau jis mane nuramino ir nuėmęs nuo akių raištį nuvedė į akmeninių sienų salę, kurioje degė galybė lempų. Ant grindų neštuvuose gulėjo trys ligoniai, o prie manęs priėjo nuskusta galva, nuo švento aliejaus blizgančiu veidu šventikas. Kreipęsis į mane vardu, jis pasiūlė man atidžiai apžiūrėti ligonius, kad įsitikinčiau nesant jokios apgaulės. Jo balsas buvo stiprus, švelnus, o akys išmintingos. Todėl paklusęs jo siūlymui apžiūrėjau ligonius, o peiliu gydantis Gyvenimo rūmų žmogus man padėjo.

Pamačiau, kad šie trys ligoniai iš tiesų serga ir savo jėgom nuo neštuvų pakilti nevalioja. Viena jų buvo jauna moteris, kurios kūnas sudžiūvęs, liesas ir be gyvybės – tik juodos išsigandusios akys lakstė sulysusiame veide. Kitas – berniukas, kurio visas kūnas buvo bjauriai išbertas, šlapiuojančiais šašais nusėtas. Trečiasis buvo senukas, kuriam atimtos kojos, todėl nepajėgė vaikščioti, bet jis neapsimetinėjo, nes pabedžiojus kojas adata nieko nejautė. Todėl galiausiai tariau šventikui:

– Visu išmanumu apžiūrėjau šiuos tris ligonius, ir jeigu būčiau jų gydytojas, neliktų nieko kita, kaip nusiųsti juos į Gyvenimo rūmus. Vargu ar moterį ir senuką net Gyvenimo rūmai išgydytų, tačiau berniuko kančias turbūt galėtų palengvinti kasdieninės sieros vonios.

Šventikas nusišypsojo ir pasiūlė mudviem su Gyvenimo rūmų gydytoju atsisėsti galusalio prieblandoje į krėslus ir kantriai laukti. Paskui jis atvedė į salę vergus ir tie, ligonius su neštuvais pakėlę prie aukuro, smilkyklėse uždegė smilkalus. Iš koridoriaus pasigirdo giesmė ir į salę giedodami šventąsias Amono giesmes įžengė šventikai. Sustoję aplink ligonius, jie ėmė melstis, šokinėti ir šaukti. Jie šokinėjo ir šaukė, kol jų veidais pasruvo prakaitas ir nusimetę antpetines ėmė skambinti žvangučiais ir aštriais akmenimis taip žaizdotis krūtines, kad pasiliejo kraujas. Panašių apeigų buvau matęs Sirijoje ir kaip gydytojas šaltakraujiškai stebėjau jų įkarštį, kol jie pradėjo dar garsiau šaukti, daužyti kumščiais akmenų sieną: akmenų siena priešais juos atsivėrė ir lempų šviesoje išniro baugi ir didinga šventoji Amono statula. Tą

pat akimirką šventikai nutilo ir po viso triukšmo įsiviešpatavo baugi tyla. Priešais mus, po tamsiu skliautu, dangiška šviesa sutvisko Amono veidas ir staiga aukščiausiasis šventikas žengė link ligonių ir sušukęs kiekvieno jų vardą tarė:

– Kelkitės ir eikite, didysis Amonas jus palaimino, nes tikite juo.

Tada savo akimis išvydau, kaip visi trys ligoniai, stebeilydami į Amono statulą, ėmė neryžtingai keltis nuo savo gultų. Drebėdami jie suklupo ant kelių, atsistojo ir nepatikliai čiupinėjosi galūnes, iki pratrūkę verksmu ėmė melstis ir laiminti Amoną. Tačiau akmenų siena vėl užsivėrė, šventikai dingo, o vergai, išnešę smilkytuvus, uždegė daugybę šviesių lempų, idant mes, gydytojai, galėtumėm apžiūrėti ligonius. Apžiūrėjome juos: jauna moteris galėjo judinti galūnes ir mūsų vedama žengti kelis žingsnius, senukas vaikščiojo pats, o berniuko bėrimas išnykęs – oda buvo švari ir glotni. Visa tai įvyko per kelias vandens laikrodžio padalas ir niekas, savo akimis nematęs, nebūtų patikėjęs, kad šitaip gali nutikti.

Mus priėmęs šventikas priėjo prie mūsų ir pergalingai nusišypsojęs paklausė:

– Ką dabar pasakysi, karališkasai Sinuhe?

Be baimės žvelgdamas jam į akis pasakiau:

– Suprantu, kad moteris ir senukas kentė dėl kerų, sukausčiusių jų valią, o kerai įveikiami kerais, jei kerinčiojo valia stipresnė už pirmesnio kerėtojo valią. Tačiau išbėrimas lieka išbėrimas ir išgydomas ne kerais, o daugybę mėnesių trunkančiu vaistymu bei gydomosiomis voniomis. Todėl patvirtinu, kad anksčiau niekada nieko panašaus nebuvau matęs.

Jis pažvelgė į mane – akys tvykstelėjo – ir paklausė:

– Ar pripažįsti, Sinuhe, kad Amonas tebėra visų dievų karalius?

Tačiau atsakiau jam:

– Norėčiau, kad balsu netartum neteisėtojo dievo vardo, nes faraonas tai uždraudė, o aš esu jo tarnas.

Gerai mačiau, kaip jis įširdo dėl mano žodžių, tačiau tai buvo aukščiausio laipsnio šventikas ir jo valia buvo stipresnė už širdį. Todėl jis susitvardė ir šypsodamas tarė:

– Aš vardu Herhoras – gali išduoti mane sargybiniams, tačiau nebijau neteisėtojo faraono sargybinių, nebijau nei jo rimbo, nei kasyklų ir gydau kiekvieną, ateinantį pas mane vardan Amono. Vis dėlto nesiginčykime dėl šių dalykų, o pasikalbėkime kaip išsilavinę žmonės. Todėl leisk man tave pakviesti į savo celę išgerti vyno, juk turbūt pavargai, ne vieną vandens padalą ant kieto krėslo sėdėdamas.

Akmeniniais koridoriais jis vedėsi mane į savo celę ir iš slogaus oro supratau, kad esame po žeme – spėjau, jog tai Amono požemiai, apie kuriuos pasakojama daugybė legendų, tačiau nė vienas neįšventintasis jų nėra matęs. Herhoras paleido Gyvenimo rūmų gydytoją ir dviese nuėjome į jo celę – jo būste netrūko jokio žmogaus širdį džiuginančio patogumo. Lova buvo

su uždanga, dėželės bei skrynelės – dramblio kaulo ir juodmedžio, kilimai – minkšti, celė kvepėjo brangiais aliejais. Jis mandagiai užpylė man ant rankų kvapnaus vandens ir pakvietęs atsisėsti pasiūlė man meduolių, vaisių bei seno stipraus Amono vynuogynų vyno su mira. Drauge geriant vyną jis man kalbėjo:

– Sinuhe, pažįstame tave – sekėme tavo žingsnius ir žinome, kad nepaprastai myli neteisėtąjį faraoną, o jo neteisėtas dievas nėra tau toks svetimas kaip norėtumėm. Vis dėlto patikinu tave: jo dievas neturi nieko kita, ką turi Amonas, o faraono kurstymas ir neapykanta apvalė Amoną ir dar labiau jį sustiprino. Vis dėlto kalbėdamas su tavim neliesiu dieviškų dalykų – kreipiuosi į tave kaip į žmogų, kuris neprašydamas dovanų gydė žmones, ir kaip į egiptietį, kuris Juodąją žemę myli labiau nei Raudonąsias žemes. Todėl sakau tau: faraonas Echnatonas – neturtėlių prakeiksmas, viso Egipto žlugimas ir jį reikia nuversti, kol jo keliamas blogis neįsikerojo tiek, kad nebūtų galima net krauju sunaikinti.

Gerdamas jo vyną atsakiau:

– Dievai man nieko nereiškia – man jau gana dievų, tačiau faraono Echnatono dievas skiriasi nuo visų bet kurio meto dievų, nes jo dievas neturi atvaizdo, jo dievui visi žmonės lygūs ir šis dievas brangina kiekvieną žmogų – skurdžių ir vergą, ir net svetimšalį. Ir tikiu, kad senieji pasaulio metai baigėsi ir prasideda naujieji. Todėl gali nutikti tai, kas neįtikima, gali nutikti tai, kas prieštarauja žmogaus protui. Nes dar per amžius nebuvo įmanu sena pakeisti nauju ir žmones paversti broliais.

Prieštaraudamas Herhoras pakėlė rankas ir nusišypsojęs tarė:

– Matau, Sinuhe, kad sapnuoji atviromis akimis, nors tikėjau tave esant protingą. Mano tikslas mažesnis. Noriu tik, kad visa būtų kaip anksčiau, kad net neturtėlio saikas būtų kaupinas ir įstatymai tebegaliotų. Trokštu tik, kad kiekvienas žmogus saugiai verstųsi amatu ir tikėtų tuo, kuo pats nori tikėti. Trokštu, kad išliktų tai, kas stabdo gyvenimo permainas, palieka skirtumą tarp vergo ir jo pono, tarno ir jo šeimininko. Trokštu, kad Egipto valdžia ir garbė išliktų nepajudinta, trokštu, kad vaikai gimtų krašte, kur kiekvienas turi savo vietą ir kiekvieno uždavinys ligi gyvenimo galo nulemtas iš anksto, ir bergždžias nerimas niekam širdies nesekina. Štai ko trokštu, todėl faraonas Echnatonas turi būti nuverstas.

Jis maldaujamai palytėjo man ranką ir nusilenkęs pasakė:

– Tu, Sinuhe, taikus ir geraširdis žmogus ir niekam nelinki bloga. Tačiau gyvename tokiu metu, kai kiekvienas turi pasirinkti – šito neišvengs nė vienas. Kas ne su mumis – tas prieš mus, ir kartą teks šitai ištverti, juk turbūt nesi toks kvailas, kad tartum jo valdžią dar ilgai išsilaikysiant. Man vis tiek, kokiems dievams tarnauji, ar išvis jiems tarnauji, nes Amonas apsieis be tavo tikėjimo. Tačiau tu, Sinuhe, gali nuimti nuo Egipto prakeiksmą. Tu gali Juodojoje žemėje panaikinti alkį, skurdą ir nerimą. Tu gali sugrąžinti Egipto galybę.

Jo žodžiai sukėlė nerimą mano širdy. Gėriau jo vyną, o į burną ir šnerves priplūdo palaimingo miros kvapo. Pamėginęs nusijuokti tariau jam:

– Turbūt tau įkando pasiutęs šuo, o gal įgėlė skorpionas, nes aš tikrai neturiu jokios galios ir net ligonių nesugebu gydyti taip išmoningai kaip tu.

Pakilęs jis tarė:

– Parodysiu tau šį tą.

Jis paėmė lempą, išsivedė mane į koridorių ir atidaręs daugybe spynų užrakintas duris lempa apšvietė celę, kurioje auksu, sidabru bei brangakmenių gausybe žėrėjo, žibėjo auksiniai žmogaus dydžio indai. Tačiau jis tarė:

– Nebijok. Tikrai nesirengiu tavęs vilioti auksu – toks kvailas nesu, nors turbūt nekenks pamatyti Amoną tebesant turtingesnį už faraoną. Ne, auksu tavęs neviliosiu, tik noriu tau šį tą parodyti.

Jis atidarė dar vienerias varines duris ir apšvietė lempa mažutę celę: joje su dviguba karūna ant galvos akmeninėje lovoje gulėjo vaškinė figūra, aštriais kauliniais smaigais perverta krūtine bei smilkiniais. Nevalingai pakėliau ranką ir suminėjau nuo kerų saugančius skaičius, kaip buvau išmokęs prieš pirmojo laipsnio šventiko įšventinimą. Herhoras pažvelgė į mane šypsodamas ir jo rankoje lempa nesudrebėjo.

– Ar dabar tiki, – paklausė jis, – kad faraono Echnatono laikai greitai praeis, nes Amono vardu per šią statulą jį užkerėjome, galvą bei širdį pervėrę šventaisiais Amono smaigais. Vis dėlto kerai veikia lėtai – dar daug bloga nutiks ir jo dievas, be abejonės, gali jį šiek tiek apsaugoti nuo mūsų kerų. Todėl šitai pamačius noriu dar su tavimi pasikalbėti.

Jis rūpestingai užrakino visas duris ir parsivedęs į savo celę įpylė man dar taurę vyno, tačiau vynas liejosi man iš burnos, dantys barškėjo į taurės kraštą, nes suvokiau savo akimis matęs iš visų stipriausius kerus, kurių dar nė vienas žmogus neįveikė. Vaškinės statulos kerai yra tokie baisūs, kad Amono šventikai savo šventykloje neišdrįsdavo apie juos kalbėti balsu – apie juos turėdavai perskaityti iš senų šventraščių, o diduma manė, kad šitų kerų jau neįmanu daryti, nes nuo piramidžių atsiradimo praėjo du tūkstančiai metų – pasaulis jau nebuvo jaunas ir pilnas kerų kaip tada. Herhoras tarė:

– Matai, kad Amono valdžia siekia net Achetatoną ir neklausk manęs, iš kur gavome jo plaukų ir jo nukirptų nagų į vaškinę statulą įlydyti, bet galiu tau pasakyti, kad jų nepirkome už auksą, bet gavome juos vardan Amono.

Tiriamai žvelgdamas į mane jis svėrė žodžius ir pagaliau tarė:

– Savomis akimis matei, kai vardan Amono gydžiau ligonius, kad Jo galybė auga diena iš dienos. Diena iš dienos baisiau Amono prakeiksmas slegia Egiptą. Kuo ilgiau faraonas gyvens, tuo labiau liaudis dėl jo kentės, o kerai veikia lėtai. Šiaip ar taip, neteisėtąjį faraoną kankina galvos skausmas, kuris visiškai išsekins jo jėgas. Ką pasakytum, Sinuhe, jei duočiau tau vaistą, kuris taip išgydys faraono galvos skausmą, kad jam niekada nebeteks jo kęsti.

– Žmogus neatsparus skausmui, – tariau. – Tik negyvėlis skausmo nejaučia.

Jis žvelgė į mane liepsningomis akimis ir jo valia prikaustė mane prie kėslo – negalėjau kilstelėti rankos, kai jis pasakė:

– Gal ir taip, bet šis vaistas nepalieka pėdsako ir niekas negalės tavęs apkaltinti – net balzamuotojai nieko keista jo viduriuose nepastebės. Tačiau tau šito žinoti nebūtina, tik duok faraonui galvos skausmą išgydysiantį vaistą. Vaistą išgėręs jis užmigs ir jau niekada jam neteks kęsti skausmo ar liūdesio. – Sutūrėdamas jis kilstelėjo ranką ir dar pridūrė: – Neketinu tavęs auksu papirkti, bet jei tai padarysi, būsi per amžius palaimintas, o kūnas niekada neišnyks – išliksi per amžius. Taip pat visą gyvenimą tave saugos nematomos rankos ir nepatirsi žemiškos svajonės, kuri neišsipildytų. Visa tai pažadu tau, nes galiu tai pažadėti.

Pakėlęs abi rankas jis liepsningomis akimis pažvelgė į mane ir žvilgsnio negalėjau išvengti. Jo valia sukaustė mane: negalėjau net krustelėti, pajudinti rankų, pakilti nuo kėslo. Jis tarė:

– Jei tarsiu tau: „Kelkis" – pakilsi. Jei tarsiu tau: „Pakelk ranką" – pakelsi. Tačiau negaliu įsakyti tau lenktis Amonui, jei pats nenori, ir negaliu priversti tavęs elgtis prieš savo valią. Šitai apriboja mano galią tau. Todėl reikalauju tavęs, Sinuhe, vardan Egipto, imk mano duodamą vaistą ir amžiams išgydyk jo galvos skausmą.

Jis nuleido ranką ir aš vėl galėjau judėti, pakelti prie lūpų vyno taurę ir jau nebedrebėjau. Miros kvapas užliejo man burną, šnerves ir tariau jam:

– Herhorai, nieko tau nepažadu, bet vis dėlto duok man vaistą. Duok man tą galingąjį vaistą – gal jis geresnis už aguonų pieną ir gal ateis akimirka, kai jis pats nebenorės pabusti.

Padavęs išrašytą stiklinę dėžutę su vaistu, jis tarė:

– Egipto ateitis tavo rankose, Sinuhe. Negalima kelti rankos prieš faraoną, tačiau liaudies kančia ir nerimastis neapsakoma ir gali ateiti valandėlė, kai kas nors prisimins, kad faraonas taip pat mirtingas, kad pervėrus ietimi ar peiliu jo kraujas taip pat paplūsta. Šitai tikrai negali nutikti, nes tuomet suklibės faraonų valdžia. Todėl Egipto likimas dabar tavo rankose, Sinuhe.

Įsidėjęs vaistą į užjuostį dygiai tariau:

– Gali būti, kad mano gimimo dieną Egipto likimą laikė juodi nendres pynę pirštai. Tačiau yra dalykų, kurių net tu, Herhorai, nežinai, nors tariesi žinąs viską. Šiaip ar taip, vaistą aš pasiimu, bet prisimink, kad nieko tikra tau nepažadėjau.

Jis nusišypsojo ir pakėlęs atsisveikinimui ranką pagal paprotį tarė:

– Tavo atlygis bus didelis.

Paskui jis nieko neslėpdamas išlydėjo mane koridoriais, nes jo akys permatė žmonių širdis ir jis žinojo, kad neįduosiu. Todėl galiu pasakyti, jog Amono požemiai esti po didžiąja šventykla, tačiau kaip į juos patenkama – nenoriu pasakoti, nes tai ne mano paslaptis.

6

Po kelių dienų Aukso rūmuose mirė didžioji karališkoji motina Tejė. Ji mirė nuo mažos smėlynų gyvatės įkandimo – gyvatė jai įkando tikrinant paukščių pinkles rūmų sode. Asmeninio gydytojo kaip tik tą valandėlę nebuvo – juk gydytojo niekada neįmanoma rasti, kai labiausiai reikia. Todėl iš namų Tėbuose atgabeno mane, tačiau atvykus į Aukso rūmus man beliko tik paliudyti ją mirus. Bet jos gydytojo už tai tikrai negalėjau kaltinti, nes mažytės smėlynų gyvatės įkandimas tikrai pražūtingas, jei per pirmus šimtą pulso tvinksnių neprapjaunamos ir neužveržiamos gyslos.

Pagal paprotį privalėjau likti Aukso rūmuose ir atiduoti kūną Mirties rūmų nešikams. Prie kūno sutikau paniurusį šventiką Ejį ir jis, lytėdamas išpurtusius karališkosios motinos skruostus, tarė:

– Jau laikas buvo jai mirti – ji buvo grisi sena moteris, drauge su manimi rezgusi intrigas. Ją nuteis jos darbai ir tikiuosi po jos mirties liaudį nurimsiant.

Vis dėlto netikiu, kad ją nužudė Ejė, nes vargu ar jis būtų išdrįsęs tai padaryti. Mat bendri nusikaltimai ir tamsios paslaptys sujungia žmones labiau nei meilė – nors Ejė kalbėjo šaltakraujiškai, žinau, kad Tejei mirus jos ilgėjosi, nes metams bėgant jiedu buvo vienas prie kito pripratę.

Kai Tėbuose pasklido žinia apie karališkosios motinos mirtį, žmonės apsirengė geriausiais drabužiais ir nepaprastai džiūgaudami užplūdo gatves bei aikštes. Iš lūpų į lūpas sklido pranašystės, minioje radosi daugybė vis naujas šventąsias pranašystes pasakojančių šventų žmonų. Galybė žmonių taip pat susirinko prie Aukso rūmų sienų ir Ejė, trokšdamas juos nuraminti bei pelnyti palankumą, liepė rimbais iš Aukso rūmų požemių išvyti valdovės Tejės negrus kerėtojus. Jie buvo penki, viena jų, moteris, bjauri, stora it begemotas, ir sargybiniams rimbais juos išvijus pro Papiruso vartus, žmonės supuolę sudraskė juos į gabalėlius – net kerai negelbėjo. Ejė taip pat liepė požemiuose sunaikinti ir sudeginti visus jų kerėjimo įrankius, vaistus bei šventuosius kelmus – gaila, nes mielai būčiau ištyrinėjęs jų vaistus bei kerus.

O rūmuose neatsirado nė vieno, sielvartaujančio dėl karališkosios motinos mirties ir jos kerėtojų likimo. Tačiau princesė Baketatonė atėjo prie motinos kūno ir, dailiomis rankomis palytėjusi jos tamsias rankas, tarė:

– Tavo vyras, motin, negerai pasielgė liepęs liaudžiai sudraskyti juoduosius tavo kerėtojus.

Ir man ji pasakė:

– Šie kerėtojai tikrai nebuvo blogi žmonės ir jie visai nenorėjo čia būti, nes ilgėjosi savo džiunglių bei šiaudinių namelių. Nereikėjo jų bausti už mano motinos darbus.

Šitaip sutikau princesę Baketatonę – pamačiusi ji mane užkalbino, o aš nepaprastai susižavėjau išdidžia jos laikysena ir skaisčiu veidu. Ji paklausė manęs apie Horemhebą ir pasišaipiusi iš mano draugo tarė:

– Horemhebas žemos kilmės, jo kalba grubi, bet jei vestų – galėtų pradėti kilmingą giminę. Ar tu, Sinuhe, gali pasakyti, kodėl jis neveda?

Atsakiau jai:

– Ne pirma smalsauji, karališkoji Baketatone, bet dėl tavo grožio pasakysiu tau tai, ko nedrįsau niekam pasakoti. Pirmą kartą dar berniukas atvykęs į rūmus Horemhebas iš netyčių pažvelgė į mėnulį. Po šito jis nebeįstengė jokios kitos moters trokšti, idant sudaužytų su ja ąsotį. Bet kas tau, Baketatone? Joks medis be paliovos nežydi – kada nors jis turi vesti vaisius ir kaip gydytojas tikrai linkėčiau, kad tavo šonai nuo apvaisinimo papilnėtų.

Išdidžiai atkraginusi galvą ji tarė:

– Gerai žinai, Sinuhe, jog mano kraujas pernelyg šventas, kad maišyčiau jį net su kilmingiausiųjų Egipto žmonių krauju. Todėl būtų buvę geriau, jei pagal gerą paprotį mano brolis būtų paėmęs mane į žmonas ir turbūt jau seniai būčiau pagimdžiusi jam sūnų. Be to, turėdama valdžią, liepčiau išdurti tam Horemhebui akis – gėda pagalvoti, kad jis išdrįso pažvelgti į mėnulį. Atvirai tau pasakysiu, Sinuhe, kad net mintis apie vyrą man kelia siaubą, nes jų prisilietimai grubūs ir begėdiški, o jų stangrūs kūnai gniuždo gležnas moteris, todėl manau, jog džiaugsmas, kurį vyras gali suteikti moteriai, nepaprastai perdedamas.

Tačiau jos akys sublizgo karščiu, kalbėdama ji aistriai alsavo ir supratau, kad ši kalba jai teikia didelį malonumą. Todėl pakursčiau ją sakydamas:

– Mačiau savo draugą Horemhebą įtempus raumenis laužantį sunkią, ant rankos užmautą vario apyrankę. Jo galūnės ilgos, stotingos, o krūtinė dunksi dusliai lyg būgnas, kai įpykęs muša ją kumščiais. Rūmų moterys bėga paskui jį miauksėdamos kaip katės, nes jis kam tik nori gali bet ką padaryti.

Virpančiomis dažytomis lūpomis, pliskančiomis akimis princesė Baketatonė pažvelgė į mane ir karštai tarė:

– Sinuhe, tavo kalba man baisiai nemaloni ir nesuprantu, kodėl nuolat kalbi man apie tą savo Horemhebą. Šiaip ar taip, jis gimė mėšlinais tarpupirščiais ir net jo vardas man bjaurus. Išties nesuvokiu, kodėl man apie tai kalbi prie mirusios motinos kūno.

Nenorėjau jai priminti, katras iš mudviejų pirmas užvedė kalbą apie Horemhebą, todėl tariau jai neva gailestaudamas:

– Ak, Baketatone, tik išlik žydinčiu medžiu – tavo kūnas nevys, žydėsi dar daugybę metų. Bet ar tavo motina išties neturėjo nė vienos atsidavusios rūmų moters, kad paverktų ir pavaitotų prie kūno, iki Mirties rūmai pasiims ją – šalia jos samdytos raudotojos verkia ir raunasi plaukus. Jei galėčiau – pats verkčiau, tačiau mano, gydytojo, ašaros jau senokai dėl mirties nebyra. Gyvenimas – karšta diena, Baketatone, o mirtis turbūt – šalta naktis. Gyvenimas – gili įduba, Baketatone, o mirtis turbūt – gilus skaidrus vanduo.

Ji tarė:

– Ak, nekalbėk man apie mirtį, Sinuhe, kai gyvenimas man dar toks sal-

dus. Bet išties gėda, kad niekas nerauda prie mano motinos kūno. Pati, žinoma, negaliu verkti, nes garbė man neleidžia ir nutekėję nuo blakstienų dažai sugadintų man skruostų skaistalus, tačiau atsiųsiu kokią nors rūmų moterį drauge su tavimi paverkti, Sinuhe.

Juokais atsakiau jai:

– Dieviškoji Baketatone, tavo grožis mane sujaudino, o tavo kalba įpylė alyvos į manąją ugnį. Todėl atsiųsk raudoti kokią seną, negražią moterį, kad apimtas aistros nepradėčiau jos vilioti ir gedinčių namų nepaniekinčiau.

Priekaištingai papurčiusi galvą ji tarė:

– Sinuhe, Sinuhe, ar tau tikrai ne gėda kalbėti kvailysčių. Nors ir nebijai dievų, kaip apie tave kalbama, tai nors mirtį turėtum gerbti.

Ji buvo moteris ir visai neįsižeidė dėl mano kalbų, o išėjo atsiųsti kokios nors rūmų moters paverkti šalia motinos kūno, iki atvyks Mirties rūmų nešėjai.

Tačiau ne be reikalo taip bedieviškai kalbėjau prie mirusios kūno, nekantriai laukdamas rūmų moters, ir ji atėjo – buvo vyresnė ir bjauresnė, nei drįsau tikėtis, nes karališkosios motinos moterų namuose dar tebegyveno visos jos sutuoktinio žmonos, faraono Echnatono žmonos, jų žindyvės bei rūmų moterys. Nors negraži, rūmų moteris buvo vardu Mehuneferė, o iš jos veido supratau, kad jai patiko vyrai ir vynas. Suprasdama savo pareigą, prie didžiosios karališkosios motinos kūno ji ėmė verkti, inkšti, rautis plaukus. Tuo tarpu atnešiau vyno ir kiek paverkusi ji sutiko išgerti, kada kaip gydytojas patikinau, jog dideliam liūdesiui apėmus tai visai į sveikatą. Geriant vyną pradėjau juokauti, kalbėti apie praėjusį grožį. Kalbėjau jai ir apie vaikus, apie mažąsias faraono Echnatono dukreles, o tada jau dėdamasis kvailiu paklausiau:

– Ar tikra tiesa, jog didžioji karališkoji motina buvo vienintelė amžinojo faraono žmona, pagimdžiusi jam sūnų?

Mehuneferė pašiurpusi žvilgtelėjo į mirusiąją ir drausdama man taip kalbėti papurtė galvą. Todėl kalbėjau jai vis daugiau gražių, meilių žodžių, kalbėjau apie jos plaukus, apie drabužius bei papuošalus. Kalbėjau apie jos akis ir lūpas, kol ji, visai užmiršusi verksmą, ėmė susižavėjusi manęs klausytis, nes tokiais žodžiais moteris visada tiki, net jei gerai žino, jog tai netiesa, ir kuo senesnė, bjauresnė moteris, tuo labiau tiki, nes nori tikėti. Taigi mes tapome gerais draugais, ir kai atvykę Mirties rūmų nešikai išnešė kūną, ji visaip meilindamasi pasikvietė mane į savo kambarį faraono moterų namuose gerti vyno. Svaigstant jos liežuvis vis labiau laisvėjo, sulūžo visos jos spynos: ji glostė man skruostus, vadino gražiu berniuku ir drąsindama mane pasakojo visokias begėdiškiausias rūmų apkalbas. Ji taip pat leido suprasti, jog didžioji karališkoji motina dažnai linksmindavosi su negrų kerėtojais ir krizendama tarė:

– Karališkoji motina buvo baisi, šiurpi moteris, jai mirus man lengviau

kvėpuoti ir visai nesuprantu jos skonio, kai yra tiek apveidžių egiptiečių jaunikaičių – rudos ir minkštos odos bei maloniai kvepiančių.

Ji pauostė mano pečius, ausis, tačiau atstūmiau ją tardamas:

– Ar tiesa, kad didžioji karališkoji Tejė buvo gabi nendrių pynėja? Ar tiesa, kad ji rišdavo mažus nendrių luotelius ir išplukdydavo juos naktimis žemyn upe?

Mano kalba ją nepaprastai išgąsdino ir ji paklausė:

– Iš kur tu tai žinai?

Tačiau nuo vyno ji prarado nuovoką, ją užvaldė noras girtis ir ji tarė:

– Vis dėlto žinau už tave daugiau ir žinau, kad ne mažiau nei trys naujagimiai berniukai, kaip neturtingųjų vaikai, išplaukė luoteliais žemyn upe, nes kol nebuvo Ejės, ta sena kerėtoja bijodama dievų nenorėjo rankų krauju teptis. Tik Ejė pavertė ją nuodytoja, todėl Mitanijos princesė Tadukhipa mirė raudodama, šaukdamasi ir verždamasi iš rūmų ieškoti savo sūnaus.

– Ak, gražioji Mehunefere, – tariau palytėdamas jos storai išdažytus skruostus, – tikriausiai naudojiesi mano jaunyste ir nepatyrimu tikindama mane klaidžiomis pasakomis. Juk Mitanijos princesė neturėjo sūnaus, o jei turėjo, tai kada šitai galėjo nutikti.

– Nesi toks jaunas ir nepatyręs, gydytojau Sinuhe, – tarė ji ir garsiai sukrizeno. – Priešingai – tavo rankos klastingos, apgaulios, ir akys tavo klastingos, o užvis klastingiausias karčius melus man į akis spjaudantis liežuvis. Vis dėlto tavo melai senos moters ausims palaimingi, Sinuhe, ir negaliu susiturėti, tačiau papasakosiu tau viską apie Mitanijos princesę, kuri galėjo tapti didžiąja karališkąja sutuoktine – jei Tejė dar būtų gyva, šie žodžiai apvyniotų ploną virvelę man apie kaklą. Žiūrėk, Sinuhe: princesė Tadukhipa tebuvo maža mergytė, kai iš tolimos šalies atkeliavo į faraono Aukso rūmus. Ji tebuvo maža mergytė ir faraono moterų namuose žaidė su lėlėmis – visai taip pat kaip su Echnatonu apvesdinta mažoji princesė, kuri taip pat mirė. Ir faraonas Amenhotepas jos nelietė, o mylėjo ją kaip vaiką, drauge žaidė su lėlėmis, dovanodavo jai auksinių žaisliukų. Tačiau Tadukhipa suaugo ir sukakusi keturiolika metų buvo graži pažiūrėti: kūnas grakštus ir gležnas, tamsios akys žvelgė į tolius, o jos oda, kaip visų Mitanijos moterų, buvo šviesi it plėnys. Tuomet faraonas atliko jai savo pareigą, kaip nepaisydamas visų Tejės suktybių atlikdavo su daugybe moterų, nes šiuose reikaluose vyrą sunku sutramdyti, kol jo šaltinis dar neišdžiūvęs. Taigi Tadukhipos miežio grūdas sužaliavo, tačiau po kurio laiko sužaliavo Tejės miežio grūdas ir ji nepaprastai džiaugėsi, nes buvo pagimdžiusi faraonui tik dukterį – šitą pasipūtusią, išdidžią Baketamonę, aišku, norėjau pasakyti Baketatonę, bet esu sena moteris ir man greit susipainioja liežuvis.

Sustiprinus liežuvį vynu, tas nebesipainiojo, ir ji iškalbingai tęsė:

– Visi kai ką žinantieji vis dėlto žino, kad Tejės miežio grūdo žaluma kilo iš Heliopolio, tačiau apie šitai geriau nieko nekalbėti. Šiaip ar taip, Tadukhipos nėštumo metu Tejė labai kankinosi ir kaip įmanydama mėgino nutraukti

jos nėštumą, – kaip padarė daugybei žmonų faraono moterų namuose. Du naujagimius berniukus ji buvo anksčiau nendrių luotuose išplukdžiusi pasroviui, tačiau tai didelės reikšmės neturėjo, nes jie buvo paprastų sugulovių sūnūs – žmonos nepaprastai bijojo Tejės, o ji šioms atsilygindavo galybe dovanų, todėl radusios šalia savęs dukterį vietoj sūnaus jos savo dalia pasitenkindavo. Tačiau Mitanijos princesė buvo pavojingesnė priešininkė, nes buvo karališkosios giminės ir turėjo draugų, kurie ją saugojo ir tikėjo, kad pagimdžiusi sūnų ji taps didžiąja karališkąja sutuoktine vietoj Tejės. Vis dėlto Tejė turėjo tokią didelę valdžią ir jos įkarštis miežio grūdui sužaliavus buvo toks bauginantis, jog niekas neišdrįso jai prieštarauti, juolab kad šalia ji turėjo iš Heliopolio parsigabentą Ejį. Todėl Mitanijos princesei gimdant jos draugai buvo pavaryti šalin ir ją apsupo negrų kerėtojai – neva norėdami palengvinti skausmus, o kai ji norėjo pamatyti savo sūnų, buvo parodyta mirusi mergytė, tačiau ji nepatikėjo Teje. Ir aš, Mehuneferė, žinau, kad ji pagimdė sūnų, sūnus buvo gyvas ir tą pat naktį buvo išplukdytas nendrių luotu žemyn upe.

Garsiai nusijuokęs paklausiau:

– O iš kur tu, gražioji Mehunefere, žinai?

Iš įkarščio ji gerdama apsipylė smakrą vynu ir riktelėjo:

– Vardan visų dievų, savomis rankomis pripjoviau nendrių, nes Tejė nėščia nenorėjo braidžioti po vandenį.

Pasibaisėjau jos žodžiais ir pašokau paliedamas ant grindų vyną, bet slėpdamas savo išgąstį įtrypiau jį koja į kilimą. Tačiau Mehuneferė sugriebė mano ranką ir, jėga trūktelėjusi sėstis šalia savęs, pasakė:

– Visai neketinau šito pasakoti ir labai kenkiu sau šitai pasakodama, bet nežinau, kuo tu mane taip veiki, kad mano širdis nė vienos paslapties nesulaiko, Sinuhe. Todėl prisipažįstu: kaip tik aš pripjoviau nendrių, o Tejė iš jų surišo luotą, nes ji nepasitikėjo savo tarnais, o mane buvo palenkusi kerais ir už mano darbus, nes jaunystėje iš kvailumo pridariau darbų, už kuriuos įkliuvusi būčiau nuplakta ir išvaryta iš Aukso rūmų, tačiau kas tuomet Aukso rūmuose nebūtų tų darbų nuveikęs – tik dabar apie juos nenoriu tau pasakoti. Šiaip ar taip, ji laikė mane savo rankose, todėl įbridusi į vandenį pripjoviau nendrių ir ji tamsoje surišo luotą, o rišdama juokėsi ir kalbėjo bedieviškus dalykus, nes buvo laiminga, kad šitaip gali įveikti Mitanijos princesę. Tačiau aš raminausi tardama, jog kas nors turbūt ras vaiką, nors žinojau, kad šito negali būti, nes nendrių luotais žemyn upe išplaukę vaikai mirdavo įsaulyje, juos pagriebdavo krokodilai ar plėšrūs paukščiai. Vis dėlto Mitanijos princesė nepasitenkino kerėtojų šalia paguldyta negyva mergaite, nes kūdikio net odos spalva buvo kitokia nei jos, ir galvos pavidalas kitoks, todėl netikėjo ją pagimdžiusi. Mat Mitanijos moterų oda glotni kaip vaisiaus žievė, dūmo ar blyškių plėnių spalvos, jų galvos mažutės, dailios. Todėl kaltindama kerėtojus ir Tejį ji graudžiai vaitojo, raudojo, rovėsi plau-

kus, kol Tejė įsakė gydytojams sugirdyti jai kvaišinančių vaistų ir apskelbė ją praradus protą iš liūdesio, kad pagimdė negyvą kūdikį. Ir faraonas, vyrų papratimu, mieliau tikėjo Teje nei Tadukhipa. Paskui Tadukhipa pradėjo menkti ir mirė, tačiau prieš mirtį ji daugybę kartų mėgino pabėgti iš Aukso rūmų ieškoti sūnaus, todėl visi patikėjo jos protą aptemus.

Žvelgiau į savo rankas, ir mano rankos, lyginant su beždžioniškais Mehuneferės pirštais, buvo blyškūs – mano rankų oda buvo dūmų spalvos. Buvau taip baisiai priblokštas ir taip įbūgęs, kad vos girdimai paklausiau:

– Gražioji Mehunefere, ar dar gali pasakyti, kada tai nutiko?

Ji paglostė tamsiais pirštais man sprandą ir meilindamasi tarė:

– Oi, saldusai berniuk, kam tokiems seniems dalykams švaistai laiką, juk galėtum jį smagiau leisti. Tačiau tavo prašymo negaliu nepatenkinti, todėl pasakysiu, kad visa tai atsitiko dvidešimt antraisiais didžiojo faraono valdymo metais, rudenį, per patį potvynį. Jei stebiesi, iš kur taip gerai viską prisimenu, galiu paaiškinti, jog tais pačiais metais gimė faraonas Echnatonas, nors jis gimė tik kitą pavasarį, per sėją, Šuns žvaigždei pakilus. Todėl tai prisimenu.

Nuo jos žodžių sustingau iš siaubo, todėl nepajėgiau apsiginti ir net nepajutau, kaip ji drėgnomis nuo vyno lūpomis palytėjo man skruostus, išmargindama juos savo lūpų bei skruostų plytų spalvos dažais. Ji apkabino mane ir karštai suspaudusi pavadino savo jautuku ir balandėliu. Tačiau tik atsainiai atstūmiau ją, nes mano mintys kunkuliavo it jūra, visa manyje nuo tos klaikios žinios nesuvaldomai sukilo, nes jeigu tai, ką ji papasakojo, buvo tiesa, – mano gyslomis galėjo tekėti didžiojo faraono kraujas, aš buvau netikras faraono Echnatono brolis ir tikriausiai aš būčiau tapęs faraonu, jei Tejės klasta nebūtų įveikusi mano mirusios motinos meilės. Stebeilijau priešais save ir tariausi suprantąs, kodėl visada jaučiausi vienišas ir svetimšalis žemėje, nes karališko kraujo žmogus minioje esti vienintelis. Taip pat tariausi suprantąs, kodėl Mitanijos žemėje keistai jaučiausi ir kodėl man atrodė, kad tą gražią žemę gožia mirties šešėlis.

Tačiau įkyri Mehuneferės elgsena privertė mane atitokti ir turėjau sukaupti visą valią, kad ištverčiau jos glamones bei šnekas, nes jos rankos ir žodžiai mane šiurpino – visa Aukso rūmuose dabar mane šiurpino. Vis dėlto sveikas protas patarė man ją pakęsti, todėl verčiau ją toliau gerti vyną, kad dar labiau apkvaištų ir užmirštų visa, ką man papasakojo. Tačiau apsvaigusi ji tapo neapsakomai baisi, todėl galiausiai turėjau į vyną įmaišyti aguonų pieno, kad užmigdęs ja atsikratyčiau.

Kai pagaliau išėjau iš jos kambario bei moterų namų, jau buvo naktis ir Aukso rūmų tarnai bei sargybiniai rodydami į mane pirštais kikeno, tačiau tariau taip vykstant tik todėl, kad ėjau šlitinėdamas, stingsančiomis akimis ir susiglamžiusiais drabužiais. O namie nemigusi ir nerimaudama dėl mano sugaišties laukė Meritė, norėdama išgirsti apie karališkosios motinos mirtį,

bet išvydusi mane ji prispaudė ranką prie burnos, ranką prie burnos taip pat prispaudė Mutė, ir jiedvi persimetė žvilgsniais. Galiausiai Mutė su apmaudu tarė Meritei:

– Ar tūkstantį kartų nesakiau tau, kad visi vyrai vienodi ir neverti pasitikėjimo.

Tačiau buvau pavargęs ir troškau likti vienas su savo mintimis, todėl piktai pasakiau joms:

– Ši diena išvargino mane ir jūsų kikenimo girdėti nenoriu.

Tuomet Meritės akys tapo šaltos, veidas iš pykčio nutamso ir pakėlusi man prieš akis sidabro veidrodį ji tarė:

– Pažvelk į savo veidą, Sinuhe! Tikrai nedraudžiu tau linksmintis su svetimom moterim, bet norėčiau, kad nors slapta tai darytum, idant man širdies neuždavotum. Ir tikrai negali tvirtinti, jog šiandien iš namų išėjai vienišas ir liūdnas.

Pažvelgęs į savo veidą nepaprastai išsigandau, nes jis buvo išterliotas Mehuneferės dažais, nuo jos lūpų ant skruostų, kaklo bei smilkinių likusios raudonos dėmės. Mat dėl savo bjaurumo ir raukšlių ji buvo taip storai išsitepusi veidą, kad dažai jį dengė kaip skiedinys sieną, o blyškias lūpas iš tuštybės ji terliojosi dažais, gurkštelėjusi vyno. Todėl mano veidas atrodė it maru sergančio – man nuširdžiai buvo gėda, ir Meritei negailestingai tebelaikant veidrodį prieš akis, puoliau greit šluostytis veidą.

Aliejumi švariai nusivaliau veidą ir gailestaudamas pratariau:

– Viską, matyt, neteisingai supranti, mylima Merite. Leisk man paaiškinti.

Tačiau ji atšiauriai žvelgdama į mane tarė:

– Man visai nereikia tavo paaiškinimų, Sinuhe, nenoriu, kad dergtumei burną melu dėl manęs, nes pamačius išterliotą tavo marmūzę negali neteisingai suprasti. Turbūt nenumanei, kad nemiegosiu ir lauksiu tavęs, jei net nepanorai nusišluostyti nuo veido pasilinksminimo pėdsakų. O gal ketinai prieš mane savo pergalėmis pasididžiuoti ir parodyti, kad Aukso rūmų moterys prieš tave silpnos kaip nendrės? Ar paprasčiausiai pasigėrei kaip kiaulė ir visai nesuvokei, jog nederamai elgiesi?

Turėjau gerokai paplušėti ir pasistengti, kol ją nuraminau, o Mutė iš gailesčio jai apsiverkė, užsidengė veidą ir apimta baisios paniekos visiems vyrams pasišalino į virtuvę. Iš tiesų turėjau labiau plušėti ir stengtis ramindamas Meritę nei kratydamasis Mehuneferės, todėl galiausiai prakeikęs visas moteris tariau:

– Merite, tu pažįsti mane geriau nei kas kitas, todėl galėtum manimi pasikliauti. Taigi patikėk, jei galėčiau – viską paaiškinčiau ir tikrai mane suprastum, tačiau tai turbūt yra ne mano, o Aukso rūmų paslaptis, todėl bus geriau, jei jos nežinosi.

Tačiau jos liežuvis buvo skaudesnis už vapsvos geluonį, kai ji įgiliai pasakė:

– Tariausi tave pažįstanti, Sinuhe, bet dabar matau, kad tavo širdyje žio-

jėja prarajos, apie kurias net nenujaučiau. Be abejonės, teisingai elgiesi rūpindamasis moters garbe ir visai nesmalsauju dėl tavo paslapčių. Šalin tai nuo manęs, ir dėkoju visiems dievams, kad susivokiau išsaugoti laisvę ir nesutikau sukulti su tavim ąsočio, jeigu apskritai šito norėjai. Ak, Sinuhe, kokia buvau kvaila tikėdama apgauliais tavo žodžiais, juk turbūt visą šią naktį tą patį šnibždėjai į gražutes auseles. Todėl verčiau būčiau mirusi.

Ramindamas ją siekiau palytėti, tačiau ji pašokusi tarė:

– Tik neliesk manęs, Sinuhe, juk labai pavargai, visąnakt voliodamasis ant minkštų rūmų kilimų. Visai neabejoju, kad jie minkštesni už mano demblį ir kad ant jų randi už mane jaunesnių ir gražesnių žaidimų draugių.

Šitaip ji kalbėjo atverdama man širdyje mažas, deginančias žaizdas, kol ėmiau manyti išprotėsiąs. Tik tada ji mane paliko ramybėje ir atstūmė išeidama, neleidusi net parlydėti į „Krokodilo uodegą". Jai išėjus būčiau dar labiau kentėjęs, jei mano širdis nebūtų kunkuliavusi nelyginant jūra ir jei nebūčiau troškęs likti vienas su savo mintimis. Todėl leidau jai išeiti ir tariu, kad man ilgiau neprieštaravus ji labai nustebo.

Tą naktį būdravau ant savo kilimo kamuojamas minčių ir nakčiai slenkant mano mintys darėsi vis šaltesnės, vis labiau tolo vynui sklaidantis iš galvos ir šalčiui kaustant galūnes, nes jau nebuvo kam manęs šildyti. Klausiausi tylaus vandens laikrodžio čiurlenimo: vanduo nenustojo tekėjęs, beribis laikas sroveno per mane, todėl tolau pats nuo savęs. Ir savo širdžiai pasakiau: „Aš, Sinuhė, esu tas, kuo mano paties darbai mane pavertė, o visa kita nesvarbu. Aš, Sinuhė, dėl žiaurios moters nuvariau savo įtėvius per anksti į kapą. Aš, Sinuhė, tebesaugau sidabrinį Minėjos – savo sesers – tinklelį. Aš, Sinuhė, mačiau vandenyje plūduriuojant padvėsusį jūros jautį ir juduliuojant vėžiagyvių draskomą mylimosios veidą. Nesvarbu, koks mano kraujas, nes visa tai buvo žvaigždėse surašyta dar prieš mano gimimą ir nulemta būti svetimšaliu žemėje. Todėl Achetatono ramybė man buvo tik auksinis melas – man tereikėjo šios siaubingos žinios, kad vėl pabustų apmirusi širdis ir suvokčiau visada būsiąs vienišas".

Tačiau už rytinių kalnų kylanti auksinė saulė per valandėlę išvaikė visus tamsius nakties šešėlius ir – kokia keista žmogaus širdis! – apmaudžiai nusikvatojau iš savo klejonių. Net jei tą naktį atplaukiau nendrių luotu žemyn upe, net jei suodinos luoto nendrės buvo surištos paukštgaudžių kilpomis, juk pamestinukai tais laikais kasnakt plaukdavo nendrių luotais žemyn upe, o atkeliavę žemumos jūrininkai suviliotas moteris galėjo išmokyti žemumos kilpų; nieko neįrodo ir tai, kad mano oda dūmų spalvos ir šviesesnė nei prastuomenės, nes gydytojas nuolat būna pastogių šešėlyje, todėl jo oda šviesėja. Ne, saulei skaisčiai šviečiant, neatradau nė vieno nenuginčijamo įrodymo.

Taip pat prisiminiau, kad mačiau didįjį faraoną Amenhotepą mirties patale ir žvelgiant į tą mirštantį seną žmogų mano širdis nevirptelėjo – tik kaip Gyvenimo rūmų mokinys, džiaugdamasis rankų miklumu, valiau ir

padavinėjau Ptahorui įrankius, ir mano širdis nevirptelėjo, kai jis faraono kaukolę grężė. Jei jis išties būtų buvęs mano tėvas, jei jo sėkla išties būtų mane pradėjusi Mitanijos princesės įsčiose, turbūt pirmąkart mirties naktį jį pamačius mano širdis būtų sudrebėjusi. Tačiau niekas manyje nekrustelėjo – temačiau seną, mirštantį, nors didelę galią turintį žmogų. Taip pat galvojau: jeigu juodos valdovės Tejės rankos laikė mane gimimo naktį ir nustūmė nendrių luotu upėn mirti – ją pamačius mano širdis būtų suvirpėjusi, tačiau žvelgdamas į ją visada jausdavau vien smalsumą ir prieš jos mirtį ramiai šnekučiuojantis mano širdis prieš ją nesukilo. Šitaip mintijau ir šios mintys man rodės stipresnės už visus akių bei proto įrodymus, todėl troškau vaizduotis tik sapną regėjęs ir ištryniau iš sielos šią klejonę apie savo gimimą.

Nusiprausiau, apsirengiau, o Mutė paraudusiomis nuo verksmo akimis ir labai niekindama, kad esu vyras, patiekė alaus bei sūrią žuvį. Liepiau nunešti mane į Gyvenimo rūmus ir dirbau ten – apžiūrinėjau ligonius, tačiau neradau negalios, kurią būtų išgydęs kaukolės atvėrimas. Išėjau pro pilono vartus iš Gyvenimo rūmų, klausydamas kranksėjimo nutukusių varnų, tupinčių ant stogo krašto prie akmeninių šventyklos langų pinučių.

Tačiau pro šalį link Atono šventyklos pralėkė kregždutė, ir mano kojos nusekė paskui ją – žengiau į Atono šventyklą, kur aukodami smilkalus, vaisius bei grūdus šventikai giedojo himnus Atonui. Ir Atono šventykla nebuvo tuščia, joje buvo nemaža žmonių, jie klausėsi Atono himnų, pakėlę rankas garbino Atoną, o šventikai juos mokė faraono tiesos. Vis dėlto šitai nieko nereiškė, nes Tėbai buvo didelis miestas – juose nebuvo vietos, kurioje iš smalsumo nesusirinktų gausybė žmonių. Kregždutė lėkė pirm manęs ir aš, sekdamas paskui ją, žiūrinėjau šventyklos sienų akmenyje iškalinėtus paveikslus, o nuo dešimties akmeninių kolonų, apimtas baugios aistros, į mane žvelgė faraonas Echnatonas. Šitaip suradau naujuoju būdu iškalinėtą paveikslą su valdovo soste sėdinčiu faraonu Amenhotepu, senu ir paliegusiu; dvigubos karūnos nusvarinta galva, o greta jo – valdovė Tejė. Taip pat suradau visus karališkosios šeimos atvaizdus ir sustojau prie to, kuriame Mitanijos princesė Tadukhipa aukojo Egipto dievams, bet pirmykštis užrašas iš šio atvaizdo buvo ištrintas, o naujasis tikino ją aukojant Atonui, nors Atonas jos gyvenamuoju metu Tėbuose dar nebuvo garbinamas.

Šis atvaizdas buvo iškalinėtas senuoju būdu – tai buvo jauna žavi moteris, dar beveik mergaitė, su karališku galvos dangalu, jos galūnės buvo liaunos, grakščios, galva graži ir grakšti. Ilgai žvelgiau į šį atvaizdą, o kregždutė, kartkartėm džiugiai sukrykšdama, suko man aplink galvą, kol baugus graudulys užliejo nuo minčių ir nemigos pavargusią mano sielą ir nulenkęs galvą pravirkau dėl šios svetimšalės ir vienišos merginos likimo. Troškau būti toks grakštus kaip ji, tačiau mano galūnės buvo glebios, aptukusios, pakaušis po gydytojo peruku praplikęs, kakta išraižyta minčių vagelėmis, o veidas putnus nuo pernelyg sotaus Achetatono gyvenimo. Ne, ly-

gindamas save su ja negalėjau tartis esąs jos sūnus, tačiau graudulys liejo sielą – verkiau dėl jos vienatvės faraono Aukso rūmuose, o kregždutė džiugiai skraidžiojo man aplink galvą. Prisiminiau gražius Mitanijos namus, liūdnus žmones, prisiminiau ir dulkėtus Babilono kelius, molio grendymus ir pajutau, jog jaunystė negrįžtamai pralėkė pro šalį, o mano branda nugrimzdo į purvą ir stovintį Achetatono vandenį.

Taip praslinko diena, atėjo vakaras ir sugrįžęs į uostą nuėjau į „Krokodilo uodegą" pavalgyti ir susigerinti su Merite. Tačiau Meritė mane priėmė atšiauriai, elgėsi su manim lyg su svetimu, o valgio pasiūlė stovėdama šalia mano krėslo ir žvelgdama į mane labai šaltai. Kai pavalgiau, ji paklausė:

– Ar susitikai su savo mylimąja?

Dirgliai atsakiau, kad visai ne su moterimis ėjau susitikti, o dirbau darbą Gyvenimo rūmuose ir apsilankiau Atono šventykloje. Neslėpdamas apmaudo smulkiai papasakojau jai kiekvieną tądien žengtą žingsnį, tačiau ji visą laiką žvelgė į mane pašaipiai šypsodama. Kai baigiau, ji tarė:

– Man net nedingtelėjo, kad galėjai ieškoti moters, juk dar vakar vakare atrodė visiškai išsekęs, o būdamas plikas ir storas jau neką pajėgi. Tik norėjau pasakyti, kad tavo mylimoji net čia atkako tavęs ieškoti, ir pasiunčiau ją pas tave į Gyvenimo rūmus.

Pašokau taip staiga, kad net krėslas nuvirto, ir sušukau:

– Ką sakai, kvaila moterie?

Pasitaisiusi plaukus Meritė dygiai nusišypsojo ir pasakė:

– Taip, tavo mylimoji tavęs ieškodama atėjo lig čia – apsirengusi kaip nuotaka, blizgančiais papuošalais išsigražinusi, išsidažiusi lyg beždžionė, o jos aliejų kvapas trenkė ligi upės. Ji perdavė tau pasveikinimą ir laišką, jei nesutiktų tavęs, o aš nuoširdžiai prašyčiau, kad patartum jai čia nesilankyti, nes tai padori užeiga, o ji elgėsi kaip viešųjų namų šeimininkė.

Ji ištiesė man neantspauduotą laišką ir drebančiom rankom jį išvyniojau. Skaitant kraujas plūstelėjo man į galvą, širdis ėmė neramiai daužytis. Štai ką man rašė Mehuneferė:

„Gydytoją Sinuhę sveikina jo širdies sesuo Mehuneferė, faraono Aukso rūmų adatinės prižiūrėtoja. Mano mažasis jautuk, saldusis mano balandėli Sinuhe. Pabudau ant savo kilimo viena, skaudama galva, tačiau dar labiau skaudama širdimi, nes ant mano kilimo buvo tuščia, buvai mane palikęs ir jutau tik tavo aliejaus kvapą ant savo rankų. O, kad būčiau tavo juosmenį siaučiantis drabužis, o, kad būčiau aliejus tavo plaukuos, o, kad būčiau vynas tavo burnoje, Sinuhe. Tavęs ieškodama liepsiu nešti nuo namo prie namo ir šio vargo neatsisakysiu, iki surasiu tave, nes pagalvojus apie tave mano kūnu ima bėgioti skruzdėlės, o tavo akys mano akims teikia palaimą. Ir tu visai nesivaržyk pas mane atvykti, nors, kiek žinau, esi drovus, nes Aukso rūmuose jau visi žino mano paslaptį ir tarnai į tave žiūrės pro pirštus. Skubėk pas mane vos gavęs šį laišką, skubėk paukščio sparnais, mano mylimasis, nes mano širdis tavęs ilgisi. Jei tu neskubėsi pas mane – aš pas

tave atskrisiu greičiau už paukštį. Tave sveikina tavo širdies sesuo Mehuneferė".

Skaičiau tuos klaikius tauškalus daugybę kartų, nedrįsdamas pažvelgti į Meritę, kol ji, išplėšusi man iš rankų laišką, sulaužė jo sutvirtinimą, sudraskė popierių ir sutrypusi kojomis karštai pasakė:

– Dar galėčiau tave suprasti, Sinuhe, jei ji būtų jauna ir graži, bet ji sena, raukšlėta ir bjauri kaip maišas, nors dažo veidą lyg molio sieną. Tikrai nesuprantu, kas tavo galvoj, Sinuhe, o gal Aukso rūmų blizgesys tiek apžilpino tau akis, kad visa matai priešingai. Savo elgesiu apsijuoksi prieš visus Tėbus ir mane apjuoksi.

Susiplėšiau drabužius, nagais susidraskiau krūtinę šaukdamas ir pasakiau:

– Merite, padariau baisią kvailystę, bet ne be priežasties ir nenujaučiau, kad už tai būsiu taip baisiai nubaustas. Merite, pasiųsk ieškoti mano arklininkų ir surink juos, nes aš turiu bėgti. Antraip atlėkusi baisioji boba prievarta su manimi permiegos, o atsiginti jos negalėsiu, nes ji rašo skrisianti pas mane greičiau už paukštį, ir tikiu ja.

Meritė matė mano kančią ir tariu, kad pagaliau patikėjo, jog tarp mudviejų su Mehunefere nieko nebuvo, nes staiga prapliupo juoku ir juokėsi taip nuoširdžiai, kad net šaukė, lankstydamasi visu gražiu kūnu, ir pagaliau dusdama iš juoko tarė:

– Tikiuosi, kad šitai pamokys tave būti atsargesnį su moterimis, Sinuhe, nes mes, moterys, – dūžtantys indai, o aš pati žinau, kaip tu moki žavėti, mano brangusis Sinuhe. – Ji negailestingai iš manęs šaipėsi ir dėdamasi su viskuo susitaikiusi pasakė: – Spėju, kad ta daili moteris ant kilimo tau mielesnė už mane – juk ji turėjo už mane du kartus daugiau metų savo meilės menui tobulinti, todėl tikrai negalėsiu jai prilygti, ir spėju, kad dėl jos be gailesčio mane atstumsi.

Mane apėmė toks nerimas, kad nusivedžiau Meritę į buvusį vario liejiko namą ir viską jai papasakojau. Papasakojau jai savo gimimo paslaptį ir visa, ką ištraukiau iš Mehuneferės, papasakojau, kodėl nenoriu tikėti, kad mano gimimas susijęs su Aukso rūmais ir Mitanijos princese. Klausydamasi manęs ji surimtėjo ir jau nebesijuokė. Tik stebeilijo man pro šalį, o jos akių gelmėj liūdesys vis tamsėjo, kol pagaliau, palietusi ranka man petį, tarė:

– Dabar daug ką suprantu, Sinuhe, suprantu tai, ko anksčiau nesupratau, suprantu, kodėl pirmą kartą tave pamačius tavo vienatvė šaukė man nebyliai ir kodėl silpna darydavosi, tau į mane pažvelgus. Aš taip pat turiu vieną paslaptį ir per šias dienas ne kartą magėjo ją tau pasakyti, tačiau dabar džiaugiuosi ir dėkoju dievams, kad nepapasakojau, nes paslaptis nešiotis sunku, jos pavojingos, todėl geriau jas nešiotis vienam, o ne dviese pasidalinus. Vis dėlto džiaugiuosi, kad papasakojai man viską. Bet, kaip sakai, bus geriau, jei nesekinsi širdies galvodamas apie visa, ko gal niekada nebuvo, visa tarsi sapną užmirši, ir aš užmiršiu.

Susmalsęs paklausiau apie jos paslaptį, tačiau ji nenorėjo man sakyti, tik

palytėjusi lūpomis mano skruostus ir apkabinusi man kaklą kiek paverkė. Pagaliau tarė:

– Likęs Tėbuose tos moters neatsikratysi – deginama aistros Mehuneferė persekios tave diena iš dienos, kol gyvenimas taps tau nepakenčiamas – mačiau tokių moterų ir žinau, kokios baisios jos gali būti. Ir tu kaltas, kad privertei ją viskuo patikėti ir padarei tai pernelyg sumaniai. Todėl tau turbūt geriausia grįžti į Achetatoną, nes reikiamus kaukolės atvėrimus jau atlikai ir neturi daugiau čia ką veikti. Bet patikimiausia būtų, kad prieš išvykdamas parašytum jai laišką ir pareikalautum palikti tave ramybėje – antraip ji, atsekusi paskui tave, gali sukulti su tavimi ąsotį, nes nemoki apsiginti, o tokio likimo tau nelinkėčiau.

Jos patarimas buvo puikus, todėl liepiau Mutei sukrauti mano daiktus, susukti juos į kilimus ir pasiunčiau vergus į uosto aludes bei viešnamius surinkti mano irkluotojų. Tuo metu parašiau laišką – nenorėdamas įžeisti Mehuneferės, buvau labai mandagus, parašiau štai ką:

„Karališkasis kaukolės atvėrėjas Sinuhė sveikina Mehuneferę, Tėbų Aukso rūmų adatinės prižiūrėtoją. Mano drauge, nepaprastai apgailestauju, jei mano aistra paskatino tave neteisingai suprasti mano širdį, nes daugiau niekada negalėsiu tavęs susitikti, kadangi susitikęs galiu nuklysti į nuodėmę, o mano širdis jau supančiota. Todėl iškeliauju ir daugiau niekada nesirengiu su tavimi susitikti, bet tikiuosi, jog prisiminsi mane tik kaip draugą, o su šiuo laišku siunčiu tau "krokodilo uodega" vadinamo gėrimo, kuris, tikiuosi, palengvins tau liūdesį, nors patikinu tave, kad tikrai neverta dėl manęs liūdėti, nes esu senas, glebus ir abejingas vyras, su kuriuo moteris, tokia kaip tu, vargu ar gali dar patirti džiaugsmą. Taigi nepaprastai džiaugiuosi mudu abu apsaugodamas nuo nuodėmės ir jau niekada nebesirengiu su tavimi susitikti. Šito nuoširdžiai tikisi ištikimas tavo draugas, karališkasis gydytojas Sinuhė".

Perskaičiusi mano parašytą laišką, Meritė papurtė galvą sakydama, kad jis pernelyg švelnus. Jos galva, aš turėjęs rašyti grubiau ir pasakyti, kad Mehuneferė mano akims bjauri, sena boba ir kad bėgu gelbėdamasis nuo jos persekiojimo. Vis dėlto šitaip rašyti moteriai nenorėjau ir kiek pasiginčijusi Meritė leido man suvynioti ir užantspauduoti laišką, nors nujausdama bloga tebepurtė galvą. Pasiunčiau vergą nunešti laišką į Aukso rūmus, o prie laiško pridėjau vyno ąsotį, norėdamas būti tikras, kad nors šį vakarą ji nevalios manęs persekioti. Šitaip tariausi atsikratęs Mehuneferės ir su palengvėjimu atsidusau, tačiau spėjinys neprilygsta pažinimui.

Buvau taip apimtas jaudulio, kad užmiršau Meritę ir ilgesį jai, tačiau laiškui iškeliavus, Mutei vyniojant mano dėželes bei skryneles į kilimus, pasižiūrėjau į Meritę, ir neapsakomas liūdesys užplūdo man širdį pagalvojus, kad per savo kvailumą ją praradau – juk dar kurį laiką tikrai galėjau pabūti Tėbuose. Ir Meritė paskendo mintyse, bet staiga paklausė manęs:

– Ar myli vaikus, Sinuhe?

Jos klausimas mane visai suglumino, tačiau ji, pažvelgusi man į akis, ilgesingai nusišypsojo ir tarė:

– Oi, tik neišsigąsk, Sinuhe. Juk neketinu tau gimdyti vaikų. Tačiau aš turiu draugę, turinčią keturmetį sūnų, ir ji dažnai kalba, kaip būtų puiku, jei berniukas gautų paplaukioti laivu upėje ir pamatytų žalias pievas, banguojančius laukus, vandens paukščius ir galvijus, užuot žiūrėjęs į dulkėtą grindinį, kates ir šunis.

Nepaprastai persigandęs pasakiau:

– Turbūt neketini prašyti, kad paimčiau į laivą kokį nors mažą tavo draugės išdykėlį, kad jis man atimtų ramybę ir visą kelionę turėčiau stingdamas iš baimės saugoti, kad jis neįkristų į vandenį ir neįkištų rankos krokodilui į nasrus.

Meritė žvelgė į mane šypsodama, tačiau liūdesys akių gelmėj tamsėjo ir ji tarė:

– Žinoma, nenoriu užkrauti tau naštos, tačiau kelionė upe berniukui būtų naudinga. Pati savo glėbyje nešiau jį apipjaustyti – suprask, kad esu jam įsipareigojusi. Aišku, ketinu pati vykti drauge ir saugoti, kad jis neįkristų į vandenį – šitai man būtų puiki dingstis lydėti tave kelionėje, bet tikrai nieko prieš tavo valią nedarysiu – taigi išmeskime iš galvos, ką kalbėjau.

Tai išgirdęs sušukau iš džiaugsmo ir suplojęs rankomis virš galvos tariau:

– Jei taip, gali atsigabenti nors ir visą šventyklos vaikų darželį. Iš tiesų tai man didelio džiaugsmo diena – esu toks pusgalvis, jog man net nedingtelėjo, kad galėtum lydėti mane į Achetatoną. Ir tavo garbė nenukentės – juk pasiėmusi vaiką būsi su manimi, ir šitaip turėsi kelionės upe tikslą ir dingstį.

– Taip, Sinuhe, – pasakė ji dirgliai šypsodama, kaip moterys šypsosi kalbėdamos apie tai, ko vyrai nesuvokia. – Taip, mano garbė nenukentės, jei pasiimsiu vaiką ir tu būsi man kaip apsauga. Pats šitai pasakei. Ak, kokie vyrai pusgalviai, tačiau atleidžiu tau šitai.

Skubėjome išvykti, nes labai bijojau Mehuneferės ir iškeliavome brėkštant, dangui prieš saulėtekį blykštant. Meritė atnešė vaiką į laivą miegantį, susuptą apklotais, o motina jo neišlydėjo, nors būčiau mielai pasižiūrėjęs į moterį, drįsusią duoti sūnui Toto vardą, nes žmonės retai ryžtasi vaikams dievų vardus duoti. O Totas yra raštingumo, viso žmogiškojo bei dieviškojo pažinimo dievas, – taigi juolab moteris buvo įžūli. Tačiau berniukas, nesuvokdamas savo vardo svarbos, nekaltai miegojo Meritės glėbyje ir pabudo, kai jau buvom toli nuplaukę: Tėbų sargybiniai iš akiračio dingę, upę kaitino karšta auksinė saulė. Tai buvo gražus, riebus rudaodis berniukas, jo garbanėlės ant kaktos buvo juodos, šilkinės ir jis visai manęs nebijojo – ėjo pas mane ant rankų ir su malonumu laikiau jį, nes jis buvo ramus vaikas, nesispardė ir nesispyriojo, tik žvelgė į mane tamsiomis, mąsliomis akimis, sakytum maža galvele permąstytų visas pažinimo mįsles. Nepaprastai pamilau jį už ramumą: rišau jam iš nendrių mažus laivelius, leidau žaisti su

savo gydymo įrankiais, uostinėti visokiausius vaistus, nes jam patiko vaistų kvapas – su pasimėgavimu traukė į šnerves iš kiekvieno ąsočio.

Berniukas laive mums netrukdė, neįkrito į vandenį, nekišo rankučių į krokodilo nasrus ir nesulaužė mano nendrinės plunksnos – mūsų kelionė buvo vaiski ir laiminga, nes keliavau su Merite ir kasnakt ji ilsėdavosi šalia manęs ant kilimo, o mažas berniukas sapnuodamas alsavo šalia. Tai buvo laiminga kelionė – lig mirties prisiminsiu nendrių šnaresį vėjyje, vakarus, kai į upės pakrantę atgindavo girdyti galvijus. Ištikdavo valandėlių, kai mano širdis tvinko iš laimės, kaip vaisius susprogsta nuo sulčių pertekliaus, ir tariau Meritei:

– Merite, mylimoji mano, sukulkime drauge ąsotį, idant amžių kartu nugyventume, ir gal kartais pagimdytum man sūnų – tokį pat kaip šitas mažasis Totas, nes tik tu galėtum pagimdyti man sūnų, tokį meilų ir ramų kaip jis. Anksčiau niekada nenorėjau vaiko, tačiau dabar jaunystė baigėsi, mano kraujas neteko aistros ir žvelgdamas į mažąjį Totą noriu su tavimi turėti vaiką, Merite.

Tačiau ji ranka užspaudė man lūpas ir nusukusi šalin akis tyliai atsakė:

– Nekalbėk kvailysčių, Sinuhe, juk žinai, kad užaugau užeigoje ir galbūt jau nebegalėsiu turėti vaikų. Taip pat būtų geriau, kad tu, kuris nešiojiesi likimą širdyje, liktum vienas, idant galėtum kaip širdis lieps klostyti savo gyvenimą bei darbus, neprisirišęs prie žmonos ir vaikų, – šitai tavo akyse įskaičiau dar tą dieną, kai pirmąkart susitikome. Ne, Sinuhe, šitaip man nekalbėk, nes tavo žodžiai mane pakerta – galiu apsiverkti, o nenorėčiau pravirkti, kai laimė mane glėbesčiuoja. Kiti likimus kuriasi patys, susipančiodami tūkstančiais pančių, tačiau tavo likimas – tavo paties širdyje, tavo likimas už mano likimą didesnis. Tačiau aš taip pat labai myliu šį mažą berniuką, o plaukiant upe mūsų laukia daugybė vaiskių ir šiltų dienų. Tarkime, kad sukūlėme ąsotį, esame vyras ir žmona, o Totas – mūsų sūnus. Išmokysiu jį vadinti tave tėčiu, o save – mama, nes jis dar mažas, greit užmiršta, todėl skriaudos nepatirs. Šitaip nuvogsime iš dievų trumpą gyvenimą, kurį šiom dienom gyvename. Taigi tegul nei liūdesys, nei rūpestis dėl ateities netemdo mūsų džiaugsmo.

Taip užgniaužiau visas negeras mintis, užmerkiau akis, kad nematyčiau Egipto skurdo, alkanų žmonių kaimuose bei upės pakrantėse, ir gyvenau vien ta kelionės diena. Mažasis Totas apkabinęs rankutėmis man kaklą, prispaudęs skruostą prie manojo sakė man „Tėti" ir jo gležnas kūnelis mano glėby buvo palaimingas. Kasnakt jutau ant kaklo Meritės plaukus ir ji, laikydama mano rankas savosiose, alsuodavo man į veidą, buvo man draugė ir negeri sapnai manęs jau nebekankino. Šitaip prabėgo tos dienos lyg sapnas, pralėkė greit kaip atodūsis ir jų nebeliko. Daugiau apie tas dienas pasakoti nenoriu, nes prisiminimai kaip akuotai bado man gerklę, akių rasa tepa raides. Mat žmogui niekada nevalia būti labai laimingam, nes nėra nieko greičiau prabėgančio ir tirpesnio nei laimė.

7

Taigi sugrįžau į Achetatoną, tačiau grįžau kitoks nei išvykau ir Dangaus aukštybių miestą mačiau kitokiomis akimis, todėl grakštūs, saulės nuauksinti visokiausių tvaskių spalvų pastatai po sodriu dangaus mėliu, mano galva, tebuvo vien trapus burbulas ar pragaištinga regimybė. Ir tiesos Achetatone nebuvo, tiesa buvo už Achetatono – tiesa buvo alkis, kančia, skurdas ir alkio į Egiptą atnešti nusikaltimai. Meritė su Totu sugrįžo į Tėbus, drauge pasiėmę ir mano širdį. Todėl viską vėl mačiau blaiviomis akimis, kiaurai dengiančių šydų ir visa, ką mačiau savo akimis, buvo bloga.

Tačiau netrukus po mano sugrįžimo į Achetatoną atkeliavo tiesa ir faraonas Echnatonas privalėjo priimti ją Aukso rūmų balkone ir pažvelgti tiesai į akis. Mat Horemhebas iš Memfio nusiuntė būrį Sirijos pabėgėlių visose jų kančiose prašytis pasikalbėti su faraonu. Horemhebas apmokėjo jų kelionę ir tariu, kad taip pat patarė jiems išpūsti savo kančias, todėl jų pasirodymas Dangaus aukštybių mieste buvo šiurpus reginys, juos pamatę rūmų kilmingieji sunegalavo ir užsidarė savo namuose, o sargybiniai uždarė Aukso rūmus. Tačiau jie šaukė garsiai, daužė vartus akmenimis, svaidė juos į Aukso rūmų sienas, kol faraonas išgirdęs balsus įleido juos į vidinį kiemą.

Ten jie šaukdami faraonui sakė:

– Išklausyk žmonių kančios šauksmus iš išdraskytų burnų, nes Kemi žemės galybė jau tėra tik prie kapo klejojanti pamėklė, o Sirijos miestuose mūradaužiams dunksint gaisrų traškesy bergždžiai liejasi visų tavimi patikėjusių ir į tave viltį dėjusių kraujas.

Jie tiesė rankų strampgalius link faraono aukso balkono ir šaukė sakydami:

– Pažvelk į mūsų rankas, faraone Echnatonai. Kur mūsų rankos?

Jie išstūmė išdurtomis akimis vyrus, kurie grabinėdami žengė pirmyn, ir senukus išrautais iš burnų liežuviais, kurie prasižioję leido mykius garsus. Šaukdami anie sakė:

– Neklausk apie mūsų žmonas ir dukteris, nes jų likimas Aziraus vyrų ir hetitų rankose klaikesnis už mirtį. Jie išbadė mums akis, nukapojo rankas, nes tikėjome tavimi, faraone Echnatonai.

Tačiau faraonas užsidengė rankomis veidą, silpnumo apimtas drebėjo ir prakalbo jiems apie Atoną. Tuomet jie ėmė šiurpiais balsais juoktis, užgaulioti jį ir pasakė:

– Juk žinome, kad nusiuntei priešams Gyvenimo kryžių. Jie pakabino Gyvenimo kryžių arkliams ant kaklų, o Jeruzalėje nukapoję tavo šventikams kojas pasiūlė šokti džiaugsmo šokius tavojo dievo garbei.

Tuomet iš faraono Echnatono gerklės išsiveržė šiurpus riksmas ir jį vėl persmelkė šventoji liga – jis griuvo balkone nuo krėslo praradęs sąmonę ir traukulių tampomas. Tai pamatę sargybiniai pašiurpo ir puolė Sirijos pabėgėlius, tačiau šie apimti nevilties pasipriešino ir jų kraujas susigėrė Aukso

rūmų vidiniame kieme tarp akmenų, o kūnai buvo išmesti upėn. Šį reginį iš Aukso rūmų balkono mačiusios Nefertitė ir Meritatonė, paliegusi Meketatonė ir mažoji Anksenatonė niekada jo neužmiršo, nes šitaip jos pirmą kartą pamatė karo pėdsakus, kančias ir mirtį.

O faraoną Echnatoną liepiau suvynioti į šlapius audeklus, o kai atsigavo, sugirdžiau jam raminamųjų ir kvaišinamųjų vaistų, nes priepuolis buvo toks stiprus, kad baiminausi faraoną mirsiant. Šitaip jį užmigdžiau, tačiau pabudęs jis nupilkusiu veidu, paraudusiomis nuo galvos skausmo akimis tarė man:

– Sinuhe, mano drauge, šitai turi pasibaigti. Horemhebas pasakojo tave pažįstant tą Azirų. Keliauk pas jį ir nupirk man taiką. Nupirk taiką Egiptui, net jei ji kainuotų visą mano auksą, net jei Egiptas paskui nuskurstų.

Karštai jam paprieštaravęs pasakiau:

– Faraone Echnatonai, nusiųsk savo auksą Horemhebui – ietimis bei karo vežimais jis greitai nupirks tau taiką ir Egiptui nereikės kęsti gėdos.

Susiėmęs galvą rankomis jis atsakė:

– Dėl Atono, Sinuhe, ar nesupranti, kad neapykanta gimdys neapykantą, kerštas sės kerštą, o kraujas lies kraują, iki kraujyje paskęsime? Kokia nauda nukentėjusiems, jei už jų kančias bus atkeršyta kitų kančiomis, o kalba apie gėdą tėra prietaras. Todėl įsakau tau: eik pas Azirų ir nupirk man taiką.

Išsigandau jo užgaidos ir atsisakinėdamas tariau:

– Faraone Echnatonai, jie išdurs man ausis ir išraus iš burnos liežuvį dar nespėjus Azirui manęs priimti ir jokios naudos iš draugystės, kurią jis turbūt seniai užmiršo, o aš nepripratęs prie karo sunkumų ir karas man kelia siaubą. Mano kaulai sustingę ir man jau sunku keliauti, nesugebu dėstyti žodžių taip sumaniai kaip kiti, kurie nuo vaikystės buvo mokomi meluoti ir eina tavo tarnybą pas svetimų šalių karalius. Todėl jei nori nusipirkti taiką, siųsk ką nors kitą, ne mane.

Tačiau jis atkakliai tarė:

– Eik mano įsakymu. Faraonas liepė.

Bet buvau matęs pabėgėlius rūmų kieme. Buvau matęs jų išdraskytas burnas, išbadytas akis, rankų strampgalius. Todėl visai neketinau keliauti į Siriją, o žengiau link savo namų gultis į lovą ir apsimesti sergančiu, iki faraonas tą užgaidą pamirš. Tačiau einantį namo mane pasitiko tarnas ir apstulbęs man tarė:

– Gerai, kad pareini, mano pone Sinuhe, nes kaip tik iš Tėbų atplaukė laivas, o laivu atkeliavo moteris, vardu Mehuneferė – sakosi esanti tavo draugė. Ji laukia tavęs tavo namuose – apsirengusi kaip nuotaka ir visas namas tvoskia kvapiais jos aliejais.

Tuomet staigiai apsisukau ir bėgte parlėkęs į Aukso rūmus pasakiau faraonui:

– Tebūnie, kaip sakai. Keliauju į Siriją – tegul mano kraujas kris ant tavo

galvos. Ir jeigu jau turiu keliauti, norėčiau iškeliauti tuoj pat: liepk raštininkams skubiai parašyti visas reikiamas mano rangą ir mano galią liudijančias molines lenteles, nes Azirus labai vertina jas.

Raštininkams rašant molines lenteles, sprukau į Totmeso dirbtuvę, o jis buvo mano draugas ir nelaimėje manęs neatstūmė. Jis kaip tik buvo pabaigęs kalinėti rudo smiltainio Horemhebo statulą, kuriai gipsinę kaukę buvo padaręs, kaip anksčiau pasakojau, Horemhebui viešint Achetatone. Ši statula buvo iškalinėta naujojo meno būdu ir buvo nepaprastai gyva, panaši į Horemhebą, nors, mano galva, Totmesas kiek padidino jo rankų raumenis ir plačią krūtinę, todėl Horemhebas akmenyje buvo panašesnis į imtynininką nei į valdovo sargybinių vadą bei valstybės vyrą. Tačiau naujasis menas visada iki atgrasumo perdėdavo viską, ką akys mato, nes, pagal jį, tokia buvo tiesa. Senasis menas, dangstąs žmogaus atgrasumą, matė tik geruosius bruožus ir švelnino jo trūkumus, o naujasis rodė atgrasiausius žmogaus bruožus, idant tiesa neužsimirštų. Vis dėlto nežinau, ar tikrai teisinga pabrėžti žmogaus atgrasumą, tačiau Totmesas tikėjo tai žinąs, o aš prieštarauti nenorėjau, nes jis buvo mano draugas. Jis nušluostė statulą šlapia šluoste, norėdamas parodyti, kaip gražiai smiltainyje tviska Horemhebo raumenys, kaip puikiai akmens spalva atitinka jo odos spalvą, ir tarė man:

– Manau, kad pasiėmęs statulą keliausiu su tavimi iki Hetnecuto, kad pamatyčiau, ar ją pastatė į šventyklos vietą, kuri dera Horemhebo rangui ir mano, kaip akmenkalio, rangui. Iš tiesų vykstu su tavim, Sinuhe, – leisiu upės vėjui išpūsti man iš galvos Achetatono vyno garus, nes nuo kalto ir kūjelio svorio man rankos dreba, karštinė sekina širdį.

Į Totmeso dirbtuvę raštininkai atnešė molio lenteles, auksą, skirtą kelionei, bei faraono Echnatono palaiminimą ir, liepę nunešti Horemhebo statulą į faraono laivą, nedelsdami iškeliavome žemyn upe. Tačiau savo tarnui liepiau perduoti Mehuneferei, jog išvykau kariauti į Siriją ir žuvau ten, ir šitaip sakydamas visai nemelavau, nes iš tiesų baiminausi toje kelionėje mirsiąs baisia mirtimi. Taip pat liepiau tarnui su visa būtina pagarba nugabenti Mehuneferę į bet kurį Tėbuosna keliaujantį laivą – kad ir jėga nugabenti. Nes, pasakiau, jei, priešingai visiems mano lūkesčiams, sugrįšiu ir grįžęs savo namuose rasiu Mehuneferę, liepsiu nuplakti visus savo tarnus bei vergus, liepsiu nupjauti jiems ausis ir visam gyvenimui ištremsiu juos į kasyklas. Mano tarnas žiūrėjo man į akis ir matė mane sakant tiesą, todėl baisiai persigandęs pažadėjo įvykdyti įsakymą. Taigi atlėgusia širdimi drauge su Totmesu faraono laivu išplaukėme žemyn upe, o kadangi tikėjau keliaująs žūti nuo Amoro vyrų ir hetitų rankų, tai keliaudami vyno netaupėme. Totmesas taip pat sakė, kad neįprasta taupyti vyną kam nors vykstant į karą, o jis tai turbūt žinojo, nes buvo gimęs karių namuose.

Tačiau kad papasakočiau apie kelionę upe žemyn, į Siriją, ir apie visa, kas nutiko vėliau, turiu pradėti naują knygą.

DVYLIKTOJI KNYGA

Vandens laikrodis skaičiuoja laiką

1

Taigi šitaip išsipildė Kaptaho palinkėjimas, kurį jis išklojo siunčiamas į sunkią kelionę dalyti grūdų Atono naujakuriams, ir išsipildė pikčiau nei galėjau įsivaizduoti, nes man teko atsisakyti ne tik namų bei patogios lovos – dėl faraono turėjau leistis dar ir į karo siaubus. Taip supratau, kad žmogus privalo su atida apmąstyti balsu ištariamus palinkėjimus, nes balsu ištarti palinkėjimai turi negerą savybę išsipildyti ir greičiausiai jie išsipildo, jei kitam palinkima bloga. Noriu pasakyti, kad bloga daug veikiau išsipildo nei linkint gera.

Apie visa tai mąsčiau ir kalbėjau keliaudamas žemyn upe faraono laivu ir gerdamas vyną su Totmesu. Tačiau Totmesas, liepęs tylėti, popieriuje ėmė piešti skrendančius paukščius. Ir mano atvaizdą jis nupiešė, o piešdamas visai nesistengė man įtikti, todėl papriekaištavau jam pasakydamas, kad jis negali būti man tikras draugas, jei šitaip mane nupiešė. Tačiau jis atsakė, kad piešdamas bei tapydamas menininkas negali niekam būti draugas, nes turi paklusti vien savo akiai. Įsikarščiavęs atsakiau jam:

– Jeigu taip, tada tavo akis užkerėta, nes visa tau regisi bjauru, juokinga, prasta ir net mane juokingai nupiešei. Tik Nefertitė tavo akims tebėra graži, nors jos kaklas ilgas, laibas, skruostai sukritę ir dėl savo nėštumų ji bjaurėja diena iš dienos.

Totmesas šliūkštelėjo vyną iš savo taurės man į veidą ir sušuko:

– Nekalbėk man apie Nefertitę! – Tačiau iškart suminkštėjo ir labai pasigailėjęs, ką iš girtumo padarė, nušluostė man vyną nuo veido ir taikiai tarė: – Nieko bloga nenorėjau, tačiau ta moteris turbūt tikrai man akis užkerėjo, kaip sakai, nes jau nematau, kas grožiu jai prilygstų, o bjauriausias ir negražiausias man faraonas Echnatonas, nors už tai, ką dėl manęs padarė, turėčiau jį mylėti.

Pasakiau jam kaip draugui:

– Negerus sapnus sapnuoji – Nefertitė tau negalėtų duoti daugiau nei prasčiausia vergė.

Tačiau mano išmintis jo nė kiek nenuramino, tik vėl sužadino jo įkarštį. Todėl su pasigardžiavimu gėrėme vis daugiau vyno – nors vynas kelia ginčus ir barnius, bet taip pat nuslopina visus barnius bei ginčus, sustiprina draugystę ir nėra tokio pikto ginčo, kurio vynas neužgesintų, jei tik pakankamai jo išgersi.

Šitaip pasiekėme Hetnecutą: tai buvo mažutis miestelis upės pakrantėje –

toks mažutis, kad jo gatvelėse ganėsi avys bei galvijai, o šventykla buvo iš molio plytų. Miesto valdantiesiems mus priėmus nepaprastai pagarbiai, Totmesas pastatė Horemhebo statulą šventykloje, kuri anksčiau buvo Horaus, tačiau prie Echnatono ją pašventė Atonui. Šitai visai nesutrikdė miesto gyventojų – savo šventykloje jie vis tiek garbino sakalgalvį Horą, nors jo statula iš ten buvo išnešta.

Jie nepaprastai apsidžiaugė Horemhebo statula šventykloje ir spėjau netrukus juos susiesiant jį su Horu ir tarnausiant jam kaip Horui ir jam aukosiant, nes Atonas neturėjo atvaizdo, o skaityti retas miestelyje mokėjo.

Aplankėme ir Horemhebo tėvus, kuriems Horemhebas siųsdavo kalnus dovanų, todėl jie, anksčiau buvę neturtingiausi miestelio gyventojai, dabar gyveno iš medžio pastatytame name. Tenkindamas tuštybę Horemhebas taip pat liepė faraonui, kad šis jiems, nelyginant kilmingiesiems, skirtų aukštas pareigas, nors visą amžių jie vertėsi piemenavimu ir sūrių virimu. Dabar jo tėvas buvo antspaudo saugotojas ir daugybės miestų bei kaimų pastatų prižiūrėtojas, o motina – rūmininkė ir faraono karvių prižiūrėtoja, nors nė vienas jų nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. Tos pareigos tebuvo tik garbės vardai ir visai nepakeitė jų gyvenimo, tačiau Horemhebas rašydamas savo vardą galėjo rašyti tėvus esant kilmingus – kitur Egipte niekas negalėjo įtarti jį esant prastakilmį. Tokia didelė buvo Horemhebo tuštybė.

Šiaip ar taip, jo tėvai buvo paprasti, dievoti žmonės ir žmonėms vyturiuojant gėlių vainikus apie sūnaus statulą jie, varžydamiesi gražių drabužių, stovėjo šventykloje ir bedžiojo basų kojų pirštais molio aslą. Po šventinių apeigų jie pakvietė mudu su Totmesu į svečius, nusirengė nepatogius drabužius ir apsitaisę pilkais, karvėmis įsmirdusiais apdarais, pavaišino mus pačių virtu sūriu bei rūgščiu vynu. Jie žemai mums nusilenkė, nuleido rankas prie kelių, paprašė papasakoti apie sūnų ir Horemhebo tėvas pasakė:

– Tarėme jį paiką esant, kai jis, pritaisęs varinį antgalį prie piemens lazdos, jį išaštrino, kai nenorėdavo nuolankauti, nors visada skatinome jį būti nuolankų.

O jo motina sakė:

– Mano širdis be perstojo drebėdavo dėl jo, nors dar vaikystėje jis mieliau trenkdavosi nosimi į akmenį nei apeidavo, o jam išvykus iš namų bijojau susiskaldysiant galvą arba grįšiant pas mus luošą ir sumuštą. Tačiau dabar jis grįžta, su visa pagarba iškalinėtas akmenyje. Vis dėlto mano širdis kasnakt dėl jo nerimsta: bijau jį prisivalgysiant per daug mėsos, nes mėsa jo pilvui netinka, bijau plaukiojant upėje nuskęsiant, nes, nepaisydamas visų mano perspėjimų, jis išmoko plaukti.

Taigi jie kalbėjosi su mumis labai paprastai, čiupinėjo mūsų drabužius bei papuošalus, klausinėjo apie faraono sveikatą, didžiosios karališkosios sutuoktinės Nefertitės bei visų keturių princesių sveikatą. Jie taip pat sakė kasdien meldžiąsi dievams – labiausiai Horui, kuris yra jų sūnaus dievas, kad didžioji karališkoji sutuoktinė pagaliau pagimdytų sūnų bei karališkosios

valdžios paveldėtoją. Taigi išsiskyrėme su Horemhebo tėvais kaip su draugais, palikę Horaus šventykloje jo statulą Hetnecuto gyventojams garbinti. O Totmesas manęs į Memfį nebelydėjo, nors dėl jo paties prašiau, maldavau – jis grįžo į Achetatoną iš kieto medžio tašyti valdovės Nefertitės statulos, nes apie kitką jau nebegalėjo kalbėti. Nefertitės grožis jį buvo visai užbūręs ir netikėjau, kad šitai nepakenks jo sveikatai, nes nepaprastas moters grožis pavojingas – tai bemaž kerai, jeigu tikrai nėra savotiški kerai.

Taigi mano kelionė į Memfį buvo nuobodi ir skubinau irkluotojus galvodamas: jei turiu mirti – neverta šito vilkinti, geriau tai patirti pernelyg ilgai neliūdėjus. Todėl sėdėjau minkštame faraono laivo denio krėsle, virš galvos plazdeno faraono vėliavėlės ir žvelgdamas į nendres, upę, vasnojančias antis pasakiau savo širdžiai: „Ar pagaliau visa tai verta išgyventi ir regėti?" Pasakiau savo širdžiai: „Karšta saulė svilina, kanda musės, žmogaus džiaugsmas menkas lyginant su visais jo vargais. Jo akys pavargsta žiūrėti, begalė balsų ir beprasmių kalbų glumina jo ausis, o širdis trokšdama laimės per daug sapnuoja". Šitaip keliaudamas žemyn upe raminau savo širdį, valgiau karališkosios virėjos paruoštus gardžius valgius, gėriau vyną, kol pasisotinau, nusiraminau ir nuo vyno mirtis man ėmė panėšėti į seną draugą, jis visai nebaugino – gyvenimas su visom kančiom rodėsi baisesnis, gyvenimas rodėsi kaip karštos dulkės, o mirtis kaip gaivus vanduo.

Vis dėlto Memfio uoste man siela apsunko, nes pamačiau karo laivus su akmenimis apdaužytais šonų skydais, suskeldėjusiais pirmagaliais ir nulūžusiais stiebais. Pamačiau karo vežimus sulaužytom ienom, nusuktais ratais, musėm, aplipusiom ant dugnų prikepusį kraują. Taip pat pamačiau prieplaukose gyvenusius pabėgėlius su begale ryšulių, nuskurusių, ligotų ir žaizdotų, baugiai liepsnojančiomis akimis sunykusiuose veiduose. Tai buvo ir egiptiečiai, ir sirai margais siriškais drabužiais. Pamatę faraono vėliavėles virš mano galvos, jie nukreipė murzinus kumščius į mano laivo pusę ir daugybe skirtingų kalbų šaukė man prakeiksmus, kol sargybiniai, sumušę juos lazdomis, praskynė man kelią iš uosto.

Kaip faraono pasiuntinį Horemhebas mane priėmė su nepaprasta pagarba ir žemai man nusilenkė, nes jo būstinėje gyveno visas būrys pabėgusių Sirijos valdančiųjų, iš Sirijos miestų pabėgusių Egipto kilmingųjų, svetimų šalių pasiuntinių atstovų, kurie nebuvo įsivėlę į karą, todėl jiems matant privalėjo gerbti manyje faraoną. Tačiau likus dviese Horemhebas, ėmęs pliaukšėti sau per blauzdas aukso rimbu, nekantriai paklausė:

– Kokia neganda tave, kaip faraono pasiuntinį, atskraidino ir kokį mėšlą jo kvaila galva vėl išperėjo?

Papasakojau, jog man liepta keliauti į Siriją ir bet kokia kaina nupirkti iš Aziraus taiką. Tai išgirdęs Horemhebas piktai nusikeikė ir, daugybe skirtingų vardų šūktelėjęs savo sakalus, tarė:

– Aš numaniau, kad jis sugadins visus su vargu ir didele kaina sudarytus mano planus – žinok, kad mano dėka Gaza vis dar mūsų ir šitaip Egip-

tas turi tilto atramą karo veiksmams Sirijoje. Taip pat dovanomis bei grasinimais palenkiau Kretos karo laivus saugoti jūros ryšį su Gaza – stipri ir nepriklausoma Sirijos sąjunga Kretai nenaudinga, nes kelia grėsmę jų didžiajai valdžiai jūroje. Taip pat žinok, kad Azirus gerokai vargsta apvaldydamas savo sąjungininkus ir daugybė Sirijos miestų, išviję egiptiečius, kariauja tarp savęs. Taip pat Sirijos vyrai, praradę savo namus ir daiktus, žmonas ir vaikus, susijungė į savanorių būrius ir kariaudami prieš Azirų nuo Gazos ligi Tanio valdo dykumą. Apginklavau juos Egipto ginklais ir prie jų prisijungė daugybė narsių Egipto vyrų. Turiu galvoje visus buvusius karius, plėšikus ir pabėgusius iš kasyklų, kurie lenda į pavojų, kad mūru apsaugotų Egiptą. Suprantama, jie kariauja su visais ir minta iš žemės, kurioje kariauja, griaudami visą jos gyvenimą, tačiau šitaip vis tiek geriau, nes labiau jie apmaudija Siriją nei Egiptą, todėl juos nuolat ginkluoju ir siunčiu jiems grūdų. Tačiau svarbiausia, kad pagaliau hetitai, įsiveržę į Mitaniją, visomis pajėgomis nušlavė Mitanijos tautą nuo žemės paviršiaus ir Mitanijos valstybė išnyko kaip šešėlis, jos jau nebėra. Vis dėlto jų ietys bei karo vežimai liko Mitanijoje, todėl Babilonui darosi neramu: jie stiprina ribinių akmenų apsaugos būrius ir kaip tik dabar hetitai neturi laiko paremti Azirų. Juolab kad turbūt ir Azirus, jei turi proto, Mitanijai sužlugus įbūgo hetitų, nes jau nebėra skydo tarp hetitų ir Sirijos. Todėl taika, kurią faraonas šią valandėlę siūlo Azirui – puikiausia dovana, kokios jis gali tikėtis, idant galėtų sustiprinti savo valdžią ir apsižvalgyti aplink. Tačiau duok man nors pusmetį ar net mažiau laiko, ir nupirksiu Egiptui garbingą taiką – švilpiančiomis strėlėmis bei karo vežimų dundesiu priversiu Azirų bijoti Egipto dievų.

Prieštaraudamas jam pasakiau:

– Tikrai negalėsi kariauti, Horemhebai, nes faraonas tai uždraudė – karui jis neduos aukso.

Tačiau Horemhebas tarė:

– Pilu savo vandenį ant jo aukso. Esu prasiskolinęs į visas šalis, kad aprūpinčiau kariuomenę Tanyje. Tiesa, tai apgailėtina kariuomenė – smogiamieji vežimai gremėzdiški, arkliai raiši, tačiau drauge su savanorių būriais jie gali tapti ieties smaigaliu, smogsiančiu į Sirijos širdį, į Jeruzalę, sieksiančiu net Megidą, jeigu aš juos vesiu. Supranti, Sinuhe, pasiskolinau aukso iš visų Egipto turtingųjų, kurie vis labiau turtėdami pampsta ir pučiasi kaip varlės, kai liaudis kenčia nepriteklių ir dūsauja dėl mokesčių naštos. Pasiskolinau iš jų aukso, kiekvienam nurodęs reikiamą kiekį, ir jie mielai paskolino, nes už metus pažadėjau penktadalį palūkanų, tačiau norėčiau išvysti jų veidus, jei jie kartais išdrįstų pareikalauti iš manęs savo palūkanų ir aukso – visa tai pažadėjau, idant išgelbėčiau Egiptui Siriją ir pagaliau iš to kaip tik turtingiausieji praturtės, nes turtingiausieji visada labiausiai praturtėja iš karo ir grobio, bet keisčiausia, kad turtingiausieji praturtės net tuomet, jei būsiu sutriuškintas. Todėl man visai negaila jų aukso.

Skaniai nusijuokęs Horemhebas šniojo sau per blauzdas aukso rimbu ir uždėjęs rankas man ant pečių pavadino savo draugu. Bet tučtuojau surimtėjo ir paniuręs tarė:

– Dėl mano sakalo, Sinuhe, juk tikrai neketini visko sugadinti – keliauti į Siriją sudaryti taikos?

Tačiau paaiškinau jam, kad faraonas liepė ir surašė man visas taikai sudaryti būtinas molines lenteles. Vis dėlto man buvo naudinga sužinoti, kad Azirui taip pat reikia taikos, – jei Horemhebas sakė tiesą, – tuomet Azirus tikriausiai galėtų taiką pigiai parduoti.

Tai išgirdęs Horemhebas įniršo, spyrė krėslą ir sušuko:

– Iš tiesų, jei, Egipto gėdai, iš Aziraus taiką pirksi – prisiekiu, kai sugrįši, liepsiu tau gyvam odą nudirti ir sušersiu tave krokodilams, nors esi mano draugas. Kalbėk Azirui apie Atoną ir apsimetęs pusgalviu pasakyk, kad faraonas, nesuvokiamo gerumo apimtas, trokšta jam atleisti. Žinoma, Azirus tavimi nepatikės, nes yra gudrus, tačiau jis gerokai pasuks galvą prieš išleisdamas tave ir lygsis iki nukritimo, kaip tik siras sugeba lygtis, grasins tau mirtimi, primeluos tau devynias galybes. Vis dėlto nieku gyvu neatiduok jam Gazos, taip pat paaiškink, kad faraonas negalįs atsakyti už savanorų būrius bei jų plėšikavimą. Mat savanorių būriai nieku gyvu nenuleis ginklų, o ant faraono molio lentelių jiems nusidergti. Aš jais pasirūpinsiu. Žinoma, tau nederėtų apie šitai sakyti Azirui. Jam pasakyk tik tiek, kad savanorių būriuose švelnūs ir kantrūs vyrai, kuriuos apakino liūdesys, tačiau taikos metu jie savo valia ietis pakeis į piemenų lazdas. Bet Gazos neatiduok, kitaip savomis rankomis tave gyvą nudirsiu. Tiek kančių iškentėjau, tiek aukso išmečiau į smėlį, tiek geriausių savo žvalgų paaukojau, kol Gazos vartus Egiptui atvėriau.

Daugybę dienų, tardamasis su Horemhebu dėl taikos sąlygų ir su juo ginčydamasis, išbuvau Memfyje. Sutikau Kretos pasiuntinį, Babilono pasiuntinį, taip pat sutikau iš Mitanijos pabėgusių kilmingųjų. Iš Horemhebo kalbų man prieš akis iškilo visa, kas nutiko, ir mane apėmė garbėtroška bei suvokimo karštis – pirmą kartą pasijutau esąs svarbus didelio lošimo, kuriame statomi miestų bei tautų likimai, dalyvis.

Horemhebas buvo teisus – tą valandėlę taika Azirui buvo brangesnė dovana nei Egiptui, tačiau pagal tai, kas pasaulyje kaip tik tuo metu dėjosi, ši taika galėjo būti tik paliaubos, nes sustiprinęs padėtį Sirijoje Azirus vėl galėjo atsigręžti prieš Egiptą. Mat Sirija buvo pasaulio raktas ir Egiptas, hetitams sugriovus Mitaniją, dėl savo saugumo negalėjo leisti Sirijai pakliūti į neaiškią, nepalankią ir auksu nupirktą sąjungą. Ateitis dabar priklausė nuo to, ar hetitai, sutvirtinę savo valdžią Mitanijoje, per Babiloną ar per Siriją atsigręš prieš Egiptą. Sveikas protas sakė, kad jie atsigręš į tą pusę, kurioje pasipriešinimas silpniausias, ir Babilonas jau ginklavosi, o Egiptas buvo silpnas, beginklis. Be abejonės, Chatai kiekvienai šaliai buvo nemalonus sąjungininkas, tačiau būdamas hetitų sąjungininku Azirus užnugaryje turėjo

galybę, o tapus Egipto, – kol jį valdo faraonas Echnatonas, – sąjungininku kovojant su hetitais Aziraus tikrai laukė žlugimas – taigi užnugaryje jis teturėjo tik smėlį.

Štai ką supratau ir šaltakraujiškai mąstant visi karo baisumai nutolo – jau nebegalvojau apie degančių miestų dūmus, kovos laukuose baltuojančias žmonių kaukoles, nebegalvojau apie Memfio skersgatviuose duoneliaujančius pabėgėlius, nepaisiau Mitanijos kilmingųjų, kurie pardavinėdavo savo papuošalus bei brangakmenius, idant galėtų išgerti vyno ir grakščiais pirštais čiupinėti derlią audeklo ryšeliuose atsigabentą Naharanės žemę. Horemhebas papasakojo man sutikęs Azirų kažkur tarp Tanio ir Gazos, kur jo karo vežimai kovėsi su savanorių būriais. Jis papasakojo man ir apie tai, kas dėjosi Semirôje, išvardijo man apsiausties metu sudegusius namus bei kilmingųjų, žuvusių per maištą, vardus, todėl labai stebėjausi visomis jo žiniomis. Tuomet jis papasakojo man apie savo žvalgus, kurie nukeliavo į Sirijos miestus ir dėdamiesi špagų rijikais, pokštininkais bei pranašautojais, alaus prekiautojais bei vergų pirkliais, stebėjo Aziraus kariuomenę. Tačiau jis pasakė, kad lygiai taip pat Aziraus žvalgai, atsekę ligi Memfio, dėdamiesi pokštininkais, alaus prekiautojais bei grobio supirkinėtojais, stebėjo savanorių bei pasienio apsaugos būrius. Astartės mergeles Azirus taip pat buvo nusisamdęs žvalgėmis ir šios būtų buvusios pavojingos, nes, smagindamos vyresniuosius Egipto karius, išgaudavo daug svarbių žinių, tačiau, laimei, jos per menkai suprato karo dalykus, kad būtų buvusios pavojingos. Taip pat buvo žvalgų, tarnavusių ir Horemhebui, ir Azirui, ir Horemhebas tvirtino, kad šie buvo išmintingiausi, nes nė vienoje pusėje jiems negrėsė pavojus, todėl jie išlikdavo gyvi ir užsidirbdavo apstus aukso.

Tačiau pabėgėliai bei vyresnieji Horemhebo kariai papasakojo man labai šiurpių istorijų apie Amoro vyrus ir savanoriškuosius Egipto būrius, todėl išvykimo valandėlei artėjant mano širdis ėmė drebėti, keliai linko. Horemhebas pasakė:

– Gali pats rinktis – jūra ar sausuma keliausi. Jei keliausi jūra, Kretos karo laivai iki Gazos turbūt saugos tavo laivą, tačiau gali būti, kad jie tavo laivo nesaugos, o pamatę Gazą saugančius Sidono bei Tyro laivus paspruks. Tuomet, jei narsiai kausiesi, tavo laivas bus nuskandintas ir tu nuskęsi. Jeigu narsiai nesikausi, tavo laivas bus užgrobtas, tave paims irklininku į Sirijos karo laivus ir po kelių dienų mirsi nuo rimbo kirčių bei saulės karščio. Tačiau esi egiptietis, kilmingasis, todėl reikia manyti, jog nudyrę tau odą jie pakabins džiūti ją ant savo skydų, kad galėtų pagaminti iš jos turgaus krepšių bei kapšelių. Vis dėlto nenoriu tavęs gąsdinti – gali būti, jog Gazą pasieksi saugiai, nes paskutinį kartą mano laivas su ginklais ją pasiekė, nors laivas su grūdais buvo nuskandintas. Bet kaip iš apsiaustos Gazos išsiverši pas Azirų, iš tiesų negaliu pasakyti.

– Turbūt patikimiau keliauti sausuma, – dvejodamas pasakiau Horemhebui.

Pritariamai linktelėjęs jis paaiškino:

– Nuo Tanio skirsiu tau sargybą – kelias ietis ir karo vežimų. Susidūrę su Aziraus kariuomene, jie paliks tave vieną dykumoje ir greitai spruks. Žinoma, taip pat gali būti, kad Aziraus vyrai, pamatę, jog esi egiptietis ir kilmingasis, užsodins tave ant kuolo, kaip daro hetitai, ir ims čiurkšti savo vandenį ant tavo molio lentelių. Taip pat gali būti, kad net su palyda pakliūsi į savanorių būrių rankas ir jie, tave plikai apiplėšę, privers sukti malūno girnas, iki auksu tave išpirksiu, nors netikiu tave taip ilgai ištversiant, nes tavo oda dūmų spalvos ir saulės spindulių nepakelia, o jie rimbus gaminasi iš begemoto odos. Bet taip pat gali būti, kad apiplėšę tave jie perdurs tau pilvą ietimis ir paliks tavo kūną varnams – tai nėra pats blogiausias dienų galas, nes tuomet mirtis bus gana lengva.

Tai išgirdus mano širdis ėmė dar labiau virpėti, galūnės šalti, nors buvo karšta – vasara. Todėl pasakiau:

– Labai apgailestauju, kad mano skarabėjas liko pas Kaptahą rūpintis mano turtu, nes jis turbūt būtų galėjęs man padėti labiau nei faraono Atonas, kurio valdžia, sprendžiant iš tavo kalbų, šių bedieviškų kraštų nesiekia. Tačiau iš visko sprendžiant, keliaudamas sausuma su tavo karo vežimų palyda, mirtį arba Azirų sutiksiu greičiau. Todėl keliausiu sausuma. Tačiau vardan mūsų draugystės, Horemhebai, reikalauju: jeigu išgirsi mane kažkur nelaisvėje sukant malūno girnas, tuoj pat išpirk mane netaupydamas aukso, nes esu turtingas – turtingesnis nei manai, bet dabar nenoriu pradėti vardyti tau savo turtų, nes net pats apie juos ne viską žinau.

Horemhebas atsakė:

– Gerai žinau apie tavo turtus, o per Kaptahą iš tavęs, kaip ir iš kitų Egipto turtingųjų, pasiskolinau apstą aukso, nes esu teisingas ir šališkas, bet tavęs nelaimėje nepaliksiu. Vis dėlto tikiuosi, jog dėl mūsų draugystės aukso iš manęs nereikalausi – tai gali pakenkti ir net išardyti mūsų draugystę. Taigi keliauk, mano drauge Sinuhe, į Tanį ir pasiėmęs iš ten ginkluotą sargybą trauk į dykumą, ir tesaugo tave mano sakalas, nes aš negaliu – mano valdžia dykumos nesiekia. Jeigu pakliūsi į nelaisvę, – auksu tave išpirksiu, o jeigu mirsi, – atkeršysiu už tavo mirtį. Tepaguodžia tave ta mintis, jei kas nors tau pervers pilvą.

– Išgirdęs mane mirus, bergždžiai nekerštauk, – atsakiau karčiai. – Varnų kapojamos mano kaukolės tikrai nepaguos, kad laistysi ją apgailėtinų nelaimėlių krauju. Tik pasveikink nuo manęs princesę Baketatonę – tai graži ir gosli, nors labai pasipūtusi moteris, ji prie motinos mirties patalo daug apie tave klausinėjo.

Paleidęs nuo peties šią nuodingą strėlę, nuėjau kiek ramesnis ir liepiau raštininkams surašyti bei visais reikiamais antspaudais patvirtinti mano testamentą, kuriuo likusį turtą palikau Kaptahui, Meritei bei Horemhebui. Atidaviau šį testamentą į valdovo archyvą Memfyje, paskui nuplaukiau į Tanį ir ties dykumos riba saulės įkaitintoje tvirtovėje sutikau Horemhebo pasienio sargybinius.

Jie gėrė alų ir keikė savo gimimo dieną, medžiojo dykumoje antilopes ir vėl gėrė alų. Jų molio trobelėse buvo nešvaru, dvokė šlapimu ir bjauriausios, net jūrininkams žemumos uostuose netinkančios moterys skaidrino jų vienatvę. Žodžiu, šalies pakraštyje jie gyveno įprastą karių gyvenimą ir be galo troško, kad atvykęs Horemhebas nuvestų juos į karą su Sirija – tai jiems būtų atnešę permainą, geresnio alaus bei jaunesnių moterų, nes bet kokia kitokia lemtis, net mirtis, jų manymu, buvo geresnė už klaikiai nuobodų gyvenimą saulės svilinamose molio trobelėse, kandžiojant smėlio blusoms. Todėl jie plūdo ugningu noru kautis ir prisiekinėjo būdami savanorių būrių priešakyje ieties smaigaliu smogsią ligi Jeruzalės bei Megido ir nušluosią dvokiančią Sirijos kariuomenę sau nuo kelio – kaip potvynis sudžiūvusias nendres nušluoja. Tačiau ką jie žadėjo padaryti Azirui, Amoro vyrams bei jų hetitams vadams – negaliu pakartoti, nes tai buvo labai bedieviška kalba.

Taigi jie liepsnojo įkvėpimu apginti Egipto garbę ir keikė faraoną Echnatoną, nes taikos metu jų gyvenimą paįvairindavo mokesčių rinkimas iš karavanų, kurie atvykdavo į Egiptą, ir linksmybės su piemenų žmonomis, tačiau faraonas Echnatonas su savo dievu buvo pasiekęs tokią būseną, kuri nepanėšėjo nei į karą, nei į taiką. Karavanai per Tanį į Egiptą jau daug metų nekeliavo, o piemenys buvo pabėgę į žemumą. Bet jei vis dėlto koks karavanas traukdavo iš Sirijos ar dykumos į Egiptą, tai, aplenkę faraono pasienio sargybinius, kelyje jį apiplėšdavo savanorių būriai, todėl pasienio sargybiniai labai niekino savanorių būrius, vadindami juos bjauriais žodžiais.

Ginkluotai sargybai rengiantis į kelionę, pildant vandenmaišius, gaudant ganyklose arklius, kalviams tvirtinant smogiamųjų vežimų ratus, apsižvalgiau aplink ir suvokiau viso karinio auklėjimo paslaptį ir kas vyrus daro narsesnius už liūtus. Mat sumanus karo vadas savo karius taip žiauriai drausmina, vargina pratybomis, daro jų gyvenimą beveik nepakeliamą, kad bet kokia kita lemtis – karas, net mirtis – jiems rodosi geresnė už gyvenimą karių namuose. Tačiau keisčiausia, kad kariai nejaučia neapykantos savo vadui, o žavisi, nepaprastai garbina jį ir didžiuojasi visais iškęstais vargais bei lazdos smūgių pėdsakais ant nugarų. Toks nenuspėjamas ir keistas žmogaus būdas – apie tai mąstant Achetatono miestas nutolo mano sieloje it sapnas ir regimybė.

Horemhebo įsakymu Tanyje mano apsaugai buvo paskirta dešimt karo vežimų, kurių kiekvieną traukė du arkliai, iš paskos risnojo atsarginis arklys ir, be vadeliotojo, kiekviename vežime dar buvo po karį bei ietininką. Prisistatydamas ginkluotos sargybos vadas žemai nusilenkė man ir nuleido ranką prie kelių, o aš jį tiriamai apžiūrėjau, nes jam patikėjau savo gyvybę. Jo klubjuostė buvo tokia pat nešvari ir nuskarusi kaip karių, kūnas ir veidas saulės juodai nusvilintas ir tik iš sidabro nuvytas rimbas skyrė jį nuo karių. Bet kaip tik toks jis man kėlė didesnį pasitikėjimą nei brangiu drabužiu apsitaisęs su nešamu virš galvos skėčiu. Kai mėginau prabilti jam apie deng-

tus neštuvus, jis užmiršęs pagarbą prapliupo juoku. Patikėjau juo, kai pasakė, kad mūsų saugą lemia tik greitis ir kad dėl to aš, užmiršęs dengtus neštuvus ir kitokius patogaus gyvenimo malonumus, turiu sekti paskui jį vežimu. Jis pažadėjo, kad panorėjęs galėsiu sėdėti ant pašaro maišų, tačiau patikino, kad man geriau priprasti stovėti vežime siūbuojant pagal jo judesius – kitaip dykuma išdundins mano dvasią ir suknežins kaulus į vežimo šonus.

Susitvardžiau ir išdidžiai jam atsakiau, kad jau nebe pirmą kartą važiuoju karo vežimu – kadaise iš Semiros į Amorą nukakau per neįtikimai trumpą laiką, kad net Aziraus vyrai stebėjosi mano greitumu, nors tuo metu buvau jaunesnis nei dabar, kai mano rangas reikalauja vengti per didelės kūno įstangos. Vyresnysis karys, vardu Jujus, mandagiai mane išklausė, o paskui aš, patikėjęs gyvybę visų Egipto dievų globai, įlipau į pirmą paskui jį riedantį vežimą ir jis iškėlęs plevėsuojančią vėliavėlę paragino arklius. Karavanų keliu leidomės link dykumos, o mano kūnas, abiem rankom laikantis vežimo šonų, šokinėjo ant pašaro maišų, todėl susimušiau nosį ir ėmiau vaitoti dėl pasigailėtinos savo būklės. Tačiau mano vaitojimą nustelbė vežimo ratų dardesys, ir man už nugaros iš džiaugsmo ugningai šūkčiojo vadeliotojai, gavę išvažiuoti į dykumą iš kaitraus ir negyvo molio trobelių pasaulio.

Šitaip važiavome visą dieną ir, greičiau miręs nei gyvas, piktai keikdamas savo gimimo dieną, pernakvojau ant pašaro maišų. Kitądien, laikydamasis už Jujaus apjuostės, pamėginau stovėti, tačiau po kurio laiko vežimas užvažiavo ant akmenų ir aš, aukšta kreive išskridęs iš vežimo, kritau galva į smėlį, o dygliuoti augalai sudraskė man veidą. Tuomet man jau visa atrodė vis tiek. Vėl susiruošus nakvoti, mano būkle labai susirūpinęs Jujus drėkino man galvą vandeniu, nors kariams taupydamas vandenį nedavė gerti tiek kiek reikėjo. Jis laikė mano ranką ir guodė kalbėdamas, kad kelionė nusisekė ir kad jei kitądien mūsų neužklups savanorių būriai, tai ketvirtą dieną jau turbūt sutiksime Aziraus žvalgus. Guosdamas mane jis pasipasakojo man karo išgyvenimus ir tarė:

– Tiesą sakant, nieko nėra nuobodesnio už karą, nes karas – tai nepaliaujamas laukimas. Karas – bergždžias priešo laukimas, nes priešas visada vėluoja ir niekada nepasirodo ten, kur tikimasi. Karas – bergždžias valgio laukimas, nes valgis visada vėluoja, ir nieko nėra labiau keiktino nei gurguolės lėtybė. Karas – bergždžias kilnojimasis iš vienos vietos į kitą, žygiavimas atgal į tą vietą, iš kur iškeliauta, žygiavimas pirmyn ir atgal, iki liežuvis prilimpa prie gomurio ir kojos virsta negyvais medgaliais. Tačiau kaip tik šitai vadinama karo menu, o jo mokydamasis vyresnysis karys privalo lankyti karo mokyklą, išmokti skaityti bei rašyti. Štai toks yra karas, o priešas užklumpa kaip tik tada, kai jo niekas nelaukia. Priešas visada smogia kitaip ir kita tvarka nei tikimasi jį smogsiant, o mūšio metu vadas nežino apie savo vyrus, vyrai – apie savo vadą ir visi rėkia kiek pajėgdami, daužo,

smaigsto ką pamatę. Jeigu priešas sprunka, vadas pelno didžiulę pagarbą, išliaupsinamas jo išmanumas ir faraonas iš balkono jam numeta aukso grandinę. O jei patys sprunkame, išlikę gyvi dėkoja likimui, prirašoma daugybė popierių ir gyvi likę nuplakami, o vadas pakabinamas ant mūro galva žemyn. Vis dėlto jei vadas pakankamai kilmingas, gali nutikti, kad net pralaimėjus iš faraono balkono jam bus numesta aukso grandinė, jo pralaimėjimas paskelbtas pergale ir jo atvaizdas iškaltas akmenyje, idant per amžius išliktų. Taigi toks yra karas, karališkasai Sinuhe, todėl nevaitok dėl savo skausmų, o dėkok likimui, kad tau nereikia kariauti.

Šitaip jis guodė mane, iki užmigau, tačiau vidurnaktį pabudau nuo šiurpių riksmų, kanopų trypimo bei ratų barškėjimo. Uždegę deglus pamatėme, kad abu panaktiniai guli ant žemės perpjautom gerklėm, gausingai paplūdę krauju. Vienas smogiamasis vežimas su arkliais pavogtas, o kitų vežimų bei arklių ienos, pakinktai bei ratai supainioti į vieną narplynę. Išpainioję juos patraukėme toliau, nors dar buvo tamsu, ir jau nepaisiau kelionės sunkumų, nes nakties užpuolikai tikriausiai mus puolė dėl pastiprinimo – kad atimtų mūsų arklius, smogiamuosius vežimus bei vandenį. Mat Jujus sakė, kad arkliai, smogiamieji vežimai ir vanduo savanorių būriams brangesni už auksą, todėl vogdami arklius ir smogiamuosius vežimus jie puldinėdavo ir egiptiečius.

Taip vėl išaušo diena ir nuo saulės man ėmė skaudėti galvą, akis graužė smėlis, liežuvis prilipo prie gomurio. Bet staiga su deginančiu dykumos vėju mūsų šnerves pasiekė dūmų bei kraujo kvapas ir arkliai ėmė prunkšti, o vadeliotojai prie vežimų pritvirtino dalgius. Aplenkę kelias raudonas kalvas, išvydome verdenę, sudegusias trobeles aplink ją ir plikai apiplėštus negyvėlius – jų kraujas buvo susigėręs į smėlį, o akis kapojo varnai. Į mus bėgo ietininkai, link mūsų buvo paleistos kelios strėlės, tačiau čia kovojęs savanorių būrys, – ar su Aziraus vyrais, ar piemenimis, ar su kokiu kitu savanorių būriu, šito niekada nesužinojau, – pasilyginęs su mūsų žmonių bei karo vežimų skaičiumi, pamanė esant geriausia atsitraukti. Jie pasitenkino iš tolo šaukdami mums užgaules ir grasinimus, smaigstydami ietimis orą, tačiau juos apėję keliavome toliau, nors Jujaus vyrai, kaip per pratybas, būtų mielai juos karo vežimais pakloję.

Kitą naktį dangaus pakrašty išvydome laužų ir degančių namų atošvaistę. Jujus pasakė, jog artėjame prie dykumos pakraščio Sirijos pusėje, ir pašėrę arklius mėnulio šviesoje apžiūriai judėjome toliau, iki visai nuvargęs užmigau ant pašaro maišų. Brėkštant pabudau, kai Jujus grubiai išmetė mane iš vežimo į smėlį. Mano molines lenteles ir kelionės skrynią jis sviedė iš paskos ir apgręžė arklius, palikdamas mane Egipto dievų globai bei šaukdamas drąsinamus žodžius. Vežimų ratams skeliant ugnį iš akmenų, jis galvotrūkčiais nudardėjo savo keliu, o paskui jį ir kiti vežimai.

Išsikrapštęs iš akių smėlį, tarp kalnų pamačiau į mane važiuojant kelis sirų kovine vėduokle išsirikiavusius karo vežimus su vėliavėlėmis. Prisimi-

nęs savo rangą, pakilau ir ėmiau rankomis taikos ženklan viršum galvos mojuoti žalia palmės šakele, nors palmės šakelė kelionės metu spėjo sudžiūti ir susisukti. Tačiau karo vežimai manęs nepaisę pravažiavo pro šalį – tik viena strėlė piktai it vapsva prazvimbė pro ausį ir įsmigo man už nugaros į smėlį. Karo vežimai nusivijo Jujaus karo vežimus, bet mačiau Jujų ir jo vyrus išmetant pašaro maišus iš vežimų ir net vandens maišus lengvindami vežimus jie išmetė. Taigi mačiau, kad jie paspruko, tik vienas vienintelis vežimas, arkliams suklupus ant akmenų, atsiliko ir užpuolikai, strimgalviais lėkdami pro šalį, apvertė vežimą, pargriovė arklius ir užmušė žmones.

Po bergždžio vaikymosi Aziraus karo vežimai sugrįžo prie manęs ir vadeliotojai išlipo. Šaukiau jiems aiškindamas savo rangą, rodžiau faraono molines lenteles. Tačiau jie nepaisė mano šauksmų, o abejingai priėjo prie manęs – keli buvo užsikišę už apjuosčių rankas, nuo kurių dar tebelašėjo kraujas. Apiplėšę mane jie atidarė mano skrynią, pasiėmė auksą ir nurengę drabužius pririšo mane už riešų smogiamųjų vežimų gale – taigi jiems važiuojant man teko bėgti iš paskos ir maniau uždusiąs, smėlis nutrynė kelius, tačiau mano šauksmų jie nepaisė, nors grasinau jiems Aziraus pykčiu. Visa tai gavau iškęsti dėl faraono Echnatono.

Per šią kelionę tikrai būčiau miręs, jei Aziraus stovykla nebūtų buvusi tuoj už kalnų tarpeklio. Apžilpusiomis akimis įžiūrėjau ten daug palapinių, ganykloje prie palapinių vaikštinėjo arkliai, o iš smogiamųjų bei jaučių vežimų apie stovyklą buvo pastatyta siena. Daugiau nieko nemačiau ir pabudau tik vergams pilant vandenį man ant veido bei trinant aliejumi man galūnes, nes raštingas vyresnysis karys pamatė mano molines lenteles ir nuo tol su manimi buvo elgiamasi labai pagarbiai, man buvo sugrąžinti drabužiai.

Kai vėl įstengiau eiti, buvau nuvestas į tvartu bei smilkalais dvokiančią Aziraus palapinę ir Azirus mane pasitiko riaumodamas kaip liūtas, skimbčiodamas aukso grandinėmis ant kaklo ir garbanotą barzdą sidabro tinkleliu apsigaubęs. Jis pasitiko mane ir apkabinęs pasakė:

– Labai apgailestauju, jei mano vyrai su tavimi blogai elgėsi, tačiau tu turėjai pasakyti jiems vardą, papasakoti, jog esi faraono pasiuntinys ir mano draugas. Taip pat būtų buvę gerai, jei pagal paprotį taikos ženklan būtum viršum galvos mojavęs palmės šakele, tačiau mano vyrai pasakojo tave puolus juos mosuojant peiliu ir bliaunant iš įniršio, todėl dėl grėsmės savo gyvybėms jie turėję tave sutramdyti.

Mano keliai kaip ugnyje degė, riešų nejutau, sielą graužė kartėlis ir pasakiau Azirui:

– Pažvelk į mane ir pasakyk, ar aš atrodau pavojingas tavo vyrams. Jie sulaužė mano palmių šakelę, apiplėšė, net drabužius nuvilko ir išjuokę mane sutrypė faraono molines lenteles. Todėl privalai juos nuplakti – nors kelis jų privalai nuplakti, kad išmoktų faraono pasiuntinį gerbti.

Tačiau Azirus pašaipiai persiplėšė drabužius, nustebęs pakėlė rankas ir patikino:

– Turbūt blogą sapną regėjai, Sinuhe, – tikrai niekuo negaliu padėti, jei sunkioje kelionėje į akmenį susižeidei kelius. Dėl niekingo egiptiečio tikrai negaliu liepti nuplakti geriausius savo vyrus, o faraono pasiuntinio kalba mano ausims kaip musės zyzimas.

– Azirau, – tariau, – tu, kuris esi daugybės karalių karalius, liepk nuplakti nors tą vyrą, kuris man bėgant paskui vežimą begėdiškai subadė ietimi visą užpakalį. Liepk nuplakti jį, ir aš liksiu patenkintas, žinok – atvežiau dovanų taiką tau ir Sirijai.

Azirus garsiai nusijuokė ir sududenęs kumščiais krūtinę pasakė:

– Kas man darbo, jei niekingas tavo faraonas, į dulkes prieš mane pavirtęs, maldauja taikos. Tačiau tavo kalba protinga, ir kadangi esi mano draugas, mano žmonos ir mano sūnaus draugas, liepsiu išplakti tą vyrą, kuris skubindamas badė tau užpakalį, nes tai prieštarauja geriems papročiams, – kaip žinai, aš kariauju dorai ir vardan kilnių tikslų.

Taigi turėjau džiaugsmo pamatyti prie Aziraus palapinės susirinkusių karių akyse čaižomą pikčiausią savo kankintoją, bet draugai visai jo negailėjo, o jam bliaunant pašiepė, kaukė iš juoko ir rodė pirštais – jie buvo kariai ir troško bet kokios nuobodaus amato permainos. Be abejonės, Azirus būtų liepęs jį negyvai užplakti, tačiau matydamas nuo šonkaulių krintančią mėsą bei srūvantį kraują, spėjau nugarą jam peršint taip pat skaudžiai, kaip man peršėjo užpakalį bei kelius, ir pakėlęs rankas dovanojau jam gyvybę. Matydamas pasigailėtiną jo būklę, liepiau jį nešti į palapinę, kurią Azirus, didelei ten gyvenusių vyresniųjų karių širdgėlai, skyrė man, ir jo draugai ėmė ugningai šaukti, liaupsinti mane tardami mane ketinant po plakimo visokiais gudriais būdais jį toliau kankinti. Tačiau įtryniau jam nugarą tais pačiais aliejais, kuriais gydžiau savo kelius ir užpakalį, ir sutvarstęs žaizdas liepiau jam alumi malšinti troškulį, todėl jis galiausiai pamanė, jog esu pamišęs, ir nustojo mane gerbti.

Vakare Azirus savo palapinėje patiekė man keptą ėriuką su riebaluose virtomis kruopomis ir valgiau su juo, jo kilmingaisiais bei jo stovykloje buvusiais vyresniaisiais hetitų kariais, kurių apsiaustus ir šarvus puošė dvigubų kirvių ir sparnuotų saulių paveikslai. Drauge gėrėme vyną ir visi elgėsi su manimi draugiškai bei geranoriškai, laikydami mane kvailu, nes atvežiau jiems taiką kaip tik tuomet, kai jiems labiausiai jos reikėjo. Jie pakiliai kalbėjo apie Sirijos laisvę, būsimą galybę ir nuo sprandų nusimestą priespaudos jungą. Tačiau išgėrę ganėtinai vyno ėmė tarp savęs kivirčytis, susivaidijo ir vienas Jopės vyras išsitraukęs peilį taip smeigė jį Amoro vyrui į gerklę, kad kraujas paplūdo. Vis dėlto labai jo nesužalojo – peilis nenupjovė kaklo arterijos, todėl savo išmoningumu galėjau jį išgydyti ir gavau nuo jo apstą dovanų. Dar ir dėl to visi mane laikė kvailu.

Tačiau galėjau leisti jam numirti, nes dar tebebūnant stovykloje tas pats Amoro vyras liepė savo tarnams nusmeigti tą Jopės vyrą, kuris dūrė jam peiliu, todėl Azirus, norėdamas išsaugoti savo kariuomenėje tvarką, įsakė

pakabinti jį ant mūro galva žemyn, gerklei net nespėjus visai sugyti. Mat Azirus su savo vyrais elgėsi žiauriau ir griežčiau nei su kitų Sirijos kraštų vyrais, nes jie labiausiai pavydėjo jam valdžios ir rezgė prieš jį intrigas, todėl jo valdžia panėšėjo į nepaliaujamą sėdėjimą skruzdėlyne.

2

Pavalgius Azirus išvijo iš palapinės savo kilminguosius bei vyresniuosius hetitų karius toliau rietis į savo palapines. Jis parodė man savo sūnų, kuris drauge su juo vyko į karą, nors tebuvo tik septynerių metukų. Jis buvo gražus berniukas, švelniais it persikai skruostais, juodomis žibančiomis akimis. Jo plaukai buvo garbanoti ir juodi it derva – kaip ir jo tėvo barzda, o iš motinos jis buvo paveldėjęs odos baltumą. Glostydamas jam galvą Azirus man sakė:

– Ar kada matei gražesnį berniuką? Surinkau jam daugybę karūnų ir jis taps didžiu valdovu – nedrįstu net pagalvoti, kaip toli sieks jo valdžia, juk jis mažu savo kalaviju jau perdūrė įžeidusiam vergui pilvą ir moka skaityti bei rašyti, mūšyje narsus, nes į mūšį jį taip pat buvau nusivežęs, ir kai baudėme sukilusius kaimus, man nereikėjo baimintis dėl jo menkutės gyvybės.

Azirui kariaujant, Amorą valdė Keftiu – Azirus nepaprastai jos ilgėjosi ir sakė bergždžiai mėginęs patenkinti savo ilgesį su belaisvėmis ir su stovyklą lydinčiomis šventyklos mergelėmis, nes kartą paragavęs Keftiu meilės niekada neįstengė jos užmiršti, o ji ilgainiui dar gausiau ir tarpiau sužydėjo, todėl ją pamatęs tikriausiai jau savo akimis nepatikėčiau. Tačiau sūnų Azirus vežėsi su savimi, nes Amore jo palikti nesiryžo – juk šis sūnus kada nors užsidės susijungusios Sirijos karūną.

Šnekučiuojantis iš stovyklos pasigirdo veriantys moterų pagalbos šauksmai ir Azirus susierzinęs tarė:

– Hetitų vyresnieji kariai kankina belaisves, nors jiems uždraudžiau, tačiau nieko negaliu padaryti, nes man reikia jų nusimanymo. Mat virkdydami ir kankindami moteris jie patiria smagumą – tikrai jų nesuprantu, juk didesnis džiaugsmas pasiekti, kad moteris palaimingai, o ne skausmingai dūsautų. Tačiau kiekviena tauta turi savų papročių ir aš, aišku, negaliu jų kaltinti dėl to, kad papročiai kitokie nei Sirijoje. Vis dėlto nenorėčiau, kad mano vyrus jie išmokytų savo blogų papročių – iš tiesų vien karas mano vyrus pavertė šunimis ir plėšriais liūtais.

Jo kalbos man kėlė siaubą, nors pažinojau hetitus ir žinojau, ko iš jų galima laukti. Todėl pasinaudojęs galimybe pasakiau:

– Azirau, karalių karaliau, atsisakyk hetitų, kol nevėlu – kol jie nesudaužė karūnų ant tavo galvos ir tavo galvos kartu su karūnomis, nes hetitais pasikliauti negalima. Sudaryk verčiau taiką su faraonu dabar, kai hetitai

įklimpę į karą Mitanijoje. Babilonas taip pat ginkluojasi prieš hetitus, kaip tikriausiai žinai, ir likęs hetitų draugu iš Babilono grūdų jau negausi. Žiemai užslinkus, į Siriją it sulysęs vilkas atsėlins badas, jei nesudarysi taikos su faraonu, idant jis, kaip anksčiau, tavo miestams atsiųstų grūdų.

Tačiau Azirus prieštaraudamas tarė:

– Tavo kalba nepaprastai paika, nes savo draugams hetitai geri, tik priešams jie baisūs. Nors hetitai siunčia man gražių dovanų, tviskančių šarvų su savo karūnom, jokia sąjunga su jais nesu susijęs, todėl visada galiu, nepaisydamas hetitų, svarstyti apie taiką. Juolab kad, priešingai aiškiam susitarimui, hetitai užgrobė Kadešą ir naudojasi Biblo uostu kaip savu. Kita vertus, jie atsiuntė man pilną laivą iš naujojo metalo nukaltų ginklų, su kuriais mano vyrai mūšyje neįveikiami. Šiaip ar taip, myliu taiką, myliu taiką labiau nei karą, o kariauju tik siekdamas garbingos taikos. Todėl mielai sudarysiu taiką, jei faraonas atiduos man klasta užgrobtą Gazą, nuginkluos dykumos plėšikų gaujas ir grūdais, aliejumi bei auksu atlygins visą žalą, kurią dėl šio karo patyrė Sirijos miestai – turbūt gerai supranti, kad dėl šio karo kaltas tik Egiptas.

Jo akys įžūliai tyrinėjo mane, jis šypsojo į delną, tačiau karštai į jį prakalbęs pasakiau:

– Azirau, nelaimingas plėšike, galvijų vagie, nekaltųjų budeli! Ar nežinai, kad kiekvienoje žemumos dirbtuvėje kalami iečių antgaliai, o Horemhebas turi daugiau karo vežimų nei tu savo stovykloje blusų, ir kai derlius subręs, tos blusos atskubės tavęs skaudžiai kąsti. Tas Horemhebas – jo šlovę žinai – spjovė man po kojų, kai prakalbau apie taiką, tačiau faraonas dėl savojo dievo trokšta taikos ir nenori pralieti kraujo. Todėl siūlau tau paskutinę galimybę, Azirau. Gaza lieka Egiptui ir dykumos plėšikų gaujas pats galėsi sunaikinti, nes Egiptas už jų darbus neatsako – tai tavo paties žiaurumas privertė Sirijos vyrus pasitraukus į dykumą su tavim kariauti, ir tai Sirijos vidaus reikalas. Taip pat tu turi išlaisvinti visus egiptiečių belaisvius, atlyginti nuostolius, kuriuos egiptiečių pirkliai patyrė Sirijos miestuose, ir sugrąžinti jų turtą.

Tačiau Azirus susiplėšė drabužius ir pešdamas sau barzdą piktai sušuko:

– Gal tau pasiutęs šuo įkando, Sinuhe, kad tokias kvailystes kalbi? Tegul Gaza bus perduota Sirijai, Egipto pirkliai tegul patys atsilygina nuostolius, o belaisviai pagal gerą paprotį bus parduoti į vergiją, tačiau šitai, aišku, faraonui nesutrukdys jų išpirkti, jeigu jis turės pakankamai aukso.

Atsakiau jam:

– Sudaręs taiką savo miestuose galėsi pastatyti aukštų mūrų bei didžiulių bokštų, todėl tau nebereikės bijoti hetitų ir Egiptas tave parems. Iš tiesų tavo miestų pirkliai, nemokėdami Egiptui mokesčių, turtėja iš prekybos su Egiptu, juolab kad hetitai tavo prekybos nesutrikdys, nes jie neturi karo laivų. Sudaręs taiką tu būsi pranašesnis, Azirau, nes faraono sąlygos priimtinos ir dėl jų negaliu derėtis.

Šitaip diena iš dienos šnekučiavomės, derėjomės dėl taikos ir daugybę kartų Azirus susiplėšė drabužius, barstėsi pelenais galvą, vadindamas mane įžūliu plėšiku ir apverkdamas savo sūnaus likimą – Egipto nuskurdintas, šis tikriausiai kaip elgeta mirsiąs griovyje. Vieną kartą aš taip pat išėjau iš jo palapinės, šūktelėjau dengtus neštuvus, pakviečiau ginkluotus palydovus ketindamas keliauti į Gazą ir jau spėjau įlipti į neštuvus, bet Azirus pasikvietė mane atgal. Tačiau tariu, kad jis, kaip siras, nepaprastai mėgavosi šiomis lygtuvėmis, derėjimusi, manė ilgainiui apgausiąs mane ir, man nusileidus, pelnysiąs naudos. Juk jis nenujautė, kad faraonas įsakė taiką nupirkti bet kokia kaina – net jei dėl taikos Egiptui tektų nuskursti.

Todėl per derybas nepraradęs savikliovos laimėjau didelės naudos faraonui ir laikas dirbo man, nes Aziraus stovykloje nesutarimai dažnėjo – kas nors kasdien iškeliaudavo į savo miestus ir Azirus negalėdavo jų sulaikyti, nes jo valdžia dar nebuvo pakankamai tvirta. Todėl nuėjome taip toli, jog jis kaip paskutinę sąlygą išdėstė štai ką: Gazos mūrai turi būti sugriauti, jis paskiriąs Gazos karalių, tačiau karaliui faraonas priskiriąs patarėją ir tiek Sirijos, tiek Egipto laivai nemokėdami mokesčių galį plaukti į Gazą ir ten prekiauti. Tačiau su šituo, žinoma, negalėjau sutikti, nes Gaza be mūrų Egiptui būtų nieko verta ir taptų pavaldi vien Azirui.

Kai griežtai pasakiau negalįs su tuo sutikti ir ketindamas vykti į Gazą pareikalavau ginkluotos sargybos, jis nepaprastai įniršęs išvijo mane iš palapinės, paskui išmesdamas visas mano molio lenteles. Tačiau iškeliauti jis man uždraudė, todėl leidau stovykloje laiką gydydamas ligonius ir išpirkinėdamas egiptiečių belaisvius, kurie baisiai kentėjo dirbdami nešikais bei krovininių vežimų vilkikais. Taip pat išpirkau kelias moteris, tačiau kai kurioms daviau vaistų, kurie jas numarino, nes po hetitų kankinimų mirtis joms rodėsi lengvesnė už gyvenimą. Šitaip bėgo laikas, ir bėgo mano naudai, nes neturėjau ko prarasti, o Azirus diena po dienos prarasdavo vis daugiau, todėl nesusivaldydamas dėl mano užsispyrimo jis plėšė sidabrinį barzdos tinklelį, rovėsi juodus kuokštus nuo galvos, vadino mane bjauriais žodžiais.

Turiu paminėti, kad Azirus, matavęs mane savu matu, liepė atidžiai stebėti kiekvieną mano žingsnį ir sekti, baimindamasis, kad imsiu regzti intrigas su jo kilmingaisiais bei vadais, idant jį pražudyčiau. Šitai būtų buvę nesunku padaryti, tačiau tokia mintis man net nešovė į galvą, nes turėjau avino širdį, o Azirus buvo mano draugas. Vis dėlto vieną naktį į Aziraus palapinę įsigavo du samdyti žudikai ir sužeidė jį peiliu, tačiau jis liko gyvas ir vieną žudiką užmušė, o pabudęs jo sūnus smeigė mažu savo kalaviju į nugarą kitam, – taigi kitas taip pat krito.

Kitądien pasikvietęs mane į savo palapinę Azirus kaltino mane, siaubingais žodžiais gąsdino, tačiau paskui sutiko su taika ir faraono vardu sudariau su visais Sirijos miestais taiką: Gaza liko Egiptui, savanorių būrių sutriuškinimas – Azirui, o faraonui – teisė išpirkti egiptiečius belaisvius ir ver-

gus. Su tokiomis sąlygomis liepėme surašyti į molines lenteles amžinos draugystės tarp Egipto ir Sirijos sutartį ir paliudijome ją viso tūkstančio Egipto dievų ir viso tūkstančio Sirijos dievų ir dar Atono vardais. Ritinėdamas molyje savo antspaudą Azirus baisiai keikėsi ir šaukėsi visų dievų pagalbos, aš taip pat plėšiausi drabužius ir graudžiai pravirkau spausdamas savo egiptietišką antspaudą į molį, tačiau galiausiai abu likome patenkinti – Azirus mane apsčiai apdovanojo, aš taip pat pažadėjau atsiųsti jam, jo sūnui ir žmonai apstą dovanų su pirmaisiais laivais, kurie įsiviešpatavus taikai atplauks iš Egipto į Sirijos miestus.

Taigi išsiskyrėme taikiai – Azirus net apkabino mane, pavadindamas savo draugu, o aš išvykdamas paėmiau jo gražų sūnų ant rankų ir pagyręs jo narsumą palytėjau lūpomis jo rausvus skruostelius. Tačiau ir Azirus, ir aš širdyje suvokėme, jog sutartis, kurią pasirašėme amžiams, nėra net to molio, kuriame ji surašyta, verta – jis sudarė taiką, nes privalėjo ją sudaryti, ir Egiptas sudarė taiką, nes šito troško faraonas Echnatonas. Vėjų pučiama taika liko kadaruoti ore, nes visa priklausė nuo to, į kurią pusę po Mitanijos atsisuks hetitai, daug kas taip pat priklausė nuo Babilono drąsos bei Kretos laivų, kurie prižiūrėjo jūros prekybą.

Šiaip ar taip, Azirus ėmė leisti savo karius namo ir liepė ginkluotai sargybai palydėti mane į Gazą, kartu įsakydamas savo kariuomenei prie Gazos baigti bergždžią miesto apsiaustį. Tačiau prieš pakliūdamas į Gazą vos nežuvau – man iškilęs pavojus buvo didesnis nei bet kuriuo šios baugios kelionės metu. Mat kai mano sargyba mojuodama palmių šakelėmis bei šaukdama įsigalėjus taiką priėjo prie Gazos vartų, egiptiečiai miesto gynėjai, prisileidę mus ganėtinai arti, ėmė šaudyti strėlėmis, laidyti ietis, o jų svaidomosios mašinos – griaudėdamos mėtyti ant mūsų galvų didžiulius akmenis, todėl iš tiesų tariau išmušus paskutiniąją. Neginkluotam Aziraus kariui, priešais mane laikiusiam skydą, strėlė pataikė į kaklą ir jis krito paplūdęs krauju, o jo draugai pabėgo, bet baimė susilpnino mano kelius, todėl susigaužęs it vėžlys po skydu ėmiau verkti ir gailiu balsu šaukti. Per skydą nepasiekę manęs strėlėmis, egiptiečiai kariai nuo savo mūrų iš didelių indų ėmė pilti man ant galvos verdančią dervą ir verdanti derva šnypšdama bei tvatėdama pasruvo link manęs. Laimei, keli akmenys mane apsaugojo, todėl patyriau tik rankų bei kelių nudegimus – iš tiesų keliams tik nudegimų tetrūko.

Tai matydami Aziraus kariai taip gardžiai juokėsi, kad krito ant žemės ir ėmė raitytis – reginys turbūt buvo smagus, tačiau man nebuvo juokinga. Galiausiai jų vadas įsakė pūsti trimitus – turbūt gailus mano verksmas sugraudino egiptiečius, kad jie sutiko priimti mane į miestą. Tačiau vartų jie man neatidarė, o nendrine virve nuleido krepšį, į kurį su savo molio lentelėmis ir palmių šakelėmis turėjau įlipti, ir ėmė mane kelti su krepšiu ant mūro. Taip baisiai drebėjau iš baimės, kad krepšys pradėjo svyrinėti, nes mūras buvo labai aukštas – mano galva, pernelyg aukštas, o Aziraus kariai

iš manęs dar labiau juokėsi, todėl jų, likusių apačioje, juokas rodėsi man lyg jūros griaudesys į uolas per audrą.

Už visa tai smarkiai išbariau Gazos karinės įgulos vadą, tačiau jis buvo griežtas, užsispyręs vyras ir atsakė iš sirų patyręs tiek klastos bei apgaulės, kad negavęs išskirtinio Horemhebo įsakymo miesto vartų neketino atverti. Ir jis nepatikėjo, jog įsigalėjo taika, nors parodžiau visas savo molio lenteles, kalbėjau jam faraono vardu, nes buvo kvailokas ir užsispyręs, bet jei ne jo kvailumas ir užsispyrimas – Egiptas turbūt jau seniai būtų praradęs Gazą – taigi nebuvo už ką jo labai barti. Pamatęs ant mūro džiūstančias sirų belaisvių odas pamaniau, jog geriausia jo nesiutinus tylėti, ir daugiau jo nebariau, nors traukiant mane su krepšiu ant mūro nendrine virve, mano garbė nepaprastai nukentėjo.

Iš Gazos jūra atgal plaukiau į Egiptą ir liepiau, kad matytų priešo laivai, ant laivo stiebo iškelti faraono vėliavėlę bei visas taikos vėliavėles, todėl jūrininkai, nepaprastai mane niekindami, sakė, jog laivas sūpuojasi ant bangų išdažytas ir išpuoštas lyg kekšė. Tačiau kai įplaukėme į upę, pakrantėje susirinko žmonės, – jie mojavo palmių šakelėmis ir nepaprastai šlovino taiką, ir mane šlovino, nes buvau faraono pasiuntinys, pargabenau taiką, todėl ir jūrininkai pagaliau ėmė mane gerbti, užmiršę, kad buvau su krepšiu keliamas ant Gazos mūro. Pasiekęs Memfį nusiunčiau jiems daugybę vyno ąsočių ir alaus, idant jie dar tikriau užmirštų tą liūdną ir mano garbę sumenkinusį atsitikimą.

Skaitydamas molines lenteles Horemhebas liaupsino mano, kaip derybininko, išmanumą, todėl nusistebėjau jo elgesiu – jis tikrai neturėjo papratimo liaupsinti mane už mano darbus, nes paprastai būdavo manimi nepatenkintas. Supratau jį tik išgirdęs, jog Kretos karo laivai buvo gavę įsakymą plaukti atgal į Kretą. Jeigu karas būtų tęsęsis, Gaza būtų po kurio laiko atitekusi Azirui, nes be jūros ryšio miestas būtų pražuvęs, o Horemhebui būtų buvę nepatogu su savo būriais sausuma vykti į Gazą – rudenį dykumoje jo karius būtų nukankinęs troškulys. Todėl Horemhebas nepaprastai mane išliaupsino ir skubiai išsiuntė daugybę laivų su kariuomene, maistu bei ginklais į Gazą.

Man lankantis pas Azirų, jūra į Memfį iš Babilono buvo atkeliavęs nepaprastasis karaliaus Buraburiašo pasiuntinys su palyda ir brangiomis dovanomis. Pakviečiau jį į faraono laivą, laukusį manęs Memfyje, drauge išplaukėme aukštyn upe, ir kelionė mudviems abiems teikė malonumą – tai buvo garbus senukas, balta šilkine krūtinę siekiančia barzda, sukaupęs nepaprastų žinių. Šnekučiavomės apie žvaigždes bei ėriuko kepenis ir kalbos mums tikrai netrūko, nes apie žvaigždes bei ėriuko kepenis žmogus gali kalbėtis visą gyvenimą, ir ne bergždžiai apie tai kalbėsis.

Tačiau mes kalbėjomės taip pat apie valstybių reikalus ir pastebėjau, kad jis nepaprastai įbūgęs dėl besiplečiančios hetitų valdžios. Vis dėlto jis pasakė Marduko šventikus išpranašavus, jog hetitų valdžia turi ribas ir netruks

ilgiau nei šimtą metų, nes iš vakarų ateisianti balta barbarų tauta, kuri nusirisianti per hetitus, ir jų valstybė žlugs, tarytum jos niekada nė nebuvę. Vis dėlto mane nelabai guodė mintis, kad hetitų valdžia po šimto metų žlugs, nes buvau sukurtas jų laikais gyventi. Taip pat nusistebėjau, kaip iš vakarų galės ateiti kažkokia tauta, juk vakaruose tebuvo tik jūros salos. Tačiau turėjau juo patikėti, nes taip rodė žvaigždės, o Babilone savo akimis buvau matęs ir patyręs tiek daug stebuklų, kad žvaigždėmis tikėjau labiau nei savo paties pažinimu.

Jis gabenosi kuo puikiausio kalnų vyno ir drauge džiuginom širdis vynu, ir jis patikino, kad Marduko bokšte vis daugiau požymių bei pranašingų ženklų įtikimai liudija Pasaulio metus baigiantis. Taigi abu suvokėme išgyveną vakarinę pasaulio žarą, mūsų laukė naktis, turėjo nutikti daugybė perversmų ir daugybė tautų nušluota nuo žemės paviršiaus, kaip nuo žemės paviršiaus buvo nušluota Mitanijos tauta, ir senieji dievai mirsią, atsirasią naujų dievų ir prasidėsią naujieji Pasaulio metai. Jis labai smalsiai klausinėjo manęs apie Atoną, o kai apie jį pasakojau, purtė galvą ir glostė savo baltą barzdą, nes Atonas neturėjo atvaizdo ir visi žmonės jam buvo lygūs, jis mito ne aukomis, o žmonių tarpusavio meile, nes prieš Atoną visi žmonės, nors skirtingų spalvų ir kalbų, tarp savęs buvo broliai ir jis neskyrė skurdžiaus nuo turtingo ir kilmingo nuo vergo.

Nepaprastasis Babilono pasiuntinys pripažino, kad toks dievas žemėje dar niekada nebuvo atsiradęs, todėl kaip tik Atono atsiradimas galįs reikšti pabaigos pradžią, nes apie tokį grėsmingą ir baugų mokymą jis anksčiau niekada negirdėjo. Jis pasakė, jog Atono mokymas verčiąs stogą grindimis ir durys dėl jo veriasi į lauką, todėl žmogus jį permąstydamas galva į žemę remiąsis ir vaikščiojąs atbulas. Jo žinios ir išmintis privertė mane užsičiaupti, nes jis kilo iš Babilono – visos žemiškosios ir dangiškosios išminties lopšio, todėl nepaprastai jį gerbiau ir nenorėjau, kad jis paniekintų mano beprotystę. Todėl nieko jam nesakiau apie savo mintį, jog galbūt Atono atsiradimas ir faraono Echnatono tikėjimas visoms tautoms yra galimybė, kuri niekada nepasikartos. Ir pats suvokiau savo minties kvailumą, nes grįžau iš karo, verdančios dervos sužalotomis rankomis ir kojomis, matęs nukankintus negyvėlius. Mat po viso to, ką mačiau, protas man sakė, kad žmonės tikrai nėra tarp savęs broliai, žmogus žmogui – plėšrus liūtas.

Taigi po malonios kelionės išlipome Achetatone ir grįždamas tariausi esąs išmintingesnis nei išvykdamas.

3

Man išvykus faraoną vėl ėmė kankinti galvos skausmai, širdį graužė nerimas – jis patyrė, jog visa, ką paliečia, žlunga, o jo kūnas degė, plėvojo regėjimų ugnimi, todėl iš nerimo jis sumenko, išblyško. Trokšdamas jį nura-

minti, šventikas Ejė tą rudenį po javų derliaus nuėmimo, potvyniui pakilus, nusprendė surengti trijų dešimčių metų sukakties šventę. Nesvarbu, kad faraonas Echnatonas soste sėdėjo daug trumpiau nei tris dešimtmečius, juk seniai buvo įprasta, kad faraonas trisdešimties metų šventę švenčia kada panorėjęs. Ir jo tėvas daugybę kartų šventė trijų dešimčių metų sukaktį, juolab kad tai neprieštaravo faraono Echnatono tiesai.

Visa rodė metą esant šiai šventei palankų – derlius buvo pusėtinas, ir nors grūdai dar tebebuvo dėmėti, neturtėlių saikai pilni. Aš parvežiau taiką ir visi pirkliai džiaugėsi atsinaujinsiant prekybą su Sirija. Tačiau ateičiai buvo svarbiausia tai, kad atvyko nepaprastasis Babilono pasiuntinys, atveždamas faraonui Echnatonui į žmonas vieną iš daugybės netikrų karaliaus Buraburiašo seserų ir kartu paprašė faraono dukters rankos savo karaliui. Tai reiškė, kad Babilonas, baimindamasis hetitų, siekė labai patvarios sąjungos su Egiptu.

Didumos nuomone, vien mintis apie faraono dukters išsiuntimą į Babilono karaliaus moterų namus Egiptui darė gėdą, nes šventąjį faraono kraują buvo draudžiama maišyti su svetimšalio krauju. Tačiau faraonas čia nieko įžeidžiama neįžiūrėjo. Vis dėlto jis sielojosi dėl savo dukterų, jo širdis drebėjo pagalvojus apie svetimoje šalyje atsidūrusią mažą dukrelę vieną tarp daugybės žmonų – ir jis prisiminė Tėbų Aukso rūmuose mirusias Mitanijos princeses. Tačiau Buraburiašo draugystė jam buvo tokia svarbi, kad sutiko atiduoti į žmonas jauniausiąją dukterį. Ši duktė buvo vos poros metukų, todėl faraonas pažadėjo su Babilono karaliumi ją sutuokti pasiuntinio vardu, o dukterį į Babiloną išsiųsti tik mergaitei visai subrendus. Nepaprastasis pasiuntinys šiuo sprendimu liko visai patenkintas – tikriausiai jis būtų likęs patenkintas, jei jam kaip princesę būtų atidavę bet kurio Egipto kilmingojo dukterį. Tačiau kai aš šitai aiškinau, faraonas neklausė, nes toks pasielgimas būtų prieštaravęs jo tiesai.

Nuo visų šių gerų naujienų atsigavęs faraonas užmiršo galvos skausmą ir Achetatone atšventė trijų dešimčių metų sukaktį, o šią šventę Ejė buvo surengęs taip gražiai, kaip tik įmanu surengti. Taigi priešais faraoną žengė pasiuntiniai iš Kušo žemės: vesdamiesi dryžuotus asilus bei dėmėtas žirafas, nešdamiesi ant rankų mažas markatas, keldami aukštyn, kad matytųsi, margas papūgas. Vergai įnešė faraonui dovanotą dramblio kaulą ir auksingąjį smėlį, stručio plunksnas ir juodmedžio dėželes – čia buvo visa, ką per amžius Kušo žemė siųsdavo kaip mokestį Egiptui. Retas taip pat žinojo, kad Ejė buvo dovanas paėmęs iš paties faraono lobynų, kad pinti krepšiai su auksinguoju smėliu viduje buvo tušti. Bent faraonas šito nežinojo – matydamas visą dovanų gausybę, jis nepaprastai džiaugėsi ir šlovino Kušo ištikimybę. Babilono karaliaus dovanas taip pat atnešė priešais jį, ir Kretos pasiuntinys atgabeno įstabių taurių, galybę puikiausio aliejaus pilnų ąsočių, ir net Azirus atsiuntė faraonui dovanų, nes už tai jam buvo pažadėta gausių atsakomųjų dovanų, ir dar todėl, kad atvykęs jo pasiuntinys galėjo pašniukštinėti Egiptą bei faraono ketinimus.

Taigi tomis rudens dienomis, nuėmus grūdų derlių, į Achetatono miestą suplūdo visa senovės Egipto prabanga bei turtai, o pats Dangaus aukštybių miestas – šviesus ir spalvingas nelyginant tviskanti svajonė – apgaubė šią prabangą ir turtus. Kiekvienas Egipto kilmingasis tomis dienomis šlovino faraoną Echnatoną ir visi rungėsi tarpusavyje, išgalvodami jo garbei kuo šlovingiausius žodžius. Ir miesto sargybinių būriai buvo gražus ir baugus reginys, kai kaire koja, vienodu žingsniu pradėjo eitynes ir jų iečių antgaliai šviesoje sutvisko raudonai, kotai švietė mėlynai ir iš tolo niekas negalėjo įžiūrėti, kad iečių antgaliai tėra tik dažyto medžio – svetimšaliai, manydami juos esant iš vario, nepaprastai stebėjosi faraono galybe.

Po eisenų bei iškilmių faraonas Echnatonas nusivedė į šventyklą savo mažąją dukrelę, kuriai dar nebuvo sukakę nė dvejų metukų ir kuri vaikščiojo vaikiškais žingsneliais. Šventykloje jis liepė princesei atsistoti greta nepaprastojo Babilono pasiuntinio ir pagal paprotį šventikai tarp jų sukūlė ąsotį. Tai buvo didinga akimirka, nes ji sustiprino Babilono ir Egipto draugystę bei sąjungą ir patraukė daugybę baugių šešėlių nuo ateities kelio. Bent jau mes tarėme, jog ji patraukė šešėlius – mes, išmanę valstybės reikalus ir išmintinguose pašnekesiuose išnagrinėję tautų tarpusavio santykius. Jei šituo būtume suabejoję, rūgščios Aziraus pasiuntinio bei Chatų žemės atstovo išraiškos būtų mūsų abejones pašalinusios ir sustiprinusios mūsų džiaugsmą. Tačiau tądien niekas abejoti nenorėjo – tikėjome tuo, ko troškome.

Nepaprastasis Babilono pasiuntinys, pakeldamas rankas priešais mažąją princesę, žemai nusilenkė, nes nuo tos akimirkos princesė buvo Buraburiašo – jo viešpaties, karališkoji sutuoktinė, nors dar tebuvo mažas vaikas. Taigi iš pradžių nusilenkęs princesei egiptietišku papročiu, jis nusilenkė dar ir Babilono papročiu, paliesdamas sau kaktą ir krūtinę ranka. Turiu pasakyti, kad šių šventinių apeigų metu mažoji princesė elgėsi labai gerai, o joms pasibaigus nusilenkė ir, maža rankele pakėlusi nuo kilimo ąsočio šukę, ją smalsiai apžiūrėjo. Liudininkai šitai aiškino kaip gerą ženklą.

Po šventų apeigų faraono Echnatono sielą persmelkė aitrus jaudulys, – jis mylėjo savo mažąsias dukreles, o jo paties valstybės tviskesys bei turtai buvo taip apžilpinę jam akis, kad jis dar stipriau įtikėjo savo regėjimais. Todėl, priešingai nei buvo numatyta, jis Atono šventykloje prakalbo į svetimų šalių pasiuntinius, Egipto kilminguosius bei niekingus sargybinius – jis kalbėjo apie širdies pilnatvę ir išsekusio veido pilkumas bei skausmas nyko, į galvą plūstelėjo kraujas. Pakiliu balsu jis šlovino Atoną ir pasisakė per regėjimus matęs šią dieną kaip liepsnojantį pasaulio priešaušrį, kaip priešaušrį po ilgos nežinios, prietarų, baimės, neapykantos bei karo nakties. Visą Egipto galybę jis pašventė Atonui, paragindamas svetimų šalių pasiuntinius parnešti šią žinią į savo šalis, savo karaliams, idant šviesa išsklaidytų jų sielų tamsą. Tiek daug ir gražiai jis kalbėjo, kad nuvargę Egipto kilmingieji ėmė trepsėti kojomis, o svetimų šalių pasiuntiniai jau nebedrįso pažvelgti vienas kitam į akis, nes visi palaikė jį pamišusiu dėl elgsenos, kuri prieštа-

ravo geriems papročiams, ir dėl jo įkarščio, kuris menkino faraono garbę, ir dėl jo žodžių, kurie jų ausims tebuvo vien audringas beprotystės proveržis.

Tačiau mano sielą, faraonui Echnatonui Atono šventykloje kalbant, persmelkė kartėlis ir pasičiupinėjau verdančios dervos prie Gazos mūrų ligi žaizdų nudegintas rankas bei kelius – žaizdos dar nebuvo sugijusios. Pagalvojau – lengva faraonui Echnatonui kalbėti, juk jam nereikėjo uostyti negyvėlių dvoko prie Gazos mūrų ir klausytis iškankintų moterų raudų vilnonėse Amoro vyrų palapinėse. Lengva jam kalbėti, nes jis gyveno mele ir uostė tik malonius Achetatono kvapus, jo ausyse nuo ryto iki vakaro skambėjo Atoną šlovinančios šventikų giesmės. Lengva jam kalbėti, nes priešais jį pintuose krepšiuose buvo nešiojamas auksingas smėlis, priešais jį mojuojama stručio plunksnomis, o išsekusi liaudis valgė dėmėtus grūdus, vaikai mirė nuo karštinės bei pilvo skausmų. Todėl faraonui Echnatonui kalbant Achetatono žava mano akyse geso ir jau nebelinkėjau jam gero, o Egipto prabanga ir turtai aplink jį mano akims rodėsi ne priešaušrio šviesa, o raudona vakaro pašvaistė, ryškesnė už gaisrų pašvaistę, nes prieš užslenkant nakčiai leisdamasi už Vakarų kalnų saulė viršum žemės sukuria liepsningesnę pašvaistę nei ryto aušra, tačiau tai baugi, krauju ir mirtimi švytinti atošvaistė.

Faraonui Echnatonui kalbant, šaltomis akimis žvelgiau į jo ištikimuosius: jie klausėsi išsižioję, kraujas ir jiems į galvas suplūdo – jie tikėjo faraono žodžiais. Tačiau įkritusiais skruostais valdovė Nefertitė žiūrėjo į jį ir jos žvilgsnis buvo aštresnis už peilį, o žvilgsnio kartėlis – šaltesnis už mirtį. Mat ji tikėjo trijų dešimčių metų sukakčiai pagaliau pagimdysianti faraonui sūnų, tačiau pagimdė penktą dukterį, ir šitai sudrumstė jos sielą, todėl apmaudas įveikė jos širdyje meilę ir ji, atšalusi faraonui Echnatonui, moterų papratimu, visą kaltę suvertė jam. Jie pradėjo kivirčytis, dažnai apsisvaidydavo karštais ir dygiais žodžiais, todėl tiesą mylintys naujieji menininkai nupiešdavo tarp jų skraidančias strėles, šitaip juokomis mėgindami perteikti jų kivirčus ir nesuprasdami, kaip giliai įsigraužęs valdovės Nefertitės kartėlis.

Dėl šio kartėlio valdovė Nafertitė aiškiau už kitus matė, kaip toli galios jaudulio apimtas faraonas Echnatonas peržengė gero papročio ribas prabilęs į kilminguosius ir kaip sumenkino savo garbę kalbėdamas. Ir ji visai neslėpė šios pažiūros, kai jiems sugrįžus į rūmus faraonas Echnatonas vis dar įsiaistrinęs vaikščiojo po kambarius apimtas nerimasties, gniaužė rankas ir žvelgė aukštyn, tarytum kiaurai lubų paveikslų savo Atoną visame skaidrume įžiūrėdamas. Tačiau faraonas Echnatonas negirdėjo jos žodžių, nors ji kalbėjo taip, kaip moterys papratusios, ir jos žodžiai buvo įgilūs it nuodingos musės, tačiau faraonas, dar tebegyvendamas regėjimų palaimoje, toliau kaitino savo jausmus, todėl kaip gydytojui man darėsi neramu. Mat jis negalėjo ramiai atsigulti į lovą ir miegas nemerkė jam akių – vaikščiodamas pirmyn atgal be perstogės kalbėjo apie savąjį Atoną, savo regėjimų vaiskumą ir mėšlungiškai kilnojo rankas – jis tvirtai tikėjo, kad pasaulio

išlaisvinimas iš baimės bei tamsos kerų yra jo galioje. Jis neužmigo, nors kaip gydytojas sugirdžiau jam kvaišinančių bei migdančių gėrimų, ir tarė man:

– Sinuhe, Sinuhe, tai laimingiausia mano gyvenimo diena – mano galybė kelia man virpulį. Žiūrėk, tu pats, savo jėga, sukūrei milijonus esybių, miestus, kaimus, laukus, kelius ir upę. Visos akys mato tave viršum šalių saule šviečiantį. Tačiau kai tavęs nėra, kai žmonės užmerkia akis, kurias tu sukūrei, kai žmonės užmiega kietu miegu ir nemato tavęs, nes tavęs nėra, visais savo spinduliais tu dar tebešvyti mano širdyje.

Jis nugrimzdo į regėjimų skaidrį ir regėjimai ėmė deginti jo širdį – kad širdis krūtinėje nesusprogtų, jis ėmė karštai alsuoti. Įkarščio apimtas apsiverkė, pakėlė rankas ir aistringai užgiedojo:

Nėra kito, tave tikrai pažįstančio,
tik tavo sūnus, faraonas Echnatonas tave pažįsta,
ir tu amžinai šviesi jo širdyje
naktį ir dieną, naktį ir dieną.
Tik jam vienam atskleidi savo ketinimus bei savo galybę,
o visas pasaulis guli tavo delne
toks, kokį sukūrei.
Kai pakyli šviesti – žmogus pražysta gyventi,
kai patrauki savo šviesą – žmogus miršta,
nes tu esi jo gyvenimas,
tik tavyje žmogus gyvas.

Jis buvo taip stipriai įsiaistrinęs, kad tikriausiai būčiau klausęsis ir jo širdies kerai vėl būtų apžavėję man sielą, jei nebūčiau buvęs jo gydytojas – taigi nebūčiau buvęs atsakingas už jo sveikatą. Todėl pamėginau jį nuraminti ir suėmęs pirštais jo laibą riešą rūpestingai skaičiavau jo pulso tvinksnius, kurie smarkiai lenkė vandens laikrodžio lašus, o kraujas, suplūdęs jam į galvą, nenuslūgo. Taip slinko naktis, dangumi lėtai judėjo žvaigždės, o didžiuosiuose rūmuose viešpatavo mirtina tyla – tik faraonas nemiegojo ir aš, jo gydytojas, nemiegojau.

Staiga atokiame kambaryje ėmė kaukti mažasis šunelis – mažasis šunelis kaukė ir inkštė, o jo balsas sklido per visas sienas, kol jis šakalu ėmė loti mirtį. Žmogui tai šiurpus garsas, jis pasigirsta tik nakties tamsyje, prieš aušrą, kai žmogus ir šuo būna arčiausiai mirties. Todėl faraonas atsigodo iš savo regėjimų, į galvą suplūdęs kraujas staiga nuslūgo, veidas blyškiai nupilko, sukrito, akys paraudo. Dievas iš jo išėjo ir jį apėmė žmogiški jausmai – širdį užplūdo vien rūpestingo tėvo baimė ir meilė. Todėl jis bėgte pasileido per visus kambarius, o aš, šviesdamas jam kelią lempa, nusekiau iš paskos ir įėjome į ligotosios princesės Meketatonės kambarį. Šventės, vyno bei visokių gerų valgių nuilsinti tarnai, palikę ją vieną, kietai miegojo. Tik mažasis šunelis lovos kojūgalyje sergėjo jos miegą, o naktį ji ėmė kosėti ir jos su-

menkęs kūnelis jau nebepakėlė kosulio – iš plaučių išsiliejo skaistus kraujas, permerkė patalą ir mažasis šunelis jai pagelbėti nebegalėjo, nors apimtas aistraus gerumo laižė jai rankas ir veidą. Todėl šuo pradėjo kaukti mirtį, nes šunys anksčiau nei žmonės pajunta mirtį – jie pajunta mirties kvapą anksčiau, nei žmogus suvokia ją priartėjus. Taigi mažoji princesė prieš aušrą mirė ant savo tėvo faraono Echnatono rankų ir aš savuoju išmoningumu jai negalėjau padėti; tai buvo antra vyriausia princesė, sukakusi dešimt metų.

Aš irgi liejau ašaras dėl jos mirties, nes vaiko mirtis skaudesnė už suaugusio, tačiau faraono Echnatono tėviška kančia buvo tokia baisi, jog baiminausi jį taip pat mirsiant, nes faraonas Echnatonas, kaip džiaugsmą bei įkarštį, liūdesį išgyveno stipriau nei paprasti žmonės. Todėl mėgindamas jį nuraminti tariau jam:

– Mano drauge faraone Echnatonai, savo paties gyvybę būčiau mielai atidavęs, jei būčiau galėjęs tave nuo šio liūdesio apsaugoti. Tačiau gėlės žiedas gražiausias prieš prasiskleisdamas, o skaisčiojo mirtis gražesnė už nuodėmingojo. Turbūt tavasis dievas išties nepaprastai mylėjo tavo mažą dukrelę, jei taip anksti pasiėmė ją į savo luotą, trokšdamas apsaugoti nuo dienų kaitros bei naktų šalčio, trokšdamas apsaugoti nuo gyvenimo liūdesio bei skausmo, nes gyvenimas – karštos dulkės, o mirtis – gaivus vanduo. Iš tiesų, faraone Echnatonai, ji gyvens per amžius ir auksinis jos kamuolys nenustos suktis, jos margasis vilkelis niekada nenuvirs – sumanūs Mirties rūmų vyrai apvynios aukso lapeliais mažus jos pirštus, išsaugos jos smulkų veidelį ir jos gležną kūnelį išsaugos karališku linu apvyniojię, todėl ji gyvens amžinai, nejausdama nei skausmo, nei liūdesio.

Šitaip guosdamas kalbėjau faraonui Echnatonui, nes liūdesio kankinamą jį vėl mylėjau, nors nemylėjau valdžios įkarščio apimto. Persigandę tarnai nuo mažosios mergaitės veido nuprausė kraują – mirtyje jos sumenkęs veidelis šypsojo, todėl per daug savęs, kaip gydytojo, nekaltinau, kad ja nepasirūpinau, juolab jog nebuvau už ją atsakingas, nes ji turėjo savo gydytoją. Mažąjį šunelį išnešė, nors jis labai priešinosi ir uždarytas narvelyje nenustojo kaukęs.

Tačiau faraono Echnatono niekas nesiryžo paliesti, kol pagaliau mano vaistai ėmė jį veikti ir išaušus jis užmigo – taigi Mirties rūmų nešikai spėjo nugabenti princesę į Mirties rūmus dar faraonui nepabudus ir šitaip jis nepatyrė kančios. Jos kūnelis buvo paruoštas visu balzamuotojų išmoningumu, veidelis uždengtas aukso kauke, ją laidojo karališkai ir jos visi žaislai nusekė paskui ją į kapą. Ir balzamuotojai nemanė, kad jų garbė nukentės balzamuojant mažojo šunelio kūną, nes mažasis šunelis mirė iš liūdesio, nebegalėjo ėsti, kai šeimininkė iškeliavo į Mirties rūmus. Taigi šuo nusekė paskui ją ir ilsėsis per amžius jos amžinojo gulto kojūgalyje.

Tačiau kūnų prausėjams ir balzamuotojams Mirties rūmuose dirbant savo darbą, faraonas neįstengė užmigti – klaidžiojo kiauras naktis po rūmų

kambarius, vaikštinėjo vienas po sodą, nieko savo draugėn nepriimdamas, liūdesio palaužtas vijo šalin sargybinius. Į Achetatoną švęsti trijų dešimčių metų sukakties iš kitų kraštų buvo atvykus galybė žmonių ir vieną rytą, faraonui Echnatonui vaikštinėjant šventojo tvenkinio pakrantėje, jį užpuolė du samdyti žudikai ir mėgino peiliu nudurti. Tačiau pakrantėje buvo vienas antis piešęs jaunikaitis, nes buvo Totmeso mokinys, o Totmesas savo mokiniams neleisdavo piešti pagal metmenis* – tik iš akies, o tai buvo labai sunku, nes mokiniai turėjo nupiešti tai, ką mato, o ne vien tai, ką žino. Šis vaikinukas savo braižikliu spėjo išmušti samdytų žudikų peilius, kol į pagalbą atskubėję sargybiniai išgelbėjo faraono gyvybę, taigi peilis jam tik petį įrėžė. Tačiau vaikinas mirė ir jo kraujas pasruvo faraono Echnatono rankomis. Nuo tol faraono Echnatono pėdom ėmė sėlinti mirtis – anksčiau jis nebuvo patyręs mirties, o sode, rudens tvaskesy, pamatė savo rankomis srūvantį kraują, kai mirtis dėl jo paties užtemdė jauno vaikinuko akis ir pražiodė jo burną.

Aš buvau pakviestas skubiai sutvarkyti faraono žaizdą – ji nebuvo pavojinga ir greitai gijo. Šitaip man teko pamatyti abu samdytus žudikus: vienas buvo skusta galva, šventu aliejumi blizgančiu veidu, o kitam kadaise už kažkokį gėdingą nusikaltimą buvo nupjautos ausys ir jis nedrįso niekam pažvelgti tiesiai į akis. Tačiau sargybinių surišti nendrine virve jie tūžmiai tampė pančius ir Amono vardu šaukė šiurpius prakeiksmus, ir nenutilo, nors sargybiniai taip daužė jiems veidus mėlynais iečių kotais, kad kraujas pasruvo. Be abejonės, šventikai buvo juos užkerėję, todėl jie nejautė skausmo.

Tai buvo baugus nutikimas – dar nebuvo girdėta, kad kas nors iš liaudies būtų drįsęs viešai pakelti ranką prieš faraoną. Noriu pasakyti, kad galbūt kai kada, ankstesniais laikais, faraonai mirdavo nesava mirtimi, tačiau šitai nutikdavo neviešai – būdavo žudoma nuodais, plona virvele pasmaugiant ar kilimu uždusinant, todėl pėdsakų nelikdavo ir būdavo galima viską nuslėpti nuo liaudies. Taip ilgai buvau pragyvenęs Aukso rūmuose, kad žinojau, jog šitaip nutikdavo, ir galbūt kartais net faraono kaukolė būdavo atveriama prieš jo paties valią. Tačiau viešai niekas niekada nebuvo pakėlęs rankos prieš faraoną ir šito atsitikimo nebuvo galima nuslėpti, nes nutikimą mačiusiųjų bei liudininkų buvo pernelyg daug ir faraonas Echnatonas nenorėjo jų burnų amžiams mirtimi nutildyti ar siųsti juos į kasyklas.

Amono šventikai paskui aiškino liaudžiai bei savo ištikimiesiems, jog tai buvo teisėtas, Amoną pamaloninęs darbas – pakelti ranką prieš neteisėtąjį faraoną, o tas, kuris jį nužudys, amžiną gyvenimą sau pelnys net neišsaugojus jo kūno. Mat per slaptus savo pasitarimus jie paskelbė Echnatoną neteisėtuoju faraonu, todėl bet kas galėjo pakelti ranką prieš faraoną. Prieš

* Griežtos taisyklės, kurioms ankstesniais laikais buvo draudžiama nusižengti.

teisėtą faraoną, žinoma, niekas nebūtų drįsęs rankos pakelti, nes pakėlusiam ranką prieš teisėtą faraoną tektų mirusiųjų pasaulio bedugnės Rijūno nasruose amžinai kęsti tenykštes baisybes. Šituo tikėjo liaudis.

Suimtieji buvo tardomi prie faraono Echnatono, tačiau jie atsisakė kalbėti. Vis dėlto sužinota, kad jie buvo atvykę iš Tėbų ir iš vakaro pasislėpę sode. Vien Tėbų vardas sakė, kas juos pasiuntė, tačiau jie nesutiko kalbėti, o atvėrę burnas garsiai šaukėsi Amono pagalbos ir keikė faraoną nenutildami, nors sargybiniai iečių kotais daužė jiems veidus. O faraonas Echnatonas taip įsijaudrino išgirdęs prakeiktojo dievo vardą, kad leido sargybiniams mušti suimtuosius, iki jų veidai suknežo ir iš burnų išbyrėjo dantys. Tačiau suimtieji nesutiko kalbėti, tik šaukėsi Amono pagalbos, todėl faraonas daugiau jų kankinti neleido. Tuomet jie niekinamai sušuko jam:

– Liepk mus kankinti, neteisėtasai faraone! Liepk suknežinti mums galūnes, liepk išmėsinėti, liepk svilinti odą, nes nejaučiame skausmo.

Jų nirtulys buvo toks pribloškiantis, kad faraonas nugręžęs veidą ėmė kovoti su savo širdimi. Jis susitvardė ir nepaprastai susigėdo liepęs sargybiniams suknežinti sulaikytųjų veidus. Todėl tarė:

– Paleiskit juos, nes jie nežino, ką daro.

Tačiau sargybiniams atrišus nendrines virves jie dar labiau keikėsi ir putoms drimbant iš burnų sutartinai šaukė:

– Dovanok mums mirtį, prakeiktasai faraone. Dėl Amono, dovanok mums mirtį, neteisėtasai faraone, idant pelnytume amžinąjį gyvenimą.

Supratę, kad faraonas ketina juos paleisti nebaudęs, jie ištrūko iš sargybinių rankų ir įsibėgėję trenkėsi galvomis į kiemo mūrą – taigi jų kaukolės sukniužo ir po kurio laiko jie mirė. Slapta Amono galybė buvo taip stipriai paveikusi žmonių širdis.

Po šio nutikimo visi Aukso rūmuose žinojo, kad faraono Echnatono gyvybė jau nebėra saugi. Todėl jo ištikimieji sustiprino sargybą ir jau nebeišleido iš akių, nors apimtas liūdesio jis vis tiek norėjo vaikštinėti sode, net upės pakrantėje – vienas, be palydovų. Jis tarėsi vaikštinėjąs vienas, tačiau nematomos akys stebėjo kiekvieną jo žingsnį. Tie, kurie tikėjo Atonu, dar karščiau stiprino savo tikėjimą, o tie, kurie buvo susilieję su Atonu dėl valdžios, turto bei kilmingų tarnybų, įbūgo dėl savo padėties ir tebetarnaudami faraonui tapo dar budresni. Taigi abiejose pusėse įkarštis augo ir žmonės Atonu buvo užsidegę taip pat kaip Amonu, todėl Atonas atskyrė žmoną nuo vyro, tėvą nuo sūnaus, brolį nuo sesers.

Veikiausiai šitai pasireiškė Tėbuose, nes kaip faraono valdžios ir laimėjimų paliudijimas Tėbuose buvo surengtos tokios pat eitynės ir apeigos kaip trijų dešimčių metų sukakčiai Achetatone. Eisenoje žengė į Tėbus atgabenti auksingo smėlio krepšiai, stručio plunksnos, su narvais atkraustytos panteros, upe atplukdytos žirafos, mažosios markatos bei blizgančiom plunksnom papūgos, idant liaudis, pamačiusi faraono galybę bei turtus, jį šlovintų. Tačiau Tėbų liaudis žiūrėjo į eiseną tylomis, be džiaugsmo, o gatvėse kilo

muštynės, nuo žmonių apdarų bei apykaklių buvo plėšomi Atono kryžiai, vėzdais buvo užmušta pora Atono šventikų, išdrįsusių pasirodyti žmonių minioje be sargybinių.

Blogiausia buvo tai, kad eisenas stebėję svečių šalių pasiuntiniai visa tai matė, taip pat gavo išgirsti apie pasikėsinimą į faraoną, nes dėl faraono užsispyrimo šito nebuvo galima nuslėpti. Todėl tariu, kad Aziraus pasiuntinys grįžęs į Siriją savo ponui turėjo papasakoti daug smagių dalykų. Be to, jis išsigabeno apstą brangių faraono dovanų Azirui, aš taip pat per pasiuntinį nusiunčiau Azirui ir jo šeimai dovanų. Jo sūnui nusiunčiau visą kariuomenę – iš medžio išdrožinėtų ir gražiai nudažytų ietininkų bei lankininkų, arklių bei karo vežimų ir pusę iš jų buvau liepęs paversti hetitais, o kitą pusę – sirais, vildamasis, kad žaisdamas jis privers juos kariauti tarpusavyje. Mat tokių medinių drožinių galėjai pigiai gauti, kai visos Amono šventyklos bei dirbtuvės buvo uždarytos ir Amonas jau nebegalėjo kerėti tarnų bei luotų turtingųjų kapams, ir medžio raižytojai liko be darbo. Šiaip ar taip, mano dovana buvo dailus meniškas darbas: karių akys buvo iš juodo akmens, vyresniesiems kariams vietoj akių – brangakmeniai, vadų vežimai aptaisyti auksu, o jų mažučiai rimbai iš aukso bei sidabro – taigi mano dovana buvo karališka ir nemenkino mano garbės, o sumokėjau už ją daugiau nei už dovanas Azirui, nes sūnus jam buvo arčiau širdies nei jo paties nauda.

Faraonas Echnatonas tuo metu skaudžiai kentėjo kovodamas su savo širdimi ir daugybė dvejonių klibino jo tikėjimą, todėl kartais nakties tamsoje jis gailiai vaitodavo, kad regėjimai dingo ir Atonas jį paliko. Tačiau galiausiai pasikėsinimą jis pavertė jėga ir skatino save tikėti, kad jo užduotis yra dar didesnė nei anksčiau, darbas – dar svarbesnis, juk Egipto žemėje dar yra tiek tamsos ir baimės. Jis paragavo karčios neapykantos duonos, gurkštelėjo sūraus neapykantos vandens – ir duona nenuramino jo alkio, vanduo nenumalšino troškulio, tačiau jis pats tikėjo viską darąs tik iš gerumo ir meilės, liepdamas dar uoliau persekioti Amono šventikus, liepdamas nubausti ir į kasyklas išsiųsti tuos, kurie balsu ištars Amono vardą. Žinoma, dėl persekiojimo labiausiai nukentėjo neturtingieji ir žioplesnieji, nes slaptoji Amono šventikų valdžia buvo stipri ir nedrįsę jų liesti faraono sargybiniai žiūrėjo į juos pro pirštus. Todėl neapykanta sėjo neapykantą, o nerimas Egipte dar labiau išaugo.

Faraonas neturėjo sūnaus, todėl stiprindamas savo valdžią abi vyriausiąsias dukteris – Meritatonę ir Anksenatonę – apvesdino su rūmų kilmingųjų bei savo ištikimųjų sūnumis. Meritatonei jis liepė sukulti ąsotį su berniuku, vardu Sekenrė, turėjusiu karališkojo taurininko titulą, augusiu Aukso rūmuose ir tikėjusiu Atonu. Tai buvo ugningas penkiolikmetis jaunikaitis, kaip ir faraonas, atmerktomis akimis regėdavęs sapnus, tačiau jo valia buvo silpna, ji rėmėsi tvirta faraono valia, todėl faraonui Echnatonui jis patiko. Faraonas Echnatonas įsakė karūnuoti šį jaunuolį karališkuoju galvos dangalu ir paskyrė jį paveldėtoju, nes jau nesitikėjo turėti savo sūnaus.

O Anksenatonė sukūlė ąsotį su trejų metų berniuku, vardu Tutas, kuris įgijo karališkojo arklių prižiūrėtojo bei karališkojo pastatų ir akmenų kirtyklos prižiūrėtojo titulą. Tai buvo gležnas, liguistas berniukas, žaidęs su lėlėmis, mėgęs saldumynus, buvęs paklusnus ir imlus. Nieko bloga jis neturėjo, nors ir nieko gera, verta paminėti, – jis tikėjo viskuo, ko buvo mokomas, atkartodavo paskiausiai išgirstus žodžius. Abu šie berniukai buvo Egipto kilmingieji, o apvesdindamas juos su savo dukterimis faraonas Echnatonas tikėjo palenksiąs sau ir Atonui jų šeimų kilminguosius bei didžiules gimines. Šie berniukai jam patiko, nes neturėjo savo valios – įkarščio apimtas faraonas Echnatonas jau nebepakęsdavo ginčų, neklausė savo patarėjų.

Taigi visa tarytum buvo po senovei, tačiau mažosios princesės ir jos šunelio mirtis bei pasikėsinimas į faraoną buvo negeri ženklai, o dar blogesnis ženklas buvo tas, kad faraonas Echnatonas troško užsikimšti ausis nuo visų žemiškųjų ir klausytis tik savo paties balsų. Todėl gyvenimas Achetatono mieste tapo slogus, gatvės nuščiuvo, žmonės mažiau juokėsi ir tyliau kalbėdavo – rodės, slaptinga baimė tvyro viršum Dangaus aukštybių miesto. Man dažnai atsitikdavo, kad dirbantį iš minčių pažadindavo vandens laikrodžio čiurlenimas, ir pažvelgęs laukan pajusdavau Achetatone viešpataujant pribloškiančią mirties tylą, nes negirdėdavau nė garso: nei ratų dundesio, nei paukščių giesmių, nei tarnų šūksnių, tik begalinį laiką skaičiuojančio vandens laikrodžio čiurlenimą. Tokiomis valandėlėmis vandens laikrodžio čiurlenimas man buvo pikta lemiantis garsas, tarsi jau apskaičiuotas laikas būtų bėgęs į pabaigą, nors mėginau barti savo širdį už paikumą ir tvirtinau sau, kad laikas niekada nesibaigia, ir vanduo vandens laikrodyje niekada nesibaigia. Kol pro šalį pravažiuodavo vežimai, traukiami arklių, linguojančių dažytom plunksnom ant galvų, ir su linksmu dundesiu sumišdavo virtuvės kieme pešiojančių paukščius tarnų šūksmai. Tada vėl nurimdavau ir patikėdavau negerą sapną regėjęs.

Vis dėlto šaltomis valandėlėmis mane apimdavo jausmas, kad Achetatono miestas tėra tik graži žievė, o tai, kas viduje, jau kirmino sugraužta. Laiko kirminas pagraužė jo linksmo gyvenimo šerdį – džiaugsmas geso, Achetatono juokas ščiuvo. Todėl širdyje ėmiau vėl ilgėtis Tėbų ir turėjau daugybę priežasčių ten nuvykti – norint nukeliauti į Tėbus jų nereikėjo ieškoti, mano širdis greitai vardijo priežastis, kurių svarbos faraonas Echnatonas negalėtų paneigti. Tą patį jautė daugybė kitų, kurie širdyje tarėsi mylį faraoną Echnatoną, nes diduma iškeliavo iš Achetatono: kas pažiūrėti savo lenų, kas giminaičių apvesdinti, kas į Memfį, kas į Tėbus. Diduma vėl sugrįžo į Achetatoną, tačiau buvo ir tokių, kurie negrįžo, jau nebebijodami prarasti faraono palankumo ir labiau pasitikėdami slapta Amono valdžia. Aš į Tėbus iškeliavau dėl savo turto, pasirūpinęs, kad Kaptahas išsiųstų man daugybę popierių, kurie liudijo mano išvykimą esant neišvengiamą, todėl faraonas manęs nesulaikė.

4

Tačiau įlipus į laivą ir plaukiant aukštyn upe mano siela nelyginant iš kerų išsilaisvino: vėl buvo pavasaris, potvynis atslūgęs, o virš dumblinai gelsvo vandens gyvai lakstė kregždutės. Derlus dumblas nusėdo laukuose, žydėjo vaismedžiai, aš skubinau kelionę palaimingo pavasarinio įkarščio kupina širdimi tarytum pas savo seserį skubąs jaunikis. Taigi žmogus – savo širdies vergas, jis užmerkia akis vengdamas pažvelgti į tai, kas nemalonu, ir tiki tuo, ko nori. Nusikračiusi Achetatono kerų, gūdžios baimės, mano širdis džiūgavo it iš narvelio paleistas paukštis, nes žmogui sunku gyventi kito valios supančiotam, o kiekvieną, gyvenantį Achetatone, pančiojo liepsninga ir gniuždanti faraono valia bei aikštingi sielos proveržiai. Man faraonas buvo žmogus, nes aš buvau jo gydytojas, todėl vergija mane slėgė labiau nei kitus, kuriems jis tebuvo faraonas, ir tiems keliems, kuriems jis buvo dievas – tiems širdies vergiją buvo lengviausia kęsti.

Džiūgavau galįs vėl savo akimis regėti, savo ausimis girdėti, kalbėti savo liežuviu ir gyventi savo paties valia. Tokia laisvė žmogui tikrai nėra pragaištinga, o keliaujant aukštyn upe laisvė padarė mane nuolankų ir ištirpdė mano širdies kartėlį, todėl pamačiau faraoną tokį, koks jis buvo. Kuo labiau tolau nuo faraono Echnatono, tuo aiškiau mačiau jį tokį, koks jis buvo, ir kuo labiau iš jo vadavausi, tuo labiau jį mylėjau ir linkėjau jam gero. Kuo labiau artėjau prie Tėbų, tuo labiau prisiminimai plūdo man į širdį, tuo didingesnis mano širdyje tapo faraonas Echnatonas bei jo Atonas ir įveikė manyje visų kitų dievų bei Amono šešėlius.

Mat vėl prisiminiau Amono baimę, kuria jis, gniauždamas žinių troškimą ir drausdamas klausti „kodėl?“, kaustė žmonių širdis. Taip pat prisiminiau negyvą Kretos dievą, kuris plūduriavo prišvinkusiame vandenyje ir kurio aukos buvo mokomos šokti prieš jaučius, idant pasmagintų jūros jautį. Galvojant apie visa tai mano sielą apėmė neapykanta seniesiems dievams, ir Atono šviesa, vaiskumas mano sielą akino – Atonas buvo kažkas, kas buvo manyje ir anapus mano pažinimo, Atonas buvo gyvas dievas – jis kaip gamta gyveno, alsavo manyje, anapus manęs ir švytintys saulės spinduliai sušildė dirvą ir dirva apsipylė žiedais. Tačiau Atonas mano širdžiai rodės vaiskus tik nutolus nuo faraono Echnatono, nes gyvendamas šalia mačiau jį kaip žmogų – juk buvau jo gydytojas, o gyvenimas šalia jo buvo nepakeliamas žmogui, trokštančiam širdies laisvės, nes faraonas Echnatonas norėjo įbrukti Atoną kiekvienam, o prievarta žmonėms Atoną darė nemalonų, atgrasydavo nuo Atono, todėl jie garbino Atoną iš baimės ir todėl jiems Atonas nebuvo geresnis už Amoną.

Visa tai supratau keliaudamas aukštyn upe po mėliu švytinčiu dangumi, saulei šildant, žemei aplink žiedais plūstant. Šitai supratau todėl, kad niekas taip neatpančioja ir neišlaisvina žmogaus sielos kaip ilga kelionė be svarbių tikslų, išsiveržimas iš senos aplinkos ir vienatvė. Galvodamas apie

save gėdijausi pats savęs, nes turtas Achetatone mane persotino, o kelionė į Siriją pavertė pagyrūnu ir pasipūtėliu – įtikėjau suprantąs, kaip valdomos valstybės, sudaromos tautų sąjungos. Nepaprastojo Babilono pasiuntinio draugija žemiškąja išmintimi taip pat buvo išpaikinusi mane, bet dabar galvojant apie jį šydas man buvo nukritęs nuo akių – žinojau, kad jo išmintis ir Babilono išmintis – žemiška, ir jos tikslas žemiškas.

Mat jie ėriuko kepenyse neįskaitydavo žmogaus dieviškumo – jie įskaitydavo žmogaus darbus, sėkmę, santuokas, vaikų skaičių bei žmogaus nusikaltimus, o žmogaus širdies jie neįskaitydavo. Žvaigždės skriejo dangaus skliautu pagal tikslius jų skaičiavimus, jie rasdavo žvaigždes apskaičiuotose vietose kada panorėję ir įskaitydavo jose derliaus gausumą, potvynius, karalių valdymo laikotarpius bei valstybių subyrėjimus, tačiau žmogaus dieviškumo jie žvaigždėse neįskaitydavo, todėl ir jų išmoningumas nebuvo dieviškas. Apie tai galvojant kelionė aukštupiu vėl padarė mane nuolankų ir nulenkiau galvą prieš manyje ir kiekviename žmoguje esantį dieviškumą, kurį faraonas Echnatonas pavadino Atonu, laikydamas jį vieninteliu dievu. Tačiau aš neturėjau jo valios ir drąsos. Todėl nulenkiau galvą prieš savo nesuprantamą širdį ir pripažinau, kad pasaulyje dievų yra tiek kiek žmonių širdžių. Vis dėlto tikėjau, kad yra žmonių, kurie nuo pat gimimo iki kapo klydinėdavo niekada nepajusdami širdy dievo. O šio dievo pažinimas ir suvokimas neaprėpė – jis buvo didesnis už pažinimą ir suvokimą.

Taigi tikėjau kuo norėjau ir širdyje labai džiaugiausi savo mintimis, jausdamas esąs geras žmogus – geresnis nei visi kiti. Juk buvau pats sau sąžiningas ir troškau tiesoje gyventi – turiu pripažinti, kad širdyje jaučiausi net geresnis už faraoną Echnatoną, nes sąmoningai nepadariau bloga nė vienam žmogui, savo tikėjimo taip pat niekam nebrukau, jaunystės dienomis gydžiau neturtėlius, dovanų neprašydamas. O plaukdamas laivu į aukštupį ir vakarais išlipdamas į žemę pernakvoti, visur mačiau faraono Echnatono dievo paliktus ženklus. Nors buvo pats sėjos metas, pusė Egipto laukų buvo nearta ir nesėta, sėkla į žemę neįspausta – tik piktžolės ir dagiai žydėjo laukuose, o drėkinimo kanaluose potvynio palikto dumblo niekas nevalė.

Mat Amonas mėgino savo galią žmonių širdims – vijo naujakurius iš buvusių žemių, prakeikė faraono laukus, todėl vergai ir artojai, išsigandę Amono prakeiksmo, pabėgo iš faraono laukų slėptis į miestus. Tačiau keletas įbūgusių ir nusivylusių naujakurių tebegyveno savo trobelėse ir prakalbęs į juos paklausiau:

– Nesusipratėliai, kodėl neariate ir nesėjate laukų, juk žiemą mirsite iš bado?

Tačiau jie į mane žvelgė priešiškai, nes mano drabužiai buvo ploniausio lino, ir atsakė:

– Kam mums sėti, juk duona, auganti mūsų laukuose – prakeikta ir žudo tą, kuris ją valgo, kaip ir dėmėti grūdai, jau išmarinę mūsų vaikus.

Taip nuo tikrojo gyvenimo buvo nutolęs Achetatonas, kad tik iš naujakurių išgirdau, jog dėmėti grūdai žudo vaikus. Apie tokią ligą dar nebuvau girdėjęs: vaikai ja užsikrėsdavo vienas nuo kito, jų pilvukai išpampdavo ir gailiai inkšdami jie mirdavo, o gydytojai jiems negalėdavo padėti ir net kerėtojai negalėdavo padėti, nors kaimiečiai, savo papratimu, pasišaukė kerėtojus. Vis dėlto spėjau, kad šios ligos negalėjo sukelti grūdai, nes galvojau, kad ją sukėlė potvynio vanduo, dėl kurio kyla visos užkrečiamosios žiemos ligos, nors ši liga turėjo retą požymį – suaugusieji nuo jos nemirdavo, tik vaikai. Tačiau žiūrėdamas į tuos suaugusius, kurie nedrįso apsėti savo laukų, ryžęsi verčiau mirti iš bado, supratau, kad liga pakirto jų širdis. Ir į visa tai žvelgdamas jau nebekaltinau faraono Echnatono, o kaltinau Amoną, baime taip užnuodijusį žmonių gyvenimą, kad mirtis jiems rodėsi geresnė už gyvenimą.

Plaukdamas į aukštupį link Tėbų žvelgiau į viską atviromis akimis ir derliose žemėse, kur laukai buvo ariami, sėjami, sėkla trypiama į dirvą, pamačiau vergus, keikiančius savo ponus, ir tarnus, kurie prakaitą nuo kaktos varvindami, su lazdų pėdsakais ant nugarų niurzgėjo prieš šeimininkus. Ir mano širdžiai ši neteisybė neatrodė lengvesnė už nesėtų Atono laukų ir dagių neteisybę derliuose laukuose. Tačiau nekantra ginė mane pirmyn: skubinau kelionę, mano irklininkams nuo kaktų lašėjo prakaitas ir jie priekaištingai man rodė savo delnus – jie buvo ištinę ir prikilę pūslių. Norėjau sidabru pagydyti jų žaizdas, malšinau alumi jų troškulį, nes norėjau būti geras. Tačiau išgirdau juos, perkreiptais šonais irkluojančius, tarp savęs kalbant, jie vienas kitam sakė:

– Ko mes iriam tą storą kiaulę, jei prieš jo dievą visi žmonės lygūs. Pats nors kartą tegul pairkluoja – tuomet žinos skonį. Tegul jo gerklė išdžiūsta, delnai ištinsta, tegul jis paskui pamėgina išsigydyti delnus sidabru, jei moka.

Lazda nekantriai šaukėsi manęs, tačiau mano širdis plūdo gerumu, nes keliavau į Tėbus. Todėl apsvarsčiau jų žodžius ir supratęs, kad sako tiesą, nusileidau pas juos ir pasakiau:

– Irklininkai, duokite ir man irklą.

Tuomet stačias ėmiau irkluoti ir nuo kieto irklo medžio mano delnai ištino, nusitrynė pūslės, nusitrynė iki žaizdų. Sulinkusi mano nugara persikreipė, kiekvieną sąnarį lyg ugnimi degino, tariausi nugarkaulį lūšiant, o kvėpavimas skaudino krūtinę. Tačiau pasakiau sau: „Ar mesi šį darbą, į kurį pats prisiprašei, nebaigęs, kad tavo vergai juoktųsi ir pašieptų tave? Šitai ir dar daugiau jiems tenka iškęsti kasdien. Taigi patirk jų prakaito sūrį ir ištinusių delnų skausmą, idant žinotum, koks irklininko gyvenimas. Juk tu, Sinuhe, kadaise prašei sklidinos taurės". Todėl irklavau, iki uždusau, ir tarnai nunešė mane į gultą.

Tačiau kitą dieną vėl irklavau nutrintais delnais ir irkluotojai jau nebesijuokė iš manęs, tik paraginę mane mesti irklus pasakė:

– Tu esi mūsų ponas, o mes esame tavo vergai. Daugiau nebeirkluok, kitaip grindys pavirs stogu virš mūsų galvų ir pradėsime vaikščioti atbuli aukštyn kojom. Taigi daugiau neirkluok, brangus mūsų pone Sinuhe, kad neuždustum, juk visur turi būti tvarka – kiekvienas žmogus turi dievų jam nuskirtą vietą, o irkluotojo pakoja – ne tau.

Bet iki Tėbų irklavau drauge su jais, o mano valgis buvo jų duona ir košė, gėrimas – kartus vergų alus, kasdien pajėgdavau vis ilgiau irkluoti, o mano kaulai darėsi lankstesni, kasdien vis labiau džiaugiausi gyvenimu, kol pastebėjau, kad irkluodamas jau nebedūstu. Tačiau tarnai susirūpinę manimi sakė vienas kitam:

– Turbūt skorpionas mūsų ponui įgėlė arba jis, kaip visi Achetatone, pamišo, nes pamišimas užkrečiamas, jei ant kaklo neturi saugančių talismanų. Vis dėlto jo nebijome, nes turime po drabužiais pasislėpę Amono ragus.

Tačiau nebuvau pamišęs – tikrai neketinau irkluoti toliau nei ligi Tėbų ir nesirengiau visą gyvenimą likti irklininku, nes šis amatas mane labai vargino.

Šitaip pasiekėme Tėbus ir iš tolo, dar upėje, į mus plūstelėjo Tėbų kvapas – Tėbuose gimusiam už jį nėra malonesnio, šis kvapas jo šnervėms palaimingesnis už miros kvapą. Liepiau tarnams įtrinti man delnus gydomaisiais aliejais, išprausti mane bei aprengti geriausiais drabužiais, bet klubjuostė man buvo per plati, nes irkluojant pilvas aptirpo, todėl ties juosmeniu jie turėjo adatomis drabužį susiaurinti. Gailiai vaitodami jie sakė:

– Mūsų ponas serga, nes jis neteko pilvo – kilmingumo požymio, todėl mums bus gėda prieš kitų kilmingųjų tarnus, kad mūsų ponas jau nebeturi pilvo.

Tačiau pasijuokęs nusiunčiau juos į buvusio vario liejiko namą pranešti Mutei apie mano atvykimą, nes jau nedrįsau iš anksto nepranešęs įžengti į savo namus. Irklininkams padalijau sidabro, net aukso jiems padalijau sakydamas:

– Dėl Atono, eikite ir pavalgykite taip, kad jūsų pilvai išpamptų, pradžiuginkit širdis saldžiu alumi ir pasilinksminkite su dailiomis Tėbų merginomis, nes Atonas – džiaugsmo skleidėjas ir myli paprastą džiaugsmą, myli neturtėlius labiau nei turtinguosius, nes jų džiaugsmas paprastesnis už turtingųjų džiaugsmą.

Tačiau tai išgirdę irklininkai paniuro ir braukydami kojų pirštais laivo denį, čiupinėdami mano sidabrą bei mano auksą tarė:

– Mūsų pone, tikrai nenorime tavęs įžeisti, bet ar tik tavo sidabras nėra prakeiktas sidabras, ar tik tavo auksas nėra prakeiktas auksas, kad kalbi mums apie Atoną? Prakeikto sidabro tikrai negalime priimti, nes jis nudegins mums rankas ir visi žino, kad mūsų rankose pavirs moliu.

Tačiau šito jie man niekada nebūtų sakę, jei nebūčiau drauge su jais irklavęs – dabar jie manimi pasitikėjo.

Nuraminau juos tardamas:

– Taigi eikite ir iškeiskite auksą ir sidabrą į alų, jei bijote šitaip nutiksiant. Bet nesirūpinkite – jūsų auksas nėra prakeiktas ir jūsų sidabras nėra prakeiktas – iš antspaudų matote, kad tai senasis, tikrasis auksas ir sidabras, nemaišytas su Achetatono variu. Vis dėlto turiu pasakyti, kad esate kvaili ir nesuvokiate, ką turite gero, jei bijote Atono, – juk Atono nėra ko bijoti.

Jie atsakė tardami:

– Visai nebijome Atono – kas gi bijos netikro dievo, bet gerai žinai, ko bijome, mūsų pone, nors dėl faraono nedrįstame balsu ištarti jo vardo.

Nekantra šileno mano širdyje, todėl nebenorėjau ilgiau su jais ginčytis. Paleidau juos ir jie šokinėdami, juokdamiesi, dainuodami irklininkų dainas nuėjo link uosto. Aš taip pat norėjau šokinėti, juoktis, dainuoti, tačiau pagal rangą man nederėjo šokinėti, o daina iš mano gerklės būtų buvusi beprasmė. Todėl neiškentęs laukti dengtų neštuvų, nuėjau tiesiai į „Krokodilo uodegą". Šitaip vėl po ilgo išsiskyrimo pamačiau Meritę ir savo ilgesio nenuvyliau – mano akims ji buvo gražesnė nei kada anksčiau. Vis dėlto turiu pripažinti, jog meilė, kaip ir kitokia aistra, verčia žmogų viską matyti priešingai – Meritė jau nebebuvo labai jauna, ji buvo gražiausioje vasaros brandoje – ji buvo mano draugė ir pasauly nieko artimesnio už ją neturėjau. Pamačiusi mane žemai nusilenkė, pakėlė rankas, tačiau paskui priėjo prie manęs, palytėjo rankomis pečius, palytėjo skruostus ir nusišypsojusi pasakė:

– Sinuhe Sinuhe, kas atsitiko, kad tavo akys tokios skaisčios ir pilvą kelyje pametei?

Atsakiau jai tardamas:

– Merite, mano mylimoji, mano akys skaisčios iš ilgesio, mano akys dėl meilės karštligės skaisčios, o pilvas sutirpo iš liūdesio, pamečiau kelyje pas tave, seserie mano, skubėdamas.

Nusišluosčiusi akis ji pasakė:

– Oi, Sinuhe, kai žmogus vienišas ir jo pavasaris visai nužydėjęs, melas saldesnis už tiesą. Tačiau tau atkeliavus pavasaris vėl man sužydo ir tikiu, mano drauge, pasakomis.

Nenoriu daugiau pasakoti apie susitikimą su Merite, nes turiu papasakoti ir apie Kaptahą. Jo pilvas nebuvo sutirpęs, o dar didesnis ir dar daugiau papuošalų bei apyrankių skimbčiojo ant jo kaklo, riešų bei kojų, o akląją akį dengusią aukso plokštelę jis buvo liepęs aptaisyti brangakmeniais. Mane pamatęs jis ėmė verkti, šaukti iš džiaugsmo ir tarė:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo.

Jis nusivedė mane į slaptą kambarį, pasodino ant minkštų kilimų, Meritė patiekė mums visa ko geriausio, kas „Krokodilo uodegoje" buvo, ir linksminomės visi drauge. Kaptahas išklojo ataskaitą apie mano turtą ir tarė:

– Mano pone Sinuhe, esi protingiausias iš visų, nes esi apsukresnis už grūdų pirklius – iki šiol juos nedaug kas apgavo, o tu praėjusį pavasarį juos savo apsukrumu apgavai, bet turbūt čia yra ir skarabėjo nuopelnas. Atsimeni, liepei, kad išdalyčiau naujakuriams tavo grūdus sėklai ir reikalaučiau

iš jų tik saiką už saiką, todėl tariau tave iš galvos išėjus – sveikas protas sakė, jog tai kvailystė. Taigi žinok, kad per šitą tavo apsukrumą dabar esi turtingesnis nei anksčiau – perpus turtingesnis, jau net nepajėgiu galvon suimti tavo turto didumo ir susidaro sunkumų dėl faraono mokesčių rinkėjų, nes jų godumas ir įžūlumas dabar dar baisesnis. Mat grūdų kaina nukrito, vos tik grūdų pirkliai išgirdo naujakurius gaunant sėklą, o kai pasklido gandas apie taiką, grūdų kaina dar labiau nukrito, nes visi, norėdami nusikratyti prievolių, ėmė pardavinėti grūdus ir pirkliai patyrė didelių nuostolių, o diduma jų nuskurdo. Tačiau grūdams pingant aš nusipirkau jų ir supyliau į sandėlį – pigiai nusipirkau dar daugiau nei kadaise, nors varpos dar nebuvo subrendusios, o grūdai nenupjauti. Rudenį susirinkau ir išdalytuosius grūdus, – saiką už saiką, kaip buvai įsakęs, – taigi į sandėlį taip pat supyliau atgautus grūdus ir galiu tau, mano pone, tvirtai įsitikinęs pasakyti, kad netiesa, jog naujakurių grūdai dėmėti – jie tokie pat švarūs kaip kitų ir niekam nekenkia. Todėl tariu, jog šventikai ir jų ištikimieji slapčia įpylė į naujakurių grūdų aruodus kraujo, todėl grūdai pasidarė dėmėti ir pradviso. Vis dėlto tai pavojinga kalba ir nenorėčiau, kad apie tai kam nors pasakotum, juolab kad niekas tavimi nepatikėtų, nes visi įsitikinę, jog naujakurių grūdai – prakeikti grūdai, o jų duona – prakeikta duona. Tau tik į naudą, mano pone, kad žmonės šituo tiki. Artinantis žiemai grūdų kaina vėl ėmė kilti – kai tik Ejė faraono vardu laivais pradėjo gabenti grūdus į Siriją, siekdamas po taikos sudarymo Sirijos prekyvietėse nurungti Babilono grūdus. Todėl grūdai pabrango – niekada nebuvo brangesni nei dabar, ir mūsų pelnas bus neapskaičiuojamas ir tuo labiau augs, kuo ilgiau laikysime grūdus sandėlyje, nes kitą rudenį į Egiptą atslinks badas – juk naujakurių laukai nearti ir nesėti, vergai bėga iš faraono laukų, žemdirbiai slepia grūdus, kad jų neišvežtų į Siriją. Todėl man nieko kito nelieka, kaip tik į padanges kelti didžiulį tavo apsukrumą, mano pone, nes grūdų reikaluose tu esi už mane apsukresnis, nors laikiau tave pamišusiu. – Pasakodamas Kaptahas įsismagino, todėl tęsė: – Tebūnie palaiminti šie laikai, kai turtingas tampa dar turtingesnis ir žmogus ne savo valia praturtėja – net nenorėdamas. Grūdų pirkliai vėl džiūgauja ir puotauja nuo ryto lig vakaro, nuo vakaro lig ryto ir vynas liejasi per puotas, nes kiekvienas, nusipirkęs grūdų ir sukrovęs į sandėlį, turtėja nepakildamas iš lovos. Iš tiesų, laikai puikūs, nes net iš nieko sidabras ir auksas byra į skrynias bei dėželes. Taigi žinok, mano pone, kad parduodamas tuščius ąsočius uždirbau lygiai tiek pat kiek už grūdus, ir tai ne kvaila kalba, o gryna tiesa, nors niekas šituo nepatikės. Egipte pilna tuščių ir panaudotų ąsočių pirkėjų ir jiems tinka bet kokie ąsočiai, todėl aludariai bei vynuogininkai, pritrūkę ąsočių, dejuoja ir raunasi plaukus. Iš tiesų puikūs laikai, kai žmogus turtėja iš nieko, tačiau apie tai išgirdęs spėjau supirkti visus tuščius Tėbų ąsočius – nusamdžiau šimtus vergų ąsočius supirkti bei surinkti ir iš tiesų – žmonės veltui dovanojo mano vergams panaudotus ąsočius, kad tik jie surinktų iš kiemų tą šlamštą. Jei

pasakyčiau šią žiemą pardavęs tūkstantį kartų po tūkstantį tuščių ąsočių – perdėčiau, tačiau nedaug pameluočiau. Neverta meluoti, nes šita ąsočių tiesa sunkiau patikėti nei geriausiais mano melais.

– Koks kvailys gali pirkti tuščius ąsočius? – paklausiau.

Gudriai primerkęs regintįąją akį Kaptahas atsakė:

– Pirkėjai tikina, kad žemumoje sumanytas naujas būdas, kaip sūriame vandenyje išlaikyti žuvį, tačiau aš išsiaiškinau ir sužinojau, kad šie ąsočiai keliauja į Siriją. Daugybė nugabentų ąsočių iškrauta Tanyje ir karavanai iš ten išveža juos į Siriją, Gazoje iškrauti ąsočiai taip pat išvežti į Siriją, tačiau ką sirai veikia su tuščiais ąsočiais – niekas nesupranta, nors uždaviau šią mįslę daugybei išmintingų žmonių. Niekas nesuvokia, kodėl jiems apsimoka už naudotus ąsočius mokėti tiek pat kiek už naujus ir ką jie su tais tuščiais ąsočiais veikia.

Kaptaho pasakojimas apie ąsočius apstulbino, tačiau nesukau dėl to sau galvos, nes grūdai man buvo svarbiau. Todėl išklausęs Kaptaho ataskaitos pabaigą pasakiau jam:

– Parduok viską, ką turi, jei reikia, ir nupirk grūdų, Kaptahai, pirk grūdų ir pilk į sandėlius kiek tik gausi, kainos nepaisęs. Tačiau nepirk dar nesudygusių grūdų – pirk tik tuos, kuriuos savo akimis matai, kuriuos gali pirštais žarstyti. Taip pat turi apmąstyti, ar galėtum iš Sirijos atpirkti jau nuplukdytus grūdus – nors pagal taikos susitarimą faraonas privalo siųsti grūdus į Siriją, Sirija gavo grūdų ir iš Babilono, todėl jai visų šitų grūdų bus per daug. Iš tiesų kitą rudenį į Kemi žemę atsėlins badas, todėl tebūnie prakeiktas tas, kuris parduoda grūdus iš faraono aruodų į Siriją, siekdamas nurungti Babiloną.

Man šitai tarus, Kaptahas vėl pagyrė mano išmintį ir pasakė:

– Teisingai kalbi, mano pone, tapsi turtingiausiu Egipto žmogumi, kai šie sandėriai bus sėkmingai įgyvendinti. Mat tikiuosi dar gausiąs nusipirkti grūdų, nors turėsiu mokėti už juos palūkanas. Tačiau tavo keikiamas vyras yra tas kvailas šventikas Ejė, pardavęs faraono grūdus Sirijai, kai po taikos pasirašymo grūdai dar buvo pigūs, ir per savo kvailumą jis Sirijai pardavė tiek grūdų, kad Sirijai jų užteks dar daugybę metų. Šitaip jis padarė todėl, kad Sirija už grūdus sumokėjo tuoj pat auksu, mat jam reikėjo galybės aukso faraono trijų dešimčių metų sukakties šventei. O sirai nenori vėl parduoti grūdų, nors pirkliai apie tai klausinėjo – sirai parsiplukdė javus žiemą ir neparduos nė grūdo. Mat sirai apsukrūs pirkliai ir manau juos laukiant, kol javai Egipte bus sveriami auksu. Tik paskui jie parduos mums mūsų pačių grūdus ir susikraus į skrynias visą Egipto auksą, noriu pasakyti, auksą, kurio mudu, mano pone, nepajėgsime sukaupti.

Tačiau greitai užmiršau grūdus, Egiptui gresiantį nepriteklių ir į tamsą grimztančią ateitį, saulėlydžiui Achetatone spįstelėjus paskutinį kruviną tvyksnį, nes žvelgiau Meritei į akis ir mano širdis persisotino jos grožiu – mano burnai ji buvo vynas, mano plaukams – aliejus. Palikome Kaptahą, ji

ištiesė man savo kilimą ir jau nedelsiau – pavadinau ją seserimi, nors kartais vaizduodavausi niekada nebegalėsiąs jokios moters seserimi pavadinti, tačiau po viso mano jaunystės įkarščio ir nusivylimo Meritės draugystė man buvo kaip duona ir vynas, pasotinąs alkanąjį ir numalšinąs ištroškusio troškulį, o jos lūpų prisilietimas svaigino mane stipriau nei visi kalnų ir uosto vynai. Tačiau nuraminus su ja alkį ir numalšinus su ja troškulį, nakties tamsoje ji suėmė mano rankas savosiomis ir, jai alsuojant man į kaklą, kalbėjomės, ir širdyje nenuslėpiau nuo jos jokios paslapties, o kalbėjau jai be apgaulės ir melo. Tačiau jos širdis nuslėpė nuo manęs paslaptį, nors apie tai nenumaniau, tačiau tai turbūt buvo žvaigždėse surašyta dar prieš mano gimimą, todėl nenoriu apkartinti jos atminimo.

Taigi mano meilė svaigino mane, ir pajutau savo vyriškumą esant stipresnį už mano jaunystę, nes jaunystė – klajūnė, jos meilė kupina kančių dėl nežinios, jaunystė nejaučia savo pajėgos, nes laiko ją prigimtine ir neabejotina, nesuvokdama, kad metai iš metų, senatvei artinantis, pajėga apleidžia kūną. Vis dėlto senatvės dienomis šlovinu jaunystę, o ne vyriškumą – galbūt alkis sveikiau už sotumą, galbūt troškulys įskelia ugnį žmogaus mintyse greičiau nei vynu pradžiuginta siela. Šiaip ar taip, tąkart lankydamasis Tėbuose vaizdavausi savo jaunystę stipresnę už vyriškumą, bet galbūt tai buvo tik vaizdinys, kokį gyvenimas užmeta žmogui ant akių. Dėl šio vaizdinio viskas mano akims buvo gražu ir niekam nelinkėjau bloga – tik gera linkėjau visiems. Ilsėdamasis šalia Meritės jau nebesijaučiau esąs pasaulio svetimšalis, o jos glėbys man buvo namai, jos lūpos nubučiavo mano vienatvę, tačiau visa tai irgi buvo tik pragaištantis pasvajas, kurį privalėjau patirti, idant sukaupčiau kaupiną saiką.

„Krokodilo uodegoje" vėl pamačiau mažąjį Totą ir man širdis sušilo: jis apkabino rankutėmis man kaklą ir sakė man „tėti" taip, jog neįstengiau sulaikyti ašarų, kad jis taip gerai prisimena. Meritė pasakojo, kad jo motina mirė, todėl ji pasiėmusi Totą, nes kadaise savo glėby nešusi jį apipjaustyti – taigi pagal gerą paprotį įsipareigojusi rūpintis jo užauginimu, jeigu jo tėvai negalės. Totas taip pat buvo apsipratęs „Krokodilo uodegoje", o vyninės lankytojai, norėdami įtikti Meritei, jį lepino, nešė jam dovanas bei žaislus. Aš jį taip pat pamilau, ir kol buvau Tėbuose, pasiėmiau į buvusį vario liejiko namą – šitai pradžiugino Mutę, o aš, stebėdamas jo žaidimus po sikomoro medžiu, girdėdamas jį žaidžiant ir besiginčijant su gatvės vaikais, prisiminiau savo paauglystę Tėbuose ir ėmiau pavydėti mažajam Totui. Jis taip apsiprato mano namuose, kad net nakvodavo, o aš savo pramogai ėmiau jį mokyti, nors į mokyklą jam dar nebuvo laikas eiti. Pastebėjęs, kad jis protingas berniukas ir greitai išmoko rašto paveikslėlius bei ženklus, nusprendžiau leisti jį į geriausią Tėbų mokyklą, kurią lankė kilmingųjų vaikai, ir Meritė mano sprendimu labai apsidžiaugė. O Mutei nenusibosdavo kepti jam meduolius, sekti pasakas – ji dabar turėjo tai, ko siekė: mano name buvo sūnus, bet nebuvo žmonos,

kuri jai būtų trukdžiusi ir pylusi ant kojų karštą vandenį, kaip žmonos susikivirčijusios su vyrais daro savo tarnams.

Taigi galėjau būti laimingas, tačiau Tėbuose tuo metu siautė tokie dideli neramumai, jog negalėjau jų išvengti. Mat nebuvo dienos, kad gatvėse nekiltų muštynės, žmonės žaizdodavo vienas kitą ir skaldė vienas kitam galvas, stoję ginti Amono arba Atono. Faraono sargybiniai turėjo daug darbo, ir teisėjai turėjo daug darbo, ir kiekvieną savaitę į uostą būdavo atvaroma nendrinėmis virvėmis surištų vyrų ir žmonų, senukų ir net vaikų, kurie išguiti iš namų būdavo išsiunčiami į priverstinius darbus faraono laukuose bei akmens skaldyklose, o kai kurie dėl Amono būdavo siunčiami net į kasyklas. Tačiau jie iškeliaudavo ne taip kaip vergai ir nusikaltėliai, nes jų palydėti į prieplaukas susirinkdavo žmonių minia – net balta pasidarydavo ir, nepaisydama sargybinių, sveikindavo juos šūksniais, mėtydavo gėles. Jie pakėlę surištas rankas šaukdavo: „Mes greitai sugrįšime!" O keli vyrai stipriai mosuodami surištas rankas piktai sušukdavo: „Mes iš tiesų greitai sugrįšime ir paragausime Atono kraujo". Taip jie šaukdavo, ir sargybiniai dėl susirinkusios liaudies nedrįsdavo jų tildyti, mušdavo juos lazdomis tik laivams išplaukus žemupin.

Šitaip pasidalijo Tėbų liaudis ir dėl Atono sūnus išsiskyrė su tėvu, o žmona su vyru. Jei Atono tarnai ant savo drabužių ar ant kaklų nešiodavo Gyvenimo ženklus, o Amono tarnams skiriamuoju ženklu tapo Amono ragas, pagal kurį jie pažindavo vienas kitą, o Amono ragą jie nešiodavo neslapstydami – ant drabužių, ant kaklo, ir niekas negalėjo jiems šito uždrausti, nes ragą visais laikais buvo leidžiama nešioti ant drabužių ir papuošalų. Tačiau kodėl jie ragą laikė savo ženklu – nežinau. Galbūt šis ragas reiškė Amono avino ragą, o gal kad vienas iš daugybės dieviškų Amono vardų buvo rašomas taip pat kaip žodis „ragas" ir šventikai, ištraukę šį žodį iš užmaršties, nurodė liaudžiai jį kaip ženklą. Šiaip ar taip, rago nešiotojai vartydavo žuvų prekijų krepšius, daužydavo namų langines ir žaizdodavo praeivius šaukdami: „Badome ragu, smeigiame ragu Atoną!" Tačiau Atono tarnai ėmė nešiotis po drabužiais peilius, nukaltus ir padarytus Gyvenimo kryžiaus pavidalo. Šiais peiliais jie gindavosi šaukdami: „Mūsų kryžius tikrai aštresnis už ragą – nusmeigsime Gyvenimo kryžiumi jūsų amžinąjį gyvenimą". Tiesa ir tai, kad šiais peiliais jie ne vieną išsiuntė į Mirties rūmus ruoštis amžinajam gyvenimui. Bet sargybiniai jų nepersekiojo, o saugojo juos, nors daugybę kartų jie, pamatę vienišą „ragą", užpuldavo ir nužudę gatvėje nuogai išrengdavo.

Per praėjusius metus Atono jėga, mano nuostabai, buvo labai sustiprėjusi, ir iš pradžių negalėjau suprasti kodėl. Tačiau daugybė naujasėdžių buvo parbėgę atgal į Tėbus – viską praradę, labiau nei kada nors nuskurdę, jie, pritvinkę kartėlio, parsigabeno Atoną ir ėmė kaltinti jų grūdus užnuodijusius šventikus bei kilminguosius, kurie užkimšo jų drėkinimo kanalus ir kurių galvijai sutrypė jų laukus. Be to, dauguma išmokusių naująjį raštą ir

lankiusių Atono mokyklas stojo už Atoną – jaunystė visada stoja prieš senatvę. Taip pat vergai bei uosto nešikai susirinkę sakydavo vienas kitam: „Mūsų saikai sumažėjo perpus, lyginant su vakardiena, ir mes neturime ką prarasti. Atonui nėra ponų ir vergų, šeimininkų ir tarnų, o Amonui mes turime už viską mokėti".

Tačiau labiausiai už Atoną stojo vagys, kapų plėšikai bei sukčiai, kurie nepaprastai praturtėjo įskundinėdami, todėl baiminosi keršto. Atono taip pat laikėsi visi, kurie vienaip ar kitaip iš jo pelnėsi duoną ir baiminosi neteksią faraono malonės. Šitaip pasidalijo Tėbų liaudis, kol taikingiems žmonėms visa įgriso ir jie, nustoję tikėti dievais, ėmė liūdnai aimanuoti: „Tas pats – Amonas ar Atonas. Norime tik ramiai dirbti savo darbą, idant pripiltume savo saikus, tačiau mus drasko į abi puses ir jau nebesuvokiame, kojomis ar galva į žemę remiamės". Mat tuo metu buvo blogiausia žmogui, troškusiam regėti savomis akimis ir leidusiam kiekvienam laikytis savo tikėjimo. Jį puldavo visi – kaltindavo ir vadindavo silpnuoliu ir atšalėliu, kvailiu ir visišku netikėliu, priešgina ir atskalūnu, kol jis iškankintas susiplėšydavo drabužius ir užmerkęs akis priimdavo kryžių arba ragą – tą, kurį tardavo mažiausiai apmaudysiant.

Šitaip diduma namų įsigijo kurį nors ženklą, ištisos miesto dalys įsigijo ženklus, vyninės, aludės ir net viešieji namai – taigi „ragai" gėrė vyną savose vyninėse, „kryžiai" alų – savose aludėse, o kekšės, kurios versdavosi amatu prie mūrų, ant kaklo kabindavosi čia kryžių, čia ragą – kuris patikdavo sugulovui. Tačiau kasvakar apgirtę nuo alaus „ragai" arba „kryžiai" leisdavosi klajoti gatvėmis: užgesindavo deglus, tvatydavo langines, žaizdodavo vienas kitą ir iš tiesų jau nebegalėjau pasakyti, kurie blogesni – „kryžiai" ar „ragai", nes ir vieni, ir kiti kėlė man siaubą.

„Krokodilo uodega" taip pat buvo priversta pasirinkti ženklą, nors Kaptahas nenorėjo jokio ženklo, troško likti kiekvieno, iš kurio galėjo išpešti sidabro, pusėje. Vis dėlto šitai nuo jo jau nepriklausė – kasnakt ant užeigos sienų buvo paišomas Gyvenimo kryžius, o aplink jį – nepadorūs paveikslėliai. Tai buvo visai suprantama, nes grūdų pirkliai jo baisiai neapkentė už tai, kad dalindamas grūdus naujakuriams juos nuskurdino – nepadėjo nė tai, kad mokesčių sąrašuose jis buvo liepęs užeigą užrašyti Meritės vardu. Taip pat buvo kalbama, kad jo vyninėje buvo žiauriai elgiamasi su Amono šventikais. Jos nuolatiniai lankytojai buvo visi abejotini uosto turtuoliai, kurie kaupdami turtus nieko nepaisydavo – kapų plėšikų vadai su malonumu gerdavo „krokodilo uodegas", o galiniuose kambariuose pardavinėdavo kapų grobį paslėptinių prekių pirkliams. Visi jie buvo atsivertę į Atoną, nes prie Atono jie praturtėjo, Atono vardu jie galėjo žlugdyti savo varžovus ir, neteisingai paliudiję prieš teisėjus, išsiųsti juos į kasyklas. O kapų plėšikai galėjo išsiteisinti dėl savo darbų paaiškinę, jog į kapus brovėsi apimti tikėjimo Atonu karščio – trokšdami sunaikinti prakeiktojo dievo vardą ant kapų sienų.

Ir lankantis Tėbuose jau nedaug ligonių ateidavo į mano kiemą pagalbos prašyti – žmonės lenkėsi manęs, sukdavo nuo manęs akis, o sutikę atokioje vietoje sakė:

– Tikrai nelinkime tau bloga, Sinuhe, ir begalė ligų kamuoja mūsų žmonas bei vaikus, todėl esame kupini nevilties ir nežinome, ką daryti – juk tau, kaip gydytojui, lygaus nėra. Tačiau pas tave jau nedrįstame rodytis – baiminamės, kad tavo kiemas prakeiktas, ir nenorime patys sau pakenkti. – Dar jie sakė: – Prakeiksmo nebijome – dievai mums jau seniai pakyrėjo, o mūsų saikai taip nuseko, kad nelabai paisome – gyvi liksim ar mirsime. Tačiau laikomės „ragų", nes jie daužo mūsų namų duris ir muša mūsų vaikus, kai išeiname darbų dirbti. Gerai supranti, kad apie Atoną kalbėjai per daug ir ant tavo apykaklės tas apmaudus ženklas.

Atsakiau jiems:

– Tikrai neįsižeidžiu dėl jūsų kvailumo, nes suprantu jūsų sunkumus. Taigi eikite pas Amoną, nes girdėjau Amoną stebuklingu būdu pagydant ligonius.

Jie sakė:

– Esi drąsus, Sinuhe, jei drįsti, nesibaimindamas sargybinių, balsu ištarti Amono vardą. Iš tikrųjų Amonas yra daugybę kartų stebuklingai išgydęs, tačiau tie išgijimai yra trumpalaikiai, o netrukus pasikartojanti negalia būna dar sunkesnė. Šitai gavome patirti, todėl bijome šventųjų Amono išgijimų, nes jie mus visam gyvenimui pripančios prie „ragų", o mes visai nenorime susisaistyti su „ragais", nes gyvenimą norime nugyventi laisvi ir be baimės, tik ramiai dirbdami darbą. Tačiau mums šito neleidžia. Todėl nepyk ant mūsų, Sinuhe, jei dėl savęs pačių ir dėl mūsų šeimų jau nesiryžtame tavęs viešai pasveikinti ir tau nusilenkti, kaip tavo rangas reikalauja.

Tačiau vergai ir uosto nešikai vis dar ateidavo pas mane susiknežinę pirštus tarp malūnų girnų, susižeidę kelius ir susilaužę rankas, kroviniams nuo uosto gervių nukritus. Nedrąsiai tyrinėdami mano sielą jie klausinėjo manęs:

– Ar tiesa, kad Atonas, kurio nesuprantame, nes jis neturi atvaizdo, padarys turtingą ir skurdžių lygius, atriš vergų pančius? Mes irgi labai norėtume gulėti prašmatnios pastogės pavėsyje, iš aukso taurių gerti vyną, liepę kitiems už mus dirbti darbą. Žinome, jog kadaise buvo laikai, kai turtingieji dirbo kasyklose, o jų žmonos duoneliaudavo gatvių kampuose ir tie, kurie anksčiau nieko neturėjo, mirkė duoną į vyną, o naktimis miegodavo aukso pastogėje. Jei tokie laikai kadaise buvo – kodėl jie negalėtų sugrįžti, o galbūt šis Atonas atneš mums tokius laikus.

Gydžiau jų pirštus, atstatinėjau jų sulūžusius kaulus, tvarsčiau kelius ir sakiau jiems:

– Manęs apie tai neklausinėkite, nes aš nežinau, tik faraonas Echnatonas perpranta Atono išmintį, bet Atonas atskleidė jam savo ketinimus. Tik žinau, kad Atonas kiekvienam nuskiria tikrąją vietą, suteikia odos spalvą ir

kalbą. Vergų visada buvo, vergų visada bus ir žmonės turės darbą dirbti rankomis – nieko negalime padaryti, todėl tegul kiekvienas dirba darbą pagal savo išmanymą. Bijau, kad jūsų kalbos pavojingos, jūsų mintys baugios ir nenorėčiau, kad sargybiniai jas išgirstų.

Jie sakė:

– Kalbame atvirai tau, Sinuhe, nes žinome, kad esi kvailas ir naivus žmogus, jei gydai mus dovanų neprašydamas, ir net musės nenuskriaustum. Todėl tikriausiai mūsų už kalbas neįduosi. Tačiau neteisingai suvokei mūsų kalbas – patys suprantame, kad žmonės turi darbą dirbti rankomis, bet nesuprantame, kodėl kaip tik mes gimėme vergais ir tarnais, kodėl kiti gimsta, idant po prašmatniom pastogėm gertų iš aukso taurių, taigi norime, kad mums paaiškintum. Kai patikėsime, kad visa tai neteisėta, neteisinga, kad po visa kuo šakalas pakastas, galbūt kada nors iškasime šakalą ir sušersime jį turtingiesiems, kilmingiesiems ir tiems, kurie dabar mus muša lazdomis.

Jų įžūlumas mane apstulbino, tačiau tą įžūlumą skatino tiesa ir sukau galvą, norėdamas jiems atsakyti, tačiau visų mano žinių jiems atsakyti nepakako, todėl tik taip tariau:

– Žmogus yra vergas, jeigu jis jaučiasi vergu, tačiau širdyje kiekvienas laisvas.

Tai išgirdę jie dygiai juokdamiesi iš manęs pasakė:

– Pajustum kartą lazdos smūgį savo nugara, tada šitaip nekalbėtum. – Ir dar jie pasakė: – Patinki mums, Sinuhe, nes esi kvailas ir naivus žmogus, ir gydai mus dovanų neprašydamas. Todėl ateik pas mus į uostą – paslėpę tave tuščiame nendrių krepšyje apsaugosime, kai prasidės didžioji šakalų medžioklė. Mat tariame ją greitai prasidėsiant, nes mūsų saikai be perstogės senka, mūsų aliejus dvysta ir mes neturime ko prarasti.

Vis dėlto manęs niekas nesiryžo persekioti, nes buvau karališkasis gydytojas, visi uosto neturtingųjų dalies žmonės pažinojo mane ir žinojo mano darbus. Dėl to nei kryžių, nei nedorų paveikslų ant mano namo sienų niekas nepaišė ir dvėsenų į mano kiemą nemėtė, o girti triukšmadariai, gatvėse vakarais, sargybinių pykčiui, rėkaudavę Amono vardą, lenkėsi mano namo. Mat taip stipriai liaudžiai į kraują buvo įsiėdusi pagarba faraono ženklus nešiojusiems, nors šventikai darė viską, kad priverstų liaudį patikėti, jog faraonas Echnatonas – neteisėtas faraonas.

Tačiau vieną karštą dieną mažasis Totas po žaidimų sugrįžo namo sumuštas, pridaužytas, kraujas sruvo iš mažos jo nosytės, be vieno danties, nors jam tikrai nederėjo prarasti dantų, nes kaip tik tada nauji dygo, todėl jo burna jau ir taip juokingai atrodė. Jis grįžo namo verkšlendamas, nors stengėsi laikytis labai narsiai, o Mutė nepaprastai išsigando ir prausdama jam veidą pravirko iš pykčio. Nupraususi Mutė jau neįstengė valdytis ir kaulėta ranka pačiupusi kultuvę sušuko:

– Tas pats – Amonas ar Atonas, bet už tai nendrių pynėjo šunyčiai sumokės.

Ji išėjo, man nespėjus jos sulaikyti, o po kurio laiko iš gatvės pasigirdo vaikų bliovimas, suaugusio vyro keiksmai, pagalbos šauksmai ir mudu su Totu išsigandę sužiurome pro namo vartus Mutei pavymui ir pamatėme ją Atono vardu lupančią visus penkis nendrių pynėjo vaikus, jo žmoną, bet ir pati gavo – ji bergždžiai mėgino apsaugoti galvą rankomis ir kraujas pasruvo iš nosies.

Paskui Mutė dar tebešnarpuodama iš pykčio sugrįžo, ir kai pamėginau ją barti, aiškinti neapykantą gimdant vien neapykantą, o kerštą sėjant kerštą, ji vos neprimušė manęs kultuve. Vis dėlto tą pat dieną ją ėmė kankinti sąžinė ir ji, susikrovusi į krepšį meduolių, ąsotį alaus, nedėvimą drabužį, nunešė nendrių pynėjui ir, sudariusi su juo, jo žmona bei sūnumis taiką, pasakė:

– Drausmink savo šunyčius, kaip aš drausminu savo – noriu pasakyti, savo pono sūnų. Juk nedera, kad geri kaimynai pradėtų bartis tarp savęs dėl ragų ir kryžių, nes aš tikrai parodysiu užpakalį kiekvienam dievui, žaizdojančiam mano berniuką ir paleidžiančiam jam iš nosies kraują.

Po šio nutikimo nendrių pynėjas ėmė labai gerbti Mutę, dovanotą drabužį dėvėdavo šventadieniais, o jo sūnūs, tapę Toto draugais, vogdavo meduolius iš mūsų virtuvės ir mušdavosi ir su „ragų", ir su „kryžių" berniukais, atklysdavusiais į mūsų gatvę pasierzinti, ir Totas kartu mušdavosi, todėl nė pats Setas nebūtų susigaudęs, ar jis buvo „ragas", ar „kryžius". Tačiau mano širdis drebėjo dėl mažojo Toto kaskart, jam išeinant žaisti į gatvę. Vis dėlto nenorėjau jam drausti, nes jis privalėjo išmokti apsiginti ir susipilti kaupiną saiką. Vis dėlto kartodavau jam kasdien: „Žodis stipresnis už kumštį, Totai. Žinios stipresnės už nežinojimą, patikėk manimi".

5

Nedaug ką turiu papasakoti apie tą apsilankymą Tėbuose, bet dar pabūsiu Tėbuose, nes paskui turėsiu vien bloga pasakoti. Taigi papasakosiu, kad faraono įsakymu aš privalėjau nueiti į Aukso rūmus, nors dėl Mehuneferės juose rodytis nepaprastai bijojau – šmirinėjau tarp sargybinių ir rūmininkų kaip kiškis tarp krūmų, plėšraus erelio įbūgęs. Sutikau juose vietininką Ejį – jis buvo labai rūškanas, susirūpinęs ir atvirai į mane prakalbo:

– Sinuhe, viskas slysta man iš rankų ir baiminuosi, kad rytojus bus dar blogesnis už šiandieną. Jei gali, pamėgink atvesti faraoną į protą, o jei nieko kita negali – girdyk jam kvaišinančius vaistus, kad jis apsnūstų ir užmirštų savo sapnus, nes kaskart jo įsakymai darosi vis kvailesni ir tikrai netikiu, jog jis susigaudo, kas dedasi. Valdžia man išties karsta, o dar tas prakeiktas Horemhebas rezga prieš mane intrigas ir stabdo Memfyje grūdų krovinius, kuriuos pagal taikos susitarimą išsiunčiau į Siriją norėdamas gauti aukso. Tas Horemhebas diena iš dienos vis labiau įžūlėja ir jau nebepaklūsta ma-

no įsakymams, bet valdo Memfyje tarytum faraono vietininkas, nors gerai žino, kad aš čia faraono vietininkas. Tačiau skeptras mano rankose išties greit bus nepaveikus ir rimbas negelbės, nes faraonas uždraudė mirties bausmę ir jau nė vieno nusikaltėlio nebegalima lazda mušti. Kaip jis vaizduojasi liaudį gerbsiant įstatymus, jei jau nebegalima vagiui nukirsti rankos įspėjant kitus, niekam nebegalima nupjauti nosies ar ausų, – šito tikrai nesuprantu, juk visais laikais taip buvo, taip ir toliau turi būti, kad pagarba įstatymams išliktų. Bet ar gali išlikti pagarba įstatymams, jei įstatymai pagal faraono įgeidžius keičiami kasdien ir popieriaus ritiniai priešais mano sostą visai susinešiojo ir juose atsirado skylių, nes tekstus reikia be paliovos trinti ir taisyti. – Skaudžiai sudejavęs jis pridūrė: – Amono šventikai kaip sparvos tupi man ant sprando, bet jie protingi vyrai – gerbia senuosius papročius ir pasirengę tartis bei sudaryti taiką priimtinomis sąlygomis, leisdami Atonui valdyti kartu su Amonu, nes jie taip pat įbūgę, juk tauta jau nebebijo jokio dievo, o žmonės gyvena tarsi paskutinę dieną sakydami: „Valgykime ir gerkime, nes rytoj mirsime, o po mirties mūsų nebebus". Patikėk manimi, Sinuhe, visa tai baigsis šiurpiais baisumais, jei faraonas neateis į protą, o jei jis nepanorės ateiti į protą, teks atverti jo kaukolę ir mums prireiks tavęs, Sinuhe. Ir tu nesibaimink gydytojo atsakomybės, nes ja su tavimi pasidalys kiti – aš jau surinkau daugybę vietinių Gyvenimo rūmų kaukolės tyrinėtojų ir peilio naudotojų liudijimų ir jie vienodai liudija, jog faraono Echnatono liga pažengusi tiek, kad jau reikia kaukolę atvėrus išgydyti nesiliaujantį galvos skausmą. Ir jo klubai, kaip žinai, vis tinsta ir tinsta tarsi belyčio, todėl greitai jis jau nebepajėgs vaikščioti. Dauguma patyrusių gydytojų spėja, jog jį pučiantis vanduo pakyla ir ligi galvos, todėl reikia iš galvos ištekinti vandenį.

Nenorėjau kalbėtis su juo apie gydymo meną, tik dygiai paklausiau:

– „Ragai" jau išrinko paveldėtoją, o tu ar išrinkai paveldėtoją, šventike Eje?

Jis labai paniuro ir pakėlęs rankas atsakė:

– Iš tikrųjų jau verčiau tebebūčiau šventikas ir ramiai gyvenčiau Heliopolyje, rinkdamas bičių medų bei trindamasis veidą šventuoju aliejumi. Tačiau ta prakeikta boba mane iš ten atsivežė ir užkrėtė mano kraują valdžios troškimu, todėl jau nebesu laisvas, o ji net mirusi sapne mane persekioja ir jos Kaa daugybę kartų pasirodė sode bei sosto salėje. Ne, Sinuhe, kartą valdžios paragavęs, vis labiau jos geidžia ir šis geismas iš visų žmogaus geismų stipriausias, tačiau ir jo patenkinimas teikia stipresnę palaimą nei bet kurio kito geismo. Dėkok likimui, kad nepajutai šito, Sinuhe, tu, Vienišasai. Iš tiesų, būdamas Egipto žemės valdovu tikrai žinočiau, kaip nuraminti liaudį ir sugrąžinti visa po senovei, ir faraono valdžia būtų stipresnė nei dabar, Amonui ir Atonui vienu metu valdant ir rungiantis tarp savęs dėl valdžios. Vis dėlto Atonas privalo turėti atvaizdą, idant liaudis jį suprastų ir suvoktų, kad jis niekuo nesiskiria nuo kitų dievų – faraonas Echnato-

nas labai neteisingai suprato ir iškreipė mano mokymą ir mano mintis, kurias jam dar berniukui sumaitinau. Tu, Sinuhe, žinai, ką daro gydytojas, kai ligonis įdūksta, tampa nesutramdomas, o jo jau neįmanu sutramdyti. Ar taip nebūna, kad gydytojas duria jam peiliu, smeigia ragu jam į sprandą ir leidžia kraują, iki ligonis nurimsta. Iš tiesų turėdamas valdžią nuleisčiau kraują ir liaudis tikrai nurimtų.

Vis dėlto nenorėjau kalbėtis su juo apie gydymo meną – vis tiek nebūčiau išgydęs jo šundaktariškumo. Todėl paklausiau:

– Ar jau išrinkai jo paveldėtoją, šventike Eje?

Jis suirzo, prieštaraudamas pakėlė rankas ir pasakė:

– Aš čia niekuo dėtas – tikrai nesu valstybės išdavikas, nes, kaip žinai, esu ištikimas faraonui. Nors tariuosi su šventikais – tai darau jam padėti norėdamas ir kad jo valdžia nežlugtų. Tačiau išmintingas žmogus strėlinėje visada nešiojasi daug strėlių, nepasikliaudamas vienintele strėle. Taigi primenu tau, kad tas Sekenrė tėra berniukas, o yra buvę, kad didžioji karališkoji sutuoktinė pasirišo karališką barzdą ir valdė faraono soste sėdėdama. Kaip žinai, esu valdovės Nefertitės tėvas ir mano kraujas susijęs su valdovu. Daugiau nieko nenoriu tau pasakyti, tik primenu tai, kad žinotum, ką privalai. Mat, kiek žinau, esi labai geras to pasipūtusio ir tuščiagarbio Horemhebo draugas, tačiau jis sėdi tik ant iečių smaigalių, o tai labai nepatogus sostas – jis staiga gali nukristi ir krisdamas stuktelėti galvą į akmenį. Tik faraonų kraujas vieną sostą sieja su kitu ir šis šventasis kraujas šimtmetis po šimtmečio tekės iš vienos Aukso rūmų karūnos į kitą. Ir jei faraonas neturi sūnaus, moteriškos linijos kraujas taip pat gali valdyti.

Jo žodžiai sukėlė man siaubą ir paklausiau:

– Tikrai sakai, kad Horemhebas, mano draugas Horemhebas, gali nukreipti ryžtingą žvilgsnį į raudonai baltą karūną? Tai kvaila kalba – turbūt pasiutęs šuo tau įkando, kad taip kalbi. Pats žinai, kad jis gimė mėšlinais tarpupirščiais ir į Aukso rūmus atėjo pilku skurdžiaus drabužiu apsisiautęs.

Tačiau tamsaus, paburkusio veido Ejė niūriai pažvelgė į mane ir plačių antakių gožiamos akys nepatikliai tyrinėjo mane, kai pasakė:

– Kas įskaitys žmonių širdis? Valdžios geismas – stipriausias iš visų žmogaus geismų, bet jeigu jis turi įžūlumo šitai įsivaizduoti, labai greitai išversiu jį iš sosto.

Jis paleido mane, o mintys mano galvoje ūžė kaip bitės – net užmiršau žvalgytis ir vaikščioti pasieniais, nes visa, ką jis kalbėjo apie karališką kraują, mano širdy žiebė ugnį. Valdovė Nefertitė neturėjo nė lašo karališko kraujo, tačiau faraonui Echnatonui mirus ji gali valdyti, iki jos duktė Meritatonė taps pilnametė, o Sekenrė gali valdyti tik kaip Meritatonės sutuoktinis. Karališko kraujo turėjo ne tik Meritatonė, bet ir kitos Echnatono dukterys bei Echnatono sesuo Baketatonė, tačiau vyriško karalių kraujo šalia Echnatono nebuvo – karališkoji motina Tejė savo kerėtojiškais darbais bei nusikaltimais šitai užtikrino. Ir niekas nežinojo, kad galbūt mano, Sinuhės, gyslomis

teka karališkas kraujas – didžiojo faraono ir Mitanijos princesės. Tik šventasis kraujas suteikia teisę į faraono sostą – galbūt aš turėjau teisę į faraonų sostą, teisę į raudonai baltą karūną, nors apie tai niekas nenutuokė.

Tačiau vien mintis apie tai virpino mano širdį, nes valdžia kėlė šiurpą mano aviniškai širdžiai patyrus, ką valdžia sėja – mano širdžiai nebuvo nieko baugesnio už siaubą keliančią sosto bei karūnų atsakomybę ir neįstengiau suvokti, kaip žmogus savo noru gali šios atsakomybės siekti. Todėl Ejės žodžius apie Horemhebo slaptas svajones palaikiau beprotyste ir laiminau sieloje likimą, nuplukdžiusį mane gimimo naktį nendrių luotu per upę į neturtingųjų miesto dalį, laiminau juodus valdovės Tejės pirštus, surišusius nendres ir išvadavusius mane iš karūnų naštos ir atsakomybės. Tačiau tokia neprotinga ir priešgyni žmogaus siela – visų proto įtikinėjimų nepaisančią širdį graužė kartėlis, ji jautė patyrusi skriaudą, nors protas sakė šią skriaudą virtus palaiminimu, nes mano širdis buvo ne valdovo, o romaus žmogaus širdis.

Šitaip, karštų ir sunkių minčių kankinamas, klajojau rūmų koridoriais nieko priešais save nematydamas ir, žinoma, pakliuvau tiesiai į adatinės prižiūrėtojos Mehuneferės glėbį, nors buvau nusprendęs daryti viską, kad jos išvengčiau. Bet turbūt mano valios slaptingos mintys nuvedė mane tiesiai pas ją, nes pats žmogus dažnai nežino, ką veikia jo kojos. Šiaip ar taip, baisiai išsigandau pamatęs jos storu dažų sluoksniu nuteptą veidą ir mažas juodas akutes, o galybės kaklo ir riešų papuošalų skimbčiojimas priminė man karo vežimų dundesį ir skydų dindėjimą, girdėtą surištais riešais bėgant per dykumą paskui Aziraus vyrų karo vežimus. Tačiau pamačiusi mane Mehuneferė ne mažiau išsigando, staigiai sugriebė mane už rankos ir apsižvalgiusi nusitempė už kolonų, nors stipriai priešinausi. Už kolonų ji paglamonėjo man skruostus ir baugščiai apsižvalgiusi pasakė:

– Sinuhe, Sinuhe, mažasis mano balandėli, ištikimasai mano jautuk, vadinasi, pagaliau atėjai manęs pasiimti. Patikinu tave, kad nebūtų buvę nuodėmės, net jei būtum buvęs man tik draugas. Kad tai pasakyčiau, iškeliavau paskui tave į Achetatoną, tačiau tavo tarnai elgėsi su manimi įžūliai ir nuvedė mane atgal į laivą, o kai iššokau iš laivo į vandenį, ketindama vėl pasiekti krantą, jie vėlei įmetė mane į vandenį ir baksnojo basliais – vos nenuskendau, todėl turėjau plaukti atgal link laivo, o irkluotojai irklais įsikėlė mane atgal į laivą – patyriau neapsakomą gėdą. Bet už tai pykčio tau nenešioju, Sinuhe, – tikiu, kad taip nutiko dėl tavo tarnų nesupratingumo, tu nekaltas. Paskui dar išgirdau tave iškeliavus iš Achetatono į Siriją su pavojinga užduotimi ir šia kelione pelnius didelę šlovę. Tačiau, Sinuhe, nežinau, kaip viską tau papasakoti – bijau, kad sužeisiu tau širdį.

Labai susikrimtusi ji grąžė rankas, o jos juodos akys gręžėsi nuo manęs, todėl dar labiau išsigandau, nes negalėjau nieko kita spėti, kaip tik tai, kad per savo kvailumą ji rengėsi pasisakyti nešiojanti mano vaiką, nors iš tikrųjų nebuvau jos palietęs. Tačiau ji pravirko ir sugriebusi mano ranką tarė:

– Sinuhe, Sinuhe, mano mylimas drauge, aš tesu silpna moteris ir tau nederėjo manęs vienos palikti. Nežinau, ar pajėgsi mane suprasti, pats būdamas toks ištikimas ir drovus, bet tikiuosi, kad suprasi. Taigi žinok, jog tau išvykus kitas vyras aistriai pažvelgė į mane ir aš pasidaviau. – Ji graudžiai raudojo, bet raminamai plekšnojo man skruostus ir tęsė: – Iš tikrųjų tai visai neprastas vyras ir pamilau jį, nors jis visai į tave nepanašus – stiprus kaip jautis, muša ir tampo mane už ausų. Todėl meldžiu, Sinuhe, eik šalin, kad jis tavęs čia su manim nepamatytų, nes mane dar smarkiau muš, o nenorėčiau, nors kartais jo teikiamas skausmas man labai saldus. Atleisk man, Sinuhe, jei užgavau tau širdį, tačiau ilgiau nebedrįstu su tavim būti.

Ji baugščiai pažvelgė į mane – tikriausiai išsigandusi, kad ir aš ją mušiu. O man taip palengvėjo, jog panūdau juoktis, šokinėti iš džiaugsmo, tačiau apsimečiau nusiminęs ir atsakiau jai:

– Gražioji Mehunefere, linkiu tau laimės, nes tavo laimė – mano laimė. Vis dėlto žinok, kad tavo paveikslas visada liks mano širdyje – niekada tavęs neužmiršiu.

Tai buvo tikra tiesa – žinojau, kad niekada negalėsiu užmiršti tos baisios moters, o ji susigraudinusi raukšlėtomis rankomis ėmė plekšnoti man skruostus ir tariu, kad būtų palietusi savo lūpomis manąsias, jeigu ne baimė, kad pamatys mylimasis. Pagaliau ji tarė:

– Sinuhe, didžiosios karališkosios motinos mirties naktį vyno ir liūdesio įjautrinta galėjau prikalbėti tau keistų dalykų – net neprisimenu visko, ką sakiau, ir tikiuosi, kad tu taip pat neprisimeni. Bet jei prisimeni, žinok, kad visa, ką pasakiau, buvo grynas melas – mano lūpomis kalbėjo vynas, o ne aš. Didžioji karališkoji motina buvo gera bei garbinga moteris – kasdien aukojame jos atminimui, kalbame apie ją vien gerus dalykus, ypač nuo tol, kai jos Kaa pradėjo rodytis sode ir kartais naktimis sosto salėje sėda į sostą su karališkąja barzda po smakru.

Taigi mano sieloje viskas dar labiau susipinkliojo: galėjo būti, kad apsvaigusi nuo vyno Mehunefere man iš tiesų melavo ir sugalvojo tą istoriją, norėdama pasigirti. Tačiau mūsų pašnekesį nutraukė Mehuneferės riksmas – staiga ji atšoko nuo manęs ir, veidmainingai reikšdama visokeriopą džiaugsmą, puolė pasitikti koridoriumi link mūsų einančio jaunesniojo vado šardano. Tas jaunesnysis vadas buvo augus ir stambus vyras, jo akys buvo paraudusios nuo alaus ir blykčiojo kaip jaučio, o rankos panėšėjo į ližes. Variu aptaisytu rimbu jis čyžė Mehuneferei per nugarą ir papurtęs už sprando pasakė:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, ar jau vėl šliaužioji su kitais vyrais, tu senas karvės pyrage.

Iš to spėjau, kad jaunesnysis vadas yra Mehuneferės mylimasis, apie kurį ji pasakojo, ir skubinai ištykinau, nes tai iš tiesų buvo didžiulis ir šiurpą keliantis vyras.

Dar nuėjau į moterų namus pasveikinti Babilono princesės, sukūlusios

ąsotį su faraonu Echnatonu – valdovė Nefertitė buvo skubiai išsiuntusi ją iš Achetatono į Tėbus, kur gyveno ir kitos faraono žmonos. Mat tai buvo graži, jauna moteris. Su manimi ji kalbėjosi maloniai, nes mokėjau jos kalbą, o ji, jau pramokusi egiptiečių, kalbėjo juokingai, bet pasigėrėtinai. Nors ji piktinosi, kad faraonas su ja neatliko savo pareigos, Tėbuose jai vis dėlto patiko ir Egipte įsigyveno geriau nei uždaryta Babilono rūmų moterų namuose. Ji stebėjosi ir labai žavėjosi Tėbų gyvenimu, o man pasakė:

– Niekada nenumaniau, kad moteris gali būti tokia laisva kaip Egipte. Nereikia prieš vyrus dengtis veido, galiu kalbėti ką noriu, man tereikia tik įsakyti, ir aš būsiu per upę perkelta į Tėbus, esu laukiama kilmingųjų puotose ir niekas nelaiko nederamu dalyku, kad leidžiu gražiems vyrams apkabinti man kaklą ir lūpomis palytėti skruostus. Vis dėlto norėčiau, kad faraonas atliktų su manimi savo pareigą, tada būčiau dar laisvesnė, galėčiau linksmintis su kuo noriu – jei gerai suprantu, Egipte įprasta linksmintis su kuo nori, jei šitai darai kitiems nežinant. Ar faraonas mane greitai pasikvies atlikti su juo pareigos? Aplinkiniams linksminantis ir pasakojant man visokius smagius dalykus, apima nerimas, kad tebesu dar nepaliesta, nors ąsotis priešais mane jau seniai sukultas.

Ji buvo labai graži, o jos oda buvo baltesnė, akys liepsnojo karščiau nei Egipto moterų, todėl gerai supratau Egipto vyrų norą apkabinti jai kaklą. Jos akyse, kai žvelgė į mane, iš tiesų žybčiojo daugybė valiūkiškų nelabųjų, todėl labai sumišęs neįstengiau nieko jai atsakyti. O ji praskleidusi drabužius tarė:

– Spėju, kad faraonas susirūpino mano sveikata ir pasiuntė tave kaip gydytoją manęs apžiūrėti. Bet galiu tave patikinti, kad Egipto klimatas labai į naudą mano sveikatai, o nerimauju tik gal esanti kiek per stora, kad tikrai patikčiau Egipto vyrams. Tu man pasakyk, ar aš esu per stora ir ar man būtina suplonėti. Pasakyk man sąžiningai – kaip egiptietis vyras ir draugas, idant galėčiau šį trūkumą pašalinti, nes Babilone kuo moteris storesnė, tuo vyrui patrauklesnė, todėl ten gyvendama stropiai valgiau saldumynus, gėriau grietinėlę, kad kaulai mėsa apaugtų.

Užmiršau esąs gydytojas ir, jos prašymu, pažvelgęs kaip egiptietis vyras ir kaip draugas, patikinau, kad ji tikrai neturinti jokio trūkumo, kad daugumai vyrų labiau patinka minkšti kilimai nei kieti – tuo Babilono vyrai nuo Egipto vyrų nesiskiria. Vis dėlto patariau jai atsisakyti saldumynų ir grietinėlės, nes tiek faraonas, tiek didžioji karališkoji sutuoktinė buvo liekni, ilgakakliai, todėl pagal gerą paprotį rūmų kilmingieji taip pat privalą būti liekni, ilgakakliai ir moterų drabužiai atitinkamai sukerpami. Vis dėlto tariu, kad mano patikinimai sužadino jai nederamas paskatas, nes ji žiūrėjo į mane patikliai ir pasakė:

– Po kairiąja krūtimi, kaip matai, aš turiu mažytę karputę. Ji tokia maža, jog vargu ar ją įžiūrėsi – turi prisilenkti arčiau, kad pamatytum. Nors mažytė, ši karpa man kelia didelį nerimą, todėl norėčiau, kad išpjautum ją peiliu – kelios rūmų moterys, apsilankiusios Achetatone, pasakojo tave

sumaniai atliekant tokias operacijas ir suteikiant jomis malonumo ir ligoniui, ir sau.

Jos rausva krūtinė išties buvo labai tarpi ir verta žvilgsnio, tačiau iš jos žodžių ir elgesio supratau, kad ji jau užsikrėtusi Tėbų karštine, o aš nenorėjau laužyti faraono ąsočių antspaudų. Todėl apgailestaudamas pasakiau, kad neturiu pasiėmęs gydytojo skrynelės ir skubinai ją palikau, nes tikrumas už visa geriausia, juolab kad Meritė mano kūnui buvo meilesnė už visas Babilono princeses. Tačiau pasimokiau iš jos: svetimšalio akimis išvydau Tėbus bei Aukso rūmus ir supratau, koks baisus Aukso rūmų ištvirkimas, jei vaiką užkrėtė blogiausių Egipto papročių beždžioniavimu. Todėl šitai papasakojau. Vis dėlto turiu pripažinti, kad ją palikus mane apėmė keistas liūdesys, bet ar šitai pajutau dėl jos, ar dėl visų kitų mano galvoje ūžusių minčių – nežinau. Šiaip ar taip, po susitikimo su ja man buvo lengviau palikti Aukso rūmus nei išeiti tik su Ejės įsmeigtais dygliais širdyje.

Dar turiu papasakoti, jog man būnant Tėbuose šventikas Herhoras, liepęs nunešti jį prie mano namo, susitiko su manimi. Priminęs man visa, kas tarp mūsų nutiko, jis tarė:

– Sinuhe, prisimink savo pažadą! Laivas jau plaukia srautinga upe, tačiau panorėjęs dar suspėsi į jį įšokti.

– Nepamenu tau ką nors pažadėjęs, – garbingai atsakiau.

Tuomet jis man nusišypsojo išmintingo žmogaus šypsena ir sukiodamas ant nykščio šventąjį Amono žiedą, šventuoju aliejumi blizgančiu veidu pasakė:

– Galbūt tavo protas nepažadėjo, tačiau tavo širdis pažadėjo, nors pats šito nežinai. Vis dėlto tavo protas turi paskubėti, kad spėtų su širdimi, nes kitą žiemą į Kemi žemę atsėlins badas, o paskui badą – ligos, o po ligų kraujas pasrūs ir net išmintingiausias nežino, kas tuomet gali nutikti.

– Potvynį lengva sukelti, – pasakiau jam, – tačiau pakilęs potvynis savo kelyje nušluoja visas užtvankas. Tavo sukeltas potvynis ir tave gali nušluoti, Herhorai, tave bei tavo šventikus, ir tikrai negaliu pasakyti, ar dėl to gailestaučiau. Mat didelis potvynis gali padaryti daug žalos, tačiau nuslūgęs jis palieka daug derlingo dumblo, – taigi derlius bus šimteriopas.

Herhoras išliko ramus ir su išmintingu švelnumu tarė:

– Tikriausiai manai išmintingai elgiąsis, Sinuhe, taip painiai kalbėdamas, tačiau tavo palyginimas neteisingas. Aš pasakyčiau, kad tamsoje kalamas kalavijas, o tu jau regi nuo kalavijo ašmenų lekiančias kibirkštis. Kalamas kalavijas, ir faraono pamišimu, „kryžių" įkarščiu, badu, ligomis ir net krauju nukaltas, jis pervers Egipto širdį. Bet vyras perverta širdimi guli kaip ilgas ir nebepakyla, tik kirmėlės iš jo patiria naudą ir tunka. Ar nori palikti Egiptą kirmėlėms, Sinuhe? Potvynis ar kalavijas – tas pats. Laivas vis sparčiau lekia pirmyn, bet panorėjęs į jį dar gali įšokti, Sinuhe. Jei nenori – per vėlai šokęs turbūt krisi į vandenį ir nuskęsi. Bet tu įšoksi, Sinuhe, – tariuosi tiek pažįstąs žmonių širdis, kad galiu tave patikinti.

Įstengiau atsakyti tik tiek:

– Apie rytojų niekas nežino.

Jis tikėjo mane esant silpną, tačiau nežinojo, kad mano gyslomis galbūt teka karališkas kraujas. Šitai gali paaiškinti daugybė mano darbų, kurių paskatos net pats nesuprantu ir negaliu paaiškinti. Bet galbūt ir tie darbai tėra melas ir regimybė, panaši į visas kitas regimybes, ir galbūt tiesa, kad nė vienas žmogus nepažįsta savo širdies, o širdis paskatina žmogų darbams – ir blogiems, ir geriems, kurių paskatos jis nė pats nesupranta.

Visa tai išsakęs Herhoras sutemus išėjo – išsiskyrėm ne kaip priešai, bet ir ne kaip draugai. Prabuvau Tėbuose visą pavasarį ir atėjo vasara, karštis ir musės į neturtingųjų miesto dalį, bet vis tiek vilkinau buvimą Tėbuose, nenorėdamas iš jų iškeliauti. Pagaliau faraonas Echnatonas liepė pasiteirauti manęs, nes vėl sustiprėjo jo galvos skausmas, todėl daugiau nebegalėjau vilkinti išvykimo. Atsisveikinau „Krokodilo uodegoje" su Kaptahu ir Kaptahas tarė:

– Mano pone, supirkau tau visus, kiek galėjau gauti, grūdus ir supyliau į daugybės miestų sandėlius, ir paslėpiau grūdų – išmintingas žiūri į priekį, o ne atgal, juk be paliovos išeina visokių kvailų įsakymų bei įstatymų, trikdančių teisėtą prekijo amatą, ir gali nutikti, jog badui atslinkus tavo grūdai bus atimti ir parduoti liaudžiai, o mokesčių rinkėjai pelną susikraus į savo kapšelius, nors šito dar niekada nebuvo – blogas paprotys liesti kito turtą bei grūdus. Bet dabar tikiu, kad gali bet kas nutikti, nes atėjo net toks įsakymas, jog jau nebegalima gabenti į Siriją tuščių ąsočių, todėl ąsočius su didelėmis išlaidomis reikia slapta plukdyti, o šitai sumažina mano pelną. Ir iš tiesų jau nebežinau, galva ar kojomis į žemę remiuosi, nes šis įsakymas toks beprotiškas kaip sirų noras pirkti tuščius ąsočius. Taip pat uždrausta gabenti grūdus į Siriją, bet tai yra sveikas ir suprantamas įsakymas, nes visame Egipte jau negali nusipirkti nė grūdo, kurį galėtum išsiųsti į Siriją. Tokiems įsakymams visiškai neprieštarauju, nes jie nuramina liaudį, o paskelbti juos pagal gerą paprotį delsiama tol, kol pirkliai sukaupia pelną – taigi niekas dėl tokių įsakymų nenukenčia. Bet tuščių ąsočių įstatymas smerktinas, nors jį, žinoma, galima apeiti prieš išgabenant ąsočius pripylus vandens – vadinasi, tai jau netušti ąsočiai, o už gryną vandenį dar nereikia mokėti išvežimo mokesčio, nors faraono mokesčių rinkėjai yra sumanę jau ir kitokių apmokestinimo būdų. – Dar Kaptahas pasakė: – Nenusimink, mano pone, kitą žiemą dėl savo grūdų būsi turtingiausias Egipto vyras – tik faraonas bus už tave turtingesnis, jei nieko netikėta nenutiks. Vis dėlto turiu pripažinti, kad jaudinuosi dėl šių neramių laikų ir dėl „ragų" bei „kryžių". Pripažįstu, kad faraonas sumanus valdovas, nes jo valdymo metu nepaprastai praturtėjau, bet norėčiau, kad jo valdymas jau pasibaigtų ir visa sugrįžtų po senovei, idant viešpataujant įstatymams bei tvarkai galėčiau ramiai ir saugiai naudotis savo turtu. Ir jau visai nesuprantu savo vergų – jie elgiasi įžūliai ir diena iš dienos vis labiau akis plėšo, atsisako valgyti

sugedusius grūdus bei laiškų aliejų – teškia indus dešimtininkams į akis, o aš net nesiryžtu jų lazda sudrausminti, nes yra atsitikę, kad vergas puolė savo poną, sulaužė jo lazdą ir primušęs pabėgo – anksčiau niekada šito nebūdavo. Todėl vertėtų keletą vergų pakabinti ant mūro žemyn galvom kitiems perspėti ir nesiskųsčiau nuostoliu, jei šie vergai būtų iš mano vergų būrio.

Priminiau jam, kad jis pats buvo vergas, patyrė vergo dalią, tačiau Kaptahas labai suirzęs atsakė:

– Iš tiesų vergas yra vergas, o ponas yra ponas ir ši tvarka geriausia, kokia gali būti – taip buvo ir visada bus. Ši tvarka neturi nė vieno trūkumo – aš pats geriausias liudijimas, nes aš, buvęs vergas, dabar esu turtingas ir plečiuosi į storumą dėl savo paties gebumo ir išmanumo, ir tas pats gali nutikti bet kuriam vergui, jeigu jis turi nuovokos ir išmanumo, moka taip puikiai kaip aš meluoti ir vogti. Taigi ar ši tvarka nėra geriausia, kokia gali būti – juk ji suteikia kiekvienam vienodas galimybes. Be to, vergo valgis visada buvo sugedę grūdai, laiškus aliejus bei rūgštus alus ir čia nieko nepakeisi. Vergą reikia dažnai ir atsidėjus mušti lazda, kad tikėtų ir gerbtų savo poną, ir girtų kitiems savo pono rankos tvirtumą, nes lazda nemušamas vergas greitai suįžūlėja ir taria savo poną esant silpną. Visa tai puikiausiai žinau aš – pats buvęs vergas, nes mano užpakalis ir blauzdos užtenkamai tino nuo saldžių lazdos smūgių ir šitai man visai nepakenkė, o išmokė mane apsukriau vogti ir meluoti, todėl su malonumu suteikiu tokį patį mokslą ir savo vergams.

Bergždžia buvo su Kaptahu dėl to ginčytis. Todėl atsisveikinau su juo, ir su Merite atsisveikinau, ir su mažuoju Totu, nes, didelei savo širdgėlai, negalėjau pasiimti jų į kelionę žemyn upe, kaip tikėjausi, – faraono įsakymas reikalavo, kad paskubėčiau, todėl jie nebūtų patyrę kelionės džiaugsmo. Tačiau pasakiau Meritei:

– Atkeliaukite paskui mane, – tu su mažuoju Totu, – apsigyvenkite mano name Achetatone ir laimingai gyvensime.

Meritė pasakė:

– Išrauk dykumos gėlę ir pasodink ją į derlią dirvą, laistyk kiekvieną dieną, o ji nuvys ir mirs. Tas pats ir man nutiktų Achetatone, o mūsų draugystė nuvystų ir mirtų, nes lygintum mane su rūmų moterimis, o jos pirštu tau rodytų viską, kuo aš nuo jų skiriuosi, – aš pažįstu moteris, ir vyrus tariuosi pažįstanti. Be to, tau, kaip karališkajam gydytojui, nedera savo namuose laikyti smuklėje užaugusios moters, kuriai girti vyrai metai iš metų grabinėjo šonus.

Atsakiau jai:

– Merite, mano mylimoji, sugrįšiu pas tave kaip galėdamas greičiau, nes kiekvieną akimirką be tavęs kenčiu alkį ir troškulį. Daug kas išvyko iš Achetatono ir jau nebesugrįžo. Gal ir aš parkeliausiu pas tave ir į Achetatoną nebesugrįšiu.

Tačiau Meritė tarė:

– Kalbi apie tai, ko tavo širdis neištvertų, Sinuhe. Pažįstu tave ir žinau, jog tartum esant negarbinga palikti faraoną, kai kiti jį palieka. Gerais laikais gal būtum galėjęs jį palikti, tačiau blogais tikrai negalėsi jo palikti. Tokia tavo širdis, Sinuhe, ir galbūt kaip tik todėl esu tavo draugė.

Jos žodžiai sukėlė maištą mano širdyje ir iženos badė gerklę pagalvojus, kad galėčiau ją prarasti. Todėl karštai atsakiau:

– Merite, pasauly yra daugybė šalių, Egiptas ne vienintelė pasaulyje šalis. Man jau gana dievų ginčų ir faraonų beprotystės. Pabėkim drauge kur nors toli ir apsigyvenkime – tu, aš ir mažasis Totas, nebesirūpindami rytojumi.

Tačiau Meritė nusišypsojo ir liūdesys dar labiau sujuodavo jos akyse, kai ji atsakė:

– Tuščia tavo kalba – pats žinai, kad taip nebus, bet vis dėlto tavo melas man malonus, nes jis patvirtina, kad myli mane. Netikiu, kad galėtum laimingai gyventi kur kitur nei Egipte, jeigu kadaise čia sugrįžai, ir aš netikiu galėsianti laimingai gyventi kitur nei Tėbuose. Žinai, kartą Nilo vandenį gėręs... Ne, Sinuhe, nuo savo širdies nė vienas žmogus negali pabėgti, o tu turi susipilti sau kaupiną saiką. Todėl ilgainiui – senstanti, bjaurėjanti ir storėjanti – tau pakyrėčiau ir imtum manęs nekęsti už visa, ko per mane nepatyrei. Šito nenoriu – jau verčiau atsižadėsiu tavęs.

– Tu esi mano namai ir šalis, Merite, – pasakiau jai. – Tu – duona mano rankose, vynas mano burnoje, pati gerai žinai. Tu vienintelis žmogus pasaulyje, kurio draugėje nesijaučiu vienišas, todėl myliu tave.

– Kaip tik taip, – kiek įsižeidusi atsakė Meritė. – Iš tiesų tesu tik tavo vienatvės apklotas, jei ne susinešiojęs tavo kilimas. Tačiau taip ir turėjo būti, ir nieko daugiau nenoriu. Todėl tau neišduosiu man širdį graužiančios paslapties, kurią galbūt privalėtum žinoti, o išsaugosiu ją kaip savo pačios paslaptį, nors dėl savo silpnumo ketinau ją tau išpasakoti. Tačiau nuslėpsiu ją dėl tavęs paties, Sinuhe, tik dėl tavęs paties.

Ir ji nepapasakojo man savo paslapties, nes buvo išdidesnė už mane ir galbūt vienišesnė už mane, nors tuomet šito nesupratau, nes visada daugiausiai tik apie save galvodavau. Mano galva, taip elgiasi visi įsimylėję vyrai, nors šitai manęs tikrai neišteisina. Jei įsimylėjęs vyras tariasi galvojąs apie kitką, o ne apie save, tai šitai jam tik regisi, kaip daugybė dalykų pasaulyje tik regisi.

Šitaip vėl iškeliavau iš Tėbų ir sugrįžau į Achetatoną, o paskui aš jau turėsiu tik bloga papasakoti. Todėl taip ilgai pasakojau apie apsilankymą Tėbuose, nors apie visa tai turbūt nelabai vertėjo pasakoti, bet vis dėlto pasipasakojau pats sau.

TRYLIKTOJI KNYGA

Atono karalystė žemėje

1

Man sugrįžus į Achetatoną, faraonas Echnatonas iš tiesų sirgo ir jam reikėjo mano pagalbos. Jo skruostai buvo sukritę, veide smarkiai išsišovę skruostikauliai, kaklas dar labiau pailgėjęs, todėl per iškilmes galva jau nenulaikydavo dvigubos karūnos svorio. Jo klubai buvo platūs, blauzdos plonos kaip pagaliukai, raudoni paakiai pamėlę ir nuo nepaliaujamo skausmo paburkę. Ir jis jau nebežiūrėjo žmonėms tiesiai į akis – jo žvilgsnis klajojo kituose pasauliuose ir neretai jis dėl savo dievo užmiršdavo žmones, su kuriais kalbėdavo. Skausmas dar sustiprėdavo vaikštinėjant vidurdienio įsaulyje be karališko galvos dangalo ir skėčio – atidengus galvą laiminantiems savojo dievo spinduliams. Tačiau Atono spinduliai tikrai ne laimino, o nuodijo jį – jis klejodavo, regėdavo negerus regėjimus. Jo dievas tikriausiai buvo toks kaip ir jis – gerumą ir meilę siūlė per daug atvirai, pernelyg skubomis, dosniai ir prievartaudamas, todėl jo gerumo vaisiai buvo skaudūs, o meilė sėjo žūtį.

Tačiau šviesiomis valandėlėmis, kai nestipriais vaistais palengvinęs skausmą vėsindavau jo galvą šaltais pavilgais, jis pažvelgdavo į mane rūškanai ir apmaudžiai, – tarsi į sielą būtų įsigavusi neapsakoma neviltis, – ir jo žvilgsnis pasiekdavo mano širdį – apimtą silpnumo jį vėl mylėdavau ir būdavau pasiryžęs daug paaukoti, kad tik apsaugočiau nuo tos nevilties. Jis prakalbdavo į mane sakydamas:

– Sinuhe, ar gali mano regėjimai būti neteisingi ir tik nusilpusioj mano galvoj susikūrę? Jei taip – gyvenimas baisesnis nei įsivaizduoju ir pasaulį valdo ne gerumas, pasaulį valdo begalinis blogis. Bet taip negali būti ir mano regėjimai turi būti tiesa. Ar girdi, Sinuhe, neklusnusai, regėjimai turi būti tiesa, nors Jo saulė mano širdy jau nebešviečia, o mano draugai spjauna į mano lovą. Tikrai nesu aklas ir permatau žmonių širdis. Ir tavo širdį permatau, Sinuhe, – tavo švelnią ir silpną širdį, ir žinau, jog laikai mane pamišusiu, tačiau atleidžiu tau už tai, nes šviesa kartą ir tavąją širdį apšvietė.

Skausmų įveiktas jis aikčiodavo, vaitodavo ir sakydavo:

– Sinuhe, paliegusio gyvūno pasigailima vėzdu, ietis pasigaili sužeisto liūto, tik žmogaus nepasigaili niekas. Mano neviltis kartesnė už žemišką mirtį ir mirties nebijau – mano širdį jos giedra nušvies, nors kūnas mirs ir mano dvasia bus per amžius gyva ir šviesiu Jame viršum viso pasaulio. Iš saulės gimiau, Sinuhe, į saulę vėl sugrįšiu ir nevilties persmelktas jau trokštu į saulę sugrįžti.

Šitaip jis man kalbėdavo sirgdamas ir nežinau, ar net jis pats suvokdavo, ką kalba. Tačiau rudeniop jis mano slaugomas vėl ėmė taisytis, nors gal būtų buvę geriau, jei nebūčiau jo slaugęs, o leidęs jam numirti. Vis dėlto gydytojas negali leisti savo ligoniui numirti, jeigu jo išmoningumo pakanka ligonį išgydyti ir šitai gydytojui dažnai tampa prakeiksmu, tačiau jis nieko negali padaryti, nes privalo neskirstydamas gydyti gerus ir blogus, dievotus ir neteisiuosius. Rudeniop jis ėmė taisytis, o pasitaisęs užsidarė savyje, su manimi jau nebekalbėdavo, ir su kitais nebekalbėdavo, jo akys pasidarė šaltos ir jis dažnai likdavo vienas.

Tačiau jis tiesą kalbėjo sakydamas savo draugus spjaunant į jo lovą, nes pagimdžiusiai penkias dukteris valdovei Nefertitei jis pakyrėjo – ji ėmė neapkęsti jo ir jau nebegalvojo, ką daro, nes tetroško tik kaip nors jį įžeisti. Todėl Nefertitės miežio grūdui šeštą kartą sužaliavus, vaikas, gyvenęs jos įsčiose, jau buvo tik sakomas esąs faraonų kraujo – ji leido svetimai sėklai įsilieti į įsčias ir, kartą peržengusi ribą, daugiau ribų nebežiūrėjo: linksminosi su kiekvienu, kas tą akimirką pataikė jai prisimeilinti, ir su mano draugu Totmesu ji linksminosi. O sugulovų jai tikrai nereikėjo ilgai ieškoti – nors jos pavasaris jau buvo nužydėjęs, tebebuvo karališko grožio, o jos žvilgsnyje ir pašaipioje šypsenoje buvo kažkas, traukęs vyrus kaip kerai, ir jie neįstengdavo susivaldyti. Apgalvotai siekdama tikslo, ji savo kartėlį ir neapykantą liejo regzdama intrigas su faraono ištikimaisiais ir, linksmindamasi su jais, traukė juos tolyn nuo Echnatono, todėl globojančios meilės ratas apie faraoną toldamas retėjo.

Jos valia buvo tvirta, protas baugiai aštrus, o moteris pavojinga, jeigu pikta valia ima naudoti protą ir grožį, ir dar pavojingesnė, jei pasinaudoja didžiosios karališkosios sutuoktinės valdžia. Daugybę metų Nefertitė buvo susikausčiusi sunkiomis grandinėmis, pernelyg ilgai ji tenkinosi šypsena ir grožio galia, papuošalais ir vynu, eilėmis ir meilikavimu. Tačiau pagimdžius penktą dukterį, kažkas joje tikriausiai palūžo, ji suprato niekada negalėsianti pagimdyti sūnaus ir apkaltino dėl to Echnatoną. Tiesa ir tai, jog šitai prieštaravo visiems gamtos įstatymams ir galėjo sudrumsti moters sielą. Bet privalu prisiminti, kad jos gyslomis tekėjo juodas šventiko Ejės kraujas – valdžios geidžiąs, melo, apgaulės ir netiesos kraujas, todėl nenuostabu, jog ji tokia tapo.

Tačiau ją teisinant derėtų pasakyti, jog anksčiau, per visus šiuos metus, niekas negalėjo apie ją blogo žodžio tarti – piktos apkalbos neplito, ji buvo ištikima, globė faraoną Echnatoną visu mylinčios moters švelnumu, teisino jo pamišimą ir tikėjo jo regėjimais. Todėl dauguma žmonių apstulbo dėl netikėtos jos permainos bei nedorybės ir šitai taip pat palaikė mirties šešėliu Achetatoną slėgusio prakeiksmo ženklu. Jos ištvirkimas buvo neapsakomas – pasakota ją linksminusis net su tarnais, šardanais bei kapų skaldytojais, nors nenorėčiau tuo tikėti. Mat radę apkalbų šaltinį žmonės mėgsta viską išpūsti, nors ganėtinai baisią jos nedorybę vargu ar buvo įmanu išpūsti.

Vis dėlto nenoriu jos pernelyg griežtai teisti, juk bet kuri žmona galėtų įsiaistrinti, jei būdama gražiausia savo meto moteris, valdovė, išmintinga, maloni ir visų garbinama, gyventų prirakinta prie regėjimuose paskendusio vyro, kuris jai kaip karvei liepia jauniklius vesti kasmet, pradeda tik dukteris ir net lovoje kalba vien apie Atoną. Juolab kad kartą, akims atsivėrus ir švelnumui virtus kartėliu, Nefertitė kaip išmintinga moteris pamatė faraoną Echnatoną aplink sėjant vien prakeiksmą ir savo paties valstybę vedant į neišvengiamą žlugimą. Vis dėlto nedora jos aistra vyrams tikriausiai buvo vėlyvas ištvirkimo žiedas, nes ji tetroško šaltai apskaičiavus laiku palenkti į savo pusę faraono ištikimuosius bei šalies kilminguosius ir naudojosi patikimiausiu gražių moterų būdu. Tačiau visos šios mintys tėra mano paties mintys apie ją, o galėjo būti ir vienaip, ir kitaip.

Šiaip ar taip, faraonas Echnatonas užsisklendė savyje ir jo valgiu tapo neturtėlių duona, gėrimu – Nilo vanduo, nes troško apsivalyti kūną, kad sugrįžtų regėjimų skaidris, o mėsa bei vynas, jo įsitikinimu, buvo juos užtemdę.

Ir iš svečių šalių Achetatone jau nesigirdėjo nieko gera, o Azirus iš Sirijos atsiuntė faraonui daugybę molio lentelių su visokiausiom vaitonėm. Jo vyrai trokšta sugrįžti į savo namus, rašė jis, ir ganyti avis, prižiūrėti galvijus, dirbti žemę ir linksmintis su savo žmonomis, nes tai esą taikūs žmonės, mylį tik taiką. Tačiau iš Sinajaus nuolat pro teisėtus ribinius akmenis įsiveržiančios plėšikų gaujos ir siaubiančios Siriją, ir šios plėšikų gaujos apginkluotos egiptietiškais ginklais, juos vedą vyresnieji egiptiečių kariai ir jie dardą egiptietiškais karo vežimais, keldami nuolatinį pavojų Sirijai, todėl Azirus negalįs paleisti savo vyrų namo. Ir Gazoje karių vadas elgiąsis neįtikimai nederamai ir, priešingai taikos susitarimo raidai bei dvasiai, jis užtrenkęs Gazos vartus taikiems pirkliams bei karavanams ir savo paties nelaba nuožiūra renkąsis ką įleisti į Gazą prekiauti. Ir kitokias vaitones Azirus klojo, ir jo vaitonėms galo nebuvo – jo vietoje kitas vyras jau seniai būtų praradęs kantrybę, – taip jis rašė – tačiau jo pakanta esanti nepaprasta, nes jis vertinąs tik taiką. Vis dėlto šitokie dalykai turį pasibaigti – kitaip jis jau negalėsiąs laiduoti už pasekmes.

Babilonas taip pat buvo labai įsižeidęs, kad Egiptas rungiasi su juo Sirijos grūdų rinkoje ir karaliaus Buraburiašo nė kiek nenuramino dovanos, kurias gavo iš faraono kaip kraitį – jis manė, jog dovanos per menkos, ir išvardijo daugybę reikalavimų, kuriuos faraonas, norėdamas išsaugoti draugystę su Buraburiašu, turįs įvykdyti. Nuolatinis Babilono pasiuntinys Achetatone gūžčiojo pečiais, skėsčiojo rankas ir rovėsi barzdą sakydamas:

– Mano ponas kaip liūtas, kuris apimtas nerimo pakyla savo urve ir atsigręžęs į vėją išplečia šnerves uosdamas, ką atneša vėjas. Jis daug tikėjosi iš Egipto, bet jeigu Egiptas iš tiesų taip nuskurdo, jog nebegali nusiųsti karaliui pakankamai aukso, kad šis galėtų nusisamdyti kariuomenei tvirtų vyrų iš barbariškų šalių ir pasigaminti karo vežimų, – tada nežinau, kas bus. Su galingu ir turtingu Egiptu mano viešpats visada nori draugauti ir ši sąjunga

garantuotų pasaulio taiką, nes ir Egiptas, ir Babilonas yra ganėtinai turtingi ir jiems nederėtų kariauti – kad nenuskurstų, jie turi viską palikti po senovei. Tačiau silpno ir nuskurdusio Egipto draugystė mano viešpačiui nieko verta ir tėra tik našta, ir galiu pasakyti, jog mano viešpats labai apstulbo ir pasibaisėjo, kai Egiptas dėl savo silpnumo atsisakė Sirijos. Savi marškiniai arčiau kūno ir Babilonas turi galvoti apie save. Nors labai myliu Egiptą ir linkiu Egiptui vien gero, mano šalies nauda man svarbiau už Egipto naudą ir nenustebsiu, jei greitai man teks sugrįžti, nors tai mane nepaprastai nuliūdintų.

Taip jis kalbėjo ir nė vienas protingas žmogus negalėjo paprieštarauti jo žodžių išminčiai. Taigi karalius Buraburiašas nustojo siųsti žaislus bei spalvotus kiaušinius trimetei savo sutuoktinei į Achetatoną, nors ji buvo faraono duktė ir jos gyslomis tekėjo šventas kraujas.

Bet į Achetatoną atvyko hetitų pasiuntiniai, tarp kurių buvo daugybė kilmingų vadų. Jie sakėsi atvykę sustiprinti paprotinės Egipto ir Chatų žemės draugystės ir kartu susipažinti su Egipto papročiais, apie kuriuos buvo daug gero girdėję, bei su Egipto kariuomene, iš kurios tikėjosi pasimokyti tvarkos bei ginkluotės. Jie atgabeno rūmų kilmingiesiems daugybę dovanų ir maloniai bei deramai elgėsi. Jaunajam Tutui, Anksenatonės vyrui ir faraono Echnatono žentui, jie, beje, padovanojo peilį – iš mėlyno metalo, aštresnį ir tvirtesnį už visokius kitokius peilius, todėl berniukas labai džiaugėsi ir neišmanė, kaip jiems įsiteikti. Tik aš Achetatone turėjau tokį pat peilį, kurį kadaise, kaip anksčiau pasakojau, už gydymą gavau iš hetitų uosto vyresniojo, o Tutui patariau jį sirų papratimu aptaisyti auksu bei sidabru, – kaip pats padariau Semiroje. Šitaip jis virto prašmatniu papuošalu ir Tutas jį taip pamėgo, kad pasisakė norįs nusinešti į kapą. Mat jis buvo geibus, liguistas berniukas ir apie mirtį galvojo daugiau nei kiti jo amžiaus berniukai.

Tie hetitų vadai išties buvo malonūs ir išsilavinę vyrai, o ant jų šarvų bei apsiaustų žibėjo sparnuotų saulių ir dvigubų kirvių paveikslai. Jų didelės mėsingos nosys, valingi smakrai ir žiaurios laukinių žvėrių akys nepaprastai žavėjo rūmų moteris, kurios, moterų papratimu, mėgo visa, kas nauja. Šitaip Achetatone jie susirado daugybę draugų ir nuo ryto lig vakaro, nuo vakaro lig ryto kilmingųjų rūmuose būdavo vaišinami, kol visiškai pavargdavo ir šypsodami pasiskųsdavo skaudamom galvom. Ir šypsodami jie sakė:

– Žinome, jog apie mūsų šalį pasakojama visokių siaubingų istorijų, kurias apie mus pavydžios tautos sukūrė. Todėl džiaugiamės galėdami patys jums pasirodyti – savo akimis matote, jog esame išsilavinę žmonės ir diduma mūsų moka skaityti bei rašyti. Tikrai nevalgome žalios mėsos ir negeriame vaikų kraujo, kaip apie mus pasakojama, o mokame valgyti ir siriškai, ir egiptietiškai. Taip pat esame taikūs žmonės, nekeliame kivirčų, o teikiame jums visokiausių dovanų ir iš jūsų už dovanas teprašome žinių, kurios gali būti mums naudingos vis labiau plečiant mūsų tautos pažinimą ir lavumą. Ypač jūsų šardanų naudojimosi ginklu paprotys mus domina, taip pat žavimės grakščiais, auksu aptaisytais jūsų karo vežimais, kuriems

tikrai negali prilygti mūsiškiai – sunkūs, gremėzdiški ir be puošmenų. Ir jums nevertėtų tikėti Mitanijos bėglių skleidžiamais plepalais – jų lūpomis kalba vien kartėlis, nes jie, būdami bailūs, pabėgo iš savo šalies ir paliko savo gerą. Galime patikinti, jog jei būtų likę savo žemėje, nieko bloga jiems nebūtų nutikę, ir dabar patariame jiems sugrįžti į savo žemę ir gyventi santaikoje su mumis, o pykčio už jų plepalus tikrai nenešiojame, nes gerai suprantame jų kartėlį. Bet ir jūs turite suprasti, kad Chatų žemė ankšta, kad mes turime daug vaikų, nes didysis mūsų karalius Šubiliuliumas labai myli vaikus. Todėl mūsų vaikams reikia vietos, mūsų galvijams – daugybės ganyklų, o Mitanijoje mes radome vietos, nes Mitanijos moterys pagimdo tik po vieną, daugiausia – po du vaikus. Be to, netvėrėme matydami, kokia priespauda ir neteisybė viešpatauja Mitanijos žemėje ir, tiesą sakant, patys Mitanijos gyventojai pasikvietė mus į pagalbą – taigi įžengėme į jų šalį kaip išvaduotojai, visai ne kaip užkariautojai. Dabar Mitanijoje pakanka vietos ir mums patiems, ir mūsų vaikams, ir mūsų galvijams, ir net nesvajojame apie naujus užkariavimus, nes esame taiki tauta, mums tereikia pakankamai vietos, o jos turėdami esame visai patenkinti.

Aukštai keldami taures jie nepaprastai šlovino Egiptą ir, moterims aistriai žvelgiant į jų stamantrius sprandus bei laukinių žvėrių akis, sakė:

– Egiptas – nuostabi šalis, mylime ją. Bet turbūt mūsų šalyje taip pat yra ko pasimokyti ir tikime, kad mūsų karalius mielai užmokės už kelionę ir viešnagę mūsų šaly tiems Egipto kilmingiesiems, kuriems mes patinkame ir kurie nori mūsų papročių išmokti. Galbūt juos net apdovanos, nes jam labai patinka egiptiečiai, jis myli vaikus. Jei pradėjome kalbėti apie vaikus – karalius nori, kad mūsų žmonos gimdytų daug vaikų, tačiau gražiosioms Egipto moterims tikrai nereikia mūsų bijoti, nes vis dėlto mes mokėsime su jomis linksmintis kaip išsilavinę žmonės ir jų neapvaisinsime – čia linksminsimės egiptietišku papročiu, kaip valgome egiptietišku papročiu.

Taigi daug gražaus jie prikalbėjo Achetatono kilmingiesiems ir niekas nieko nuo jų neslėpė, tačiau su jais, man rodės, į Achetatoną atkeliavo mirties kvapas ir prisiminiau jų nesvetingą šalį, jų šalies pakelėse ant kuolų užsodintus kerėtojus. Todėl jiems išvykstant iš Achetatono neliūdėjau.

O Achetatonas jau nebuvo toks kaip anksčiau, jo gyventojus buvo pagavęs įkarštis – dar niekada Achetatone nebuvo valgyta ir gerta, linksmintasi ir žaista taip aistriai kaip tuomet. Nuo vakaro lig ryto degdavo deglai priešais kilmingųjų namus ir nuo ryto lig vakaro kilmingųjų namuose skambėjo muzika, juokas; įkarščiu taip pat užsikrėtė tarnai bei vergai – vidurdienį be jokios gėdos jie šlitinėdavo gatvėmis girti ir net lazdų smūgiai jiems buvo nė motais. Tačiau visas tas džiaugsmas buvo nesveikas ir neteikė pasitenkinimo žmonėms, tik degino juos it sekinanti karštinė, nes jie troško linksmintis, kad užmirštų ateitį. Dažnai džiaugsmo dainos siautuly ir vyno svaiguly Achetatoną prislėgdavo netikėta mirties tyla – juokas sustingdavo gerklėje, žmonės, užmiršę ketintus pasakyti žodžius, bailiai sužiurdavo vie-

nas į kitą. Achetatone taip pat pasklido keistas salsvas ir bjaurus kvapas, bet niekas nežinojo, iš kur jis sklido, o gerų kvapų bei smilkalų nepakako jį nustelbti. Šį kvapą stipriausiai jusdavai ankstyvą rytą bei vakare saulei leidžiantis ir jis ėjo ne nuo upės, ne nuo žuvingųjų tvenkinių, ne nuo šventojo Atono ežero, neišsivadėdamas, nors buvo išdraskyti bei išvalyti nutekamieji vamzdžiai, todėl daug kas sakė, jog tai prakeiksmo bei Amono kvapas.

Ir menininkus pagavo keistas įkarštis: jie piešė, spalvino ir pjaustinėjo agniau nei bet kada, tarsi laikas jiems būtų tekėjęs pro pirštus ir prieš jo pabaigą trokštų išlieti visą savo meną. Jie stipriai išpūsdavo tiesą, todėl tiesa po jų kaltų ir braižiklių virsdavo pašaipa, jie rungėsi tarpusavyje, išgalvodami vis keistesnių ir vis labiau tiesą iškreipiančių pavidalų, kol ėmė tvirtinti galį vos keliais brūkšniais ir dėmėmis pavaizduoti išraišką bei judesį. Žmogaus akies išraiškai bei snūdesiui išreikšti jiems pakakdavo vienos vienintelės kreivės, o faraoną Echnatoną jie piešė taip, kad vyresni žmonės nušiurpdavo – perdėdami jo kaklo plonumą ir klubų plotį, nors iš tiesų net nereikėjo to perdėti. Mano galva, tokius faraono Echnatono paveikslus galėjo piešti tik baisiai jo neapkentę žmonės. Tačiau jie patys nepaprastai didžiuodamiesi savo darbais – statulomis bei paveikslais – sakė: „Iš tiesų anksčiau šitaip dar niekas nepiešė ir nekalinėjo. Tokia yra tiesa".

Tačiau savo draugui Totmesui pasakiau:

– Faraonas Echnatonas iš dulkių prie savęs pakėlė tave, padarė savo draugu. Tai kodėl kalinėji jo atvaizdą tarsi piktos neapykantos smelkiamas ir kodėl, paniekinęs jo draugystę, nusispjovei į jo lovą?

Totmesas atsakė:

– Nesikišk į reikalus, kurių nesupranti, Sinuhe. Gal ir neapkenčiu jo, tačiau dar labiau neapkenčiu pats savęs. Mane degina kūrybos karštinė, mano rankos dar niekada nebuvo mitresnės nei dabar ir galbūt savimi nepatenkintas menininkas neapkęsdamas kuria geriau nei sotus ir mylintis. Visas spalvas ir pavidalus aš kuriu iš savęs ir įvairovę aš kuriu iš savęs, kiekvienoje statuloje iškalinėdamas dalelę savęs, kad amžiams išlikčiau. Todėl nėra man lygaus žmogaus, aš esu didžiausias iš visų ir nėra nė vieno įstatymo, kurio negalėčiau sulaužyti – aš esu aukščiau visų įstatymų ir esu greičiau dievas nei žmogus. Kurdamas spalvas bei pavidalus, rungiuosi su faraono Atonu ir įveikiu jo Atoną, nes visa, ką Atonas sukuria iš savęs – išnyksta, o ką aš sukuriu – amžiams išlieka.

Jis taip kalbėjo dar ryte, išgėręs vyno, bet atleidau už tuos žodžius, nes jo veide atsispindėjo kančia, o iš jo akių mačiau, kad yra labai nelaimingas.

Tuo metu laukuose buvo imamas derlius, vėl pakilo potvynis, paskui atslūgo, prasidėjo žiema, o su žiema į Egipto žemę atėjo badas ir jau niekas nebežinojo, kokią negandą atneš rytojus. Artinantis žiemai taip pat pasklido žinia, kad Azirus hetitams atvėrė daugybę miestų, kad hetitų smogiamieji vežimai, pervažiavę per Sinajaus dykumą, įsiveržė į Tanį ir ligi pat upės nuniokojo žemumą aplink Tanį.

2

Pasklidus šioms žinioms, į Achetatoną iš Tėbų atvyko Ejė ir Horemhebas iš Memfio pasitarti su faraonu Echnatonu ir išgelbėti tai, ką dar galima išgelbėti. Šiame pasitarime dalyvavau kaip gydytojas, nes bijojau faraoną susijaudinsiant ir vėl susirgsiant dėl visų negerų dalykų, kuriuos turės išgirsti ir nuryti. Tačiau faraonas buvo savyje užsisklendęs, abejingas ir nesijaudindamas klausėsi, ką sako Ejė ir Horemhebas.

Prakalbęs į jį šventikas Ejė pasakė:

– Faraono aruodai tušti ir Kušo žemė šiemet jau nesumokėjo mokesčių, nors mokesčiai buvo visos mano viltys. Baisus badas siaučia šalyje – žmonės valgo išsiraustas iš dumblo vandens augalų šaknis, nusilupinėtas vaismedžių žieves, skėrius, vabalus ir net varles. Daugybė jau mirė ir dar daug mirs – net griežtai išskirstytų faraono grūdų visiems neužteks, o pirklių grūdai skurdžiams pernelyg brangūs. Neapsakomas nerimas užvaldė žmonių sielas, kaimiečiai bėga į miestus, o miestiečiai bėga į kaimus ir visi sako: „Tai Amono prakeiksmas – kenčiame dėl faraono naujojo dievo. Todėl, faraone Echnatonai, sudaryk santarvę su šventikais ir sugrąžink Amonui valdžią, idant žmonės galėtų jam melstis, aukoti ir nusiramintų. Sugrąžink Amonui žemę, idant Amonas ją apsėtų, nes žmonės nedrįs sėti Amono žemės, o ir tavo žemė liko nesėta, nes žmonės sako, kad ji taip pat prakeikta. Todėl sudaryk santarvę su Amonu ir atlik tai, kol laikas – kitaip nusiplausiu rankas ir jau nebeatsakysiu už padarinius.

Tačiau Horemhebas pasakė:

– Buraburiašas nusipirko taiką iš hetitų, o Azirus, pasidavęs jų spaudimui, atidavė jiems savo miestus ir susijungė su jais. Ir karių Sirijoje tiek kiek jūroj smilčių, o karo vežimų tokia gausybė kaip žvaigždžių danguje, ir tai reiškia Egipto galą, nes jie, klastingieji, susigabeno vandenį į dykumą ąsočiais – juk jie neturi laivyno. Be galo daug vandens jie susigabeno ąsočiais į dykumą, todėl pavasarį per dykumą galės peržygiuoti net didžiausia kariuomemė ir neištrokš. Tačiau didžiąją dalį ąsočių jie nusipirko iš Egipto ir pirkliai, pardavę jiems tuščius ąsočius, per godumą sau kapus išsikasė. O Aziraus bei hetitų karo vežimai iš nekantrumo savavališkai išžvalgė Tanį bei dalį Egipto ir šitaip sulaužė taiką. Iš tiesų tai menki pažeidimai ir nedaug žalos tepadarė, tačiau liepiau liaudyje paskleisti žinias apie baisų įžeidimą bei hetitų žiaurumą, todėl liaudis karui pasiruošusi. Dar yra laiko, faraone Echnatonai. Įsakyk pūsti trimitus, iškelk plazdančias vėliavas ir skelbk karą. Į pratybų laukus surink visus karo tarnybai tinkamus vyrus, įsakyk iškasti iš žemės visą varį ietims bei strėlių antgaliams ir pamatysi – tavo valstybė išsigelbės. Aš ją išgelbėsiu: nuvedęs Egiptą į puikų karą, sumušiu hetitus ir atkariausiu tau Siriją. Tatai galėsiu padaryti, jeigu visi Egipto ištekliai ir grūdai bus atiduoti mano kariuomenei. Tuomet badas net bailį pavers kariu. Tas pats – Amonas ar Atonas, nes karo užklupti žmonės už-

mirš Amoną ir nerimastį išlies kare, o pergalingas karas dar labiau sustiprins tavo valdžią. Aš tau pažadu pergalingą karą, Echnatonai, nes esu Horemhebas, sakalo sūnus, sukurtas dideliems darbams, ir tai mano valanda, kurios visą gyvenimą laukiau.

Tai išgirdęs Ejė skubiai tarė:

– Netikėk Horemhebu, brangus mano sūnau faraone Echnatonai, nes jo liežuviu kalba išdavystė – jis trokšta tavo valdžios. Sudaryk santarvę su Amono šventikais ir paskelbk karą, tik neskirk vadu Horemhebo, o skirk vadu kokį nors seną, patyrusį karį, šventraščiuose ištyrinėjusį didžiųjų faraonų laikų karus ir vertą visiško pasitikėjimo.

Horemhebas pasakė:

– Jei nestovėtume priešais faraoną, šventike Eje, trenkčiau kumščiu per tavo mėšliną burną. Matuoji mane savo matu – tai tavo liežuviu kalba išdavystė, nes slapta derėjaisi su Amono šventikais ir už faraono nugaros sudarei su jais santarvę. Tačiau aš neišduosiu silpno berniuko, kurį kartą dykumoje prie Tėbų kalnų pridengiau savo antpetine, o mano tikslas – Egipto didybė ir tik aš dar galiu išgelbėti Egiptą.

Faraonas Echnatonas jų paklausė:

– Ar jau viską pasakėte?

Jie sutartinai atsakė:

– Jau viską pasakėme.

Tada faraonas tarė:

– Prieš nuspręsdamas turiu budėti ir melstis. Tačiau rytoj sukvieskite visus žmones, sukvieskite visus, kurie mane myli – kilminguosius ir prastakilmius, ponus ir tarnus, ir net kapų skaldytojus iš jų miesto sukvieskite, – noriu per juos kreiptis į savo liaudį ir paskelbti jiems savo sprendimą.

Jie padarė ką įsakyti – kitądien sušaukė žmones: Ejė tardamas faraoną sudarysiant santarvę su Amonu, o Horemhebas – tikėdamas jį paskelbsiant karą su Azirumi bei hetitais. O visą tą naktį neramiai vaikštinėdamas po savo kambarius faraonas budėjo ir meldėsi, nė kąsnio į burną neėmęs, niekam nė žodžio netaręs, ir aš kaip gydytojas jaudinausi dėl jo. Kitą dieną jis buvo išneštas priešais minią ir priešais minią jis atsisėdo į sostą – jo veidas buvo skaistus ir švietė kaip saulė, kai jis pakėlęs rankas iš savo sosto prakalbo į minią tardamas:

– Dėl mano silpnumo Egipto žemėje šiandien siaučia badas, dėl mano silpnumo priešas graso šalies sienoms, taigi žinokite: hetitai iš Sirijos rengiasi pulti Egiptą ir netrukus priešų kojos sutryps Juodąją žemę. Visa tai atsitiko dėl mano silpnumo, nes neaiškiai supratau savojo dievo balsą ir neišpildžiau jo valios. Tačiau dabar mano dievas man apsireiškė. Atonas man apsireiškė ir jo tiesa liepsnoja mano širdyje, todėl jau nebesu silpnas ir nedvejoju. Aš nuverčiau neteisėtąjį dievą, tačiau per silpnumą drauge su vienatiniu Atonu palikau visus kitus Egipto dievus ir jų šešėliai aptemdė Egiptą. Todėl tenuvirsta šiandien visi senieji Kemi žemės dievai ir teįsivieš-

patauja Kemi žemėje vienatinio Atono šviesa. Tenuvirsta šiandien visi senieji dievai ir tesuklesti Atono karalystė žemėje.

Išgirdę jo žodžius žmonės iš siaubo suūžė ir vieni pakėlė rankas, kiti krito ant žemės priešais faraoną. Tačiau faraonas Echnatonas prakalbo griežčiau ir tęsė garsiai šaukdamas:

– Jūs, kurie mane mylite, eikite ir nuverskite visus senuosius Kemi žemės dievus, sudaužykite jų aukurus, suskaldykite jų statulas, išpilkite žemėn jų šventąjį vandenį ir sugriaukite jų šventyklas, ištrinkite jų vardus iš visų šventraščių, net į kapus įsilaužę sunaikinkite jų vardus, idant Egiptas išsigelbėtų. Kilmingieji, imkite vėzdus, menininkai, iškeiskite kaltus į kirvius, statytojai, pasiimkite kūjus ir skliskit į visas puses, po visus miestus bei kaimus versti senųjų dievų ir jų vardų naikinti. Šitaip aš išvaduosiu Egiptą iš blogio galios.

Tuomet diduma pasibaisėję spruko šalin, tačiau faraonas giliai atsikvėpė ir aistra liepsnojančiu veidu sušuko tardamas:

– Taigi teateinie Atono karalystė į žemę. Nuo šios dienos tenebus daugiau vergų ir ponų, šeimininkų ir tarnų, o visi žmonės lygūs ir laisvi prieš Atoną ir jau niekas nebus verčiamas dirbti kito žemę, niekas nebus pririštas sukti svetimo malūno girnų – tegul kiekvienas darbą pasirenka savo valia, tebūnie laisvas ateiti ir išeiti. Faraono įsakymas.

Ir žmonės jau nebeūžė, tik visi stovėjo nebylūs ir stebeilijo į jį – mirtina tyla prislėgė Achetatoną ir savo šnervėmis užuodžiau mirties kvapą. Tačiau žmonėms stebeilijant į faraoną Echnatoną šis jų akyse išaugo ir švytinti jo veido aistra juos apžilpino – jo jėga paveikė žmones, todėl iš įkarščio jie ėmė šaukti ir vienas kitam sakė:

– Šito dar niekada nebuvo, bet iš tiesų per jį kalba jo dievas ir mes turime jam paklusti.

Taigi žmonės pasklido įsikarščiavę ir tarp savęs ginčydamiesi ir ėmė puldinėti kits kitą kumščiais, o faraono ištikimieji Achetatono gatvių kampuose užmušė keletą senų žmonių, kurie jiems paprieštaravo.

Tačiau žmonėms išsivaikščiojus šventikas Ejė faraonui tarė:

– Echnatonai, mesk šalin savo karūną, sulaužyk savo skeptrą, nes žodžiai, kuriuos pasakei, jau išvertė tave iš sosto.

Faraonas Echnatonas jam atsakė:

– Žodžiais, kuriuos pasakiau, visiems laikams pelniau nemirtingumą ir mano galybė per amžius gyvens žmonių širdyse.

Tuomet Ejė patrynė rankas, spjovė į žemę priešais faraoną ir, patrynęs koja seilę į dulkes, pasakė:

– Jeigu taip, aš nusiplaunu rankas ir elgsiuos, kaip tariuosi esant geriausia, nes nebemanau privaląs pamišėliui atsakyti už savo darbus.

Jis ketino išeiti, tačiau Horemhebas, sugriebęs už rankos ir sprando, jį sulaikė – sulaikė lengvai, nes buvo aukštas, stiprus vyras. Horemhebas tarė:

– Jis tavo faraonas ir tu privalai jo įsakymą vykdyti, Eje, neišduoti jo, nes

jeigu jį išduosi, tikrai atėjęs perversiu peiliu tau pilvą – net jei turėsiu už savus išteklius kariuomenę surinkti. Pasakiau šitai, o aš paprastai nemeluoju. Jo pamišimas iš tikrųjų baisus ir netikiu, kad jo pamišimas duos ką nors gero, bet myliu jį net pamišusį ir liksiu jam ištikimas, nes prisiekiau jam ir kadaise pridengiau jį silpną savo antpetine. Jo pamišime yra ir kruopelytė proto – jeigu jis būtų tik nuvertęs visus senuosius dievus, tai būtų reiškę šalies vidaus karą, tačiau išlaisvinęs malūnų ir laukų vergus jis supainioja šventikų reikalus ir palenkia žmones į savo pusę, nors iš viso to užvirs dar didesnė košė. Tačiau man tai nerūpi, o ką su hetitais darysim, faraone Echnatonai?

Faraonas Echnatonas sėdėjo nevalingai nusvarinęs ranką ant kelio ir tylėjo. Horemhebas tarė:

– Duok man aukso ir grūdų, ginklų ir karo vežimų, arklių ir galią samdyti karius, galią į žemumą iš visų miestų sušaukti sargybinius ir manau pajėgsiąs atmušti hetitus.

Tada faraonas pakėlė paraudusias beaistrio veido akis ir tyliai pasakė:

– Draudžiu tau skelbti karą, Horemhebai. Bet jeigu žmonės norės ginti Juodąją žemę – negalėsiu sulaikyti. Grūdų ir aukso, o ką jau kalbėti apie ginklus, aš neturiu ir net turėdamas neduočiau, nes į blogį blogiu atsakyti nenoriu. Beje, gali telkti gynybą Tanyje, jei nori, bet kraujo nepraliek ir ginkis tik tada, kai būsi puolamas.

– Tebūnie kaip sakai, – atsakė Horemhebas. – Visa tas pats mėšlas. Taigi, kaip įsakei, žūsiu Tanyje, nes be grūdų ir aukso net narsiausia ir labiausiai patyrusi kariuomenė neilgai beišgalės gintis. Tačiau pilu savo vandenį ant visų dvejonių, faraone Echnatonai, ir ginsiuosi kaip mano protas liepia. Lik sveikas!

Jis išėjo, Ejė taip pat paliko faraoną ir likome su faraonu Echnatonu dviese. Neapsakomai pavargusiomis akimis jis pažvelgė į mane ir pasakė:

– Po kalbos mane jėgos apleido, Sinuhe, bet vis dėlto net nusilpęs esu laimingas. Ką tu ketini daryti, Sinuhe?

Jo žodžiai mane pribloškė, todėl žvelgiau į jį suglumęs. Jis nusišypsojo pavargusia šypsena ir paklausė:

– Ar myli mane, Sinuhe? – Man patvirtinus, kad net pamišusį jį myliu, tarė: – Jeigu myli mane, tikrai žinai, ką turi padaryti, Sinuhe.

Sieloje maištavau prieš jo valią, nors širdyje gerai žinojau, ko jis iš manęs norėjo. Pagaliau piktai pasakiau:

– Maniau, kad tau reikės manęs kaip gydytojo, bet jei nereikia – išeinu savo keliu. Aš tikrai nemoku vartyti dievų statulų ir mano rankos per silpnos kūjį laikyti, bet teišsipildo tavo valia. Tikriausiai liaudis nulups man kailį, sutraiškys akmenimis kaukolę ir pakabins mano kūną galva žemyn, tačiau šitai vargu ar tave jaudina. Taigi vykstu į Tėbus – ten yra daugybė šventyklų ir žmonės mane pažįsta.

Jis nieko man neatsakė ir išėjau apimtas siuto, nes, mano galva, visa tai

buvo didžiausia beprotystė. Jis visiškai vienas liko sėdėti soste, o aš nuėjau pas Totmesą, nes troškau draugui išlieti sielą. Totmeso dirbtuvėje sėdėjo Horemhebas, su jais abiem gėrė vyną senas girtuoklis menininkas, vardu Bekas, o Totmeso tarnai, ruošdami šį kelionei, rišo ryšulius.

– Vardan Atono, – pasakė Totmesas ir kilstelėjo auksinę taurę. – Jau nebėra kilmingųjų bei prastakilmių, vergų ir ponų, o aš, kurio rankos akmenyje įskelia gyvybę, iškeliauju versti bjaurių dievų statulų. Todėl išgerkime kartu, gerieji draugai, nes manau, kad visiems mums jau nedaug beliko.

Kartu gėrėme vyną ir Bekas pasakė:

– Jis iš purvo mane prie savęs pakėlė, pavadino savo draugu ir kaskart, kai sudėvėdavau drabužius, jis duodavo man naujus. Taigi aš negaliu padaryti taip kaip jis nori. Tik viliuosi, kad mirtis nebus labai skausminga, nes gimtajame kaime valstiečiai vaidingi ir turi apmaudų paprotį įpykę griebtis pjautuvų ir perrėžti pilvus tiems, kurie nepatinka.

Horemhebas pasakė:

– Tikrai jiems nepavydžiu, nors galiu patikinti, kad hetitai turi dar apmaudesnių papročių. Šiaip ar taip, ketinu kariauti su hetitais ir juos atmušti – tvirtai pasikliauju savo laime, nes kartą Sinajaus dykumoje mačiau degantį krūmą ar medį, kuris degdamas nesudegė ir jį regėdamas supratau gimęs didiems darbams. Vis dėlto plikomis rankomis man sunku didžius darbus nuveikti, bet gal mano kariai išgąsdins hetitus mėtydami mėšlo gurvuolius.

Aš pasakiau:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, pasakykite man, už ką jį mylime ir jam paklūstame, juk žinome, kad jis pamišęs ir kad jo žodžiai – vien pamišimas. Paaiškinkite man, jei galite.

– Jis manęs niekaip neveikia, – svarstė Bekas. – Tačiau esu senas girtuoklis ir dėl mano mirties niekas žalos nepatirs. Įsigerinsiu jam ir užmokėsiu už visus šalia jo praleistus girtus metus.

– Visai jo nemyliu, greičiau nekenčiu jo, – karštai patikino Totmesas. – Kaip tik todėl, kad neapkenčiu, iškeliauju jo įsakymo vykdyti – trokštu greičiau jį pribaigti. Iš tiesų visa man nepaprastai nusibodo ir tikiuosi greitai ateisiant galą.

Horemhebas pasakė:

– Meluojate, kiaulės. Prisipažinkite, kad kai jis žvelgia jums į akis, mėšlini jūsų stuburkauliai nueina pagaugais ir vėl įsimanote būti vaikais bei žaisti pievoje su avinėliais. Aš vienintelis, kuriam nebaisus jo žvilgsnis, tačiau mano likimas kitaip su juo susijęs ir turiu sutikti, kad myliu jį, nors elgiasi jis labai bobiškai ir kalba spigiu balsu.

Šitaip šnekučiuodamiesi gėrėme vyną ir matėme žemyn upe atplaukiančius ir į aukštupį išplaukiančius laivus, daugybę iš Achetatono iškeliaujančių žmonių. Daug kilmingųjų bėgo pasiėmę geriausius daiktus, tačiau diduma faraono įsakymu keliavo versti Egipto dievų ir išplaukdami giedojo himnus Atonui. Manau, kad jie vis dėlto neilgai giedojo, nes gies-

mė jų gerklėse sustingo, kai šventyklose susidūrė su įtūžusia liaudimi. Visą dieną gėrėme vyną, tačiau vynas mūsų širdžių nedžiugino, nes ateitis rodės lyg juoda praraja ir mūsų kalbos darėsi vis apmaudesnės.

Kitądien Horemhebas įlipo į laivą ketindamas grįžti į Memfį, o iš ten – į Tanį. Prieš išvykstant pažadėjau jam paskolinti tiek aukso, kiek Tėbuose gausiu, ir išsiųsti dar pusę savo grūdų. Pusę grūdų ketinau panaudoti savaip, o kitą pusę jam pažadėjau. Galbūt kaip tik šitai buvo mano silpnumas – klaida, nulėmusi mano gyvenimą: pusę skyriau Echnatonui, pusę – Horemhebui, bet nė vienam neatidaviau visko.

3

Mudu su Totmesu keliavome į Tėbus ir dar toli iki Tėbų mus pasitiko plūduriuojantys negyvėliai. Išpurtę kūnai plaukė žemyn upe: matėme tarp jų skustų šventikų galvų, kilmingųjų ir prastakilmių, sargybinių ir vergų – kol kūnai nepajuoduodavo, nesuirdavo arba jų nesurydavo krokodilai, iš plaukų, drabužių bei odos spalvos galėjai atskirti, ką kuris veikė būdamas gyvas. Ir krokodilams nereikėjo plaukti aukštyn upe link Tėbų paėsti žmogienos, nes tas pats dėjosi visoje pakrantėje – miestuose bei kaimuose, o per tas dienas daugybė žmonių išleido paskutinį kvapą ir jų kūnai buvo metami į upę, todėl krokodilai pasidarė išrankūs ir ne bet ką ėdė. Mat krokodilas – išmintinga žuvis, todėl noriau ėdė minkštą moterų bei vaikų mėsą ir tuklius kilmingųjų kūnus nei kietus nešikus ir vergus. Jei krokodilai turi proto, – o tikriausiai turi, – tariu juos tomis dienomis nepaprastai šlovinus Atoną.

Visa tai dvokė mirtimi ir nakties tamsoje su vėju mūsų šnerves pasiekė gailus dūmų kvapas. Totmesas dygiai tarė:

– Atrodo, kad žemėje išties klesti Atono karalystė.

Tačiau sušiurkštinęs savo silpną širdį atsakiau jam:

– Totmesai, nieko panašaus pasaulyje dar niekada nenutiko ir pasaulis daugiau niekada neturės tokios galimybės. Duonos neiškepsi javų nesumalęs. Atono malūnas dabar mala javus – dėl faraono Echnatono iškepkime iš miltų duoną ir pasaulis išties pasikeis – pagaliau visi žmonės taps broliais prieš Atoną.

Tačiau Totmesas, užsidengęs nosį nuo mirties kvapo, gėrė vyną ir atsakė:

– Atleisk, kad skandinu savo silpnumą vyne, nes sąžiningai pasakius, klaikiai nušiurpstu ir keliai linksta, kai pagalvoju, ką mums teks patirti. Todėl dabar paprasčiausia pasigerti, nes girtas žmogus mažai galvoja – gyvenimas ir mirtis, žmonės ir dievai jam tampa vienodos vertės.

Kai atvykom į Tėbus, daugely vietų miestas degė, liepsnos kilo ir Mirusiųjų mieste – liaudis plėšė kapus ir ugnyje degino išsaugotus šventikų kūnus. Mūsų laivas buvo apšaudytas strėlėmis, niekam net neklausus, ko atkakome, o išlipę į krantą pamatėm, kaip uolūs „kryžiai“, nustūmę į van-

denį „ragus", baksnoja juos basliais, kol nugrimzta. Tai pamatę spėjome, kad senieji dievai jau nuversti ir Atonas nugalėjo.

Nuėję tiesiai į „Krokodilo uodegą" radome ten Kaptahą. Jis jau nebedėvėjo brangių drabužių, buvo purvu susiterliojęs aliejumi išteptus plaukus ir apsirengęs pilku skurdžiu apdaru. Auksinę plokštelę nuo aklosios akies jis taip pat buvo nusiėmęs ir dosniai girdydamas apskurusius vergus bei ginkluotus uosto nešikus kalbėjo jiems:

– Linksminkitės ir džiūgaukite, mano broliai, nes tai didelio džiaugsmo diena – jau nebėr nei ponų, nei vergų, nei kilmingųjų, nei prastakilmių – visi žmonės gali kada panorėję laisvai išeiti ir pareiti. Todėl šiandien mano sąskaita gerkite vyną ir tikiuosi jus prisiminsiant mano vyninę, jei laimė jums nusišypsos ir iš neteisėtų dievų šventyklų bei piktų šeimininkų namų galėsite nugvelbti sidabro bei aukso. Mat, kaip ir jūs, gimiau vergu, vergu augau, o šitai paliudija mano akis, kurią žiaurus šeimininkas išdūrė rašymo pagaliuku įsiutęs, kad išgėriau visą jo alaus ąsotį ir pripyliau jį savo kūno vandens. Tačiau tokia neteisybė jau niekada nebenutiks ir niekam jau nebereikės ragauti lazdų už tai, kad yra vergas, niekam nebereikės darbo rankomis dirbti, nes yra vergas, – vien linksmybės ir džiaugsmas, šokiai ir pramogos siaus, kol tversime.

Tik šitai pasakęs jis pastebėjo mudu su Totmesu, kiek susigėdo savo kalbų ir nusivedęs mus į slaptą kambarį pasakė:

– Išmintingiausiai pasielgtumėte apsirengdami pigesniais drabužiais ir purvu išsiterliodami rankas bei veidus, nes vergai ir nešikai vaikščioja gatvėmis šlovindami Atoną ir Atono vardu duoda lazdų kiekvienam, jų manymu, per storam ir rankomis darbo nedirbusiam. Tačiau man jie už storumą atleido, nes esu buvęs vergas, dalijau jiems grūdus ir girdau juos veltui. Bet papasakokit, kokia neganda atnešė jus į Tėbus kaip tik dabar – juk šiomis dienomis kilmingiesiems Tėbai žiaurūs.

Parodėme jam savo kirvį ir kūjį ir pasisakėm atėję nuversti neteisėtų dievų statulų bei iš visų šventraščių jų vardų iškapoti. Supratingai linkčiodamas galva Kaptahas tarė:

– Jūsų ketinimas turbūt išmintingas ir prastuomenei patiks, jei pasirūpinsit, kad liaudis nesužinotų, kas esate, nes visokių permainų gali nutikti ir atgavę valdžią „ragai" atkeršys už jūsų darbus. Mat netikiu, jog toks gyvenimas ilgai truks – juk iš kur vergai gaus grūdų, juolab kad iš pasiutimo jie pridarė darbų, paskatinusių daugybę buvusių „kryžių" suabejoti ir atvirsti į „ragus", idant sugrįžtų tvarka. Vis dėlto faraono Echnatono įsakymas išlaisvinti vergus yra nepaprastai išmintingas ir toliaregis, nes šitaip galėsiu atsikratyti visų netinkamų ir nusenusių, veltui valgančių brangius grūdus bei aliejų. Man jau nebereikės už didelius pinigus maitinti ir laikyti vergų – galėsiu samdyti juos kada panorėjęs, paleisti kada panorėjęs ir nebūsiu su jais susipančiojęs, pats galėsiu rinktis darbininkus ir atsimokėti jiems kuo panorėjęs. Grūdai dabar brangesni nei bet kada, todėl išsiblaivę jie ateina

pas mane ir rungdamiesi prašo manęs darbo, ir jų darbas man pigesnis už ankstesnių vergų darbą, nes jie sutinka su bet kokiom sąlygom, kad tik gautų duonos. Jei anksčiau vergo vagystės buvo laikomos geru papročiu ir šeimininkui nieko nelikdavo, kaip tik jį primušti, tai samdytas vyras nuteisiamas darbu atlyginti vagystę, o anksčiau jam buvo galima nupjauti ausis bei nosį. Todėl nepaprastai šlovinu faraoną Echnatoną už jo išmintį ir manau, kad kiti taip pat, apsvarstę šį reikalą ir suvokę naudą, jį šlovins.

– Kalbėjai apie grūdus, Kaptahai, – tariau jam. – Taigi žinok, jog pusę grūdų pažadėjau Horemhebui, idant jis galėtų kariauti prieš hetitus, ir šiuos grūdus tu turi nedelsdamas išplukdyti į Tanį. Tačiau kitą pusę grūdų turi sumalti, iškepti duoną ir išdalyti badaujantiems visuose miestuose bei kaimuose, kur laikomi mūsų grūdai. Dalydami duoną liaudžiai tavo tarnai negali imti mokesčio, o turi pasakyti: „Tai Atono duona, imkite, valgykite vardan Atono ir laiminkite faraoną Echnatoną bei jo dievą".

Tai išgirdęs Kaptahas susiplėšė drabužį, nes tai buvo tik vergo drabužis, ir didelio nuostolio jį susiplėšęs nepatyrė. Tada ėmė taip rautis plaukus, kad išdžiūvęs purvas dulkėjo, ir apmaudžiai šaukdamas sakė:

– Šitai tave nuskurdins, mano pone, ir iš kur aš paskui gausiu pelno? Tu užsikrėtei faraono pamišimu – galva į žemę remiesi ir atbulas vaikštai. Oi, vargšas aš, kuriam teko išvysti šią dieną – net skarabėjas jau mums nebeįstengs pagelbėti, nes už duonos dalijimą niekas tavęs nelaimins, o tas prakeiktas Horemhebas į skolos laiškus įžūliai atsako, patardamas man pačiam tavo vardu paskolintą auksą atsiimti. Jis baisesnis už plėšiką, tas tavo draugas Horemhebas, – plėšikas išsineša ką nešęs, o tas pažada sumokėti palūkanas už tai, ką išneša, ir tol bergždžiom viltim erzina savo skolintojus, kol iš apmaudo šių kepenys sutrūkinėja. Bet iš tavo akių matau, kad sakai tiesą, pone, todėl mano dejonės nepadės – turėsiu išpildyti tavo valią, nors šitai tave nuskurdins.

Palikome Kaptahą meilikauti vergams, sudarinėti sandėrius dėl nešikų pagrobtų šventyklų indų bei brangenybių. Visi garbingi žmonės buvo užsidarę savo namuose ir užsisklendę duris, gatvės tuščios, o kelios šventyklos, kuriose liko šventikai, buvo padegtos ir dar tebeliepsnojo. Nuėję į apiplėštas šventyklas iš šventųjų raštų kapoti dievų vardų, sutikome daugiau tą patį darbą dirbančių faraono ištikimųjų ir taip karštai puolėme darbuotis kūjais bei plaktukais, kad kibirkštys lėkė nuo akmenų. Šitaip bandėme įtikinti save, kad dirbame svarbų darbą, kad mūsų kūjeliai pradeda naują Egipto laikotarpį, ir atmušėme riešus, iki jie sustingo, delnus nuo kūjelių paskaudo. Diena iš dienos dirbom tą patį darbą, – aš neturėjau kada nei pailsėti, nei pavalgyti, nei pamiegoti, – nes darbo turėjome begalę, juolab kad kartais mums sutrukdydavo įsiveržę šventikų vadovaujami dievobaimingieji – apmėtydavo mus akmenimis, grasindavo lazdomis, tačiau išvydavome juos kūjeliais, o Totmesas įsikarščiavęs kūjeliu perskėlė galvą senam šventikui, kuris troško apginti savąjį dievą. Diena iš dienos mus pa-

gaudavo vis didesnis įkarštis, ir dirbome savo darbą, kad nematytume, kas aplink mus dedasi.

Mat žmonės kentė badą, nepriteklių ir kurį laiką pasidžiaugę laisve vergai bei nešikai uoste pribedžiojo mėlynai raudonų lazdų, ėmė aplink rinktis ir susitelkė į savus sargybos būrius, kurie leisdavosi plėšti „ragų" bei kilmingųjų namų, kad paskui išdalytų šiųjų grūdus, aliejų bei turtus liaudžiai, ir faraono sargybiniai nepajėgė jų sutramdyti. Tiesa, Kaptahas samdė žmones grūdus malti ir duoną kepti, bet liaudis atimdavo duoną iš jo tarnų sakydama:

– Ši duona iš neturtėlių išplėšta, todėl teisinga ją padalyti neturtėliams.

Ir niekas manęs nelaimino už mano išdalytus grūdus, nors per vieną vienintelį mėnulio mėnesį nuskurdinau pats save.

Šitaip praėjo keturiasdešimt dienų ir keturiasdešimt naktų, Tėbuose pakrikimas ūmėjo ir vyrai, kadaise svėrę auksą, stovėdavo gatvių kampuos duoneliaudami, o jų žmonos dėl duonos savo vaikams pardavinėdavo vergams papuošalus, ir tuomet nakties tamsoje į mano namus atėjęs Kaptahas pasakė:

– Mano pone, tau laikas bėgti, nes labai greitai Atono karalystė žlugs ir nemanau nė vieną garbingą žmogų dėl jo apgailestausiant. Sugrįš įstatymas bei tvarka, ir senieji dievai sugrįš, tačiau iki tol gausiau nei bet kada dar bus pašerti krokodilai, nes šventikai ketina išnaikinti blogą Egipto kraują.

Paklausiau jo:

– Iš kur žinai?

Jis atviraširdiškai atsakė:

– Argi visais laikais nebuvau ištikimas „ragas" ir slapta nesimeldžiau Amonui? Be to, šventikams paskolinau apstą aukso, nes jie moka ketvirtadalį, net pusę sumos palūkanų ir Amono žemes už auksą užstato. Gelbėdamas savo gyvybę Ejė sudarė santarvę su šventikais, todėl šventikai palenkė į savo pusę sargybinius. Taip pat visi Egipto turtingieji bei kilmingieji sugrįžo į Amono prieglobstį, o šventikai pasikvietė negrus iš Kušo žemės, surinko ir nusisamdė lig šiol kaimus plėšusius šardanus. Iš tiesų, Sinuhe, netrukus malūnas ims malti grūdus, tačiau už duoną, kepamą iš miltų, dėkui Amonui – mane šis sambrūzdis jau visai nukamavo, nors per jį tapau labai turtingas.

Sukrėstas jo žodžių sušukau:

– Faraonas Echnatonas niekada su tuo nesutiks.

Tačiau Kaptahas gudriai nusišypsojo ir pasikrapštęs smiliumi akląją akį atsakė:

– Jie jau nebeklausia faraono leidimo. Achetatono miestas jau prakeiktas ir kiekvienas ten pasilikęs tikrai mirs. Atgavę valdžią į savo rankas jie uždarys visus ten vedančius kelius, užtvers net upę, todėl kiekvienas ten pasilikęs badu mirs. Mat jie reikalauja, kad faraonas sugrįžtų į Tėbus ir nusilenktų Amonui.

Tuomet mano mintys nuskaidrėjo – išvydau priešais save faraono Echnatono veidą ir akis, spindinčias už mirtį baisesne neviltim. Todėl pasakiau:

– Šios gėdos niekada negalim patirti, Kaptahai. Daug kelių nukeliavom drauge – tu ir aš. Todėl ir šį kelią, Kaptahai, nukeliaukim drauge iki galo. Nors aš išdalijęs grūdus esu neturtingas, tu dar tebesi turtingas. Todėl nupirk ginklų – iečių ir strėlių, nupirk vėzdų, kiek išgalėsi, auksu palenk į savo pusę sargybinius, ginklus privalai išdalyti uosto vergams bei nešikams, o sargybinius priversti ginti juos bei faraoną. Nežinau, kas iš viso to išeis, Kaptahai, tačiau tokios galimybės visa pakeisti pasaulis dar niekada neturėjo. Kai žemė bus išdalyta neturtėliams, sodai taps vergų vaikų žaidimų aikštelėmis – tikriausiai tuomet liaudis nurims ir visi kai ką turės, visi darbą dirbs savo valia ir visa bus geriau nei anksčiau.

Tačiau Kaptahas pradėjo drebėti ir tarė:

– Mano pone, senatvės dienomis tikrai jau nebenoriu darbo rankomis dirbti, o jie jau privertė kilminguosius sukti malūnų girnas, muša juos lazdomis, o turtingųjų žmonas bei dukteris verčia viešuosiuose namuose smaginti vergus ir nešikus, ir visa tai tikrai ne gerai, o blogai. Mano pone Sinuhe, nereikalauk manęs, kad eičiau šiuo keliu, nes geriau pagalvojęs apie jį prisimenu tamsųjį namą, į kurį tave kartą lydėjau – nors prisiekiau tau niekada apie jį nekalbėti, bet dabar kalbu, nes turiu tau tai pasakyti. Mano pone, vėl nusprendei žengti į tamsųjį namą, bet nežinai, kas jame tavęs laukia – galbūt įžengęs pamatysi, kad pūvanti pabaisa ir pradvisusi mirtis. Nes iš to, ką jau esame matę, sprendžiu, jog šis faraono Echnatono dievas toks baisus kaip Kretos dievas ir, pašokdinęs geriausius bei gabiausius Egipto vyrus priešais jaučius, nuvarys juos į tamsųjį namą, iš kurio neįmanu sugrįžti, nors jie eis džiūgaudami, šokinėdami, tikėdami savo lavumu ir tardamiesi atrasią jame visą Vakarų laukų palaimą. Ne, mano pone, į Minotauro namą šįkart nebegaliu tavęs lydėti.

Jis neverkė ir nebliovė kaip anksčiau – kalbėjo su manim rimtai reikalaudamas atsisakyti sumanymo ir galiausiai tarė:

– Jei negalvoji apie save ir mane, pagalvok nors apie tave mylinčius Meritę bei mažąjį Totą. Išgabenk juos iš čia ir saugiai paslėpk, nes Amonui pradėjus malti grūdus jų gyvybėms grės pavojus.

Tačiau įkarštis mane buvo apakinęs, jo spėjimai rodėsi man kaip pamišimas, todėl išdidžiai atsakiau jam:

– Kas persekios moterį ir mažą berniuką? Mano namuose jie saugūs, nes Atonas nugalės, Atonas turi nugalėti. Kitaip nebeverta gyventi. Juk liaudis turi proto ir tiki faraoną jai vien gero trokštant. Negali būti, kad liaudis norėtų grįžti į baimę ir tamsą. Tai Amono namas yra tamsusis namas, o ne Atono. Juk keli papirkti sargybiniai ir keli įbūgę kilmingieji neįstengs nuversti Atono, jei už jį stos visa tauta.

Kaptahas atsakė:

– Pasakiau ką norėjau ir prie šito negrįšiu. Vis dėlto man niežti liežuvį

atskleisti tau vieną nedidelę paslaptį, bet kadangi tai ne mano paslaptis, negaliu tau jos papasakoti, juolab kad tavęs, pamišimo apimto, ji turbūt nepaveiktų. Taigi nekaltink manęs, mano pone, jei iš nevilties paskui kelius ir veidą brūžuosi į akmenis. Nekaltink manęs, jei pabaisa tave prarys. Man tikriausiai tas pats – tesu tik buvęs vergas ir neturiu dėl mano mirties sielvartausiančių vaikų. Todėl lydėsiu tave, mano pone, ir šiame paskutiniame kelyje, nors žinau, jog visa tai bergždžia. Taigi ženkime drauge į tamsųjį namą, mano pone, kaip kadaise – aš lydėsiu tave, bet tau leidus vėl pasiimsiu vyno ąsotį į kelią.

Nuo tos dienos Kaptahas pradėjo gerti – nuo ryto lig vakaro ir nuo vakaro lig ryto, bet visiškai pasigėręs vykdė mano įsakymus: liepė tarnams aplink mėlynai raudonas lazdas dalyti ginklus, sukvietęs į „Krokodilo uodegą" sargybinių vyresniuosius papirko, kad prisidėtų prie neturtingųjų, o ne prie turčių. O gėrimu Kaptahas nuo kitų žmonių nesiskyrė, nes ir kiti žmonės be paliovos gėrė, ir Totmesas gėrė, ir vergai pragėrinėjo savo grobį, ir turtingieji dėl vyno pardavinėjo paskutiniuosius papuošalus, ir visi sakė: „Valgykime ir gerkime, nes nežinia, ką atneš rytojus".

Vieną dieną į „Krokodilo uodegą" įžengė toks Tėbų poetas, kuris už gėrimus buvo tiek skolingas Kaptahui, kad anas norėdamas sugrąžinti skolą būtų turėjęs Kaptahą vynu nuolat girdyti. Įžengė jis blizgančiomis akimis ir taršydamas plaukus tarė:

– Mano galvoj kilo didelis sumanymas – tai didžiausias ir svarbiausias visų laikų sumanymas, ir mano mintis nuostabesnė už visas faraono mintis bei regėjimus. Visa, kas aplink mus nutinka, yra bloga ir neteisėta, ir neteisybė įveiks teisingumą, žiaurumas įveiks gerumą, o pyktis įveiks dorą. Tačiau dėl to neverta liūdėti, nes visa tai tėra sapnas, iš kurio pabusim mirę – sapnas pradings ir mūsų jau nebejaudins. Nieko nesakyčiau, jei, kaip anksčiau, regėtume gerus sapnus, bet dabar visi regime slogų sapną ir mūsų sapnas toks neramus ir slogus, jog verčiau pabusti nei jį regėti. Todėl sakau: nėra Tėbų, nėra upės, nėra Egipto, nėra laukų ir miestų, nėra turtingų ir vargšų, nei ponų, nei vergų – visa tik apmaudus ir slogus sapnas. Bet dabar man jis nepaprastai pakyrėjo, nes pasidarė slogesnis už daugybės dienų pagirias. Todėl ketinu pats save pažadinti, o kai pabusiu, jau nebebus nei Egipto, nei faraono.

Tai taręs jis išsitraukė barzdai skusti naudojamą titnago peilį ir nuo ausies lig ausies persipjovė gerklę – taip ūmai, kad niekas nespėjo sulaikyti, ir jo kraujas susigėrė į krėslą bei kilimus – taigi miręs jis Kaptahui pridarė dar daugiau nuostolio nei gyvas.

Tačiau jo žodžiai pasklido po Tėbus ir daugybė taikių bei ramių žmonių, kuriems jau buvo pakyrėjęs to meto įkarštis, sakė vienas kitam: „Mūsų gyvenimas tėra blogas sapnas, o mirtis – palaimingas pabudimas. Taigi ramia siela ženkime iš tamsaus gyvenimo koridoriaus į mirties rytą". Šitaip nusižudė begalė žmonių, o keli nužudė ir savo žmonas

bei vaikus, idant jiems nereikėtų matyti ir patirti viso Tėbuose dėl Atono nutinkančio blogio.

Žemėje suklestėjus Atono karalystei, Tėbuose įsiviešpatavo badas ir įkarštis, ir klejonės persmelkė žmonių sielas, todėl jie gėrė vyną neatsigerdami. Ir jau nebeliko skirtumo tarp to, kas su kryžiumi, ir to, kas jo neturi – svarbu buvo tik ginklas, tvirtas kumštis ir stiprus balsas, nes išgirsti būdavo tie, kurie pajėgė rėkti garsiausiai. Vienas, gatvėje pamatęs kito rankoje duoną, griebdavo ją sakydamas: „Atiduok man duoną – argi prieš Atoną nesame visi broliai – nedera, kad aš badaučiau, kai mano brolis kemša pilvą". Vienas pamatęs ploniausiu linu apsirengusį kitą praeivį sakydavo: „Atiduok man savo drabužį, nes vardan Atono esame broliai – nedera, kad vienas brolis už kitą brolį geriau rengtųsi". Sutiktasis su „ragu" ant kaklo ar drabužių būdavo pastatomas sukti malūno girnų, rauti iš žemės šaknų ir ardyti sudegusių namų, tačiau keletas buvo mirtinai sumušti, o keli išmesti į vandenį krokodilams, nes krokodilai niekieno netrikdomi jau atplaukdavo į Tėbų uosto prieplaukas, o jų dantų kaukšėjimas ir uodegų pliaukšėjimas mišo su besiginčijančiųjų ties mėlynai raudonom lazdom balsais.

Ir tvarka žlugo, nes tie, kurie šaukė garsiausiai, sakė: „Vardan Atono privalome palaikyti tvarką ir drausmę. Todėl surinkę visus grūdus dalykimės juos tarp savęs – niekas jau nebegali plėšti savarankiškai, mes – stipriausieji – plėšime drauge ir kitiems padalysime grobį". Šitaip garsiausieji susitelkę į būrį pradėjo mušti lazdom mėginusius savarankiškai plėšti, o patys plėšė labiau nei anksčiau, žudydami kiekvieną pasipriešinusį, ir patys valgė sočiai, rengėsi karališkuoju linu, auksu bei sidabru puošėsi kaklus bei riešus. Tarp jų buvo už gėdingus nusikaltimus nupjautom nosim ir ausim vyrų – su likusiom ant kulkšnių grandinių žymėm, ant nugarų – lazdų paliktais rumbais, tačiau jie labai didžiavosi šiomis žymėmis ir rodydami savo gėdą žmonėms sakydavo: „Visa tai iškentėme dėl Atono, taigi ar neužsitarnavome atlygio?" Ir jų negalėjai atskirti nuo tų, kurie į kasyklas ir akmens skaldyklas buvo išsiųsti kaip „ragai" ir kurie dabar sugrįžę įsiliedavo į liaudį kaip „kryžiai". Tačiau į kitoje upės pusėje esančius Aukso rūmus niekas nesikėsino, nes tai buvo faraono namai, o juose, saugodamas Amono šventikus, su faraono skeptru bei rimbu dar tebevaldė Ejė.

Šitaip praėjo du kartus po trisdešimt dienų ir Atono karalystė žemėje ilgiau netruko – ji žlugo, nes iš Kušo žemės laivais atgabenti negrų būriai ir Ejės nusamdyti šardanai apsupo miestą, uždarė visus kelius, užtvėrė ir upę, todėl jau niekas nebegalėjo pabėgti. Visame mieste sukilo „ragai" ir požemių šventikai dalijo jiems ginklus iš Amono požemių, o pritrūkę ginklų grūdino ugnimi lazdų galus, tvirtino variu virtuvines kuokas, kočėlus, moterų papuošalais kaustė strėlių galus. „Ragai" sukilo ir su jais sukilo visi, kurie troško Egiptui gero, ir romūs, kantrūs, taikingi žmonės sukilo sakydami:

– Trokštame, kad sugrįžtų senoji tvarka, nes jau iki kaklo esame sotūs naujosios tvarkos ir Atonas iš mūsų jau gana prisiplėšė.

4

Tačiau aš, Sinuhė, žmonėms pasakiau:

– Galbūt per šias dienas daug bloga nutiko, galbūt neteisybė sutrypė tiesą ir daugybė nekaltų atkentėjo už neteisiuosius, tačiau vis dėlto Amonas – baimės ir tamsos dievas, valdantis žmones dėl jų pačių tamsumo. Atonas – vienatinis dievas, gyvenąs mumyse pačiuose ir anapus mūsų, ir jokių kitų dievų nėra. Todėl kovokite už Atoną, visi vergai ir neturtėliai, nešikai ir tarnai, nes jūs jau nebeturite ko prarasti, o nugalėjus Amonui tikrai teks patirti vergiją ir mirtį. Kovokite dėl faraono Echnatono, nes į jį panašus žemėje dar niekada negimė – dievas kalba jo lūpomis, todėl tokios galimybės pakeisti pasaulį niekada nebuvo ir jau niekada nebus.

Bet vergai ir nešikai garsiai iš manęs nusijuokę pasakė:

– Nekalbėk mums niekų apie Atoną, Sinuhe, nes visi dievai vienodi ir visi faraonai vienodi. Bet esi geras, nors labai naivus vyras, Sinuhe, ir tvarstei suknežintas mūsų rankas, gydei sudaužytus mūsų kelius dovanų neprašydamas, todėl mesk tą kuoką, kuria vis tiek nepajėgi mosuoti – nebus iš tavęs kario, „ragai" tavo rankose kuoką pamatę tave užmuš, o mes tau bloga nelinkim. Mums vis tiek, kad mirsime, nes esame susitepę rankas krauju, o gerų dienų nugyvenom: gulėjom prabangių pastogių šešėlyje, gėrėm iš aukso taurių, nors jau nežinom, ar tai buvo visa ko verta. Šiaip ar taip, mūsų šventė baigėsi ir ketiname žūti su ginklais rankose, nes paragavus laisvės bei gerų dienų vergija mums nesaldi. Gydyk mūsų žaizdas, malšink mūsų skausmus, jei nori, bet nesišlaistyk tarp mūsų su kuoka, nes šis reginys mus taip juokina, kad leipstame iš juoko, ietys mums iš rankų iškrinta ir tampam lengvu grobiu negrams, šardanams bei Amono „ragams".

Jų kalba mane sugėdino, todėl numečiau kuoką ir į „Krokodilo uodegą" iš savo namo parsinešiau gydytojo skrynelę, kad galėčiau jų žaizdas gydyti. Tris dienas ir tris naktis Tėbuose vyko mūšis ir nesuskaitoma daugybė, kryžius pakeitę į ragus, prisijungė prie „ragų", o dar daugiau numetę ginklus pasislėpė namuose bei vyno rūsiuose, grūdų sandėliuose bei tuščiuose uosto krepšiuose. Tačiau vergai ir uosto nešikai kovėsi, narsiausiai kovėsi tie, kurie mažiausiai triukšmavo, o drauge su jais kovėsi tie su nupjautom nosim ir ausim – žinoję, jog vis tiek bus atpažinti. Tris dienas ir tris naktis buvo kaunamasi Tėbuose ir vergai bei nešikai, padegę namus, kovėsi naktimis gaisrų šviesoje, negrai bei šardanai taip pat padeginėjo namus, plėšė juos ir tėkšdavo žemėn kiekvieną priešais juos pasitaikiusį, nepaisydami „ragas" tai ar „kryžius". Jiems ir miesto apsiausčiai vadovavo tas pats Pepitatonas, žudęs žmones Avinų alėjoje ir prie Amono šventyklos, tačiau dabar jis vėl buvo vardu Pepitamonas, o Ejė buvo jį išsirinkęs todėl, kad tai buvo aukščiausio rango ir mokyčiausias faraono vadas.

Tačiau aš, Sinuhė, „Krokodilo uodegoje" tvarsčiau vergams žaizdas, gydžiau nešikams sudaužytas galvas, Meritė tvarsčiams supjaustė visus ma-

no drabužius, savo drabužius bei Kaptaho drabužius, o mažasis Totas nešiojo vyną tiems, kuriems reikėjo malšinti skausmus. Tie, kurie valiojo, net sužeisti grįždavo į kovą, o paskutinę dieną jau buvo kaunamasi tik uoste bei neturtingųjų miesto dalyje ir prie karo pripratę negrai bei šardanai kirto žmones kaip javus, todėl siaurais skersgatviais sruvęs kraujas nuo prieplaukų akmenų tekėjo į upę. Ir dar niekada mirtis Kemi žemėje nebuvo surinkusi tokio gausaus derliaus kaip per tas dienas, nes jei kritęs vyras nepajėgdamas pasikelti gulėdavo kaip ilgas, negrai ir „ragai" persmeigdavo jį ietimis ir vergai bei nešikai tą patį darė į jų rankas pakliuvusiems „ragams". Tačiau apie tai tuomet maža žinojau, nes „Krokodilo uodegoje" tvarsčiau žaizdas be atokvėpio ir manau, jog visa tai dariau dėl faraono Echnatono, nors tvirtai nežinau – juk žmogus savo širdies nepažįsta.

Nešikai ir vergai vadais buvo išsirinkę stipriausius bei garsiausius vyrus, o tie vadai kovos įkarštyje užeidavo į „Krokodilo uodegą" atsigaivinti vynu, apsvaigę nuo kraujo bei kovos kvaišulio juokdavosi iš manęs ir tapšnodami kietais delnais sakydavo:

– Palikom uoste patogų krepšį tau pasislėpti, Sinuhe, – tikriausiai nenori kabėti šalia mūsų ant mūro galva žemyn. Ar tau dar ne laikas slėptis, Sinuhe, – juk bergždžia tvarstyti žaizdas, kurios vėl kaipmat perrėžiamos.

Bet atsakydavau jiems tardamas:

– Esu karališkasis gydytojas ir niekas neišdrįs manęs paliesti.

Tada jie dar labiau juokdavosi iš manęs ir išgėrę gausybę vyno grįždavo į mūšį.

Pagaliau pas mane atėjo Kaptahas ir tarė:

– Tavo namas dega, Sinuhe, ir „ragai" pervėrė peiliu Mutę už tai, kad kai padegė tavo namą, pagrasino jiems kultuve. Jau laikas tau apsirengti ploniausiu linu ir užsikabinti visus garbės ženklus, jei nori išsigelbėti. Todėl palik šituos sužeistus vergus bei plėšikus ir sek paskui mane į galinį kambarį – drauge persirengsime, idant deramai priimtume šventiko Ejės vadus. Mat turiu nuo šių plėšikų paslėpęs kelis vyno ąsočius šventikų bei vyresniųjų karių širdims suminkštinti, kad galėčiau tęsti savo garbingą amatą.

Ir Meritė apkabinusi man kaklą maldavo sakydama:

– Gelbėkis, Sinuhe, ir jei nenori to dėl savęs padaryti – padaryk dėl manęs ir mažojo Toto.

Tačiau nemiga, neviltis, mirtis ir kovos triukšmas buvo mane apsvaiginę, jau nebejaučiau savo širdies ir pasakiau:

– Kas man namas, kas man aš pats, kas man tu ir Totas. Kraujas, srūvantis priešais Atoną, yra mano brolių kraujas ir Atono karalystei žlugus jau nebenorėsiu gyventi.

Bet kodėl taip kvailai kalbėjau – nežinau, nes kažkas kitas manyje kalbėjo, ne mano silpnoji širdis.

Ir nežinau, ar dar būčiau suspėjęs pabėgti ir ką nors išgelbėti, nes nė akimirkai nepraėjus šardanai su negrais, išvertę vyninės duris, įsiveržė į

vidų, o juos vedė nuskusta galva bei šventu aliejumi išteptu veidu šventikas. Jie ėmė žudyti sužeistuosius, kurie plūsdami krauju gulėjo ant grindų, ir šventikas šventuoju ragu išbadė jiems akis, o dryžiais išsidažę negrai taip puolė šokinėti ant jų, kad kraujas iš žaizdų tryško. Šventikas sušuko:

– Tai Atono lizdas, išdeginkime jį ugnimi!

Mano akyse jie sudaužė mažajam Totui galvelę, ietimi pervėrė jį apglėbti mėginusią Meritę ir aš jų neapgyniau, nes šventikas trenkė man į galvą ragu, riksmas mano gerklėje užstrigo ir jau nebemačiau, kas toliau dėjosi.

Atsipeikėjau skersgatvyje priešais „Krokodilo uodegą" ir iš pradžių nesuvokiau kur esąs, nes pamaniau sapną regėjęs arba esąs miręs. Šventiko nebuvo, nuleidę ietis kariai gėrė Kaptaho siūlomą vyną, jų vyresnieji sidabru vytais rimbais ginė juos tęsti kovos, o „Krokodilo uodega" priešais mane liepsnote liepsnojo – jos vidus buvo medinis ir degė lyg išdžiūvę pakrantės meldai. Tuomet viską prisiminiau ir pamėginau atsistoti, bet pritrūkau jėgų. Nepajėgęs pakilti ėmiau šliaužti keturpėsčias ir prišliaužęs prie degančių durų įropojau į ugnį, ketindamas nusigauti iki Meritės ir Toto. Įropojau į ugnį, todėl menki mano plaukai nusvilo, suliepsnojo drabužiai, pradėjo svilti rankos bei keliai, kol šaukdamas ir žliumbdamas prie manęs pripuolė Kaptahas ir ištraukęs mane iš ugnies ėmė volioti dulkėse, iki degantys mano drabužiai užgeso. Visa tai matydami kariai garsiai juokėsi ir mušė rankomis per kelius, o Kaptahas jiems tarė:

– Tikriausiai jis kiek pakvaišęs, nes šventikas jam per galvą trenkė ragu – už tai jis dar bus nubaustas. Mat tai karališkasis gydytojas ir jo nedera liesti, jis dar ir pirmojo laipsnio šventikas, nors saugodamasis liaudies tūžmasties privalėjo apsirengti prastais drabužiais ir nusiplėšti garbės ženklus.

Tačiau aš sėdėjau gatvės dulkėse susiėmęs galvą apdegusiom rankom, ašaros liejosi iš apžilpusių mano akių ir šaukdamas vaitojau:

– Merite Merite, mano Merite!

Bet Kaptahas piktai kumštelėjęs sušnibždėjo:

– Nutilk, tu pamišėli. Ar dar negana blogo mums visiems savo pamišimu pridarei?

Nenutilau, todėl jis, veidą prie pat manęs prikišęs, apmaudžiai sukuždėjo:

– Teatveda tai tave į protą, mano pone, nes iš tiesų jau susipylei kaupiną saiką – pilnesnį nei pats tariesi. Todėl pasakysiu, nors jau per vėlu, kad Totas buvo tavo sūnus, gimęs iš tavo sėklos, kai pirmąkart glėbesčiavai Meritę ir su ja miegojai. Pasakoju tai, kad ateitum į protą, nes ji nenorėjo tau pasakyti – buvo išdidi ir vieniša, o tu dėl Achetatono ir faraono ją palikai. Jis buvo tavo kraujo, tas mažasis Totas, ir jei nebūtum toks pamišęs, būtum įžiūrėjęs jo akyse savąsias, jo veido bruožuose savo bruožus. Gyvybę būčiau atidavęs, jei būčiau galėjęs jį išgelbėti, bet dėl tavo pamišimo negalėjau ir Meritė nenorėjo tavęs palikti. Per tavo pamišimą jie abu žuvo, todėl tikiuosi, kad dabar, mano pone, ateisi į protą.

Jo žodžiai mane nutildė ir įsistebeilijęs į jį paklausiau:

– Ar tai tiesa?

Tačiau viską permąsčius man nereikėjo patvirtinimo, jog tai tiesa. Todėl sėdėjau gatvės dulkėse ir jau nei verkiau, nei skausmų jutau – visa manyje apmirė, užsivėrė, mano širdis taip pat užsivėrė, todėl jau nepaisiau, kas man nutiks.

„Krokodilo uodega“ skendėjo siautulingose liepsnose, skleisdama į mane dūmus ir suodžius, o su ja degė mažas Toto kūnelis ir dailus Meritės kūnas. Kartu su nužudytais vergais bei nešikais jie degė – net negalėjau išsaugoti jų amžinatvei. Totas buvo mano sūnus ir jei tai, ką maniau, buvo tiesa, – jo, kaip ir mano, gyslomis tekėjo šventas faraonų kraujas. Jei tai būčiau žinojęs, galbūt viskas būtų klostęsi kitaip, nes dėl savo sūnaus žmogus gali padaryti tai, ko niekada nepadarytų tik dėl savęs. Bet buvo jau per vėlu – jo šventas kraujas sudegė kartu su vergų bei nešikų krauju, Toto nebeliko ir žinojau, kad turbūt Meritė apie jį nuslėpė ir dėl mano šiurpios paslapties – ne tik dėl savo išdidumo ir vienatvės. Todėl sėdėjau gatvės dulkėse siaustomas dūmų ir kibirkščių, o jų kūnų liepsnos kaitino mano veidą.

Paskui visa man susipainiojo ir, liepęs Kaptahui vesti mane kur jis nori, sekiau paskui neprieštaraudamas. Jis nuvedė mane pas šventiką Ejį ir Pepitamoną, nes kova buvo pasibaigusi ir neturtingųjų miesto daliai dar tebeliepsnojant jie akmeninėse uosto prieplaukose sėdėdami aukso sostuose seikėjo teisingumą, o kariai bei „ragai“ vedė jiems suimtuosius. Kiekvienas, sutiktas su ginklu rankoje, būdavo kabinamas ant mūro galva žemyn, kiekvienas, sugautas su prisiplėštu geru, būdavo metamas į vandenį krokodilams, kiekvienas su Atono kryžium ant kaklo arba ant drabužių būdavo mušamas lazdomis ir išsiunčiamas į priverstinius darbus, moterys atiduodamos kariams ir negrams pasilinksminti, o vaikai atiduodami auklėti į Amono šventyklas. Šitaip Tėbų upės pakrantėje siautėjo mirtis – Ejė, trokšdamas pelnyti šventikų palankumą, buvo negailestingas ir sakė:

– Išvalysiu negerą Egipto žemės kraują.

Pepitamonas taip pat buvo labai įtūžęs, nes vergai ir nešikai apiplėšė jo namą, atidarė kačių narvelius, suvalgė kačių maistą ir išnešė kačių pieną bei grietinėlę savo vaikams, todėl katės išalko ir įdūko. Taigi jis taip pat buvo negailestingas ir po dviejų dienų visi miesto mūrai buvo nukabinėti vyrų galvomis žemyn.

O šventikai džiūgaudami atstatė šventykloje Amono statulą ir gausiai jam paaukojo. Visų kitų dievų statulos taip pat buvo atstatytos ir šventikai liaudžiai paskelbė:

– Daugiau bado ir ašarų Kemi žemėje nebus, nes Amonas sugrįžo ir Amonas laimina visus juo tikinčius. Vėl apsėsime Amono laukus ir Amono javai duos tūkstantį kartų didesnį derlių, todėl Egiptas vėl bus sotus bei turtingas.

Tačiau badas Tėbuose buvo baisesnis nei kada anksčiau ir nebuvo namų, kuriuose nelieta ašarų, nes šardanai su negrais, nelabai skirdami „kry-

žius" nuo „ragų", įžūliai plėšė Tėbus, prievartavo moteris, pardavinėjo į vergiją vaikus ir Pepitamonas neįstengė jų sutramdyti, o ir Ejės galybė nepajėgė jų sutramdyti, nes jie sakė:

– Valdžia mūsų iečių antgaliuose, valdžia mūsų karo vėzduose. Todėl užsičiaupkite ir mums nekliudykite.

Egiptas jau nebeturėjo faraono – šventikai buvo paskelbę Echnatoną neteisėtu faraonu, prakeikę jo miestą, o jo paveldėtojas pirmiausia turėjo sugrįžti į Tėbus, nusilenkti Amonui ir jam paaukoti – tik tada šventikai jį pripažinsią faraonu.

Matydamas visą tą maišatį, Ejė paskyrė Pepitamoną Tėbų vietininku ir išskubėjo į Achetatoną priversti faraoną Echnatoną atsisakyti valdžios ir per savo paveldėtoją sustiprinti valdžią. Jis tarė man:

– Lydėk mane, Sinuhe, – turbūt man prireiks gydytojo patarimų, savo valiai lenkiant neteisėtąjį faraoną.

Atsakiau jam:

– Iš tiesų lydėsiu tave, Eje, nes noriu susipilti kaupiną saiką. Tačiau jis nesuprato, ką turėjau galvoje šitaip sakydamas.

5

Taigi iškeliavau su šventiku Eje atgal į Achetatoną pas prakeiktąjį faraoną, bet ir Horemhebas, Tanyje išgirdęs kas nutiko Tėbuose, kas nutiko visoje upės pakrantėje, skubiai sulaipino į karo laivus karius ir išplaukė aukštyn upe į Achetatoną. Jam plaukiant į aukštupį nurimo visi upės pakrantės miestai bei kaimai, vėl buvo atidarytos šventyklos, atstatytos dievų statulos ir manau, jog krokodilai vėl jį savaip laimino. Bet jis skubėjo pasiekti Achetatoną tuo pačiu metu kaip Ejė ir susirungti su Eje dėl valdžios, todėl pasigailėjo visų ginklus nuleidusių vergų ir nenubaudė nė vieno, savo valia Atono kryžių į Amono ragą pakeitusio. Todėl liaudis jį nepaprastai garbstė už gailestingumą, nors tai nebuvo jo širdies gailestingumas – jis troško išsaugoti tinkamus karui vyrus. Visoje upės pakrantėje, kur praplaukė jo laivai, šventikai jį taip pat nepaprastai garbstė, nes jis atvėrė uždarytas šventyklas, pastatė į vietas nuverstas dievų statulas, kartais gerai nusiteikęs net aukodavo dievams.

Tačiau Achetatono miestas buvo prakeiktas ir šventikai su „ragais" saugojo visus į jį vedančius kelius, užmušdavo kiekvieną iš ten sprunkantį, jeigu tas nesutikdavo kryžiaus keisti į ragą ir nepaaukodavo Amonui. Upę jie taip pat užtvėrė vario grandinėmis, todėl niekas upe nepaspruko. Vis dėlto diduma pabėgėlių, prakeikę Atoną, noriai aukojo Amonui, nes ir Achetatono gyventojams jau buvo gana Atono. O pažvelgęs iš laivo į Achetatoną jo nebepažinau, nes mieste viešpatavo mirtina tyla, gėlės parkuose buvo nuvytusios, žolė geltona, nusvilusi, nes niekas

nebelaistė nei sodų, nei vejų. Ir paukščiai jau negiedojo saulės nudegintuose medžiuose, mieste tvyrojo salsvas ir baugus nežinia iš kur kyląs prakeiksmo dvokas. Kilmingieji buvo palikę namus, jų tarnai pabėgę pirmieji, o statybininkai bei akmenskaldžiai miestą apleido net puodus palikę ten kur buvo, nes iš prakeikto miesto niekas nieko nesiryžo pasiimti. Narvuose kiek pakaukę padvėsė šunys, garduose liko nugaišę arkliai bėgančių tarnų perpjautom sausgyslėm. Achetatonas buvo negyvas ir kai atvykau atsiduso į mane mirtimi.

Tačiau Achetatono Aukso rūmuose tebegyveno faraonas Echnatonas, jo šeima, dėl Atono su juo buvo likę ištikimiausi tarnai, taip pat buvo likę seniausieji rūmininkai, kurie negalėjo net pagalvoti apie gyvenimą kitur nei pas faraoną, nes Aukso rūmuose buvo praleidę visą amžių. Jie nežinojo, kas atsitiko už miesto, nes per porą mėnulio mėnesių į Achetatoną neatvyko nė vienas pasiuntinys. Ir maistas Aukso rūmuose baigėsi, todėl faraono Echnatono valia visi valgė sudžiūvusią duoną ir neturtėlių košę. Vis dėlto apsukriausieji upėje ietimis smaigstė žuvis, lazdomis pamušinėjo paukščius ir slapta juos valgė.

Šventikas Ejė pirm savęs pas faraoną nusiuntė mane, kad papasakočiau faraonui visa, kas nutiko – faraonas manimi pasitikėjo, nes buvau jo draugas.

Taigi vėl žengiau priešais faraoną, tačiau visa manyje buvo apmirę – jau nejaučiau nei liūdesio, nei džiaugsmo, nes mano širdis nuo jo užsivėrė. Nevalingai nusvarinęs ant kelio ranką, jis pakėlė išsekusį, nupilkusį veidą į mane ir žvelgdamas apniukusiomis akimis paklausė:

– Sinuhe, ar tu vienintelis pas mane sugrįžtąs? Kur visi mano ištikimieji? Kur visi, kurie mylėjo mane ir kuriuos aš mylėjau?

Atsakiau jam:

– Egipte vėl viešpatauja senieji dievai ir Tėbų šventikai džiūgaujant liaudžiai aukoja Amonui. Jie prakeikė tave, faraone Echnatonai, ir tavo miestą prakeikė, ir tavo vardą amžiams prakeikė, ir jau daužo tavo vardą iš visų šventraščių.

Jis nekantriai sujudino ranką ir karštis vėl mušė jam į veidą, kai pasakė:

– Neklausiu, kas nutiko Tėbuose, bet klausiu, kur mano ištikimieji, kur visi, kuriuos mylėjau?

Atsakiau jam:

– Juk su tavim tebėra gražioji tavo sutuoktinė Nefertitė. Taip pat tavo dukterys. Jaunasis Sekenrė upėje smaigsto žuvis, Tutas, kaip ir anksčiau, su lėlėmis žaidžia laidotuves. Kas tau rūpi kiti?

Jis paklausė:

– Kur mano draugas Totmesas, jis yra ir tavo draugas, kurį mylėjau? Kur jis, menininkas, kurio rankose akmuo amžiams tapdavo gyvas?

– Jis mirė dėl tavęs, faraone Echnatonai, – pasakiau. – Negrai, persmeigę jį ietimis, kūną įmetė į upę krokodilams suėsti, nes liko tau ištikimas. Gal jis spjovė į tavo lovą, bet užmiršk tai dabar, kai šakalas loja jo tuščioje dirbtu-

vėje, o jo mokiniai spruko palikę jo darbo įrankius bei statulas, kurias jis būtų amžinom pavertęs.

Faraonas Echnatonas mostelėjo ranka tarsi braukdamas nuo veido voratinklius. Paskui išvardijo man daugybę savo numylėtinių vardų ir apie kelis pasakiau:

– Jis mirė dėl tavęs, faraone Echnatonai. – Tačiau apie didumą sakiau: – Dailiai apsirengęs jis aukoja Amonui ir keikia tavo vardą, faraone Echnatonai.

Galiausiai tariau:

– Atono karalystė žlugo, faraone Echnatonai. Jau nebėra Atono karalystės žemėje, nes vėl viešpatauja Amonas.

Apniukusiomis akimis jis stebeilijo priešais save ir nekantriai judino bekraujes rankas sakydamas:

– Taip taip, visa tai jau žinau. Regėjimai man tai pasakė. Amžinojo karalystė neišsitenka žemiškose ribose. Visa bus kaip buvę – pasaulį valdys baimė, neapykanta ir neteisybė. Todėl verčiau būčiau miręs ir turbūt verčiau niekada nebūčiau viso žemėj nutinkančio blogio matęs.

Jo aklumas mane įsiutino ir niršiai pasakiau:

– Nematei net mažos dalies dėl tavęs nutikusio blogio, faraone Echnatonai. Tavo sūnaus kraujas tavo rankomis nesruvo, tavo širdis nestingo nuo mylimos moters priešmirtinio riksmo. Todėl tavo kalba kvaila, faraone Echnatonai.

Pavargusiu balsu jis tarė:

– Tai eik šalin nuo manęs, Sinuhe, jei aš toks blogas. Eik šalin nuo manęs, kad netektų daugiau dėl manęs kentėti. Eik šalin nuo manęs, nes man pakyrėjo tavo veidas, visų žmonių veidai man pakyrėjo, nes žmonių veiduose įžiūriu žvėrių snukius.

Tačiau atsisėdęs priešais jį ant grindų pasakiau:

– Neišeisiu, faraone Echnatonai, nes noriu susipilti kaupiną saiką – turbūt todėl gimiau šiam pasauly ir šitai buvo žvaigždėse surašyta dar prieš mano gimimą. Taigi žinok, jog pas tave ateina šventikas Ejė, o ties tavo miesto šiaurine riba Horemhebas paliepė pūsti trimitus ir nukirto upę užtvėrusias vario grandines, kad tave pasiektų.

Jis šyptelėjo ir skėstelėjęs rankomis pasakė:

– Ejė ir Horemhebas – nusikaltimas ir ietis – vadinasi, tai vieninteliai ištikimieji, pas mane ateiną.

Daugiau jis man nepratarė nė žodžio, ir aš nepratariau, tik klausėmės tylaus vandens laikrodžio čiurlenimo, kol priešais faraoną žengė šventikas Ejė ir Horemhebas. Eidami jie buvo karštai susiginčiję tarp savęs, todėl jų veidai buvo iš pykčio nutamsę, jie sunkiai alsavo ir nebepaisydami faraono garbės vienas per kitą prakalbo į jį.

Ejė tarė:

– Turi atsisakyti valdžios, faraone Echnatonai, jei nori išlikti gyvas. Tegul

vietoj tavęs valdo Sekenrė – tegul sugrįžta į Tėbus ir paaukoja Amonui, tada šventikai pateps jį šventuoju aliejumi ir uždės ant galvos raudonai baltą karūną.

O Horemhebas pasakė:

– Mano ietys išgelbės tau karūną, faraone Echnatonai, jei sugrįši į Tėbus ir paaukosi Amonui. Galbūt šventikai niurzgės, bet rimbu juos nuraminsiu, o jie užmirš niurzgesį, kai paskelbsi šventąjį karą, idant atsikariautum Siriją Egiptui.

Faraonas Echnatonas pažvelgė į juos abu sunykusiu veidu, šypsodamas negyva šypsena.

– Gyvenu ir mirsiu faraonu, – pasakė jis. – Niekada neaukosiu neteisėtam dievui ir niekada neskelbsiu karo, idant krauju išsaugočiau valdžią.

Taip taręs jis drabužio skvernu užsidengė veidą ir išėjo, palikęs mus trise didelėje salėje alsuoti negyvėlių smarve.

Ejė bejėgiškai skėstelėjo rankas ir pasižiūrėjo į Horemhebą. Horemhebas taip pat skėstelėjo rankas ir pasižiūrėjo į jį. Aš sėdėjau ant grindų, nes kojos nebelaikė, ir žiūrėjau į juodu. Staiga Ejė gudriai nusišypsojęs tarė:

– Horemhebai, tavo galioje ietys, todėl sostas – tavo. Taigi dėkis ant galvos abi trokštamas karūnas.

Tačiau pašaipiai nusijuokęs Horemhebas atsakė:

– Nesu toks kvailas. Pasilaikyk sau mėšlinas karūnas, jei nori, nes ietys perdurs man užpakalį, jei pamėginsiu ant jų atsisėsti, juolab kad aš neturiu karališko kraujo. Gerai žinai, kad niekas nebus kaip buvę po to, kas nutiko, o Egiptui gresia badas ir karas, ir jeigu dabar užsidėčiau karūną, liaudis kaltintų mane už visą nutiksiantį blogį, todėl atėjus laikui tau bus lengva mane nuversti.

Ejė pasakė:

– Vadinasi, Sekenrė – jei sutiks sugrįžti į Tėbus. Jeigu ne jis – tai Tutas. Tutas tikrai sutiks. Jo žmonos kraujas šventas. Tegul jie kenčia liaudies pyktį, kol pagerės laikai.

– Taigi jų šešėlyje tu ketini valdyti, – tarė Horemhebas.

Tačiau Ejė atsakė:

– Užmiršai, kad tu turi kariuomenę ir turi atmušti hetitus. Jeigu sugebėsi šitai padaryti, Kemi žemėje nebus nieko už tave stipresnio.

Taip jie ginčijosi, kol suprato, kad jų likimai susipynę ir vienas be kito jiedu neišsivers. Todėl Ejė galiausiai tarė:

– Atvirai prisipažįstu, kad iš visų jėgų stengiausi tave nuversti, Horemhebai, bet dabar tu, sakalo sūnau, už mane stipresnis ir be tavęs neišsiversiu, nes jei hetitai įsiverš į šalį, aš nebepatirsiu valdžios džiaugsmo ir net neįsivaizduoju, kad koks Pepitamonas įstengtų kariauti su hetitais, nors jis puikus kraujo nuleidėjas ir budelis. Taigi tebūnie ši diena mudviejų sąjungos diena, Horemhebai, nes kartu galėsime valdyti Egiptą, o skyrium sužlugsime abu. Be manęs tavo kariuomenė bejėgė, o be tavo kariuomenės

Egiptas žus. Taigi prisiekime visais Egipto dievais, kad nuo šios dienos laikysimės išvien. Esu jau senas, Horemhebai, ir noriu paragauti valdžios saldumo, o tu jaunas ir gali palaukti.

– Nenoriu karūnos, tik noriu gero karo savo mėšliasnukiams, – atsakė Horemhebas. – Bet už visa man reikia užstato, Eje, – kitaip apgausi mane vos pasitaikius progai, ir nesiginčyk. Aš pažįstu tave.

Skėstelėjęs rankas Ejė paklausė:

– Kokį užstatą galiu tau duoti, Horemhebai? Ar kariuomenė nėra patikimas užstatas?

Horemhebo veidas nutamso, jis iškankintu žvilgsniu apžvelgė sienas ir gremžtelėjo sandalu akmenines grindis – tarsi norėdamas kojų pirštus įrausti į smėlį. Tuomet tarė:

– Noriu į žmonas princesės Baketatonės. Iš tikrųjų ketinu su ja sukulti ąsotį, net jei dangus ir žemė skiltų, šito man negali atsakyti.

Šūktelėjęs Ejė tarė:

– Aha. Dabar suprantu, kur suki – esi gudresnis nei tariau ir už tai tave gerbiu. Ji vėl pasikeitė vardą į Baketamonę ir šventikai dėl to neprieštarauja, o jos gyslomis teka šventas didžiojo faraono kraujas. Ją vesdamas įgysi įstatymo numatytą teisę į karūną, Horemhebai, ir didesnę teisę nei Echnatono dukterų sutuoktiniai, nes jos turi tik neteisėto faraono kraujo. Iš tiesų savo naudą labai sumaniai apskaičiavai, Horemhebai, bet negaliu su tuo sutikti – bent ne dabar, nes tada aš visas būsiu tavo rankose ir jau nebeturėsiu tau jokios galios.

Tačiau Horemhebas sušukęs atsakė:

– Turėkis savo mėšliną karūną, Eje. Labiau nei karūnų trokštu jos ir troškau nuo tol, kai pirmąkart Aukso rūmuose išvydau jos grožį. Trokštu sumaišyti savo kraują su didžiojo faraono krauju, idant iš manęs gimtų Egipto valdovai. Tu trokšti tik karūnos, Eje. Tai pasiimk ją, kai manysi, jog laikas, o mano ietys parems tavo sostą, bet duok man princesę, tada aš valdysiu tik po tavęs, net jei gyvensi ilgai, kaip pats sakei, aš galiu palaukti.

Patrynęs ranka lūpas Ejė ilgai galvojo ir jo veidas kas akimirką įgydavo vis daugiau pasitenkinimo, nes jis suprato radęs kablį, kuriuo užkabinęs Horemhebą už žandikaulio galės kur panorėjęs tampyti. O aš sėdėjau ant grindų klausydamasis jų pokalbio ir stebėjausi žmonių širdimis – jie dalijosi karūna, nors faraonas Echnatonas dar buvo gyvas, alsavo gretimame kambaryje. Pagaliau Ejė tarė:

– Ilgai laukei savo princesės ir turbūt dar šiek tiek pakentėsi, nes iš pradžių tau teks kariauti apmaudų karą, o kariaudamas vestuvėms nepasirengsi. Ir princesės įkalbinėjimui prireiks laiko, nes ji tave, gimusį mėšlinais tarpupirščiais, labai niekina. Bet aš ir tik aš mokėsiu savaip ją įkalbėti ir prisiekiu tau visais Egipto dievais, Horemhebai, jog tądien, kai užsidėsiu ant galvos raudonai baltą karūną, savo rankomis sudaužysiu ąsotį tarp judviejų – gausi princesę. Daugiau nesiderėsiu, nes pats save tau atiduosiu.

Ir Horemhebas daugiau nesiderėjo, tik pasakė:

– Tebūnie taip ir pabaikime šią mėšliną istoriją gražiai – netikiu tave veltui delsiant, juk taip labai trokšti karūnos, kuri išties tėra vaikiškas žaislas.

Apimtas įkarščio jis buvo visai mane užmiršęs, tačiau apsižvalgęs pastebėjo ir nustėręs pasakė:

– Sinuhe, ar tu dar čia? Tai baisi diena, nes girdėjai tokių dalykų, kurie niekingojo ausims draudžiami, todėl manau, kad turiu tave užmušti, nors man bus sunku, juk esi mano draugas.

Jo žodžiai mane nepaprastai prajuokino, nes pagalvojau, kad abu jie – Ejė ir Horemhebas – yra niekingieji ir dalijasi karūnas, o aš sėdžiu ant grindų, nors turbūt esu vienintelis garbingas didžiojo faraono vyriškos lyties paveldėtojas ir mano gyslomis teka šventas kraujas. Todėl negalėjau susitvardyti neprajukęs ir užsidengęs ranka burną ėmiau spigiai, kaip sena boba, krizenti. Labai įsižeidęs dėl mano juoko Ejė pasakė:

– Tau tikrai nederėtų juoktis, Sinuhe, nes tai rimti dalykai, ir dabar ne metas juoktis. Vis dėlto tavęs nežudysim, nors nusipelnei, – net geriau, kad viską girdėjai, galėsi būti mudviejų liudininku. Ir niekada niekam nepasakok, ką čia šiandien girdėjai, nes mums reikia tavęs, ir pripančiosime tave tvirčiau už bet kokias „šviesas" – tikriausiai pats suvoki, kad faraonui Echnatonui laikas mirti. Esi jo gydytojas, todėl dar šiandien turi atverti jam kaukolę ir pasirūpinti, kad tavo peilis įsmigtų į jo galvą pakankamai giliai ir pagal gerą paprotį jis mirtų.

Bet Horemhebas pasakė:

– Į šį reikalą aš rankų nekišiu – jos per daug mėšlinos, Ejės rankas palietus. Bet tiesa tai, ką Ejė sako: kad išsigelbėtų Egiptas, faraonas Echnatonas turi mirti. Nieko daugiau nelieka.

Tebekrizenau rankomis prisidengęs burną, o nusiraminęs pasakiau:

– Kaip gydytojas negaliu atverti jam kaukolės, nes nėra dėl ko ir amato įsipareigojimai man neleidžia. Bet nesirūpinkite – kaip draugas sumaišysiu jam gerą vaistą. Išgėręs jis užmigs ir niekada nepabus, o aš šitaip prisipančiosiu prie jūsų, todėl jums niekada nebereikės baimintis, kad negerai apie jus kalbėsiu.

Tai pasakęs paėmiau Herhoro duotą margą stiklinį indą ir aukso taurėje sumaišiau vaistą su vynu – jis nebuvo blogo kvapo. Paėmiau taurę ir nuėjome visi trys į faraono Echnatono kambarį. Jis ilsėjosi – nupilkusiu veidu, paraudusiomis akimis, nusiėmęs nuo galvos karūną, šalia karūnos pasidėjęs rimbą ir skeptrą. Ejė smalsiai puolė čiupinėti karūną, pasvėrė rankoje aukso rimbą ir pasakė:

– Faraone Echnatonai, tavo draugas Sinuhė sumaišė tau vaistą. Gerk ir išgysi, o rytoj vėl pasišnekėsime apie visokius nemalonius dalykus.

Faraonas atsisėdo lovoje, paėmė taurę, peržvelgė mus visus ir jo pavargęs žvilgsnis taip perskrodė mane, kad nugarkaulis nuo jo stipraus žvilgsnio sudrebėjo.

Paskui man jis tarė:

– Ligoto gyvūno pasigailima vėzdu. Ar tu pasigaili manęs, Sinuhe? Jeigu taip, dėkui tau, nes mano neviltis kartesnė už žemišką mirtį, o mirtis man šiandien palaimingesnė už miros kvapą.

– Gerk, faraone Echnatonai, – tariau jam. – Gerk dėl Atono.

Ir Horemhebas pasakė:

– Gerk, mano drauge Echnatonai. Gerk, kad išsigelbėtų Egiptas. Aš užklosiu tavo silpnumą savo antpetine, kaip kadaise dykumoje už Tėbų.

Faraonas Echnatonas gėrė iš taurės, tačiau jo ranka taip smarkiai drebėjo, kad vynas ėmė lietis smakru. Tada jis suėmė taurę abiem rankom, išgėrė iki dugno ir vėl kaip ilgas atsigulė į lovą, atremdamas sprandą į atkaltę. Ilgai visi trys stebeilijome į jį, bet daugiau jis mums nepratarė nė žodžio, tik spoksojo blausiom paraudusiom akim į savo regėjimus. Po kurio laiko jo kūną tarsi šaltis ėmė purtyti ir Horemhebas, nusiėmęs antpetinę, užklojo jį, o Ejė abiem rankom paėmė jo karūną ir pasimatavo ant galvos.

Šitaip mirė faraonas Echnatonas – aš sugirdžiau jam mirtį, jis iš mano rankos mirtį išgėrė. Bet kodėl tai padariau – nežinau, nes žmogus savo širdies nepažįsta. Vis dėlto nemanau, kad padariau tai dėl Egipto – greičiau dėl Meritės ir mažojo Toto, savo sūnaus. Ir greičiau ne iš meilės, o iš pykčio, kartėlio ir dėl viso jo padaryto blogio. Bet greičiausiai tai padariau, kad žvaigždėse buvo surašyta, jog aš turįs susipilti kaupiną saiką. Matydamas jį mirštantį, tariausi susipylęs kaupiną saiką, tačiau žmogus nepažįsta savo širdies – žmogaus širdis godi, godesnė už upės krokodilą.

Pamatėme jį mirštantį ir išėjome iš Aukso rūmų, uždraudę tarnams jį trikdyti, pasakę, jog jis miega. Tik kitą rytą tarnai rado jo kūną ir sukėlė baisias aimanas – aimanose ir verksme paskendo Aukso rūmai, nors tariu, kad daugumai dėl jo mirties sielose palengvėjo. Tačiau valdovė Nefertitė stovėjo šalia jo lovos sausomis akimis, ir jos veido nė vienas neperprato. Vis dėlto kai atlikdamas pareigą atvykau išgabenti kūno į Mirties rūmus, ji gražia ranka palytėjo laibus faraono Echnatono pirštus ir paglostė jo skruostus. Mat Mirties rūmai ir Aukso rūmai Achetatono mieste buvo vieninteliai dar gyvi. Taigi palydėjau faraoną Echnatoną į Mirties rūmus ir atidaviau jo kūną į kūnų prausėjų bei balzamuotojų rankas, kad išsaugotų jį amžiams.

Taigi pagal įstatymą ir gerą paprotį faraonu tapo jaunasis Sekenrė, tačiau jis, liūdesio priblokštas, tik stebeilijo aplink, neįstengdamas aiškaus žodžio ištarti, nes buvo įpratęs gauti visas mintis iš faraono Echnatono. Ejė su Horemhebu jį kalbindami sakė, kad jei jis norįs išsaugoti karūną, turįs tuoj pat keliauti į Tėbus ir paaukoti Amonui. Bet Sekenrė jais nepatikėjo, nes buvo naivus vaikinukas, sapnavęs atviromis akimis. Todėl jis atsakė:

– Skelbsiu Atono šviesą visoms tautoms, pastatysiu savo tėvui Echnatonui šventyklą ir toje šventykloje garbinsiu jį kaip dievą, nes jis buvo ne toks kaip visi žmonės.

Panašiai buvo pasakojama apie Sekenrės vaikystę: sargybinių būriams

deramai išsirikiavus bėgti iš prakeiktojo miesto, Sekenrė vijęsis juos ir proverksmiais maldavęs bei reikalavęs dėl faraono sugrįžti sakydamas: „Juk negalite šitaip palikti savo namų, savo žmonų bei savo vaikų". Tačiau šardanai su sirais pašiepė, juokėsi iš jo, o vienas šardanas, jaunesnysis vadas, apnuogino savo penį ir parodė jį sakydamas: „Kur šis daiktas, ten mūsų namai, mūsų žmonos ir mūsų vaikai". Taigi Sekenrė vaikystėje sumenkino savo karališką garbę maldaudamas bei prašinėdamas samdytų karių sugrįžti.

Pastebėjęs jo kietakaktiškumą Ejė su Horemhebu paliko jį ir kitądien atsitiko, kad jis išalkęs išėjo pasismaigstyti upėje žuvų, bet jo nendrių luotas apvirto ir jį suėdė krokodilai. Šitaip bent buvo pasakojama, tačiau kaip visa nutiko – nežinau. Vis dėlto netikiu, kad Horemhebas jį nužudė, greičiausiai tai padarė Ejė, skubėjęs dėl savo valdžios sugrįžti į Tėbus.

Paskui Ejė su Horemhebu nuėjo pas jaunąjį Tutą, kuris, savo papratimu, rūmų kambaryje ant grindų žaidė laidotuves, ir jo sutuoktinė Anksenatonė žaidė kartu. Horemhebas pasakė:

– Ei, Tutai, laikas tau pakilti nuo tų mėšlinų grindų, nes dabar tu faraonas.

Tutas tuoj pat klusniai pašoko ir atsisėdęs į aukso sostą tarė:

– Ar aš faraonas? Visai tuo nesistebiu, nes visada jaučiausi esąs geresnis už kitus – teisinga, kad aš tapsiu faraonu. Savo rimbu bausiu visus nusidėjėlius, o skeptru ganysiu gerus ir dievotus.

Ejė pasakė:

– Neplepėk kvailysčių, Tutai. Tu darysi viską taip, kaip aš pasakysiu, ir neburbėk. Pirmiausia mes su šventine eisena turime nukeliauti į Tėbus, Tėbuose didžiojoje šventykloje nusilenksi Amonui ir jam paaukosi, o šventikai pateps tave ir uždės ant galvos tau raudonai baltą karūną. Ar supratai?

Valandėlę pagalvojęs Tutas paklausė:

– Jeigu keliausiu į Tėbus, ar man pastatys tokį pat kapą kaip visiems didiesiems faraonams, ar šventikai prineš į kapą žaislų, aukso sostų ir prabangių lovų, nes šie Achetatono kapai ankšti ir nuobodūs – nenoriu, kad mano kapą puoštų tik sienų piešiniai, noriu nusinešti į jį tikrų žaislų, taip pat puikųjį mėlyną hetitų peilį noriu nusinešti į kapą.

– Žinoma, šventikai pastatys tau puikų kapą, – patikino Ejė. – Esi išmintingas berniukas, Tutai, o jei tapęs faraonu pirmiausia galvosi apie kapą, net išmintingesnis, nei pats suvoki. Bet iš pradžių tu turi pasikeisti vardą. Tatanchatonas netinka Amono šventikams. Taigi tebūnie nuo šios dienos tavo vardas Tutanchamonas.

Ir Tutas visai neprieštaravo, tik norėjo išmokti rašyti savo naująjį vardą, nes jis nepažinojo ženklų, kuriais rašomas Amono vardas. Šitaip pirmą kartą Achetatone buvo parašytas Amono vardas. Tačiau Nefertitė, supratusi, kad faraonu tapo Tutanchamonas, o ji liko visai užmiršta, apsirengė gražiausiu savo apdaru ir liepusi ištepti plaukus bei kūną

gerais aliejais, – nors buvo gedinti našlė, – nuėjo į Horemhebo laivą ir pasakė:

– Juk juokinga, kad mažametis berniukas taps faraonu ir prakeiktas mano tėvas Ejė, neleidęs man jo auklėti, valdys per jį Egiptą, nors aš esu didžioji karališkoji sutuoktinė ir karališkoji motina. O vyrai, meiliai žiūrėdami į mane, vadino gražia moterimi, buvau pavadinta ir gražiausia Egipto moterimi, nors šitaip vadinant, žinoma, pervertinta. Todėl pažiūrėk į mane, Horemhebai, nors liūdesys apniaukęs man akis ir mane sukukinęs. Pažiūrėk į mane, Horemhebai, nes laikas brangus: tavo pusėje ietys, ir galbūt mudu drauge galėtume sumanyti, iš ko Egiptui būtų didelės naudos. Sakau tau viską atvirai, nes galvoju tik apie tai, kas geriausia Egiptui, žinodama, kad mano tėvas, tas prakeiktas Ejė, godišius ir kvailys, Egiptui padarys daug žalos.

Horemhebas pažvelgė į ją ir Nefertitė, praskleidusi priešais jį savo apdarą, gundė visaip, sakydama, jog laivo pastogėje labai karšta. Mat ji nieko nežinojo apie slaptą Horemhebo ir Ejės susitarimą, ir nors kaip moteris nujautė, jog Horemhebas geidžia Baketamonės, tarėsi savo grožiu Horemhebo širdy lengvai įveiksianti nepatyrusią ir pasipūtusią princesę. Mat Aukso rūmuose ji buvo pripratusi prie lengvų pergalių, leisdama svetimiems spjaudyti į faraono lovą.

Vis dėlto jos grožis nepaveikė Horemhebo ir šis, šaltai žvelgdamas į ją, atsakė:

– Jau pakankamai išsimėšlinau šiame prakeiktame mieste, todėl į tave mėšluotis nebenoriu, gražioji Nefertite. Be to, turiu savo raštininkams padiktuoti laiškų dėl karo, todėl man nėra kada su tavimi tąsytis.

Visa tai vėliau man papasakojo Horemhebas ir pasakodamas tikriausiai išpūtė, bet tikiu, jog papasakojo didžiąją dalį tiesos, nes nuo tos dienos Nefertitė ėmė baisiai neapkęsti Horemhebo ir darė viską, kad jam pakenktų ir suterštų jo šlovę, o Tėbuose susidraugavo su princese Baketamone ir, kaip vėliau papasakosiu, Horemhebui pridarė daug žalos. Todėl Horemhebas būtų išmintingiau pasielgęs jos neįžeisdamas, o išsaugojęs jos draugystę ir jai, liūdesio apniktai, parodęs draugiškumą. Tačiau Horemhebas jau nebenorėjo spjaudyti ant faraono Echnatono kūno, – kad ir labai keista, Horemhebas tebemylėjo faraoną Echnatoną, nors iš visų šventraščių ir statulų liepė ištrinti jo vardą bei atvaizdą, sugriovė Atono šventyklą Tėbuose. Kaip įrodymą turiu papasakoti, kad būtent Horemhebas savo patikėtiniams liepė išgabenti faraono Echnatono kūną iš kapo Achetatone ir paslėpti jo motinos kape Tėbuose, kad Echnatono kūnas nepakliūtų į šventikų rankas. Mat šventikai Echnatono kūną norėjo sudeginti ir išbarstyti jo pelenus upėje, prakeikdami jo Kaa amžiams klajoti mirusiųjų pasaulio bedugnėse, tačiau Horemhebas, liepęs paslėpti Echnatono kūną, juos aplenkė. Vis dėlto šitai nutiko daug vėliau.

6

Gavęs Tutanchamono sutikimą, Ejė liepė skubiai atplukdyti laivus ir visi rūmininkai, sulipę į juos, paliko Achetatono miestą – taigi jame neliko nė vienos gyvos esybės, tik Mirties rūmų kūnų prausėjai bei balzamuotojai, ruošę faraono Echnatono kūną amžinybei ir laidotuvėms kape, jo paties įsakytame išskaldyti Rytų kalne. Šitaip iš Dangaus aukštybių miesto pabėgo paskutinieji gyventojai ir jie taip skubėjo, kad jau nebesižvalgė atgal: Aukso rūmuose ant stalo liko neišvalgyti indai, ant grindų amžiams liko Tuto žaislų laidotuvių eisena.

Dykumos vėjas atplėšė langines ir smėlis pažiro ant grindų su vasnojančiomis ryškiaspalvėmis antimis amžinai žaliuojančiuose meldynuose bei vėsiame vandenyje plaukiojančiomis margomis žuvimis. Vėl sugrįžo dykuma į Achetatono sodus, užsikišo jų žuvų tvenkiniai bei drėkinimo kanalai, nudžiūvo vaismedžiai. Namų sienų molis suskeldėjo, į vidų įgriuvo stogai – Achetatono miestas pavirto griuvėsiais, tuščiose jo salėse ėmė loti šakalai, įsiruošę sau guolius minkštose lovose po prabangiom pastogėm. Taigi Achetatono miestas užgeso ir užgeso taip greit, kaip greit faraono Echnatono valia jį dykumoje buvo įpūtusi. Ir niekas nedrįso slampinėti po jo griuvėsius ieškodamas po trupančiu moliu palaidotų brangių daiktų, nes ši žemė buvo amžiams prakeikta ir Amonas nudžiovindavo kojas kiekvienam, išdrįsusiam ten įžengti. Taip išnyko Achetatono miestas, tarsi jo niekada nė nebūtų buvę, išnyko kaip sapnas ir regimybė.

Tačiau pirm faraono Tutanchamono laivų palydos, ramindami žemę abipus upės, viesulu lėkė Horemhebo karo laivai. Jis sugrąžino tvarką į Tėbus – baigėsi plėšikavimas ir dėl Atono žmonės jau nebebuvo kabinami ant mūro galvomis žemyn, nes Horemhebui reikėjo kiekvieno karui tinkamo vyro. Šalia Avinų kelio Ejė iškėlė plazdančias naujojo faraono vėliavėles, o šventikai didžiojoje šventykloje surengė jam ištaigų priėmimą. Aš, Sinuhė, mačiau jį, Avinų keliu dengtais aukso neštuvais nešamą, o valdovė Nefertitė bei faraono Echnatono dukterys žengė paskui – Amono pergalė buvo visiška. Visų Švenčiausiame priešais Amono statulą šventikai patepė naująjį faraoną ir liaudies akyse uždėjo jam ant galvos raudonai baltą – lelijų ir papiruso, aukštumos ir žemumos, – karūną, parodydami liaudžiai, kad faraonas iš jų rankų priėmė valdžią. Jų galvos buvo glotniai nuskustos, veidai blizgėjo šventuoju aliejumi, o faraonas paaukojo Amonui visą turtą, kurį Ejė iščiulpė iš nuskurdusios šalies. Vis dėlto Herhoras susitarė su Horemhebu, jog Amonas paskolins savo turtą karui, nes iš žemumos vėl atėjo nerimastingų žinių, o Horemhebas, norėdamas liaudyje paskleisti hetitų siaubą ir baimę, jas kaip įmanydamas išpūtė.

Tėbų liaudis labai džiaugėsi Amonu ir naujuoju faraonu, kuris dar tebuvo vaikas, nes tokia neprotinga žmogaus širdis: jis visuomet viliasi ir tiki ateitimi, nepasimokęs iš savo klaidų ir vaizduodamasis rytojų geresnį už

šiandieną. Todėl žmonės užplūdo visas vejas abipus Avinų kelio, aikštę priešais šventyklą, visus priekiemius ir, džiaugsmingais šūksniais sveikindami naująjį faraoną, barstė jam po kojų gėles, o jei kuris nešaukdavo, tik stovėdavo tykus ir rūškanas, tai Ejės ir Horemhebo karių iečių kotai pamokydavo, kaip jie turi už taiką dėkoti.

Tačiau uoste ir neturtingųjų miesto dalyje dar teberuseno griuvėsiai, nuo jų kilo gailūs dūmai, o upė dvokė kraujo bei negyvėlių smarve. Nuo šventyklos stogo tiesdami kruvinus kaklus kranksėjo varnai ir maitvanagiai – taip prisilesę, kad ant sparnų jau nebepajėgė pakilti, o krokodilai upėje buvo tokie sotūs, kad jau tingėjo pliaukšėti uodegomis, tik tysojo ant kranto išžioję nasrus, leisdami mažiems paukšteliams lesioti ir valyti šiurpaus ėdalo likučius iš dantų. Šen bei ten tarp griuvėsių ir sudegusių namų sliūkino įbūgusios žmonos su vaikais, rausėsi buvusių namų griuvėsiuose, ieškodami ūkio rakandų, o nužudytų vergų bei nešikų vaikai ėjo paskui faraono karo vežimus krapštydami iš faraono arklių mėšlo nesuvirškintus grūdus, nes Tėbuose siautė baisus badas. Aš, Sinuhė, vaikštinėjau po sugedusiu krauju dar tebedvokiančias prieplaukas, apžiūrinėjau tuščius krepšius ir laivus be krovinių, o kojoms nuvedus prie „Krokodilo uodegos" griuvėsių, ėmiau galvoti apie Meritę ir mažąjį Totą, kurie žuvo dėl Atono ir dėl mano širdies kvailumo.

Kojos mane nuvedė prie „Krokodilo uodegos" griuvėsių ir galvojau apie Meritę, kuri man pasakė: „Galbūt esu tavo vienatvės apklotas, jeigu ne susinešiojęs kilimas". Galvojau taip pat apie mažąjį Totą, kuris buvo mano sūnus, nors apie tai nežinojau, regėjau jį priešais save, jo skruostelius, vaikiškai gležną kūnelį ir jis, apkabinęs rankutėmis mano kaklą, prispaudė savo skruostą prie manojo. Uosdamas šnervėmis gailius dūmus, vaikštinėjau po uosto dulkes ir priešais save regėjau ietimi pervertą Meritės kūną, kruviną mažojo Toto noselę, krauju permirkusias švelnias vaikiškas garbanas. Visa tai regėjau priešais save ir pagalvojau, jog faraono Echnatono mirtis buvo labai lengva. Galvojau, kad pasaulyje nėra nieko baisesnio ir pavojingesnio už faraonų sapnus, nes jie sėja kraują, mirtį ir vien krokodilus tukina. Taip mąsčiau vaikštinėdamas po tuščią uostą ir iš tolo, nuo šventyklos, mano ausis pasiekė slopūs šauksmai minios, sveikinančios faraoną Tutanchamoną ir įsivaizduojančios, kad tas silpnaprotis, tik apie gražų kapą svajojąs vaikas panaikins neteisybę ir sugrąžins į Kemi žemę taiką bei turtus.

Taigi ėjau ten kur kojos vedė ir supratau, kad vėl likau vienas, mano kraujas per Totą išsiliejo bergždžiai ir jau nebesugrįš, aš praradau nemirtingumą ar amžinojo gyvenimo viltį, o mirtis man liko kaip poilsis, sapnas, kaip žarijų indo šiluma šaltą naktį. Visą mano viltį ir džiaugsmą iš manęs atėmė faraono Echnatono dievas ir supratau, kad visi dievai gyvena tamsiuose namuose ir iš tų namų nėra kelio atgalios. Faraonas Echnatonas išgėrė mano rankos paduotą mirtį, tačiau tai man nebuvo atlygis, o su mirti-

mi jis paskandino savo širdį gilioj užmaršty. Bet aš buvau gyvas ir neįstengiau užmiršti. Todėl mano širdį užplūdo apmaudas, graužDamas ją kaip šarmas – apmaudavau ant liaudies, it galvijų banda klaupiančios priešais šventyklą, tokios pat kvailos ir beprotės kaip anksčiau, nieko iš savo patirties nepasimokiusios.

Uostas su griuvėsiais buvo nykus kaip mirtis, bet iš tuščių krepšių krūvos išlindo žmogaus pamėklė ir keturpėsčia prišliaužė prie manęs. Tai buvo neaukštas, sulysęs vyras, dar vaikystėje dėl skurdaus maisto iškrypusiais kaulais. Pajuodusiu liežuviu jis apsilaižė lūpas ir niršiomis akimis įsižiūrėjęs į mane paklausė:

– Ar tik nesi Sinuhė, karališkasis gydytojas, tvarstęs neturtėlių žaizdas vardan Atono? – Jis nusijuokė šiurpiu balsu, kilstelėjo nuo žemės rodydamas į mane pirštu ir pridūrė: – Ar tu esi Sinuhė, dalijęs liaudžiai duoną ir sakęs: „Tai Atono duona, imkite ir valgykite vardan Atono". Jeigu taip, visų Mirusiųjų pasaulio dievų vardu, duok man gabalėlį duonos, nes slapstausi daugybę dienų nuo sargybinių, nesiryždamas net vandens prie upės nusileisti. Visų Mirusiųjų karalystės dievų vardu, duok man gabalėlį duonos, nes seilės mano burnoje jau išdžiūvo, o mano pilvas žąla kaip žolė.

Tačiau aš neturėjau duonos, o jis ir nesitikėjo, nes priropojo prie manęs tik apmaudžiai pašiepti. Jis pasakė:

– Turėjau trobelę, ir nors ji buvo skurdi, dvokė pašvinkusiom žuvim, tai buvo mano trobelė. Turėjau žmoną, ir nors ji buvo bjauri, suvytusi ir liesa, ji buvo mano žmona. Turėjau vaikų, ir nors matydavau juos badaujančius, jie buvo mano vaikai. Kur dabar mano trobelė, kur mano žmona, kur mano vaikai? Tavo dievas juos atėmė, Sinuhe, Atonas, visa ko griovėjas, visa ko kenkėjas, atėmė juos – beturiu tik saują purvo ir tuoj mirsiu, nors dėl šito negailestauju. – Atsisėdęs priešais mane ant žemės jis spaudė kumščiais išsipūtusį pilvą ir sužvėrėjusiomis akimis spoksodamas priešais save šnibždėjo man: – Sinuhe, o gal vis dėlto buvo verta žaisti – nors aš mirsiu, žuvo mano bičiuliai, bet gal apie mus liaudyje liks prisiminimas? Gal prisiminimas apie mus liks širdyse rankomis dirbančių ir nugara kenčiančių lazdos smūgius, gal jie prisimins mus net tuomet, kai tavasis Atonas senų seniausiai bus užmirštas ir prakeiktas tavo faraono vardas iškapotas iš visų šventraščių. Gal blankus prisiminimas apie mus liks liaudyje ir vaikai, atmintį apie mus sužindę dar su karčiu motinų pienu, pasimokys iš mūsų klaidų? Tuomet jie jau gimdami žinos tai, ką mums teko išmokti. Jie žinos, kad vienas žmogus nuo kito nesiskiria, kad turtingojo ir kilmingojo oda pjaunama peiliu dryksta lengvai, kad kraujas yra kraujas – ar iš alkano, ar iš sotaus širdies pasruvęs. Jie žinos, kad vergas ir skurdžius negali pasitikėti faraonais, karališkaisiais gydytojais, įstatymais ar kilmingųjų žodžiais, o tik savo kumščių jėga ir kad patys turi išsileisti sau įstatymus. Kas ne su jais – tas prieš juos, ir jokio gailesčio ar žmonių skirstymo. Mat širdyje ir tu, Sinuhe, nebuvai su mumis. Todėl buvai prieš mus, nors dalijai mums duoną ir

kalbėjai gluminančius žodžius apie faraono Atoną. Visi dievai vienodi, visi faraonai vienodi ir visi kilmingieji vienodi, net jei patys to nepripažįsta. Tai sakau aš, Metis, žuvų darinėtojas, neapgailestaudamas dėl savo žodžių, nes tuoj mirsiu, į upę išmestas mano kūnas išnyks ir manęs nebebus. Tačiau kažkas iš manęs žemėje liks klajoti, ir pažinsi mane kaip vergų širdžių nerimastį, slaptingą jų akių kibirkščiavimą, sulysusių motinų, maitinančių savo vargšus vaikus, pieno kartumą. Aš, Metis, žuvų darinėtojas, raugsiu visa, kol visa išrūgs ir bus imtasi kepti paskutinį didelį kepalą.

Iš jo kalbos ir akių supratau, kad neganda ir baimė aptemdė jam protą. Tačiau jis, randuotomis rankomis siektelėjęs mano kelių, sulaikė mane ir sušnibždėjo:

– Tu, Sinuhe, kuris esi labai mokytas, moki skaityti bei rašyti, aišku, manai, kad žuvų darinėtojas nesugeba mąstyti. Tačiau nors galvoti sunku, žiaumodamas žolę ir čiulpdamas sūrius žuvų krepšių meldus, daugybę dienų ir naktų galvojau. Todėl jau žinau, kokia buvo mūsų klaida ir kodėl privalėjome mirti. Mes jau turėjome valdžią, ir žemė buvo mūsų, tačiau nemokėjome savo valdžia naudotis, nes pasitenkinome plėšimu, ginčais dėl grobio ir girtuoklyste, kiekvienas trokšdamas iš savo valdžios gauti kuo daugiau naudos. Mes sočiai valgėme, gėrėme, o turėjome žudyti žudyti žudyti, kol išžudysime visus, kurie ne su mumis. Tačiau mes, visiški skurdžiai, nebuvome mokyti žudymo meno, be to, alkį bei skurdą iškentę, pernelyg gerbėme žmogaus gyvybę ir tik tas katinas Pepitamonas su juoduoju Eje patys žudydami išmokė mus šio meno. Šis mokslas buvo pernelyg vėlyvas, kad duotų naudos, tačiau slapstydamasis tuščiuose nendrių krepšiuose regėjau daug žudymo sapnų ir šiuos sapnus kaip palikimą paliksiu po savęs ateisiantiems – tie sapnai glūdins po tamsą, kai būsiu miręs, įsigaus į vergų bei neturtėlių sapnus, kol jų rankų bei kojų pirštai nuo mano, jau seniai mirusio, sapnų ims drebėti.

Karštligiškomis akimis jis spoksojo į mane ir gniaužiojo randuotomis rankomis mano kelius. Tuomet atsisėdau į dulkes priešais jį ir pakėlęs rankas pasakiau:

– Žuvų darinėtojau Meti, matau, kad po savo skudurais slepi peilį. Taigi nužudyk mane, jei, tavo galva, esu kaltas. Nužudyk mane, žuvų darinėtojau Meti, nes man jau nusibodo sapnuoti sapnus ir jau nebemoku džiaugtis. Nužudyk mane, jeigu šitaip galėsi atsimokėti. Daugiau jokios paslaugos negaliu tau padaryti.

Išsitraukęs iš užjuosčio žuvų darinėjimo peilį, išmėgino jį į randuotą delną ir žiūrėjo į mane, kol akys jam aptemo; pravirko ir nusviedęs peilį šalin pasakė:

– Dabar suprantu, kad jokios naudos iš žudymo, žudydamas nieko nelaimėsi – peilis aklai smigs į kaltąjį ir į nekaltąjį. Ne, Sinuhe, užmiršk mano žodžius ir atleisk man už pyktį, nes smogdamas peiliu kitam žmogus smogia juo savo broliui, ir galbūt mes, neturtingieji ir vergai, širdimi tai supra-

tome, todėl ir negalėjome žudyti. Todėl laimėjome mes, o visai ne tie, kurie mus žudė, nes žudydami jie išnyko ir patys save prapuldė. Mano broli Sinuhe, gal ateis diena, kai žmogus įžiūrės žmoguje brolį ir nežudys jo. Tegul lig tol mano verksmas būna kaip palikimas broliams. Teįsėlina mirštančio žuvų darinėtojo Mečio verksmas į neturtingųjų ir turtingųjų sapnus. Tegul mano verksmu motinos užliūliuoja sulysusius savo vaikus. Tegul per amžius mano verksmas šniurkščia girnapusių trinkesyje, idant kiekvienas, mano verksmą savo širdimi išgirdęs, rastų netoliese draugą.

Randuotomis rankomis jis patapšnojo man skruostus, karštos jo ašaros pabiro ant mano rankų ir atgrasus žuvų darinėtojo dvokas tvoskė į mano šnerves, kai jis pasakė:

– Eik jau, mano broli Sinuhe, kad sargybiniai neužmuštų ir žalos dėl manęs nepatirtum. Eik, bet tegul mano verksmas lydi tave kiekviename žingsnyje, kol tau atsivers akys ir pamatysi viską, ką dabar matau aš, ir mano ašaros galiausiai tau pasirodys brangesnės už perlus bei brangakmenius. Mat nuo šios valandėlės jau ne vienas verkiu – manyje per amžius verks visa pavergtųjų ir sumuštųjų giminė. Mano ašaros – pasaulį sendinančios ir randais vagojančios milijonų ir milijonų ašaros. Tekančios upės vanduo – gyvenusių prieš mus ašaros, o vanduo, krintąs į žemę svetimose šalyse – ašaros tų, kurie ateis į pasaulį po mūsų. Šitai supratęs jau nebebūsiu vienas, Sinuhe.

Jis krito ant žemės priešais mane, jo pirštai gniaužė prieplaukos dulkes, ašaros it pilki perlai ritosi dulkėmis, bet jo žodžių nesupratau, nors buvau pasirengęs nuo jo rankos mirti. Todėl sprukau šalin ir nusišluosčiau į antpetinę nuo jo ašarų šlapias rankas, bet atgrasų kvapą savo šnervėmis tebejutau. Taip užmiršau jį ir ėjau kur kojos veda, o kartėlis šarmu graužė man širdį, nes mano liūdesys ir mano vienatvė man rodės didesnė už kitų liūdesį bei vienatvę. Šitaip kojos nuvedė mane prie buvusio vario liejiko namo griuvėsių ir priešais išvydau išsigandusius vaikus, kurie mane pamatę išsislapstė, ir žmonas, rausiančias griuvėsius ir ieškančias ūkio rakandų, kurios mane pamačiusios užsidengė veidus.

Vario liejiko namas buvo sudegęs, jo molio sienos šiurpsojo apanglėjusios, vandens tvenkinys sode buvo išdžiūvęs, o sikomoro šakos juodos, be lapų. Tačiau kažkas griuvėsiuose buvo pasistatęs padangtę, pamačiau ten vandens ąsotį ir nešvariais pražilusiais plaukais, šlubuodama nuo žaizdų mane pasitiko Mutė, todėl pamaniau regįs jos Kaa ir krūptelėjau. Tačiau ji netvirtais keliais man nusilenkė ir kandžiai ištarė:

– Tebūnie palaiminta diena, parvedanti mano poną namo.

Daugiau ji neįstengė tarti nė žodžio, nes kartėlis atėmė jai balsą ir ji atsisėdusi ant žemės užsidengė rankomis veidą, kad nereikėtų į mane žiūrėti. Jos liesas kūnas buvo sužaizdotas ragu, koja suknežinta, tačiau žaizdos jau užsitraukusios ir niekuo negalėjau jai padėti, nors norėjau pagelbėti ir nepaisydamas jos atsikalbinėjimų žaizdas apžiūrėjau. Paklausiau jos:

– Kur Kaptahas?

Ji atsakė:

– Kaptahas negyvas. Pasakojama vergus jį nužudžius, kai pamatę, kad išdavė juos ir girdo Pepitamono vyrus vynu.

Tačiau jos žodžiais nepatikėjau, nes gerai žinojau, jog Kaptahas negali mirti, kad ir kas nutiktų, Kaptahas visuomet gyvens.

Pastebėjusi mano abejonę, Mutė labai suirzo ir tarė:

– Tau turbūt paprasta ir lengva juoktis dabar, Sinuhe, kai tavo valia visokeriopai išsipildė ir matei švenčiantį savąjį Atoną. Jūs, vyrai, visi vienodi, iš vyrų – visas pasaulio blogis, nes vyrai niekada nesuauga – visuomet lieka vaikai: svaidosi akmenimis, muša kits kitą lazdomis, kruvinai suknežina viens kitam nosis, o didžiausia jų aistra – suteikti liūdesio juos mylintiems ir jiems gero linkintiems. Iš tiesų, ar aš, Sinuhe, tau visada nelinkėjau gero, o ką už tai gavau atlygio? Šlubuojančią koją, ragų žaizdas kūne ir saują sugedusių grūdų košei. Bet visai ne dėl savęs vaitoju, o dėl Meritės, kuri tau kaip vyrui tiesiog buvo per gera, kurią tyčiomis įstūmei į mirtį – galima sakyti, pats pervėręs peiliu jai širdį. Visas ašaras išverkiau ir dėl mažojo Toto, kuris buvo man lyg sūnus, kuriam kepiau meduolius ir kaip įmanydama stengiausi švelnumu apmalšinti jo audringą, vyrišką būdą. Bet ar tau visa tai svarbu, juk turbūt atėjai pas mane labai patenkintas – primuštas, nušašusiu veidu, iššvaistęs visus savo turtus, voliotis po mano padangte – sunkiai, su dideliu vargu ant tavo namo griuvėsių pastatyta – ir iš manęs misti. Lažinuosi iš apsto: dar saulei nenusileidus imsi kaulyti manęs alaus, o rytoj primuši mane lazda, jei tau ne itin stropiai tarnausiu, ir versi mane už save dirbti, o pats tingiai voliosiesi – toks vyrų būdas, visai tuo nesistebiu, dėl to manau, kad jau prie visko pripratau ir nesistebėsiu niekuo, ką dar sugalvosi.

Šitaip ji man kalbėjo, barė mane smarkiai, nesverdama žodžių, kol jos ūdijimas man pasirodė toks savas, kad prisiminiau savo motiną Kipą, prisiminiau Meritę, ir širdį užplūdo neapsakomas liūdesys, o iš akių pasruvo ašaros. Šitai pastebėjusi ji labai sumišo ir pasakė:

– Turbūt supranti, Sinuhe, pasiutėli, kad nieko bloga pasakyti nenoriu, tik mokau tave. Tiesa, turiu dar pasislėpusi saują grūdų ir tuoj tuoj juos sumalusi išvirsiu tau puikios košės, o iš sausų nendrių paruošiu tau griuvėsiuose gultą, ir galbūt pamažu vėl imsiesi amato, – vadinasi, išgyvensime. Dėl to nesirūpink, nes jau vaikštau skalbti į turtingųjų namus, kur daugybė kruvinų drabužių – šitaip dar galėsiu uždirbti ir manau gausianti pasiskolinti ąsotį alaus iš viešųjų namų, kur apsigyvenę kariai – taigi galėsi pradžiuginti širdį. Vis dėlto taip graudžiai neverk, mano sūnau Sinuhe, nes verksmas jau nieko nebepakeis, berniukai yra berniukai, jie turi krėsti išdaigas, o po savo pokštų kentėti ir gildyti motinų bei žmonų širdis, ir nieko čia nepadarysi – taip buvo ir visada bus. Vis dėlto norėčiau, kad į šį namą neparsigabentum naujų dievų – bijau, kad tuomet iš Tėbų neliks akmens ant akmens. Tikiuosi, kad neparsigabensi, nors tesu tik sena, paprasta žmo-

na ir negaliu mokytam vyrui patarti. Nors Meritė man buvo brangesnė už dukterį, – jei šitaip galima vertinti, juk aš neturiu savo vaikų, nes esu bjauri ir labai niekinu vyrus, – nors ji man buvo brangesnė už dukterį, vis dėlto turiu pasakyti, kad ji tikrai ne vienintelė moteris pasaulyje – pasauly yra ir kitų moterų, su kuriomis tavo širdis galės pralinksmėti, jei liausiesi žliumbęs, nusiraminsi ir kiek palūkėsi. Iš tiesų, Sinuhe, laikas – gailestingiausias vaistas, laikas smėliu užžers tavo liūdesį ir imsi pastebėti, kad pasaulyje yra ir kitų moterų, galinčių puikiai nuraminti tą mažą daikčiuką po savo apatiniu drabužiu, todėl pasitenkinsi ir vėl sustorėsi, – jei jau tas dalykas vyrams už viską svarbiau. Ak tu, mano pone Sinuhe, kaip sudžiūvai, kaip skruostai įkrito – jau nebeatpažįstu tavęs. Bet išvirsiu tau geros košės, iš jaunų nendrių ūglių paruošiu tau troškinį ir net alaus tau paskolinsiu, jei liausiesi verkęs.

Jos žodžiai dėl ašarų mane sugėdijo, todėl nusiraminęs pasakiau:

– Ne tavęs varginti čia atėjau, brangi Mute, tuoj pat vėl išeisiu ir turbūt ilgai negrįšiu, jei išvis grįšiu. Todėl prieš iškeliaudamas norėjau pamatyti namą, kuriame buvau laimingas, prieš iškeliaudamas norėjau ranka paglostyti šiurkštų sikomoro kamieną, prieš iškeliaudamas norėjau ranka paliesti savo namų slenksčio akmenį, Meritės ir mažojo Toto kojų mintą. Nevark dėl manęs, Mute, nes tavo grūdų valgyti negaliu – žinau, kad Tėbuose siaučia baisus badas, todėl pasistengsiu atsiųsti tau truputėlį sidabro, kad išgyventum, kai manęs čia nebus. Tačiau už tavo žodžius laiminu tave, Mute, tarsi savo motiną – tu gera moteris, nors tavo žodžiai kartais gelia kaip vapsvos.

Mutė ėmė verkšlenti, grublėta atgalia ranka trintis nosį ir neišleido manęs – įžiebusi ugnį iš skurdžių savo atsargų, paruošė man valgį ir privalėjau valgyti, kad jos neįžeisčiau, nors kiekvienas kąsnis apmaudžiai strigo gerklėje. Mutė žiūrėjo į mano valgymą purtydama galvą, šnarpšdama nosį ir pasakė:

– Valgyk, Sinuhe, valgyk, pasiutėli, nors mano grūdai sugedę, valgis visai netinkamas ir nenusisekęs – nesuprantu, kas man šiandien pasidarė, kad vos įžiebiau ugnį, o mano duona pelenuota. Bet valgyk, Sinuhe, geras valgis išgydo visas širdgėlas, geras valgis sustiprina kūną ir pradžiugina širdį, nėra nieko puikesnio už gerą valgį, kai žmogus ilgai verkęs ir jaučiasi lyg našlaitis. Spėju, kad vėl leisiesi į kelionę ir kiši savo kvailą galvą į visus kely pasitaikančius tinklus bei kilpas, tačiau nieko negaliu padaryti – negaliu tavęs sulaikyti. Todėl valgyk, kad turėtum jėgų, Sinuhe, ir sugrįžk, tai vėl palaiminsiu tavo sugrįžimo dieną, mano pone, ir ištikimai tavęs lauksiu. Tikrai nesirūpink manimi – spėju, kad tau stinga sidabro, nes visą savo turtą sukepei į duoną neturtėliams ir vargšams, kurie tau už tai net nepadėkojo, tik pajuokė tavo kvailumą. Nesuk galvos dėl manęs, nors esu jau sena, šlubčioju nuo žaizdų, bet labai tvirta ir užsidirbsiu duoną skalbimu bei kepimu tol, kol Tėbuose bus duonos, jei tik sugrįši, mano pone.

Sėdėjau iki tamsos buvusio vario liejiko namo griuvėsiuose ir Mutės uždegta menka ugnelė švietė suodinoj tamsoj vieniša. Vis dėlto ši vieta man buvo vieninteliai namai pasaulyje. Todėl pagloščiau ranka šiurkštų sikomoro kamieną galvodamas, jog tikriausiai niekada nebesugrįšiu, pagloščiau ranka numintą savo namo slenksčio akmenį, galvodamas, jog turbūt niekada nebesugrįšiu, paliečiau Mutės kaulėtą motinišką ranką galvodamas, kad tikriausiai būtų geriau, jei niekada nesugrįžčiau, nes mane mylintiems visada nešiau tik širdgėlą ir nelaimes. Todėl man geriau gyventi ir mirti vienam – kaip vienas savo gimimo naktį dervuotu nendrių luotu tamsoje atkeliavau upe.

Kai sužibo žvaigždės ir sargybiniai sugriautuose uosto skersgatviuose iečių kotais mušdami skydus ėmė baidyti žmones, atsisveikinau su Mute ir palikau buvusio vario liejiko namą Tėbų neturtingųjų miesto dalyje, ketindamas dar kartą sugrįžti į faraono Aukso rūmus. Einant link pakrantės virš Tėbų vėl žioravo raudonas nakties dangus, didžiųjų gatvių šviesos nušvietė naktį ir nuo miesto vidurio mano ausis pasiekė aistrus muzikos skambesys, nes ši naktis buvo faraono Tutanchamono žengimo valdžion naktis – šventinė Tėbų naktis.

7

Tą pačią naktį senieji šventikai uoliai darbavosi Sechmetės šventykloje: išravėjo tarp akmens plokščių sužėlusią žolę, pastatė į vietą liūtagalvę statulą, aprengė ją raudonu linu, papuošė karo bei naikinimo ženklais. Po Tutanchamono karūnavimo abiejų valstybių karūnomis – raudona ir balta karūna, lelijų ir papiruso karūna – Ejė Horemhebui pasakė:

– Išmušė tavo valanda, sakalo sūnau. Įsakyk pūsti trimitus – skelbk prasidėjus karą. Valančiu kraujo srautu apiplauk Kemi žemę, idant visa būtų kaip anksčiau ir liaudis užmirštų neteisėtąjį faraoną.

Todėl kitą dieną faraonui Tutanchamonui ir karališkajai sutuoktinei Aukso rūmuose žaidžiant su lėlėmis laidotuves, apsvaigusiems nuo valdžios Amono šventikams šventaisiais dūmais smilkant didžiąją šventyklą ir be perstogės amžių amžiams keikiant faraoną Echnatoną, Horemhebas įsakė pūsti trimitus visuose gatvių kampuose, buvo plačiai atidaryti Sechmetės šventyklos vario vartai ir Horemhebas su rinktine savo kariuomene šventiškai nužygiavo Avinų keliu aukoti Sechmetei. Šventikai gavo ko troško – akmentašių kaltai visose šventyklose, rūmuose bei kapuose daužė akmenį, visiems laikams naikindami prakeiktą faraono Echnatono vardą iš visų šventraščių, idant jo atminimas išblėstų. Faraonas Tutanchamonas gavo ko troško – karališkieji statybos meistrai jau tarėsi tarp savęs dėl jo kapo vietos. Ejė gavo ko troško – faraono dešinėje jis valdė Kemi žemę nustatydamas mokesčius, teisingumą, dovanas, palankumo ženklus bei faraono laukus. Da-

bar atėjo Horemhebo eilė – jis taip pat gavo ko troško, ir aš lydėjau jį į Sechmetės šventyklą, nes jis norėjo parodyti man visą savo valdžios didybę, pagaliau sulaukęs karo, dėl kurio rezgė intrigas ir visą gyvenimą plūkėsi.

Vis dėlto Horemhebo garbei turiu pasakyti, jog savo pergalės valandėlę jis niekino visą išorinį blizgesį ir troško paveikti liaudį paprasta elgsena. Todėl į šventyklą jis dardėjo galingu karo vežimu, jo arklių galvų nepuošė plunksnos ir ratai auksu netviskėjo. Tačiau aštriai išgaląsti variniai pjautuvai abiejose vežimo pusėse švilpdami raižė orą, jo ietininkai bei šauliai žengė paskui lygia greta, jų nuogų kojų šlepsėjimas į Avinų kelio akmenis buvo ritmingas bei galingas it jūros griausmas į pakrantės uolas, o negrai žygiuodami mušė žmonių oda aptrauktus būgnus.

Tylomis ir baugščiai žvelgė žmonės į aukštą viršum galvų iškilusį jo stotą karo vežime, sotumu švytinčią kariuomenę, kai visa šalis kentė badą. Tylomis stebėjo minia Horemhebo žengimą į Sechmetės šventyklą, tarytum šventinės nakties pagirių kankinama nujaustų, kad jos kančios dar tik prasideda. Tačiau priešais Sechmetės šventyklą Horemhebas išlipo iš karo vežimo, jo vadai padarė tą patį, ir šventikai, pasitikę juos šviežiu krauju ištepliotais veidais, rankomis bei drabužiais, nuvedė prie Sechmetės statulos. Deivė buvo aprengta raudonu drabužiu, drabužis – permirkęs aukų krauju, todėl glaudžiai prilipęs prie akmeninio kūno, o nuo iškilių akmeninių krūtų, raudono drabužio dengiamų, lašėjo kraujas. Šventyklos prieblandoje atrodė, kad baugi liūtės galva juda, o atgijusios jos brangakmenių akys spokso į Horemhebą, kai šis melsdamas pergalės priešais aukurą delnuose suspaudė šiltas aukų širdis. Šventikai šoko aplink jį džiaugsmo šokius ir žaizdodamiesi peiliais sutartinai šaukė:

– Sugrįžk nugalėtoju, sakalo sūnau Horemhebai! Sugrįžk nugalėtoju, ir gyva pas tave nusileidusi deivė apglėbs tave savo nuogumu.

Tačiau Horemhebas užsisklendė nuo šventikų šokių ir šauksmų savo sielos ramybėje ir su šaltu orumu atlikęs reikiamas apeigas išėjo iš šventyklos. Jam aukojant į šventyklos priekiemį ir aikštę prie šventyklos trimitų sukviesta susirinko neaprėpiama minia persigandusių žmonių. Išėjęs iš šventyklos Horemhebas pakėlė kruvinas rankas ir prakalbęs į žmones pasakė:

– Klausykite manęs, visi Kemi žemės žmonės, klausykite manęs, nes esu Horemhebas, sakalo sūnus, ir savo rankomis parnešiu pergalę bei nemirtingą garbę visiems, norintiems paskui mane leistis į šventąjį karą. Šią valandėlę hetitų karo vežimai dunda Sinajaus dykuma ir jų kariuomenė trempia žemumą – dar niekada Kemi žemei negrėsė toks didžiulis pavojus kaip dabar, nes, lyginant su hetitais, senovės hiksų valdžia buvo maloni ir gailiaširdė. Hetitai ateina – jų skaičius begalinis, o jų žiaurumas nušiurpins visą tautą. Jie sunaikins jūsų namus, išbadys akis, išprievartaus žmonas, o jūsų vaikus išgabens sukti malūnų girnų. Ten, kur pervažiuoja jų karo vežimai, javai nebeauga, žemė, kurią sutrypia jų arklių kanopos, pavirsta dykuma. Todėl karas, kurį skelbiu su jais, yra šventas karas, nes tai karas už

jūsų gyvybes bei už Kemi žemės dievus, už jūsų vaikus bei jūsų namus, ir jei gerai seksis, sumušę hetitus atkariausime Siriją ir sugrįš Kemi žemės turtai, sugrįš sotumas ir kiekvienas vėl susipils sau kaupiną saiką. Jau užtenkamai svetimšaliai žemino Kemi žemės garbę, užtenkamai tyčiojosi iš mūsų silpnumo ir juokėsi iš mūsų ginklų. Išmušė valanda – aš sugrąžinsiu buvusią kovinę Kemi žemės šlovę. Kiekvienam vyrui, kuris savo noru eis paskui mane, pažadu saiką grūdų, pažadu jo grobio dalį – grobis, žinoma, bus didelis, todėl tie, kurie sugrįš su manimi pergalės dieną, sugrįš turtingesni nei gali svajoti. Tačiau vyras, kuris savo noru neis paskui mane, turės eiti prievarta ir perkreiptu sprandu gaus tempti ginklanešių nešulius, o kentęs vien patyčias bei gėdą savo grobio dalies negaus. Todėl tikiu ir tikiuosi, kad kiekvienas Egipto žemės vyras, turįs narsią širdį ir sugebąs pakelti ietį, paskui mane eis savo valia. Šiandien mums visko stinga, įpėdžiui seka badas, tačiau paskui ateis sočios dienos ir kiekvienas, žūsiąs kovoje už Kemi žemės laisvę, įžengs tiesiai į palaiminguosius laukus – nereikės rūpintis kūno išsaugojimu, nes juo pasirūpins Egipto dievai. Tik visas jėgas įtempus gali nugalėti. Todėl, Egipto moterys, pinkite plaukus lankų templėms ir džiūgaudamos siųskite savo vyrus bei sūnus į šventąjį karą. Egipto vyrai, kalkite savo papuošalus iečių antgaliams ir eikite paskui mane – dovanosiu jums karą, kokio pasaulis dar niekada nematė. Didžiųjų faraonų sielos pakils į kovą drauge su mumis. Visi Egipto dievai, pirmiausia didysis Amonas, kovos drauge su mumis. Mes išmesime hetitus iš Juodosios žemės, kaip potvynis plūsdamas išplukdo šiaudgalius. Mes atkariausime Sirijos turtus ir krauju nuplausime Egipto gėdą. Klausykite manęs, visa tauta. Nugalėtojas, sakalo sūnus Horemhebas, pasakė.

Jis baigė ir nusvarino kruvinas rankas, o jo galinga krūtinė iš įtampos šniokštavo, nes jis labai garsiai šaukė. Jam baigus papūtė trimitus ir kariai iečių kotais ėmė dundinti skydus, trypti kojomis, šen bei ten žmonių minioje pratrūko šauksmai, iki šauksmai virto audra – visi žmonės džiūgaudami šaukė, kėlė rankas, kraujas mušė jiems į galvas ir jie ėmė dar garsiau šaukti, nors, man rodos, dauguma tikrai nežinojo, ko šaukia. Šypsodamas Horemhebas vėl įlipo į savo karo vežimą. Kariai praskynė jam kelią ir įniršę iš džiaugsmo žmonės abipus Avinų kelio jį sveikino. Tada supratau, kad didžiausias žmonių džiaugsmas – gauti drauge pašaukti, ir nelabai svarbu dėl ko, nes šaukdamas drauge su kitais kiekvienas pasijunta esąs stiprus ir reikalą, dėl kurio šaukia, suvokia kaip vienintelį teisingą. Bet Horemhebas buvo labai patenkintas ir vežime pagyrūniškai pakėlė rankas sveikindamas žmones.

Jis važiavo tiesiai į uostą, ketindamas lipti į vyriausiojo vado karo laivą ir greitai išplaukti į Memfį, nes Tėbuose užsibuvo pernelyg ilgai – pagal paskutiniąsias žinias, hetitai Tanyje jau ganė arklius. Aš taip pat įlipau į jo laivą ir niekas manęs pas jį einančio nesulaikė, o jam pasakiau:

– Horemhebai, faraonas Echnatonas mirė, todėl jau nebesu karališkasis

kaukolės atvėrėjas – esu laisvas, niekas manęs nelaiko. Todėl ketinu išplaukti su tavim ir drauge vykti į karą, nes visa man vis tiek, niekas manęs jau nedžiugina. Mat noriu išvysti, kokį palaiminimą suteiks karas, kurio visą gyvenimą siekei. Išties trokštu jį pamatyti, trokštu pamatyti, ar tavo valdžia geresnė už Echnatono valdžią, ar pasaulį vien piktosios dvasios valdo.

Nepaprastai nudžiugęs Horemhebas atsakė:

– Tebūnie tai geras ženklas, nors iš tiesų nebūčiau pagalvojęs, jog tu, Sinuhe, būsi pirmas savo noru į šį karą atėjęs. Ne, šito iš tavęs nesitikėjau, nes žinau tave labiau mėgstant patogumą bei minkštas lovas nei karo sunkumus. Tiesa, maniau, kad Tėbuose mano naudos žiūrėsi uoliai regzdamas Aukso rūmų pažintis, bet turbūt šitaip geriau, nes tu esi naivus žmogus – bet kas tave apgaus, įtikins savo pasakėlėm, o jei eisi su manim, aš nors turėsiu nuolatinį gydytoją – manau, kad jo man prireiks. Tegriebia nelabieji, teisingai mano kariai praminė tave Laukinio Asilo Sūnumi, kai drauge kariavome su chabyrais – akivaizdu, jog turi laukinio asilo širdį, jei nebijai hetitų.

Jam bekalbant irklininkai atstūmė nuo prieplaukos laivą, sumerkė į vandenį irklus ir laivas plevendamas vėliavėlėm pajudėjo. Tėbų prieplaukos baltavo nuo žmonių ir jų šauksmai audra sugaudė mūsų ausyse. Horemhebas giliai atsikvėpė, nusišypsojo ir tarė:

– Mano kalba, kaip matai, žmonėms padarė didelį įspūdį. Bet eikim į mano pastogę – noriu nusiplauti nuo rankų šitą dievišką kraują.

Nusekiau paskui į laivo pastogę, jis išvijo savo raštininkus ir vis pauostydamas ir abejingai kalbėdamas ėmė plautis rankas:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, nebūčiau patikėjęs, kad Sechmetės šventikai tebeaukoja žmones. Bet senukus tikriausiai pagavo įkarštis, juk mažiausiai keturiasdešimt metų Sechmetės šventyklos vartai buvo uždaryti. Ne veltui stebėjausi, kad jų apeigoms reikia hetitų ir sirų belaisvių, tačiau leidau jiems daryti ką nori. – Taip pašiurpau dėl jo žodžių, kad keliai man sulinko, bet Horemhebas nerūpestingai pridūrė: – Jei būčiau žinojęs, vargu ar šitai būčiau leidęs ir patikėk, Sinuhe, apstulbau prie aukuro gavęs šiltą kraujuojančią žmogaus širdį. Todėl skubu nusiplauti rankas, bet jei Sechmetė už tai bus palanki mūsų ginklams – buvo verta aukoti, nes iš tiesų esu reikalingas tokios pagalbos, kokią įmanu suteikti, ir net daugiau, nors keli gerai nukalti bei užgrūdinti iečių antgaliai tikriausiai būtų geresnė ir tikresnė pagalba nei Sechmetės palaiminimas. Bet leiskime šventikams daryti tai, ką privalo daryti, tuomet jie kitur mums netrukdys.

Jis vėl pradėjo girtis žmonėms pasakyta kalba, tikėdamasis, kad ir aš išliaupsinsiu jo iškalbą, bet tariau, jog kalba, kurią sakė kariams Jeruzalėje, man labiau patiko nei ši. Nepaprastai įsižeidęs Horemhebas pasakė:

– Ne tas pats kalbėti kariams ir liaudžiai – jeigu suspėsiu, dar gausi išgirsti mane kalbant kariams tiesiai šviesiai. Bet kalba, kurią sakiau priešais Sechmetės šventyklą, skirta ir ateinančioms kartoms, nes tikrai manau, jog

ji bus iškalta akmenyje bei išsaugota ateičiai. Tuomet reikia pasirinkti kitokius žodžius nei į mūšį einantiems kariams, įpinti gražių ir didingų žodžių, kurie trenkia kaip smalkės žmonėms į galvas, apžilpina akis ir juoda jie ima matyti kaip balta. Turbūt ne veltui išmokau skaityti ir senuose šventraščiuose ištyrinėjau faraonų bei karo vadų kalbas liaudžiai. Kadangi nieko nesupranti, turiu tau paaiškinti, jog aš kalbėjau tai, kas visais laikais būdavo kalbama, trimitams paskelbus karą. Pirmiausia pavadinau karą su hetitais gynybiniu karu ir pakursčiau žmones kilti prieš užpuolikus, kurie viską naikindami veržiasi per Egipto sienas. Bendrais bruožais tai buvo tiesa ir aš net neslėpiau, kad kartu ketinu atkariauti Egiptui Siriją. Paskui paskelbiau, jog visiems, kurie eis paskui mane savo noru, bus gerai, o tiems, kurie bus prievarta varomi į karą, bus prastai. Toliau paaiškinau, kad visa tai šventasis karas ir pasirėmiau visais Egipto dievais. Žinoma, nemanau, kad viena šalis šventesnė už kitą arba kad Egipto dievai galingesni už hetitų dievus, bet skaičiau šventraščiuose ir girdėjau senus karius pasakojant, jog prasidedant karui privalu pasiremti dievais, sumanus karo vadas sakydamas kalbą visuomet prisimena dievus. Mat žmonėms tai patinka – nesvarbu, ar tai naudinga, ar ne – ir net tu, Sinuhe, turi pripažinti, jog mano kalba stipriai paveikė žmones, nors dėl tikrumo minioje buvau pastatęs savų vyrų, kad pradėtų šaukti man pašlovinimus. Prisimink taip pat, Sinuhe, kad pažadėjau jiems pergalę neišpūsdamas mūsų laukiančių sunkumų – sunkumų ir kančių liaudis, aišku, atėjus laikui, patirs, bet nereikia jos gąsdinti per anksti. Tačiau pergalė šiame kare bus pasiekta daugybe kančių, o su nepatyrusia kariuomene, be iečių bei karo vežimų leisdamasis į karą su hetitais, jaučiuosi tarsi berniūkštis, puoląs sudžiūvusia nendre liūtui snukį badyti. Tačiau visai neabejoju galutine pergale, nes esu sukurtas didiems darbams, tik baiminuos, kad didelė daugybė dėl jos žus.

– Horemhebai, – paklausiau, – ar tau yra kas nors šventa?

Valandėlę pamąstęs jis atsakė:

– Didis karo vadas ir valdovas turi permanyti visus žodžius bei vaizdus ir pats turi mokėti žodžiais bei vaizdais kaip ginklu naudotis. Patikinu, Sinuhe, jog tai gana sunku ir atima gyvenimo džiaugsmą, bet jausmas, kad savo valia valdai kitus ir priverti juos nuveikti didelius darbus, atlygina kitokį džiaugsmą. Kai buvau jaunesnis, tikėjau savo ietimi ir savo sakalu. Dabar jau tikiu tik savo valia ir žinau, kad mano valia – tai mano likimas. Tačiau valia mane sekina – kaip tekėlas gludina akmenį. Neturiu nė vienos poilsio valandėlės – nei dieną, nei naktį, nei pabudęs, nei miegodamas, todėl panūdus valandėlę pailsėti, nieko kita nelieka, tik stipriai nusigerti. Kai buvau jaunesnis, tikėjau draugyste, taip pat tikėjau mylįs vieną moterį, kurios panieka ir spyriojimasis varė mane iš proto, bet dabar žinau, kad nė vienas žmogus man nėra tikslas, kiekvienas žmogus man tėra tarpinė pakopa, ir ta moteris man jau tėra tik tarpinė pakopa. Aš, Horemhebas, esu visa ko branduolys, visa kyla iš manęs ir į mane visa sugrįš. Aš esu Egiptas

ir jo žmonės. Todėl vėl atkūręs Egipto didybę ir galybę, pats save padarysiu didį ir galingą. Suprask, tik tai yra teisinga ir priimtina, Sinuhe.

Jo nepažinojusį tie žodžiai gal būtų paveikę, tačiau aš mačiau jį dar pagyrų jaunikaitį, Hetnecute mačiau sūriu bei galvijais dvokiančius jo tėvus, nors buvo padaręs juos kilmingaisiais. Todėl negalėjau jo pakankamai rimtai vertinti, nors savo žodžiais jis akivaizdžiai stengėsi pasirodyti dieviškas. Tačiau nuslėpiau savo mintis ir ėmiau pasakoti apie princesę Baketamonę, labai įsižeidusią, jog Tutanchamono šventinėje eisenoje, jos pačios manymu, jai teko ne itin garbinga vieta. Horemhebas smalsiai klausėsi manęs ir pasiūlė vyno, kad dar papasakočiau apie Baketamonę. Taigi gėrėme vyną plaukdami žemyn upe link Memfio, hetitų karo vežimams trempiant žemumą.

KETURIOLIKTOJI KNYGA

Šventasis karas

1

Surinkęs kariuomenę ir lėšų, Horemhebas sukvietė į Memfį visus Egipto turtinguosius ir prakalbo į juos:

– Jūs visi – turtingi žmonės, o aš esu tik piemens sūnus, gimęs mėšlinais tarpupirščiais. Tačiau Amonas mane palaimino, o faraonas liepė vadovauti karui, bet šaliai grasinąs priešas yra neįtikimai žiaurus ir baisus, – turbūt gerai šitai žinote. Su malonumu klausiausi jūsų garsiai kalbančių ir sakančių, jog karas iš kiekvieno reikalauja aukų, todėl esą sumažinote savo vergų bei valstiečių grūdų saikus ir visame Egipte pakėlėte prekių kainas. Iš jūsų darbų bei žodžių suprantu, kad ir patys, kaip padėtis įpareigoja, esate pasirengę didelėms aukoms. Tai puiku ir man labai patinka, nes ieškodamas lėšų karui, kariuomenės samdai, karo vežimų gaminimui bei daugeliui kitų, jums nesuprantamų, sumanios karybos dalykų, nusprendžiau iš jūsų pasiskolinti po dalį turto, todėl iš mokesčių sąrašų susirinkau apie jus žinių, tačiau man jų nepakako ir liepiau surinkti daugiau – taigi tariuosi žinąs ir apie visus tuos turtus, kuriuos neteisėtojo faraono laikais nuslėpėte nuo mokesčių rinkėjų. Vis dėlto dabar Amono vardu valdo teisėtas faraonas ir jums jau tikrai nereikia slapstyti turto – atvirai ir išdidžiai galite jį paaukoti karybai. Todėl kiekvienas jūsų nedelsdamas privalo paskolinti man po pusę savo turto – nesvarbu, auksu, sidabru, grūdais, galvijais, arkliais ar vežimais mokėsite, jei tik greitai šitai atliksite.

Tai išgirdę Egipto turtingieji pratrūko garsiai vaitoti ir plėšydamiesi drabužius sakė:

– Neteisėtasis faraonas mus jau nuskurdino – likom beturčiai, o žinios, kurias apie mus surinkai, melagingos. Kokį duosi mums užstatą, jei paskolinsime tau po pusę turto ir kokias palūkanas ketini mums mokėti?

Bičiuliškai žvelgdamas į juos Horemhebas atsakė:

– Mano užstatas – pergalė, kurią su jūsų, gerieji draugai, pagalba ketinu kaip įmanydamas greičiau pasiekti. Mat jei nepasieksiu pergalės, ateis hetitai ir išsiveš visą jūsų gerą, todėl, mano galva, tokio užstato tikrai pakanka. O dėl palūkanų ketinu tartis su kiekvienu atskirai ir tikiuosi, kad kiekvienas liks susitarimu patenkintas. Tačiau per anksti pratrūkot raudoti, nes dar ne viską pasakiau. Taigi reikalauju jūsų nedelsiant paskolinti po pusę turto – tik paskolinti, gerieji žmonės. Po keturių Mėnulio mėnesių privalėsite vėl man paskolinti pusę to, kiek bus likę, o per metus – pusę to, kiek dar bus likę. Patys geriausiai mokate suskaičiuoti, kiek jums liks, bet esu

tikras, kad jums tikrai liks tiek, kad iki gyvenimo galo sriubinės būtų pilnos, – taigi suvis neapiplėšiu jūsų.

Tuomet turtingieji žliumbdami puolė jam po kojų, graudžiai aimanuodami į grindis kruvinai susidaužė kaktas ir šaukė mieliau pasiduosią hetitams. Dėdamasis nustebęs Horemhebas tarė:

– Jeigu taip, aišku, elgsiuos pagal jūsų valią ir manau, jog mano kariai, kare užstatantys savo pačių kailius bei gyvybes, labai įsižeis išgirdę, kad nenorite nieko karybai paaukoti. Tiesą sakant, įtariu, kad mano kariai lūkuriuoja prie visų durų su virvėmis, idant pagal jūsų pačių troškimą surišę nugabentų į laivus ir atiduotų hetitams. Tai mane labai liūdina – nesuprantu, koks jums džiaugsmas iš turto, kuris pasiliks čia, mano priežiūroj, jei išdurtom akim suksite hetitų girnas. Tačiau patys šito trokštate, todėl bus geriausia, jei perduosiu kariams jūsų valią.

Tai išgirdę turtingieji iš išgąsčio ėmė šaukti ir apkabinę jo kelius sutiko su viskuo, ko jis prašė, drauge piktai jį keikdami. Tačiau Horemhebas paguodė juos sakydamas:

– Susikviečiau jus, nes žinojau jus mylint Egiptą ir vardan Egipto pasiruošus didelėms aukoms. Esate turtingiausi Egipto žmonės, o kiekvienas jūsų turtingas tapo savo galva. Todėl esu tikras, jog greitai vėl būsite turtingi, nes turtingas visada turtėja – net kartais paspaudžiamas, kad sulčių perteklius išvarvėtų. Jūs, gerieji vyrai, esate brangus mano sodas, kurį labai myliu ir nors spaudžiu jus it granatmedžio vaisių, net sėklos pro pirštus sprūsta, būdamas geras sodininkas tikrai nesužalosiu vaisius vedančių medžių – tik retkarčiais nusiimsiu derlių. Jūs irgi turite prisiminti, kad padovanosiu jums didelį karą, didesnį nei galite svajoti, o karo metu pakankamai turtingas visuomet dar labiau praturtėja ir kuo ilgiau trunka karas, tuo labiau jis turtėja – jokia pasaulio galybė šito nesutrukdys, net faraono mokesčių rinkimo skyrius. Todėl priešingai – jūs turite būti man dėkingi, o aš, išleisdamas jus namo, suteiksiu jums visišką palaiminimą. Taigi eikite ramybėje ir uoliai tukite it vaikingos utėlės, nes šito niekas nesutrukdys. Aš neprieštarausiu, jei retkarčiais ir man atsiųsite dovanų – turite prisiminti, kad ketinu atkariauti Siriją, juk gerai žinote, ką reikš Egiptui ir galų gale jums, jei atkariavęs Siriją jus maloniai prisiminsiu. Taigi žliumbkite, jei norite, jei jums palengvės – mielai paklausysiu jūsų žliumbimo, nes mano ausims jis auksu skamba.

Taigi jis paleido turtinguosius ir tie žliumbdami, aimanuodami bei plėšydamiesi drabužius išėjo, tačiau išėję pro duris jie nustojo žliumbti ir ėmė stropiai skaičiuoti nuostolius bei galvoti, kaip juos atlygins. O man Horemhebas pasakė:

– Padovanosiu jiems karą, ir nuo šiol jie galės kaltinti hetitus už visą blogį, kuris juos ištiks plėšiant liaudį – kaip ir faraonas, už badą bei skurdą, su karu į Kemi žemę ateisiantį, galės kaltinti hetitus. Galiausiai už viską, žinoma, teks sumokėti liaudžiai, turtingieji iš liaudies atsiims daugybę kar-

tų daugiau nei man paskolins, o tada aš vėl turėsiu juos paspausti, kad riebalai išvarvėtų. Man šitai patinka labiau nei karo mokesčių rinkimas, juk jei rinkčiau iš liaudies karo mokesčius, jie mane prakeiktų, o plėšiant karybai iš turtingųjų, liaudis, vadindama teisuoliu, mane laimins. Mat dėl šios aukštos padėties, kurion kylu, turiu rūpestingai saugoti garbę.

Tuo metu delta skendėjo liepsnose – ten budintys hetitai degino kaimus ir šėrė sudygusiais javais arklius. Pabėgėliai, būriais plaukę į Memfį, pasakodavo šiurpias istorijas apie baisų hetitų įtūžį, todėl baimė užplūdo mano širdį, rankos kojos ėmė virpėti ir ėmiau reikalauti Horemhebą paskubėti. Tačiau jis ramiai nusišypsojęs pasakė:

– Iš pradžių Egiptas turi pajusti hetitų jėgą, kad žmonės patikėtų, jog nėra blogesnio likimo nei hetitų vergija. Būčiau beprotis, jei pajudėčiau su neapmokyta kariuomene ir be karo vežimų. Gaza tebėra mūsų, Gaza – kertinis šio karo akmuo, ir svarbiausios hetitų pajėgos nedrįs leistis į dykumą, kol neužims Gazos, nes jūroje jie neturi besąlygiškos valdžios. Taip pat turiu vyrų, kurie dykumoje kursto plėšikus bei savanorių būrius – tikrai nesėdžiu rankų sudėjęs, nors nekantros smelkiamas priekaištauji man, kad dykinėju. Mat didelis pavojus Egiptui negresia, kol hetitai per dykumą Juodojon žemėn neatves pėstininkų. Jų karo meną lemia smogiamieji vežimai, tačiau Juodojoje žemėje smogiamiesiems vežimams judėti trukdys drėkinimo kanalai – jie veltui gaiš laiką sunkiai dardėdami iš vienos vietos į kitą, naikindami kaimelius bei trypdami laukus. Kuo mažiau bus žemėje grūdų, tuo noriau Egipto vyrai imsis mano liūtų uodegų – kiekvienas žinos čia gausiąs kaupiną saiką grūdų ir net alaus.

Iš viso Egipto traukė vyrai į Memfį: alkani ir tie, kurie dėl Atono praradę namus bei šeimas jau nebrangino savo gyvybių, bei vyrai, panūdę grobio ir nuotykių. Nepaisydamas šventikų, Horemhebas paskelbė pasigailėsiąs visų, kurie buvo įsivėlę į Atono karalystės statybą ir išvadavęs akmenų skaldyklos belaisvius paėmė karo tarnybon. Todėl Memfis greitai atrodė tarsi didelė karo stovykla ir gyventi ten darėsi neramu – kasvakar viešuosiuose namuose bei aludėse buvo mušamasi bei žaizdojamasi, o ramūs žmonės užsidarė namuose ir stūmė dienas apimti baimės bei virpulio. Tačiau dirbtuvės gaudė trinksėjimu, dundėjo, kalviams kalant strėlių galiukus bei iečių antgalius – baimė ir neapykanta hetitams buvo tokia didelė, kad net neturtingos moterys atiduodavo vario papuošalus strėlių antgaliams kalti.

Iš jūros salų bei Kretos vis dar atplaukdavo laivų į Egiptą ir karybai Horemhebas buvo priverstas nupirkti visus laivus, savo tarnybon nusamdė jūrininkus bei laivų vadus. Taip pat užgrobė Kretos karo laivus ir palaužė jų eilinius tarnauti Egiptui, nes Kretos pavieniai karo laivai plaukiojo iš uosto į uostą, nebenorėdami sugrįžti į Kretą ir nežinodami, kas joje nutiko. Mat buvo kalbama, kad Kretoje pratrūko vergų maištas, kad kilmingųjų miestas plokščiakalnyje degė ištisas savaites, degė plėvojančiomis liepsnomis, kurios buvo net toli jūroj matyti. Tačiau nieko tikra apie Kretos įvykius

niekas nežinojo, o Kretos jūrininkai savo papratimu meluodavo, todėl niekas jų pasakojimais netikėjo. Kai kurie tvirtino, jog į Kretą įsiveržė hetitai, bet kaip šitai galėjo nutikti – negaliu suprasti, juk hetitai buvo ne jūrininkų tauta. Kiti vėl pasakojo, kad iš šiaurės laivais žlugdyti bei plėšti Kretos atplaukė nežinoma balta tauta ir įveikė Kretos laivyną, kai diduma karo laivų saugojo jūros kelią Sirijos pakrantėje. Tačiau kretiečiai sakė šitaip nutikus dar ir dėl to, kad Kretos dievas mirė. Jie mielai samdėsi į Egipto kariuomenę, bet į Siriją nuplaukę laivai stojo Aziraus bei hetitų kariuomenėn.

Šiaip ar taip, Horemhebui iš to buvo didelės naudos, nes jūroje siautė visiška suirutė ir grobdami laivus visi kariavo su visais. Ir Tire buvo pratrūkęs maištas prieš Azirų ir po maišto likę gyvi laivais pasiekė Egiptą ir perbėgo į Horemhebo kariuomenę. Šitaip Horemhebas surinko laivyną ir sustiprino jį karybai tinkamais patyrusiais žmonėmis, bet kiek visa tai kainavo – net nemėginu skaičiuoti, nes karo laivų statyba ir sustiprinimas kainuoja brangiau ir suryja daugiau aukso nei bet koks karas sausumoje.

Tuo metu Gaza Sirijoje vis dar laikėsi, ir po javų derliaus nuėmimo, upei pradėjus kilti, Horemhebas su kariuomene pajudėjo iš Memfio. Žeme ir jūra jis siuntė žinias į apsiaustą Gazą – valtis, nakties tamsoje plaukusi į Gazos uostą su grūdų maišais, atnešdavo Horemhebo žinią: „Neatiduokite Gazos! Nė už ką neatiduokite Gazos!" Mūradaužiams dunksint į Gazos vartus, pastatų stogams mieste liepsnojant, nes niekas nepajėgė jų užgesinti, su strėle atšvilpdavo žinia: „Horemhebas įsako: neatiduokite Gazos". Ir hetitams per mūrus svaidant uždarytus molio ąsočius su nuodingomis gyvatėmis, kartais iš sudužusio ąsočio pabirdavo grūdai su Horemhebo žinia: „Neatiduokite Gazos!" Kaip Gaza galėjo atlaikyti hetitų bei susijungusių Aziraus karinių pajėgų apsuptį – negaliu suprasti, tačiau niaurus tvirtovės įgulos vadas, kuris, mano didelei gėdai, matė mane su krepšiu keliamą ant mūro, tikrai nusipelnė šlovės išlaikęs Gazą Egiptui.

Upei pakilus Horemhebas pajudėjo iš Memfio ir, įsakęs kariuomenei skubiai žygiuoti link Tanio, užtvėrė hetitų smogiamųjų vežimų būrį upės vingyje, kur hetitai ganė arklius, tardami upę iš trijų pusių saugant nuo netikėtumų. Tačiau nakties tamsoje Horemhebo kariai pagilino vasarą išdžiūvusius ir be priežiūros likusius drėkinimo kanalus ir kylanti upė juos pripildė. Rytą hetitai pastebėjo atsidūrę uždaroje, iš visų pusių vandens supamoje saloje, todėl su smogiamaisiais vežimais jie nieko negalėjo padaryti. Šitai supratę ėmė daužyti smogiamuosius vežimus ir žudyti arklius, tačiau tai pamatęs Horemhebas baisiai įniršo – juk jis buvo viską padaręs, kad užgrobtų nesužalotus smogiamuosius vežimus bei arklius. Todėl jis, įsakęs pūsti trimitus, puolė hetitus ir neapmokyti egiptiečių kariai lengvai nugalėjo, pakloję iš vežimų išlipusius ir ant žemės kovojusius hetitus. Taigi į Horemhebo rankas pakliuvo apie šimtas smogiamųjų vežimų, maždaug trys šimtai arklių ir jis įsakė skubinai nupiešti ant smogiamųjų vežimų Egipto skiriamuosius ženklus, o arklius užantspauduoti Egipto karo ženklais. Bet

svarbiau už grobį buvo pergalė, nes po jos egiptiečiai jau liovėsi tikėję, jog hetitai neįveikiami.

Po šio mūšio Horemhebas surinko visus smogiamuosius vežimus bei arklius ir pirm jų nuvažiavo į Tanį, lėtaeigę pėstiją bei maisto karavanus palikęs sekti paskui. Iš siutingo įkarščio degančiu veidu jis tarė man:

– Jei ketini smogti – smok pirmas ir stipriai.

Todėl jis, nepaisydamas žemumoje plėšikaujančių hetitų būrių, lėkė su smogiamaisiais vežimais į Tanį, o nuo Tanio leidosi tiesiai į dykumą ir sumušęs hetitų sargybos būrius, saugojusius vandens atsargas, užgrobė vieną po kitos dykumos vandens saugyklas. Mat hetitai dykumoje pėstininkams buvo sukaupę tūkstančius ir šimtus tūkstančių vandens ąsočių, nes jie buvo ne jūrininkų tauta ir nedrįso į Egiptą plaukti per jūrą. Negailėdamas arklių jis su savo kariuomene lėkė pirmyn ir šio siaubingo žygio metu daugybė arklių kritę nugaišo, bet tie, kurie matė jį puolantį, pasakojo, jog dumdami šimtai smogiamųjų vežimų iki dangaus pakėlė dulkių stulpą – jis lėkė pirmyn it audros sūkurys. Kasnakt vis daugiau Sinajaus kalnų keterų užžiebdavo įspėjamąsias ugnis ir savanorių būriai, išsiveržę iš savo slaptaviečių, naikino hetitų sargybos būrius bei saugyklas visose dykumos pusėse. Šitaip atsirado sakmė, kaip Horemhebas per Sinajaus dykumą veržėsi į Siriją: dienomis – audros sūkuriu, o naktimis – ugnies stulpu. Mat po šio karo žygio jo šlovė taip išaugo, kad liaudis ėmė sekti apie jį sakmes – kaip apie dievus sekamos sakmės, ir ne vien Egipto liaudis sekė sakmes, bet ir sirai, o jie tikrai turėjo dėl ko jas sekti.

Taigi Sinajuje Horemhebas vieną po kitos užgrobė vandens saugyklas, baisiai pribloškdamas hetitus, neįsivaizdavusius jį išdrįsiant įsiveržti į žemumą, kai jų priešakiniai būriai žemumą trempia, ir gerai žinojusius Egipto silpnumą. O jų kariuomenė nebuvo sutelkta vienoje vietoje – laukdami, kol pasiduos Gaza, jie turėjo išsklaidyti kariuomenę po Sirijos miestus ir kaimus, nes Gazos krašte ir dykumos pakrašty neišgyventų didžiulė kariuomenė, kurią Sirijoje surinko hetitai, norėdami parklupdyti Egiptą. Mat hetitai karyboje buvo labai atidūs ir puldavo tik visiškai įsitikinę savo pranašumu, o jų vadai molinėse lentelėse žymėdavosi kiekvieną puolamo krašto ganyklą, girdyklą bei kaimą. Šitaip ruošdamiesi jie uždelsė ir Horemhebo puolimas juos apstulbino – dar niekada niekas nebuvo ryžęsis pirmas jų pulti ir jie manė, jog Egiptas tokiam smarkiam puolimui neturi pakankamai smogiamųjų vežimų. Todėl Sirijos pusės dykumos pakrašty pasirodžius Horemhebo smogiamiesiems vežimams jie labai sutriko ir žvalgydami bei šniukštinėdami smogiamųjų vežimų skaičių ir puolimo užmačią veltui sugaišo daug laiko.

O puolimo užmačią žinojo tik Horemhebas ir net jis pats nežinojo, nes vėliau man pasakojo, kad geriausiu atveju jis ketino tik sunaikinti hetitų vandens saugyklas dykumoje, šitaip norėdamas sutrikdyti jų puolimą ir metams jį atidėti, kad per tą laiką galėtų ramiai kariuomenę apmokyti ir

apginkluoti dideliam karui. Tačiau netikėta sėkmė jį apkvaišino, jo karo vežimų vadeliotojus apakino lengvos pergalės. Todėl jis audros sūkuriu nuvijo smogiamuosius vežimus tiesiai prie Gazos, smogęs apsiausčiai į nugarą, ją išsklaidė ir sunaikinęs hetitų karo mašinas bei mūradaužius padegė jų stovyklas. Tačiau į Gazą jis nepateko, nes pastebėję, kiek nedaug jis turi smogiamųjų vežimų, apsiautėjai puolė jį, o niūrus ir užsispyręs Gazos įgulos vadas, visiškai suirutei siaučiant, net jam nepanoro Gazos vartų atidaryti.

Taigi Horemhebas būtų žuvęs, jei apsiautėjai būtų turėję smogiamųjų vežimų, tačiau hetitų ir Aziraus karo vežimai buvo būriais pasklidę po visą Siriją, nes Gazos apsiausčiai smogiamieji vežimai buvo nereikalingi, juolab kad prieš didįjį Egipto puolimą jie norėjo pailsinti bei pašerti arklius. Todėl Horemhebas sugrįžo į dykumą ir Sirijos pusės dykumos pakrašty suspėjo sunaikinti vandens saugyklas, kol įtūžę hetitai nenukreipė prieš jį daugiau smogiamųjų vežimų. Mat kaip atsargūs kariautojai hetitai nenorėjo mažoms brangių smogiamųjų vežimų grupelėms kelti pavojaus – jie troško būti tikri pergale, todėl delsė norėdami surinkti pakankamai karo vežimų kovai su Horemhebu, nors vos šimto vežimų būrelis būtų sumušęs ilgos kelionės iškankintus bei mūšių išvargintus Horemhebo karo vežimus.

Todėl Horemhebas ne veltui pasitikėjo drauge esančiu savo sakalu, o prisiminęs kartą Sinajaus kalnuose matytą degantį medį, jis pasiuntė žinią savo ietininkams bei šauliams, paragindamas sparčiai leistis į dykumą hetitų nutiestu keliu – šalia jo laikomų tūkstančių ir šimtų tūkstančių molio ąsočių vandens pakako net didžiulei pėstijai. Taigi jis rengėsi karui dykumoje, nors dykuma tiko smogiamųjų vežimų kovoms, o hetitų jėgą įkūnijo smogiamieji vežimai. Bet manau, kad jam nieko kita neliko – bėgti atgal nuo įniršusių hetitų jis, jo smogiamieji vežimai bei arkliai buvo pernelyg pavargę, ir žemumon turbūt jau nebūtų gyvi sugrįžę. Ir Horemhebas nenorėjo savo narsiųjų mėšliasnukių palikti dykumoje kankintis, o nusprendė likti su jais, sukvietęs visą kariuomenę dykumon – šito dar niekada nebuvo nutikę, nes didieji faraonai, kariaudami Naharanės žemėje, visada rudenį laivais nuplukdydavo kariuomenę į Sirijos miestus ir tik iš ten toliau keliaudavo žeme. Bet tais laikais Sirija priklausė Egiptui, o Horemhebas turėjo tik Gazą ir neturėjo valdžios jūroje.

Viską, ką čia papasakojau apie pirmąją Horemhebo kovą su hetitais, žinau iš jo paties, jo vyrų papasakojimų bei sakmių, vėliau pasakotų apie jo puolimą, nes pats ten nebuvau ir tikriausiai, jei būčiau buvęs, gyvas dabar apie tai nerašyčiau. Tik stipriausi ir tvirčiausi vyrai su juo ištverdavo. Todėl jis paliko mane žemumoje lydėti pėstininkų sakydamas, kad puolimo metu nebus įmanu tvarstyti ir gydyti žaizdų, nes iš vežimo iškritęs arba sužeistas vyras turi likti kur kritęs ir pats pasirinkti – peiliu persipjauti gerklę ar pasiduoti hetitų malonei. Jis spėjo, kad kruvini sužeistieji, voliodamiesi ant žemės, turėsią pakankamai laiko pamąstyti – jiems laikas neprailgsiąs, jie nejausią žaizdų skausmo ir nereikėsią tvarsčių bei tepalų jų žaizdoms

gydyti. Pasakota, jog dauguma iš vežimo iškritusių pasinaudodavo peiliu, bet kai kurie pasidavė hetitams ir hetitai nudirdavo jiems odą, idant poilsio valandėlę pasiūtų iš jos kapšelių arba maišelių – tokius rankdarbius hetitai labai nagingai dirbo.

Bet kiek čia tiesos – negaliu pasakyti, nes Horemhebas pats mėgdavo girtis, o jo smogiamųjų vežimų vyrai dar labiau girdavosi. Turiu galvoje tuos kelis, kurie po karo dar buvo gyvi – visomis jų pasakomis neverta tikėti. Sakmės dar kvailesnės – net nenoriu atpasakoti, kaip Horemhebas neva sakalu skridęs pirm smogiamųjų vežimų ir baidęs hetitų arklius, nors jau anksčiau pasakojau apie audros stulpą ir ugnies stulpą, bet pasakojau šitai tik aiškindamas, kaip ta sakmė atsirado. Šiaip ar taip, šiuo staigiu antpuoliu jis užgrobė dykumos vandens saugyklas, kuriose hetitai per ilgą laiką sunkiai bei su didelėm išlaidom buvo sukaupę šimtus tūkstančių vandens ąsočių, palengvino Gazos apsiaustį ir padrąsino jos gynėjus pasiųsdamas jiems žinią visų vyrų sutartiniu stūgsmu prie Gazos mūrų: „Neatiduokite Gazos! Vardan Egipto neatiduokite Gazos!"

Tačiau kita vertus, šio žygio grobis buvo menkas ir vyrai, smogiamaisiais vežimais paskui jį lėkę, per šią kelionę tikrai nepraturtėjo, nes išgerti ąsočiai lieka tik ąsočiai, nors retkarčiais dykumoje vanduo gali būti aukso vertas. Vyrai, kurie nepaklusę Horemhebo draudimui prie Gazos apimti įkarščio išlipo iš vežimų apiplėšti hetitų stovyklos, krito šiurpia mirtimi, jų galvos, pasmeigtos ant kuolų, šiepėsi aukštiems Gazos mūrams, o nendrėmis iškimštos jų odos gulėjo kaip čiužiniai ir pagalvės hetitų vadų palapinėse.

Bet galbūt kaip žmogus ir kaip gydytojas nemoku gerai įvertinti šio puolimo reikšmės – juk pats nesu karys. Galbūt šis puolimas iš tikrųjų išgelbėjo Egiptą, kaip tikino Horemhebas, o paskui jį ėję kariai pelnė neblėstamą šlovę. Tačiau už šlovę jie negalėjo susikirpti sau drabužių, pasistatyti namų ar apsirūpinti senatvę nusipirkę sodų bei žemės, ir manau, kad diduma jų galėdami rinktis būtų iškeitę tą šlovę į saują sidabro. Mat jie ilgai niurzgėjo, kad grobis menkas ir rankos tuščios.

Jei pats būčiau leidęsis į šį karo žygį, vertinčiau jį kitaip – teisybė, kad smarkus greitis, vežimų trinkesys ir pergalė turi kažką kvaišinančio – tai, kas karį svaigina labiau nei vynas ir padeda užmiršti kančią. Aš iš dengtų neštuvų temačiau tik to puolimo dykumoje pėdsakus, kai per karštį, saulėkaitą ir gailias dulkes su pėstija sparčiai žygiavau paskui Horemhebą. Temačiau tik šen bei ten iš vežimo iškritusius ir sprandus nusilaužusius smogiamųjų vežimų vyrus, kurių pajuodusius pilvus kapojo dykumos varnai. Temačiau tik džiūstančius išbadėjusių arklių kūnus, sukultus ąsočius, – jų vandenį buvo sugėręs smėlis, – ir hetitų sargybinių kūnus, kuriuos, Horemhebui pralėkus pro šalį, dykumos plėšikai bei savanorių būriai buvo nuogai išrengę ir sukapotus į gabalus pergalės ženklan iškėlę ant kuolų aplink vandens saugyklas. Suprantama, kodėl apie neblėstamą šlovę ir pergalių svaigulį nemoku pasakoti taip kaip apie kančią bei mirtį.

Paklajoję po dykumą porą varginančių savaičių, – nors hetitų dėka po kiekvienos dienos kelio vandens turėdavome sočiai, – naktį išvydome nuo kalno už dykumos kylantį ugnies stulpą ir šitaip supratome, kad ten su smogiamaisiais vežimais mūsų laukia Horemhebas. Ši dykumos naktis mano atmintyje išliko, nes negalėjau užmigti ir visą laiką tolumoje, ant kalno viršūnės, leisdamas dūmus bei kibirkštis, žvaigždžių šviesą stelbdamas žėrėjo raudonas stulpas. Po kepinančios dienos dykuma naktį atšąla ir ištisas dienas basi per graužiantį smėlį pro dygliuotus krūmus žygiavę kariai pro miegus šaukia, vaitoja tarsi piktų dvasių kankinami. Tikriausiai todėl žmonės mano, kad dykumoje pilna nelabųjų. Šiaip ar taip, pusiaunaktį suskardenus trimitui keliaudavome toliau, nors vis daugiau prie žygių ir nešulių nepripratusių kariuomenės vyrų krisdavo nebevaliodami pajudėti – mus skubino Horemhebo ugnies ženklas ir iš visų pusių link ugnies ženklo lėkė per dykumą nedidelės skarmaluotų, juodų plėšikų gaujos bei savanorių būrių vyrai, godžiai žvilgčiodami į mūsų aprangą, ietis bei jaučių vežimus. Jie neprisijungdavo prie mūsų – pakluso tik Horemhebo ugnies ženklui, bet manau, kad jie su malonumu būtų mus, kaip ir hetitus, apiplėšę.

Tačiau artėdami prie Horemhebo stovyklos pamatėme, kad visą dykumos dangaus pakraštį dengia dulkių debesys – hetitai dūmė atsikariauti vandens saugyklų. Mažos jų žvalgų smogiamųjų vežimų gaujelės pasivijo ir kibo priešakiniams mūsų būriams į sprandus, sukeldamos neapsakomą siaubą vyrams, nepripratusiems kautis su smogiamaisiais vežimais ir apskritai niekada ietimis bei lankais nežudžiusiems. Mūsų kariuomenėje kilo didelė suirutė, daugybė šiurpo apimtų karių išsilakstė po dykumą ir hetitai iš vežimų išsmaigstė juos ietimis. Laimei, Horemhebas iš savo stovyklos mums į pagalbą išsiuntė tuos smogiamuosius vežimus, kurie dar judėjo, ir tokia didelė buvo hetitų pagarba Horemhebo vyrams, kad jie, palikę mus ramybėje, pasitraukė. Bet galėjo būti, kad šitai nutiko ne iš pagarbos, o dėl to, kad jie buvo gavę įsakymą tik mus išžvalgyti ir sutrikdyti.

Šiaip ar taip, jų atsitraukimas ir sprukimas labai uždegė mūsų pėstiją: ietininkai šaukdami grūmojo jiems ietimis, lankininkai į sprunkančius smogiamuosius vežimus bergždžiai paleido begalę strėlių. Bet visi slapčiomis žvilgčiojo į dangaus pakraštį, kur it debesų siena kilo dulkių kamuoliai, bet vyrai drąsino vienas kitą kalbėdami apie Horemhebą: „Ne bėda, nes jo stipri ranka saugo mus. Ne bėda, nes jis sakalu kris hetitams ant sprando ir išdraskęs jiems akis apakins".

Bet jeigu jie manė gausią Horemhebo stovykloje pailsėti, tai labai klydo, ir jeigu jie manė Horemhebą juos pagirsiant už spartų žygiavimą ir dykumos smėly kruvinai nudrengtus padus, tai irgi labai klydo, nes Horemhebas priėmė mus krauju iš nuovargio pasruvusiomis akimis, nirčiu veidu ir pliaukšėdamas kruvinu bei dulkinu aukso rimbu subliuvo:

– Kur užgaišote, mėšlavabaliai? Kur krapštėtės, piktosios dvasios išperos? Tikrai norėčiau, kad jau rytoj jūsų kaukolės smėlyje boluotų – tokia

baisi gėda kamuoja mane į jus žiūrint. Atšliaužiate kaip vėžliai, taip pradvisę prakaitu ir mėšlu, kad turiu užsiimti nosį, o geriausi mano vyrai lieja kraują iš galybės žaizdų, grynaveisliai mano žirgai šnarpuoja, leisdami dvasią. O dabar rauskite, Egipto vyrai, rauskite gelbėdami savo gyvybes – šis darbas jums tinkamiausias, nes per visą gyvenimą pripratote rausti dirvą, kai mėšlinais pirštais nesikrapštėt nosių ir užpakalių.

Ir neapmokyti Egipto kariai visai nesupyko už jo žodžius, o džiūgavo ir juokdamiesi garsiai juos vienas kitam atkartojo, nes kiekvienas, pamatęs Horemhebą, jautėsi tarsi pasiekęs priebėgą nuo baugios dykumos. Jie užmiršo nuvaikščiotas savo kojas, sukepusius liežuvius ir Horemhebo nurodymu ėmė rausti gilius griovius, tarp akmenų kalti medinius stulpus, tempti tarp stulpų nendrines virves, ridenti ir vilkti iš kalnų į tarpeklį didžiules uolų atskalas.

Išvargę Horemhebo smogiamųjų vežimų vyrai pakilo nuo kalnų uolų, iš palapinių ir šlubuodami atsivilko parodyti jiems žaizdų bei pasigirti savo žygiais, tačiau neatsirado merdinčio, kuris pakiltų pasigirti savo žygiais ir šitaip padrąsindamas kasėjus, ietininkus bei šaulius, sukeltų jiems pavydą. Rytą dykumos pakrašty išvydę dulkių sūkury besiartinančius hetitus jie neabejojo, kad mirs, o pėstijos pasirodymas juos padrąsino, juk visada maloniau mirti dideliame būry nei pavieniui – nebuvo likę nė penkių šimtų pajėgių smogiamųjų vežimų vyrų iš aštuonių tūkstančių penkių šimtų išėjusių, o jų arkliai klupinėjo iš nuovargio ir nusvarinę galvas braukė snukius per smėlį.

Taigi per dieną į Horemhebo stovyklą vienodomis kolonomis suplūdo didžioji dalis kariuomenės ir visus atvykusius vyrus Horemhebas tuoj pat siųsdavo rausti griovių ir statyti kliuvinių, ketindamas užtverti dykumą smogiamiesiems hetitų vežimams. Jis nusiuntė žinią užtrukusiems ir žygio išvargintiems būriams, jog visi privalą per naktį pasiekti sutvirtintą stovyklą – lig ryto likę dykumoje žūsią žiauria žūtimi nuo hetitų rankos, jei šių smogiamiesiems vežimams pasiseks įsiveržti per dykumą ir tarpeklius. Tačiau atvykstantieji nebuvo skaičiuojami ir Horemhebas niekam neleido šito daryti, nes skaičius jau niekam nebuvo naudingas – juk lyginant su visom karinėm hetitų pajėgom jis buvo menkas.

Vis dėlto Egipto vyrai įgavo didelės drąsos pamatę, kiek jų daug vidur tuščios dykumos, ir aklai įtikėjo Horemhebu tardami, jog jis išgelbės juos nuo hetitų rankos ir sumuš hetitus. Tačiau statydami kliuvinius, pažeme tempdami tarp stulpų nendrines virves, ritindami akmenų atskalas, jie matė atlekiant dulkių stulpų siaučiamus hetitų smogiamuosius vežimus, girdėjo hetitų karo staugsmą. Tuomet jų narsa atvėso ir apsižvalgę jie klaikiai išsigando karo vežimų bei baugių pjautuvų.

Tačiau artinosi naktis, o hetitai, nepažindami priešais dūluojančios vietovės bei nežinodami Horemhebo kariuomenės stiprumo, pulti nepanoro. Todėl įsirengę dykumoje stovyklą suvarė arklius ėsti dygliuotų krūmų ir

užkūrė laužus – naktį dykuma buvo tiek nužibinta laužų, kiek akis užmatė. Bet pernakt jų žvalgai lengvais vežimais braškėjo per kliuvinius, žudė sargybinius, vis susigrumdami ties Horemhebo toli į abi dykumos puses nustatyta riba. Tačiau abiejuose sparnuose, kur kliuvinių jau nebuvo įmanu pastatyti, hetitus užklupdavo dykumos plėšikai bei savanorių būriai ir nakties tamsoje kilpavirvėmis ištempę juos iš vežimų atimdavo vežimus bei arklius, todėl daugybė hetitų žvalgų, nuvažiavusių pernelyg toli nuo pačių sustiprinto kelio į dykumą, negrįžo.

Šiaip ar taip, naktis gaudė nuo vežimų trinkesio, priešmirtinio krioksmo, strėlių švilpesio bei ginklų žvangesio, todėl prie karo nepratusi kariuomenė nepaprastai įbūgo ir nesiryžo gulti miegoti. Tačiau Horemhebas, juos nuraminęs, pasakė:

– Miegokit ramiai, mano dumblyno žiurkės, miegokite, ilsėkitės, aliejumi pasitepę žaizdotus padus – aš saugosiu jūsų miegą ir jus pasergėsiu.

Tačiau aš neužmigau – kiaurą naktį vaikštinėjau po stovyklą, gydydamas Horemhebo smogiamųjų vežimų vyrų žaizdas, o Horemhebas erzino mane sakydamas:

– Gydyk juos, Sinuhe, visu savo išmoningumu, nes narsesnių karių pasaulis dar nematė – kiekvienas jų vertas šimto ir net tūkstančio purvarausių. Gydyk juos, nes labai myliu šituos savo mėšliasnukius – jie moka tik žaboti arklius, laikyti vadeles, aš neturiu tinkamų vyrų jiems pakeisti, nes nuo šiol kiekvienas tik kovoje išmoks valdyti arklius bei smogiamuosius vežimus. Todėl už kiekvieną kovai tinkamą vyrą duosiu tau po debeną aukso.

Bet buvau labai sudirgęs po sunkios kelionės per dykumą, – nors keliavau dengtais neštuvais, – gerklė buvo išdžiūvusi nuo aitrių dykumos dulkių ir sieloje niršau galvodamas, kad per kvailą Horemhebo kietakaktiškumą teks žūti nuo hetitų rankos, nors šiaip jau mirties nebijojau. Todėl piktai atsakiau jam:

– Sau pasilaikyk auksą arba išdalyk jį tiems savo vargšeliams mėšliasnukiams, kad jie nors priešmirtinę valandėlę pasijustų turtingi. Rytoj mes, be abejonės, visi žūsime – atvedei mus čia į raizgus baugioj dykumoj. Jei gydysiu tuos tavo snukius rūpestingai, tai tik dėl savęs, nes, man rodos, jie vieninteliai iš visos kariuomenės sugeba kautis, o kiti – ypač tie, kurie atkeliavo su manimi – pameta galvą ir sprunka staugdami, su pirmu hetitu akis į akį susidūrę. Mačiau juos baugščiai išsigąstančius, kai tamsoje lūžo šakelė, girdėjau juos sutartinai šaukiantis Egipto dievų pagalbos, kai dykumoje iš akmenų tarpeklio iššokęs per kelią perbėgo kiškis. Be abejonės, jie narsūs Tėbų gatvėse vienas kito kaukoles skaldyti ir galbūt didelė jų gauja išdrįstų perpjauti vienišam praeiviui gerklę, grobdami jo kapšelį, bet dykumoje jie kaip avys, tavo vedamos prie skerdimo suolelio – eina paskui tave klusniai mekendami, bet kitą valandėlę galvas pametę išsibėgioja. Todėl tik dėl savęs paties šituos tavo snukius gydau, vildamasis, kad dėl kokio nors keisto likimo posūkio jie taps narsūs ir išgelbės mums gyvybes. Bet išmintingiau-

sia būtų, jei išsirinktum eikliausius arklius, įliptum į lengvą vežimą ir pasistatytum už nugaros mane – tuomet gal dar išliktume dykumoje gyvi, o tu galėtum surinkti naują, geresnę, kariuomenę.

Horemhebas patrynė nosį delnu ir gudriai pažvelgė į mane sakydamas:

– Tavo patarimas rodo tavo išmintį, Sinuhe, ir, be abejonės, būdamas išmintingas seniai būčiau juo pasinaudojęs. Bet labai myliu savo mėšliasnukius ir negaliu palikti jų dykumoj mirti, nors įsakęs sunaikinti vandens saugyklas lengvai galėjau vienas pabėgti ir šitaip karą kitiems metams atidėti. Kodėl nepabėgau – iš tiesų nežinau, nes šitaip mano vietoje būtų pasielgęs kiekvienas protingas žmogus – paskui juk būčiau galėjęs pastatyti paminklą šitiems savo snukiams ir iškalinėjęs jų vardus akmenyje. Vis dėlto šitaip nepadariau, todėl mums nieko kita nebelieka, kaip tik čia, dykumoje, įveikti hetitus. Taip viskas paprasta, Sinuhe. Mes įveiksime hetitus, nes nieko kita nelieka, ir galbūt aš labai išmintingai pasielgiau sukvietęs kariuomenę į dykumą, nes čia vyrai neturi kur pabėgti ir nori nenori turi kautis už savo gyvybes. Bet manau, kad man verčiau eiti į savo vežimą miegoti išgėrus vyno, kad rytą būčiau pagiringas, nes pagiringas aš labai dirglus ir kaunuosi geriau nei blaivia galva.

Nuėjęs link savo karo vežimo jis užsivertė vyno ąsotį – tylioje naktyje girdėjau kliuksint vyną, kol vėl kažkur tolėliau pasigirdo smogiamųjų vežimų trinkesys, išgąstingi staugsmai – egiptiečiai šaukė ir spruko nuo kliuvinių į tamsą. Kariai pavydžiai žvelgė į jį ir jis tiesė ąsotį kiekvienam prošal žengusiam, leisdamas gerti iš to paties ąsočio, iš kurio pats gėrė. Girdydamas barė juos sakydamas:

– Jūsų pilvai kaip bedugniai maišai, išgėrėte visą mano ąsotį – netekau sunkių pagirių, ir mėšlinais snukiais terliojate mano ąsotį.

Jis bumpsėjo kumščiu jiems per pečius, vadino kiekvieną vardu, primindamas žygį prie Gazos, kur jie neva buvo susipainioję savo vadžiose ir savi arkliai vos jų nesutrypę.

Šitaip praėjo naktis ir pilkas it šešėlis aušo dykumos rytas, prikeldamas mirties dvoką ir varnus. Ant žemės priešais kliuvinius gulėjo negyvi arkliai bei nuvirtę karo vežimai, o varnai kapojo iš vežimų iškritusiems hetitams akis. Brėkštant Horemhebas įsakė pūsti trimitus ir, surinkęs kalno papėdėje kariuomenę, į ją prakalbo.

2

Hetitams dykumoje smėliu gesinant laužus, kinkant arklius, galandant ginklus Horemhebas atsirėmęs į grublėtą uolą, kramtydamas sudžiūvusią duoną ir užsikąsdamas ją svogūnu prakalbo. Prakalbęs į savo kariuomenę jis pasakė:

– Jūsų laukia didelis stebuklas, nes Amonas išties atidavė į mūsų rankas

hetitus ir šiandien nuveiksime didelių darbų. Kaip matot, hetitų pėstija dar nepasirodė – lūkuriuoja dykumos pakrašty, nes jiems trūksta vandens – smogiamieji vežimai turi praskinti kelią ir atsiimti vandens saugyklas, kad hetitai galėtų toliau skverbtis į Egiptą. Jau dabar jų arkliai ištroškę, trūksta pašaro, nes sudeginau visas jų atsargas, kūjeliais išdaužiau jų vandens ąsočius nuo čia iki Sirijos. Todėl šiandien hetitai turės smogiamaisiais vežimais prasilaužti kelią, kitaip teks su savo vežimais grįžti į Siriją arba, nebepajėgiant toliau kovoti, įsirengti stovyklą ir laukti vandens atsargų. Būdami išmintingi jie atsisakę kovos sugrįžtų į Siriją, tačiau jie godūs, juolab kad visą Sirijos auksą bei sidabrą sukišo į ąsočius, kurie pilni vandens išbarstyti po visą mums už nugaros plytinčią dykumą ir be kovos hetitai jų nepaliks. Sakau, kad Amonas atidavė juos į mūsų rankas – kai mus puls, jų arkliai susipainios mūsų kliuviniuose ir jie nebegalės panaudoti prieš mus savo jėgos, nes hetitų jėga – veržlus smogiamųjų vežimų antpuolis, tačiau jūsų taip narsiai ir negailint jėgų išrausti grioviai, akmenų atskalos bei ištemptos virvės nukirs priešo kariuomenės smaigalį.

Išspjovęs svogūno lukštą, Horemhebas tvirtais dantimis vėl atsikando sudžiūvusios duonos ir kramtė ją, kol kariai ėmė trepsėti kojomis ir karštai, kaip vaikai, panūdę išgirsti daugiau pasakų, šaukti. Tada Horemhebas suraukęs kaktą tarė:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, ar kariuomenės virėjai įkepė žiurkės spirų į duoną, ar mėšlo skonį jaučiu nuo pagirių? Žinokit, mano dumblyno žiurkės, jog praėjusią naktį nesusilaikiau stipriai nenusigėręs vien iš džiaugsmo, kad hetitai per savo kvailumą užšoks ant jūsų iečių. Šiaip ar taip, už šiuos žiurkių spirus liepsiu ant mūro galvom žemyn pakabinti porą kariuomenės virėjų. Tiesa, ne dėl jūsų šitai padarysiu, todėl nesijuokit ir nemaurokit kaip jaučiai, nes padarysiu tai vien dėl savo kilmingos burnos. Tegul jus šeria nors grynu mėšlu su miltais – manęs tai nejaudina, nes mano mėšliasnukių arklių pamesti mėšlo gurvoliai vertesni už visą jūsų bandą. Matote, baiminuos, kad kaip tik jūs per savo bjaurumą paleisit hetitus iš rankų, juk esate ne kariai, o tik dvokiančios dumblyno žiurkės. Todėl turiu jums priminti, kad šie smaigai, kuriuos laikote savo rankose – tai ietys, o jų antgaliai visai ne nugaroms kasyti, o hetitų pilvams smaigstyti. Ir lankininkams primenu: turbūt tariatės esą dideli didvyriai, kai zvimbindami lankų temples, laidydami strėles aukštyn į orą klykiate kaip vaikai: „Žiūrėkit, kaip aukštai lekia mano strėlė". Tačiau jūs privalote taikytis į hetitus ir, būdami tikri kariai ir mokėdami taikytis kaip kariai, išbadyti strėlėmis hetitams akis. Tačiau bergždžia jums tokius nurodymus duoti, todėl patariu taikytis tik į arklius, juk arkliai – didesnis pavaizdas, nes vis tiek nepataikysite į vežime stovinčius vyrus. Kuo arčiau prisileisite arklius, tuo tikriau visu savo negrabumu į juos pataikysite, ir patariu arklius labai arti prisileisti, nes kiekvieną, bergždžiai iššovusį strėlę, taip savo rankomis išpersiu, kad jis įsimanys verčiau būti pasauly

negimęs. Mat negalime nė vienos strėlės pradanginti. Prisiminkite, kad jų antgaliai nukalti iš Egipto žmonų papuošalų bei kekšių kulkšnių apyrankių, jei šitai jus pradžiugins. Ir ietininkams pasakysiu: arkliams artinantis, įrėmę abiem rankom į žemę ietis, ieties antgalį nukreipkite į arklių pilvus – tuomet jums nieko nenutiks, nes kai arklys grius ant jūsų, spėsite laiku atšokti į šoną. Nugriuvę ant žemės peiliais pjaukite arklių sausgysles, nes tai vienintelis išsigelbėjimo būdas, kol vežimo ratai per jus dar nepervažiavo ir kaulų nesutraiškė. Štai kaip, Nilo dumblyno žiurkės.

Jis bjaurėdamasis pauostė duoną, sviedė ją šalin, pakėlė prie lūpų ąsotį ir malšindamas pagirias atsigėrė vandens. Paskui tęsė sakydamas:

– Turbūt bergždžia švaistyti jums savo patarimus, nes išgirdę hetitų karo staugsmą bei jų vežimų trinkesį vis tiek imsite bliauti ir sukišite galvas į smėlį, nes po motinų sijonais čia nepasislėpsite. Todėl turiu pasakyti, kad jei hetitams pavyks prasilaužti ir jie pasieks už mūsų esančias vandens saugyklas – ligi vakaro visi jūs prapuolę ir žuvę – geriausiu atveju po kelių Mėnulio mėnesių iš jūsų odos pasiūti maišai kabaliuos po Bibloso bei Sidono bobų pažastim, jei suknežinti nekarksėsite ant mūro arba išbadytom akim Aziraus stovyklose nesuksite girnų. Taip atsitiks, jei hetitai prasilauš – tada būsime apsupti ir neturėsime kur pabėgti – visi pražūsim. Bet primenu, kad net ir dabar neturime kur bėgti – jeigu palikę kliuvinius žygiuosime atgal, tai hetitų smogiamieji vežimai išblaškys mus kaip potvynis sausus šiaudus. Sakau šitai, idant niekam į galvą nešautų strimgalviais leistis į dykumą. O kad nesusipainiotumėt, kurioj pusėj priešas, deramu atstumu jums už nugarų pastatysiu penkis šimtus narsiųjų savo mėšliasnukių – vienąkart pamatę jus kovojančius jie sočiai prisijuoks, nes šito jie išties nusipelnė, o kiekvieną, mėginsiantį pabėgti arba ne į tą pusę pasuksiantį, jie papjaus arba atliks tą menką operaciją, po kurios laukiniai jaučiai tampa romiais kinkomaisiais jaučiais. Todėl žinokite: kai prieš akis jums boluos mirtis – už nugarų lauks dar tikresnė mirtis, tačiau prieš akis regėsis dar ir pergalė bei garbė, nes neabejoju: jei kiekvienas darys ką gali, šiandien hetitus nugalėsime. Matot, brangios mėšlinos žiurkės, mes visi verdame viename katile ir mums nieko kita nelieka, kaip nugalėti hetitus, o nugalėti galime tik juos užpuolę, visokiausiais jums padalytais ginklais sužeidę ir paleidę kraują. Tik šitaip juos nugalėsime, todėl pats su jumis eisiu ir rimbu kovosiu, ir ne mano kaltė, jei rimbas šnios jums dažniau nei hetitams, bet tai priklausys tik nuo jūsų pačių, mano bebaimės mėšlinos žiurkės.

Iš susižavėjimo vyrai klausėsi nė nekrustelėdami, net hetitus užmiršę. Turiu prisipažinti, kad mane apėmė nerimas, nes iš visų pusių kaip tolimi dulkių debesys hetitų karo vežimai jau artėjo prie kliuvinių, bet tariu, kad Horemhebas tyčia delsė norėdamas savo ramybe užkrėsti vyrus ir apsaugoti juos nuo slogaus puolimo lūkesio. Pagaliau jis iš aukšto metė žvilgsnį į dykumą, pakėlė rankas ir pasakė:

– Atkeliauja mūsų draugai hetitai su savo vežimais ir dėkoju už tai vi-

siems Egipto dievams, nes Amonas, iš tiesų privertęs juos aklai įtikėti pergale, kausis drauge su mumis. Taigi eikite, Nilo dumblyno žiurkės: tegul kiekvienas stoja į nurodytą vietą ir be įsakymo iš nurodytos vietos nesitraukia. O jūs, brangūs mano mėšliasnukiai, eidami paskui šias sraiges bei kiškius pasirūpinkite jais, o prireikus – jeigu jie mėgins sprukti, – išromykite juos kaip avinus. Galėčiau pasakyti jums: kovokite už Egipto dievus, kovokite už Juodąją žemę, kovokite už savo žmonas bei vaikus. Bet tai yra tušti plepalai, nes gyvi paspruke piltumėt savo vandenį žmonoms į akis. Todėl sakau: Egipto dumblyno žiurkės, kaukitės dėl savęs, kaukitės dėl savo gyvybių, nesitraukite, kitaip jūs neišsigelbėsite. Dabar bėkite, mano sūnūs, kitaip hetitų smogiamieji vežimai pirm jūsų atlėks prie kliuvinių ir kova baigsis net neprasidėjusi.

Jis paleido vyrus ir kariai pasileido į nurodytas vietas prie kliuvinių, o bėgdami garsiai staugė – iš įkarščio ar iš baimės – išties negaliu pasakyti ir nemanau, kad jie patys tai žinojo. Horemhebas tingiai žengė paskui juos, o aš likau kalno atšlaitėje stebėti kovos per saugų atstumą, nes buvau gydytojas, mano gyvybė buvo brangi.

Hetitai buvo atboginę vežimus į lygumą kalvų papėdėje ir kariškai išrikiavę. Margos vėliavėlės, sparnuotų saulių blyksniai ant vežimų, arklių galvos su plunksnom, arklių nugaras nuo strėlių saugantys margi vilnoniai dangalai regėjosi puošnūs ir baugūs. Buvo akivaizdu, kad jie ketina pulti visu veržlumu, visomis jėgomis į atvirą lauką, per kurį buvo praskintas kelias link vandens atsargų ir kurį Horemhebas skubomis buvo užtvėręs silpnais kliuviniais – ketina pulti nepasukdami į abi puses vedančius aukštus kalvų tarpeklius ir nepasklisdami toli į dykumą, kur savanorių būriai bei plėšikai saugo abu Horemhebo sparnus. Mat jeigu jie būtų pasklidę toli į dykumą, kelias link vandens saugyklų arkliams būtų per ilgas. Jie stigo vandens bei arklių pašaro, bet tikėjo savo jėgomis ir karo išmanymu, kurio dar jokia tauta nebuvo atlaikiusi. Jų smogiamieji vežimai kovėsi po šešis, o dešimt grupelių po šešis vežimus sudarė atskirą pulką ir manau, kad iš viso jų buvo šešiasdešimt pulkų prieš nepatyrusią Horemhebo kariuomenę, nes hetitai buvo tikslūs žmonės ir mėgo baigtinius skaičius. Tačiau sunkūs smogiamieji vežimai, kuriuos traukė po tris arklius, sudarė jų kovos linijos vidurį ir žiūrėdamas į sunkius smogiamuosius vežimus nesuvokiau, kaip Horemhebo kariuomenė atrems jų puolimą, nes per dykumą jie judėjo iš lėto, kaip laivai, traiškydami visa, kas kely pasitaikė.

Šiaip ar taip, jie įsakė pūsti trimitus ir vadams pakėlus vėliavėles smogiamieji vežimai pajudėjo pamažu greitėdami, tačiau kai jie pasiekė kliuvinius, nustebęs pamačiau, kad iš jų būrio visu greičiu šoko palaidi arkliai ir ant kiekvieno arklio įsikibęs į karčius, kulnimis ragindamas laikosi vyras. Ir neįstengiau suvokti, kodėl jie pasiuntė priešais kovos liniją neapsaugotus atsarginius vežimų arklius, kol pamačiau, kad vyrai, laikęsi įsikibę į arklių karčius, nusileido prie žemės ir peiliais bei kirviais nukirto pažeme tarp

baslių ištemptas nendrines virves, kad smogiamųjų vežimų arkliai nesuklupų ir jose nesusipainiotų. O kitus arklius dar nepradėję kovos skraidino tiesiai į kliuvinių tarpus, kiti vyrai, atsistoję ant arklių, svaidė ietis. Bet jie mėtė ne į egiptiečius, o į žemę ir jos liko stirksoti – visos su plevenančiom spalvotom vėliavėlėm. Tai įvyko žaibiškai – greičiau, nei galiu tai papasakoti – ir neįstengiau perprasti jų užmačios, nes vyrai, nukirtę kliuvinių virves bei nusviedę ietis į žemę, apgręžė arklius, pasileido visu greičiu atgal ir įsimaišę tarp smogiamųjų vežimų liko jų užnugaryje, nors keli perverti strėlių nukrito nuo arklių ir, keletui arklių parvirtus, liko smarkiai spardomi bei klaikiai rėkdami gulėti ant žemės.

Tačiau puolant lengviems hetitų smogiamiesiems vežimams pamačiau nuostabų reginį: paskui savo karius ėjęs Horemhebas išbėgo iš už kliuvinių ir vienas pasileido tiesiai link tarškančių smogiamųjų vežimų – gerai jį pažinau, nes buvo galva aukštesnis už kitus žemaūgius Nilo vyrus. Tai pamatęs atsistojau ir šaukdamas sugniaužiau kumščius, bet Horemhebas išrovė iš žemės hetitų nusviestą ietį su plevenančia įspėjamąja vėliavėle, sviedė ją tolyn ir ji virpėdama įsmigo smėlin. Jo kariška nuovoka buvo greitesnė už visų kitų – jis pirm visų suvokė šių žyminių paskirtį: prieš puolimą ant palaidų arklių hetitai pasiuntė labiausiai patyrusius vyrus pažymėti ietimis su vėliavėlėmis vietas, kur kliuviniai silpniausi ir prasiveržti lengviausia.

Tačiau iš egiptiečių šitai suvokė tik Horemhebas ir jis susiprato suklaidinti hetitus nusviesdamas žyminę ietį kitur. Keli paskui jį sekę ir prie kliuvinių pribėgę vyrai tik išrovė ietis ir sugrįžo atgal, nusinešdami vėliavėles kaip pergalės ženklus. Vis dėlto šitai taip pat turėjo sutrikdyti hetitų puolimą ir manau, kad tik greita Horemhebo nuovoka tąryt išgelbėjo Egiptą, nes jeigu hetitai būtų nukreipę visą stiprią pirmojo puolimo pajėgą į ietimis raitelių nužymėtas vietas, tikriausiai egiptiečiai nebūtų pajėgę jų atmušti.

Vis dėlto tuomet dar visko nesuvokiau, o Horemhebo šuolis prieš puolančias karo vežimų vilkstines, mano galva, buvo kvailas vaikiškas pokštas – bariau jį už tai, tardamas tik norėjus pavyzdžiu padrąsinti vyrus. Bet turbūt nėra pasaulyje nieko narsiau, kaip leistis į atvirą lauką prieš puolančius karo vežimus, nors turbūt patyręs karys gali tai padaryti nepakliūdamas į didesnį pavojų, jei įvertina savo jėgas, išmanumą bei karo vežimų greitį ir suspėja saugiai, kol vežimai dar nesutraiškė, sugrįžti. Taigi Horemhebas gal nepakliuvo į didesnį pavojų, tačiau visi kariai matydami jo poelgį garsiai šaukė ir liaupsindami jo drąsą užmiršo patiems gresiantį pavojų.

Šiaip ar taip, Horemhebui atlėkus atgal prie savo kariuomenės, hetitų smogiamieji vežimai taip pat atriedėjo prie kliuvinių ir žiūrėdami į savo žymines vėliavėles puolė juos daugybe pleištų. Po šio pirmo susidūrimo kilo toks nepaprastas triukšmas ir tarškesys, arklių kanopos ir vežimų ratai sukėlė tokius tirštus dulkių debesis, kad nuo kalno jau nebegalėjau įžiūrėti mūšio eigos. Tik spėjau pamatyti, kad šaulių strėlės pakirto kelis dar kliuvinių nepasiekusius arklius, tačiau hetitai sumaniai apėjo nuvirtusius vežimus ir tęsė puoli-

mą. Paskui man paaiškėjo, kad poroje vietų lengvi smogiamieji vežimai prasibrovė per visus kliuvinius, nors hetitai patyrė didelių nuostolių. Vis dėlto jie toliau nesiveržė, o sustojo būreliais ir iš vežimų iššoko atsarginiai nuritinti į šalį uolų atskalų bei paruošti kelią sunkiems smogiamiesiems vežimams, kurie per strėlės šūvį laukė savo eilės prie kliuvinių.

Po šios hetitų sėkmės patyręs karys būtų pamanęs, jog viskas pražuvo, tačiau neapmokytos Horemhebo dumblyno žiurkės matė tik prie kliuvinių priešmirtinėse kančiose besivoliojančius ir duobėse piestu stojančius arklius. Jie pamatė hetitus patyrus sunkių nuostolių, nutraukus puolimą ir tarėsi savo narsa bei sumanumu sustabdę hetitų veržimąsi. Todėl staugdami iš įkarščio ir baimės ietimis puolė sustojusius smogiamuosius vežimus, zujo pažeme pjaustydami arklių kojų sausgysles, tempė iš vežimų vadeliotojus, o lankininkai šaudė į vyrus, ridenančius šalin akmenis. Horemhebas leido jiems siautėti kaip nori, juolab kad daug lėmė jų kiekybinis pranašumas, todėl jie užgrobė daugybę smogiamųjų vežimų ir šniokštuodami iš įkarščio atidavė juos Horemhebo mėšliasnukiams, nes patys jais naudotis nemokėjo, tik baugščiai tampė arklių vadeles ir būgštavo, kad įlipę į vežimus iškris. O Horemhebas visai jiems neaiškino, kad pasirodžius sunkiems smogiamiesiems vežimams kova bus baigta, nes tikėjo savo laime ir didžiuliu grioviu, kurį buvo įsakęs iškasti vidur slėnio ir uždengti krūmais bei žabais. Lengvi smogiamieji vežimai prie jo neprivažiavo, tardami visus kliuvinius jau įveikę.

Prasiskynę didoką aikštę sunkiems smogiamiesiems vežimams, gyvi likę hetitai vėl sulipo į vežimus ir skubiai spruko, Horemhebo būriams tai sukėlė neapsakomą džiaugsmą – jie tarėsi jau nugalėję ir paskubėjo nusmeigti ietimis į duburius įvirtusius ir kojas nusilaužusius arklius bei hetitus, kurie iškritę iš vežimų mėgino šliaužti slėptis tarp akmenų. Tačiau Horemhebas įsakė greitai pūsti trimitus ir, atritinus atgal akmenis, kaip kliuvinius į smėlį susmaigstyti ietis – įkypai, antgaliais į užpuolėjus – nieko kita neliko, nes norėdamas išvengti bergždžios savo vyrų žūties, jis turėjo patraukti savo kariuomenę į abi puses nuo pramuštų kliuvinių. Mat dideli sunkių smogiamųjų vežimų pjautuvai, judėdami pagal ratų sukinius, pjovė jo kariuomenę kaip brandžius javus.

Šitai jis padarė paskutinę akimirką, nes vargu ar sulašėjo mažiausia vandens laikrodžio padala ir dulkių debesis slėnyje dar nebuvo išsisklaidęs, kai pasirodė sunkūs hetitų smogiamieji vežimai – jų kariuomenės žiedas bei pasididžiavimas – dundėdami, barškėdami, traiškydami visus kliuvinius. Juos traukė sunkūs dideli arkliai, visa krūtinės apimtimi aukštesni už Egipto arklius, kurių galvas dengė metalinės kaukės, o šonus – vilnoniai apklotai. Slėgūs vežimų ratai, lengvai stumdami net sunkias akmenų nuolaužas, veržėsi tiesiai į dulkių debesį, arkliai krūtinėmis laužė į žemę susmaigstytas ietis – kotai lūžo it išdžiūvusios nendrės. Baisus bliovimas ir vaitojimas pakilo jiems veržiantis į priekį – girdėdamas šiurpius vežimų ratų traiškomų

bei pjautuvų perpus pjaustomų vyrų riksmus vėl atsistojau, apsižvalgiau, tačiau sprukti nebuvo kur.

Slėnyje iš dundančio dulkių debesies išniro didieji hetitų vežimai, juos traukiantys arkliai su margais vilnoniais apklotais, panašūs į keistus, nematytus žvėris su bronziniais ragais, styrančiais it ilgi spygliai ant kaukių. Dundėdami ilgomis kolonomis jie traukė į priekį ir jokia galybė, mano manymu, negalėjo jų sustabdyti, juolab kad priešais juos nebesimatė jokio kliuvinio, egiptiečiai nebuvo užkirtę jiems dykumos kelio link vandens atsargų, nes, Horemhebo įsakymu, buvo pasitraukę į abiejose slėnio pusėse plytinčias kalvų atšlaites. Baisiai šaukdami hetitai veržėsi pirmyn, palikdami sūkiais į orą kylančius ir akiratį temdančius dulkių debesis, todėl kritęs kniūbsčias graudžiai apsiverkiau dėl Egipto, neapsaugotos žemumos ir dėl visų tų, kurie dabar dėl kvailo Horemhebo užsispyrimo ir įgeidžių turės mirti.

Vis dėlto pergalė hetitų neapžilpino, nes nuleidę vežimų stabdžius arė žemę ir pasiuntė lengvus smogiamuosius vežimus toliau žvalgyti vietovės – jie buvo atsargūs, patyrę kariai ir uoliai ruošėsi visokiems netikėtumams, nors iš egiptiečių, tada dar nepažinę Egipto gudrumo, jie daug nesitikėjo. Pradėtą sunkių smogiamųjų vežimų puolimą vis dėlto sunku sustabdyti, nes šie didžiuliai arkliai nesulaikomai veržiasi visu greičiu pirmyn, o pernelyg stipriai tramdomi nutraukia vadeles ir sudaužo vežimą. Todėl jų vadeliotojai turėdavo plačiasmaiges ietis, kuriomis didžiausiam pavojui gresiant ir prireikus būtinai sustabdyti vežimus galėdavo pakirsti arkliams kojas.

Šįkart, jų manymu, to daryti nevertėjo, nes jie leido arkliams plačia kolona lėkti į priekį ir, niekam nepersergėjus, žemė staiga po jų ratais įgriuvo, jie supuolė į didelį Nilo purvarausių išraustą, krūmais bei žabais uždengtą griovį. Šis griovys nuo atšlaitės iki atšlaitės juosė visą slėnį ir sunkiems smogiamiesiems vežimams sugriuvus aukštyn kojom į jį nuskrido daugybė dešimčių vežimų, kol priblokšti vadeliotojai spėjo apgręžti arklius į abi puses griovio pakraščiu – taigi smogiamųjų vežimų kolona suiro. Išgirdęs hetitų šauksmus, pakėliau galvą nuo žemės ir reginys, kurį mačiau, iki dulkės visko neapsiautė savo apklotu, buvo šiurpus.

Jeigu hetitai būtų turėję pakankamai kantrybės ir būtų patikėję savo pralaimėjimu, jie dar būtų galėję išgelbėti mažiausiai pusę vežimų ir smarkiai aptriuškinti egiptiečius. Mat važiuodami griovio pakraščiu jie būtų galėję greitai apgręžti arklius ir per pačių pralaužtus kliuvinius grįžti į lygumą. Tačiau jie negalėjo suvokti patyrę pralaimėjimą, nes nebuvo pratę pralaimėti ir net širdyse negalėjo prisipažinti, kad hetitai gali patirti pralaimėjimą. Todėl jiems į galvą nešovė bėgti nuo Egipto pėstininkų, kurie neturi vežimų, nes ginė savo arklius link stačių kalvų atšlaičių, ketindami įkalnėje sustoti, pasuko pažvalgyti vietovės, išlipo iš vežimų pasižiūrėti, kaip pereiti griovį, išgelbėti į jį sugriuvusius draugus ir palaukti, kol nusileis dulkių debesis, kad dar kartą smogtų egiptiečiams. Tačiau Horemhebas visai nelaukė, kol jie atsikvošės po staigmenos,– įsakė pūsti trimitus paskelbdamas

savo kariuomenei, kad jo kerai pažabojo hetitų karo vežimus, todėl hetitai yra bejėgiai. Jis pasiuntė lankininkus prie kalvų atšlaičių, kad ietimis sutrikdytų hetitus, ir įsakė savo vyrams šluoti žemę krūmais bei šakomis, idant sukeltų dar daugiau dulkių – ir norėdamas hetitus sutrikdyti, ir kad jo vyrai nematytų, kiek baugiai daug dar liko nesugriuvusių ir kovai tinkamų hetitų karo vežimų. Tuo pat metu jis įsakė daliai kariuomenės ritinti akmenis nuo kalnų atšlaičių ir vėl atstatyti pralaužtus kliuvinius, siekdamas galutinai laimėti ir užgrobti nesugriuvusius hetitų karo vežimus.

Tuo metu lengvi hetitų smogiamųjų vežimų pulkai lygumoje įsirengė stovyklą, norėdami pagirdyti arklius, pataisyti pakinktus bei sutvirtinti sulūžusius vežimų ratų stipinus. Jie matė debesimis tarp kalvų kylančias dulkes, girdėjo staugsmą ir ginklų žvangesį ir manė, kad sunkūs smogiamieji vežimai vaiko egiptiečius po lauką, naikindami juos kaip žiurkes.

Po dulkių debesų priedanga Horemhebas nusiuntė prie griovio narsiausius ietininkus, kad šie sutrukdytų hetitams išlaipinti iš griovio įkritusius draugus ir griovį užkasti. Kitus būrius jis pasiuntė ritinti link karo vežimų didžiulių akmenų ir jaučių vežimais tempti akmenų, kad uždaręs smogiamuosius vežimus siaurame rate neleistų pajudėti ir, jeigu bus galima, atkirstų juos vieną nuo kito. Kalnų atšlaitėmis link smogiamųjų vežimų greit pasileido ristis dideli akmenys, nes egiptiečiai puikiai mokėjo dorotis su akmenimis, juolab kad Horemhebo kariuomenėje buvo daugybė vyrų, išmokusių juos doroti akmenų skaldyklose.

Hetitai labai sutriko, nes dulkių debesys nenusėdo, ir jie neįstengė įžiūrėti, kas dedasi aplink, o strėlės perverdavo juos stovinčius vežimuose ir besižvalgančius. Jų vadai susiginčijo tarp savęs, nes nieko panašaus anksčiau nebuvo patyrę ir neišmanė, ką daryti, nes per pratybas jie nebuvo mokyti, ką reikia daryti atsidūrus tokioje padėtyje. Todėl jie gaišo laiką ginčydamiesi ir pasiuntė kelis smogiamuosius vežimus į dulkių debesis išžvalgyti, ką daro egiptiečiai, tačiau tie smogiamieji vežimai nebegrįžo, nes arkliai suklupo ant akmenų, o Horemhebo ietininkai ištempė iš vežimų vadeliotojus ir užmušė juos. Pagaliau hetitų vadai įsakė trimitais sukviesti vežimus ir pradėjo puolimą, ketindami sugrįžę į lygumą vėl išrikiuoti savo kariuomenę. Tačiau puldami atgal tuo pačiu keliu, kuriuo puolė pirmyn, kelio jau nepažino, jų arkliai užkliuvo už virvių, kilpų, o sunkūs vežimai nuvirto ant akmenų, todėl galiausiai jiems teko išlipti iš vežimų ir kautis ant žemės. Jie buvo drąsūs vyrai, patyrę kariai ir nužudė daug egiptiečių, tačiau nebuvo pripratę kovoti ant žemės – tik vežimuose, aukščiau priešų. Todėl Horemhebo kariai juos įveikė, nors ta kova truko lig vakaro.

Vakarėjant pūstelėjęs dykumos vėjas nunešė nuo slėnio dulkių debesis ir atvėrė kovos lauką bei šiurpų hetitų pralaimėjimą – jie buvo praradę daugybę sunkių smogiamųjų vežimų ir daugybė vežimų bei sveikų arklių su visa ginkluote pakliuvo į Horemhebo rankas. Tačiau iškankinti ir įkaitę nuo kovos niršto, žaizdų bei kraujo kvapo Horemhebo vyrai nepaprastai

išsigando, kai pamatė savo nuostolius, nes egiptiečių kūnų slėnyje gulėjo daug daugiau nei hetitų. Likę gyvi nušiurpę sakė vienas kitam: „Klaiki buvo diena – gerai, kad nematėme kas aplink dėjosi, jei būtume matę hetitų gausybę ir kiek krito mūsiškių, tikriausiai būtų širdys iššokusios ir nebūtume galėję kautis kaip liūtai – taip kaip kovėmės".

Bet matydami savo nuostolių didumą paskutinieji likę gyvi hetitai, kovoję savo vežimais ir dabar nebegyvais arkliais, prapliupo ašaromis sakydami:

– Sunkūs mūsų smogiamieji vežimai – mūsų kariuomenės žiedas bei pasididžiavimas – pražuvo ir dangus bei motina žemė mus apleido. Ši dykuma tikriausiai jau nebe motina žemė, o visų nelabųjų žemė. Todėl bergždžia toliau kovoti – sudėkime ginklus.

Jie susmaigstė ietis į žemę, numetė ginklus, pakėlė rankas ir Horemhebas įsakė surišti juos virve taip kaip surišami belaisviai, ir visos Nilo dumblyno žiurkės suėjo jų pažiūrėti, paliesti jų žaizdų, susirinkti jų šalmų ir drabužių, sparnuotų saulių bei dvigubų kirvių paveikslų.

Per šitą šiurpų bruzdesį Horemhebas važiavo nuo vieno būrio prie kito: barė baugiais žodžiais, geraširdiškai čaižė aukso rimbu ir kalbino vardu tuos, kuriuos buvo matęs kovoje pasižymėjus, vadindamas savo vaikais ir brangiom mėšlinom žiurkėm. Jis įsakė duoti jiems vyno, alaus ir liepė apiplėšti visus kritusius – ir hetitus, ir egiptiečius, idant gyvieji pasijustų gavę grobio. Tačiau brangiausias jo iškovotas grobis buvo sunkūs karo vežimai ir sveiki arkliai, kurie pasiutiškai kandžiojosi, kol juos pašėrė bei iki soties pagirdė, ir prie arklių pripratę Horemhebo vyrai ėmė švelniai juos šnekinti bei įkalbinėti tarnauti Egiptui. Mat arklys yra išmintingas, nors bugštus gyvūnas, ir žmogaus kalbą supranta. Todėl jie, gavę pakankamai pašaro bei vandens, sutiko tarnauti Horemhebui. Bet kaip jie galėjo suprasti Egipto kalbą, pripratę girdėti tik nesuprantamą hetitų šneką – negaliu suvokti. Mat Horemhebo vyrai tikino mane, kad jie supranta viską, kas jiems kalbama, ir aš turėjau patikėti, pamatęs tuos didelius laukinius gyvūnus paklūstant egiptiečiams ir leidžiantis nuo suprakaitavusių nugarų nuimti sunkius bei šiltus vilnonius apklotus.

Dar tą pat naktį Horemhebas nusiuntė žinią į abu sparnus – dykumos plėšikams ir savanorių būriams, paragindamas visus drąsius vyrus samdytis į smogiamųjų vežimų būrius ir tapti jo mėšliasnukiais, nes dykumos vyrai mokėjo elgtis su arkliais geriau nei egiptiečiai, kurie arklių prisibijojo. Visi raiteliai džiūgaudami priėmė jo kvietimą, nepaprastai gėrėdamiesi sunkiais vežimais bei gražaus stoto arkliais. Nepaprastai džiūgavo ir dykumos vilkai, šakalai bei grifai, kurie dideliais būriais sulėkė draskyti kūnų, nesirinkdami, egiptietis ar hetitas.

Bet apie visa tai tuomet mąstyti neteko, nes turėjau pakankamai darbo gydydamas sužeistuosius, siūdamas žaizdas, atstatinėdamas išnarintus kaulus ir atvėrinėdamas hetitų karo vėzdų suknežintas kaukoles. Nors man

pagelbėjo daugybė rankų ir kojų pjaustytojų bei žaizdų siuvinėtojų, dirbau tris dienas ir tris naktis, kol buvo susiūtos visos sužeistųjų žaizdos, o per tą laiką spėjo numirti tie, kurių žaizdų nebuvo įmanu išgydyti. Bet ramiai dirbti negalėjau – mano ausis trikdė nesiliaujantis mūšio dundesys, nes hetitai vis dar netikėjo pralaimėjimu. Kitądien jie puolė lengvais smogiamaisiais vežimais, siekdami susigrąžinti prarastus smogiamuosius vežimus ir net trečią dieną jie mėgino pralaužti kliuvinius, nes nesiryžo grįžę į Siriją pas didžiuosius vadus papasakoti apie pralaimėjimą.

Tačiau trečią dieną Horemhebas jau nebesigynė, o liepęs nuimti kliuvinius pasiuntė savo mėšliasnukius bei pagrobtus hetitų karo vežimus į kovą ir šie toliau vijo lengvus hetitų vežimus ir žlugdė, patys vis dėlto patirdami didelių nuostolių, nes hetitai buvo greitesni ir labiau pripratę kariauti smogiamaisiais vežimais, todėl vėl turėjau daug darbo. Tačiau tie nuostoliai buvo neišvengiami, – sakė Horemhebas, nes tik kovoje jo naujieji mėšliasnukiai galėjo išmokti valdyti arklius bei vežimus, o juos geriau apmokyti tuomet, kai priešas įbūgęs traukiasi, nei tuomet, kai pailsėjęs ir apsiginklavęs išsirikiuoja prieš Egipto smogiamuosius vežimus.

– Mes niekada nenugalėsime Sirijos, neturėdami smogiamųjų vežimų jų vežimams įveikti, – pasakė Horemhebas. – Todėl visa ši kova statant kliuvinius tėra vaikų žaidimas ir juo nieko nelaimėsime net sutrukdę hetitų veržimąsi į Egiptą.

Jis labai norėjo, kad hetitai pasiųstų į dykumą savo pėstiją kautis, nes be pakankamų vandens atsargų dykumoje hetitai būtų buvę lengvas grobis. Tačiau hetitai buvo išmintingi, nuovokūs ir laikė savo žmones Sirijoje, savo ruožtu tikėdamiesi, jog Horemhebas, apakęs nuo pergalės, iš dykumos pasiųs savo kariuomenę į Siriją, kur bus lengvas grobis pailsėjusiai ir patyrusiai hetitų kariuomenei bei karo vežimams. Vis dėlto jų pralaimėjimas sukėlė Sirijoje didelių neramumų – daugybė miestų, kuriems pakyrėjo Aziraus valdingumas bei hetitų godumas, sukilo prieš Azirų ir uždarė jam vartus, tikėdamiesi pakliūti į Egipto malonę ir vaizduodamiesi greitą šio pergalę. Mat Sirijos miestai visada tarp savęs pešėsi ir Horemhebo žvalgai kurstė žmonių nerimastį miestuose, skleisdami šiurpius ir išpūstus gandus apie didžiulį hetitų pralaimėjimą dykumoje.

Pailsinęs kariuomenę prie Pergalės kalno, tardamasis su žvalgais bei regzdamas naujas užmačias, Horemhebas vėl visais įmanomais keliais pasiuntė į apsuptą Gazą žinią: „Neatiduokite Gazos". Mat jis žinojo, kad Gaza ilgai apsiausties jau neištvers, o norint atsikariauti Siriją jam reikėjo atsparos punkto pakrantėje. Lūkuriuodamas jis liepė paskleisti savo kariuomenėje žinias apie Sirijos turtus bei Ištarės šventyklos šventikes, išmaniai smaginančias narsius karius. Nesupratau, ko jis laukė, kol vieną naktį nuo Sirijos pusės dykumos link kliuvinių atsliūkino sunykęs, troškulio iškankintas žmogus ir pasidavęs į nelaisvę pasiprašė priimamas Horemhebo. Kariai pašiepė jį už įžūlumą, tačiau Horemhebas priėmė jį, o

pamatęs Horemhebą šis, nors dėvėjo sirišką apdarą, žemai nusilenkė nuleisdamas ranką prie kelių. Paskui užsidengė delnu vieną akį, tarytum ją skaudėtų. Į tai Horemhebas pasakė:

– Tik pažiūrėk, ar ne mėšlavabalis į akį įkando?

Man pasitaikė būti jo palapinėje, kai šitai nutiko, ir visa tai palaikiau tuščiais plepalais, nes mėšlavabalis nepavojingas gyvūnas, niekam nekanda. Tačiau troškulio iškankintas žmogus pasakė:

– Iš tiesų mėšlavabalis man įkando į akį, nes Sirijoje yra dešimt kartų po dešimt mėšlavabalių ir jie visi labai nuodingi.

Horemhebas tarė:

– Sveikinu tave, drąsusis žmogau, gali atvirai kalbėti, nes mano palapinėje esąs gydytojas kvailas ir nieko nesupranta.

Tai išgirdęs žvalgas pasakė:

– Mano pone Horemhebai, šienas jau atkeliavo.

Daugiau nieko jis nepridūrė, bet iš jo žodžių spėjau, kad jis Horemhebo žvalgas, juolab kad Horemhebas, skubiai išėjęs iš palapinės, liepė ant kalno viršūnės uždegti įspėjamąją ugnį ir po valandėlės ant visų keterų – nuo Pergalės kalno iki žemumos – liepsnojo įspėjamosios ugnys. Šitaip Horemhebas pasiuntė žinią į Tanį, kad laivynas turįs plaukti į jūrą bei į Gazą ir, jei reikės, susikauti su Sirijos karinėm jūrų pajėgom.

Kitą rytą Horemhebas liepė pūsti trimitus ir kariuomenė per dykumą išžygiavo link Sirijos: priekyje važiavo smogiamieji vežimai, kaip žvalgų grupelės naikindami kelyje priešus ir nurodydami būrių stovyklos vietas šalia kelio. Tačiau kaip Horemhebas ryžosi kovai su hetitais atviroje vietovėje – neįstengiu suprasti. Vis dėlto būriai, svajodami apie Sirijos turtus bei apstų grobį, su užsidegimu žengė paskui jį, nors įsižiūrėjęs visų veiduose regėjau mirties ženklą. Vis dėlto įlipęs į dengtus neštuvus lydėjau juos – palikome Pergalės kalną ir kliuvinių užtvertame slėnyje taikingai boluojančius hetitų bei egiptiečių kaulus.

3

Dabar turiu papasakoti apie karą Sirijoje, tačiau nedaug galiu papasakoti, nes karo reikalų nesuprantu ir visi mūšiai mano akims atrodo vienodi, visi degantys miestai bei apiplėšti namai mano akims vienodi ir raudančios žmonos bei sudarkyti kūnai mano akims vienodi – kad ir kur juos pamatyčiau. Todėl būtų labai nuobodu, jei apsakyčiau visa, ką mačiau, nes karas Sirijoje truko trejus metus – tai buvo žiaurus, negailestingas karas, daugybė žmonių tame kare žuvo, todėl Sirijos kaimai sunyko, vaismedžiai soduose buvo iškapoti, miestai ištuštėjo.

Vis dėlto pirmiausia turiu papasakoti apie Horemhebo gudrumą, nes savo kariuomenei jis įsakė be baimės žengti pro ribinius akmenis į Siriją,

nuvertė Aziraus pastatytus ribinius akmenis ir liepė savo vyrams plėšti kaimus bei linksmintis su Sirijos moterimis, leisdamas iš anksto pasimėgauti pergalės vaisiais. Jis žygiavo tiesiai link Gazos ir hetitai, išsiaiškinę jo tikslus, nukreipė kariuomenę į lygumą prie Gazos, ketindami užtverti kelią ir jį sunaikinti, nes ta lyguma puikiai tiko smogiamųjų vežimų kovai, todėl pergale jie neabejojo. Bet jau buvo tokia gili žiema, kad arklius jie turėjo šerti sausu šienu bei iš Sirijos pirklių perkamu pašaru ir prieš mūšį jų arkliai susirgo – pakinktuose linko kojos, mėšlas pažaliavo, pavandenijo ir diduma arklių krito. Todėl Horemhebas su savo smogiamaisiais vežimais galėjo kovoti lygią kovą, o išvijus smogiamuosius hetitų vežimus jam buvo nesunku išvaikyti ir persigandusią hetitų pėstiją. Jo ietininkai bei šauliai užbaigė smogiamųjų vežimų pradėtą darbą, todėl hetitai patyrė didžiausią visų laikų pralaimėjimą ir lygumoje liko tiek hetitų bei sirų kūnų kiek ir egiptiečių, todėl šią lygumą imta vadinti Kaulų lyguma. Tačiau pasiekęs jų stovyklą Horemhebas pirmiausia įsakė padegti ir sudeginti jų pašaro atsargas, nes tai buvo užnuodytas pašaras – jame buvo primaišyta nuodingų augalų, susargdinusių hetitų arklius, tačiau kaip šitai Horemhebas padarė, tada dar nežinojau.

Taigi kai visoje pietų Sirijoje hetitai bei sirai spruko į sutvirtintus miestus bei karines įgulas, Horemhebas pasiekė Gazą ir išsklaidė Gazos apsiaustį. Tuo pat metu į Gazos uostą atplaukė ir Egipto laivynas – nors labai apgriautas ir diduma laivų dar tebedegė po dvi dienas jūroje prie Gazos trukusio jūros mūšio. Tas mūšis liko nepasibaigęs, nes Egipto laivynas pabėgo į Gazos uostą, kur dauguma laivų, užplaukę ant uostą užtvėrusių kliuvinių, pavirto šlamštu, kol atsargusis Gazos įgulos vadas jais pasitikėjo ir liepė kliuvinius išardyti. Tačiau susijungęs Sirijos ir hetitų laivynas taip pat pabėgo į Tirą ir Sidoną taisyti apgadintų laivų – taigi kova liko nebaigta, nes abi pusės paspruko. Vis dėlto po to Horemhebas galėjo į Gazą jūra atplukdyti maisto bei kariuomenę, pasipildyti kariuomenės reikmenų ir laivais į Egiptą išgabenti sužeistus bei luošus karius.

Diena, kai Horemhebo kariuomenei buvo atidaryti neįveikiamosios Gazos vartai, visame Egipte iki šiol tebeminima kaip šventė – ši žiemos diena vadinama Sechmetės diena ir tądien, vaizduodami Gazos apsiaustį, maži berniukai mediniais vėzdais bei nendrinėmis ietimis kaunasi tarp savęs. Turbūt dar niekada nė vienas miestas nėra narsiau gintas už Gazą ir turbūt Gazos įgulos vadas tikrai vertas tos šlovės, kurią jis įgijo gindamas Gazą. Todėl paminėsiu jo vardą, nors jis, didelei mano gėdai, matė, kaip nendrine virve su krepšiu buvau keliamas ant Gazos mūro. Jis buvo vardu Rojus.

Jo vyrai vadino jį Sukumptasprandžiu ir ši pravardė, mano galva, teisingai apibūdina jo išvaizdą bei būdą, nes labiau užsispyrusio ir įtaresnio žmogaus niekada nemačiau. Mat net po pergalės Horemhebui ištisą dieną bergždžiai teko pūsti trimitus prie Gazos, kol Rojus įtikėjo ir įsakė atidaryti vartus. Bet iš pradžių jis pro vartus įleido tik Horemhebą, norėdamas įsitikinti,

kad tai tikrai jis, nes įtarė Horemhebą esant persirengusiu siru. Kai pagaliau jam paaiškėjo, kad Horemhebas sumušė hetitus, Gazai jau nebegresia pavojus, o apsiaustis baigėsi, jis nelabai nudžiugo – liko toks pat priešiškas ir jam visai nepatiko, kad Horemhebas, kaip vyriausiasis vadas, Gazoje buvo už jį kilmingesnis ir jam įsakinėjo, nes per daugybę metų trukusią apsiaustį jis įprato jaustis vienvaldžiu.

Aš išties turiu papasakoti daugiau apie tą Rojų Sukumptasprandį, nes tai buvo labai kvailas žmogus, savo kietakaktiškumu sukėlęs Gazoje daugybę susirėmimų. Manau, kad jo kietakaktiškumas pavertė jį kvailiu ir kad jo galva buvo nesveika, bet jei jis būtų buvęs kitoks, hetitai bei Aziraus būriai tikriausiai seniai būtų užgrobę Gazą. Ir nemanau, jog kokioj kitoj tarnyboj jam būtų sekęsi, bet dievai ar palankus atsitiktinumas Gazoje pakišo kaip tik jo gabumams tinkamą vietą. Iš pradžių jis buvo išvarytas į Gazą už nuolatinius ginčus bei prieštaravimus, nes Gaza, lyginant su kitais Sirijos miestais, buvo menkas ir nereikšmingas miestas – tikra bausmės vieta, ir tik vėlesni įvykiai padarė ją svarbią. Iš tikrųjų kaip tik Rojus padarė ją svarbią, neatidavęs jos Azirui, kai pasidavė kiti Sirijos miestai.

Bet iš pradžių turiu papasakoti apie mūsų atvykimą į Gazą ir kaip tuomet Gaza atrodė. Jau pasakojau apie tokius aukštus Gazos mūrus, kad bijojau nusilaušiąs sprandą, kai Rojus, iš pradžių verdančia derva apdeginęs rankas bei kelius, liepė kelti mane virve ant mūro. Šie mūrai išgelbėjo Gazą, nes jie buvo pastatyti iš didžiulių akmens nuolaužų, pamatiniai pastatyti labai seniai ir niekas jau nebeprisiminė, kas juos pastatė, tik liaudis pasakojo, kad juos pastatė milžinai. Todėl hetitai tų mūrų neįveikė, o tai, kad jų svaidomosios mašinos galėjo dalį mūrų išgriauti, kad skydais sudarę apsauginį koridorių jie išrausė žemę ir nuvertė sargybos bokštą, rodo didį jų karo meną.

Didžioji mūrų saugomo senamiesčio dalis buvo sudegusi ir nebuvo likę nė vieno namo sveiku stogu. Už mūrų buvusį naujamiestį Rojus Sukumptasprandis liepė sudeginti ir sunaikinti, vos išgirdęs apie Aziraus maištą, ir tai jis padarė savavališkai – tik todėl, kad visi jo patarėjai prieštaravo ir miesto gyventojai, pakėlę didelį triukšmą, reikalavo miesto nesunaikinti. Taigi Rojus net nenujausdamas privertė Gazos sirų bendruomenę sukilti anksčiau, nei ji susitelkė ir pasirengė maištui, mat Azirus siekė, kad miestai, kuriuose buvo egiptietiškos karinės įgulos, sukiltų tik jo kariuomenei bei karo vežimams pasirodžius prie miesto. Todėl Rojus maištą užgniaužė savo įgulos pajėgomis – neprašęs pagalbos, kurios Echnatonas vis tiek nebūtų atsiuntęs, ir maištą užgniaužė kruvinai, sukeldamas tokią miesto gyventojų baimę, kad daugiau niekas nebedrįso galvoti apie sukilimą.

Mat jei kurį suimdavo su ginklu rankoje ir tas prašydamas pasigailėjimo pasiduodavo, Rojus sakydavo: „Trenkit tam vyrui vėzdu, nes jis prašydamas pasigailėjimo priešgyniauja". O jei kuris pasiduodavo neprašydamas pasigailėjimo, Rojus nepaprastai įsiutęs tardavo: „Trenkit vėzdu per galvą

šiam užsispyrusiam maištininkui, drįstančiam prieš mane riesti nosį". Jeigu žmonos, atėjusios su vaikais, maldaudavo pasigailėti savo vyrų bei tėvų, jis be gailesčio įsakydavo juos nužudyti tardamas: „Išskerskite visą šią sirišką vadą, nesuvokiančią, jog mano valia aukščiau už jų valią – kaip dangus yra aukščiau žemės". Šitaip niekas negalėjo jam įtikti, nes jis užuosdavo įžeidimą ir prieštaravimą kiekviename jam sakomame žodyje. Įspėtas dėl faraono, draudusio pralieti kraują, jis atsakydavo: „Gazoje aš faraonas". Baisiai jis pasitikėjo savimi, bet turiu pripažinti, jog šitai jis sakė tik Aziraus kariuomenei siaučiant Gazą.

Vis dėlto Aziraus apsiaustis buvo tik vaikiškos išdaigos, lyginant su žiauria ir nuoseklia hetitų apsiaustimi. Hetitai dieną naktį mėtė ugnį į tvirtovę bei namus, mėtė į miestą nuodingas gyvates molio ąsočiuose, kurie nukritę sudužydavo į Gazos akmenis, mėtė dvėseną, o svaidomosiomis mašinomis – surištus belaisvius egiptiečius, kurie, trenkęsi į Gazos mūrus, sukneždavo. Mums atkeliavus Gazoj jau buvo nedaug gyventojų – iš sudegusių namų požemių it šiurpūs šešėliai mūsų pasitikti pakilo tik kelios žmonos bei senukai. Visi vaikai Gazoje buvo išmirę, visi vyrai, taisę apgriautus mūrus, – Rojaus rimbu negyvai užplakti. Ir nė vienas gyvasis, pamatęs pro apgriuvusius vartus įžygiuojančią Egipto kariuomenę, nenudžiugo – moterys grūmojo kaulėtais kumščiais, o senukai mus keikė. Horemhebas liepė duoti jiems grūdų, alaus, ir diduma jų tą pat naktį baisiose kančiose mirė, nes po daugybės mėnesių pirmąkart sočiai pavalgius, iškankinti jų pilvai neatlaikė ir jie mirė. Taip pat manau, kad apsiausties metu juos taip baisiai iškankino siaubas ir bejėgė neapykanta, kad gyvenimas jau nebeteikė jiems džiaugsmo.

Jei galėčiau, apsakyčiau, kokią pamačiau Gazą, kai pergalės dieną įžygiavome pro apgriuvusius vartus. Apsakyčiau ant mūro išdžiūvusias žmonių odas, maitvanagių ant mūro kapojamas pajuodusias žmonių kaukoles. Apsakyčiau sudegusių namų baisumą ir apanglėjusius gyvulių kaulus sugriautų namų sienų užverstuose.skersgatviuose. Apsakyčiau baisų apsupto miesto dvoką – mirties ir maro dvoką – jį pajutę Horemhebo kariai pirštais užsiėmė nosis. Šitai apsakyčiau paaiškindamas, kokia buvo didžiausios pergalės diena ir kodėl tą išsvajotą Egipto pergalės dieną širdyje nesidžiaugiau.

Norėčiau taip pat apsakyti likusius gyvus Rojaus Sukumptasprandžio karius, jų sulysusius šonus, ištinusius kelius bei rimbo smūgių nužaizdotas nugaras. Norėčiau apsakyti jų akis, jau nepanašias į žmonių, žaliai it žvėrių liepsnojančias. Bejėgėmis rankomis keldami ietis jie šaukė Horemhebui: „Neatiduokite Gazos, neatiduokite Gazos!" Nežinau, ar jie šitaip šaukė šaipydamiesi iš jo, – bet juk nebuvo ko šaipytis, – ar todėl, kad į vargšeles jų galvas netilpo jokia kitokia mintis. Vis dėlto jų būklė nebuvo tokia apverktina kaip miesto gyventojų – jie galėjo valgyti ir gerti, ir Horemhebas liepė paskersti jiems galvijų, – taigi jie gavo šviežios mėsos, – davė alaus bei vyno, kurio, kariuomenei apiplėšus hetitų stovyklą ir miesto apsiautėjų sandėlius, turėjo apsčiai. Neiškentę, kol puoduose išvirs mėsa, jie rankomis draskė ją ža-

lią, kramtė žalią ir įkaušę po pirmo alaus gurkšnio ėmė dainuoti nepadorias dainas bei girtis savo žygiais.

Jie turėjo kuo pasigirti ir pirmomis dienomis nė vienas Horemhebo karys, net iš jo senųjų mėšliasnukių, nepanūdo su jais pagyromis rungtis, nes visi žinojo, kad šie tvirtovės kariai, išsaugoję Egiptui Gazą, atliko nepaprastą žygį. Jie didžiai liaupsino juos nugirdžiusį Horemhebą, kuris apsiausties metu siuntė jiems drąsinančias žinias, o naktimis mažais luoteliais per laivų grandinę – siriškų grūdų. Jie taip pat liaupsino Horemhebo gudrumą, nes grūdams pasibaigus ir kariams pradėjus valgiui medžioti žiurkes į tvirtovę per mūrus ėmė kristi moliniai ąsočiai su grūdais – net hetitai svaidė grūdų ąsočius į Gazą, o su kiekvienu grūdų ąsočiu jie gaudavo Horemhebo žinią: „Neatiduokite Gazos!" Šie nesuvokiami dalykai juos, varginguosius, padrąsindavo, todėl jie Horemhebą lygino su dievais.

Kiekvienam gyvam išlikusiam Gazos kariui Horemhebas davė po aukso grandinę, šitai jam nelabai brangiai atsiėjo, nes ten jau nebuvo likę nė dviejų šimtų karui tinkamų vyrų. Stebuklas, kad jie sugebėjo neatiduoti Gazos! Horemhebas taip pat davė jiems iš hetitų stovyklos paimtų sirių belaisvių, idant jie pasilinksminę su moterimis užmirštų savo kančias, tačiau išsikankinę vargšai Gazos kariai jau nebepajėgė linksmintis su moterimis, tik hetitų papročiu badė jas ietimis, pjaustė peiliais, smagindamiesi jų kančios klyksmais. Mat apsiausties metu iš hetitų jie buvo išmokę daugybę naujų papročių – pavyzdžiui, gyviems belaisviams nudirti odą ir pakabinti ją ant mūro. Tačiau jie patys sakėsi badą peiliais sires už tai, kad jos sirės, įspėdami: „Nerodykite mums nieko siriško, nes pamatę sirą griebsime už gerklės ir plikomis rankomis pasmaugsime".

O Rojui Sukumptasprandžiui Horemhebas įteikė auksinę emaliu puoštą grandinę su žaliais brangakmeniais bei aukso rimbą ir liepė savo vyrams jį garsiai pašlovinti, todėl Gazos mūrai drebėjo nuo jų šūksnių – visi šaukė nuoširdžiai, nepaprastai susižavėję Rojumi, kuris įstengė neatiduoti Gazos. Šūksniams nutilus Rojus įtariai pasičiupinėjo grandinę ant kaklo ir paklausė:

– Ar mane laikai arkliu, Horemhebai, kad papuošei aukso pakinktais, ar šitas rimbas bent iš gryno aukso suvytas, ar tai tik maišytas sirų auksas? – Dar jis pasakė: – Išvesk savo vyrus iš šio miesto, nes jų gausybė mane labai trikdo – per jų triukšmą naktimis savo bokšte neužmiegu, nors anksčiau mūradaužiams dunksint į mūrus ir ugniai aplink traškant saldžiai miegodavau. Sakau, išvesk savo vyrus iš šio miesto, nes Gazoje aš faraonas ir įniršęs liepsiu savo vyrams užpulti ir išskersti taviškius, jei nesiliaus triukšmavę ir man miegą trikdę.

Išties paaiškėjo, kad Rojus Sukumptasprandis apsiausčiai pasibaigus nebegali užmigti, net kvaišinantys vaistai jam nepadeda, net vynas jo neužmigdo – išgėręs vyno jis dar prasčiau miega. Gulėdamas lovoje jis mintyse tikrindavo atmintinai išmoktus tvirtovės atsargų sąrašus, mėgindamas prisiminti ir išsiaiškinti, kam jos buvo panaudotos, stengėsi prisiminti, kur nu-

sviesta kiekviena ietis ir visokias kitokias kvailystes jis stengėsi prisiminti ir negalėdavo užmigti. Todėl jis atėjo pas Horemhebą labai nusižeminęs ir pasakė:

– Tu mano viešpats ir esi už mane aukščiau. Todėl liepk mane nubausti, nes privalau atsiskaityti fąraonui už viską, ką jis man patikėjo, bet jau neįstengiu, nes hetitams primėčius į mano kambarius ąsočių su ugnimi, sudegė daugybė popierių ir atmintis man visko jau nebesugrąžina – nuo būdravimo ir prasto miego ji nepaprastai susilpnėjo. Visa tariuosi atsimenąs, tačiau sandėlių dėžėse turėjo būti keturi šimtai asilų pabrukų – niekur jų neberandu, neranda ir mano sandėlio raštininkai, nors kasdien juos taip plaku, kad jau nebegali nei sėdėti, nei vaikščioti, tik keturpėsti laksto. Horemhebai, kur tie keturi šimtai asilų pabrukų, juk visus tvirtovės asilus jau seniai suvalgėme ir jiems pabrukų nebereikia. Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, Horemhebai, liepk mane viešai nuplakti, nubausk mane už tuos pabrukus, nes faraono pyktis kelia man klaikią baimę – neradęs pabrukų, niekada neišdrįsiu priešais jį žengti, kaip mano rangas reikalauja.

Horemhebas pamėgino jį nuraminti, tardamas mielai padovanosiąs keturis šimtus asilų pabrukų, kad jo sandėlio atsargų sąrašuose ir popieriuose sueitų galas su galu. Tačiau Rojus dar labiau susijaudinęs pasakė:

– Akivaizdu, kad bandai mane sugundyti faraono apgaule, nes jei priimsiu tuos tavo pabrukus, tai jau bus ne tie patys pabrukai, kuriuos faraonas davė Gazą man patikėdamas. Šitaip turbūt elgiesi, kad galėtum prieš faraoną apkaltinti išeikvojimu ir nuversti, nes pavydi man didžios šlovės ir pats sieki tapti Gazos vyresniuoju. Galbūt pats liepei nepaklusniems savo kariams pavogti tuos asilų pabrukus iš mano sandėlio, idant apkaltinęs mane prieš faraoną gautum valdyti Gazą. Todėl nesutinku su klastingu tavo siūlymu ir nepriimsiu tavo siūlomų pabrukų – neatiduosiu Gazos, ir mano vyrai Gazos neatiduos tol, kol turėsime kvapo, o tuos keturis šimtus pabrukų aš iškasiu, net jei kasant Gazoje neliks akmens ant akmens.

Tai išgirdęs Horemhebas ėmė būgštauti dėl jo dvasios būsenos ir paragino važiuoti į Egiptą pas žmoną ir vaikus atsigauti nuo apsiausties negalavimų. Bet verčiau jis šito būtų nesakęs, nes po šio siūlymo Rojus buvo tikras, kad Horemhebas taikosi į jo valdžią ir trokšta atimti Gazą. Todėl jis tarė:

– Gaza – mano Egiptas, Gazos mūrai – mano žmona, o Gazos bokštai – mano vaikai. Bet neradęs tų dingusių asilų pabrukų, dievaži, atversiu savo žmonos pilvą ir nusuksiu savo vaikams galvas.

Be Horemhebo žinios jis įsakė nubausti mirtimi sandėlio raštininką, drauge ištvėrusį visus apsiausties vargus, ir liepė savo vyrams dalbomis bei kirtikliais išdaužius bokštų grindis ieškoti prapuolusių asilų pabrukų. Pamatęs šį niokojimą Horemhebas liepė uždarius į kambarį saugoti jį ir paprašė mano, kaip gydytojo, patarimo. Draugiškai pasikalbėjęs su Rojumi, – nors jis ir nepatikėjo mane esant draugu, nes įtarė gudrumu siekiant tapti Gazos vyresniuoju, – pasakiau Horemhebui:

– Šis žmogus nenurims, kol neišeisi su savo kariuomene iš Gazos ir jis negalės, Gazos vartus uždaręs, vėl jos valdyti kaip faraonas.

Tačiau Horemhebas atsakė:

– Tegriebia Setas ir kiti nelabieji, kaip aš tai padarysiu, kol laivai iš Egipto neatplukdė naujų būrių, ginklų bei maisto žygiui į Jopę. Gazos mūrai – vienintelis mano prieglobstis, o išėjęs su savo būriais už mūrų kelsiu pavojų viskam, ką išsikovojau.

Mintyse paabejojęs tariau:

– Gal jis pats būtų laimingesnis, jei atverčiau kaukolę, pamėgindamas jį išgydyti, nes uždarytas jis labai kankinasi ir jį reikia pririšti prie lovos. Mat gali pats sau arba tau pakenkti.

Tačiau Horemhebas neleido atverti šlovingiausio Egipto didvyrio kaukolės, nes būtų iškilusi grėsmė jo paties šlovei, jei Rojus mirtų, o aš negalėjau užtikrinti jį išgyvensiant. Mat kaukolės atvėrimas – nepatikima ir pavojinga procedūra. Todėl jis pasiuntė mane pas Rojų ir, daugybės stiprių vyrų padedamas, pririšau jį prie lovos bei sugirdžiau jam migdomųjų. Lovos prietėmyje jo akys degė žalia žvėries ugnimi, jis blaškėsi, tūžmo putos sunkėsi jam iš burnos, kai man pasakė:

– Ar aš jau nebesu Gazos įgulos vadas, tu, Horemhebo šakale? Dabar prisiminiau, kad tvirtovės kalėjime yra sirų šnipas, pakliuvęs į kilpą prieš tavo ponui ateinant – per didžiulę skubą užmiršau jį pakabinti ant mūro. Šis žvalgas yra nepaprastai gudrus ir supratau, kad tikriausiai jis paslėpė tuos keturis šimtus asilų pabrukų. Taigi atvesk jį čia, kad išpešęs iš jo tuos prakeiktus pabrukus vėl galėčiau ramiai miegoti.

Jis kartojo ir kartojo apie sirų žvalgą, kol man pagaliau pakyrėjo ir liepęs uždegti deglus nusileidau į tvirtovės kalėjimą, kur tysojo daugybė grandinėmis prie sienų prikaustytų ir žiurkių apgraužtų negyvėlių. Kalėjimo prižiūrėtojas buvo senas žmogus ir aklas, nes visą amžių pragyveno Gazos požemiuose, po kuriuos vaikščiojo be deglų, pažindamas kiekvieną koridorių. Pareikalavau jo pasakyti apie sirų žvalgus, suimtus prieš apsiausties pabaigą, tačiau jis prisiekinėjo visus kalinius jau seniai mirus, nes iš pradžių jie būdavo per tardymus tąsomi, o paskui, Rojaus nurodymu, marinami badu ir troškuliu. Tačiau aš pažinojau žmones – senuko elgesys man sukėlė abejonių. Todėl grasinau ir spyriau jį, kol puolė kniūbsčias priešais mane ir bliaudamas sušuko:

– Pasigailėk manęs, nes visą gyvenimą ištikimai tarnavau Egiptui, vardan Egipto kankinau kalinius, vogiau jų maistą. Tačiau šis žvalgas – nepaprastas žmogus, jo liežuvis nuostabus, čiulba kaip lakštingala, o man jis pažadėjo didžiulius turtus, jei duosiu valgyti ir paliksiu gyvą, iki ateis Horemhebas, ir net regėjimą pažadėjo man sugrąžinti, jei gyvą paliksiu, nes jis pats buvo aklas, tačiau didis gydytojas vieną jo akį išgydė ir jis pažadėjo nuvesti mane pas tą didį gydytoją, kad šis mane išgydytų ir vėl galėčiau gyventi mieste tarp žmonių, savo turtais džiaugdamasis. Už duoną ir van-

denį jis skolingas man jau daugiau nei du milijonus debenų aukso, bet nepasakiau jam apsiaustį pasibaigus ir Horemhebą atėjus į Gazą, kad jo skola už kasdienos duoną ir vandenį dar labiau padidėtų. Mat jis nori, kad vos pasirodžius Horemhebui slapta pas jį nuvesčiau, ir prisiekinėja, jog Horemhebas jį išlaisvins bei duos jam aukso grandinių – tikiu jo žodžiais, nes prieš jo liežuvio čiulbėjimą niekas neatsilaikytų. Tačiau ketinu pas Horemhebą jį nuvesti tik tada, kai bus skolingas man visus tris milijonus debenų aukso – tai apvali suma ir man bus lengva ją atminty bei galvoje laikyti.

Jam kalbant keliai man ėmė virpėti, širdis krūtinėje sutirpo, nes tikėjau žinąs, apie ką jis kalba. Tačiau sugriežtėjau ir pasakiau senukui:

– Senasai žmogau, tiek aukso turbūt nėra visame Egipte ir Sirijoje kartu paėmus. Iš tavo žodžių spėju, jog jis didelis sukčius ir nusipelnė bausmės. Todėl greit vesk mane pas jį ir melsk visų dievų, kad jam nieko bloga nebūtų nutikę, nes gali savo aklą galvą už jį palydėti.

Graudžiai verkdamas ir šaukdamasis Amono pagalbos senukas nuvedė mane į požemių gale esančią mažą landą, kurią buvo užrėmęs akmeniu ir atskyręs nuo kitų landų, kad Rojaus vyrai nerastų. Apšvietęs deglu landą pamačiau, kad prie sienos prikaustytas grandinėmis stovi vyras, kurio siriškas drabužis suplėšytas, nugara žaizdota, o sukliukęs pilvas kabo tarp kelių it maišas. Viena jo akis buvo akla ir deglo šviesoje į mane jis pakėlė mirksinčią regінčiąją, pridengęs ją nuo šviesos, kuri skaudino po daugybės savaičių tamsos. Jis tarė man:

– Ar tai tu, mano pone Sinuhe? Tebūnie palaiminta diena, atvedanti tave pas mane, liepk greičiau kalviams nukirsti šias grandines ir atnešk man ąsotį vyno, idant užmirščiau savo kančias, liepk vergams išprausti ir ištepti mane geriausiais aliejais, nes aš pripratęs prie patogumų bei prabangaus gyvenimo, o šie aštrūs grindų akmenys subadė man užpakalį. Ir neprieštarausiu, jei liepęs paruošti man minkštą lovą atsiųsi kelias Ištarės mergeles, nes mano pilvas jau nebetrukdo meilės džiaugsmams, nors – tikėsi ar ne – per kelias dienas duonos suvalgiau daugiau nei už du milijonus debenų.

– Kaptahai, Kaptahai, – pratariau suklupęs priešais jį ir apkabinau žiurkių sukandžiotus jo pečius. – Nepasikeitei, niekas tavęs nepakeis, o Tėbuose kalbama, kad tu negyvas, bet nepatikėjau, nes man atrodo, kad tu niekada nemirsi – geriausias įrodymas, kad randu tave čia, negyvėlių požemyje, gyvą ir sveiką, nors turbūt visi aplink grandinėmis sukaustyti buvo padoresni ir dievams mielesni už tave. Vis dėlto labai džiaugiuosi radęs tave gyvą.

Tačiau Kaptahas tarė:

– Akivaizdu, jog tebesi toks pat niektauza kaip buvęs, mano pone Sinuhe. Nekalbėk man apie dievus, nes aš, vargingasis, šaukiausi visų žinomų dievų pagalbos – net Babilono bei hetitų dievų, bet nė vienas jų man nepagelbėjo, tik per godų prižiūrėtoją save visiškai apvalgiau. Tiktai mūsų skarabėjas man padėjo, atvesdamas tave pas mane, nes šios tvirtovės vadas

kvailas žmogus – netiki nė vienu protingu žodžiu ir savo vyrams liepė mane apiplėšti, o kūną baisingai tąsyti, todėl šaukiau it jautis jų kankinimo vežime. Bet skarabėją, savo laimei, išsaugojau: supratęs, kas manęs laukia, pasislėpiau jį vienoje kūno vietoje, kuri dievui saugoti gėdinga, bet mūsų skarabėjui tikriausiai buvo maloni, nes atvedė tave pas mane. Toks nepaprastas dalykas gali nutikti tik švento skarabėjo dėka.

Jis parodė man skarabėją, kuris dėl apmaudžios slaptavietės tebebuvo mėšlinas. Liepiau kalviams nukirsti jo grandines ir nusivedžiau jį viršun į savo kambarį tvirtovėje, nes buvo silpnas ir apžilpęs, iki jo akis vėl priprato prie dienos šviesos. Savo kambaryje liepiau jį nuprausti, ištepti aliejum, aprengti ploniausiu linu, paskolinau jam aukso grandinę, apyrankių bei kitokių papuošalų, kad galėtų pasirodyti garbės nemenkinančiu apdaru, ir liepiau nuskusti barzdą bei susukti plaukus. Visą laiką vergų lepinamas ir rengiamas jis valgė mėsą, gėrė vyną ir riaugėjo iš pasitenkinimo. Tačiau tuo pat metu už durų kalėjimo prižiūrėtojas verkė, nagais draskė ir spardė duris šaukdamas, jog Kaptahas už savo gyvybę ir valgį kalėjimo landoje jam skolingas du milijonus tris šimtus šešiasdešimt penkis tūkstančius debenų aukso. Ir jis nesutiko nusiderėti nė debenos – sakė, jog saugodamas Kaptaho gyvastį ir vogdamas maistą iš menkų tvirtovės atsargų kėlęs savo gyvybei pavojų. Supratau, kad Gazoje yra ir daugiau pamišėlių, ne vien tvirtovės vyresnysis Rojus. Galų gale sudirgęs dėl senuko šauksmo ir bliovimo pasakiau Kaptahui:

– Horemhebas jau antra savaitė Gazoje – senukas tave apgavo, todėl visai nesi jam skolingas, ir liepsiu kariams jį išplakti, o jei reikės, kariai perpjaus jam gerklę, nes tai klastingas senis, kaltas dėl daugybės kalinių mirties.

Tačiau Kaptahas labai pasibaisėjo mano žodžiais, daugybę kartų atsiriaugėjęs gurkštelėjo maišyto vyno ir tarė:

– Šalin tai nuo manęs, aš sąžiningas žmogus, o pirklys, kad išsaugotų savo garbę, privalo vykdyti įsipareigojimus – nieko nenoriu apgaudinėti, nors galbūt visame Egipte nėra tiek aukso, kiek aš esu skolingas tam seneliui. Mat jau tariausi mirsiąs per Gazos vado kvailumą, todėl su seneliu juokavau ir žadėjau jam ko tik prašė, tardamas, jog jau nebesumokėsiu. Žinodamas, kad liksiu gyvas, būčiau, aišku, ilgai derėjęsis dėl jo reikalavimų, tačiau uosdamas jo atneštos duonos kvapą iš alkio nebevaliojau derėtis.

Pasitryniau akis, kaktą, įsistebeilijau persigandęs į jį ir paklausiau:

– Ar tu tikrai esi Kaptahas? Ne, negaliu patikėti, – manau, kad šios tvirtovės akmenys prakeikti, ir kiekvienas, ilgiau čia pabuvęs, netenka proto. Taigi ir tu pamišai ir jau nebesi tas pats Kaptahas. Ar išties ketini sumokėti senukui tiek, kiek esi skolingas, ir kaipgi tu sumokėsi, juk po Atono karaliavimo, man rodos, esi toks pat skurdžius kaip aš – tavo turtai prapuolė.

Bet apsvaigęs nuo vyno Kaptahas atsakė:

– Esu dievotas žmogus, gerbiu dievus ir laikausi žodžio. Todėl ketinu iki paskutinės debenos sumokėti senukui skolą, tik jis, žinoma, turi nustatyti

man mokėjimo laiką; net nemanau jo kvailoką galvą suvokiant, kiek aukso esu jam skolingas – tikriausiai jis liktų patenkintas atsvėrus jam porą debenų, nes dar niekada gyvenime nėra čiupinėjęs minkšto aukso. Išties tariu, kad jis nesitvertų džiaugsmu gavęs iš manęs vos debeną aukso, tačiau šitai manęs tikrai neišvaduoja nuo žodžio ir skolos. Nežinau, kur gausiu tiek aukso, nes per Tėbų maištą iš tikrųjų praradau begalę turto – teko gėdingai sprukti iš Tėbų palikus turtą, kai vergams ir nešikams šovė į galvas, kad išdaviau juos Amonui, ir norėjo mane nudėti, bet paskui Memfyje padariau Horemhebui didelių paslaugų, o kai teko ir iš Memfio sprukti – vergų neapykanta ir ten pasiekė, tai Sirijoje pirkliaudamas ir pardavinėdamas grūdus bei pašarą hetitams padariau Horemhebui dar didesnių paslaugų. Todėl suskaičiavau, jog Horemhebas man skolingas mažiausiai pusę milijono debenų aukso ir net daugiau, nes turėjau mesti savo prekybos reikalus ir bėgti mažu luoteliu į Gazą, jūroje keldamas savo gyvybei didžiulį pavojų. Mat hetitai baisiai įniršo, kai jų arkliai, pašerti mano pašaru, susirgo. Tačiau nežinojau, kad pabėgęs į Gazą pakliūsiu į dar didesnį pavojų, nes pamišęs Gazos vadas įsakė mane suimti kaip sirų žvalgą ir tąsyti vežime, ir tikriausiai jis būtų liepęs pakabinti mano odą ant mūro, jei šis kvailas senukas nebūtų paslėpęs ir pasakęs mane požemiuose mirus. Todėl privalau grąžinti jam skolą.

Jam kalbant man atsivėrė akys – suvokiau, jog kaip tik Kaptahas Sirijoje buvo geriausias Horemhebo tarnas ir jo žvalgų seniūnas, nes naktį prie Pergalės kalno į Horemhebo palapinę atėjęs ištroškęs žmogus užsidengė vieną akį ranka, parodydamas esąs siųstas vienaakio žmogaus. Tuomet taip pat supratau, jog niekas Sirijoje nebūtų padaręs to, ką padarė Kaptahas, nes išmanumu niekas neprilygs Kaptahui. Tačiau pasakiau jam:

– Tarkime, kad Horemhebas tau skolingas apstą aukso, bet greičiau auksą iš akmens išspausi, nei skolą iš Horemhebo atgausi. Gerai žinai, kad jis niekada negrąžina skolų.

Kaptahas atsakė:

– Teisybė, gerai žinau, jog Horemhebas kietaširdis ir nedėkingas, nedėkingesnis už šį pamišusį Gazos vadą, kuriam mano paliepti hetitai ąsočiais mėtė grūdus. Mat jie tikėjo, jog ąsočiai pilni nuodingų gyvačių, kurių labai sunkiai ir vargingai dykumoje prigaudžiau, o šitai įrodinėdamas liepiau vieną ąsotį sudaužyti – gyvatės įgėlė trims hetitų kariams ir jie mirė per vieną vandens laikrodžio padalą, todėl hetitai nepanūdo atidaryti kitų ąsočių, kuriuose buvo grūdai, bet už tuos ąsočius gerai užmokėjo. Todėl kiekvieną šiais ąsočiais į Gazą atkeliavusį grūdelį Horemhebas turi įvertinti savo paties svorio auksu ir gal net brangiau, nes grūdai tiek verti, o dėl gėdingo Gazos vado elgesio su manimi – dar brangesni. Aišku, net nesapnuoju auksu iš Horemhebo išsireikalauti skolą, tačiau jis turės atiduoti man atkariautų Sirijos uostų mokesčių rinkėjo teises, ir visą Sirijos druskos prekybą man turės atiduoti, ir dar daug kitų dalykų – taigi išsireikalausiu iš jo skolą.

Jis kalbėjo gudriai, bet jo žodžiai mane vis tiek stulbino ir paklausiau:

– Visą gyvenimą ketini dirbti ir stengtis, kad atgavęs pakankamai aukso sumokėtum skolą tam už mano durų urzgiančiam pamišėliui?

Gurkštelėjęs vyno Kaptahas pačepsėjo ir pasakė:

– Išties verta porą savaičių pasivolioti ant kietų akmenų tam senam požemy, gerti sugedusį vandenį, kad įvertintum minkštus krėslus, skaisčią šviesą bei vyno skonį. Ne, Sinuhe, ne, nesu toks pamišęs, kaip manai. Duotas žodis vis dėlto yra duotas žodis, todėl belieka, kaip žadėjau, išgydyti senuko akis, kad galėčiau išmokyti jį lošti kauliukais. Mat jis buvo aistringas lošėjas, kol dėl nuolatinės tamsos, kurioje jam teko gyventi, apako, taigi ketinu lošti su juo kauliukais ir, aišku, niekuo negalėsiu padėti, jei jis praloš – be abejo, supranti, jog ketinu lošti su juo iš stambių sumų.

Net aš suvokiau, jog Kaptahui tai buvo vienintelis būdas garbingai atsikratyti neaprėpiamos skolos, nes Kaptahas lošė sumaniai, jei naudodavosi paties pasirinktais kauliukais. Todėl pažadėjau visu savo išmoningumu siekti, kad senukas įžiūrėtų nors kauliukų akis, o Kaptahas atsilygindamas pažadėjo nusiųsti Mutei tiek sidabro, kad ji galėtų atstatyti buvusį vario liejiko namą Tėbuose ir gerai gyventų, iki aš sugrįšiu. Šitaip susitarėme ir aš pakviečiau senuką į vidų, o Kaptahas patikino sumokėsiąs jam skolą, jei gaus šiek tiek laiko; apžiūrėjęs senuko akis pastebėjau, kad jis apakęs visai ne dėl tamsos, o dėl senos negydytos akių ligos. Kitądien adata išgydžiau jo akis – taip, kaip buvau išmokęs grąžinti regėjimą Mitanijoje. Tačiau negalėjau užtikrinti, kad jis ilgai matys, nes adata išgydytos akys greitai vėl užsitraukia ir tampa nebeišgydomos.

Nuvedžiau Kaptahą pas Horemhebą, ir Horemhebas jį pamatęs labai apsidžiaugė, apkabino ir pavadino didvyriu, patikindamas, jog visas Egiptas dėkingas jam už didžius darbus, kuriuos jis slapta, neprašydamas padėkos, padarė Egipto labui. Tačiau Horemhebui kalbant Kaptaho veidas tįso ir jis, ėmęs lieti ašaras, tarė:

– Pažiūrėk į mano pilvą, kuris uoliai tau tarnaujant pavirto raukšlėtu odmaišiu, pažiūrėk į žaizdotą mano nugarą, mano ausis, kurias per tave, Horemhebai, Gazos požemių žiurkės iki kadarų apgraužė. Tu man kalbi apie Egipto dėkingumą, bet dėkingumas į mano pilvą neįmes nė grūdelio, dėkingumas nesuvilgys vynu man gerklės ir niekur nematau aukso maišų, kuriuos už darbus man pažadėjai, o tikrai tikėjau, kad atidėjai man dalį grobio. Ne, Horemhebai, neprašau tavo dėkingumo, bet kaip garbingo žmogaus prašau tavęs sumokėti man skolą, nes pats privalau kitiems skolas grąžinti, o per tave prisidariau didžiulių skolų – didesnių, nei gali susapnuoti.

Bet išgirdęs jį kalbant apie auksą Horemhebas suraukė kaktą ir nekantriai čaižydamas sau per blauzdas aukso rimbu pasakė:

– Tavo kalba mano ausims kaip musės zyzimas, Kaptahai – kalbi kaip beprotis mėšlina savo burna. Gerai žinai, jog neturiu tau grobio, kad visą

gautą auksą išleidžiu karui su hetitais, pats esu skurdžius ir garbė – vienintelis mano atlygis. Todėl tikiuosi tave pasirinksiant tinkamesnį metą kalboms apie auksą, tačiau tavo labui kai ką galiu padaryti – liepsiu suimti vyrus, kuriems esi skolingas, ir apkaltinęs juos visokiausiais nusikaltimais pakabinsiu ant mūro – taigi savo skolų atsikratysi.

Kaptahas nepanoro šitaip neteisingai mokėti skolų, tačiau Horemhebas, čaižydamas aukso rimbu sau per blauzdas, piktai pasijuokė iš jo ir tarė:

– Visi turtingieji yra nusikaltėliai, nes aukso žmogus gali sukaupti tik negailestingumu, prievarta ir skurdžių plėšimu. Iš tikrųjų, kur daug aukso – ten visada galima suregzti reikiamą kaltinimą ir niekas nevadins manęs nedoru teisėju, o apkaltintasis širdyje susivoks esąs kaltas. Ir tavęs norėčiau pasiteirauti, Kaptahai, kodėl šitas Rojus, Gazos įgulos vadas, liepė tave kaip sirų žvalgą tąsyti ir uždarė tave į kalėjimą – nors jis pamišėlis, bet taip pat puikus karys ir turėjo rasti kokią priežastį taip pasielgti.

Tuomet Kaptahas nekaltumo ženklan susiplėšė dailų drabužį – lengva buvo plėšyti, nes tai buvo mano drabužis, ir suplėšęs jis nieko neprarado, tik aš patyriau nuostolį. Garsiai sušukęs jis padudeno rankomis krūtinę ir atsakė:

– Horemhebai, Horemhebai, juk tu ką tik man kalbėjai apie dėkingumą, o dabar kloji neteisingus kaltinimus. Ar aš nenuodijau hetitų arklių, ar neatgabenau ąsočiais į Gazą grūdų, ar nenusamdžiau drąsių vyrų nešti tau į dykumą žinių iš hetitų kariuomenės, ar nenusamdžiau vergų karo vežimų vandenmaišiams pjaustyti, kai hetitai važiavo kautis su tavimi į dykumą? Visa tai padariau dėl tavęs ir dėl Egipto, apie savo atlygį negalvodamas, todėl teisinga ir suprantama, kad padariau paslaugų hetitams bei Azirui, juk dėl šių paslaugų didelės žalos tu nepatyrei. Kaip apsaugos raštą bėgdamas į Gazą nuo įtūžusių hetitų, kaltinusių mane už arklių susargdinimą ir pralaimėjimą Kaulų lygumoje, turėjau Aziraus duotą molinę lentelę. Išmintingas žmogus pasiramsto iš visų pusių, viena strėle nepasitenkina, o turi strėlinėje daug strėlių – ir tau iš manęs nebūtų jokios naudos, jei nebūčiau išmintingas, iš manęs nei tau, nei Egiptui nebūtų nė kruopelytės naudos, jeigu mano oda džiūtų ant mūro. Juk hetitai galėjo užimti Gazą iki tau atvykstant – turėjau pasiimti Aziraus apsaugos raštą, kad prireikus galėčiau išduoti Gazą hetitams – jeigu tu būtum per ilgai užtrukęs ir jie, šiaip ar taip, būtų ją užgrobę. Aziraus molio lentelę rūpestingai pasislėpiau po drabužiais, bet tas Rojus – nepatiklus žmogus ir jo vyrai suplėšę mano drabužius rado molio lentelę, nors, kaip mudu buvome susitarę, bandžiau ranka uždengęs akląją akį kalbėti apie nuodingus Sirijos mėšlavabalius. Tačiau radęs Aziraus molio lentelę Rojus mano slaptažodžiais jau nebetikėjo ir liepė tąsyti mane tempimo vežime, kol mykdamas kaip jautis prisipažinau esąs Aziraus žvalgas, kad nenutrauktų man rankų ir kojų, nes be rankų ir kojų būčiau tau nenaudingas – juk tiesa, Horemhebai, ar ne tiesą sakau?

Tačiau Horemhebas pasijuokęs atsakė:

– Laikyk kančias atlygiu, brangus Kaptahai. Aš pažįstu tave, ir tu mane pažįsti, taigi daugiau nekalbėk man apie auksą, nes tokia kalba mane labai erzina ir pykdo.

Galų gale Kaptahas nusileido ir išsiderėjo iš Horemhebo išimtinę teisę pirkti bei parduoti Sirijoje visą karo grobį. Taigi jis vienas turėjo teisę iš karių supirkti ir keisti į alų, vyną, kauliukus bei moteris Kaulų lygumoje išdalintą hetitų ir Gazos apsupėjų grobį, be to, jis vienas turėjo teisę parduoti bei keisti į būtinus kariuomenės reikmenis faraono bei Horemhebo grobį. Jau vien ši teisė galėjo jį praturtinti, nes iš Egipto į Gazą laivais atplaukė daugybė pirklių ir iš Sirijos miestų, nepaisydami hetitų bei Aziraus, susivilioję karo grobio sandėriais, nusipirkti belaisvių atkeliavo godžių pirklių. Bet jau niekas, nesumokėjęs Kaptahui įmokos už sandėrį, nebegalėjo Gazoje prekiauti. Tačiau Kaptahui to nepakako – jis pareikalavo tos pačios prekybinės teisės į visą ateityje Sirijoje prisiplėšimą Horemhebo kariuomenės grobį, ir Horemhebas kiek pasiderėjęs sutiko, nes šis pažadas jam nieko nekainavo, jis pats nebuvo pirklys, o Kaptahas už tą teisę pažadėjo jam apstą dovanų.

Bet Kaptahas liko nelabai patenkintas, nes Horemhebo žodžiai jį baisiai įžeidė, ir kai sugrįžę į mano kambarį kartu gėrėme už Horemhebą vyną, Kaptahas paniuro, ėmė gailiai skųstis pasaulio nedėkingumu ir tarė:

– Juk įprasta ir savaime suprantama, kad išmintingas visada yra nugalėtojo pusėje ir iš anksto rengiasi būti bet kurio nugalėtojo pusėje. Juk negalėjau gyventi ir prekiauti Sirijoje, nedarydamas paslaugų Azirui bei hetitams, o jei Horemhebas būtų pralaimėjęs, – būčiau išdavęs Gazą hetitams, nors ir apgailestaudamas, nes hetitai prekybos dalykus supranta geriau už Horemhebą ir iš jų būčiau pešęs mažiau naudos nei iš Horemhebo, bet taip neatsitiko ir dėkui už tai skarabėjui. Išties nedėkingumas – pasaulio atlygis, nes ir Tėbų nešikai bei vergai mane keikia, veltui girdžiau juos vynu, už tavo išteklius, mano pone, gavau jiems ginklų – juk galėjau supykdyti Amoną. Amonas niekada man nebūtų atleidęs, jeigu nebūčiau nusiuntęs Pepitamono vyrų į slaptą ginklų sandėlį ir išdavęs jam nešikų vadų, kai supratau, kad vis tiek pralaimėsime. Ir dėl to niekas nenukentėjo, tik daugybė žmonių išsigelbėjo, o vergų bei nešikų vadeivos vis tiek anksčiau ar vėliau būtų pakliuvę į Amono rankas ir tikrai ne mano kaltė, kad Ejė su Pepitamonu, pasistatę krėslus Tėbų prieplaukoje, įsakė išmesti jų kūnus krokodilams. Didelių nuostolių patyriau ir „Krokodilo uodegai" sudegus, nes jos rūsyje bei galiniuose kambariuose saugojau visą grobį, kurį buvau nusipirkęs iš plėšikaujančių vergų bei nešikų už pakenčiamą kainą ir jiems į vyną iškeitęs. Dar daugiau nuostolių patyriau, kai vergai ėmė mane be reikalo persekioti, deginti mano malūnus bei namus Tėbuose, ir net grūdų sandėlius jie padegė, tačiau Tėbuose jau buvo įsiviešpatavusi ramybė. Iš tiesų, Sinuhe, tie negailestingi vergai dėl savo pralaimėjimo apkaltino mane. Jie mane persekiojo, todėl net sargybinių saugomuose Tėbuose mano gyvybei

grėsė pavojus, o su jūrininkais jie pasiuntė žinią į Memfį vergams bei nešikams, todėl ir ten mano gyvybei grėsė pavojus, nors mane saugojo Horemhebo ranka. Turėjau bėgti į Siriją, tačiau šis pabėgimas atnešė laimę, nes vėl praturtėjau, ir šitam karui pasibaigus būsiu turtingesnis nei kada anksčiau, galbūt turtingiausias Egipte, suprantama, jei Horemhebas laimės, bet neabejoju, kad laimės – uoliai melsiuos mūsų skarabėjui, tepsiu jį aliejumi ir kasdien aukosiu jam šviežio baltos karvės mėšlo, kad Horemhebas laimėtų. Man nepaprastai pakyrėjo hetitai, nes jie šykštūs, kruopščiai rašosi į knygas visus sandėrius, todėl sunku iš jų vogti. Bet grįšiu dar prie nedėkingųjų Tėbų vergų: pats matei, Sinuhe, kad visais atžvilgiais buvau jų pusėje, kol Tėbuose buvo jų valdžia ir galėjau iš jų naudos pešti, ir aš visai neklydau teikdamas Amono šventikams žinių apie jų darbus, vardindamas jų vadeivų vardus bei išvaizdos bruožus, nes jei būtų nugalėję vergai, jie nebūtų nė menkiausios žalos patyrę, o kadangi vergai nenugalėjo – tai nors aš išsaugojau gyvybę bei Amono palankumą ir būčiau gavęs nemaža naudos iš Amono palankumo, jei būčiau galėjęs Tėbuose pasilikti. Gerai žinau, kad šitai laikoma negarbingu elgesiu, kad ir tu, mano pone Sinuhe, turbūt nelaikai jo garbingu, bet tu visada buvai kvailas ir naivus, o aš esu tik buvęs vergas, gimiau molio trobelėje ir niekas manęs suklupusio nepakels. Todėl pats turiu savimi bei savo nauda pasirūpinti ir negaliu suprasti, kokia nauda žmogui iš garbės, jei tyso ant žemės perpjauta gerkle. Ne, Sinuhe, išmintingas žmogus visada nugalėtojo pusėje ir šito nederėtų vadinti gėda – verčiau pagirti jo išmintį, nes tai palengvins, supaprastins jo gyvenimą ir suteiks daug naudos.

Šitaip man kalbėjo Kaptahas, tačiau nuo jo išminties vynas man apkarto ir permąstant jo žodžius visa, kas dėjosi po saule, rodės bergždžia, nes apmaudusia siela turėjau pripažinti, kad jo išmintis buvo visas žemiškos gyvenimo išminties branduolys, kad visa, kas anapus jo išminties, tebuvo tik vaizdinys. Sėdint Gazos tvirtovėje ir uodžiant gendančių ant mūro žmonių odų dvoką, visa man rodės beprasmiška. Didvyriškumas – bergždybė, gudrumas – bergždybė, garbė – bergždybė, o geri darbai nebuvo geresni už blogus, ir žmonių darbų aš jau neskyriau – visi žmogaus darbai atrodė bergždi. O Kaptahas pasiklausė įkaušusių karių klegesio suodinuose miesto skersgatviuose, moterų klyksmų pirklių palapinėse ir patrynęs rankas tarė:

– Ar mano išmintis neteisinga, Sinuhe – juk tu pats savimi liudiji, kad teisinga: sėdi priešais mane nuskurdęs per savo kvailumą ir silpnumą, o buvai turtingas vyras, iš pačių turtingiausių Egipte, kol iš silpnumo bei kvailumo paliepei man kaip Atono duoną badaujantiems išdalyti savo turtus. Iš tiesų tu turėjai viską, ko žmogus širdyje gali trokšti – žmoną turėjai, nors nebuvai su ja prieš žmones sukūlęs ąsočio, ir sūnų turėjai, bet per savo kvailumą abu paaukojai mirčiai. Iš tiesų, Sinuhe, sėdi priešais mane nuskurdęs, kartėlio persmelktas tavo veidas susiraukęs, tarytum nuolat rūgš-

tų vaisių kramtytum, o aš gerai jaučiuosi, vėl tunku, mano oda kvepia gerais aliejais, vynas šildo kūną ir kiekvienas karių čia, apačioje, išgertas alaus šlakelis mesteli vario į mano kapšą, ir kiekvienas kekšės riksmas meilės pirklių palapinėje variu skamba mano maiše. Taigi spjauk pagaliau į savo kvailystes, Sinuhe, ir gyvenk kaip žmogus tarp žmonių, matyk pasaulį tokį, koks jis iš tikrųjų yra, nemėgindamas pakeisti gyvenimo pagal savo vaizdinius – gyvenimo įstatymų niekas negali pakeisti, o žmogus yra neišgydomas.

Tačiau neatsakiau jam, tik palikęs jį atsiguliau į lovą ir pamėginau užmigti, bet negalėjau – mano miegą trikdė vergai, stuksenantys variu aptaisytais paramsčiais į mūrus ir rungčiomis barškinantys į vado Rojaus duris, kad jis jaustųsi lyg Gazos apsiausty ir ramiai miegotų. Gal jis ir miegojo, bet aš neužmigau – būdravau, kol mano sapne pasirodė Meritė ir mažasis Totas pradėjo žaisti, todėl kai rytą pabudau, mano širdis buvo apsunkusi, burnoje kartu tarsi tulžies prisirijus.

4

Dar turiu papasakoti, kad laivais iš Egipto atvykus pastiprinimui, sutaisius visus karo vežimus, sutelkus Gazoje visus pietų Sirijos arklius, o prie Gazos – apmokytą kariuomenę, Horemhebas paskelbė kreipimąsi, kuriuo patikino ateinąs visai ne kaip užkariautojas, o kaip Sirijos išvaduotojas. Sirijos miestai visada džiaugęsi prekybos laisve, o kiekvienas miestas su savo karaliumi – visiška nepriklausomybe maloningai globojant Egiptui, tačiau dėl baisios Aziraus išdavystės visi Sirijos miestai atsidūrę jo valdžioje, Azirus numušęs teisėtiems karaliams karūnas, lupęs didžiulius miestų mokesčius. Be to, iš godumo jis pardavęs Siriją hetitams, kurių žiaurumu bei šiurpiais papročiais sirai galėdavę kasdien savo akimis įsitikinti ir Sirijai likęs vienas kelias – į hetitų vergiją bei tikrą grėsmę, nors hetitai turbūt dar nėra parodę tikrojo savo veido, nes pirmiausia norį sutraiškyti Egiptą. Todėl jis, nenugalimasis Horemhebas, sakalo sūnus, atėjęs į Siriją jos išlaisvinti, išlaisvinti iš vergijos jungo kiekvieną kaimą bei miestą, išlaisvinti prekybą ir sugrąžinti buvusiems valdovams jų teises, kad Egipto globojama Sirija vėl galėtų praturtėti ir suklestėti. Jis pažadėjo visišką apsaugą nuo plėšikavimo, laisvę bei nepriklausomybę kiekvienam miestui, kuris išvys hetitus iš savo mūrų ir užtrenks vartus Azirui. Tačiau tuos miestus, kurie ilgai priešinsis, jis pažadėjo deginti, plėšti, griauti, į vergiją išvaryti jų gyventojus ir visiems laikams sunaikinti jų mūrus.

Tokį kreipimąsi paskelbė Horemhebas išžygiuodamas su savo kariuomene bei karo vežimais link Jopės ir siųsdamas pakrante savo laivyną uždaryti Jopės uosto. Per savo žvalgus jis paskleidė šį kreipimąsi visuose Sirijos miestuose, sukeldamas juose didelę nerimastį, netikrumą ir supjudyda-

mas nesutariančius savo priešus, – tai ir buvo vienintelis kreipimosi tikslas. Tačiau Kaptahas, kaip atsargus žmogus, liko tvirtovėje, – jeigu kartais Horemhebas pralaimėtų, – nes hetitai su Azirum į krašto gilumą nusiuntė dideles karo pajėgas. Kaptahas sakėsi negalįs kęsti nepatogaus karo žygio sunkumų po visų Gazos kalėjimo požemiuose patirtų kančių ir pasiliko mane Gazoje, kad nuo jų išgydyčiau.

Rojus Sukumptasprandis buvo labai prielankus Kaptahui, nes Kaptahas išgydė jo ligą papasakodamas, kad apsiausties metu jo paties kariai iš bado slapta suvalgė tuos keturis šimtus asilų pabrukų iš pakinktų sandėlio, nes jie buvę minkštos odos ir puikiai malšinę alkį. Tai išgirdus Rojaus nirštas nuščiuvo ir buvo galima jį atrišti, o savo karius jis griežtai išbarė, tačiau už narsumą, parodytą ginant Gazą, nusikaltimą atleido. Savo kariams jis pasakė:

– Turiu atsiskaityti už šiuos asilų pabrukus faraonui, bet dabar galėsiu atsiskaityti švaria sąžine, nes žinau, kur prapuolė pabrukai, ir jūsų nebausiu, nors nusipelnėte, nes, savo džiaugsmui, girdėjau jus miesto skersgatviuose išplakus daugybę mėšlinų Horemhebo žiurkių, praskėlus jiems kaukoles ir sužaizdojus mokant Gazoje deramo elgesio. Todėl atleidžiu jus nuo bausmės už šiuos prakeiktus pabrukus ir sumokėsiu už juos faraonui iš savo kapšelio, jei pagriebę išplaksite kiekvieną mėšliną Horemhebo žiurkę, kuri išlįs prieš jus girdamasi. Muškite juos kultuvėm, badykite juos nuaštrintomis lazdomis, nuviliokite jų merginas ir priberkite avių spirų jiems į alų, – tuomet mano nuotaika bus puiki ir vėl galėsiu užmigti.

Šitaip Rojus visiškai pasveiko ir vėl galėjo užmigti – jo kariai gerokai maudino Horemhebą, kuris manė negalįs už išdaigas bausti Gazos didvyrių, nors šie jo karių gyvenimą Gazoje darė nepakeliamą. Horemhebui išžygiavus į Jopę, Rojus liepė uždaryti Gazos vartus, prisiekė gyvenime daugiau nieko su kariuomene į Gazą neįleisiąs ir ėmė gerti su Kaptahu vyną, stebėdamas šio lošimą kauliukais su senuoju kalėjimo prižiūrėtoju, nes Horemhebui išvykstant Kaptahas buvo atgavęs vos pusantro milijono debenų aukso iš senuko, kuriam buvau grąžinęs regėjimą ir kuris vėl įžiūrėjo kauliukų akis.

Taigi jie nuo ryto iki vakaro gėrė vyną ir lošė kauliukais, ginčijosi, retkarčiais sviesdavo kauliukus vienas kitam į akis ir pasispjaudę delnus vėl berdavo iš taurės juos ant grindų, nes senelis buvo labai šykštus – norėjo lošti tik iš mažų sumų ir verkdavo aimanuodavo pralošęs, tarytum jo prarastas auksas iš tiesų būtų buvęs jo paties auksas, o ne vaizdinys. Tačiau Horemhebui supant Jopę Kaptahas privertė jį padidinti sumas, o pasklidus žiniai, kad Horemhebas pramušė Jopės mūruose spragas, Kaptahas per kelis baigiamuosius žaidimus taip smarkiai apiplėšė senuką, kad tas liko jam skolingas beveik šimtą tūkstančių debenų aukso. Bet Kaptahas buvo kilnus ir dovanojo jam skolą, nes Gazos kalėjime senukas išgelbėjo jam gyvybę, ištraukė iš bado mirties ir Kaptahas dar davė jam naujus drabužius bei porą saujų sidabro, todėl pravirkęs iš džiaugsmo senukas palaimino jį ir pavadino savo geradariu.

Bet ar Kaptahas lošė nesąžiningai, pažymėtais kauliukais – negaliu pasakyti. Tik tiek žinau, kad jis lošdavo sumaniai ir kad lošiant kauliukais jį lydėjo pribloškianti sėkmė. Garsas apie tą lošimą, kuriame buvo statomi milijonai debenų ir kuris truko daugybę savaičių, pasklido po Siriją, o senukas, kuris netrukus vėl apako ir senatvę leido mažoje trobelėje netoli Gazos mūrų, net iš kitų miestų jo pažiūrėti atvykusiems keliauninkams pasakodavo apie savo lošimą, po daugelio metų tebeprisimindamas kiekvieno metimo akių skaičių, nes neregiai turi gerą atmintį. Tačiau jis labiausiai džiaugdavosi pasakodamas, kaip paskutiniuoju – vienu vieninteliu – metimu prarado šimtą penkiasdešimt tūkstančių debenų aukso, nes iš tokių didelių sumų kauliukais dar niekada nebuvo lošta ir jis manė, kad jau niekas nebeišdrįs lošti iš tokių didelių sumų. Taigi savo trobelėje prie Gazos vartų jis gyveno nepaprastai laimingai – keliauninkai atnešdavo dovanų, kad jis papasakotų apie lošimą, todėl jam nebereikėjo kęsti nepritekliaus – jis gyveno geriau nei tuomet, jei Kaptahas būtų mokėjęs jam senatvės pensiją. Tokią nepaprastą galią žmonių širdims turi vaizdiniai.

Horemhebui atkariavus Jopę, Kaptahas skubinai ten iškeliavo, o aš jį lydėjau ir pirmą kartą pamačiau turtingą miestą užkariautojų rankose. Tiesa, Horemhebo kariuomenei veržiantis pro mūruose pramuštas spragas, drąsiausieji Jopės gyventojai, norėdami išsaugoti savo miestą ir išgelbėti nuo apiplėšimo, buvo sukilę prieš Azirų bei hetitus, tačiau Horemhebas jų nepasigailėjo, nes tas maištas naudos nedavė, ir liepė savo būriams dvi savaites plėšti Jopę. Kaptahas Jopėje susikrovė didžiulį turtą, nes kariai į sidabrą bei vyną keitė brangius kilimus, neįkainojamus baldus ir dievų statulas, kurių negalėjo išsigabenti, o gražią, dailaus stoto sirų moterį Jopėje galėjai nusipirkti už porą varinių apyrankių.

Iš tiesų tik Jopėje pamačiau, koks žvėris yra žmogus žmogui – nebuvo šiurpaus nusikaltimo, kurio girti kariai plėšdami ir degindami miestą nebūtų įvykdę. Mat savo pramogai jie padegdavo namus ir negesindavo, idant nakties tamsoje įžiūrėtų ką plėšti, galėtų smagintis su moterimis, kankinti Jopės pirklius, versdami parodyti savo lobių slaptavietes. Buvo tokių, kurie savo pramogai atsistodavo gatvės kampe ir užmušdavo vėzdu arba ietimi perverdavo kiekvieną sutiktą sirą – vyrą ar moterį, senuką ar vaiką. Nuo nesiliaujančios žmonių piktybės Jopėje sušiurkštėjo mano širdis – visa, kas nutiko Tėbuose dėl Atono, buvo menka lyginant su tuo, kas Jopėje dėl Horemhebo nutiko. Jopėje Horemhebas tyčia, norėdamas dar stipriau prie savęs pripančioti, davė valią savo kariams. Jopės plėšimo niekas ten buvęs niekada neužmiršo, Jopėje Horemhebo karių kraują įkaitino plėšimo karštis – mūšyje jų jau niekas nesulaikydavo, jie net mirties nebijojo manydami išsikovosią tokių pačių smagumų, kokius patyrė Jopėje. Horemhebas pripančiojo karius prie savęs, liepęs jiems taip baisiai plėšti Jopę dar ir dėl to, kad šitaip elgęsi kariai jau nebegalėjo tikėtis sirų pasigailėjimo, nes Aziraus vyrai kiekvienam Jopę plėšusiam belaisviui gyvam odą nudirdavo. Tačiau

dauguma mažesnių pakrantės miestų, norėdami išvengti Jopės likimo, sukilo ir išviję iš mūrų hetitus atverdavo vartus Horemhebui.

Nebenoriu daugiau pasakoti apie tai, kas nutiko Jopės plėšimo dienomis ir naktimis, nes pasakojant širdis krūtinėje virsta akmeniu ir rankos atšąla. Todėl pasakysiu tik tiek: Horemhebui įsiveržus į miestą, jame, be Aziraus karinės įgulos ir hetitų karių, buvo beveik dvidešimt tūkstančių gyventojų, o Horemhebui su savo kariuomene iškeliavus, jame neliko nė trijų šimtų gyvų žmonių.

Taigi Horemhebas kariavo Sirijoje, o aš keliavau su jo kariuomene, gydžiau karių žaizdas, matydamas visą piktybę, kokią žmogus gali kitam padaryti. Karas truko trejus metus ir daugybėje mūšių Horemhebas sumušė hetitus bei Aziraus būrius, bet du kartus hetitų karo vežimai užklupo jo kariuomenę Sirijoje ir stipriai aptriuškinę privertė pasitraukti į savo užkariautų miestų mūrus. Tačiau jis sugebėjo išsaugoti jūros ryšius su Egiptu, o ir Sirijos laivynas neįveikė prie karo pripratusio jo laivyno. Šitaip po pralaimėjimų jis, pakvietęs iš Egipto kariuomenės pastiprinimą, galėjo suduoti naujų smūgių, ir Sirijos miestai virto griuvėsiais, o žmonės it laukiniai žvėrys išsislapstė kalnų olose. Ištisos apskritys ištuštėjo, naikinamieji būriai trempė pasėlius, kapojo vaismedžius, kad priešas krašte neišsimaitintų. Šitaip bergždžiai liejosi Sirijoje vyriška Egipto jėga ir turtai, o Egiptas pavirto motina, kuri plėšosi drabužius ir barstosi pelenais plaukus, matydama mirštančius savo vaikus, nes paupiu iš žemumos į aukštumą nebeliko kaimo ar miesto, pakrantės ir trobelės, kurių vyrai ir sūnūs nebūtų Sirijoje kritę dėl Egipto galybės.

Trejus metus Horemhebas kariavo Sirijoje, o aš per tuos metus pasenau labiau nei per visus praėjusius – nuslinko plaukai, sukumpo nugara, veidas pasidarė raukšlėtas it sudžiūvęs vaisius. Ašarų maišeliai po akimis nuo viso to, ką teko matyti, išbrinko, užsivėriau savyje, pasidariau piktas, rėkdavau ant žmonių, šiurkščiai kalbėdavau su ligoniais – kaip elgiasi sendami diduma gydytojų, kadaise buvę malonūs. Šiuo atžvilgiu nuo kitų gydytojų nesiskyriau, nors man teko matyti daugiau nei daugeliui kitų gydytojų.

Trečiaisiais metais į Siriją atėjo maras, nes karui įpėdžiui visada atslenka maras, jis kyla tuoj pat, kai vienoje vietoje susikaupia daug švinkstančių kūnų. Taigi trečiaisiais karo metais visa Sirija panėšėjo į švinkstančią lavonduobę – per šį karą išmirė ištisos tautos, gentys, jų kalbos bei papročiai buvo užmiršti amžiams. Maras pjovė tuos, kurių pasigailėjo karas, o Horemhebo bei hetitų kariuomenėje maras išpjovė tiek žmonių, kad karas liovėsi ir kariuomenė spruko į kalnus ir dykumą, – ten, kur maras nesiekė. Maras neskyrė kilmingo nuo prastakilmio, turtingo nuo skurdžiaus – pjovė iš eilės, o įprasti vaistai jo neveikė – maru susirgusysis apsivyniodavo drabužiu galvą, atsiguldavo į lovą ir po trijų dienų mirdavo. Tačiau tiems, kurie pasveikdavo nuo maro, visam gyvenimui pažastyse bei paslėpsniuose likdavo baisūs randai – gyjant puvėsiais pro juos ištrykšdavo liga.

Įnoringai pjaudamas maras ir pasitraukdavo įnoringai: stipriausieji ir sveikiausieji tikrai ne visada nuo jo pasveikdavo, dažnai pagydavo silpniausieji ir labiausiai išsekę – tarytum ligai iš jų būtų buvę per maža peno, kad pajėgtų papjauti. Todėl susirgusiesiems maru, kad išsektų, nuleisdavau tiek kraujo, kiek išdrįsdavau, ir visai neduodavau valgyti. Šitaip išgydžiau daugybę ligonių, bet tiek pat gydomųjų ant mano rankų mirė, todėl nežinojau, ar gydau teisingai. Vis dėlto kaip nors privalėjau ligonius gydyti, idant jie išsaugotų tikėjimą mano išmoningumu, nes ligonis, praradęs tikėjimą pasveiksiąs ir gydytojo išmoningumu, miršta greičiau nei savo gydytoju tikįs. Ir mano gydymo būdas buvo geresnis už daugybę kitų, nes ligoniams pigiai atsiėjo.

Laivais maras pasiekė Egiptą, bet Egipte neišpjovė tiek žmonių kiek Sirijoje, nes jo jėga Egipte išseko – daugiau nuo maro išgijo nei mirė. Dar tais pačiais metais su potvyniu maras iš Egipto pasitraukė, o žiema ir iš Sirijos jį išsivedė, todėl Horemhebas galėjo vėl sutelkti kariuomenę ir tęsti karą. Tą pavasarį jis su savo kariuomene per kalnus nukeliavo į lygumą prie Megido ir sumušė hetitus dideliame mūšyje, po kurio hetitai paprašė taikos, nes pamatęs Horemhebo sėkmę Babilono Buraburiašas vėl įgijo drąsos ir prisiminė savo sąjungą su Egiptu. Jis ėmė įžūliai elgtis su hetitais ir, įsakęs savo kariuomenei žygiuoti į buvusią Mitanijos žemę, išvijo hetitus iš jų ganyklų Naharanėje. Todėl hetitai supratę, kad sugriautoje Sirijoje nebeliko ką užkariauti, pasiūlė Horemhebui taiką – jie buvo išmintingi kariai, taupūs vyrai ir dėl tuščios garbės nebenorėjo kelti pavojaus savo smogiamiesiems vežimams, kurių reikėjo Babilonui nukariauti.

Horemhebas nepaprastai apsidžiaugė pasiekęs taiką, nes jo kariuomenė buvo išsekusi, karas Egiptą buvo nuskurdinęs ir jis norėjo atstatyti Siriją, idant atgaivinęs prekybą galėtų traukti iš Sirijos naudą. Bet kaip taikos sąlygos jis pareikalavo hetitų atsisakyti Megido, kurį Azirus buvo pavertęs savo sostine ir sustiprinęs neįveikiamais mūrais bei bokštais. Todėl hetitai Megide suėmė Azirų ir jo šeimą, pasigrobė visus neapsakomus turtus, kuriuos Azirus iš visos Sirijos buvo sugabenęs į Megidą, ir perdavė Horemhebui grandinėmis sukaustytus Azirų, abu jo sūnus ir jo žmoną Keftiu. Kaip taikos užstatą ir patvirtindami gerus ketinimus jie nusiuntė į Horemhebo stovyklą grandinėmis sukaustytą Azirų su šeima ir vilkino Megido perdavimą, iki apiplėšė, išginė į šiaurę avių bandas bei galvijus iš krašto, kuris pagal taikos sąlygas liko Egiptui. Horemhebas jų nespaudė, o liepęs trimituoti karo pabaigą surengė puotą su hetitų princais bei vadais ir visą naktį, girdamasis savo žygiais, gėrė su jais vyną. Tačiau kitą rytą jis įsakė priešais susirinkusią kariuomenę bei hetitų vadus nukankinti Azirų ir jo šeimą – amžinos nuo tol viešpatausiančios tarp Egipto ir Chatų žemės taikos ženklan.

Todėl nenorėjau rodytis jo puotoje, o nakties tamsyje nuėjau į palapinę, kur sukaustytas grandinių buvo laikomas Azirus, ir sargybiniai manęs su-

laikyti nesiryžo, nes buvau Horemhebo gydytojas, ir kariai jau pažinojo mane, pažinojo mane kaip piktą žmogų ir žinojo, kad panorėjęs drįsčiau kandžiai ir įgiliais žodžiais paprieštarauti net Horemhebui. O pas Azirų nuėjau todėl, kad visoje Sirijoje jis nebeturėjo nė vieno draugo – suimtas, praradęs turtus ir gėdingai mirčiai nuteistas vyras jau nebeturi draugų. Nuėjau pas jį, nes žinojau jį labai mylint gyvenimą, ir norėjau patikinti, jog dėl visko, ką teko matyti, gyvenimą nelabai verta gyventi. Kaip gydytojas norėjau jam pasakyti, kad mirtis lengva, lengvesnė už gyvenimo skausmą, liūdesį bei kančią. Gyvenimas – karšta, deginanti liepsna, o mirtis – gilus užmaršties vanduo. Šitai jam norėjau pasakyti, nes kitą rytą jis privalėjo mirti ir aš žinojau, kad jis vis tiek negalės užmigti, nes labai mylėjo gyvenimą. Bet jei jis būtų nenorėjęs girdėti, ką sakau, ketinau sėdėti tylomis šalia, kad nesijaustų vienišas. Gal žmogui lengva gyventi vienam be draugų, tačiau mirti neturint nė vieno draugo sunku – ypač tam, kuris buvo daugybės valdovu ir nešiojo ant galvos karūną.

Todėl nakties tamsyje nuėjau į palapinę, kurioje jį sukaustytą laikė, nes dienos šviesoje nepanorau jam rodytis – traukiausi iš kelio, drabužiu dengiau veidą, kai jis su šeima buvo gėdingai atgabentas į Horemhebo stovyklą ir kariai tyčiodamiesi apdrabstė jį purvo bei arklių mėšlo gurvoliais. Mat jis buvo labai išdidus ir tikriausiai nebūtų norėjęs, kad pamatyčiau jį pažemintą, nes mačiau jį geriausiomis valdžios bei stiprybės dienomis. Todėl dieną traukiausi iš kelio ir tik nakties tamsyje nuėjau į kalinio palapinę, ir sargybiniai, pakėlę ietis, praleido mane sakydami:

– Įleiskime jį, nes tai gydytojas Sinuhė, tikriausiai jam leista ateiti. Jei neleisime, jis gali piktai mus įžeisti arba užkerėti, kad prarastume vyriškumą, nes jis piktas žmogus ir jo liežuvis gelia skaudžiau nei skorpionas.

Palapinės tamsoje tariau:

– Azirau, Amoro karaliau, ar savo mirties naktį priimsi draugą?

Tamsoje Azirus sunkiai atsiduso sužvangindamas grandinėmis ir pasakė:

– Jau nebesu karalius ir nebeturiu draugų, bet ar tai tikrai tu, Sinuhe, – net tamsoje pažįstu tavo balsą.

Atsakiau jam:

– Aš, Sinuhė.

Ir jis tarė:

– Tegriebia Mardukas ir kiti ano pasaulio nelabieji, jei tai iš tiesų tu, Sinuhe, atnešk čia žiburį, nes man nusibodo tamsoje tysoti – labai greit teks į tamsą amžiams atgulti. Tiesa, prakeikti hetitai sudraskė mano drabužius, kankindami sutraiškė man kaulus, todėl tavo akims mielas nebūsiu, bet kaip gydytojas tikriausiai esi pratęs matyti baisesnių dalykų, o aš jau nieko nebesigėdiju – mirčiai į akis žiūrint, neverta gėdytis savo bjaurumo. Atnešk į palapinę žiburį, Sinuhe, kad matyčiau tavo veidą ir galėčiau laikyti tavo ranką savojoje, nes kepenis man degina ir iš akių liejasi ašaros dėl žmonos ir sūnų. Jei dar galėsi atnešti man stipraus alaus išdžiūvusiai gerklei suvil-

gyti – rytoj ano pasaulio dievams papasakosiu apie visus gerus tavo darbus, Sinuhe. Pats nebeturiu nė šlakelio alaus, nes hetitai apiplėšė mane iki paskutinio vario gabalėlio.

Liepiau sargybiniams atnešti spingsulę ir uždegti, nes paprastų deglų gailūs dūmai graužė man akis, nuo jų varvėjo nosis. Jie atnešė spingsulę, uždegė, o aš atėmiau iš jų nuo manęs paslėptą siriško alaus ąsotį, iš kurio jie tamsoje stumdami laiką traukė per šiaudelius, nes Horemhebas tą naktį puotavo ir jie manė, kad sargybinių vyresnieji žiūrės į juos pro pirštus. Švokšdamas ir vaitodamas Azirus atsisėdo ir, įkišęs jam į burną alaus šiaudelį, daviau patraukti nuo miežių ir salyklo tiršto siriško alaus. Jam godžiai traukiant alų, žvelgiau į jį mirksinčioj spingsulės šviesoj: plaukai buvo susivėlę, pražilę, jo puikiąją barzdą hetitai per kankinimus buvo nuplėšę kartu su nemažais odos rėžiais. Jo pirštai buvo suknežinti, nagai nuo pasiliejusio kraujo pajuodę, šonkauliai sulaužyti, todėl alsuodamas jis aikčiojo, o gerdamas spjaudė su krauju sumišusį alų. Ganėtinai išgėręs bei pasispjaudęs jis pažvelgė į lempos liepsnelę ir tarė:

– Ak, kokia gailinga ir skaisti šviesa mano pavargusioms akims po tamsos, bet lempos šviesa blikčioja ir vieną kartą užges – taip pat blikčioja ir užgęsta gyvenimas. Vis dėlto dėkui tau, Sinuhe, už šviesą ir alų, mielai tau atsilyginčiau už dovaną, bet gerai žinai, kad nebeturiu ką duoti, nes mano draugai hetitai iš godumo išmušė net tavo paauksuotus dantis.

Po laiko visi išmintingi. Todėl nenorėjau jam priminti, kad buvau įspėjęs jį apie hetitus, tačiau paėmiau jo suknežintą ranką ir laikiau savojoje, o jis, nuleidęs savo išdidžią galvą ant mano rankų, pravirko ir karštos ašaros iš jo aptinusių ir iki juodumo pamuštų akių pabiro ant mano rankų. Paverkęs tarė man:

– Nesigėdijau prieš tave juoktis ir džiūgauti džiaugsmo bei stiprybės dienomis, tai kodėl turiu gėdytis savo liūdesio ašarų. Bet žinok, Sinuhe, kad tikrai ne dėl savęs verkiu, ne dėl turtų, ne dėl prarastų karūnų, nors visada aistriai laikiausi valdžios ir žemiško gero, bet verkiu dėl savo žmonos Keftiu, verkiu dėl stotingo vyresniojo savo sūnaus ir gležno mažylio sūnelio verkiu, nes rytoj jie privalės su manimi mirti.

Tariau jam:

– Azirau, Amoro karaliau, prisimink, jog per tavo valdžios godulį visa Sirija pavirto švinkstančia lavonduobe. Nesuskaitoma daugybė mirė per tave, Azirau. Todėl teisinga ir suprantama, kad patyręs pralaimėjimą rytoj turėsi mirti ir turbūt teisinga, kad tavo šeima mirs su tavimi. Vis dėlto žinok, kad maldavau Horemhebą pasigailėti tavo žmonos ir sūnų, siūliau už juos dideles dovanas, tačiau jis nesutiko. Horemhebas nesutiko, nes jis trokšta išnaikinti Sirijoje tavo sėklą, tavo vardą ir net tavo atminimą. Todėl jis tau net kapo neduos, Azirau, – tavo kūnas liks žvėrims. Mat jis nenori, kad Sirijos vyrai visais laikais rinktųsi prie tavo kapo tavo vardu piktų priesaikų tarti, Azirau.

Tai išgirdęs Azirus baisiai persigando ir pasakė:

– Dėl mano Baalio, Sinuhe, kai mirsiu, paaukok gėrimo ir mėsos auką Amoro Baaliui, nes man amžinai teks alkanam ir ištroškusiam klajoti tamsioje Mirusiųjų karalystėje. Pažadėk padaryti tokią pat paslaugą ir Keftiu, kurią kadaise mylėjai, nors vardan mūsų draugystės atidavei man, padaryk tokią pat paslaugą ir mano sūnums, kad galėčiau ramiai numirti nesielvartaudamas. Nenoriu smerkti Horemhebo už jo nuosprendį – sučiupęs pats tikriausiai būčiau su juo bei jo gimine taip pat pasielgęs. Tiesą sakant, Sinuhe, nors verkiu, bet džiaugiuosi, kad mano šeima turi mirti su manimi – mūsų kraujas susibėgs, nes Mirusiųjų karalystėje be perstogės kankinčiausi galvodamas, kad kažkas kitas žemėje glėbesčiuoja Keftiu ir jos tarpų kūną liečia. Mat ji turi daug gerbėjų, o apie jos įkūnumą poetai yra sukūrę eilių. Bus geriau, jei ir mano sūnūs mirs, nes jie gimė karaliais, jau lopšyje gulėjo su karūnomis. Todėl nenorėčiau, kad jie taptų Egipto vergais ir kentėtų.

Jis vėl ėmė traukti alų, šiek tiek kauštelėjo, skaudamais pirštais pagremžė nuo kūno karių apmėtytą purvą ir mėšlą ir tarė:

– Sinuhe, neteisingai kaltini mane sakydamas, kad per mane Sirija pavirto švinkstančia lavonduobe, aš kaltas tik dėl to, kad pralaimėjau kovą ir leidausi hetitų apgaunamas. Jei būčiau nugalėjęs, kaltę už visą nutikusį blogį suversčiau Egiptui, o mano vardą šlovintų. Bet pralaimėjau, todėl kaltė už visą blogį suverčiama man ir visa Sirija keiks mano vardą.

Jis kaušo nuo stipraus alaus, surakintom rankom rovėsi žilus plaukus ir garsiai šaukė sakydamas:

– Ak, Sirija, ak, Sirija, mano kančia, mano viltie, mano meile! Viską padariau vardan tavo didybės, vardan tavo laisvės sukilau, tačiau mano mirties dieną tu mane atstumi keikdama. O nuostabusis Biblai, klestinti Semira, o galingoji Jope, o visi miestai, skaisčiais perlais mano karūnoje tviskėję, kodėl manęs atsižadėjote! Bet per stipriai jus myliu, kad imčiau jūsų neapkęsti už atsižadėjimą, nes Siriją myliu kaip tik už tai, kad ji Sirija – klastinga, žiauri, aikštinga ir išdavikiška. Padermės išnyksta, tautos iškyla ir pražūva, valstybės keičiasi, šlovė ir garbė pragaišta it šešėlis, tačiau jūs išlikite, mano didingieji miestai, tviskėkite ant jūros kranto baltais mūrais raudonų kalnų papėdėje, tviskėkite per amžius, o mano dulkės atlėks su vėju jūsų apkabinti.

Jam šitaip kalbant mano sielą užliejo liūdesys – supratau, jog jis tebėra vaizdinių kalinys, bet nenorėjau jų išsklaidyti, nes mirties naktį tai jį ramino. Todėl laikiau jo suknežintas rankas savosiose, o jis aičiodamas spaudė mano rankas ir kalbėjo:

– Sinuhe, negailestauju dėl savo mirties, negailestauju dėl pralaimėjimo – tik daug išdrįsęs gali daug laimėti, o pergalė ir Sirijos didybė bolavo jau čia pat. Visą gyvenimą stipriai mylėjau, stipriai neapkenčiau ir kitokio savo gyvenimo neįsivaizduoju – nenorėčiau keisti savo gyvenimo tėkmės, ne-

gailestauju nė vieno savo padaryto darbo, nors mano darbai susivijo į tvirtą virvę, surišo mane ir nuves gėdingon mirtin ir mano kūną numes šakalams suėsti. Bet, Sinuhe, visada buvau smalsus ir mano, kaip visų sirų, gyslomis teka pirklio kraujas. Rytoj turėsiu mirti ir mirtis žadina man nepaprastą smalsumą, todėl norėčiau sužinoti, ar galėčiau kaip nors papirkti mirtį ir apgauti dievus, nes labai niūri man regisi Mirusiųjų karalystė ir amžina šešėlio klajonė tamsoje. Tu, Sinuhe, turi sukaupęs širdyje daugybės šalių išmintis, taigi pasakyk man, kaip galėčiau mirtį papirkti.

Papurtęs galvą atsakiau:

– Ne, Azirau, žmogus bet ką gali papirkti ir apgauti. Meilę ir valdžią gali papirkti, gėrį ir blogį, savo galvą ir širdį, tačiau gimimas ir mirtis nepaperkami. Vis dėlto šiąnakt, lempos liepsnai spingsint, pasakysiu tau: mirties nereikia bijoti, Azirau, mirtis gera. Lyginant su visu pasaulyje nutinkančiu blogiu, mirtis – geriausias žmogaus draugas. Kaip gydytojas nelabai tikiu Mirusiųjų karalyste, o kaip egiptietis netikiu Vakarų šalim bei kūno išsaugojimu, nes mirtis man regisi kaip ilgas sapnas, mirtis man kaip vėsi naktis po svilinančios dienos. Iš tiesų, Azirau, gyvenimas – karštos dulkės, o mirtis – gaivus vanduo. Mirčiai įsismelkus akys užsimerkia ir jau nebemato, mirtyje širdis nurimsta ir nebevaitoja, pavargusios rankos mirtyje negeidauja darbų, nurimusios kojos mirtyje nebesiilgi nesibaigiančių kelio dulkių. Tokia tat mirtis, mano drauge Azirau, bet dėl mūsų draugystės mielai paaukosiu už tave ir tavo šeimą didžiulę gėrimo ir mėsos auką Amoro Baaliui. Karališką auką už tave ir tavo šeimą paaukosiu, jei šitai tave guodžia, nors pats nelabai tikiu aukomis. Tikrumas už visa geriausia, todėl paaukosiu už tave, kad tau nereikėtų kęsti troškulio bei alkio Mirusiųjų karalystėje, net jei tokios šalies nėra.

Įsijautęs į tai, ką pasakiau, Azirus priminė:

– Kai aukosi, paaukok man Amoro avių, nes jos riebiausios, jų mėsa tirpsta burnoje. Neužmiršk paaukoti man avių inkstų – tai mano skanėstas, ir jei galėsi, paaukok Sidono vyno su mira – mano kraujas visada mėgo stiprius vynus ir riebius valgius. Taip pat norėčiau, kad paaukotum man patogią ir tvirtą lovą, audringus smūgius atlaikysiančią, nes išties karališka garbė man neleidžia žolėje kaip piemeniui gulėti, nors žemė nebraška, o po Keftiu kūnu net tvirčiausios lovos braška.

Jis išvardijo man apstą trokštamų aukų, įsijautė ir džiaugėsi kaip vaikas svajodamas apie visą gerą, kurį pasiimtų į Mirusiųjų karalystę. Bet paskui jis nusiminė, giliai atsiduso ir rankomis parėmęs sumuštą galvą pasakė:

– Jeigu visa tai nori padaryti dėl manęs, Sinuhe, išties esi mano draugas, ir nesuprantu, kam tu šitai darai, juk daug blogo tau, kaip ir visiems egiptiečiams, padariau. Gražiai man kalbėjai apie mirtį ir gal taip yra, kaip sakai: mirtis – tai ilgas sapnas, mirtis – gaivus vanduo. Bet vis tiek man širdį dilgo, kai pagalvoju apie žydinčią Amoro žemės obels šaką, ausyse sumekena avelės ir išvystu kalnų pašlaitėse strikčiojančius ėriukus. La-

biausiai širdį dilgo pagalvojus apie pavasarį Amoro žemėj, besiskleidžiančias lelijas, lelijų pikio ir balzamo kvapą, nes lelija – karališka gėlė ir man dera. Apie visa tai pagalvojus širdį dilgo, nes žinau, kad jau niekada nebematysiu Amoro žemės – nei pavasarį, nei rudenį, nei vasaros kaitroje, nei žiemos niršulyje. Vis dėlto galvojant apie Amoro žemę mano širdį palaimingai sopa.

Šitaip šnekučiavomės visą ilgą naktį Aziraus įkalinimo palapinėje – prisiminėme mudviejų susitikimus, kai gyvenau Semiroje ir abu buvome jauni, stiprūs. Azirus pasakojo man visokiausius savo vaikystės nutikimus, bet būtų labai ilgu pasakoti apie jo vaikystę, nes visų vaikystė panaši ir vaikystės prisiminimai tik pačiam žmogui svarbūs. Brėkštant mano vergai atnešė paruoštą valgį ir sargybiniai jų nesulaikė, nes sargybiniai taip pat gavo savo dalį, o mano vergai atnešė karštos riebios avienos bei riebaluose virtų kruopų, pripylė taures stipraus Sidono vyno su mira. Liepiau savo vergams nuprausti nuo Aziraus visus liaudies apdrabstytus purvus, sušukuoti ir sugarbanoti jam plaukus, apgaubti barzdą aukso siūlų tinkleliu. Jo drabužių skarmalus ir grandines apgobiau karališku apsiaustu, nes iš grandinių nebuvo įmanu išlaisvinti – hetitai jį buvo sukaustę vario grandinėmis, todėl negalėjau jo perrengti naujais drabužiais. Tą pačią paslaugą mano vergai padarė Keftiu bei abiems jos sūnums, tačiau Horemhebas neleido Azirui susitikti su žmona ir sūnumis anksčiau kaip bausmės valandą.

Išaušus tai valandai Horemhebas, prisilaikydamas girtų hetitų princų pečių ir garsiai juokdamasis, pasirodė iš savo palapinės ir aš, priėjęs prie Horemhebo, pasakiau:

– Horemhebai, esu padaręs tau daugybę paslaugų ir galbūt išgelbėjau tau gyvybę, prie Tiro ištraukęs iš šlaunies užnuodytą strėlę ir tave išgydęs. Padaryk ir tu man paslaugą: leisk Azirui mirti garbingai, juk jis vis dėlto Sirijos karalius ir narsiai kovėsi. Tavo paties šlovė išaugs, jei leisi jam garbingai mirti – tavo draugai hetitai jau gana jį iškankino ir suknežino jo kūną, reikalaudami pasakyti, kur paslėpti jo lobiai.

Po mano žodžių Horemhebas baisiai paniuro, nes buvo sumanęs daugybę įdomių dalykų Aziraus mirčiai užvilkinti ir visa buvo jau paruošta, dar brėkštant bausmės kalnelio papėdėje, mušdamiesi dėl geriausių žiūrovų vietų, smagiai praleisti dienos susirinko visi kariai. Tačiau šitai Horemhebas surengė ne dėl to, kad mėgo kankinimus ir džiaugėsi Aziraus kančia, o tik norėdamas pasmaginti savo karius ir taip įbauginti visą Siriją, kad po šiurpios Aziraus mirties daugiau niekas apie maištą net svajoti nedrįstų. Šitai turiu pasakyt Horemhebo garbei – jis nebuvo žiauraus būdo, kaip apie jį pasakota, o buvo karys ir mirtis jam tebuvo ginklas. Vis dėlto pasakojimuose jis mielai leisdavo savo žiaurumą išpūsti, norėdamas įbauginti priešus ir pelnyti liaudies pagarbą. Mat jis tarė liaudį labiau gerbiant žiaurų, o ne geraširdį valdovą ir valdovų gerumą laikant silpnumu.

Man kalbant Horemhebas paniuro, nuėmė ranką nuo princo Šubatu

sprando, lingavo stovėdamas priešais mane ir ėmė pliaukšėti aukso rimbu sau per blauzdas. Man jis atsakė:

– Tu, Sinuhe, amžinas dieglys mano šone ir greit man pakyrėsi, nes, skirtingai nei išmintingi žmonės, apmaudauji ir dygiais žodžiais priekaištauji kiekvienam, kuriam sekasi, kuris kyla į turtą ir garbę, tačiau kam nors nuvirtus ir patyrus pralaimėjimą, pirmas puoli glostyti ir guosti. Gerai žinai, kad sunkiai ir už didelius išteklius atgabenau Azirui gabiausius šito žemės galo budelius, o dar visokių draskymo bei deginimo įrankių sustatymas ant kalvos kariams parodyti kainavo apstą sidabro. Juk negaliu iš savo dumblyno žiurkių atimti pramogos, nes jie visi patyrė kančių, iš daugybės žaizdų liejosi kraujas per šitą Azirų.

Hetitų princas Šubatu pliaukštelėjo delnu jam per nugarą ir nusijuokęs sušuko:

– Teisingai sakai, Horemhebai. Juk neketini iš mūsų atimti pramogos, nes norėdami palikti džiaugsmo ir tau, nedraskėme jam nuo kaulų mėsos, tik labai atsargiai pagnybčiojom jį replėmis ir sraigtais.

Bet Horemhebo tuštybę jo žodžiai suerzino ir jam nepatiko, kad princas jį palietė. Todėl suraukęs antakius jis pasakė:

– Esi girtas kaip pėdas, Šubatu, o kankindamas Azirų aš tenoriu parodyti visam pasauliui, kokia lemtis ištinka kiekvieną, pasikliovusį hetitais. Tačiau šiąnakt mes susidraugavome, išgėrėme begalę brolybės taurių, todėl pasigailėsiu šito tavo sąjungininko Aziraus ir vardan mūsų draugystės dovanosiu jam lengvą mirtį.

Šubatu įtūžo – jo veidas persikreipė ir perbalo, nes hetitų garbė labai pažeidžiama, nors visi žino, kad apie garbę negalvodami jie išduoda ir parduoda savo sąjungininkus, jei šie nebereikalingi ir naudingiau juos išduoti. Tiesa, taip pat elgiasi visos tautos ir visi išmintingi valdovai, tačiau hetitai šitai daro įžūliau nei kitos tautos, nė neketindami regzti viską pagražinančių ir pateisinančių atsikalbinėjimų ir pasiaiškinimų. Šubatu įniršo, tačiau draugai, delnais užėmę jam burną, nutempė šalin nuo Horemhebo ir laikė, kol bergždžias siutas išvimdė išgertą vyną ir jis nurimo.

Tačiau Horemhebas liepė išeiti Azirui iš įkalinimo palapinės ir nepaprastai apstulbo pamatęs Azirų išeinantį prieš žmones, išdidžiai kaip karalių iškėlus galvą, su karališku apsiaustu ant pečių. Mat Azirus buvo pavalgęs riebios mėsos, išgėręs stipraus vyno ir eidamas į bausmės vietą pasipūtėliškai lingavo galvą, garsiai juokėsi ir laidė pašaipas Horemhebo vadams bei sargybiniams. Jo plaukai buvo sušukuoti ir susukti, veidas blizgėjo aliejumi ir per karių galvas jis sušuko Horemhebui:

– Oi, Horemhebai, oi, mėšlinas egiptieti. Nebebijok manęs – aš sukaustytas grandinėmis, ir už savo karių iečių gali nesislėpti. Eikš pas mane, tavo apsiaustu noriu nusivalyti mėšlą nuo kojų – nešvaresnės stovyklos gyvenime nebuvau matęs, o priešais savo Baalį noriu žengti švariom kojom.

Horemhebui labai patiko tie žodžiai ir jis garsiai nusijuokęs sušuko Azirui:

– Negaliu prie tavęs prieiti – siro dvokas mane vimdo, nors kažkur pasivogei apsiaustą mėšlinam kūnui prisidengti. Tačiau be abejonės, esi narsus vyras, Azirau, jei iš mirties juokiesi. Todėl vardan savo paties garbės dovanosiu tau lengvą mirtį.

Jis nusiuntė asmens sargybinius, kad palydėtų Azirų bei sudraustų kariams drabstyti jį purvu, ir mėšliasnukiai, apsupę Azirų, daužė iečių kotais veidą kiekvienam, mėginusiam garsiai šaipytis iš Aziraus, – užmiršę neapykantą už visas suteiktas kančias, jie žavėjosi jo drąsa. Jie palydėjo į bausmės vietą ir karalienę Keftiu bei abu Aziraus sūnus: Keftiu, moterų papratimu, buvo pasipuošusi, raudonai ir baltai išsidažiusi veidą, o berniukai į bausmės vietą, kaip dera karaliaus sūnums, žengė išdidūs ir vyresnis už rankos vedėsi jaunėlį. Juos pamatęs Azirus apsilpo ir tarė:

– Keftiu, Keftiu, mano baltoji kumelaite, mano akies vyzdy, mano meile! Labai apgailestauju, kad tenka eiti paskui mane į mirtį – gyvenimas tau dar tikrai būtų palaimingas.

Tačiau Keftiu atsakė:

– Neapgailestauk dėl manęs, mano karaliau, nes su džiaugsmu žengiu paskui tave į Mirties šalį. Esi mano vyras ir stiprus kaip jautis – netikiu, kad koks kitas tau mirus galėtų mane taip pat patenkinti. Gyvenime atskyriau tave nuo kitų moterų ir pririšau prie savęs. Todėl neleisiu tau vienam į Mirusiųjų karalystę keliauti, o lydėsiu tave ir prižiūrėsiu neleisdama tau su kitomis džiaugtis – be abejonės, Mirusiųjų karalystėje tavęs laukia visos prieš mane gyvenusios gražuolės. Tikrumas už visa geriausia – lydėčiau tave net tuomet, jei man būtų leista gyventi. Pasikarčiau savo plaukais, kad galėčiau lydėti tave, mano karaliau, juk buvau tik vergė, o tu padarei mane karaliene ir pagimdžiau tau du stotingus sūnus.

Azirus nepaprastai apsidžiaugė jos žodžiais ir pasipūtęs tarė savo sūnums:

– Mano gražieji sūnūs! Į pasaulį atėjote kaip karaliaus sūnūs, tai ir mirkite kaip karaliaus sūnūs, idant man dėl jūsų nebūtų gėda. Patikėkite manimi – mirtis nebus skaudesnė už danties traukimą. Todėl būkite narsūs, gražieji mano sūnūs. – Tai taręs jis suklupo priešais budelį ir vėl kreipdamasis į Keftiu pasakė: – Man pakyrėjo žiūrėti į dvokius egiptiečius aplink, man pakyrėjo žiūrėti į jų kruvinas ietis. Parodyk savo vešias krūtis, Keftiu, kad mirdamas matyčiau tavo grožį – tada mirsiu toks laimingas, kaip su tavim gyvenau.

Keftiu apsinuogino putnias krūtis ir budelis pakėlęs sunkų kalaviją vienu smūgiu nukirto jam galvą. Jo galva nulėkė prie Keftiu kojų ir su paskutiniais širdies dūžiais stiprus jo kraujas galinga čiurkšle ištryško iš didžiulio kūno, aptaškydamas sūnų drabužius – jiedu persigando, o mažylis ėmė drebėti. Tačiau Keftiu pakėlusi nuo žemės Aziraus galvą pabučiavo ištinusias jo lūpas, paglostė apdraskytus skruostus ir prispaudusi jo veidą prie minkštos krūtinės pasakė sūnums:

– Paskubėkite, drąsieji mano sūnūs, be baimės eikite paskui tėvą, mažieji mano sūnūs, nes mama nekantrauja paskui tėtį žengti.

Abu sūnūs nuolankiai suklupo: vyresnysis globėjiškai tebelaikė mažesnįjį už rankos ir budelis lengvai perkirto jų laibus kaklus, už kojų nutempė jų kūnus į šalį ir taip pat lengvai, vienu vieninteliu smūgiu perkirto storą, baltą Keftiu kaklą – taigi visi jie mirė lengva mirtimi. Jų kūnus Horemhebas liepė išmesti į lavonduobę žvėrims.

5

Šitaip, nė nepabandęs papirkti mirties, mirė mano draugas Azirus, o Horemhebas sudarė taiką su hetitais, nors gerai, kaip ir hetitai, žinojo, jog ši taika tėra paliaubos, nes Sidonas, Semira, Biblas ir Kadešas liko hetitams ir hetitai Kadešą pavertė didžiule tvirtove bei savo valdžios šiaurės Sirijoje atramos tašku. Bet tiek Horemhebas, tiek hetitai buvo tuokart pavargę kariauti ir Horemhebas labai apsidžiaugė taika, nes turėjo vykti į Tėbus žiūrėti savo naudos, nuraminti Kušo žemės bei negrų, kurie sužvėrėję nuo laisvės nebenorėjo mokėti Egiptui mokesčių.

Tais metais Egiptą valdė faraonas Tutanchamonas, kuris dar buvo jaunuolis ir rūpinosi tik savo kapo statyba, o liaudis, apkaltinusi jį visomis karo negandomis bei nuostoliais, ėmė baisiai jo neapkęsti sakydama: „Ko galime laukti iš faraono, kurio žmona turi prakeikto faraono kraujo“. Ejė visai netildė žmonių kalbų, nes jos tiko jo tikslui, o paskleisdavo liaudyje vis naujų prasimanymų apie Tutanchamono nenuovokumą ir godumą, kai tas stengėsi savo kapui sukaupti visus Egipto lobius. Jis nustatė liaudžiai kapo mokestį savo paties kapui įrengti – kiekvienas Egipte privalėjo sumokėti mokestį už amžiną savo kūno išsaugojimą. Tačiau šią mintį jam į galvą įkalė Ejė, žinojęs, jog šitai liaudį įdūkins.

Per visą tą laiką nesilankiau Tėbuose, nes kęsdamas kančias ir nepriteklių keliavau su kariuomene – jai buvo reikalingas mano gydymo menas, tačiau iš Tėbų atvykę vyrai pasakojo, kad faraonas Tutanchamonas yra silpnas ir ligotas, kad jo kūną sekina kažkokia slaptinga liga. Jie sakė, jog karas Sirijoje sekina jo jėgas, nes kaskart, kai ateidavo žinių apie Horemhebo pergales, faraonas susirgdavo, bet jei pasiekdavo žinia apie Horemhebo pralaimėjimą, faraonas atsigaudavo ir pakildavo iš lovos. Jie taip pat sakė, kad visa tai tarytum kerai ir kad kiekvienas, nenorėjęs užsimerkti, aiškiai matė, kaip faraono Tutanchamono sveikata priklauso nuo karo Sirijoje.

Tačiau ilgainiui Ejės kantrybė seko ir jis vis dažniau siųsdavo Horemhebui žinią: „Ar liausiesi pagaliau kariavęs ir duosi ramybę Egiptui, juk esu jau senas ir man nusibodo laukti. Nugalėk pagaliau, Horemhebai, ir padovanok Egiptui taiką, idant pagal mūsų susitarimą gaučiau savo atlygį ir parūpinčiau jį tau“.

Todėl visai nenustebau, kai karui pasibaigus šventine karo laivų eisena su plazdančiomis vėliavėlėmis plaukiant aukštyn upe mus pasiekė žinia, kad faraonas Tutanchamonas įžengė į savo tėvo Amono aukso luotą į Vakarų šalį plaukti. Todėl mes turį nuleisti vėliavėles, išsitepti veidus suodžiais bei pelenais. Buvo kalbama, jog faraoną Tutanchamoną ištiko stiprus ligos priepuolis tą pačią dieną, kai į Tėbus atėjo žinia apie Megido pasidavimą ir taiką. Tačiau Gyvenimo rūmų gydytojai tarp savęs nesutarė, nuo kokios ligos jis mirė, ir sklido gandai, kad jo pilvas buvo nuo nuodų pajuodęs, bet niekas nieko tikra apie jo mirtį nežinojo, o žmonės kalbėjo, kad jis mirė iš piktumo, jog baigėsi karas, nes jo didžiausias džiaugsmas buvo matyti kenčiantį Egiptą. Tačiau aš žinau, jog mygdamas savo antspaudą į taikos sutarties molį Horemhebas žudė jį, tarytum savo rankomis būtų smeigęs peilį į širdį, nes Ejė laukė taikos, ketindamas pašalinti iš kelio Tutanchamoną ir kaip taikos karalius pakilti į faraono sostą.

Todėl turėjome išsisuodinti veidus, nuleisti laivuose pergalės vėliavėles, Horemhebas labai apmaudingai liepė nukabinti ir įmesti į upę sirų bei hetitų vadus, kuriuos, didžiųjų faraonų papročiu, buvo įsakęs pakabinti ant laivo pirmagalio galvomis žemyn. Ir mėšliasnukiai, kuriuos jis buvo pasiėmęs į Tėbus pergale pasidžiaugti, – mat dumblyno žiurkes buvo palikęs tramdyti Sirijos ir po visų karo kančių tukti Sirijos riebalais, – buvo kupini apmaudo ir keikė Tutanchamoną, kuris jiems ne tik gyvas nedavė džiaugsmo, o dar ir mirdamas jį atėmė.

Sudirgę jie laivuose lošė kauliukais iš grobio, kurį sukaupė Sirijoje, ir mušėsi dėl merginų, kurias gabenosi iš Sirijos, ketindami, ganėtinai prisilinksminę, Tėbuose parduoti. Jie statė gumbus, žaizdojo vienas kitą ir ne gedulo giesmes, o nešvankias dainas traukė, todėl į upės pakrantę laivų pasižiūrėti suplūdusi dievota liaudis jų elgesiu nepaprastai pasibaisėjo. Ir šių Horemhebo mėšliasnukių nebūtum galėjęs pavadinti egiptiečiais, nes diduma jų, prisigrobę gražių drabužių, rengėsi sirų arba hetitų papročiu, kalbėdami įmaišydavo siriškų ir hetitiškų žodžių bei keiksmų, o dažnas Sirijoje buvo pradėjęs tarnauti Baaliui ir vežėsi Baalį į Egiptą. Negalėjau jų už tai smerkti, nes pats prieš išvykdamas iš Sirijos paaukojau Amoro Baaliui didžiulę gėrimo ir mėsos auką už savo draugą Azirų, tačiau pasakoju tai, norėdamas paaiškinti, kodėl liaudis jų šalinosi ir bijojo nelyginant svetimšalių, nors didžiavosi jų pergalėmis Sirijoje.

Horemhebo kariai savo ruožtu stebėjosi daugelį metų nematytu Egiptu – Egiptas jiems rodėsi nebe ta pati šalis, iš kurios išvyko į karą, ir net man Egiptas rodėsi kitoks. Kur tik išlipdavome į krantą pernakvoti, ten matėm vien liūdesį, vargą ir skurdą. Žmonių drabužiai nuo daugybės skalbimų buvo nupilkę, kai kur margi, dėl aliejaus stygiaus veidai nusausę, šiurkštūs, akys pavargusios, o ant skurdžių nugarų matėme mokesčių rinkėjų lazdų pėdsakus. Viešieji pastatai buvo aptriušę, ant faraono Teisėjų rūmų stogo puošmenų paukščiai suko lizdus, molinės sueižėjusios faraono rūmų sienų

plytos dužinėjo į grindinį. Daugybę metų dėl darbo jėgos trūkumo nebuvo taisomi keliai, nes gyvoji Egipto jėga kariavo Sirijoje, drėkinimo kanalų sienelės buvo sugriuvusios, o drėkinimo grioviai laukuose užžėlę.

Tik šventyklos klestėjo: ant jų sienų auksu ir raudonais dažais tviskėjo nauji paveikslai bei Amoną šlovinantys šventraščiai, Amono šventikai buvo įsipenėję, jų plikos galvos blizgėjo aliejumi. Jie rijo aukų mėsą, vargdieniai valgė sausą duoną ir košę, užgerdami Nilo vandeniu, o vyrai, kurie kadaise buvo turtingi ir iš puošnių taurių gėrė vyną, dabar buvo laimingi, kartą per Mėnulio mėnesį gavę ąsotį skysto alaus. Nuo pakrantės nesigirdėjo moterų juoko nei džiaugsmingo vaikų krykštavimo – pakrantėje moterys išdžiūvusiomis rankomis grūmojo kultuvėmis ir it baugštūs primušti žvėriukai keliais tykino vaikai, bado iškankinti rausė iš dumblo vandens augalų šaknis ir valgė. Šitokį karas padarė Egiptą – karas nusinešė visa, ko Atonas pasigailėjo. Todėl žmonės jau nevaliojo džiaugtis taika, tik baimingai dėbčiojo į aukštupin plaukiančius Horemhebo karo laivus.

Tačiau kregždutės mosuodamos greitais it strėlės sparnais viršum vandens tebelakstė, tuščios pakrantės nendryne maurojo begemotai, išsižioję krokodilai ant seklumų ilsino kaulus, leisdami mažiems paukšteliams valyti dantis. Laivuose atsigėrėme Nilo vandens – joks pasaulio vanduo neprilygsta Nilo vandeniui ir taip nenumalšina troškulio. Traukėme dumblo kvapą, klausėmės papiruso nendrių šiugždesio vėjyje, klausėmės ančių kryksmo, per mėliu tviskantį dangų savo aukso luotu plaukė Amonas ir mes pajutom sugrįžę į tėvynę.

Taip išaušo diena, kai iš už upės iškilo trys kalnų viršūnės, amžini Tėbų sargybiniai, pamatėme didžiuosius šventyklos stogus, auksines, tvaskius žaibus prieš akis svaidančias obeliskų smailes. Išvydome Vakarų kalnus ir neaprėpiamą Mirusiųjų miestą, išvydom akmenines Tėbų prieplaukas ir neaprėpiamą daugį neturtingųjų miesto dalies molio trobelių skersgatvių, turtingųjų miesto dalį ir gėlių tviskesy bei žolės žalumoje skendinčius kilmingųjų rūmus. Tuomet giliau įkvėpėme, irklininkai su didžiuliu užsidegimu sumerkė į vandenį irklus ir Horemhebo kariai, užmiršę liūdesį dėl faraono mirties, ėmė šaukti ir triukšmauti.

Šitaip vėl sugrįžau į Tėbus ir nusprendžiau daugiau niekada iš jų neišvykti – mano akys buvo ganėtinai pavargusios nuo žmonių piktybės, nieko nauja mano akims po senuoju dangum nebeliko. Todėl nusprendžiau visam laikui likti Tėbuose, vargingai nugyventi gyvenimą buvusiame vario liejiko name, neturtingųjų miesto dalyje, mat visas brangias dovanas, gautas už išmoningumą per karą Sirijoje, buvau išleidęs Aziraus kapo aukoms, nes to turto pasilikti nenorėjau. Tie turtai mano šnervėms atsidavė krauju ir naudojami nebūtų teikę džiaugsmo. Todėl padovanojau Azirui viską, ką sukaupiau jo šaly, ir sugrįžau į Tėbus.

Tačiau dar nebuvau susipylęs kaupino saiko – man dar buvo skirta nemaloni, sielą šiurpinanti užduotis, bet negalėjau jos išvengti, todėl vos po

kelių dienų dar kartą turėjau išvykti iš Tėbų. Mat Ejė su Horemhebu, jų pačių manymu, gudriai surezgė tinklą įvykdę savo sumanymą ir tarėsi valdžią turį savo rankose, tačiau nelauktai valdžia išslydo jiems iš rankų ir dėl moters įgeidžio Egipto likimas ėmė suktis į kitą pusę. Todėl dar turiu papasakoti apie valdovę Nefertitę ir princesę Baketamonę, idant galėčiau baigti pasakojimą ir nurimti. Bet kad apie jas papasakočiau, turiu pradėti naują knygą, ir tebūnie tai paskutinė mano rašoma knyga, o rašau ją dėl savęs – aiškindamasis, kodėl aš, gimęs gydytoju, tapau žudiku.

PENKIOLIKTOJI KNYGA

Horemhebas

1

Pagal susitarimą su Horemhebu skeptro nešiotojas Ejė po faraono Tutanchamono laidotuvių rengėsi užsidėti faraono karūną. Siekdamas šio tikslo jis skubino Tutanchamono kūno paruošimą bei jo laidotuves, baigė skaldyti jo kapą, palikęs jį mažą ir niekingą, lyginant su didžiųjų faraonų kapais, o didesnę dalį lobių, kuriuos Tutanchamonas ketino nusinešti į kapą, atsidėjo sau. Bet pagal susitarimą jis turėjo įkalbėti princesę Baketamonę tapti Horemhebo sutuoktine, idant Ejei mirus Horemhebas, – nors gimęs mėšlinais tarpupirščiais, – galėtų teisėtai reikalauti karūnos. Šitai jis buvo su šventikais sutaręs: kai gedului pasibaigus Horemhebas švęs pergalės šventę, princesė Baketamonė Sechmetės šventykloje apsireikš Horemhebui Sechmetės pavidalu ir šventykloje atsiduos Horemhebui, idant jų sąjungą pašventintų dievai ir Horemhebas taip pat taptų dieviškas. Šitaip drauge su šventikais buvo sumanęs Ejė, tačiau princesė Baketamonė surezgė savo planą, rūpestingai jį parengė ir žinau, kad šiam planui ją sukurstė valdovė Nefertitė iš neapykantos Horemhebui, ketindama planui pavykus greta Baketamonės tapti galingiausia Egipto moterimi.

Jų planas buvo bedieviškas ir šiurpus – tik iš apmaudaujančios moters klastos galėjo rastis toks planas, jis buvo toks neįtikimas, jog vien dėl to rodės vargiai įgyvendinamas – niekas nebūtų šitaip sugalvojęs, o jei ir būtų sugalvojęs, tai būtų palaikęs jį esant neįmanoma. Tik šį planą atskleidus paaiškėjo, kodėl hetitai taip paslaugiai pasiūlė taiką, perdavė Megidą bei Amoro žemę ir sudarant taiką sutiko su nuolaidomis. Mat hetitai buvo išmintingi žmonės ir strėlinėje turėjo atsarginę strėlę, apie kurią Horemhebas su Eje net nenujautė ir sudarydami taiką žinojo nusileisdami nieko neprarasią. Jų nuolaidumas Horemhebui turėjo pasirodyti įtartinas, tačiau karo sėkmė buvo jį apžilpinusi ir jis pats norėjo taikos, ketindamas Egipte sustiprinti savo valdžią ir pagaliau gauti į žmonas princesę Baketamonę, nes pernelyg ilgai laukė jos ir laukimas jo aistrą karališkam kraujui įplieskė neslopstančia liepsna. Todėl jis niekuo neabejojo ir nepastebėjo hetitų klastos.

Tačiau po sutuoktinio mirties sutikusi aukoti Amonui valdovė Nefertitė negalėjo susitaikyti su mintimi, kad yra išstumta iš Egipto valdymo ir kad bet kuri kita Aukso rūmų moteris jai prilygsta. Ji jau turėjo gerokai metų, bet buvo dar labai graži, nors nusidėvėjusiam jos grožiui išsaugoti reikėjo geros priežiūros bei gražinimosi medžiagų. Savo grožiu ji patraukė į savo pusę daugybę Egipto kilmingųjų, kurie valdant niekingajam faraonui Auk-

so rūmuose gyveno bergždžią veltėdžių gyvenimą. Būdama nuovoki ir klastinga ji susidraugavo su princese Baketamone ir sukurstė įgimtą Baketamonės išdidumą ligi plėvojančios liepsnos, kuri taip sekino jos širdį, kad galų gale Baketamonės išdidumas ėmė panėšėti greičiau į pamišimą nei prigimtinę žmogaus savivoką. Mat ji ėmė taip didžiuotis savo šventuoju krauju, kad nebeleido paprastam žmogui nei savęs paliesti, nei savo šešėlio palytėti. Visą gyvenimą ji išdidžiai saugojo savo skaistybę, nes, jos manymu, visame Egipte nebuvo jai prilygstančio vyro, juk jos gyslomis tekėjo didžiųjų faraonų kraujas. Šitaip ji pergyveno tą amžių, kai įprasta tuoktis, ir manau, kad skaistybė trenkė jai į galvą ir susargdino širdį, nors malonus vedybinis guolis galėjo ją išgydyti. Vis dėlto ji tebebuvo nepaprastai graži, dėl stoto ir išdidumo jos grožis rodės beamžis ir ji, nors neleisdama vergams savęs paliesti, pavydulingai rūpinosi savo grožiu.

Nefertitė kaip įmanydama kurstė jos išdidumą ir įtikino, kad ji gimusi didiems darbams ir privalo išplėšti Egiptą iš prastakilmių valdžios paglemžėjų rankų. Nefertitė kalbėjo jai apie didžiąją valdovę Hačepsutę, kuri pasirišusi po smakru karališką barzdą, apsijuosusi liūto uodega valdė Egiptą faraonų soste sėdėdama. Jiedvi klaidžiojo po baltom kolonom tviskančią Hačepsutės šventyklą uoloje, po šventyklos mirtų terasas, apžiūrinėjo didžiosios valdovės atvaizdus ir Nefertitė įtikino Baketamonę, kad jos grožis primena didžiosios valdovės grožį.

Taip pat Nefertitė prikalbėjo jai daug bloga apie Horemhebą, todėl nepalytėtas jos išdidumas ėmė bijoti Horemhebo – prastakilmio, visa galva aukštesnio ir stambesnio už Egipto kilminguosius; ji negalėjo pakelti minties, kad Horemhebas pagrobs ją ir karių papratimu grubiai išprievartaus, išniekindamas jos šventą kraują. Tačiau žmogaus širdis nenuosekli ir įnoringa, todėl manau labiausiai ją ėmus neapkęsti Horemhebo už tai, kad Horemhebo jėga ir aistrumas ją slaptingai traukė – dar jaunystėje Horemhebui atvykus į Aukso rūmus ji per ilgai žiūrėdavo į jį, kaisdama nuo jo žvilgsnių, nors pati sau šito niekada neprisipažino.

Todėl kai Ejės ir Horemhebo ketinimai išaiškėjo ir faraonas Tutanchamonas karui Sirijoje baigiantis ėmė geibte geibti, Nefertitei nesunku buvo ją palenkti. Nemanau, kad Ejė slėpė savo ketinimus nuo Nefertitės – juk Nefertitė buvo jo duktė. Taigi Nefertitė nesunkiai išsiaiškino, kokį nepaprastą žaidimą Ejė su Horemhebu slapta žaidžia. Tačiau Nefertitė neapkentė savo tėvo už tai, kad šis, ištraukęs iš jos ganėtinai naudos, nustūmė į šalį ir, kadangi ji buvo prakeikto faraono sutuoktinė, nerodė Aukso rūmams, neleisdamas jai dalyvauti šventinėse rūmų apeigose. Tariu, kad buvo ir kitokių priežasčių, dėl kurių Nefertitė neapkentė savo tėvo Ejės, bet nenoriu tų priežasčių pasakoti, nes nesu jomis tikras ir visomis Aukso rūmų apkalbomis netikiu, nors žinau, jog faraonų Aukso rūmai – tamsūs rūmai ir jų sienos slepia daug šiurpių dalykų. Pasakysiu tik, kad grožis ir protas, susijungę moteryje, kurios širdį metai pavertė akmeniu, – pavojingas derinys,

pavojingesnis už pliką peilį, aštresnis už varinį smogiamojo vežimo pjautuvą. Ir netikiu, kad pasaulyje yra kas nors pavojingesnio ir pražūtingesnio už pakankamai gražią ir pakankamai protingą beširdę moterį. Šitai geriausiai paliudija Nefertitės suregztas planas, į kurį ji įtraukė princesę Baketamonę.

Tas klastingas planas išaiškėjo tuomet, kai Horemhebas grįžęs į Tėbus iš nekantros ėmė sukiotis apie princesės Baketamonės langus, trokšdamas ją pamatyti ir su ja pasikalbėti, nors Baketamonė nepanoro jo priimti ir atsisakė su juo matytis. Horemhebui pasitaikė pastebėti hetitų pasiuntinį, siekusį pasikalbėti su Baketamone, ir jis nusistebėjo, kad Baketamonė priima hetitų pasiuntinius ir ko pasiuntinys pas ją taip ilgai užtruko. Todėl jis savavališkai, nieko neklausęs įsakė suimti hetitą, o hetitas iš puikybės pagąsdino jį prikalbėdamas tokių žodžių, kokių gali prikalbėti tik savo viršenybe įsitikinęs žmogus.

Horemhebas viską papasakojo Ejei ir naktį jie jėga įsibrovė į Baketamonės kambarius, nužudė ją gynusius vergus ir žarijų inde surado Baketamonės paslėptus laiškus. Perskaičius tas molines lenteles juos apėmė baisus šiurpas ir, uždarę Baketamonę jos kambariuose, įsakė saugoti ir ją, ir Nefertitę. Dar tą pat naktį jie atkako pas mane į vario liejiko namą, kurį Mutė po gaisro už Kaptaho atsiųstą sidabrą buvo atstačiusi, ir atkako nakties tamsyje, slėpdami veidus paprastuose dengtuose neštuvuose. Iš pradžių nepažinusi jų Mutė įleido į vidų piktai niurzgėdama, kad jie reikalauja žadinti mane miegantį. Bet nemiegojau, nes grįžęs iš Sirijos prastai miegodavau dėl to, ką ten pamačiau. Todėl Mutei beniurzgant pakilau iš lovos, uždegiau lempas ir priėmiau lankytojus, tardamas, kad šiems reikia mano, kaip gydytojo, pagalbos. Tačiau nepaprastai apstulbau juos pamatęs ir, liepęs Mutei atnešti mums vyno, vėl išsiunčiau miegoti, nors Horemhebas buvo taip išsigandęs, kad norėjo Mutę užmušti, nes ši matė jo veidą ir galėjo girdėti mūsų kalbą. Niekada nebuvau matęs taip persigandusio Horemhebo ir šitai teikė man didelį malonumą. Todėl pasakiau:

– Neleisiu tau užmušti Mutės – tau galvoj negerai, jei kalbi tokias kvailystes. Mutė sena, blogai girdi ir miegodama knarkia kaip begemotas. Jei turėtum kantrybės paklausyti, tuoj išgirstum jos knarkimą. Todėl išgerk vyno ir patikėk, kad neverta senos moters bijoti.

Tačiau Horemhebas nekantriai tarė:

– Ne apie knarkimą su tavimi kalbėti atėjau, Sinuhe. Žmogus šen ar ten – nieko nereiškia, nes Egiptui gresia mirtinas pavojus ir privalai Egiptą išgelbėti.

Ejė patvirtino jo žodžius sakydamas:

– Išties Egiptui gresia mirtinas pavojus, Sinuhe, ir man gresia pavojus – turbūt toks didžiulis pavojus niekada dar Egiptui negrėsė. Todėl nelaimėje kreipiamės į tave, Sinuhe.

Piktai nusijuokęs iš jų parodžiau plikas savo rankas. Tada Horemhebas ištraukė karaliaus Šubiluliumo molines lenteles ir padavė man paskaityti,

davė paskaityti ir prieš karo pabaigą Baketamonės į Chatušašą hetitų karaliui rašytų laiškų nuorašus. Skaičiau tuos laiškus ir manęs jau neėmė juokas, vynas man neteko skonio, nes hetitų karaliui Baketamonė šitaip rašė:

„Esu faraono duktė, mano gyslomis teka šventas kraujas ir Egipte nėra nė vieno man prilygstančio vyro. Girdėjau, kad turi daug sūnų. Todėl atsiųsk savo sūnų man, idant sukulčiau su juo ąsotį ir tegul valdo tavo sūnus drauge su manim Kemi žemę".

Šis laiškas buvo toks neįtikimas, kad įžvalgusis Šubiluliumas iš pradžių juo nepatikėjo ir su slaptuoju pasiuntiniu nusiuntė Baketamonei labai įtartiną molio lentelę klausdamas jos sąlygų. Tačiau kitu laišku Baketamonė patvirtino savo pasiūlymą ir patikino, kad Egipto kilmingieji yra jos pusėje, kad ir Amono šventikai – jos pusėje. Šis laiškas privertė Šubiluliumą įsitikinti Baketamonės ketinimo nuoširdumu. Todėl jis skubėjo su Horemhebu sudaryti taiką ir kaip tik susiruošė siųsti savo sūnų Šubatu į Egiptą. Tinkamą dieną Šubatu su daugybe dovanų Baketamonei ketino iškeliauti iš Kadešo ir, sprendžiant iš paskutinės molio lentelės, su palyda jau buvo kelyje į Egiptą.

Man skaitant tuos laiškus, Ejė su Horemhebu susiginčijo ir Horemhebas pasakė Ejei:

– Tai tokia padėka už viską, ką padariau tavo labui, tai padėka už karą, kuriame nugalėjau hetitus ir begalę kančių iškenčiau. Iš tikrųjų būčiau daugiau laimėjęs, jei aklą šunį būčiau palikęs mano naudos Egipte žiūrėti – iš tavęs naudos ne daugiau nei iš sąvadautojo, kuriam mokama net mergšės užpakalio nemačius. Išties, Eje, esi mėšliniausias iš visų mano sutiktų vyrų – labai apgailestauju dėl tos dienos, kai sudarydamas su tavimi sąjungą paspaudžiau tavo juodą ranką. Dabar man nieko kita nelieka – tik su savo mėšliasnukiais užimti Tėbus ir pačiam užsidėti dvigubą karūną.

Tačiau Ejė tarė:

– Šventikai su šituo niekada nesutiks, juolab kad net nežinome, kiek slaptoji sąjunga apima ir kokią paramą Baketamonė mano gausianti iš šventikų bei kilmingųjų. Liaudis nieko nereiškia, nes liaudis – tik jautis su virve ant kaklo, kur nori vedamas. Ne, Horemhebai, jei princas Šubatu atvyksta į Tėbus ir sukuls su Baketamone ąsotį – mūsų valdžia žlugusi, o ginklu jai nesutrukdysime, nes tai reikš naują karą, o dabar Egiptas nepakels dar vieno karo, be to, karas sužlugdytų mūsų valdžią ir nušluotų visa, ką taip sunkiai surentėme. Iš tiesų buvau aklas šuo, tačiau nieko panašaus dar niekada nebuvo nutikę – negalėjau šito nujausti. Todėl Sinuhė privalo mums padėti.

– Vardan visų Egipto dievų, – pasakiau nustebęs, – kuo galiu jums padėti, juk aš tik gydytojas ir neįstengsiu pasukti kvailos moters galvos į Horemhebo pusę?

Horemhebas tarė:

– Jau kartą mums padėjai – sugriebęs irklą nori nenori privalai irtis. Turi keliauti pasitikti princo Šubatu ir pasirūpinti, kad jis nepasiektų Egipto. Kaip

šitai padarysi – nežinom ir net nenorim žinoti. Tik pasakysiu, kad viešai kelyje jo nužudyti negalime, nes tai reikštų naują karą su hetitais, o aš noriu pats pasirinkti laiką, kada naują karą pradėti.

Jo žodžiai mane pašiurpino – keliai pradėjo drebėti, širdis sutirpo, liežuvis burnoje vėlėsi, kai sakiau:

– Tiesa, kartą jums padėjau, bet padariau tai tiek dėl savęs, tiek dėl Egipto, o šitas princas man nieko bloga nepadarė ir temačiau jį tik kartą – prie tavo palapinės Aziraus mirties dieną. Ne, Horemhebai, jau verčiau mirsiu, bet samdytu žudiku manęs nepaversi, nes nėra niekingesnio nusikaltimo. Tiesa, sugirdžiau faraonui Echnatonui mirtį, bet tai padariau dėl jo paties – jis sirgo, o aš buvau jo draugas.

Horemhebas suraukė antakius ir ėmė pliaukšėti rimbu sau per blauzdas, o Ejė pasakė:

– Sinuhe, tu protingas žmogus, todėl turbūt pats suvoki, kad negalime pakišti visos valstybės po aikštingos moters kilimu. Patikėk manimi, nieko kita nelieka. Kelyje į Egiptą princas turi mirti, ir man nesvarbu, ar jis mirs per nelaimingą atsitikimą, ar nuo ligos – kad tik mirtų. Todėl turi keliauti į Sinajaus dykumą jo pasitikti ir keliausi pasitikti princesės Baketatonės siųstas – kaip gydytojas apžiūrėti, ar tinka į sutuoktinius. Šituo jis mielai patikės ir, gerai tave priėmęs, daug klausinės apie Baketamonę, nes princai taip pat žmonės, ir tariu jį esant didelio smalsumo apimtą ir svarstant, su kokia kerėtoja Egiptas jį supančioti ketina. Oi, Sinuhe, tavo užduotis bus lengva, bet nesumenkinsi dovanų, gautų už šią užduotį, nes ją atlikęs praturtėsi.

Horemhebas tarė:

– Greitai spręsk, Sinuhe, – gyvenimą renkiesi ar mirtį. Turbūt supranti, kad negalėsime gyvo tavęs palikti, jei atsisakysi, nors tūkstantį kartų mano draugas būtum. Mat ši paslaptis – faraono paslaptis ir jos niekas negali išgirsti. Vardas, kurį tau motina davė – Sinuhė – pranašavo bloga, nes tau per daug faraono paslapčių teko išgirsti. Todėl tark žodį, ir nuo ausies lig ausies perpjausiu tau gerklę, nors man bus sunku tai padaryti, juk esi geriausias mūsų tarnas – tokio dalyko niekam kitam patikėti negalime. Mat tave su mumis jau sieja bendras nusikaltimas ir šitą nusikaltimą mielai su tavimi pasidalinsime, jeigu manai, jog nuo kvailos moters ir hetitų viešpatystės išgelbėti Egiptą – nusikaltimas.

Šitaip suvokiau pakliuvęs į savo paties darbų suregztą tinklą ir šis tinklas buvo stiprus, pančiojo mane kaip kalinį ir nė vienos jo gijos negalėjau nukirsti. Mano paties darbai mane surišo virve, kurią pats buvau susivijęs, o ši virvė driekėsi per daugybę metų: nuo didžiojo faraono mirties nakties, dar nuo Ptahoro apsilankymo mano namuose, nuo tuščios upės, kuria savo gimimo naktį plaukiau nendrių luotu. Tačiau tą valandėlę, kai sugirdžiau faraonui Echnatonui mirtį, galutinai susiejau savo likimą su Horemhebo ir Ejės likimais, nors tuomet, liūdesio ir apmaudo pagautas, šito nežinojau.

– Gerai žinai, kad mirties nebijau, – atsakiau veltui gindamasis. Nors daug kalbėdavau apie mirtį, šaukiausi mirties, bet tamsią naktį ji rodės atgrasus ir šaltas svečias ir nepanūdau, kad kvailas peilis perbrauktų gerklę.

Visa tai rašau dėl savęs – nesiteisindamas, todėl, savo gėdai, prisipažįstu, kad mintis apie mirtį tąnakt mane nepaprastai pašiurpino, nes mirtis atėjo netikėtai, nelauktai – nespėjau pasiruošti ją sutikti. Jeigu būčiau spėjęs pasiruošti, gal nebūčiau taip baisiai įbūgęs. Bet pagalvojau apie strėlės greičiu viršum upės lakstančias kregždutes, pagalvojau apie uosto vynus, pagalvojau apie žąsį, Mutės iškeptą tėbietiškai, ir gyvenimas staiga man pasirodė palaimingas. Todėl pagalvojau apie Egiptą, pagalvojau, jog Echnatonas privalėjo mirti, idant Egiptas išliktų ir Horemhebas galėtų ginklu atmušti hetitų puolimą. Vis dėlto Echnatonas buvo mano draugas, o šio svetimšalio princo aš visai nepažinojau ir tikriausiai už karo nusikaltimus jis buvo tūkstantį kartų mirties nusipelnęs. Kodėl gelbėdamas Egiptą negaliu jo užmušti, juk Egiptą gelbėdamas jau sugirdžiau mirtį Echnatonui. Mane labai suėmė miegas ir žiovaudamas pasakiau:

– Mesk peilį šalin, Horemhebai, – kvailas peilis mane baisiai erzina. Tebūnie kaip sakai. Taigi aš išgelbėsiu nuo hetitų Egiptą, bet dar išties nežinau, kaip šitai padarysiu, ir man rodos, kad drauge ir aš žūsiu – princui mirus hetitai, be abejo, mane nužudys. Tačiau tai nesvarbu – nenoriu, kad hetitai valdytų Egiptą ir ne dėl dovanų ar gerų pažadų tai padarysiu, o dėl to, kad šis darbas dar prieš mano gimimą buvo žvaigždėse surašytas ir jo neišvengsiu. Taigi imkit karūnas iš mano rankų, Horemhebai ir Eje, imkit karūnas ir palaiminkite mane, nes aš, niekingas gydytojas Sinuhė, padarysiu jus faraonais.

Šitaip kalbant mane suėmė nesutramdomas juokas – pagalvojau: galbūt mano gyslomis teka šventas kraujas ir esu vienintelis teisėtas faraonų valdžios paveldėtojas, o Ejė iš pradžių tebuvo niekingas Saulės šventikas, Horemhebo tėvai dvokė galvijais ir sūriu. Užsiėmęs delnu burną garsiai kaip boba krizenau – juokiausi galvodamas sau, jog turėdamas tiek jėgos kiek Horemhebas arba tiek šaltakraujiško klastingumo kaip Ejė būčiau galėjęs taip susitvarkyti gyvenimą, kad įrodęs savo kilmę pats pakilčiau į faraonų sostą. Tuo perversmų metu visa buvo įmanu, tačiau valdžia mane baugino, o kruvina faraonų karūna kėlė siaubą – mano gyslomis tekantis Saulės kraujas buvo sumišęs su skystu Mitanijos krauju – Saulėlydžio krauju. Todėl tik juokiausi užsiėmęs delnu burną ir neįstengiau susitvardyti – sukrėstas aš imu juoktis, o įbūgusį mane suima miegas. Šituo manau skiriąsis nuo daugybės kitų žmonių.

Mano juokas Horemhebą suerzino: jis ėmė raukyti antakius ir pliaukšėti aukso rimbu sau per blauzdas, tačiau Ejės juokas neerzino, nes jis buvo jau senas, pavargęs žmogus ir nepaisė nei žmonių juoko, nei verksmo – tik savęs. Tą valandėlę pamačiau juos abu tokius, kokie buvo – be margaplunksnio vaizdinių apdaro, pamačiau juos kaip plėšikus, plėšiančius mirš-

tančio Egipto kūną, kaip vaikus, panūdusius pažaisti su karūnomis bei valdžios ženklais – jų valia ir aistra juos kaustė ir jie niekada nebuvo laimingi. Todėl staiga nutilau ir žvelgdamas į ateitį pasakiau Horemhebui:

– Mano drauge Horemhebai, karūna slegia. Pajusi tai vienos karštos dienos vakarą, kai galvijus gins į upės pakrantę girdyti ir balsai aplink tave nutils.

Tačiau Horemhebas tarė:

– Skubėk į kelionę – laivas laukia, turi sutikti Šubatu Sinajaus dykumoje, kol jis su palyda nepasiekė Tanio.

Taigi staiga, vidurnaktį, vėl išvykau iš Tėbų – Horemhebas davė man greičiausią savo laivą ir aš liepiau įkelti į jį manąją gydytojo skrynelę bei likučius tėbietiškai keptos žąsies, kurią Mutė buvo patiekusi vakarienei. Ir vyno, kelionės draugo, liepiau įdėti, nes jau nelabai paisiau, kas man nutiks.

2

Laive turėjau laiko pagalvoti ir pakankamai prisigalvojęs kaip galėdamas skubinau kelionę – raginau irklininkus ir lazda, ir žadėdamas jiems galybę dovanų, nes kuo daugiau apie viską galvojau, tuo aiškiau suvokiau, koks didžiulis – it juodas smėlio debesis dykumoj – iškilęs pavojus Egiptui. Man nesunku pasiteisinant pasakyti, kad visa, ką padariau – padariau dėl Egipto, tačiau žmogaus darbus ne taip paprasta paaiškinti – darbų vynas ne visada būna grynas, gali būti skiestas. Rašau tai dėl savęs, todėl prisipažįstu, kad galbūt niekada nebūčiau ėmęsis šio darbo, jei tąnakt savo name nebūčiau pabūgęs netikėtos mirties. Tačiau sutikęs atlikti šį darbą visaip jį teisinau, įvilkęs jį į šviesų pūkinį vaizdinių apdarą, kol ir pats įtikėjau, kad savo darbu išgelbėsiu Egiptą. Vis dėlto senatvėje tuo jau nebetikiu, bet keliaudamas valtimi žemyn upe turėjau skubėti ir mane taip degino žygio karštinė, kad akių vokai pabrinko ir negalėjau ramiai miegoti.

Vėl jaučiausi vienišas, vienišiausias iš visų, nes jau nė vienam žmogui nebegalėjau atsiskleisti, niekieno pagalbos negalėjau prašyti. Mat mano paslaptis buvo faraonų paslaptis ir atskleista ji būtų lėmusi tūkstančių tūkstančių mirtį. Kad nebūčiau apkaltintas, turėjau būti klastingesnis už gyvatę ir klastai mane labai akstino suvokimas, kad apkaltintas mirčiau žiauria mirtimi nuo hetitų rankų.

Todėl man kilo didžiulė pagunda viską metus sprukti ir kur nors toli pasislėpti, kaip pasakoje pasielgė Sinuhė – mano bendravardis, netyčia sužinojęs faraono paslaptį. Nepaprastai įsimaniau sprukti ir leisti lemčiai ristis per Egiptą, ir jei būčiau paspukęs, galbūt įvykiai būtų susiklostę kitaip ir pasaulis šiandien atrodytų kitaip, geriau ar blogiau – negaliu pasakyti. Vis dėlto sendamas supratau, kad visi valdovai vienodi ir visos tautos galų gale vienodos – nesvarbu, kas valdo ir kuri tauta kurią pavergia, nes galų gale

visada tenka kentėti neturtėliams. Gal niekas nebūtų pasikeitę, jei būčiau nupūtęs savo užduotį pavėjui ir sprukęs. Tačiau pasprukęs tikriausiai jau niekad nebūčiau buvęs laimingas. Bet ir laimingesnis nei esu nebūčiau, nes mano laimės dienos prabėgo su jaunyste.

Tačiau aš nesprukau, nes buvau silpnas, o silpnas žmogus mieliau leidžiasi kito valios vedamas į baugų darbą, nei pats kelią pasirenka. Išties silpnas žmogus mieliau leidžiasi vedamas į mirtį, nei mėgina nukirsti virvę, kuria yra vedamas, ir manau, jog diduma žmonių silpni, taigi aš nesu vienintelis.

Todėl princas Šubatu turėjo mirti ir aš, sėdėdamas laivo aukso pastogės šešėlyje su vyno ąsočiu, sutelkiau visas žinias ir išmoningumą galvodamas, kaip jį nužudyti, kad mano darbas nebūtų atskleistas ir dėl jo nenukentėtų Egiptas. Tai buvo sunki užduotis, nes hetitų princas, be abejonės, keliavo su jo garbei derama palyda ir įtarūs hetitai jį tikrai saugojo. Sutikęs jį dykumoje akis į akį nebūčiau galėjęs jo strėle ar ietimi nužudyti net sugebėdamas, nes strėlė ir ietis palieka pėdsaką, todėl nusikaltimas iškiltų aikštėn. Taip pat apsvarsčiau, ar negalėčiau nusivilioti jo ieškoti basilisko žalių akmeninių akių* ir įstūmus jį į bedugnę papasakoti, esą jis suklupo ir nusilaužė sprandą. Bet tai buvo vaikiškas planas – žinojau, kad sargyba jo neišleis iš akių dykumoj, nes už jo gyvybę atsakė jo tėvui – didžiajam Šubiliuliumui. Buvau tikras, kad negausiu dviese net pasikalbėti, o valgiui ir gėrimui nuodų įbūgę kilmingieji hetitai turėjo ragautojus – po atskirą vynui ir valgiui, taigi paprastai jo nunuodyti negalėjau.

Todėl prisiminiau visus pasakojimus apie slaptingus šventikų bei Aukso rūmų nuodus. Žinojau, kad galima dar nesunokusį augančio medžio vaisių užnuodyti ir žmogus, nusiskynęs sunokusį vaisių, suvalgys mirtį. Taip pat žinojau, kad yra knygų ritinių, nešančių lėtą mirtį ritinį išvyniojusiajam, žinojau, kad yra gėlių, kurių kvapas žudo, šventikams ranką prie jų pridėjus. Bet visa tai buvo šventikų paslaptys, o aš jų nežinojau ir manau, kad diduma šių pasakojimų tėra pasakos. Net jei būtų tiesa ir aš jas būčiau žinojęs, juk negalėjau dykumoje auginti vaismedžių, gerai žinojau, jog hetitų princas knygų ritinių nevynios, bet paliks juos savo raštininkams, ir ne hetitų būdui gėles uostyti, jie laužo jas šluotoms ir trypia kojomis.

Kuo ilgiau apie visa tai galvojau, tuo sunkesnė man rodėsi ta užduotis ir panūdau į pagalbą pasitelkti Kaptaho klastą, tačiau Kaptaho nebuvo galima į šį reikalą painioti, juolab kad Kaptahas Sirijoje dar teberinko mokesčius ir neskubėjo grįžti į Egiptą – dėl Atono karalystės Sirijos klimatą jis kol kas laikė kūnui sveikesniu už Egipto. Todėl sutelkiau visą išradingumą, permąsčiau visas savo gydytojo žinias, nes mirtis – gera gydytojo pažįstama, vaistais gydytojas savo ligoniui gali prišaukti ir mirtį, ir gyvenimą. Jei

* Basiliskas – pasakiška, neva gyvatės išperėta būtybė, turinti galią užmušti žvilgsniu.

princas Šubatu sirgtų ir man tektų jį gydyti, galėčiau ramiai, pagal visas gydymo meno taisykles jį nugydyti, ir nė vienas save gerbiąs gydytojas negalėtų man priekaištauti dėl mano gydymo būdų, nes visais laikais gydytojų gildija drauge laidoja savo ligonį. Tačiau Šubatu nesirgo, o susirgęs jis leistųsi gydomas hetitų gydytojų ir egiptiečio nesikviestų.

Taip ilgai pasakoju savo mintis todėl, kad noriu parodyti, kokią sunkią užduotį man davė Horemhebas, bet daugiau nebegaišiu pasakodamas, ką galvojau – pasakysiu, ką dariau. Memfio Gyvenimo rūmuose pasipildžiau vaistų atsargas ir niekas nesistebėjo mano reikalaujamais vaistais, nes tai, kas paprastam žmogui gali būti žudantys nuodai, gydytojui dažnai būna gydantys vaistai. Paskui nedelsdamas nukeliavau į Tanį, ten įlipau į dengtus neštuvus ir karinė įgula į didįjį Sirijos karo kelią per dykumą davė man keleto karo vežimų palydą. Mat kaip gydytojas ir prie patogumų pripratęs žmogus panorau keliauti dengtais neštuvais, idant per didelė mano skuba palydovams ir hetitams nesukeltų įtarimų.

Horemhebas turėjo teisingų žinių apie Šubatu kelionę, nes šį su palyda sutikau po trijų dienų kelio nuo Tanio prie mūrais apsupto šaltinio. Taupydamas jėgas Šubatu taip pat keliavo dengtais neštuvais, su juo – daugybė sunkius nešulius bei brangias dovanas princesei Baketamonei nešančių asilų, jo kelionę saugojo sunkūs karo vežimai, o lengvi žvalgė kelią pirm jo, nes karalius Šubiluliumas, žinodamas, kad Horemhebui princo kelionė nepatiks, liepė šiam labai gerai pasirengti visiems netikėtumams. Todėl Horemhebas, pasiuntęs į dykumą plėšikų gaują princo nužudyti, nieko nebūtų laimėjęs, nes sargybai įveikti būtų prireikę smogiamaisiais vežimais sustiprinto nuolatinio kariuomenės būrio, o tai būtų reiškę karą.

Tačiau su manimi bei mano kuklios palydos kariais hetitai elgėsi nepaprastai mandagiai ir maloniai – jie visada labai mandagūs ir malonūs, kai tariasi veltui gausią tai, ko neįstengia ginklu paimti. Jie priėmė mus į nakčiai įsikurtą stovyklą ir padėję Egipto kariams pasistatyti palapines išrikiavo aplink daugybę sargybinių, sakydami saugą mus nuo plėšikų bei dykumos liūtų, kad naktį ramiai miegotume. Tačiau išgirdęs, jog atkeliavau princesės Baketamonės siųstas, princas Šubatu nenustygdamas iš smalsumo pasikvietė mane pasikalbėti.

Taigi palapinėje pamačiau jį – jauną, stotingą vyrą didelėm ir vaiskiom it vanduo akim, nes nebuvo girtas kaip tada, kai pirmąkart jį mačiau prie Horemhebo palapinės Aziraus mirties rytą netoli Megido. Džiugesys ir smalsumas spalvino jo tamsų veidą, jo nosis buvo didelė – išdidi nelyg plėšraus paukščio snapas, o jo balti it žvėries dantys žibėjo, kai pamatęs mane nusikvatojo iš džiaugsmo. Padaviau jam princesės Baketamonės laišką, kurį buvo padirbęs Ejė, ir visu pagarbumu, tarytum jis jau būtų mano valdovas, nuleidau priešais jį ranką prie kelių. Aš labai pralinksmėjau pamatęs, kad mane priimdamas jis apsirengė egiptietiškai ir keistai jaučiasi su nepripratais drabužiais. Jis tarė man:

– Mano būsimoji karališkoji sutuoktinė tavimi pasikliauja, esi karališkasis gydytojas, tai ir aš nuo tavęs nieko neslėpsiu. Todėl sakau, kad princas vesdamas susilieja su savo sutuoktine ir mano sutuoktinės žemė taps mano žeme, Egipto papročiai – mano papročiais, todėl kaip įmanydamas stengiausi jų išmokti, idant atvykęs į Tėbus nesijausčiau svetimšalis. Taip pat nekantrauju pamatyti visus Egipto stebuklus, apie kuriuos girdėjau daug pasakojimų, ir susipažinti su galingais Egipto dievais, kurie nuo šiol bus ir mano dievai. Bet labiausiai nekantrauju išvysti didžiąją karališkąją sutuoktinę, nes pradėjęs su ja vaikus Egipte sukursiu naują valdovų giminę. Todėl pasakok man viską apie ją, tarsi jau būčiau egiptietis, nupasakok man jos ūgį, sudėjimą, jos klubų platumą. Ir neslėpk nuo manęs net apmaudžiausio dalyko – gali visiškai manimi pasitikėti, juk aš pasitikiu tavimi kaip broliu.

Pasitikėjimą išreiškė už jo nugaros stovintys vadai su plikais ginklais bei palapinės angą saugantys ir iečių smaigalius į mano nugarą atsukę hetitų kariai. Bet tarsi jų nematydamas nusilenkiau lig žemės ir atsakiau:

– Mano valdovė princesė Baketamonė – viena gražiausių Egipto moterų. Dėl švento kraujo ji išsaugojo savo nekaltybę, nors yra už tave gerokai vyresnė, bet jos grožis beamžis, jos veidas kaip mėnulis, o akys apvalainos kaip lotosai. Kaip gydytojas taip pat galiu tave patikinti, kad jos klubai galės pagimdyti vaikų, nors yra siauri kaip visų Egipto moterų. Ji atsiuntė mane tavęs pasitikti, norėdama įsitikinti, jog tavo karališkas kraujas prilygsta šventam jos kraujui, kad tavo kūnas atitinka visus sutuoktiniui keliamus reikalavimus ir jos nelaimėje nepaliksi – ji laukia tavęs nekantriai, nes dar nėra pažinusi vyro.

Princas Šubatu išpūtė krūtinę, pakėlė sulenktas rankas parodydamas savo raumenis ir tarė man:

– Mano rankos įtempia stipriausią lanką, o blauzdomis galiu uždusinti asilą. Mano veidas irgi, kaip matai, nepriekaištingas ir net neprisimenu, kada paskutinį kartą sirgau.

Tariau jam:

– Turbūt dar esi nepatyręs jaunikaitis ir nepažįsti Egipto papročių, jei manai, kad egiptiečių princesė – lankas, kurį reikia įtempti, ir asilas, kurį reikia suspaudus blauzdomis dusinti. Tikrai ne ir, matyt, turėsiu tau perskaityti kelias paskaitas apie Egipto meilės meną, idant neprisidarytum gėdos prieš princesę. Matyt, mano valdovė teisingai pasielgė pasiųsdama mane kaip gydytoją tavęs pasitikti ir supažindinti tave su Egipto papročiais.

Mano žodžiai baisiai įžeidė princą Šubatu – jis buvo išdidus jaunikaitis ir, kaip visi hetitai, didžiavosi savo vyriška stiprybe. Jo vadai pratrūko juoktis ir tai jį dar labiau įžeidė – veidas iš įtūžio nubalo, jis sugriežė dantimis. Bet, kaip įprasta egiptiečiams, norėjo būti malonus, todėl kaip galėdamas ramiau pasakė:

– Nesu, kaip tari, nepatyręs berniūkštis, nes mano ietis jau ne vieną odos

maišą perdūrė, ir tikiu, kad tavo princesė liks patenkinta, jei išmokysiu ją Chatų žemės meno.

Atsakiau jam:

– Tikrai tikiu tavo jėga, mano valdove, bet tikriausiai suklydai tardamas, jog net neprisimeni, kada paskutinį kartą sirgai – kaip gydytojas iš tavo akių ir skruostų matau, kad sergi, ir kaip gydytojas žinau, kad tave kamuoja laisvi viduriai.

Turbūt nėra žmogaus, kuris ilgai ir atkakliai tikinamas neįtikėtų sergąs ir neįsiklausytų į save. Mat kiekvieno žmogaus sielos gilumoje slypi noras pasilepinti ir leistis gydomam – gydytojai visais laikais šitai žinojo ir šitai žinodami labai turtėdavo. Bet man dar padėjo žinia, jog šarmingas dykumos šaltinių vanduo nepripratusiems sukelia viduriavimą. Todėl princas Šubatu nepaprastai apstulbo išgirdęs mano žodžius ir sušuko:

– Turbūt klysti, Sinuhe egiptieti, nes nesergu, bet aš turiu pripažinti, kad mano viduriai laisvi ir teko visądien pakelėj tūpčioti. Bet nesuprantu, iš kur tai žinai – turbūt esi gabesnis už mano gydytoją, kuris į mano negalią nekreipė dėmesio. – Jis įsiklausė į save, palietė ranka akis, kaktą ir tarė: – Išties akys dega tarytum visą dieną spoksojus į raudoną dykumos smėlį, kakta karšta ir jaučiuos ne taip gerai, kaip norėčiau.

Atsakiau jam:

– Geriausia būtų, jei tavo gydytojas paskirtų tau pilvą gydantį ir migdantį vaistą. Mat dykumoje kilusios pilvo ligos sunkios – žinau tai, nes galybė Egipto vyrų kariuomenei žygiuojant į Siriją mirė dykumoj nuo pilvo negalių. Ir niekas nežino, nuo ko ši negalia kyla, bet kai kas sako, jog ją atnešąs nuodingas dykumos vėjas, kiti tvirtina, jog nuo vandens, o kai kurie kaltina skėrius. Tačiau neabejoju, kad tavo gydytojui šįvakar sumaišius gerą vaistą rytoj rytą būsi sveikas ir galėsi toliau keliauti.

Tai išgirdęs jis susimąstė, akys susiaurėjo, jis žvilgtelėjo į savo vadus ir gudragalviaudamas kaip mažas vaikas tarė:

– Sumaišyk tu man gerą vaistą, Sinuhe, juk turbūt geriau nei mano gydytojas išmanai šias keistas dykumos ligas.

Bet nebuvau toks kvailas, kaip jis manė, prieštaraudamas pakėliau rankas delnais į viršų ir pasakiau:

– Aš to nedarysiu. Vis tiek neišdrįsiu maišyti tau vaistų, nes jei pasijustum blogiau – kaltintum mane ir sakytum mane, kaip egiptietį, troškus tau bloga. Tačiau tavo gydytojas šitai padarys taip pat gerai ir net geriau už mane, nes žino tavo kūno sandarą ir buvusias negalias, juolab kad jam nieko kita nereikia daryti, tik duoti tau paprastą vidurius kietinantį vaistą.

Nusišypsojęs man jis pasakė:

– Tavo patarimas turbūt geras, nes rengiuosi su tavimi valgyti ir gerti, kad papasakotum apie mano karališkąją sutuoktinę bei Egipto papročius, ir nenoriu tau pasakojant be perstogės lakstyti patupėt už palapinės.

Taigi jis liepė pakviesti gydytoją – barningą ir įtarų hetitą – ir mudu,

kaip gydytojai, pasikalbėjome. Supratęs, kad su juo rungtis nenoriu, jis pajuto man prielankumą, paklausęs mano patarimo sumaišė princui vidurius kietinantį vaistą ir mano patartas paruošė jį labai stiprų. O aš ne veltui tokį patarimą daviau. Tačiau sumaišęs vaistą jis pirmiausia iš taurės nugėrė pats, o paskui ištiesė princui, šitaip parodydamas, kad vaistas nekenksmingas. Iš to, kaip jis maišė vaistą, ir medžiagų, kurias sumaišė, supratau, kad jis išmanus gydytojas – tik mano kalbos jį sutrikdė ir tariu, kad pagalvojo mane esant išmanesnį, todėl ligonio labui klausė mano patarimo.

Tačiau aš žinojau, kad princas neserga ir būtų net be vaistų pasveikęs. Bet norėjau, kad jo palyda patikėtų jį sergant, ir norėjau, kad jo viduriai užkietėtų, kad negalėtų prieš laiką atsikratyti vaistų, kuriuos rengiausi jam sugirdyti. Prieš valgį, kurį princas įsakė mano garbei paruošti, nuėjau į savo palapinę ir prisigėriau kiek valiojau aliejaus – kad ir kaip buvo sunku, pykino, bet gėriau gelbėdamas savo gyvybę. Paskui pasiėmiau nedidelį ąsotį vyno, į kurį buvau įmaišęs nuodų ir iš naujo užantspaudavęs, – ąsotis buvo toks mažas, kad jame tilpo tik dvi taurės vyno. Sugrįžau į princo palapinę ir atsisėdęs ant jo kilimo valgiau vergų patiektus valgius, gėriau taurininkų pilamą vyną, juokindamas princą bei jo vadus pripasakojau begalę kvailysčių apie Egipto papročius, nors mane visą laiką smarkiai pykino. Princas Šubatu blykčiodamas dantimis juokėsi ir patapšnojęs man per nugarą pasakė:

– Nors esi egiptietis, bet malonus žmogus, Sinuhe, ir įsigyvenęs Egipte padarysiu tave savo gydytoju – karališkuoju gydytoju. Tau pasakojant apie Egipto sutuoktuvių papročius, dusau iš juoko ir užmiršau savo pilvo negalią, tačiau tie papročiai persenę, nors gali daug smagumo suteikti, ir manau, jog egiptiečiai tuos papročius sugalvojo, kad neturėtų vaikų. Todėl ketinu išmokyti Egiptą daugybės hetitiškų papročių bei padaryti savo vadus Egipto apskričių vadais ir manau, kad Egiptui bus į naudą, jei pirmas duosiu princesei tai, ką ji turi gauti.

Jis mušė rankomis per kelius, kaušdamas nuo vyno juokėsi ir sakė:

– Iš tiesų norėčiau, kad princesė jau dabar išsitiestų ant mano kilimo, nes tavo pasakojimai mane nepaprastai įaistrino, Sinuhe, ir ketinu priversti ją vaitoti iš džiaugsmo, jei paskubėsiu. Prisiekiu šventuoju dangum ir didžiąja motina žeme, visą Egiptą priversiu iš džiaugsmo vaitoti, nes susijungus Chatų žemei su Egiptu nebeliko pasaulyje valstybės, galinčios mums pasipriešinti – užkariausime visas keturias pasaulio šalis, mūsų valdžia sieks nuo šalies lig šalies, nuo jūros lig jūros. Bet iš pradžių Egiptas turi geležimi sustiprinti kūną ir ugnimi įkaitinti širdį, kad kiekvienas egiptietis patikėtų, jog mirtis geresnė už gyvenimą. Teįvyksta šitai – ir teįvyksta netrukus.

Pakėlęs taurę jis nugėrė vyno, paskui iš taurės paaukojo motinai Žemei, pašlakstė ore paaukodamas ir Dangui, ir taurė liko tuščia. Visi hetitai buvo jau šiek tiek įkaušę, linksmi mano pasakojimai išsklaidė jų įtarumą. Todėl nutaikęs progą pasakiau:

– Tikrai nenoriu įžeisti tavęs ir tavo vyno, Šubatu, bet akivaizdu, kad dar niekada nesi ragavęs Egipto vyno – jei nors kartą būtum ragavęs Egipto vyno, tai kitokie vynai tavo burnai būtų skysti kaip vanduo ir kitokių vynų jau nebenorėtum. Atleisk man, kad gersiu savo vyną, nes svaigstu tik nuo savo vyno. Todėl į svetimšalių puotas visada pasiimu savo gėrimo.

Supurčiau savo vyno ąsotį, jam matant sulaužiau antspaudą ir, apsimesdamas esąs girtas, taip pyliau į savo taurę vyną, kad taškėsi ant grindų, o išgėręs iš taurės pasakiau:

– Och, tai Memfio vynas – auksu kainojamas piramidžių vynas, stiprus, palaimingas ir svaigus Egipto vynas, kuriam neprilygsta joks kitas pasaulio vynas.

Vynas ir buvo stiprus, geras, į jį buvau įmaišęs miros, todėl atidarius ąsotį pakvipo visa palapinė, bet net per vyną ir mirą liežuviu jaučiau mirties skonį. Todėl geriant vynas tekėjo smakru, bet hetitai tarė mane esant girtą. Princas Šubatu susmalso ir ištiesęs savo taurę man pasakė:

– Juk jau nebesu tau svetimas – rytoj būsiu tavo viešpats ir faraonas. Todėl duok man paragauti to vyno – jei neleisi jo paragauti, netikėsiu jį esant, kaip sakai, ypatingą.

Tačiau aš prisispaudžiau vyno ąsotį prie krūtinės ir karštai prieštaraudamas atsakiau:

– Šio vyno dviems neužteks, daugiau šito rinktinio vyno aš neturiu, o šįvakar noriu pasigerti, nes tai didelio džiaugsmo diena – Egipto ir Chatų žemės amžinos sąjungos diena.

– Yhaha! – subliuvau kaip asilas apsiglėbęs vyno ąsotį ir pasakiau: – Mano seserie, mano nuotaka, mažute mylimoji, mano gerklė – tavo namai, mano pilvas – minkštas tavo guolis, todėl neleisiu svetimam prie tavęs prisiliesti.

Persikreipę, mušdami rankomis per kelius hetitai juokėsi, tačiau Šubatu buvo pripratęs gauti ko panorėjęs ir tiesdamas savo taurę į mane prašė, reikalavo duoti paragauti mano vyno, kol galų gale apsiašarojau ir, ištuštindamas savo mažąjį ąsotį, sklidindai pripyliau jo taurę. O verkti man buvo nesunku – taip baisiai tą valandėlę bijojau.

Bet gavęs vyno Šubatu apsižvalgė – tarytum nuojauta būtų jį įspėjusi – ir hetitų papročiu ištiesė savo taurę man tardamas:

– Pagerbk mano taurę – esi mano draugas ir noriu parodyti tau didelį palankumą.

Šitaip jis pasielgė, nes gėdijosi pasirodyti įtarus ir duoti vyno ragautojui. Nugėriau didelį gurkšnį iš jo taurės, o man išgėrus jis ištuštino taurę, pačepsėjo, nulenkęs galvą įsiklausė į savo kūną ir tarė:

– Iš tiesų stiprus tavo vynas, Sinuhe, trenkia į galvą kaip dūmai ir ugnimi degina pilvą, bet burnoje lieka kartu ir šį Egipto skonį noriu nuplauti kalnų vynu.

Jis vėl prisipylė taurę savo vyno, šitaip ją praskalaudamas, o aš žinojau,

kad nuodai nepaveiks jo anksčiau nei rytą, nes jo viduriai užkietėję ir buvo sočiai prisivalgęs.

Gėriau vyno kiek galėjau, apsimečiau įkaušęs, ir kad nekelčiau hetitams įtarimo, tik po pusės vandens padalos leidausi nuvedamas į palapinę. Taigi tik po tam tikro laiko leidausi nuvedamas į palapinę ir visą laiką spaudžiau prie krūtinės tuščią vyno ąsotį, idant neliktų jiems patikrinti. Tačiau šiurkščiai juokaujantiems hetitams paguldžius mane į lovą ir palikus vieną, tuoj pat pakilau ir įkišęs pirštus į burną išvėmiau viską, kas buvo pilve – saugantį aliejų ir nuodus. Bet buvau taip smarkiai įbūgęs, kad mirties prakaitas sruvo kūnu, keliai virpėjo, gal ir nuodai buvo spėję šiek tiek paveikti. Todėl daugybę kartų ploviau pilvą, gėriau paleidžiamuosius vaistus, vėmiau begalę kartų, paskui ėmiau vemti vien iš baimės – ne nuo vaistų.

Kai iš nuovargio pasidariau panašus į šlapią skudurą, išskalavau vyno ąsotį ir sukūlęs užkasiau smėlyje. Paskui būdravau lovoje drebėdamas iš baimės ir dėl nuodų stiprumo, o iš tamsos visą naktį į mane žvelgė besijuokiantis Šubatu veidas ir didelės, vaiskios it vanduo akys. Mat jis buvo labai gražus jaunikaitis ir gulėdamas tamsoje negalėjau užmiršti jo veido, negalėjau užmiršti jo išdidumo, nerūpestingo juoko, negalėjau užmiršti jo skaisčiai baltų dantų.

3

Man pagelbėjo ir hetitų išdidumas, nes kitą rytą sunegalavęs princas Šubatu nenorėjo prisipažinti susirgęs ir nutraukęs kelionę dėl pilvo skausmų atsigulti – nors prireikė didelių pastangų, jis įlipo į dengtus neštuvus. Todėl visą dieną keliavome toliau, man lenkiant Šubatu neštuvus, jis pamojavo man ir šūktelėjęs pamėgino nusijuokti. Per dieną gydytojas dar du kartus jam davė vidurius kietinančio ir skausmą malšinančio vaisto, šitaip dar pasunkindamas jo negalią ir paskatindamas nuodus veikti visu stiprumu, nes smarkus viduriavimas rytą tikriausiai dar būtų galėjęs jį išgelbėti.

Tačiau popiet savo dengtuose neštuvuose jis nugrimzdo gilion nejautron, jo akys išsprogo, veidas sukrito ir blyškiai nužalo, todėl sunerimęs jo gydytojas pasikvietė į pagalbą mane. Pamatęs jo vargną būklę, aš taip pat ėmiau smarkiai nerimauti, – neapsimesdamas, kad jaudinuosi, nes iš baimės vidur dienos šalau ir nuo nuodų pats nesijaučiau sveikas. Bet pasakiau atpažįstąs ligos požymius ir pasakiau Šubatu susirgus pilvo liga, apie kurią iš vakaro jį įspėjau, pastebėjęs veide požymius, nors jis manimi nepatikėjo. Karavanas sustojo ir dengtuose neštuvuose pradėjom jį gydyti: sugirdėme jam gaivinančių ir valomųjų vaistų, dėjome ant pilvo karštus akmenis, bet visą laiką atidžiai žiūrėjau, kad hetitas gydytojas sumaišytų visus vaistus ir pražiodęs sukąstus dantis sugirdytų jam. Aš žinojau, kad jis mirs, ir kaip

įmanydamas savo patarimais troškau apmalšinti jo skausmus ir palengvinti mirtį, nes nieko kita padaryti nebegalėjom.

Vakarui užslinkus nunešėme jį į palapinę, ir hetitai aplink jo palapinę ėmė garsiai aimanuoti, plėšytis drabužius, barstytis smėlį į plaukus ir žaizdotis peiliais – visi jie baiminosi dėl jo gyvybės žinodami, kad princui ant jų rankų mirus karalius Šubiluliumas jų nepasigailės. O mudu su hetitų gydytoju budėjome prie princo Šubatu lovos ir deglų dūmai graužė man akis, ėmė varvėti nosis – mačiau tą dailų jaunikaitį, kuris dar vakar buvo stiprus, sveikas ir laimingas, pamažu silpstant, bjūrant ir žalant it mirtis.

Mačiau jį mirštant: vaiskios it perlai akys temo, pritvinko kraujo, akių vyzdžių teliko tik juodos adatos smaigalio dydžio dėmelės. Jo dantys aptekо gelsvomis putomis ir gleivėmis, oda prarado sveiką spalvą, sukrito, iš skausmo jis gniaužė rankas, nagais arė delnus. Kupinas nevilties ir įtarus hetitų gydytojas jį be perstogės apžiūrinėjo, tačiau jo negalios požymiai nesiskyrė nuo piktos pilvo ligos ir jam nenutiko nieko kita, tik tai, ką gali sukelti pikta pilvo liga. Todėl niekam nė nedingtelėjo apie nuodus, nors jei kas ir būtų apie tai pagalvojęs – manęs apkaltinti negalėjo, nes pats gėriau tą patį vyną, gėriau iš jo taurės, o jie neperprato kaip kitaip slapta galėjau nunuodyti Šubatu. Taigi savo paties ir Egipto labui darbą atlikau nepaprastai išmaniai, todėl galėjau didžiuotis savo išmoningumu, bet matydamas princą Šubatu mirštantį tikrai nesididžiavau.

Kitą rytą, mirčiai artinantis, jis vėl atsipeikėjo ir iš jo beliko tik sergantis vaikas, tyliai šaukiąsis mamos. Gailiai ir tyliai jis šaukė:

– Mama, mama, gražioji mano mama.

Bejėge ranka gniaužė mano pirštus, ir mirtis bolavo jo akyse. Tačiau mirčiai priartėjus jo skausmai atlėgo ir šypsodamas giedra vaikiška šypsena jis prisiminė esąs karališko kraujo. Todėl susikvietęs vadus pasakė:

– Dėl mano mirties nieko nekaltinkit, nes mirtis atėjo pas mane su pilvo liga, nors mane gydė geriausias Chatų žemės gydytojas ir visu išmoningumu gydė sumaniausias Egipto gydytojas. Tačiau jų išmoningumas man nepadėjo – tokia dangaus ir motinos Žemės valia, kad turiu mirti – turbūt dykuma yra ne motinos Žemės, o Egipto dievų galioje ir saugo Egiptą. Taigi žinokite visi, jog hetitui negalima keliauti dykumon, mano mirtis šitai paliudija, šitai paliudija ir mūsų smogiamųjų vežimų pralaimėjimas dykumoj, nors tuo netikėjome. Todėl kai mirsiu, duokit mano gydytojams manęs vertą dovaną, o tu, Sinuhe, pasveikink princesę Baketamonę ir pasakyk, jog išlaisvinu ją iš įžado nepaprastai apgailestaudamas, kad negalėjau savo ir jos džiaugsmui nunešti jos į vestuvių guolį. Nunešk jai šį mano pasveikinimą, nes mirštant ji šmėkščioja mano svajonėse it pasakų princesė ir mirštu regėdamas amžiną jos grožį, nors gyvas niekada jos nemačiau.

Jis mirdamas nusišypsojo – kartais po didelių skausmų mirtis įsigauna šypsančia palaima – ir silpstant gęstančios jo akys matė nuostabius reginius. Žvelgiau į jį drebėdamas ir mačiau jį kaip žmogų, panašų į save, ir jau

nebegalvojau apie jo tautą, kalbą, odos spalvą, tik suvokiau, kad jis mirė nuo mano rankos ir dėl mano piktybės, nors kaip žmogus buvo man brolis. Kad ir kaip mano širdis buvo sudiržusi nuo visų gyvenime matytų mirčių, regėdama mirštantį princą Šubatu ji drebėjo. Todėl ašaros man ritosi skruostais, rankomis ir susiplėšęs drabužį sušukau:

– Nemirk, žmogau, broli mano!

Tačiau mirties daugiau nebegalėjau paveikti, o hetitai pamerkė jo kūną į stiprų vyną su medum, idant nugabentų jį į Chatušašo hetitų karalių kapą kalnuose, kur ereliai ir vilkai saugo amžinąjį karalių miegą. Juos nepaprastai sujaudino mano jaudulys bei nuoširdžios ašaros ir, mano prašymu, jie mielai molyje parašė liudijimą, jog nesu niekuo kaltas dėl princo Šubatu mirties, o sutelkęs visą savo išmoningumą stengiausi išgelbėti jį nuo mirties. Šį liudijimą jie molyje surašė hetitų rašmenimis ir po jais įspaudė savo antspaudus bei princo Šubatu karališką antspaudą, idant Egipte joks šešėlis dėl jų viešpaties mirties ant manęs nekristų. Mat jie vertino Egiptą pagal save ir tikėjosi princesę Baketamonę mane nužudysiant, kai sugrįžęs į Egiptą papasakosiu apie princo Šubatu mirtį.

Šitaip išgelbėjau Egiptą nuo hetitų valdžios ir turėjau likti savo darbu patenkintas, bet tikrai nebuvau patenkintas, nes jaučiau, kad ir kur eičiau, mirtis seks man įpėdžiui. Mokiausi gydytoju, kad savo išmoningumu gydyčiau žmones – mokiausi sėti gyvenimą, o ne mirtį, tačiau mano tėvas ir mano motina mirė dėl mano niekybės, Minėja mirė dėl mano silpnumo, Meritė ir mažasis Totas mirė dėl mano aklumo, o faraonas Echnatonas – dėl mano neapykantos, draugystės ir dėl Egipto. Visi, kuriuos mylėjau, mirė dėl manęs smurtine mirtim. Taip mirė ir princas Šubatu, nors mylėjau jį mirštantį ir jau nebelinkėjau jam mirties. Todėl grįždamas į Tanį ėmiau bijoti savo akių, savo rankų, įtikėjęs, jog kad ir kur eičiau, mane persekios prakeikimas.

Bet sugrįžau į Tanį, iš Tanio išplaukiau į Memfį, o iš Memfio sugrįžau į Tėbus. Tėbuose liepiau laivui sustoti Aukso rūmų prieplaukoje ir žengiau pas Eję ir Horemhebą. Jie mane priėmė ir aš pasakiau jiems:

– Jūsų valia išsipildė. Princas Šubatu mirė Sinajaus dykumoje ir jo mirtis nekris šešėliu ant Egipto.

Jie labai apsidžiaugė ir Ejė, nusiėmęs nuo kaklo auksinę skeptro nešiotojo grandinę, užmovė ją man, o Horemhebas pasakė:

– Papasakok apie tai ir princesei Baketamonei, nes ji mumis nepatikės, jei papasakosime, nes manys, jog iš pavydo aš nužudžiau hetitų princą.

Nuėjau pas princesę Baketamonę ir ji mane priėmė – skruostus ir lūpas išsidažiusi plytų spalva, tačiau jos apvalainose tamsiose akyse glūdėjo mirtis. Tariau jai:

– Tavo jaunikis princas Šubatu prieš mirtį išlaisvino tave nuo įžado, nes jis mirė Sinajaus dykumoje pilvo liga ir nei aš visu savo išmoningumu negalėjau jo išgelbėti, nei hetitų gydytojas jo negalėjo išgelbėti.

Ji nusimovė nuo riešų aukso apyrankes ir užmovusi man pasakė:

– Gera tavo naujiena, Sinuhe, dėkui tau už tą naujieną, nes mane jau įšventino Sechmetės šventike ir Pergalės šventei pasiūtas raudonas apdaras. Vis dėlto šitą Egipto pilvo ligą jau pradedu gerai pažinti - žinau ir savo brolį Echnatoną, kuris buvo faraonas ir kurį kaip sesuo mylėjau, ta pačia pilvo liga mirus. Todėl būk prakeiktas, Sinuhe, prakeiktas per amžius, tebūnie tavo kapas prakeiktas ir tebūnie tavo vardas užmirštas amžiams, nes faraonų sostą pavertei plėšikų žaidimų vieta ir per mane visiems laikams sunaikinai šventą faraonų kraują.

Žemai nulenkiau galvą ir nuleidau priešais ją ranką prie kelių tardamas:

– Tenutinka taip, kaip sakai.

Tada išėjau, o ji liepė vergams iki Aukso rūmų slenksčio paskui mane šluoti grindis.

4

Tuo metu faraono Tutanchamono kūnas buvo paruoštas mirties pergalėjimui ir Ejė liepė šventikams skubinai jį nugabenti į amžinąjį kapą, iškirstą Vakarų kalnų Karalių slėnyje. Su savimi jis nusinešė daugybę dovanų, tačiau jo lobiai buvo menki, nes Ejė smarkiai jį apvogė ir jo kapas, lyginant su didžiųjų valdovų kapais, buvo varganas – taigi jis buvo palaidotas taip niekingai, kaip su savo žaislais Aukso rūmuose gyveno. Užantspaudavęs jo kapo angą, Ejė nutraukė gedulą ir įsakė ant smaigų šalia Avinų kelio iškelti džiaugsmo vėliavėles, o Horemhebas pasiuntė savo karo vežimus užimti visas Tėbų aikštes bei gatvių sankryžas. Tačiau niekas neprieštaravo Ejės karūnavimui faraonu, nes liaudžiai jau visa buvo pakyrėję, ji buvo lyg išvargęs ietimis keliu be pabaigos genamas gyvulys – niekas neklausė, kokių jis turi teisių į karūną ir niekas iš jo nieko gera nelaukė.

Taigi Ejė buvo karūnuotas faraonu ir šventikai, kuriuos jis buvo užvertęs nesuskaitomomis dovanomis, didžiojoje šventykloje patepė jį šventuoju aliejumi bei uždėjo ant galvos raudonai baltą karūną – lelijų ir papiruso, aukštumos ir žemumos karūną. Amono aukso luotu jie išnešė jį priešais liaudį ir liaudis ėmė šaukti šlovinimus, nes jis liepė duoti liaudžiai duonos ir alaus, o duona ir alus Tėbų gyventojams buvo didžiulė dovana – toks nuskurdęs buvo Egiptas. Tačiau aš žinojau, ir diduma žinojo, kad jo valdžia tėra tik vaizdinys, kad nuo tol tikrasis Egipto valdovas bus Horemhebas, nes jį saugojo ietys. Dauguma slapta stebėjosi, kodėl Horemhebas nepaėmė valdžios į savo rankas, o užleido faraono sostą senam, nekenčiamam Ejei.

Tačiau Horemhebas gerai žinojo, ką daro, nes liaudies neapykantos taurė dar nebuvo tuščia ir Egipto kančios dar nebuvo pasibaigusios – nerimastingos žinios iš Kušo žemės šaukė jį į naują karą su negrais. Ir jis suvokė,

kad sustiprinus Egipto valdžią pietuose ir sutvirtinus ribinius akmenis toj krioklių pusėj jo laukia dar vienas karas su hetitais dėl Sirijos. Todėl siekė, kad žmonės dėl visų savo kančių bei skurdo apkaltintų Eję, o jį, Horemhebą, kada nors vėliau pašlovintų kaip nugalėtoją, taikdarį ir gerą valdovą.

Ejė apie tai negalvojo, nes valdžia ir dvigubos karūnos tviskesys jį apžilpino ir jis mielai įvykdė sutarties, sudarytos su Horemhebu Echnatono mirties dieną, prievolę. Su šventine eisena šventikai nulydėjo princesę Baketamonę į Sechmetės šventyklą ir, aprengę raudonu deivės apdaru bei išgražinę deivės papuošalais, užkėlė ant Sechmetės aukuro. Horemhebas, šventęs pergalę prieš hetitus bei Sirijos išlaisvinimą, su kariuomene atžygiavo į šventyklą. Visi Tėbai jį šlovino, o jis prie šventyklos išdalijo savo vyrams aukso grandines bei garbės ženklus ir paleido į miestą. Paskui žengė į šventyklą, ir šventikai uždarė vario vartus. Sechmetė jam apsireiškė princesės Baketamonės pavidalu ir jis pasiėmė savo dalį, nes buvo karys, o laukė ilgai.

Tąnakt Tėbai šventė Sechmetės šventę: dangus virš Tėbų nuo deglų bei lempų liepsnų sutvisko raudonai, Horemhebo mėšliasnukiai, iki dugno išgėrę visus vyninių bei aludžių gėrimus, laužė viešųjų namų duris ir prievartavo merginas visose Tėbų gatvėse. Tąnakt susižeidė daug žmonių, švenčiantys kariai padegė keletą namų, tačiau didesnių nuostolių nepridarė, o brėkštant vėl susirinko prie Sechmetės šventyklos, norėdami pamatyti išeinantį Horemhebą. Pamatę atsiveriant šventyklos vario vartus ir pasirodant Horemhebą, iš nuostabos jie ėmė garsiai šaukti ir keiktis, nes Sechmetė liko ištikima savo pavidalui kaip liūtė – Horemhebo veidas, rankos bei pečiai atrodė tarsi liūtės nagais kruvinai apdraskyti. Šitai nepaprastai pasmagino karius ir už tai jie dar labiau jį pamilo. Tačiau princesę Baketamonę šventikai dengtais neštuvais nunešė į pakrantę – į Aukso rūmus ji sugrįžo liaudžiai nepasirodžiusi.

Jai išėjus kariai įsiveržė į šventyklą ir susirinkę nuo grindų jos raudono apdaro skutus išsidalijo prisiminimui kaip talismanus, padedančius prisivilioti priešgyniaujančias moteris. Tokia buvo mano draugo Horemhebo vestuvių naktis ir nežinau, kiek džiaugsmo jis patyrė, nes netrukus surinko būrius ir pietuose prie pirmo krioklio sutelkė kariuomenę, pradėdamas karą Kušo žemėje. Ir jam kariaujant Sechmetės šventikams netrūko aukų – savo šventyklose jie tuko nuo mėsos bei vyno apstybės.

Tačiau šventikas Ejė apakintas valdžios džiūgavo ir pasakė man:

– Nieko nėra Egipte viršesnio už mane ir jau nesvarbu, mirsiu ar gyvensiu, nes faraonas niekada nemiršta – amžinai gyvena, o mirtyje įsėdęs į savo tėvo Amono aukso luotą nuplauksiu per dangų tiesiai į Vakarų šalį. Labai gerai, nes nenoriu, kad Ozyris savo svarstyklėmis svertų mano širdį ir jo teisėjai, teisingieji pavianai, paskelbtų man kaltinimus ir įmestų mano Baa Rijūnui į nasrus. Mat esu senas žmogus ir dažnai naktimis mano darbai žvelgia į mane iš tamsybės. Todėl aš labai patenkintas, kad esu faraonas ir jau nereikia bijoti mirties.

Taip jis man kalbėjo, nes mano darbai buvo mane su juo susaistę, ir negalėjau kalbėti apie jį blogai, pats apie save blogai nekalbėdamas. Jis jau buvo senas, pavargęs žmogus, keliai vaikštant linko, veidas buvo raukšlėtas ir išblyškęs kaip senio, o juodi plaukai nupilkę. Todėl jis jautėsi vienišas ir kreipėsi į mane – bendri nusikaltimai mus sujungė, ir nuo manęs jis nieko neslėpė. Tačiau aš apmaudžiai nusijuokiau iš jo žodžių ir pašiepiau sakydamas:

– Esi senas žmogus ir tariau tave išmintingesnį esant. Juk nemanai, kad kvapnus šventikų aliejus padarė tave amžiną. Iš tiesų su karališkuoju galvos dangalu tebesi toks pat kaip be jo ir greitai, mirčiai tave pasiekus, tavęs nebeliks.

Tada jo lūpos ėmė virpėti, siaubas įsiplieskė akyse ir balsu sudejavęs jis tarė:

– Vadinasi, bergždžiai dirbau visus blogus darbus, bergždžiai visą gyvenimą aplink save sėjau mirtį? Ne, tu tikrai neteisus, Sinuhe, šventikai mane išgelbės nuo Mirusiųjų pasaulio bedugnių ir išsaugos mano kūną amžiams. Juk mano kūnas dieviškas, jei esu faraonas, mano darbai dieviški ir niekas neapkaltins manęs už mano darbus, nes esu faraonas.

Taigi jo protas ėmė temti ir valdžia jam nebeteikė džiaugsmo. Ir niekas jam nebeteikė džiaugsmo, nes baisiai bijodamas mirties jis saugojo sveikatą ir nebedrįso net vyno gerti, o valgė tik sausą duoną ir gėrė virintą pieną. Jo kūnas buvo jau pernelyg išsekęs, kad pajėgtų linksmintis su moterimis, nes pajėgos metais jis nuodijo kūną visokiais vaistais, kad sužadintų aistrą ir šitaip pelnytų valdovės Tejės palankumą. Kuo toliau, tuo labiau jis ėmė bijoti samdytų žudikų ir būdavo dienų, kad nedrįsdavo paliesti jokio valgio, nedrįsdavo net vaisių Aukso rūmų sode skinti, baimindamasis, kad dar nesunokę jie buvo užnuodyti. Šitaip senatvėje jį prislėgė jo paties darbai, o įbūgęs jis tapo įtarus ir žiaurus, rūmininkai nuo jo spruko, vergai pabėgo ir Aukso rūmai, kai jis ten gyveno kaip faraonas, ištuštėjo.

O princesei Baketamonei sužaliavo miežio grūdas, nes šventikai buvo sumaniai apskaičiavę jos laiką Horemhebo naudai ir iš bejėgės neapykantos ji ėmė niokoti savo kūną, gaišinti grožį, nepaisydama savo pačios gyvybės, žudė įsčiose vaiką. Vis dėlto gyvybė jos kūne įveikė mirtį ir atėjus laikui ji pagimdė Horemhebui sūnų didelėse kančiose, nes jos klubai buvo siauri, o berniukas buvo didelis, tačiau gydytojai ir vergai turėjo nuo jos vaiką slėpti, kad nepadarytų jam blogo. Apie tą vaiką bei jo gimimą žmonės vėliau pripasakojo daugybę legendų – pasakojo jį gimus su liūto galva, o kai kurie sakė – su šalmu ant galvos. Bet aš galiu paliudyti, kad berniukas neturėjo nieko neįprasta, buvo stiprus, sveikas vaikas ir Horemhebas, atsiuntęs žinią iš Kušo žemės, liepė Gyvenimo aukso knygoje įrašyti jį vardu Ramzis.

Mat Horemhebas dar tebekariavo Kušo žemėje ir jo karo vežimai dardėjo nuo vieno Kušo ganyklų galo lig kito, baisingai kirsdami negrus, nes

negrai buvo nepratę kariauti prieš smogiamuosius vežimus. Jis degino jų kaimus bei šiaudų trobeles, išsiuntė žmonas ir vaikus vergijon į Egiptą, o vyrus, paėmęs į savo kariuomenę, mokė kariais ir jie tapo gerais kariais, nes nebeturėjo namų, žmonų ir vaikų. Taigi kariaudamas Kušo žemėje Horemhebas kartu surinko naują kariuomenę kovai su hetitais, nes negrai buvo stiprūs kariai ir sukėlę sau nirštą šventų būgnų garsais bei ilgomis eilėmis šokinėdami aplink būgnus mirties nebebijodavo.

Šitaip Horemhebas į Egiptą išsiuntė daugybę vergų dirbti žemės, liepė iš Kušo žemės į Egiptą išginti didžiules galvijų bandas, todėl grūdai Kemi žemėje vėl gausiai užderėjo, vaikams nebetrūko pieno, o šventikams – aukojamų gyvulių ir mėsos. Tačiau ištisos tautos, palikusios savo gyvenamąsias vietas Kušo žemėje, pabėgo už ribinių Egipto akmenų į džiungles – į dramblių ir žirafų žemę, tad Kušo žemė daugybei metų liko tuščia. Bet Egiptas dėl to didelės žalos nepatyrė, nes Kušo žemė dar nuo Echnatono laikų nemokėjo mokesčių Egiptui, nors didžiųjų faraonų laikais tai buvo geriausias Egipto turtų šaltinis – gausingesnis už Siriją.

Dvejus metus kariavęs Kušo žemėje, Horemhebas sugrįžo į Tėbus, parsigabeno kalnus grobio ir išdalijęs dovanas Tėbų gyventojams dešimt dienų ir dešimt naktų šventė Pergalės šventę, todėl visi darbai Tėbuose liovėsi, gatvėse mekendami kaip ožiai keturpėsti ropinėjo įkaušę kariai, o Tėbų moterys vėliau prigimdė tamsiaodžių vaikų. Horemhebas nešiojo savo sūnų ant rankų, mokė jį vaikščioti ir išdidžiai sakė:

– Žiūrėk, Sinuhe, iš manęs kilo nauja karališka giminė, mano sūnaus gyslomis teka šventas kraujas, nors aš gimiau mėšlinais tarpupirščiais.

Jis taip pat nuėjo pas Eję, tačiau Ejė užtrenkė jam prieš nosį duris, išsigandęs užstūmė jas krėslais bei lovomis ir spigiu senio balsu iš už durų sušuko:

– Nešdinkis, Horemhebai, nes aš esu faraonas – gerai žinau, kad atėjai manęs nužudyti, ketindamas pats užsidėti ant galvos karūną.

Tačiau Horemhebas skaniai nusijuokęs išspyrė duris, išvartė jo lovas ir sugriebęs papurtė jį sakydamas:

– Neužmušiu tavęs, senasis mano lapine, neužmušiu tavęs, sąvadautojau mano, nes esi man daugiau nei uošvis ir tavo gyvybė man labai brangi. Tiesa, tavo plaučiai jau švilpia, seilės iš burnos teka, keliai linksta, bet privalai ištverti, Eje. Dar vieną karą privalai ištverti, kad Egiptas turėtų faraoną, ant kurio man iškeliavus galės išlieti neapykantą.

Vis dėlto Ejė nepatikėjo jo žodžiais, tik graudžiai verkė ir drebančiomis rankomis apkabinęs jo kelius meldė palikti gyvą. Tada Horemhebui jo pagailo ir jis paliko Eję, bet paskui paskyrė į aukštas tarnybas savo valdinių ir liepė stebėti bei saugoti, kad Ejė, kol jo nebus, nepridarytų kvailysčių. Mat Ejės laikai jau buvo praėję, iš jo beliko tik kvailas pražilęs senis, kuris per šventines apeigas stojęs prieš liaudį ant drebančios iš baimės galvos vargiai nulaikydavo dvigubą karūną.

Savo sutuoktinei Baketamonei Horemhebas atgabeno gausių dovanų: auksingo smėlio pintuose krepšiuose, strėlėm nukautų liūtų kailių, stručio plunksnų bei gyvų markatų, tačiau Baketamonė į jo dovanas nenorėjo net pažiūrėti. Ji pasakė:

– Prieš žmones esi mano sutuoktinis ir pagimdžiau tau sūnų. Taigi pasitenkink tuo ir žinok: jei dar kartą mane paliesi, pradėsiu spjaudyti į tavo lovą, apgaudinėti tave taip, kaip niekuomet nė viena žmona savo vyro neapgaudinėjo. Žemindama tave imsiu linksmintis su vergais ir nešikais, gulėsiu Tėbų aikštėje su asilų varovais, ir neliks tokio prastakilmio, su kuriuo tave žemindama nepasilinksminčiau, jei dar drįsi mane paliesti. Mano akys nemato Egipto žemėje niekingesnio vyro už tave, o tavo rankos dvokia krauju, visas tavo kūnas dvokia krauju, todėl mane pykina, kai prie manęs prisiartini.

Tačiau jos priešgynumas dar labiau įkaitino Horemhebą ir žiūrėdamas į jos sukritusius skruostus, siaurus klubus, šaipias lūpas jis ėmė sunkiai alsuoti ir vargiai tramdė rankas. Todėl jis atėjo pas mane ir graudžiai vaitodamas tarė:

– Sinuhe, kodėl taip yra ir ką bloga padariau, kad mano žmona vengia mano lovos. Pats žinai, kiek padariau, kad ją pasiekčiau bei šlove jai prilygčiau, ir žinai, jog retai liečiau dailias moteris, kurias vyrai atvesdavo man į palapinę kaip mano grobio dalį – atiduodavau jas mėšliasnukių džiaugsmui. Iš tiesų rankų ir kojų pirštais galiu suskaičiuoti moteris, su kuriomis per tuos metus linksminausi, jos man net neteikė didelio smagumo, nes glėbesčiuodamas jas galvodavau tik apie ją – Baketamonę, Baketamonė mane kerėjo kaip mėnulis. Kokie čia kerai, kartėliu nuodijantys mano kūną ir gildantys širdį it gyvatės nuodai?

Tariau jam:

– Nepaisyk kvailos moters, nes ji dėl savo išdidumo kenčia labiau nei tu dėl savojo. Tėbai pilni gražių moterų ir niekingiausia vergė gali duoti tą patį ką ji.

Tačiau Horemhebas atsakė:

– Kalbi priešingai savo širdžiai, Sinuhe, – gerai žinai, kad širdžiai neįsakysi.

Įspėdamas jį pasakiau:

– Taigi, ir nemėgink įsakinėti jos širdžiai, nes iš to kils vien bloga.

Bet manimi nepatikėjęs Horemhebas atsakė:

– Sinuhe, duok man vaistą, kurį sugirdyčiau jai, kad miegotų ir nors pas miegančią ją nuėjęs patirčiau džiaugsmą, nes ši moteris išties man daug džiaugsmo skolinga.

Vis dėlto atsisakiau duoti jam tokį vaistą, tačiau jis kreipėsi į kitus gydytojus ir šie davė jam pavojingų vaistų, kurie atima moteriai protą, uždega ją, todėl ji ima manyti ugnį savo viduje degant. Tokių vaistų Horemhebas slapta suvalgydino Baketamonei ir darė su ja ką norėjo, tačiau pakilusi iš jo glėbio Baketamonė ėmė jo dar labiau nekęsti ir pasakė:

– Prisimink, ką tau sakiau, prisimink, kad tave įspėjau.

Tačiau Horemhebas, apimtas nepasotinamos aistros, buvo aklas ir beprotis, vertė ją gerti vyną bei kvaišinančius vaistus, kol ji užmigo, palytėta nepabudo ir jau nebevaliojo Horemhebui pasipriešinti, kai tas su ja linksminosi, bet kiek džiaugsmo Horemhebas iš jos patyrė – negaliu pasakyti, tik manau, kad jo džiaugsmas buvo skaudus ir kad meilė jam apkarto. Netrukus jis iškeliavo į Siriją rengtis karui su hetitais pasakęs:

– Didieji faraonai Kadeše pastatė ribinius akmenis ir būsiu patenkintas tik tada, kai mano karo vežimai įriedės į degantį Kadešą.

Bet pastebėjusi, kad miežio grūdas vėl sužaliavo, princesė Baketamonė užsidarė savo kambariuose nebenorėdama nieko matyti ir viena mąstė apie savo gėdą. Tarnai ir vergai išnešdavo jos valgį – ji valgė taip mažai, kad Aukso rūmų gydytojai baiminosi ją mirsiant. Artinantis laikui jie liepė slapta saugoti ją, nes bijojo, kad pagimdžiusi viena nuplukdys vaiką nendrių luotu žemyn upe, kaip darydavo gėdos įbūgusios gimdyvės. Vis dėlto ji šitaip nepadarė, bet atėjus laikui susikvietė gydytojus ir gimdymo skausmuose jos lūpos nušvito šypsena – džiaugdamasi skausmais ji pagimdė sūnų ir, neklaususi Horemhebo, davė jam vardą Setosas. Taip baisiai ji nekentė to vaiko, kad davė jam Seto vardą ir vadino jį „gimusiu iš Seto".

Atsigavusi po gimdymo ji liepė ištepti kūną aliejais, išdažyti veidą, apsirengė karališkuoju linu ir, liepusi vergėms nuirti į kitą upės krantą, viena nuėjo į Tėbų žuvų turgų. Ten ji prakalbo į asilų varovus, vandens nešėjus bei žuvų darinėtojus:

– Esu princesė Baketamonė ir Horemhebo, didžiojo Egipto karo vado, sutuoktinė. Pagimdžiau jam du sūnus, tačiau jis nuobodus ir tingus vyras, dvokia krauju ir aš nepatiriu su juo džiaugsmo. Eikšekit pasilinksminti su manimi, kad ir aš patirčiau džiaugsmą, nes man labai patinka jūsų randuotos rankos ir sveiku mėšlu atsiduodanti oda, ir žuvų dvoką mėgstu.

Žuvų turgaus vyrai nepaprastai nusistebėjo jos žodžiais ir išsigandę traukėsi iš kelio, tačiau ji atkakliai sekė paskui juos gundydama kalbomis ir apnuogino savo grožį sakydama:

– Ar aš nepakankamai graži, kad delsiate? Gal esu jau sena ir bjauri, bet atlygio prašysiu tik po akmenėlį – tegul kiekvienas kaip džiaugsmo užstatą duoda kokį nori akmenį, bet tegul kiekvienas duoda tuo didesnį akmenį, kuo daugiau džiaugsmo turėčiau suteikti ir, patikėkite manimi, darysiu ką įmanydama.

Nieko panašaus dar niekada nebuvo žuvų turgaus vyrams nutikę ir manau, kad nieko panašaus nebuvo dar visame Egipte nutikę. Jie gosliai žvelgė į ją ir jos grožis uždegė jų akis, juos traukė karališkas drabužio linas, o aliejų kvapas trenkė jiems į galvas. Jie sakė vienas kitam:

– Nieko panašaus dar niekada nenutiko – ji tikriausiai deivė, kuri mums apsireiškė, jei esam mieli jos akims. Turbūt neteisingai pasielgtume paprieštaravę jos valiai, nes ji nepanaši į mūsų matytas moteris ir jos siūlomas džiaugsmas tikriausiai yra dieviškas.

Kai kurie kalbėjo:

– Džiaugsmas bent pigiai atsieis – pigiau neparsidavinėja net negrės, kurios už savo siūlomą džiaugsmą reikalauja nors gabalėlio vario. Tikriausiai ji šventikė, renkanti akmenis naujos Bastės šventyklos statybai, todėl įvykdę jos valią padarysim dievams malonų darbą.

Šitaip žuvų turgaus vyrai delsė visaip svarstydami ir sekė paskui ją į pakrantės nendryną, kur ši vedėsi juos, norėdama pasislėpti nuo žmonių akių. Tiesa, žuvų darinėtojai sakė:

– Neikime paskui ją – ji kilo iš vandens ir nuves mus į vandenį, o gal tai pati katingalvė, ir kai apglėbsime, jos galva pavirs į katės galvą ir užpakalinėmis kojomis ji nudraskys mums vyriškumą.

Vis dėlto jos grožio ir malonaus kvapo pakerėti jie sekė paskui, o asilų varovai juokdamiesi iš žuvų darinėtojų sakė:

– Tepavirsta jos galva kad ir žuvies galva, o jos užpakalinių kojų nebijome, kad tik džiaugsmą su ja patirtume.

Taigi Baketamonė visą dieną pakrantės nendryne linksminosi su žuvų turgaus prekijais ir jų nenuvylė, stengėsi kaip įmanydama, todėl jie mielai nešė jai akmenis ir dauguma atnešė didelius, nupirktus už nemenką kainą iš akmenskaldžių. Taip brangiai jie įkainojo jos siūlomą džiaugsmą. Vieni kitiems jie sakė:

– Iš tiesų tokios moters niekada nesam sutikę, nes jos lūpos kaip varvantis medus, krūtys kaip sunokę obuoliai, o glėbys karštas kaip žarijos, kuriose kepamos žuvys.

Jie kvietė ją greit sugrįžti į žuvų turgų, žadėdami atidėti daugybę akmenų, ir didelių akmenų, o ji droviai nusišypsojusi padėkojo už draugiškumą bei suteiktą didelį džiaugsmą. Vakare grįždama į Aukso rūmus ji turėjo išsinuomoti patvaresnę valtį, kad galėtų parsigabenti visus per dieną susirinktus akmenis.

Todėl kitą dieną pasiėmė didesnę valtį ir liepusi vergėms nuirti ją į Tėbus paliko jas laukti prieplaukoje, o pati nuėjo į daržovių turgų. Daržovių turguje ji užkalbino žemdirbius, kurie saulei tekant atkeliavo su jaučiais ir asilais iš ariamų žemių į Tėbus, jų rankos buvo įdiržusios nuo kietos žemės, oda sušiurkštėjusi nuo saulės. Ji taip pat užkalbino sargybinius, kurie medinėmis ietimis kiekvienam parodydavo vietą turguje, ir pasakė jiems:

– Esu princesė Baketamonė, Horemhebo, didžiojo Egipto karo vado, sutuoktinė. Tačiau jis nuobodus ir tingus vyras, jo kūnas nebeturi jėgos – jis neįstengia suteikti man jokio džiaugsmo. Be to, blogai elgiasi su manimi, atima iš manęs mylimus vaikus ir varo mane iš savo kambarių, aš nebeturiu net stogo virš galvos. Todėl ateikite su manimi pasilinksminti, kad patirčiau džiaugsmo iš jūsų, o atlygio teprašau tik po akmenėlį – manau, kad net negrės Tėbuose neteikia džiaugsmo pigiau.

Žemdirbiai, gatvių šlavėjai bei juodieji sargybiniai baisiai persigando jos žodžių ir aistriai kalbėdamiesi sakė vienas kitam:

– Ji tikrai ne princesė – dar niekada jokia princesė šitaip nesielgė.

Bet ji gundė juos žodžiais, apnuogino savo grožį ir žengė pirm jų vesdamasi į upės pakrantės nendryną, todėl jie paliko daržoves, jaučius bei asilus, paliko nešluotas gatves ir nusekė paskui ją. Pakrantėje jie sakė vienas kitam:

– Tokio gardumyno skurdžiui kasdien nesiūlo, o jos oda nepanaši į mūsų žmonų juodą odą, jos drabužis – kilmingųjų drabužis, jos oda – kaip kilmingųjų ir dvelkia ji kilmingąja. Todėl paiki būtume nepriėmę mums siūlomo smagumo, kaip įmanydami stenkimės suteikti jai džiaugsmo, kurio ji nepatiria, nes yra labai nuskriausta žmona.

Todėl jie linksminosi su ja ir nešė jai akmenis: žemdirbiai – iš užeigų slenksčių, o sargybiniai vogė faraono pastatų akmenis, idant galėtų su ja pasilinksminti. Bet pasilinksminę jie pabūgo ir sakė vienas kitam:

– Jeigu ji iš tiesų Horemhebo žmona, tai šitai išgirdęs jis užmuš mus, nes jis už liūtą baisesnis, tuščiagarbis, nors pats savo žmonai neįstengia džiaugsmo suteikti. Bet jei mūsų bus daug – visų neužmuš, juk visų Tėbų jis negali dėl žmonos išžudyti. Vadinasi, mums naudinga, kad ji susirinktų kuo daugiau akmenų..

Todėl jie sugrįžo į daržovių turgų ir papasakoję apie patirtą džiaugsmą visiems draugams bei pažįstamiems nuvedė šiuos į pakrantės meldyną, ir tądien į meldyną buvo ištryptas platus kelias, o pavakare jis atrodė it begemotų guolis. Daržovių turguje įsigalėjo baisi netvarka: buvo pavogta galybė krovinių, bliovė ištroškę asilai, gatvės kampuose baubė jaučiai, o aludžių šeimininkai bėgiojo gatvėmis verkdami ir raudamiesi plaukus, kad išvogė jų brangius slenksčių akmenis. Tačiau pavakare princesė Baketamonė droviai padėkojo visiems daržovių turgaus prekijams už jų didžiulį draugiškumą bei suteiktą džiaugsmą, o jie padėjo jai sunešti į valtį akmenis – buvo prikrauta tokia gausybė akmenų, kad valtis vos nenuskendo ir vergėms buvo sunku nuirti ją per upę į Aukso rūmų prieplauką.

Tąvakar jau visi Tėbai žinojo, kad žmonėms apsireiškusi pati katingalvė, kuri linksminosi su jais, keisčiausi gandai sklido Tėbuose, nes dievais netikėję žmonės sugalvojo atsitikimą kitaip paaiškinti. Jie sakė:

– Galbūt piramidžių laikais dievai žmonėms apsireikšdavo, tačiau pasaulis jau senas ir dievai žmonėms jau nebeapsireiškia. Todėl ši moteris turi būti kilmingoji, ji turi būti labai kilminga, jei drįsta šitaip elgtis.

Kitą dieną princesė Baketamonė nuėjo į anglių turgų ir linksminosi su anglių turgaus vyrais – pavakare Nilo pakrantės nendrynas buvo nujuodęs ir ištremptas, o daugybės mažų šventyklų šventikai graudžiai vaitojo, nes anglių turgaus vyrai buvo bedieviai ir nepasigėdijo net šventyklų akmenų savo džiaugsmo atmokesčiui ardyti, tik laižydamiesi lūpų kampučius gyrėsi vienas kitam:

– Išties paragavome dangiško gardumyno: jos lūpos tirpo mūsų burnose, jos krūtys mūsų delnuose buvo it kaitrios žarijos – nežinojome, kad pasauly tokio džiaugsmo esama.

Tačiau pasklidus žiniai, kad žmonėms jau trečią kartą apsireiškė deivė, didžiulė nerimastis apėmė Tėbus ir net garbingi vyrai bėgo nuo savo žmonų į vynines, lupo faraono pastatų akmenis ir kitą dieną visi Tėbų vyrai su akmenimis po pažastim vaikščiojo iš turgaus į turgų nekantriai laukdami katingalvės apsireiškimo. Tačiau sunerimę šventikai pasiuntė sargybinius suimti tiek savivalės ir tuščių kalbų sukėlusią moterį.

Tačiau tą dieną princesė Baketamonė neatplaukė į Tėbus, nes po vargų ilsėjosi Aukso rūmuose ir šypsojo visiems į ją prakalbusiems, elgėsi nepaprastai maloniai, o kalbėdama droviai rąžėsi ir dangstė žiovulį. Rūmai labai stebėjosi jos elgesiu, nes dar niekas nenumanė, kad ji – ta paslaptinga moteris, kuri apsireiškė Tėbų liaudžiai ir linksminosi su angliadegiais bei žuvų darinėtojais.

O princesė Baketamonė apžiūrėjo sukauptus visokiausio dydžio ir visokiausių spalvų akmenis, pasikvietė į sodą faraono tvartų statybos meistrą ir meiliai pasikalbėjusi su juo tarė:

– Surinkau šiuos akmenis pakrantėje, man tie akmenys šventi, nes kiekvienas iš jų įkūnija džiugų prisiminimą – kuo didesnis akmuo, tuo džiugesnis prisiminimas. Todėl pastatyk iš tų akmenų man pavėnę, kad turėčiau stogą virš galvos, nes mano vyras manimi nesirūpina, veja mane iš namų, kaip žinai ir tikriausiai girdėjai. Pastatyk erdvią pavėnę, aukštom sienom, ir pradėk ją statyti tuoj pat – kai reikės, pririnksiu daugiau akmenų, nesirūpink, jei jų pritrūks.

Tvartų statybos meistras buvo paprastas žmogus – jo klubjuostė buvo pilka nuo skaldomų akmenų dulkių, pečiai nuo akmenų nešiojimo persikreipę ir jis nebuvo pratęs kalbėtis su kilmingaisiais. Todėl sumišęs priešais princesę Baketamonę jis rausė kojų pirštais žemę ir akis nuleidęs nuolankiai atsakė:

– Kilmingoji princese Baketamone, bijau, kad man nepakaks išmanumo pastatyti tavo garbės nemenkinančią pavėnę – akmenys visokiausių dydžių ir visokiausių spalvų, todėl juos sulipdyti labai sunku, reikia turėti labai gerą meninę pajautą. Verčiau pakviesk šiai užduočiai kokį kilmingą šventyklų statytoją arba menininką, nes bijau savo nemokšiškumu sugadinti tavo gražią mintį ir prapuldyti daugybę surinktų akmenų.

Tačiau princesė Baketamonė droviai palytėjo perkreiptą jo petį ir pasakė:

– Oi, tvartų akmenų nešike, aš esu neturtinga moteris, vyras manimi nesirūpina ir aš neturiu už ką nusisamdyti kilmingų statybininkų. Ir net tau už šią statybą, kaip norėčiau, neturiu vertos dovanos, bet kai pavėnė bus pastatyta, apžiūrėsime ją kartu ir jei pamatysiu, kad ji gera, pažadu pasilinksminti su tavimi toje pavėnėje. Aš mat nieko kita neturiu, tačiau trupinėlį džiaugsmo tikriausiai galėsiu tau suteikti, juk dar nesu visai sena ir bjauri – tebūnie tai tau atlygis. Tikiu, kad ir tu suteiksi man didelį džiaugsmą, nes esi stiprus vyras, tavo rankos stiprios, o aš tesu menka džiaugsmo išsiilgusi moteris – tikriausiai žinai, kad iš vyro jokio džiaugsmo nepatiriu.

Tvartų statybos meistrą nepaprastai įaistrino jos žodžiai ir prisilietimas – žvelgdamas į jos grožį jis prisiminė visas pasakas, kuriose princesės įsimyli prasčiokus ir su jais linksminasi. Jis labai bijojo Horemhebo, tačiau geismas buvo stipresnis už baimę ir Baketamonės žodžiai jam labai glostė širdį. Todėl sutelkęs visą išmanumą jis skubiai ėmėsi Aukso rūmų sode iš Baketamonės akmenų statyti pavėnę, statydamas sapnavo atviromis akimis ir mūrijo savo svajonę kartu su akmenimis į pavėnės sienas. Geismas ir meilė pavertė jį dideliu menininku, nes jis kasdien matydavo princesę Baketamonę, nuo apvalainų akių žvilgsnio jo širdis suliepsnodavo ir kaip sausi meldai sudegdavo iki pelenų – jis dirbo kaip beprotis, lyso ir blyško nuo darbo bei ilgesio, bet iš visokiausio dydžio ir visokiausių spalvų akmenų pastatė pavėnę, kuriai lygios dar niekas nebuvo matęs.

Tačiau statant Baketamonės surinkti akmenys baigėsi ir ji turėjo atnešti jų daugiau. Todėl ji liepė nuirti į Tėbus ir rinko akmenis iš visų aikščių, Avinų kelio bei šventyklų sodų, todėl galiausiai Tėbuose neliko vietos, kur ji nebūtų rinkusi akmenų. Vyrai, nešę akmenis, slapstė ją nuo sargybinių, bet galų gale šventikų ir faraonų sargybiniai ją sugavo ir norėjo suimti, ketindami už jos elgesį vesti pas teisėjus. Tačiau ji išdidžiai pakėlė galvą ir tarė sargybiniams:

– Esu princesė Baketamonė ir norėčiau pamatyti tą, kuris išdrįs mane teisti, nes mano gyslomis teka šventas kraujas ir aš esu faraonų valdžios paveldėtoja. Bet nebausiu jūsų už kvailumą – mielai ir su jumis pasilinksminsiu, nes esate stiprūs ir gražūs vyrai, bet už tą gerą kiekvienas turite atnešti man po akmenį – iš Teisėjų rūmų ar iš šventyklos ir kuo didesnį akmenį atnešite – tuo didesnį džiaugsmą jums suteiksiu ir neapvilsiu jūsų, o stengsiuosi kaip įmanydama – šiuose reikaluose jau esu labai patyrusi.

Sargybiniai pažvelgė į ją ir užsikrėtė kitų Tėbų vyrų pamišimu – nuėję ir ietimis pridaužę didžiulių akmenų iš Teisėjų rūmų vartų bei Amono šventyklų priekiemių, atnešė jai, o ji dosniai išpildė savo pažadą. Bet jos garbei turiu pasakyti, kad rinkdama akmenis ji niekada nesielgė įžūliai, o pasilinksminusi su vyrais droviai susisiausdavo drabužiu, nuleisdavo akis ir daugiau nieko neprisileisdavo. Bet po šio nutikimo slapčia rinkdama akmenis ji turėjo glaustis viešuosiuose namuose ir apsilankė daugybėje neturtingųjų miesto dalies viešųjų namų, iš kiekvieno norinčio linksmintis prašydama tik akmens. Todėl viešųjų namų šeimininkai iš jos labai turtėjo ir mielai priimdavo ją pasisvečiuoti, bet norėdama išvengti sargybinių bei žmonių susibūrimų ji turėjo kasdien eiti į kitus viešuosius namus.

Tuo metu jau visi žinojo, ką ji daro, o rūmininkai slapta rinkdavosi sode pasižiūrėti pavėnės, kurią iš jos suneštų akmenų pastatė tvartų statybos meistras. Matydamos jos sienų aukštumą, didelių bei mažų akmenų gausumą, rūmų moterys užsidengdavo delnais burnas ir surikdavo iš nuostabos. Tačiau jai pačiai niekas nedrįso nieko sakyti ir niekas nedrįso jos perspėti, o Ejė, kuris faraono valdžia galbūt galėjo ją sutramdyti, išgirdęs apie

jos elgesį labai apsidžiaugė, mat buvo visai pamišęs iš senatvės ir manė, jog tai apmaudys Horemhebą – jis džiaugėsi viskuo, kas maudijo Horemhebą.

O Horemhebas kariavo Sirijoje ir atkariavęs iš hetitų Sidoną, Semirą bei Biblą, nusiuntė į Egiptą galybę grobio bei vergų, o žmonai – prabangių dovanų. Visi Tėbuose žinojo, kas Aukso rūmuose atsitiko, bet nebuvo nė vieno tokio drąsaus vyro, kuris ryžtųsi pranešti jam apie žmonos elgesį, o jo paties į aukštas rūmų pareigas paskirti vyrai užmerkė akis prieš Baketamonę ir vienas kitam sakė:

– Tai šeimyninis kivirčas, ir vyras pasielgs išmintingiau įkišęs ranką tarp girnų nei kišdamasis į vyro ir žmonos ginčą, nes tas, kuris įsikiša į vyro ir žmonos ginčą, abu prieš save nuteikia.

Todėl Horemhebas nesužinojo nieko, kas Tėbuose nutiko, kai jis kariavo Sirijoje, ir tariu, kad šitaip buvo geriausia Egiptui, nes žinia apie Baketamonės elgesį tikriausiai būtų labai sutrikdžiusi jo sielos ramybę.

5

Daug pasakojau, kas Ejei valdant Egiptą nutiko kitiems, tačiau apie save nepapasakojau. Bet ne šiaip sau – nedaug jau turiu apie save ką papasakoti. Mat mano gyvenimo upė jau nebeplūdo, o nurimo, nutyko ir vėl pasiliejo pažeme. Mutės prižiūrimas leidau metus buvusiame vario liejiko name, kurį ji po gaisro atstatė – mano kojos buvo pavargusios žingsniuoti dulkėtais keliais, o akys buvo pavargusios regėti pasaulio nerimastį, mano širdis buvo pavargusi nuo visos pasaulio bergždybės. Todėl pasilikau savo name, užsivėriau jame ir jau nebepriiminėjau ligonių, tik kartkartėm nuo negalių gydžiau kaimynus ir pačius neturtingiausius, nes jie neturėjo dovanų kitiems gydytojams. Savo kieme liepiau iškasti naują tvenkinį, prileidau jį margų žuvų ir ištisas dienas, asilams gatvėje priešais mano namą bliaunant ir vaikams dulkėse žaidžiant, sėdėdavau sode po sikomoru ir žiūrėdavau į vėsiame vandenyje plaukiojančias žuvis. Per gaisrą nujuodęs sikomoras vėl išleido žalius lapus, Mutė gerai manimi rūpinosi, ruošė man gardžius valgius, kai užsimanydavau, leisdavo su saiku išgerti vyno, žiūrėjo, kad ilgai miegočiau ir nevarginčiau kūno.

Tačiau valgis man buvo praradęs skonį ir vynas manęs nedžiugino, o vakarams vėstant sugrąžindavo visus blogus mano darbus – ir mirštančio faraono Echnatono veidą, ir princo Šubatu jauną veidą grąžindavo vakarams vėstant. Todėl jau nebenorėjau gydyti žmonių savo išmoningumu, nes mano rankos buvo prakeiktos ir sėjo vien mirtį, nors norėjau, kad jos būtų geros. Todėl tik žiūrėjau į žuvis savo sodo tvenkiny ir pavydėjau joms – šaltakraujėms, beaistrėms, amžių nugyvenančioms vandeny be karšto žemės oro.

Sėdėdamas sode ir žiūrėdamas į žuvis prakalbau į savo širdį ir pasakiau: „Nurimk, kvaila širdie, – tu nekalta, nes visa, kas pasaulyje nutinka, yra

beprotystė, o gerumas ir piktybė – betiksliai, nes pasaulį valdo godulys, neapykanta ir aistra. Ne tu kaltas, Sinuhe, nes žmogus visada toks pat, žmogus nesikeičia. Metai bėga, žmonės gimsta ir miršta, jų gyvenimas – tarsi karštas alsavimas ir niekad jie nebūna laimingi, nebent tik mirdami. Todėl nėra didesnės bergždybės nei žmogaus gyvenimas, ir ne tu kaltas – žmogus per amžius toks pat. Bergždžia gramzdinti žmogų į upę – jo širdis nepasikeis, jis išbris iš upės toks kaip įbridęs. Bergždžiai mėginsi jį karu ir nelaimėm, maru ir gaisrais, dievais ir ietimis, nes nuo išmėginimų žmogus tik diržta, kol tampa piktesnis už krokodilą, todėl tik miręs žmogus yra geras".

Tačiau mano širdis man paprieštaravo atsakydama: „Gali žiūrėti vien į žuvis, Sinuhe, vis tiek, kol gyvas, neduosiu tau ramybės, nes kasdien sakysiu tau: „Kaip tik tu kaltas", ir kasnakt belsiuos į tavo sapną: „Tu, Sinuhe, kaltas, nes aš, tavo širdis, esu godesnė už krokodilą – troškau, kad tu susipiltum kaupiną saiką".

Baisiai įtūžau ant savo širdies ir pasakiau: „Esi kvaila, širdie, ir nepaprastai man pakyrėjai – gyvenime suteikei man tiek apmaudo ir sunkumų, liūdesio ir kančios. Gerai žinau, kad mano protas žudikas, mano protas juodas, tačiau mano žmogžudystės menkos lyginant su visom pasaulio žmogžudystėm ir niekas manęs už jas nekaltina. Tikrai nesuprantu, kodėl nuolat man kartoji apie mano kaltę ir neduodi ramybės – kas aš toks, kad išgydyčiau pasaulį, kas aš toks, kad žmogaus būdą pakeisčiau".

Tačiau mano širdis pasakė: „Apie tavo žmogžudystes nekalbu, nors dieną naktį kartoju tau: kaltas, kaltas. Tūkstančių tūkstančiai mirė per tave, Sinuhe. Jie mirė badu ir maru, nuo ginklų ir žaizdų, mirė po karo vežimų ratais ir išsekę dykumos karo kely. Per tave motinų įsčiose mirė vaikai, per tave lazdos daužė sulinkusias nugaras, per tave netiesa trypia tiesą, per tave godumas nugali gėrį, per tave plėšikai valdo pasaulį. Iš tiesų begalė per tave mirė, Sinuhe. Jų odos spalva skirtinga, jų liežuviai tarė skirtingus žodžius, bet jie mirė be kaltės, Sinuhe, nes neturėjo tavo žinių, o visi kurie mirė ir mirs – tavo broliai – mirs per tave, ir tu vienintelis kaltas. Todėl jų verksmas įsigaus į tavo sapnus, Sinuhe, jų verksmas atims tau gardaus valgio skonį, jų verksmas užnuodys tavo džiaugsmą".

Tačiau sušiurkštėjau ir atsakiau savo širdžiai: „Žuvys – mano broliai, nes jos nemoka tuščiai kalbėti. Dykumos vilkai – mano broliai, plėšrūs liūtai – mano broliai, o ne žmogus, nes žmogus žino, ką daro".

Pašiepdama mane širdis pasakė: „Ar žmogus iš tiesų žino, ką daro? Tu iš tiesų žinai, bet kiti nežino, o tu turi sukaupęs žinių, todėl iki mirties kankinsiu tave. Tu vienas kaltas, Sinuhe".

Ėmiau garsiai šaukti, susiplėšiau drabužį ir pasakiau: „Tebūnie prakeiktos mano žinios, tebūnie prakeiktos mano rankos, tebūnie prakeiktos mano akys, bet labiausiai tebūnie prakeikta mano širdis, kuri gyvam man neduoda ramybės, išgalvodama neteisingus kaltinimus. Tučtuojau duokite Ozy-

rio svarstykles mano meluojančiai širdžiai pasverti, o keturiasdešimt jo teisingųjų pavianų tegul paskelbia nuosprendį, nes jais pasitikiu labiau nei niekingąja savo širdim".

Atskubėjo iš virtuvės Mutė ir tvenkinio vandeny sušlapinusi audinį apvyniojo man galvą, šaltu ąsočiu atvėsino kaktą. Ji piktai mane barė, paguldė į lovą ir girdė visokiausiais neskaniais vaistais, kol nusiraminau. Sirgau ilgai, o sirgdamas kalbėjau Mutei apie Ozyrio svarstykles, prašiau jos miltų svarstyklių, kliedėjau apie Meritę ir mažąjį Totą. Ji ištikimai prižiūrėjo mane ir tariu, kad jai labai patiko laikyti mane lovoje ir valgydinti. Paskui ji griežtai uždraudė man įsaulyje sėdėti sode, nes mano plaukai nuslinkę ir plika galva neatlaikė nuodingų saulės spindulių. Bet nesėdėjau įsaulyje, o sėdėjau vėsiame sikomoro šešėlyje žiūrėdamas į žuvis, kurios buvo mano sesės, nes nemokėjo kalbėti.

Vis dėlto po kurio laiko pasveikau, o pasveikęs pasidariau ramesnis, susitaikiau ir su savo širdimi, todėl ji taip smarkiai manęs nebekankino. Ir nebekalbėjau Mutei apie Meritę ir mažąjį Totą, o saugojau juos širdyje, supratęs, jog jie privalėjo mirti, idant aš susipilčiau kaupiną saiką ir likčiau vienišas – jei jie gyventų su manimi, būčiau sotus, laimingas ir mano širdis būtų rami. Pagal man atmatuotą matą aš visada turėjau būti vienišas – juk dar savo gimimo naktį vienas plaukiau žemyn upe dervuotu nendrių luotu.

Pasveikęs slapčia apsirengiau šiurkštų neturtėlio drabužį, nusiaviau sandalus, išėjau iš vario liejiko namo ir nebesugrįžau. Nuėjęs į prieplauką drauge su nešikais tampiau nešulius, kol nugara paskaudo ir pečiai persikreipė. Nuėjęs į daržovių turgų, rinkausi valgiui supuvusias daržoves, o nuėjęs į anglių turgų spaudžiau kojomis angliadegių bei kalvių dumples. Dirbau vergų bei nešikų darbą, valgiau jų duoną, gėriau jų alų ir sakiau jiems:

– Žmonės vienodi – visi į pasaulį ateina nuogi, žmogaus širdis – vienintelis juos skiriantis matas. Žmogaus negalima matuoti jo odos spalva, jo kalba, žmogaus negalima matuoti jo drabužiais ir papuošalais, negalima matuoti jo turtu ar skurdu, o vien jo širdimi. Todėl geraširdis žmogus vertesnis už blogą ir teisybė vertesnė už skriaudą – nieko kita nežinau, tai visos mano žinios.

Šitaip vakaro žaroj kalbėjau priešais jų molio trobeles, žmonoms gatvėse uždegant laužus ir keptos žuvies tvaikui užliejant neturtingųjų miesto dalį. Jie juokėsi ir sakė man:

– Esi paikas, Sinuhe, jei mokėdamas skaityti ir rašyti dirbi vergų darbą. Bet turbūt esi įsivėlęs į nusikaltimus, jei slapstaisi pas mus, tavo kalbos atsiduoda Atonu, kurio vardo jau nebegalime minėti. Bet neįduosime tavęs sargybiniams – laikysime tave čia, kad pasmagintum mus juokingomis kalbomis. Bet juk neprilyginsi mūsų nevaliems sirams ir bjauriems negrams: nors mes tik vergai ir nešikai, vis dėlto esame egiptiečiai ir kaip egiptiečiai didžiuojamės savo oda ir savo kalba, praeitimi ir ateitimi.

Atsakiau jiems:

– Tai negera kalba, nes kol žmogus didžiuosis savimi ir laikys save geresniu už kitus, tol jam įpėdžiui seks grandinės ir lazdos smūgiai, ietys ir varnai. Žmogų reikia vertinti tik pagal jo širdies gerumą, ir visų žmonių širdys lygiavertės – vieno širdis ne geresnė už kito, nes tas pats kraujas ir vienodai sūrios visų ašaros – juodojo ir rudojo, siro ir negro, skurdžiaus ir kilmingojo.

Tačiau jie mušdami per kelius garsiai juokėsi iš manęs ir sakė:

– Išties esi paikas ir tikriausiai visai nematęs gyvenimo, maiše užaugęs. Nes žmogus neišgyvens nesijausdamas geresnis už kitus, ir nėra tokio nelaimėlio, kuris nesijaustų kuo nors už kitus geresnis. Vienas didžiuojasi rankų miklumu, kitas – pečių tvirtumu, vagis didžiuojasi klasta, teisėjas – išmintimi, godišius – godumu, švaistūnas – švaistymu, žmona – padorumu, kekšė – dosniu būdu. Niekas nesuteikia žmogui didesnio malonumo nei suvokimas, kad jis kuo nors gabesnis už kitus. Ir mes patiriame didelį malonumą, pastebėję esą už tave išmintingesni ir gudresni, nors esame tik skurdžiai, vergai, o tu moki skaityti ir rašyti.

Atsakiau jiems:

– Vis tiek geraširdis žmogus vertesnis už blogą ir teisybė vertesnė už skriaudą.

Tačiau užsigavę jie tarė:

– Kas yra gėris ir kas yra piktybė? Jeigu užmušime piktą šeimininką, kuris mus muša lazda ir atėmęs mūsų valgį marina badu mūsų žmonas bei vaikus – tai mūsų darbas geras, tačiau sargybiniai nuves mus pas teisėjus, nupjaus mums ausis bei nosis ir pakabins mus ant mūro galvomis žemyn. Šitokia yra tiesa, tačiau tiesą lemia svarsčiai, kuriais ji sveriama, ir pernelyg dažnai teisingumas mums tampa skriauda, nes savo svarsčių ant teisingumo svarstyklių padėti negalime, o faraono teisėjų svarsčiai kitokie nei mūsų.

Jie davė man žmonų iškeptos žuvies ir gerdamas jų skystą alų pasakiau:

– Žmogžudystė – niekingiausias žmogaus nusikaltimas, tad vienodai niekinga žudyti vardan gėrio ir vardan blogio – nereikia žudyti žmogaus, jį reikia gydyti nuo piktybės.

Tada jie užsidengė delnais burnas, apsižvalgė ir šūktelėjo:

– Tikrai nenorime nieko žudyti, nes rimbas ir lazdos padarė mus paklusnius: iškęsime visus spyrius, įžeidimus, pažeminimus ir daugiau nežudysime. Bet jei nori išgydyti žmones nuo piktybės, skriaudą pakeisti teisingumu, tai eik pas kilminguosius, turtinguosius, faraonų teisėjus ir jiems apie tai kalbėk, nes manome, kad juose rasi daugiau piktybės ir netiesos nei mumyse.

Taip jie pasakė ir juokėsi, kumšnojosi alkūnėmis žvilgčiodami vienas į kitą. Bet pasakiau jiems:

– Verčiau kalbėsiu jums, nes jūs esate liaudis, jūsų tiek kiek smilčių ir žvaigždžių ir iš jūsų kyla visa piktybė ir neteisybė, lygiai kaip ir visas gėris kyla iš jūsų. Nesate be kaltės, nes kai jums sakoma: „Eikite" – einate ir

darote visa, kas liepta. Ir faraono karių šaukliai dažnai ateina pas jus, duoda jums vario, audinio atraižų, įbruka į rankas ietis ir veda į karą. Jeigu neitumėte paskui juos – surištų jus virvėmis bei grandinėmis ir sukaustytus nusivestų į karą. Kare jūs smaigstote, žudote panašius į save žmones. Jūs perveriate broliams pilvus ir labai didžiuojatės savo darbais. Vis dėlto bet koks žudymas niekingas ir pasiliejęs kraujas kris ant jūsų galvų. Todėl nesate visai be kaltės.

Keletas jų permąstė mano žodžius ir atsiduso:

– Iš tiesų nesame be kaltės, bet gimėme piktame pasaulyje ir išėję iš motinų įsčių verksmu pradėjome gyvenimą. Todėl verksmas lydi mus visuose gyvenimo keliuose, vergija – amžina mūsų dalia, šventikai prikausto mus kerais, kad net po mirties dirbtume ponų labui, davę mūsų vardus medinėms statuloms, palydinčioms ponus į kapą. Vis dėlto nueik ir pas turtinguosius bei kilminguosius apie šitai pakalbėti – manome, kad piktybė ir gėris kyla iš jų, nes jų valdžia, bet nekaltink mūsų, jei už kalbas jie nupjaus tau ausis ir išsiųs į kasyklas arba pakabins tave ant mūro galva žemyn, nes tavo kalbos pavojingos. Jei kas kitas mums šitaip kalbėtų – nedrįstume jo klausytis, bet tavęs klausomės, nes tikrai esi paikas ir nepavojingas. O pavojingiausiai kalbi apie karą, nes vyrui žudyti kare – garbė, ir Horemhebas, didysis mūsų karo vadas, išgirdęs tave šitaip liaudžiai kalbant, nedvejodamas tave nužudytų, nors šiaip jis nepajėgus vyras – nesugeba net savo žmonos patenkinti.

Paklausęs jų patarimų palikau molio trobeles. Vaikštinėjau plačiomis Tėbų gatvėmis basas, su pilku neturtėlio drabužiu ir kalbėjausi su prekijais, kurie maišė smėlį į miltus, kalbėjausi su malūnų šeimininkais, kurie žiodikliais buvo pražiodę vergus, idant šie negalėtų valgyti malamų grūdų, kalbėjausi su teisėjais, grobstančiais našlaičių palikimus ir už dideles dovanas neteisingai teisiančiais. Kalbėjausi su jais visais ir priekaištavau jiems už jų darbus bei piktybę, o jie klausėsi manęs nepaprastai stebėdamiesi.

Vienas kitam jie sakė:

– Kas iš tiesų tas gydytojas Sinuhė, kuris drąsiai kalba, nors dėvi tik vergo drabužį. Būkim atsargūs – tikriausiai jis faraono seklys. Kitaip juk nedrįstų su mumis drąsiai kalbėti.

Todėl jie mielai klausėsi manęs, o pirkliai, pasikvietę mane į namus, siūlė man dovanas, malūnų šeimininkai girdė vynu, o teisėjai klausė mano patarimo ir paskelbė nuosprendį, kaip aš patariau. Taigi jie paskelbė nuosprendį neturtingųjų naudai, nors buvo gavę iš turtingųjų galybę dovanų, todėl šitai sukėlė didelį nepasitenkinimą ir Tėbuose buvo kalbama: „Jau negalime pasitikėti net faraono teisėjais, nes jie klastingesni už vagis, kuriuos teisia".

Tačiau kai nuėjau pas kilminguosius, šie mane pašiepė ir užsiundė šunimis, liepė savo tarnams varyti mane rimbais iš jų kiemų, todėl patyręs baisią gėdą, šunų vejamas bėgau Tėbų gatvėmis suplėšytu drabužiu ir krauju

plūstančiom blauzdom. Žmonės iš manęs juokėsi mušdami rankomis per kelius, o pirkliai bei faraono teisėjai, pamatę mano gėdą, jau nebetikėjo manimi, išvijo mane ir pašaukė sargybinius mušti mane iečių kotais. Jie pasakė man:

– Jei dar kartą ateisi mūsų neteisingai kaltinti, nuteisime tave kaip piktų kalbų skleidėją bei liaudies kurstytoją ir varnai les tavo kūną ant mūro.

Tuomet apimtas gėdos sugrįžau į buvusį vario liejiko namą neturtingųjų miesto dalyje, tardamas, kad visas mano vargas bergždžias, nes mano mirtis niekam nebūtų buvus naudinga, tik varnus būtų pradžiuginusi. Pamačiusi mane tokį apgailėtiną, Mutė ėmė baisiai aikčioti, suplojo delnais virš galvos ir nupraususi mano kūną tepė žaizdas piktai bardamasi ir sakydama:

– Iš tiesų vyro prigimtis neišgydoma – turėtum gėdytis, Sinuhe, bėgti iš namų net senatvėje, juk esi jau nuplikęs ir kaklas tavo raukšlėtas. Kur matyta, kad dailius drabužius keiti į vyną užeigose, mušiesi viešuosiuose namuose taip, kad gumbai ant galvos iššoka ir ant blauzdų žaizdos atsiveria. Nebėk iš namų pasigerti – nuo šiol mielai duosiu vyno tau tiek kiek norėsi, nebebarsiu tavęs ir gali į namus pasikviesti net sugėrovų, jei pasiilgsti jų draugijos, nes per tas dienas bei naktis, kai buvai dingęs, labai nerimavau dėl tavęs. Ir Kaptahas tavęs teiravosi ir rūpinosi, nes jis sugrįžo į Tėbus – taigi jau nebesi vienišas.

Ji trynė geru aliejumi mano žaizdas bei šašus, aprengė mane švariais drabužiais ir piktai bardama pasakė:

– Iš tiesų būtų geriau, jeigu vyrams nupjautų tą mažą daikčiuką po apatiniu drabužiu, nes net seną žmogų jis nuveda į gėdą ir girtuoklystę, kivirčus ir muštynes. Bet jei negali sutramdyti savo vyriškos prigimties, Sinuhe, tai parsivesk į namus žmoną arba nusipirk jauną vergę, kuri patenkins tavo norą, nuramins tave ir kartu padės man ūkio darbuose, nes esu jau sena, rankos dreba ir kepsniai maišant padažus dažnai prisvyla. Muštynės viešuosiuose namuose dėl nepadorių moterų menkina tavo garbę, Sinuhe, ir pats turėtum šitai žinoti – aš baisiai stebiuosi tavo elgesiu.

Jos žodžiai labai įžeidė mane, nes, mano manymu, nors nuplikęs, nebuvau dar labai senas. Vis dėlto nedrįsau jai papasakoti, kodėl pabėgau iš namų – verčiau leidau tikėti, kad, vyrų papratimu, esu girtuoklis ir palaidūnas, idant ji neuždarytų manęs į tamsų kambarį, suvyniojusi į šlapius audeklus nepaguldytų į lovą ir nesukviestų gydytojų, kad tie pridėtų dėlių ant pakinklių – ji tikrai būtų šitaip padariusi, jei būčiau papasakojęs, kad ėjau pas neturtinguosius bei pas kilminguosius kalbėtis apie piktybę ir gėrį, teisingumą ir skriaudą. Todėl leidau jai bartis kiek nori, bet jos kepta žąsis po duonos ir laiškiame aliejuje keptos žuvies palaimingai tirpo mano burnoje, o vynas po neturtėlių alaus buvo saldus. Mano širdis nurimo ir ramiai permąsčiau savo darbus, permąsčiau savo, kaip gydytojo, darbus ir supratau, kad gydytojui tikriausiai būčiau pasirodęs ligonis, o kad pasveikčiau,

mano kaukolę reikėjo atverti, jei jau nebuvau patenkintas tokiu gyvenimu, koks jis yra, ir laikiau save kaltu dėl visos pasaulio piktybės.

Vėl atsisėdau sode po sikomoru pasižiūrėti nebylių savo tvenkinio žuvų ir šitai labai nuramino mano sielą, – asilams bliaunant priešais mano namą, vaikams žaidžiant karą bei mėtantis asilų mėšlo gurvoliais. Ir Kaptahas atėjo manęs pasveikinti – jis išties buvo sugrįžęs į Tėbus, jau nebebijodamas sutramdytų vergų bei nešikų. Pas mane jis atkeliavo labai didingai: jo papuoštus bei nudažytus dengtus neštuvus nešė aštuoniolika juodųjų vergų, jis sėdėjo dengtuose neštuvuose ant minkštų kilimų ir nuo kaktos ant skruostų lašėjo brangus aliejus, idant nereikėtų uostyti nemalonių neturtingųjų miesto dalies kvapų. Jis buvo labai atsipenėjęs, o siras auksakalys iš aukso ir brangakmenių vietoj aklosios jam buvo padaręs naują akį, kuria jis labai didžiavosi, nors ši skaudžiai trynė akiduobę, todėl atsisėdęs šalia manęs po sikomoru, kai jau niekas nematė, ją išsiėmė.

Bet iš pradžių jis mane apkabino ir iš džiaugsmo, kad esu gyvas, apsiverkė, o kai plačiom rankom pasirėmė mano pečių, buvo sunkus kaip kalnas, nuo jo svorio suguro į šipulius Mutės atneštas krėslas, todėl jis pasiraitojo drabužio skvernus ir atsisėdo priešais mane ant žemės. Jis papasakojo man, kad karas Sirijoje baigiasi, kad Horemhebo karo vežimai nuvažiavo iki Kadešo, bet Kadešo vis dėlto nepajėgė paimti. Jis gyrėsi savo turtais, svarbiais Sirijoje sudarytais sandėriais, pasipasakojo kilmingųjų miesto dalyje nusipirkęs senus rūmus ir nusisamdęs šimtus statybininkų juos atstatyti, kad jie nemenkintų jo turtingumo, nes garbė jam jau neleido uoste laikyti užeigos.

Jis tarė man:

– Girdėjau Tėbuose negerų kalbų apie tave, mano pone Sinuhe – sakoma tave kurstant liaudį prieš Horemhebą, o teisėjai ir kilmingieji ant tavęs labai įsiutę, kad kaltini juos daugybe skriaudų. Patarčiau būti atsargiam, nes jei toliau pavojingai kalbėsi, jie išsiųs tave į kasyklas. Gal jie ir nedrįs tavęs nuteisti, juk esi Horemhebo malonėje, tačiau tavo namas jau kartą degė, ir jei toliau kalbėdamas kurstysi skurdžius prieš turtinguosius, gali būti, kad vieną tamsią naktį jie vėl ateis, užmuš tave ir sudegins tavo namą. Todėl papasakok, kas tave iš tikrųjų kankina, ko skruzdėlės po tavo galvą laksto, kad galėčiau kaip geras tarnas savo ponui padėti.

Nulenkiau galvą ir papasakojau jam viską, ką galvojau ir padariau, papasakojau savo širdies kančią. Jis klausėsi manęs taip linkčiodamas galvą, kad putlūs skruostai virpčiojo, ir man baigus tarė:

– Gerai žinau, kad esi naivus ir pamišęs, mano pone Sinuhe, bet tariau tavo pamišimą su amžiumi išgysiant. Tačiau pamišimas tik stiprėja, nors savomis akimis matei visą dėl Atono nutikusį blogį – net tavo paties džiaugsmą Atonas sunaikino. Gal tu Achetatone užsikrėtei Echnatono liga, bet tariu, kad ši tavo negalia kilo iš dyko buvimo ir kad iš dyko buvimo tuščios mintys trikdo. Todėl būtų geriau, jei vėl pradėtum verstis amatu ir savo

išmoningumu tyrinėtum kaukoles bei žmonių negales gydytum, nes išgydęs vieną ligonį duosi daugiau naudos nei visomis savo kalbomis, iš kurių tik žala tau ir tiems, kuriuos savo kalbomis gundai. Bet jei neužsiimsi amatu, gali aukoti laiką kokiam naudingam laisvalaikio užsiėmimui, kaip daro dykaduoniaujantys turčiai. Manau, kad tu netapsi begemotų medžiotoju ir turbūt kačių kvapas tau nepatiks, nors kaip Pepitamonas galėtum pelnyti veislinių kačių augintojo šlovę. Bet turbūt gali rinkti senus šventraščius bei sudarinėti jų sąrašus, galėtum rinkti dar piramidžių laikais iškalinėtus ir nukaltus daiktus bei papuošalus. Galėtum rinkti siriškus muzikos instrumentus ir negrų dievų statulas, kurias pardavinėja iš Kušo karo sugrįžę kariai. Išties, Sinuhe, pasauly yra daugybė laisvalaikio užsiėmimų, kad bergždžios mintys netrikdytų. Moterys ir vynas – tikrai ne blogiausias užsiėmimas, ir lošimas kauliukais bemat prastą nuotaiką išsklaido, nors tai pavojinga pramoga silpnam žmogui, koks esi tu, mano pone Sinuhe, jei leisi man pasakyti. Bet dėl Amono, lošk kauliukais, švaistyk auksą moterims, gerk, daryk bet ką – tik nežlugdyk savęs tuščiomis kalbomis, nes labai myliu tave, mano pone Sinuhe, ir nenorėčiau, kad tau bloga nutiktų. – Dar jis pasakė: – Pasaulyje nėra nieko tobula – kiekvieno plokštainio kraštas apdegęs, kiekvienas vaisius kirmino pagraužtas, o vyno išgėręs žmogus turi kęsti pagirias. Todėl nėra ir tobulos teisybės – kiekviena teisybė daro skriaudą ir net gerų darbų pasekmės gali būti blogos, geriausias tikslas gali sėti mirtį, kaip rodo Echnatono pavyzdys. Bet pažiūrėk į mane, mano pone Sinuhe, aš pasitenkinu vargana savo dalia ir storėju, sutardamas su dievais bei žmonėmis, faraono teisėjai man lenkiasi ir žmonės mane šlovina, o tau, Sinuhe, įpėdžiui šunys savo vandenį pila. Taigi nusiramink, mano pone Sinuhe, tu nekaltas, kad pasaulis yra toks, koks yra ir visada bus.

Žvelgiau į jo tuklumą, turtą ir labai pavydėjau jam sielos ramybės, tačiau pasakiau :

– Tebūnie taip kaip sakai, Kaptahai. Taigi nusiraminsiu ir pradėsiu vėl verstis amatu, bet papasakok man, ar kas dar prisimena Atoną, ar dar keikia žmonės jį, nes paminėjai Atoną, nors jo vardą uždrausta minėti – dėl jo vardo vyrai siunčiami į kasyklas ir kabinami ant mūrų galvom žemyn.

Kaptahas atsakė:

– Iš tiesų Atoną užmiršo taip greitai, kaip nuvirto Achetatono kolonos, sugriuvo sienos, namų grindis užžėrė smėlis. Bet dar mačiau kai kuriuos menininkus piešiant paveikslus kaip prie Atono, yra pasakininkų, sekančių pavojingas pasakas, kartais gali pamatyti turguje ant smėlio nupieštą Atono kryžių, lankytojai jų pripiešė ant viešų išviečių sienų – taigi turbūt Atonas dar ne visai numirė.

– Tebūnie kaip sakai, Kaptahai, – pažadėjau jam. – Nusiraminsiu ir imsiu verstis amatu, o laisvu laiku, kaip man patari, pradėsiu rinkti, bet nemėgdžiodamas kitų, aš rengiuosi rinkti tai, ko nerenka kiti – ketinu surinkti visus Atoną prisimenančius žmones.

Kaptahas pamanė, kad juokauju, ir pasijuokė iš mano žodžių kaip iš gero pokšto, nes gerai, kaip aš, žinojo, kiek bloga Atonas padarė Egiptui ir man pačiam. Paskui maloniai šnekučiavomės apie daugybę dalykų, o Mutė atnešė mums vyno ir kartu gėrėme vyną, kol atėję vergai pakėlė jį, nes per storumą pats neįstengė atsistoti, ir jis dengtais neštuvais iškeliavo iš mano namų. Tačiau kitą dieną atsiuntė man apstą dovanų, kurios padarė mano gyvenimą prabangų ir patogų, todėl mano džiaugsmui nieko netrūko, jei būčiau mokėjęs džiaugtis.

6

Taigi vėl liepiau iškelti gydytojo ženklą virš savo namo durų, vėl pradėjau verstis amatu ir už savo išmoningumą iš ligonių prašiau tik pagal jų išgales, o iš neturtėlių dovanų neprašiau, todėl mano kieme nuo ryto lig vakaro laukdavo besveikačiai ir iš savo išmoningumo nelabai tepraturtėjau. Gydydamas ligonius apie Atoną klausinėjau atsargiai – nenorėjau gąsdinti ir nenorėjau, kad jie paskleistų negeras, mano šlovei galinčias pakenkti kalbas, nes mano šlovė Tėbuose jau buvo nekokia. Tačiau ilgainiui suvokiau, kad Atonas užmirštas ir niekas jo nebesupranta – jį prisimindavo tik aklatikiai ir skriaudą patyrusieji, sielose jį atkurdavę aklai ir per patirtą skriaudą, o Atono kryžius buvo laikomas negeru, žmonėms kenkiančiu kerėtojų ženklu.

Potvyniui nuslūgus mirė šventikas Ejė – pasakota jį mirus iš bado, nes bijodamas nuodų jis jau nedrįso nieko valgyti – net duonos, kuriai pats grūdus malėsi, ruošė ir kepėsi Aukso rūmuose, tardamas, kad grūdai buvę užnuodyti dar laukuose. Tuomet Horemhebas baigė kariauti Sirijoje ir paliko Kadešą hetitams, nes neįstengė jo atkariauti, ir džiaugsmingai švęsdamas visas savo pergales upe aukštyn parplaukė į Tėbus. Jis nelaikė Ejės teisėtu faraonu ir šiam mirus nesurengė gedulo, po Ejės mirties paskelbė jį neteisėtu faraonu, kuris nepaliaujamais karais ir neteisingu mokesčių rinkimu teikė Egiptui vien kančių. Baigęs karą ir tuoj po Ejės mirties liepęs uždaryti Sechmetės šventyklos vartus, jis įtikino liaudį visai nenorėjęs karo, tačiau privalėjęs paklusti neteisėtajam faraonui. Todėl liaudis džiaugėsi jo sugrįžimu ir šlovino jį bei jo karius.

Parkeliavęs į Tėbus Horemhebas pirmiausia liepė pakviesti mane ir prakalbo į mane tardamas:

– Mano drauge Sinuhe, dabar aš vyresnis nei mums išsiskiriant ir mano sielą nepaprastai iškankino tavo žodžiai ir tavo kaltinimai, kad esu kruvinas ir darau žalą Egiptui. Bet dabar turiu ko siekiau – sugrąžinau Egiptui didybę, todėl joks išorės pavojus jam nebegresia – sulaužiau hetitų iečių smaigalius, o Kadešo atkariavimą palieku savo sūnaus Ramzio rūpesčiui, nes man pačiam karas jau nusibodo ir trokštu sūnui sukurti tvirtą valstybę.

Šiandien Egiptas išties pridergtas kaip skurdžiaus tvartas, bet tuoj pamatysi, kaip imsiuosi iš Egipto varyti mėšlą, skriaudą pakeisiu teisingumu, kiekvieną pamatuodamas jo matu: stropųjį – stropumu, tinginį – tingumu, vagį – vagyste, o nusikaltėlį – jo padaryta skriauda. Iš tiesų, mano drauge Sinuhe, su manimi į Egiptą sugrįš senieji laikai ir visa bus kaip anksčiau. Todėl liepsiu ištrinti iš valdovų sąrašo niekingus Tutanchamono ir Ejės vardus, kaip jau ištrintas Echnatonas – tarytum jo laikų niekada nė nebuvę, ir pradėsiu skaičiuoti savo valdymą nuo didžiojo faraono mirties nakties, kai su ietimi rankoje ir sakalo vedamas atėjau į Tėbus. – Nusiminęs jis pasirėmė rankomis galvą – karas jo veide buvo įrėžęs raukšlių, o akyse nebelikę džiaugsmo, kai sakė: – Iš tiesų pasaulis buvo kitoks, kai mes buvome vaikai – skurdžius susipildavo kaupiną saiką, o aliejaus ir riebalų netrūko net molio trobelėse. Tačiau praėję laikai sugrįš su manimi, Sinuhe, Egiptas turės duonos ir bus turtingas, vėl siųsiu laivus į Puntą, atkursiu akmens skaldyklas bei apleistas kasyklas, kad galėčiau pastatyti dar didesnes šventyklas ir prikrauti į faraono lobynus aukso, sidabro bei vario. Po dešimties metų, Sinuhe, Egipto nebepažinsi, nes po dešimties mano valdymo metų Kemi žemėje nebepamatysi elgetų ir luošių. Silpni turės pasitraukti gajiems iš kelio – sunaikinsiu silpną ir ligotą Egipto kraują, lygiai kaip ir skriaudą bei plėšikavimą, todėl Egipto tauta vėl bus stipri tauta, kurią mano sūnus ves užkariauti viso pasaulio.

Bet neapsidžiaugiau jo žodžiais – išgirdus juos mano pilvas nusmuko lig kelių, šaltis sukaustė širdį. Todėl nesišypsojau jam, o sėdėjau priešais jį nebylus. Jis susijaudino, vėl suraukė kaktą ir ėmęs pliaukšėti aukso rimbu sau per blauzdas pasakė:

– Tebesi toks pat rūgštus kaip anksčiau, Sinuhe, mano akims tu panašus į nevaisingą dygų krūmą ir nesuprantu, kodėl maniau taip džiaugsiąsis tave pamatęs. Kaip tik tave pirmą pasikviečiau – pirmiau nei pakėliau ant rankų savo sūnų, apkabinau žmoną Baketamonę, nes karas ir valdžia mane padarė vienišą – Sirijoje neturėjau su kuo džiaugsmu ir liūdesiu pasidalyti, o su kuo nors kalbėdamas visada turėdavau sverti žodžius pagal siekiamą tikslą. Tačiau iš tavęs nieko nenoriu, Sinuhe, tik tavo draugystės prašau. Bet atrodo, kad tavo draugystė užgeso ir mane matydamas jau nesidžiaugi.

Nusilenkiau jam žemai – vieniša mano širdis jo šaukėsi – ir pasakiau:

– Horemhebai, iš mūsų jaunystės draugų po viso to, kas nutiko, vienintelis likai gyvas. Todėl visada mylėsiu tave. Dabar tavo valdžia, greitai užsidėsi ant galvos abiejų valstybių karūną ir jau niekas daugiau tavo valdžiai netrukdys. Todėl maldauju tavęs, Horemhebai, sugrąžink Atoną. Vardan mūsų draugo Echnatono, sugrąžink Atoną. Dėl šiurpaus mūsų nusikaltimo, sugrąžink Atoną, kad visos tautos susibroliautų, žmogus nuo žmogaus nesiskirtų ir niekada nebekiltų karo.

Tai išgirdęs Horemhebas liūdnai papurtė galvą ir pasakė:

– Tebesi toks pat pamišęs kaip anksčiau, Sinuhe. Argi nesuvoki, kad Echnatonas sviedė akmenį į vandenį ir purslai ištiško aukštai, tačiau aš vėl nuraminsiu vandens paviršių, tarsi Echnatono niekada nė nebūtų buvę. Argi nesuvoki, kad sakalas atvedė mane į Aukso rūmus pas Echnatoną didžiojo faraono mirties naktį, idant Egiptas nesužlugtų, bet ir po jo išliktų, nes dievai nenori, kad Egiptas pražūtų. Todėl sugrąžinsiu viską po senovei, nes šiandiena žmogus visada nepatenkintas – jam rodos gera tik praeitis ir ateitis. Aš sujungsiu praeitį ir ateitį. Aš paspausiu pernelyg turtų pritvinkusius turčius, paspausiu pernelyg nutukusius dievus, kad mano valstybėje turtingieji nebūtų per daug turtingi, skurdžiai per daug nuskurdę, o dievas daugiau su manimi dėl valdžios nesirungtų. Bet tuščiai kalbu, nes vis tiek nesupranti mano minčių, o tavo paties mintys – silpno ir bejėgio mintys, bet silpni ir bejėgiai neturi teisės pasaulyje gyventi – jie gimę, kad stiprūs juos sutryptų, ir teisingai, kad sutrypia. Šitaip stipriųjų kojomis bus sutryptos ir silpnos tautos – didieji atims iš mažųjų kąsnį. Taip buvo ir taip visada bus.

Šitaip mudu su Horemhebu išsiskyrėme ir jau nebebuvome draugai. Jis nuėjo pas savo sūnus, pakėlė juos savo tvirtomis rankomis, išmetė iš džiaugsmo aukštyn, o paskui nuėjo į princesės Baketamonės kambarius ir pasakė jai:

– Mano karališkoji sutuoktine, it mėnulis švietei mano sieloje per visus praėjusius metus ir nepaprastai ilgėjausi tavęs. Bet jau atlikau savo darbą ir greitai tapsi didžiąja karališkąja sutuoktine – tokią teisę tau suteikia šventas kraujas. Daug kraujo dėl tavęs praliejau, Baketamone, dėl tavęs degė miestai, dėl tavęs lig dangaus kilo žmonių vaitonė visur, kur mano kariuomenė žengė. Tai ar nesu vertas atlygio?

Baketamonė meiliai jam nusišypsojo, droviai palytėjo jo petį ir atsakė:

– Iš tiesų esi vertas atlygio, mano vyre Horemhebai, didysis Egipto karo vade. Todėl liepiau savo sode pastatyti pavėnę, kuriai lygios dar niekas nematė, kad galėčiau vertai tave priimti ir nepaprasto laukimo ilgesio kankinama pati kiekvieną jos sienų akmenį atnešiau. Taigi eime į tą pavėnę, idant iš mano glėbio pasiimtum savo atlygį ir suteikčiau tau džiaugsmo.

Horemhebą jos žodžiai labai nudžiugino, Baketamonė droviai paėmė jo ranką ir nusivedė į sodą, o išsislapstę ir išsibėgioję rūmininkai iš siaubo sulaikė kvėpavimą spėliodami, kas atsitiks, ir vergai su arklininkais išsilakstė, todėl Aukso rūmai liko tušti. Taigi Baketamonė nusivedė Horemhebą į savo pavėnę, bet kai Horemhebas nekantraudamas panūdo ją apkabinti, Baketamonė švelniai atstūmė jį sakydama:

– Sutramdyk valandėlę savo vyrišką prigimtį, Horemhebai, noriu papasakoti tau, su kokiu dideliu vargu pastačiau šią pavėnę. Tikiuosi, prisimeni, ką tau sakiau, kai paskutinį kartą sugriebei mane į savo glėbį. Todėl pasižiūrėk atidžiai į šiuos akmenis ir žinok, kad kiekvienas sienos

ir grindų akmuo, – o jų nemažai, – mano džiaugsmo kitų vyrų glėbyje prisiminimas. Tavo džiaugsmui ir garbei šią pavėnę pastačiau, Horemhebai: štai tą didelį akmenį atnešė manimi labai susižavėjęs žuvų darinėtojas, o tą žalią gavau iš anglių turgaus išvietės valytojo, tuos aštuonis rudus akmenis pagrečiui man atnešė vienas daržovių prekijas, kuris niekaip manimi nepasisotino ir nepaprastai liaupsino mano lavumą. Jei susiturėsi, papasakosiu tau kiekvieno akmens istoriją – mes turime daug laiko, Horemhebai. Prieš akis mes turime daug bendrų metų, drauge praleisime senatvę, bet manau, kad tų akmenų istorijų man užteks iki senatvės, nors pasakosiu kaskart, kai norėsi mane apkabinti.

Iš pradžių Horemhebas nepatikėjo jos žodžiais – palaikė juos kvailu juoku, jį suklaidino ir drovi Baketamonės elgsena. Tačiau pažvelgęs į apvalainas Baketamonės akis, išvydo už mirtį baugesnę neapykantą ir patikėjo. Viską supratęs jis pakvaišo ir išsitraukė hetitišką peilį, norėdamas nužudyti šitaip baisiai jo vyriškumą bei tuštybę įžeidusią Baketamonę. O Baketamonė paslaugiai apnuogino prieš jį krūtinę ir piktdžiugiškai tarė:

– Nusmeik, Horemhebai, nusmeik savo karūną, juk esu Sechmetės šventikė, švento kraujo ir nužudęs mane neteksi įstatymu numatytos teisės į faraono sostą.

Jos žodžiai sutramdė Horemhebą – jis turėjo su Baketamone sutarti, nes tik santuoka su ja laidavo jo teisę į faraonų karūną. Šitaip Baketamonė jį supančiojo ir jis nieko negalėjo jai padaryti, o Baketamonės kerštas buvo tobulas, nes Horemhebas net nesiryžo sugriauti pavėnės ir kasdien, kai pažvelgdavo iš savo kambarių, tebestovėjo jam prieš akis. Mat apmąsčius visa, kas įvyko, jam beliko tik apsimesti nieko apie Baketamonės elgesį nežinančiu. O jei būtų liepęs sugriauti pavėnę, visi būtų supratę jį žinant, kaip Baketamonė leido visiems Tėbams spjaudyti į jo lovą. Todėl jis verčiau kentė žmonių pašaipą už nugaros nei pasidavė viešai gėdai. Tačiau Baketamonės jis daugiau nelietė ir jos netrikdė – gyveno vienas, o Baketamonės garbei turiu pasakyti, kad ir ji daugiau naujų statybų nesiėmė, nes pasitenkino gražia savo pavėne.

Šitaip klojosi Horemhebui ir nemanau, kad jis labai džiaugėsi, kai šventikai jį patepė ir uždėjo ant galvos raudonai baltą – aukštumos ir žemumos, lelijų ir papiruso – karūną. Jis pasidarė įtarus, nepasitikėjo nė vienu žmogumi – manė, kad dėl Baketamonės iš jo visi juokiasi už nugaros. Šitai jam įstrigo it amžina rakštis ir jo širdis nebenurimo – jis nebegalėjo linksmintis su moterimis, nes patirtas įžeidimas buvo toks baisus, kad jokia moteris jo jau nebūtų pradžiuginusi. Todėl liūdesį bei kartėlį jis malšino darbu ir ėmėsi varyti iš Egipto mėšlą, siekdamas visa sugrąžinti po senovei, skriaudą pakeisti teisingumu.

7

Norėdamas būti teisingas, turiu papasakoti ir apie gerus Horemhebo darbus, nes liaudis nepaprastai šlovino jo vardą ir, laikydama jį geru valdovu, vos po vienerių valdymo metų priskyrė jį didiesiems Egipto faraonams. Mat jis spaudė turtinguosius bei kilminguosius, neleisdamas niekam Egipte būti pernelyg turtingam ir kilmingam, kad negalėtų su juo dėl valdžios rungtis, ir liaudžiai šitai labai patiko. Jis baudė nedorus teisėjus, sugrąžino neturtėliams jų teises ir pakeitė mokesčių rinkimą, pradėjęs mokėti mokesčių rinkėjams nuolatinį atlygį iš faraono iždo, todėl jie jau nebeturėjo valios lupti nuo liaudies mokesčius savo kišenėn.

Amžinai neramus jis nuolat keliavo po šalį – iš apskrities į apskritį, iš kaimo į kaimą, ieškodamas piktnaudžiautojų, o jo kelią ženklino nupjautos nedorų mokesčių rinkėjų ausys, kruvinos nosys ir iš ten, kur jis seikėjo teisingumą, sklisdavo lazdų bumpsėjimas, žliumbimas. Net didžiausias skurdžius galėdavo jam pačiam iškloti savo reikalą ir tarnautojai nedrįsdavo trukdyti neturtėliams pas jį patekti – jis dalijo liaudžiai nepaperkamą teisingumą. Jis vėl išsiuntė laivus į Puntą, jūrininkų žmonos ir vaikai pagal seną paprotį prieplaukose verkdami akmenimis žaizdojosi veidus, ir Egiptas nepaprastai praturtėjo, nes kasmet iš dešimties laivų trys su didžiuliais lobiais sugrįždavo. Jis pastatė ir naujų šventyklų, duodamas dievams kas šiems priklausė – nė vienam dievui nerodydamas ypatingos meilės, išskyrus Horų, nė vienai šventyklai nerodydamas ypatingo prielankumo, išskyrus Hetnecučio šventyklą, kurioje liaudis, garbindama kaip dievą jo paties statulą, aukojo jaučius. Už visa tai žmonės laimino jį, nepaprastai šlovino ir dar gyvam esant pasakojo daugybę stebuklingų legendų.

Ir Kaptahas nepaprastai klestėjo, kasmet vis labiau turtėjo – nebuvo Egipte turtais su juo galėjusio rungtis žmogaus. Kadangi jis neturėjo nei žmonos, nei vaikų, savo paveldėtoju paskyrė Horemhebą, idant galėtų ramiai gyventi ir toliau kaupti turtus. Todėl Horemhebas nespaudė jo taip stipriai kaip kitų Egipto turtingųjų ir neleido mokesčių rinkėjams per smarkiai jo engti.

Kaptahas dažnai kviesdavosi mane į kilmingųjų miesto dalį, į savo namus, kurie su sodu užėmė visą tarpugatvį, todėl jis neturėjo nė vieno ramybę trikdančio kaimyno. Valgė jis iš aukso indų, jo name kretietišku pavyzdžiu iš sidabro čiaupų tekėjo vanduo, turėjo sidabrinę vonią, krėslas išvietėj buvo iš juodmedžio, o sienos nukabinėtos maloniais brangakmenių paveikslėliais. Jis valgydindavo mane puikiais patiekalais, girdydavo piramidžių vynu, o valgant jį smagindavo muzikantai bei dainininkai, jo pramogai laviausios ir gražiausios Tėbų šokėjos šokdavo kuo mitriausius šokius. Vis dėlto iš moterų jis maža džiaugsmo patirdavo, nes meilės smagumus patirti jam trukdė pilvas, bet jis verčiau rinkosi pilvo džiaugsmus, laikydamas juos malonesniais už moterų siūlomus.

Jis taip pat rengdavo didžiules puotas ir Egipto kilmingieji bei turtingieji mielai lankėsi jo namuose, nors jis buvo gimęs vergu ir, neatsikratęs daugybės vergo įpročių, pirštais šnypšdavo nosį ir valgydamas garsiai riaugėdavo. Jis buvo dosnus šeimininkas, savo svečiams dalindavo brangias dovanas, duodavo gudrių prekybos patarimų, todėl visi iš jo draugystės patirdavo naudos. Jo kalbos bei pasakojimai būdavo juokingi ir dažnai svečiams pralinksminti jis apsirengdavo vergo apdaru ir, vergų papratimu, pasakodavo visokiausias melagystes, nes buvo pernelyg turtingas, kad baimintųsi pašaipų dėl savo praeities, o prieš Egipto kilminguosius puikavosi tuo, kad anksčiau buvo vergas. Man jis pasakė:

– Mano pone Sinuhe, kai žmogus pakankamai turtingas, jis jau nebenuskurs, o tik toliau, net pats to nenorėdamas, turtės – tokia nuostabi pasaulio tvarka. Bet mano turtai kilo iš tavęs, Sinuhe, todėl visada laikysiu tave savo ponu ir gyvenime tau nieko netrūks, nors tau pačiam geriau, kad nesi turtingas, juk nemokėtum teisingai naudotis turtais ir savo turtu sėdamas vien nerimastį daug žalos pridarytum. Gerai, kad prapuldei savo turtus blogais neteisėtojo faraono laikais, nes aš žiūrėsiu tavo naudos ir pasirūpinsiu, kad tau netrūktų nieko, ko su protu paprašysi.

Jis taip pat globojo menininkus, ir menininkai iškalinėjo jį akmenyje – dailų, kilmingą, o jo kūną grakštų, mažom rankom ir kojom, išsišovusiais skruostikauliais, abi jo akys statuloje buvo sveikos, su braižikliu rankoje jis skendėjo mintyse, ant sukryžiuotų kelių pasidėjęs knygos ritinį, nors niekada net nemėgino išmokti skaityti ir rašyti, nes raštininkai už jį skaitė, rašė ir skaičiavo didelius skaičius. Šios statulos Kaptahui nepaprastai patiko, o Amono šventikai, kuriuos jis sugrįžęs iš Sirijos apdovanojo didžiulėmis dovanomis, kad ir toliau su dievais sutartų, liepė pastatyti jo statulą didžiojoje šventykloje ir jis pats už tą statulą sumokėjo.

Jis liepė Mirusiųjų mieste pastatyti didžiulį kapą ir menininkai ant kapo sienų nupiešė daugybę paveikslų iš jo kasdienio gyvenimo bei pramogų ir nupiešė jį regintį, kilmingą ir be pilvo, nes jis troško apgauti dievus ir pakliūti į Vakarų šalį toks, koks svajojo būti, o ne toks, koks buvo, nors gyvenime jis norėjo verčiau pasilikti toks pat, nes kildavo mažiau sunkumų nei kilmingam. Todėl jis liepė paruošti į kapą Mirusiųjų knygą – tai buvo dailiausiai padaryta ir sudėtingiausia mano matyta Mirusiųjų knyga: ją sudarė dvylika paveikslėlių, šventraščių bei užkeikimų ritinių Mirusiųjų karalystės dvasioms nuraminti ir neteisingiems Ozyrio svarstyklių svarsčiams bei teisingiesiems pavianams papirkti. Šitaip jis darė, nes tikrumas, anot jo, už visa geriausia, nors paprastai jis mirties neprisimindavo ir mūsų skarabėją garbino labiau nei kurį kitą dievą.

Tačiau aš iš širdies linkėjau Kaptahui turtų ir laimės, ir visiems kitiems linkėjau džiaugsmo bei pasitenkinimo, ir jau nenorėjau iš žmonių atimti vaizdinių, jei vaizdiniai juos darė laimingus. Mat žmogaus gyvenimas yra daugiausiai iš vaizdinių nuaustas, todėl tiesa žmogui skaudi ir aitri, ir didu-

mai žmonių verčiau, kad juos pačius nužudytų nei kad sudaužytų jų vaizdinius. Todėl tyčia nedaužydavau žmonių vaizdinių, jei savo vaizdiniuose jie jausdavosi laimingi, nedarydavo piktybių, nes jiems to ir pakako.

Tačiau mano kaktos vaizdiniai neatvėsino, mano širdies džiugesys nenuramino ir darbas manęs nenutildė, nors tais metais daug dirbau ir išgydžiau daugybę ligonių, o kelis kartus atvėriau žmonėms kaukoles ir šie pasveiko – tik trys numirė, todėl pelniau didelę kaukolių atvėrėjo šlovę. Tačiau buvau amžinai nepatenkintas – galbūt iš Mutės išmokau apmaudumo ir jos priekaištai mane užkrėtė, kad be paliovos bardavau kiekvieną sutiktą. Kaptahą bariau už jo besotystę, neturtėlius – už tingumą, turtinguosius – už savimeilę, teisėjus – už abejingumą ir niekuo nebuvau patenkintas, tik visus burnojau ir piktai juos pašiepdavau. Vis dėlto ligonių ir vaikų nepašiepdavau – gydžiau jų be reikalo neskaudindamas ir liepdavau Mutei duoti pačios keptų meduolių mažiems gatvės berniukams, kurių akys primindavo vaiskias mažojo Toto akis.

Žmonės apie mane sakė: „Šitas Sinuhė – nemalonus žmogus, jo kepenys išsipūtusios, kalbant tulžis iš burnos liejasi – jis per anksti paseno ir jau nebemoka džiaugtis gyvenimu. Ir blogi darbai jį persekioja, todėl naktimis neužmiega. Tad būkime jam geri ir jo nepaisykim, nes jo liežuvis gelia labiau jį patį nei mus".

Taip ir buvo, nes prisivainojęs pats kentėdavau dėl savo apmaudo ir liedamas ašaras dalydavau grūdus tinginiams, nusivilkęs drabužį, aprengdavau girtuoklį, atsiprašinėdavau turtingųjų už savo priekaištus ir įtikėdavau teisėjų sąžiningumu. Šitaip būdavo, nes tebebuvau silpnas ir neįstengiau pakeisti savo būdo.

Tačiau daug bloga ir apie Horemhebą kalbėjau – visi jo darbai man rodės blogi, o labiausiai priekaištavau mėšliasnukiams, kuriuos jis išlaikė iš faraono iždo ir kurie gyveno tingų gyvenimą, girdamiesi savo žygdarbiais aludėse bei viešuosiuose namuose, skaldydamiesi galvas, laužydamiesi kaulus per muštynes ir prievartaudami neturtingųjų dukteris, – taigi moteriai Tėbų gatvėse jau buvo nesaugu. Mat Horemhebas atleisdavo savo mėšliasnukiams už jų darbus ir visada juos išteisindavo. Jei neturtingieji pasiskųsdavo jam dėl dukterų, jis atsakydavo, kad šie turį didžiuotis, jog kariai pradedą stipraus kraujo vaikus Egipte. Mat Horemhebas neapkentė moterų, laikydamas jas tik perekšlėmis ir nieko daugiau nevertomis.

Man gero linkėjusieji dažnai įspėdavo, kad balsu apie Horemhebą piktai nekalbėčiau, ir delnais užspausdavo man burną, kai viešose vietose imdavau garsiai apie jį bloga šnekėti, pabūgę tiek dėl manęs, tiek dėl savęs, ir pasitraukdavo palikdami mane vieną. Mat ilgainiui Horemhebas vis labiau ėmė įtarinėti žmones ir siekė sužinoti viską, ką žmonės apie jį kalba, todėl greitai neliko nė vienos viešos vietos ar vyninės, kurioje Horemhebo „ausis" nesiklausytų žmonių kalbų bei skundų. Turiu pripažinti, kad šitaip Horemhebas sužinodavo apie daugybę piktnaudžiavimų, dėl kurių žmonės

jau nedrįsdavo jam skųstis, ir griežtai nubausdavo piktnaudžiautojus. Bet dažniau nukentėdavo tie, kurie drįsdavo vertinti jo darbus – už piktus liežuvius daugybės nugaros buvo kruvinai sumuštos, begalė žmonių buvo išsiųsta į kasyklas bei skaldyklas, o keletas kaip kerėtojai buvo išmesti krokodilams. Vis dėlto Horemhebas išlaikė savo „ausis" iš faraono iždo – taigi jie iš savo įskundinėjimų nepasipelnydavo ir įskųstųjų turto nepasiglemždavo. Todėl žmonės galėdavo išsigelbėti dėl savo kalbų apdovanoję Horemhebo „ausis", dosniai prigirdę juos vynu, o neturtingieji išsigelbėdavo leidę pasilinksminti su savo žmonom ir dukterim, todėl Horemhebo „ausys", uoliai tarnaudamos savo ponui, gyveno veltėdišką ir linksmą gyvenimą.

Pats Horemhebas sakė:

– Kiekvienam atmatavau jo matu ir net neturtėlio saikas vėl kaupinas, molio trobelėse jau nebetrūksta aliejaus ir riebalų. Taip pat labai džiaugiuosi matydamas Egipte daugybę riebių vaikų, nes vaikai – Egipto turtas: sveiki berniukai užaugs geri kariai, o rubuilės mergaitės pagimdys daugiau vaikų nei liesos. Bet dykaduonystė gimdo vangumą, o prabanga – nerimastį ir negeras kalbas. Todėl turiu saugoti savo valdžią, kitaip mano skeptro ganomai Egipto liaudžiai bus per gera gyventi.

Todėl jis baisiai vargino liaudį viešais darbais – tiesti akmenimis grįstus kelius, rausti didelius kanalus, – idant liaudis iš dyko buvimo net gerai gyvendama neturėtų kada prieš jį regzti intrigų. Taigi jam valdant liaudis buvo kaip jautis, kuris tunka, tačiau jo šoną nuolat kutena ietis, todėl jis niekada negali ramiai pailsėti. Pastatytose šventyklose Horemhebas liepė iškalinėti jo darbus bei pergales šlovinančias statulas ir šventraščius – taigi kasdien žmonės prieš akis matė, kad jis Egipte skriaudą pakeitė teisingumu ir kiekvienam supylė kaupiną saiką. Ir pasakininkus, kurie sėdėdami ant kilimų prie vartų bei gatvių kampų šlovino didžius jo darbus ir sekdavo pasakas apie jo dievišką kilmę, jis globojo apdovanodamas, dalydamas jiems grūdus, aliejų ir alų. Tačiau pasakininkai dažnai būna užsispyrusi ir šaipi liaudis, kuriai nėra nieko šventa, todėl įausdavo į pasakas daugybę margų siūlų ir juokindavo žmones. Vis dėlto Horemhebas buvo per didelis garbėtroška ir nesuprato, kad jo samdomi pasakininkai pasakose slapčia jį pašiepia ir net ne visi klausytojai perprasdavo pasakininkus – tik išsižioję klausydavosi ir kilnodavo rankas iš nuostabos, kai pasakininkai tikindavo Horemhebą gimus tada, kai keliaujantis Horaus dievas sustojo Hetnecučio šalikelėj nusilengvinti.

Bet ilgainiui Horemhebas pasidarė dar įtaresnis ir išaušo diena, kai į mano namą atėję sargybiniai apavė mano kojas sandalais, apsiautė mane drabužiu ir, iečių kotais išviję iš mano namų ligonius, nuvedė pas Horemhebą. Tuomet vėl buvo pavasaris, potvynis nuslūgęs, kregždutės nardė strėlės greičiu, neramiai čirškaudamos viršum gelsvo dumblino vandens. Sargybiniai nuvedė mane pas Horemhebą – per tuos metus jis buvo pasenęs, spran-

das sukukęs, veidas nugeltęs, o sulysusiame aukštame kūne gumšojo raumenų gumbai. Jis pažvelgė į mane bedžiaugsmėmis akimis ir prakalbo tardamas:

– Sinuhe, daugybę kartų liepiau įspėti tave, bet nepaisai mano įspėjimų ir vis tebekalbi žmonėms, kad kario amatas yra niekingiausias ir žemiausias iš visų amatų, sakai, kad verčiau vaikai mirtų savo motinų įsčiose, nei gimtų kariais, kad dviejų arba trijų vaikų moteriai gana, jai nebūtina daugiau gimdyti – geriau, jei ji bus laiminga augindama tris vaikus negu nelaiminga ir neturtinga augindama devynis ar dešimt. Taip pat sakei, kad visi dievai vienodi, visos šventyklos – tamsūs namai, sakei, kad neteisėtas dievas didingiausias iš visų dievų. Taip pat žmogui nedera parduoti ir pirkti kito kaip vergo – šitaip sakei ir sakei, be to, žmonės, kurie aria ir sėja, pjauna ir krauna į aruodus derlių, yra tos žemės šeimininkai, o aruodai, į kuriuos jie krauna derlių, yra jų, nors žemė faraono ar dievo. Dar sakei, esą mano valdžia nelabai skiriasi nuo hetitų valdžios, ir dar daug kitų kvailesnių dalykų pripliauškei – kuris kitas, daug mažiau kalbėjęs, jau seniai būtų pakliuvęs į skaldyklas akmenų skaldyti ir lazdai tarnauti. Tačiau tave, Sinuhe, pakenčiau, nes kadaise buvai mano draugas , ir kol šventikas Ejė buvo gyvas, man reikėjo tavęs, nes buvai vienintelis mano liudininkas prieš jį. Bet daugiau man tavęs nereikia – kol būsi gyvas, iš tavęs ir visko, ką apie mane žinai, greičiau žalą patirsiu. Būdamas išmintingas, užsičiauptum ir gyventum tylų gyvenimą, pasitenkindamas savo dalia – juk tau tikrai nieko netrūko, bet tu spjaudai į mane mėšlu ir aš negaliu ilgiau šito kęsti. – Kalbėdamas jis įniršo ir ėmė pliaukšėti aukso rimbu per sulysusias blauzdas, suraukė antakius ir tęsė: – Tu esi kaip smėlio blusa kojų tarpupirščiuose, kaip sparva ant pečių, nepakęsiu savo sode bevaisių krūmų, kurie tik nuodingus spyglius leidžia. Kemi žemėje vėl pavasaris: vandeniui atslūgus kregždutės ima raustis vasarai į dumblą, balandis burkuoja ir akacijos skleidžia žiedus. Negeras metas, nes pavasaris visada sukelia nerimastį ir tuščias kalbas – susijaudinusių pienburnių akyse visa nuransta, jie renka akmenis ir svaido juos į sargybinius, o mano statulos šventyklose jau apteptiotos jaučių mėšlu. Todėl turiu tave ištremti iš Egipto, Sinuhe, kad daugiau niekada nebematytum Kemi žemės, nes jei leisiu tau čia pasilikti, tai vieną dieną turėsiu liepti tave nudėti, o šito daryti nenorėčiau, nes kadaise buvai mano draugas. Mat kvaili tavo žodžiai gali tapti kibirkštimi, kuri uždegs sausas nendres, o suliepsnojusios nendrės sudega iki pelenų. Todėl piktos kalbos kartais būna pavojingesnės už ietis – aš išrausiu piktas kalbas iš Kemi žemės, kaip geras sodininkas išrauna piktžoles iš daržovių lysvių, – gerai suprantu hetitus, kurie visus kerėtojus pakelėse ant kuolų mauna. Neleisiu daugiau Kemi žemei paskęsti liepsnose – nei dėl žmonių, nei dėl dievų, todėl ištremiu tave, Sinuhe, nes tikriausiai niekada nebuvai egiptietis – esi kažkoks keistas, maišyto kraujo apsigimėlis ir nesveikoje tavo galvoje veisiasi nesveikos mintys.

Gal jis buvo teisus, gal mano širdies kančia kilo dėl to, kad mano gyslose šventas faraonų kraujas buvo susimaišęs su blyškiu mirštančios Mitanijos Saulėlydžio krauju. Todėl sukrizenau dėl jo žodžių ir tramdydamasis iš mandagumo užsiėmiau delnu burną. Mat taip baisiai išsigandau jo žodžių – juk Tėbai buvo mano miestas, gimiau ir užaugau Tėbuose ir nenorėjau gyventi jokiame kitame mieste. Mano juokas labai įžeidė Horemhebą – jis tikėjosi, kad nudelbęs akis melsiu pasigailėti. Todėl čyžęs faraono rimbu priešais save jis suriko:

– Taigi tebūnie taip! Ištremiu tave iš Egipto visiems laikams, o kai mirsi, net tavo kūną bus uždrausta Egipte palaidoti, nors pagal gerą paprotį leisiu tavo kūną išsaugoti mirties pergalėjimui. Tavo kūnas bus palaidotas Rytų jūros pakrantėje, kur laivai išplaukia į Punto žemę – ten tave ištremiu, nes į Siriją tavęs ištremti negalima, Sirija tebėra rusenanti žarijų krūva ir dumplės ten nereikalingos, net į Kušo žemę negaliu tavęs ištremti, nes tvirtini, kad žmogaus odos spalva nieko nereiškia, kad negrai ir egiptiečiai lygūs, tad šitaip negrų galvose gali prisėti paikų minčių. Bet jūros pakrantė tuščia ir galėsi savo kalbas sakyti Raudonosios jūros bangoms, galėsi kalbėti juodam dykumos vėjui, galėsi kiek panorėjęs nuo uolų pamokslauti šakalams, varnams ir gyvatėms. Tegul sargybiniai pamatuoja tau plotą, kuriame galėsi žingsniuoti, ir tenužudo tave ietimis, jeigu peržengsi jų nubrėžtas ribas. Bet tau nieko netrūks: tavo lova bus patogi, valgis sotus ir visa, ko su protu paprašysi, bus tau atsiųsta, nes vienišystė tau pakankamai sunki bausmė, ir nebenoriu tavęs kitaip kankinti, nes kadaise buvai mano draugas – kad tik mano siekis būtų įvykdytas ir išsivaduočiau iš kvailų tavo kalbų.

Bet nepabūgau vienatvės, nes visą gyvenimą buvau vienišas – net gimiau vienišas, tik mano širdis traukėsi iš liūdesio, kad jau niekada nebematysiu Tėbų, kojomis niekada nebepajusiu minkštos Kemi žemės dirvos ir nebegalėsiu atsigerti Nilo vandens. Todėl pasakiau Horemhebui:

– Aš nedaug turiu draugų, nes dėl mano rūstybės ir aštraus liežuvio žmonės manęs lenkiasi, bet turbūt leisi su draugais atsisveikinti. Ir su Tėbais norėčiau atsisveikinti: dar kartą pereiti Avinų alėja, užuosti smilkalų kvapą prie raižytų didžiosios šventyklos kolonų, užuosti neturtingųjų miesto dalyje keptos žuvies tvaiką pavakare, kai žmonos priešais molio trobeles užkuria ugnį, o vyrai nuvargusiais pečiais grįžta iš darbo.

Tikriausiai Horemhebas būtų sutikęs su mano prašymu, jei prieš jį būčiau verkęs, kniūbsčias puolęs ant žemės, nes jis buvo tuščiagarbis ir turbūt labiausiai jį rūstino tai, kad juo nesižaviu ir širdyje jo nepripažįstu teisėtu faraonu. Nors buvau silpnas ir turėjau avies širdį, nenorėjau jam žemintis – išmintis negali žemintis valdžiai. Slėpdamas baimę ir jaudulį žiovuliu, vėl užsiėmiau delnu burną, – kai labiausiai bijodavau, mane visada suimdavo miegas, manau, kad tuo skiriuosi nuo daugelio kitų žmonių. Tada Horemhebas tarė:

– Man nepatinka bergždi atsisveikinimai ir gaišatis, nes pats esu karys, tiesus žmogus ir švelnybių nemėgstu. Todėl palengvinsiu tavo išvykimą, tuoj pat išsiųsdamas tave į kelią – nenoriu jokio triukšmo ir eitynių dėl tavęs, nes Tėbuose tave pažįsta, ir pažįsta geriau, nei pats turbūt manai. Todėl iškeliausi dengtais neštuvais, o jei kas nori tave į tremties vietą lydėti – leisiu. Bet tas privalės visam gyvenimui su tavimi likti, net tau mirus privalės likti tavo tremties vietoje ir pats ten mirti. Mat pavojingos mintys yra kaip maras – lengvai užkrečiamos. Todėl nenoriu, kad tavo užkratas sugrįžtų su kuo nors kitu. O jei draugu vadini kokį nors malūno vergą suaugusiais pirštais, girtuoklį menininką, kuris paišo dievus tuštindamasis šalikelėje, ar pora negrų, kurie svečiavosi tavo namuose, tai tuščiai su jais sieki atsisveikinti, nes jie išvyko ilgon kelionėn ir jau nebegrįš.

Tą valandėlę neapkenčiau Horemhebo, bet dar labiau neapkenčiau pats savęs, nes mano rankos nevalingai tebesėjo mirtį ir mano draugams teko dėl manęs nukentėti. Mat jau neabejojau, kad Horemhebas nužudė ar į Sinajaus kasyklas išsiuntė mirti tuos kelis draugus, kuriuos apie save buvau sutelkęs, nes jie dar prisiminė Atoną. Todėl nieko neatsakiau Horemhebui, tik nusilenkiau jam nusvarindamas ranką prie kelių ir išėjau, o mane nulydėjo sargybiniai. Prieš man išeinant jis du kartus dar prasižiojo kažką sakyti, žengė žingsnį pavymui, bet sustojo ir šniojo rimbu sau per blauzdas sakydamas:

– Faraonas įsakė.

Taigi sargybiniai uždarė mane dengtuose neštuvuose ir išlydėjo iš Tėbų – Horemhebo išgrįstu keliu nešė pro tris Tėbų sargybinius į rytus dykumos link. Dvidešimt dienų jie vedė mane, kol pasiekėme uostą, kur sykį per metus į Puntą plaukiantys laivai pakraunami ir iškraunami, plaukiantys žemyn upe nuo Tėbų ir kanalu į Rytų jūrą. Tačiau uostas buvo gyvenamas, todėl sargybiniai tris dienas gabeno mane į atokų kaimelį, kuris kadaise buvo žvejų. Čia jie atmatavo mano žingsnių plotą ir pastatė man namą, kuriame gyvenau visus tuos metus, kol nukaršau ir pavargau, ir turėjau viską, ko troškau, tame name gyvenau turtingai: turėjau kuo rašyti, puikiausio popieriaus, juodmedžio dėželių, kuriose saugojau savo parašytas knygas bei gydytojo įrankius. Bet tai paskutinė mano rašoma knyga – penkioliktoji, ir aš nebeturiu ką pasakoti, o rašydamas pavargau, ranka ir akys pavargo, todėl sunkiai įžiūriu rašmenis popieriuje.

Manau, kad nerašydamas būčiau neįstengęs gyventi – rašydamas vėl išgyvenau savo gyvenimą, nors nedaug gero iš jo turėjau papasakoti. Rašiau visa tai dėl savęs – kad pajėgčiau gyventi ir aiškindamasis, kodėl gyvenau. Bet nesuvokiu, kodėl gyvenau, o baigdamas paskutinę knygą suvokiu dar mažiau nei pradėjęs rašyti. Vis dėlto rašymas per tuos metus nepaprastai mane ramino, nes kasdien priešais mane bangavo jūra – mačiau ją raudoną ir juodą, dienomis – žalią, naktimis – baltą, o tvaskiai kaitrią dieną – mėlynesnę už mėlynus akmenis, ir man nepaprastai pakyrėjo į ją žiūrėti –

jūra pernelyg didelė ir pernelyg baugi, kad žmogus visą gyvenimą galėtų į ją žiūrėti, nes nuo jūros didybės galvą įskausta, žvelgiant į ją, vakaro žaros nutviekstą, širdis tarytum šulinio gelmėj pradingsta.

Visus tuos metus žiūrėjau į raudonus kalnus aplink, stebėjau smėlio blusas, pažinau skorpionus ir gyvates, todėl jie jau nebėga nuo manęs, o klausosi, kai su jais kalbu. Vis dėlto manau, kad gyvatės ir skorpionai – ne draugai žmogui. Todėl jie man nepaprastai pakyrėjo – kaip ir jūrą siaučiančios begalinės kalvos.

Turiu paminėti, kad pirmaisiais mano gyvenimo čia, tarp boluojančių kaulų ir sugriuvusių trobelių, metais, laivams vėl plaukiant į Puntą, su faraono karavanu pas mane iš Tėbų atkeliavo Mutė. Ji priėjo prie manęs, nuleido ranką prie kelių, pasveikino mane ir graudžiai apsiverkė pamačiusi mane tokį apgailėtiną: mano skruostai buvo sukritę, pilvas įdubęs, visa man rodės vis tiek – laiką leidau stebeilydamas į jūrą, kol galvą paskausdavo. Bet netrukus Mutė pagyvėjo, ėmė mane barti ir piktai priekaištaudama pasakė:

– Argi tūkstantį kartų neįspėjau tavęs, Sinuhe, kad savo vyriškos prigimties skatinamas nekištum galvos į kilpą, bet vyrai kurtesni už akmenis, jie – vaikai, norintys galva pramušti sieną, nors siena net nekrusteli. Iš tiesų jau ganėtinai pridaužei galvą į sieną, mano pone Sinuhe, tau jau laikas nurimti ir gyventi protingai, kai tas mažas daikčiukas, kurį vyrai iš gėdos slepia po apatiniu drabužiu, nebetrikdo tavęs ir neįplieskia karščio tavo galvoj – juk iš jo visas pasaulio blogis.

Bet kai subariau ją pasakydamas, kad visai nereikėjo iš Tėbų pas mane keliauti, nes ji jau niekada nebegalės į Tėbus sugrįžti ir atvykdama supančiojo savo gyvenimą su manuoju, tremtinio gyvenimu, kad žinodamas apie jos užmačias šito tikrai nebūčiau leidęs, ji ilgai mane vainojo ir pasakė:

– Priešingai: tai, kas tau nutiko – geriausia, ką esi patyręs ir tikiu, kad faraonas Horemhebas – tikras tavo draugas, jei senatvei išsiuntė tave į tokią ramią vietą. Ir man nepaprastai pakyrėjo Tėbų karštis, vaidingi kaimynai, kurie pasiskolina indus ir nebegrąžina, pila šiukšles į mano kiemą. Kai gerai pagalvoju, buvęs vario liejiko namas po gaisro jau niekad nebuvo koks buvęs – kepimo dubury sudegdavo kepsnys, aliejus ąsotyje apkarsdavo, grindimis skersvėjis traukė ir langinės be paliovos girgždėdavo. O čia galime viską pradėti iš naujo ir visa daryti pagal savo valią – jau nužiūrėjau nuostabią vietą sodui, kur auginsiu daržoves, rėžiukus, kuriuos taip labai su padažu mėgsti, mano pone. Išties priversiu dirbti tuos tingius stuobrius, kuriuos faraonas paskyrė tave nuo plėšikų ir piktadarių saugoti, priversiu kasdien parūpinti tau šviežios žvėrienos, jūroje žvejoti žuvį, rinkti jūros pakrantėje vėžius bei moliuskus, nors spėju, jog jūros žuvys ir moliuskai nėra tokie skanūs kaip upėje augę. Taip pat ketinu tau, mano pone, leidus iš anksto susirasti tinkamą kapo vietą, nes čia pakliuvusi tikrai nebeiškeliausiu. Mat labai pavargau klajodama iš vienos vietos

į kitą ir tavęs ieškodama, juolab kad kelionės baugina mane, nes anksčiau nesu iš Tėbų kojos iškėlusi.

Šitaip mane guodė Mutė, žvalino barimu ir manau, kad tik jos dėka vėl įsigyvenau ir ėmiausi rašyti – jos atžvilgiu būtų buvę neteisinga mirti ir savo tremties vietoje palikti ją vieną senatvę leisti. Ji skatino mane rašyti, todėl stropiai darbavausi braižikliu, nors ji pati nemokėjo skaityti ir žinau, kad sielos gilumoj ji laikė mano rašymą bergždžia kvailyste. Bet ji norėjo, kad atrasčiau darbą, suteiksiantį gyvenimui tremtyje tikslą, ir rūpinosi, kad nerašyčiau iki vėlaus vakaro, negadinčiau akių, o rašyčiau saikiai, retkarčiais pailsėdamas. O ji pati, kaip ir žadėjo, privertė faraono sargybinius dirbti ir apkartino jų gyvenimą, todėl už nugaros jie baisiai ją keikė, pravardžiavo kerėtoja ir pikčiurna. Tačiau nedrįso jai priešgyniauti, nes tada ji vainodavosi bjauriais žodžiais – jos liežuvis buvo dygesnis už badiklį, kuriuo jautis raginamas tempti vežimą, ir apie mažą daikčiuką, kurį jie slepią po apatiniu drabužiu, ji pripasakodavo tokių dalykų, kad iš gėdos jie nudelbdavo akis ir imdavo kojų pirštais rausti smėlį.

Taip pat manau, kad Mutės įtaka jiems buvo labai gera, nes vertė juos nuolat judėti, laikas saugant mane neprailgdavo, jie neturėdavo kada burnoti ir pasiruošti mane nužudyti, idant atsikratę manimi galėtų sugrįžti į Tėbus, nes džiaugdavosi poilsio valandėle. Tačiau ji atsilygindavo iškepusi skanios duonos ir privirusi didžiulius ąsočius stipraus alaus, iš Mutės daržo jie gaudavo šviežių daržovių ir ji išmokė juos taip įvairiai taisyti valgį, kad dėl vienodo maisto – kuris būdavo jų atlygio dalis – jie nesusirgo. Kasmet laivams išplaukiant į Puntą, Kaptahas pagal jos nurodymus išsiųsdavo iš Tėbų galybę nešulinių asilų su visokiausiais daiktais ir ji liepė Kaptaho raštininkams rašyti man laiškus, pasakoti, kas dedasi Tėbuose – taigi negyvenau kaip maiše. Mane saugoję sargybiniai taip pat didelės naudos pelnė: Mutės dėka jie išmoko naudingų dalykų, iš mano dovanų ganėtinai praturtėjo ir Tėbų pernelyg nesiilgėjo.

Tačiau viską papasakojęs pavargau rašyti, ir mano akys pavargo. Mutės katės šokinėja man į glėbį, baksnoja galva braižiklį laikančią ranką, todėl daugiau nebegaliu rašyti. Mano širdis pavargo nuo visko, ką pasakojau, kūnas pavargo ir jau trokšta amžino poilsio. Turbūt nesu laimingas, bet ir labai nelaimingas dėl savo vienatvės nesijaučiu, o kuo vienišesnis ir toliau nuo žmonių esu, tuo aiškiau matau juos, jų darbus bei tų darbų bergždybę. Mat visi gyvenime atlikti darbai tikrai bergždi.

Bet laiminu popierių, laiminu braižiklį, nes jie leido man pasijusti mažu berniuku – plaukiau upe dervuotu nendrių luotu dar nepažinęs gyvenimo liūdesio ir pažinimo kančios. Vėl buvau mažas berniukas savo tėvo Senmučio name ir karštos žuvų darinėtojo Mečio ašaros biro ant mano rankų. Klajojau su Minėja Babilono keliais, gražios Meritės rankos

apsivijo man kaklą. Verkiau su kenčiančiais, dalijau grūdus neturtėliams. Noriu visa tai prisiminti, tačiau blogų savo darbų prisiminti nenoriu, nenoriu prisiminti ir savo praradimų liūdesio.

Visa tai aš, Sinuhė egiptietis, parašiau dėl savęs. Ne dėl dievų ir ne dėl žmonių, ne savo vardą amžiams išsaugoti trokšdamas, bet tik dėl vargano, sielvartingo savęs ir dėl savo širdies, susipylusios kaupiną salką. Nesitikiu, kad mano vardas raštuose išliks – gerai žinau, jog kai mirsiu, sargybiniai sunaikins visa, ką parašiau. Horemhebo įsakymu jie sunaikins mano raštus, išgriaus mano namo sienas ir nežinau, ar dėl to apgailestauju, nes po viso to, ką išgyvenau, jau nelabai trokštu, kad mano vardas amžiams išliktų.

Vis dėlto uoliai saugosiu šias savo penkiolika knygų: Mutė nupynė iš palmių karnų kiekvienai knygai tvirtą aplanką – su tais aplankais sudėsiu savo knygas į sidabro dėželę, sidabro dėželę – į kieto medžio skrynelę, medinę skrynelę įdėsiu į varinę – kaip dieviškosios Toto knygos kadaise buvo sudėtos į dėželes ir nugramzdintos į upės dugną. Bet ar šitaip nuo sargybinių bus apsaugotos mano knygos, ar pavyks Mutei paslėpti jas mano kape – nežinau ir nelabai man tai rūpi.

Nes aš, Sinuhė, esu žmogus ir kaip žmogus gyvenau kiekviename prieš mane gyvenusiame, ir kaip žmogus gyvensiu kiekviename po manęs ateisiančiame. Gyvensiu verksme ir džiaugsme, liūdesy ir baimėje, gerume ir piktybėje, tiesoje ir skriaudoje, silpnume ir stiprybėje. Kaip žmogus gyvensiu žmoguje per amžius, todėl aukų mano kapui nereikia ir nemirtingumo mano vardui nereikia. Tai parašė Sinuhė egiptietis, Tas, kuris visą gyvenimą buvo vienišas.

Waltari, Mika
Va234 Sinuhė egiptietis : romanas / Mika Waltari ; iš suomių k. vertė Aida Krilavičienė. – Vilnius : Tyto alba, 1997. – 576 p. (Klasika)

ISBN 9986-16-069-3

M. Waltari, vadinamas garsiausiu suomių rašytoju, romano pagrindiniu herojumi pasirinko karališkąjį faraono rūmų gydytoją, kaukolių atvėrėją Sinuhę. Išminties nušviestame romane vaizduojamas faraono Echnatono gyvenimas, ryškiausi Egipto įvykiai, asmenybės, papročiai, gyvenimo būdas.

UDK 894.541-3

MIKA WALTARI
SINUHĖ EGIPTIETIS
Romanas

Iš suomių kalbos vertė *Aida Krilavičienė*

Redaktorė *Jadvyga Barcienė*
Viršelio dailininkas *Daumantas Každailis*
Fotografas *Gintaras Janavičius*

SL 1686. 1997 11 24. 40,17 leidyb. apsk. l. Užsakymas 287
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Vilspa", Viršuliškių skg. 80, 2065 Vilnius

ISBN 9986-16-069-3

Mika Waltari (1908 –1979) vadinamas garsiausiu suomių rašytoju, atvėrusiu savo tėvynei pasaulį ir nupynusiu jai europietiškumo vainiką. Tai vienas universaliausių suomių rašytojų – jo kūryba apima beveik visus literatūros žanrus. M. Waltari – daugybės istorinių, detektyvinių, mažųjų romanų, novelių, eilėraščių, filosofinių darbų bei pasakų autorius. Labiausiai rašytoją išgarsino romanas „Sinuhė egiptietis"(1945).

Pasirodęs JAV (1949), šis romanas buvo pavadintas pirmuoju pasaulio bestseleriu. Jo veiksmas vyksta 1390 –1335 m. pr. Kr., jame parodomas faraono Echnatono – didžiausio šalies reformatoriaus – gyvenimas, egiptiečių nusivylimas reformomis ir Egipto žlugimas.

Romanui „Sinuhė egiptietis" M. Waltari ruošėsi dešimt metų – studijavo ir vertė istorinius veikalus apie senovės Egipto bei gretimų kraštų istoriją, senovės Egipto mediciną, nes pagrindiniu knygos herojumi pasirinko karališkąjį faraono rūmų gydytoją. Romane vaizduojami autentiški senojo Egipto įvykiai, ryškiausios asmenybės, sumaniai parodomos religijos, ekonomikos sistemos, papročiai, taip pat gretimų valstybių – Kretos, Babilono, Sirijos, Mitanijos bei Hetitų imperijos – gyvenimas, Egipto ryšiai su jomis, tų kraštų religija, papročiai ir gyvenimo būdas.

Romanas parašytas senovės literatūrai būdingu stiliumi, primenančiu Biblijos stilių. „Sinuhė egiptietis" išverstas daugiau nei į 30 kalbų. Holivude pagal šį romaną pastatytas filmas.